ARNOLD BENNETT

Viața în doi

Editura Univers

CLU

Clasicii

Literaturii Universale

Coperta colecţiei: *Vasile Socoliuc*

© ARNOLD BENNETT
THESE TWAIN
Methuen & Co., London

Toate drepturile asupra acestei versiuni
sînt rezervate Editurii UNIVERS.

Arnold Bennett

VIAȚA ÎN DOI

În românește de CONSTANTIN VONGHIZAS

București, 1983

Editura Univers

Cartea întîi
O FEMEIE ÎN CASĂ

Capitolul I
CASA

I

În anul 1892 Bleakridge, cartierul rezidențial al orașului Bursley, era încă împărțit distinct în două: partea veche și cea nouă — cu alte cuvinte partea de un roșu stins sau gălbui stins, cu fațadele de piatră, și partea de un roșu aprins, cu ornamente de teracotă. Ca două lichide incompatibile congelate într-o oală, cele două componente pătrunseseră unul într-altul, fără să se amestece însă.

Dominînd partea veche, se înălța casa deputatului în Parlament, lîngă vîrful dîmbului mai înalt care separă Hanbridge de Bursley. Proprietarul ei, bătrîn și văduv, folosea foarte puțin această casă, dar o păstra, și uneori venea pe neașteptate să stea în ea, lucru care îi măgulea extrem de mult pe locuitorii cartierului. Astfel, în timp ce citeai în ziarul de dimineață că deputatul dăduse în ajun o masă la Londra pentru cîțiva miniștri ai cabinetului cu soțiile, printre care și strălucitoarea contesă de Chell, privind afară pe fereastră îl puteai zări pe deputat în persoană trecînd pe Trafalgar Road, trist, firav, cu o sprinteneală calmă, cu mîinile la spate, sau făcînd cu mîna un semn amabil în direcția vreunui cunoscut. La care anunțai, nu fără oarecare interes: „Deputatul se duce la fabrica lui Mac Ilvaine!“ (aceasta fiind fabrica unde deputatul deținea niște acțiuni), și toată lumea se repezea la fereastră. Au fost ultimele zile glorioase ale Bleakridge-ului.

După casa deputatului urmau în ordine reședințele mai importante, ca cea a lui Osmond Orgreave, arhitectul, (care avea grădina cea mai mare și mai frumoasă, cu copacii cei mai falnici din Bleakridge drept pavăză împotriva fumului), și a lui Fearns, avocatul din Hanbridge; împreună cu „villa" Manor (numită astfel, deși era doar o casă spațioasă), ce-l adăpostea pe geniul mecanic care revoluționase industria olăritului, și, lucru curios, făcuse din asta avere, precum și locuința întunecoasă a parohului bisericii anglicane.

Urmau ca importanță cele trei străduțe — Manor Terrace, Abbey Terrace și Sneyd Terrace — fiecare avînd trei sau patru case, și toate situate la apus de Trafalgar Road, cu grădini lungi în spatele caselor și cu o amplă perspectivă spre Hillport, peste cîmpurile din Manor. Casele de aici, din punct de vedere arhitectonic, erau prea puțin aspectuoase, demodate, incomode, cam jalnice, după cum se poate judeca și din faptul că chiriile abia se ridicau la 25 lire pe an; dar la vremea lor fuseseră fermecătoare, mîndria constructorilor și a proprietarilor, admirate de o populație mai necioplită. Și aceste case își aveau povestea lor, pe care mulți o cunoșteau. Timpul le îmblînzise asperitățile, dîndu-le un aer de demnitate. O poartă putea să scîrțîie, dar curbele severe ale fierăriei ei fuseseră îndulcite de trecerea vremii. Dealtfel, proprietarii le mențineau într-o stare excelentă, iar chiriașii nu pridideau îngrijind și dichisind ferestrele și scările de la intrare. Deplina respectabilitate a locatarilor nu putea fi pusă la îndoială. Erau dintre cei mai onorabili cetățeni. Și nu-și dădeau ca adresă numărul casei de pe Trafalgar Road, ci numele străduței. Întocmai ca posesorii unor vile izolate, se separau și ei astfel de gloată. Fie că erau conservatori sau liberali, erau cu toții antidemocrați, spunîndu-și mereu cînd coborau dimineața treptele de la intrare, sau cînd le urcau seara: „Mulți oameni sînt niște nulități, dar eu sînt cineva." Și era adevărat.

Casele vechi, mai mărunte, care se înălțau între aceste străduțe, și chiar și căsuțele vechi de pe străzile laterale (care dădeau toate spre răsărit) aveau cam aceeași distincție de castă, trufie și tradiție. Pînă și cea mai

modestă dintre ele privea cu dispreț vulgul și era profund conștientă de propria ei individualitate. Cînd proprietarul unei case din Manor Street adăuga un bovindou la fațadă, întîmplarea părea fără seamăn în Manor Street, și făcea senzație chiar și în Trafalgar Road, ca și cum o figură cunoscută a străzii, pe care toți îl știau cu fața rasă, și-ar fi lăsat barbă. Curțile înghesuite dintre Manor Street și Higginbotham Street, văzute din odăile de dormit mai înalte ale unor case de pe Trafalgar Road — o îngrămădire dezordonată de ziduri și hornuri vinețiu — ilustrau foarte bine măreața epocă victoriană a avîntului constructiv, cînd se economisea fiecare ban, se negocia fiecare petec de pămînt și se număra fiecare cărămidă, în efortul crîncen, anevoios de a te desprinde din rîndurile sărăcimii.

Tradiționalismul din Bleakridge apăra chiar și catolicismul în această regiune a nonconformismului, unde existau cel puțin trei capele metodiste la fiecare biserică, și unde se folosea de preferință adjectivul „papistaș" în loc de „papal". Micuța „capelă catolică" și casa preotului cu însemnele catolicismului erau la fel de respectate ca orice altă clădire, deoarece catolicismul fusese întotdeauna prezent aici, încă pe cînd întreaga așezare aparținea călugărilor cistercieni în sutane albe. Prezența unui slab catolicism și scutirea totală de dări asupra pămîntului erau tot ce mai rămăsese din timpul cistercienilor. Scutirea era foarte mult apreciată de clasele avute.

Către 1870, consilierul municipal Sutton a fost primul care a introdus noul și a combătut vechiul din Bleakridge. Fiind secretarul pe viață al unei societăți de construcții de mîna întîi, el deținea trei reședințe moderne și confortabile, situate exact în fața casei deputatului. Acesta, ca și Osmond Orgreave, își puteau moderniza cît pofteau casele lor vechi — tot n-ar fi putut egala modernitatea caselor consilierului, cărora, dealtfel, el refuza să le dea un nume. Era în stare să-și tapeteze pereții salonului cu tapet de 3 shillingi și 6 pence sulul, și totuși prefera să dea caselor numere, în loc de nume! Aceste case costaseră fiecare 1. 200 lire sterline (o grămadă de bani în vremurile acelea fericite

cînd cărămida bună costa numai o liră mia, sau un sfert de penny bucata), și se impuseseră de îndată respectului și admirației celor din Bleakridge. Un an sau doi mai tîrziu, s-a ridicat casa lui Clayhanger, la colțul dintre Trafalgar Road și Hulton Street, întrecînd cu ușurință casele lui Sutton. Situată în centrul cartierului rezidențial, ea reprezenta apogeul noii tendințe din Bleakridge, și de fapt nici nu a mai fost depășită de încercările ambițioase de mai tîrziu.

Asemenea construcții frumoase, deși aproape fiecare detaliu al acestor case sfida tradițiile, nu puteau zdruncina credința celor din Bleakridge în trăinicia societății. Dar, în același timp, de jur împrejur se construiau străzi întregi de case ieftine (în realitate, niște vilișoare pretențioase). Toate casele din Hulton Street erau noi și ieftine. Oak Street oferea un șir de căsuțe roz în fața grădinii lui Osmond Oragreave, și mai existau încă alte trei străzi asemănătoare, între Oak Street și capela catolică. Construcțiile de mîntuială se practicau și pe Trafalgar Road, pe un teren vast, chiar în fața capelei catolice, unde un antreprenor întreprinzător, prea grăbit ca să facă măsurători exacte, a „măsurat" fundațiile a cincisprezece căsuțe cu propriile lui picioare crăcănate, și cînd colțul unei căsuțe proaspăt construite s-a prăbușit în stradă, a declarat că accidente se puteau întîmpla oricînd, și a refăcut zidul. Dar nu toate căsuțele erau făcute de mîntuială. Multe, poate chiar majoritatea, erau construite destul de bine. Toate erau moderne și relativ spațioase, și plănuite mult mai bine ca cele vechi. Fiecare din ele avea bovindou. Și totuși, toate bovindourile, la un loc, nu puteau produce un efect egal cu al unui singur bovindou de pe vechiul Manor Street, pentru că nu aveau personalitate. Nici una dintre locuințele acestea ostentative nu se deosebea de celelalte, și nici nu ținea să se deosebească.

Străzile acestea noi și stridente se ocupau ca prin farmec. Azi zugravul mai lipea încă tapetul pe pereți fluierînd prin încăperi — iar mîine ferestrele aveau perdele și hornurile fumegau. Și întocmai cum căsuțele erau lipsite de presonalitate, la fel și locatarii lor rămîneau niște anonimi. În orice caz, nici o persoană cu tra-

diție din Bleakridge nu știa cine erau, nici de unde veneau, decît că apăreau într-un chip misterios, venind din oraș. (Dar nu pentru că ar fi existat acolo vreo creștere spectaculoasă a ratei natalității !). Și nimănui nu părea să-i pese. Această năvală ciudată și amenințătoare ar fi trebuit să nedumerească, și poate chiar să intimideze, tradiționalul Bleakridge: dar nici gînd de așa ceva. Bleakridge-ul observa doar că „se construia foarte mult", și se mulțumea cu atît. La început a fost interesat și măgulit; apoi oarecum iritat și supărat. Chiar și Edwin Clayhanger, deși se socotea printre cei cu vederi liberale, sincer democratice, s-a simțit jignit cînd spațiile rămase goale pe Trafalgar Road au început să fie umplute de niște case drăguțe, care copiau în mic unele trăsături ale propriei sale case, închiriate unor oameni cum ar fi agenți de asigurări. Nu se putea stăpîni să nu-și spună că prestigiul cartierului Bleakridge se ducea de rîpă.

II

Edwin Clayhanger, deși abia de curînd căsătorit, se socotea bătrîn în calitatea sa de cap de familie. Avea treizeci și șase de ani. Era căsătorit doar de cîteva luni, în împrejurări speciale care îl făceau să se simtă timorat ; și, într-o seară de august din anul 1892, pe cînd stătea în holul casei așteptînd să înceapă o recepție amînată și cu totul deosebită, era nespus de surescitat. Dar nu era o tulburare neplăcută, pentru că se simțea în stare să rîdă de ea. Poate că era timid, poate că era puțin cam stîngaci, poate că avea adesea senzația curioasă că nu era cu adevărat un om matur, ci doar un băiețandru — dar rămînea faptul important că era capul respectat al unei familii bine-cunoscute, un om prosper, cu idei și bani, și că situația de unul dintre cei doi tipografi principali din district nu putea fi contestată. Știa că-și putea îngădui să fie surescitat. Și apoi, deoarece era mîndru de casa lui, nu avea decît să-și arunce o privire în jurul casei ca să se simtă liniștit și mulțumit.

Zăbovind lîngă piciorul scării, îmbrăcat cu o eleganță discretă într-un costum aproape nou de serj albastru cu o cravată nou-nouță de mătase neagră, cu lumina becului de gaz căzîndu-i pe o parte a feței, și cu lumina amurgului, intrată prin geamul ușii de la intrare, risipind umbra de pe cealaltă parte, Edwin cugeta satisfăcut la întregul organism al căminului său. Pe din afară, lemnăria și fierăria casei tocmai fuseseră reparate, și zidăria pusă la punct. Se gîndea cu plăcere la dungile lungi și netede de tencuială proaspătă, și la streșinile și burlanele noi vopsite în verde-cenușiu, pe care le știa pe dinafară — unde începea fiecare și pînă unde ajungea și la ce folosea. Ajustarea armonioasă a unui burlan vertical într-unul orizontal, și curba încheieturii de la streașină pînă la zidul casei, și scoabele complicate care fixau solid burlanul de zid, și curba finală a burlanului aducînd capătul de jos exact deasupra unui grilaj imaculat în pămînt — perfecțiunea tuturor acestor amănunte ridicole, care nici n-ar fi fost observate de o minte mai elevată, îi provoca lui Edwin, ca proprietar, un soi de extaz contemplativ. Poate că era caraghios. Dar aceste trăiri interioare făceau parte din marele său interes pentru viață, din pasiunea sa, în general.

În hol, se uita cu același interes și aceeași mîndrie la heliogravura după „Patimile în grădină" de Bellini, de la Galeria Națională, și la caloriferul pe care tocmai îl instalase. Caloriferul nu era decît un paliativ, dar era jucăria lui îndrăgită, favoritul, pasiunea lui ; era încredințat că, încălzind holul și casa scării, în felul acesta influența oarecum și restul casei, eliminînd curentul. În seara asta exagerase răcoarea sfîrșitului de august, ca să poată pune în funcțiune caloriferul. Micul cazan din pivniță care îl încălzea era un capriciu și o extravaganță. Eficiența costisitoare a caloriferului compensa, în mintea sa, imperfecțiunile instalației de apă caldă care avea la bază boilerul din bucătărie. Încă din 1892, acest pionier și epicurian visa o casă ideală, în care apa caldă să curgă la nesfîrșit, astfel încît dacă o mulțime de oameni ar avea poftă să facă o baie fierbinte în mijlocul nopții reci, dorința să le poată fi satisfăcută.

Tabloul lui Bellini însemna pentru Edwin simbolul unei revoluții artistice. Citise undeva că era „poate cea cea mai mare pictură a lumii". Îndemnul unui critic de „a observa patima realistă a iubirii, manifestată în racursiul figurii apostolului adormit" îi rămăsese în minte; și, emoționat, nu pregeta să sublinieze acest aspect al tabloului, atît cunoscătorilor cît și necunoscătorilor. Tabloul lui Bellini pus pe perete, în rama-i ciudată de stejar vopsit și nelustruit, fusese un eveniment epocal care încheia o eră și inaugura alta. Și totuși, înainte de acest eveniment, Edwin nici nu observase măcar tabloul cînd vizitase Galeria Națională! O aluzie, o frază strecurată pe un ton adecvat într-o revistă, o ilustrație zărită întîmplător — și sămînța magică încoltise. În cîteva luni toate fenomenele victoriene fuseseră contestate și, în cea mai mare parte, repudiate. Și încă repudiate fără forme legale! O vorbuliță (rostită pe tonul potrivit) putea să distrugă oricare din aceste fenomene. Fusese astfel răsturnat pînă și sir Frederick Leighton, președintele Academiei Regale. Cîndva, tabloul său „Psyche în baie" domnea în dormitorul lui Edwin; și apoi dispăruse brusc, fără ca nimeni să știe de ce. Dar anumite persoane victoriene, cum ar fi mătușa Hamps, au socotit dispariția acestei gravuri licențioase drept semn că drăguțul de Edwin își venea, în sfîrșit, în fire — ceea ce, desigur, știau că se va întîmpla pînă la urmă. Dar el nu le-a dat și nici nu putea da vreo explicație. Își privea tot mai mult casa ca o insulă, despărțită prin existența unor maniere cu totul diferite de barbaria stridentă a puzderiei de căsuțe noi, ca și printr-o diferență de concepții, mult mai profundă, atît față de aceste căsuțe, cît și de casele mai mari. Lui Edwin i se părea uimitor că moduri de gîndire total diferite, ca al lui și ale lor, puteau coexista atît de strîns laolaltă și sub atîtea aparențe de similitudine. Nici chiar membrii mai tineri ai familiei Orgreave, care se numărau printre prietenii săi cei mai apropiați, nu erau socotiți de Edwin potriviți a li se destăinui în deplină sinceritate.

Această insulă unică abia dacă exista de doisprezece ani, dar o serie de întîmplări importante o maturizaseră în ochii lui Edwin. Acum deschisese ușile tuturor celor trei odăi de primire, în parte pentru a extinde influența binefăcătoare a caloriferului, și în parte pentru a-și putea da seama de impresia generală produsă de camerele iluminate și a ameliora această impresie, pe măsura posibilităților. Și fiecare odaie purta amprentele misterioase ale întîmplărilor trecute.

În salon, cu noile sale globuri portocalii la becurile de gaz, care aureau totul în jur, tatăl lui Edwîn obișnuia să stea singur în serile de duminică. Și într-o seară de duminică, atunci cînd Edwin îi pomenise pentru prima dată tatălui său de numele unei femei, acesta îl umilise cumplit. Dar acum i se părea că un alt tînăr, și nu el, fusese cel umilit, atît de desăvîrșit se vindecase rana de atunci... Și își mai amintea cum, într-o duminică dimineața, stătea rezemat de ușa salonului, și soră-sa Clara era așezată la pian, și soră-sa Maggie, în brațe cu un copilaș al Clarei, ședea lîngă ea, cîntînd împreună duetul „Excelsior" de Balfe; iar tatăl lui, în picioare în spatele lor, lăcrima, lăcrima neîncetat, pînă cînd crîncenul bătrîn și-a pierdut stăpînirea de sine și a izbucnit în suspine, copleșit de emoție la auzul glasurilor lor; și Clara, amuzată, l-a dojenit că se poartă prostește; iar Edwin se retrăsese pe nesimțite. Această amintire era mult mai vie decît amintirea umilirii sale... Și tot în salonul acesta se logodise el pînă la urmă cu Hilda. Comparativ, acest eveniment parcă avusese loc abia ieri; totuși era departe în trecut. Îmbrăcase un halat de casă, fiind în convalescență după gripă; își amintea limpede moliciunea halatului; și Hilda intrase în odaie — pe față cu un voal...

Sufrageria, cu masa-i mare și strălucitoare plină acum cu cele mai variate și mai moderne „răcoritoare" pentru primirea care urma să aibă loc, nu fusese martoră la nici un eveniment dramatic mai deosebit, dar văzuse sute de mese monotone și tragice, la care progresul bolii mintale a tatălui său și apropierea morții lui puteau fi măsurate prin crescînda neputință a bătrînului de a deo-

sebi cuțitul de furculiță ; îl văzuse pe Darius Clayhanger cum era hrănit ca un copil. Și de atunci nu mai fusese aceeași sufragerie. Edwin putea mult și bine s-o transforme, s-o retapeteze, s-o remobileze — amprenta aceea misterioasă rămînea...

Și-apoi, mai exista și sufrageria mică, pentru micul dejun, introdusă în planul casei între hol și bucătărie. Nimic nu se întîmplase acolo, pentru că viața familiei nu se adaptase niciodată la convenția nouă, împrumutată, a odăii pentru micul dejun. Chiar nimic ? Ba se întîmplase chiar lucrul cel mai senzațional ! Cînd, cu o dulce sfiiciune trecătoare, Hilda luase în stăpînire casa lui Edwin ca soție a sa, avusese brusc o izbucnire de îndrăzneală în această odaie. Femeie în toată firea (cu un băiețaș de zece ani pentru a o dovedi), se bucurase cu gesturile naive ale unei fetișcane care ar fi moștenit un budoar. „Asta va fi odaia mea, și am s-o aranjez așa cum îmi place, fără să-ți cer părerea. Și va fi numai a mea." Nu făcuse o sugestie ; își anunțase hotărîrea. Edwin avusese alte planuri pentru această cameră, dar își dădu seama că va trebui să le îngroape pentru totdeauna și îi acceptă în grabă capriciul. Consimțămîntul dat îi produse o bucurie stranie și profundă.

Era uimit, poate, să descopere că-și adusese în casă nu o femeie, ci o ființă triplă — femeie, copil și o făptură plină de vrajă. Nici Maggie, nici Clara, nici Janet Orgreave, nici chiar Hilda înainte de a-i deveni soție, nu-i treziseră nici cea mai mică bănuială că o femeie ar putea fi o ființă triplă. Era căsătorit, firește — nimeni nu putea fi căsătorit mai legal și mai respectabil — dar căsătoria părea să nu însemne nimic față de faptul uluitor că-și adusese în casă această ființă incomparabilă și că trăia împreună cu ea — ea la dispoziția lui, și el la a ei. Ce încîntătoare escapadă ! Și ce soartă solemnă !... Și, dealtfel, Hilda nu făcuse încă nimic cu odaia sortită pentru micul dejun. Ba da, furase de la prăvălie o ramă aurie, format „de birou", vîrîse în ea fotografia lui, și o așezase pe polița căminului ; dar asta era tot. Nu-i îngăduia s-o sîciie ca să afle ce țeluri secrete avea cu odaia. Era treaba ei. De fapt, întreaga casă era treaba

ei. Nu mai era casa lui, în care să poată da ordine fără a ține seama de nimeni altul — ordine executate fără greș, cu voioșie sau cu un aer ursuz, de grăsuna Maggie care rămăsese fată bătrînă. Trebuia să fie cu mare băgare de seamă; și să aibă grijă tot timpul ce făcea și ce spunea. Ființa aceasta nu numai că trăia în casă; o domina. De cum deschidea ușa de la intrare, Edwin îi simțea prezența.

III

Acum ea era sus, în dormitorul comun, îmbrăcîndu-se pentru recepție. Toată ziua Edwin se temuse că ea va întîrzia, și uitîndu-se la pendula din hol, văzu că primejdia îl pîndea cu adevărat.

Înainte de a fi fost discutate schimbările ce vor avea loc în casă odată cu căsătoria lui, își închipuise, și Maggie împreună cu Clara își închipuiseră și ele, și mătușa Hamps nu se îndoise cîtuși de puțin, că cei doi soți vor ocupa dormitorul de atîta vreme rămas pustiu al bătrînului Darius, pentru că era mult mai mare decît al lui Edwin și pentru că era dormitorul „principal". Dar Hilda îi declarase categoric „nu". La care, fiind el însuși cu totul lipsit de sentimentalisme, îi sugerase că a avea ceva împotriva unei odăi numai pentru că un bătrîn murise în ea în împrejurări dureroase însemna a fi exagerat de sentimentală, și că asta nu i se potrivea. La care ea zîmbise misterios, îl ocărîse cu tandrețe în toate felurile, îl sărutase și se agățase de gîtul lui. *Ea*, sentimentală! Nu putea oare, prostul de el, să vadă fără să i se spună că ceea ce o influența nu era aversiunea față de dormitorul tatălui lui, ci predilecția pentru cel al lui Edwin? Ea ținea ca ei doi să stea în odaia *lui*. Ținea să doarmă în odaia *lui*; și să se trezească în ea, și să simtă cum se cufundă în trecutul lui... (Ah! ce măgulire încîntătoare, ca un afrodiziac!) Și nu l-a lăsat să demonteze bibliotecile fixate de fiecare parte a căminului. Zicea că, pentru ea, bibliotecile acelea făceau parte din însăși substanța odăii. Inutil să-i argumentezi că ocupau

spațiul pe care ar fi trebuit să-l ocupe alte mobile ! Se va descurca ea ! Și s-a descurcat. Edwin și-a dat seama că nu fusese încă atinsă culmea comodității pentru un soț, dar comoditatea nu conta pe lîngă farmecul aventurii. Avusese nevoie de o „scuturătură", cum se spunea prin partea locului, și fusese într-adevăr scuturat.

Cu toate acestea, deși neîndoielnic scuturat, avusese dibăcia masculină de a-și da seama că episodul cu dormitorul însemnase pentru el un mare triumf. Atitudinea ei în această împrejurare fusese de fapt o totală și pătimașă capitulare în fața lui. Și în plus, devenise pe dată adeptă fățișă a teoriei lui asupra dormitoarelor. Nevoia de solitudine confortabilă pe care o simțise în tinerețe îl determinase să-și aducă în dormitor o sobă cu gaze, un fotoliu și să-și creeze și alte condiții minore. Cînd concetățeni mai îndrăzneți îl tachinau pentru luxul său, Edwin se aprindea uneori și-i sărea țandăra, și făcea comentarii foarte ne-englezești despre dormitoarele tipice din casele tipice englezești, atît de barbare încît opt luni pe an nu puteai să stai în ele fără să îngheți decît dacă te vîrai în pat, sau alergai prin cameră ; și nici chiar vara nu puteai să stai în ele comod, pentru că n-aveai pe ce să te așezi, și nici o masă la care să stai, și nici măcar o carte pe care s-o citești. Și, sarcastic, punea întrebarea de ce oare englezul așa-zis practic și comod se mulțumea cu o cabană alpină în loc de dormitor. Și-i dădea tot așa înainte. Chiar îi plăcea expresia de „cabană alpină". Într-o zi o auzise și pe Hilda răspunzîndu-i unei cunoștințe care venise sus : „Poate să spună lumea orișice, dar lui Edwin și mie nu ne place să dormim într-o cabană alpină". Prinsese și ea expresia ! Era discipola lui în această privință ! Și ce mult apreciase ea fotoliul lui ! Cît despre meticulozitatea calmă care patrona îmbrăcatul și dezbrăcatul, spre surprinderea lui îl depășea chiar și pe el. Dar, lucru demn de notat, nu îngăduise ca fiul ei să aibă o sobă cu gaze în dormitorul lui. Și nici nu-l lăsase să ocupe dormitorul principal refuzat de ea, argumentînd că odaia era prea mare pentru un băiețaș. Așa că fostul dormitor al lui Maggie Clayhanger îi reveni lui George, iar dormitorul principal rămase nefolosit.

Capitolul II

HILDA COBORÎND SCĂRILE

I

Ada coborî scara, tînără, zveltă, foarte dichisită. Ada era una din cele două noi slujnice ale Hildei. Înainte de a intra în stăpînirea casei, Hilda ceruse să aibă loc operația numită „curățenie generală", și Edwin se declarase de acord. Cea mai vîrstnică dintre cele două slujnice ale lui Maggie fusese destul de bună, dar pe Hilda o lăsaseră rece calitățile ei. Dorea slujnice noi. Maggie, ca și Edwin, aprobase ideea, dar numai în principiu. În cazul de față socotea că viitoarea ei cumnată proceda poate greșit lăsînd să-i scape o slujnică verificată. Hilda dorea nu numai slujnice noi, ci și fetișcane care să aibă o înfățișare plăcută. „Nu vreau să am în casă niște bătrîne uricioase", spusese Hilda. Maggie se abținuse să riposteze, dar privirea ei părea să-i amintească Hidei că, în zilele acelea de sfîrșit de veac, stăpînele trebuiau să se mulțumească cu ce găseau. Slujnice tinere și atrăgătoare erau un lucru foarte bun — dacă le găseai ; dar dacă nu ? Adevărul era că Maggie nu putea înțelege de ce stăruia Hilda ca slujnicele să fie tinere și atrăgătoare, și prevedea că asta îi va aduce necazuri. Totuși, Hilda avu cîștig de cauză. Și nu se purta cu mănuși față de slujnicele ei. Dacă Edwin, după cum îi era obiceiul, îi dădea de înțeles că era primejdios să nesocotești susceptibilitatea slujnicelor de astăzi, ea îi răspundea nepăsătoare : „Sînt libere să plece dacă nu le place". Dar realitatea era că nu plecară. E lucru știut că stăpînele care știu să se impună sînt adesea foarte norocoase.

De îndată ce Ada îl zări pe stăpînul ei în hol, se zăpăci ; toate încheieturile trupului ei păreau să se sprijine pe arcuri foarte elastice și, roșind ușor, își coborî privirea și rămase uitîndu-se la vîrful picioarelor. Edwin rareori îi adresa un cuvînt mai mult decît o dată pe zi, și adesea nici atît. Într-o zi intrase în încăperea

spațioasă de la mansardă în care, împreună cu cealaltă slujnică, dispărea seara tîrziu ca să-și facă iar apariția dis-de-dimineață, și văzuse acolo două valize mici și cîteva haine agățate în spatele ușii, un ceas deșteptător și portretul unui pompier pe policioara căminului. (Pompierul, după cîte își amintea, era fratele ei.) Dar altminteri, fata era o străină în casă, și el nu simțea nici un fel de curiozitate în privința ei. Trecuse vremea atmosferei prietenești cu slujnicele — cu doamna Nixon, de pildă, care fusese timp de mulți ani singurul sprijin al familiei Clayhanger, privită de Edwin chiar ca o ființă omenească. Doamna Nixon nu fusese niciodată tînără, zveltă sau dichisită. Era moartă de mult. Ultima slujnică pe care o avuseseră fusese o nepoată obraznică a doamnei Nixon — acum măritată, mamă de copii, și mult schimbată. La rîndul lui, era și el acum bărbat însurat; își lăsase barbă, uneori se purta poate cam îngîmfat, și era mult schimbat și în alte privințe. Așa încît slujnicele noi și necunoscute ca această Ada se intimidau la vederea lui și se simțeau stingherite. Totuși, așa curățică cum era, Ada aceasta îi desfăta ochii pe cînd cobora scara tremurînd ca varga, deși mîinile-i mari, roșii și muncite, și accentul vulgar contrastau puternic cu talia și cu ținuta ei frumoasă.

Edwin își dădu seama că tocmai îi încheiase rochia stăpînei ei, ceea ce însemna că îmbrăcatul se terminase. Îi plăcea să se gîndească la Hilda în timp ce o fată îndemînatică și respectuoasă o ajuta să se îmbrace în dormitor. Acest lucru îi conferea Hildei un aer luxos, chiar oriental, care îl încînta. Îi plăcea tonul brusc imperios cu care Hilda cea trufașă îi spunea Adei, „stăpînul tău", de parcă ar fi fost vorba de un sultan.

Era din ce în ce mai neliniștit ca nu cumva Hilda să întîrzie, și ar fi vrut s-o întrebe pe Ada: „Doamna Clayhanger coboară ?"

Dar se stăpîni cu discreție. Ar fi putut să dea fuga pînă sus, în dormitor, și să vadă cu ochii lui cum se gătea — Hilda l-ar fi primit bucuroasă. Dar prefera să rămînă plin de anxietate unde se afla, gîndindu-se la Hilda cum se dichisea acolo în dormitor — ca să-i placă lui; nu ca să placă musafirilor, ci lui.

Ada dispăru în coridorul îngust ce ducea la bucătărie, și o clipă mai tîrziu el auzi un chicotit vulgar, aproape un chiot, și ecoul vocilor grosolane cu care își vorbeau slujnicele cînd erau singure în bucătărie. Existau de fapt două Ade: una sfioasă ca o căprioară, cu glas delicat ca de ființă plăpîndă; cealaltă o fată zvăpăiată, cu gura mare, ca lucrătoarele cu șorțurile de flanel care ieșeau la ora unu din ateliere. Slujnicele de la Clayhanger erau destoinice, chiar foarte destoinice și se bucurau de o bună, chiar foarte bună apreciere din partea cucoanelor din oraș, pentru curățenia lor. Lui Edwin îi plăcea să le știe prin preajmă; prezența lor și atitudinea reverențioasă îl flatau; ele desăvîrșeau superioritatea complexă a acestei insule care era casa sa. Dar auzindu-le cînd se știau singure, sau închipuindu-și ce putea fi în sufletul lor, se simțea extrem de nedumerit de profundele diferențe neobservate dintre moduri de gîndire care puteau coexista atît de aproape fără a produce un cataclism! Și cînd te gîndești că mătușa Hamps credea că erau cu toții — el, ea, slujnicele — egali în fața lui Dumnezeu!

II

Fiul Hildei, George Edwin, apăru pe neașteptate în hol. Purta un costum de marinar, nou-nouț, și probabil că stătuse nevăzut pe undeva printre perdelele albastre de la fereastra salonului — un exemplu al mimetismului protector al naturii. George era destul de micuț, pentru cei zece ani ai săi. Brunet, ca și maică-sa, îi moșteniseră ochii, cu sprîncene groase care aproape că se împreunau la mijloc, și tenul palid. Cît despre inteligență, părea uneori alarmant de precoce, iar alteori un exemplu tipic de dezvoltare întîrziată. Prin aceasta, ca și în multe alte privințe, era aproape la fel cu toți băieții. Ca fiu al unui bigam, nu putea purta decît numele de fată al mamei sale, dar George nu știa nimic despre asta. Avusese de la început numele tatălui său; iar cînd în perioada tumultoasă și emoționantă a căsătoriei mamei sale, aflase că pe viitor se va numi Clayhanger, se

simțise puțin jignit în amorul său propriu. Totuși, după ce Edwin îi explicase că schimbarea era doar de ochii lumii, băiatul ridicase îngăduitor din umeri, și murmurase nepăsător :

— Oh, bine, dacă-i așa... !

Părea să consimtă cu un aer demn : „Dacă asta folosește lumii întregi, n-am nimic împotrivă."

— Ascultă, unchiule, începu el.

Edwin alesese această formulă. Ca să-i spună „tată vitreg" era absurd, iar „tată" oarecum îl jignea ; așa că devenise unchi.

— Bună, băiete ! zise el. Mai poți găsi loc și pentru altceva în buzunare, în afară de mîini ?

George își trase afară mîinile din buzunare. Apoi zîmbi încrezător. Ei, doi, erau prieteni. Edwin era la fel de mîndru ca și băiatul de această prietenie, și poate că se simțea și mai măgulit. La început nu prea se atașase de George, neplăcîndu-i tonul lui răstit, categoric, gesturile bruște și adesea violente, ca și felul lui de a părea că se gîndește doar la sine însuși. Dar, treptat, îl cucerise aerul copilăresc al băiatului, zîmbetul său, trupul firav și molatec, apelurile-i nerostite, indignarea în fața nedreptății (în afară de cazurile cînd dreptatea părea să se izbească de propriile sale interese), neajutorarea-i completă față de hotărîrile celor mari, fatalismul emoționant, vaga distincție ce-i apărea uneori pe chip, ca și dovezile-i neprevăzute de inteligență și spirit. Recunoștea că George îl fascina. Dar mai știa la fel de bine că și el îl fascina pe George. Avea un fel de a-l trata pe George de la egal la egal, la care puțini copii (în afară poate de cei ai Clarei) ar fi putut rezista. E adevărat, îl lua uneori în zeflemea, dar nu-i interzicea nici lui George să-l zeflemisească pe el. Mama băiatului era încîntată de această prietenie și simțea o profundă ușurare. O savura cu nesaț. S-ar fi putut prea bine întîmpla ca Edwin să se arate ostil copilului ; s-ar fi putut să-și manifeste prin copil gelozia față de tatăl acestuia. Dar, spre mirarea chiar și a lui Edwin, el nu văzuse în copil pe tatăl lui, nici nu se gîndise la el, și nici nu suferise că băiatul nu era al lui. Pentru el, copilul era o persoană distinctă. Și, în ciuda hotărîrii sale ferme de

a nu cădea în păcatul părinților încrezuți, plini de iluzii, nu se putea împiedica să nu-l socotească pe George un copil remarcabil.

— Mi-ai văzut calul ? întrebă George.

— Dacă ți-am văzut calul ?.... Oh !... Am văzut că l-ai lăsat pe masa din hol.

— L-am pus acolo ca să-l vezi, găsi de cuviință George să se scuze astfel pentru dezordinea lui.

— Bine, atunci să-l inspectăm, făcu Edwin împăcat, și ridică de pe masă o bucată de carton pe care era desenat un cal mare de căruță, cu picioarele păroase ; era o schiță plină de vioiciune. — Faci progrese, zise el cu un aer obiectiv, dar în realitate foarte impresionat.

Categoric, puțini copii de zece ani ar putea desena atît de bine ! Desenul era mult mai matur decît acuarelele infantile pe care Edwin i le văzuse doar cu un an mai înainte.

— E destul de bun, nu-i așa ? sugeră George, înălțîndu-se puțin ca să poată vedea și el foaia pe care Edwin o ținea la nivelul lanțului de ceas de la vestă.

— Am văzut alții și mai nereușiți. Unde ai văzut un cal ca ăsta ?

— L-am văzut azi dimineață, lîngă berărie. Dar cînd fac un cal, îl văd pe hîrtie înainte de a începe să-l desenez, și nu fac decît să trag conturul în jurul lui.

Edwin gîndi : „Puștiul ăsta nu-i un copil obișnuit.“ Iar cu glas tare zise :

— Ei bine, o să-l atîrnăm aici cu un ac. O să stea expus și o să auzim ce are de spus publicul.

Și scoase un ac cu gămălie din dosul reverului.

— Nu-i drept acul, zise George.

Dar după ce Edwin îndreptă acul cu gămălie, George stărui cu îndrăzneală :

— Nici acum nu-i drept.

— E cît se poate de drept. Bănuiesc că ai stat să desenezi cai, în loc să exersezi la pian.

Și privi în jos spre băiețașul acesta misterios, care trăia mereu mult mai cu picioarele pe pămînt decît el însuși.

George încuviință pur și simplu, și apoi se scărpină în cap.

— Îmi închipui că dacă nu exersez cît sînt tînăr, o să-mi pară rău mai tîrziu, nu-i așa ?

— Cine ți-a spus asta ?

— Mătușa Hamps mi-a spus, mi se pare... Ascultă, unchiule.

— Ce-i ?

— Vine și domnul John diseară ?

— Cred că da. De ce ?

— Oh, nimic... Ascultă, unchiule.

— E a doua oară cînd spui asta.

Băiatul zîmbi.

— Cunoști versetul ăla din Biblie unde se spune că dacă doi oameni se înțeleg pe lume... ?

— Și ce-i cu asta ? întrebă Edwin cam tăios, presimțind că va avea de furcă cu băiatul.

— Eu nu cred că doi *băieți* ar fi de ajuns, nu-i așa ? Doi oameni mari, poate. Dar cînd e vorba de doi băieți, nu sînt sigur. Vezi, chiar în versetul următor se spune doi *sau trei,* strînși la un loc.

— Cu trei poate că-i mai bine. Întotdeauna e mai indicat să fii în siguranță.

— Poți să te rogi pentru orice ? Pentru un briceag, de pildă ?

— De ce nu ?

— Dar oare poți ?

George se arăta cam nerăbdător.

— Mai bine întreab-o pe maică-ta, zise Edwin, care începuse să se simtă stingherit.

George izbucni nestăpînit :

— Pfuu ! N-are nici un rost s-o întreb pe mama.

Edwin începu să-l dăscălească. :

— Important este să știi ce anume dorești, și să dorești cu adevărat acest lucru. Concentrează-te cît de tare poți, cu mult timp înainte. N-are nici un rost să dorești ceva numai pe jumătate !

— Da, dar un lucru e sigur. În seara asta nu pot să încep să mă concentrez.

— De ce nu ?

— Cine ar putea? protestă George. Sîntem cu toții atît de nervoși astă-seară, nu-i așa, cu recepția asta? Și apoi, știu că nu pot să mă concentrez cînd sînt îmbrăcat cu hainele cele bune.

Și Edwin simți că băiatul, cu candoarea lui extraordinară, precipitase parcă deodată din atmosferă nervozitatea colectivă a întregii case, transformînd-o în ceva vizibil, palpabil, apăsător. Casa nu mai era o colecție de unități disparate, ci o entitate. Un clopoțel se auzi sunînd slab din bucătărie, și sunetul îi biciui nervii. Primii oaspeți erau la ușă, și Hilda întîrzia. Se uită la ceas. Da, întîrzia. Ora indicată pe invitații fusese depășită. Toată ziua se temuse că ea va întîrzia, și iată că așa se întîmplase. Se uită la geamul ușii de la intrare; dar se făcuse noapte și nu se zărea nimic. Ada apăru deodată, pornind în goană pe scară în sus.

— N-ai auzit soneria de la intrare? o opri el din fugă.

— M-a sunat doamna, conașule.

— Ah! oftă el cu o senzație de ușurare.

Ada se făcu nevăzută.

Apoi se auzi iar un clopoțel! Și nici o fată în casă care să deschidă ușa! Firește! Firește că Hilda, uitînd ceva în ultima clipă, o chemase pe fata în casă tocmai cînd era nevoie de ea! Oh! Prevăzuse că așa o să se întîmple! Putea auzi zgomote înăbușite în fața ușii și chiar deslușea prin geam siluetele — multe siluete. Toată lumea, venind de pe diferite străzi, părea să fi sosit în același timp, în fața casei trepidînd toată de surescitare.

George făcu o mișcare, ca și cum ar fi vrut să se îndrepte spre ușa de la intrare.

— Unde te duci? se repezi la el Edwin. Vino încoace. Nu e rostul tău să deschizi ușa. Hai în salon.

„Nu-i treaba mea", își spuse Edwin, supărat și neîndurător, „dacă oaspeții așteaptă în fața ușii. E treaba Hildei; ea e stăpîna casei, și vina e a ei."

Cu panglicuțele fluturîndu-i, Ada coborî în goană scara, ca o veveriță pe creanga unui copac. Și apoi apăru Hilda.

III

Se opri în capul scării, așteptînd să se deschidă ușa de la intrare. O zărire, el și cu George, printre barele balustradei și pe deasupra ei. La vederea aerului triumfal și fericit al Hildei, toată supărarea lui Edwin se topi ca prin farmec. N-ar fi vrut să i se topească supărarea, dar se topi. Deși întîrziase. Nu se putea bizui pe ea că nu va întîrzia. Și chemînd fata în casă tocmai cînd aceasta ar fi trebuit să fie jos la datorie, se purtase neîngăduit de ușuratic și fără judecată. Firește, nu se întîmplase nici o nenorocire. Hazardul o salva astfel adesea, dar asta nu însemna că nu greșise îndoit. Simți că, dacă o va ierta, dacă înlătura acuzația și îi ștergea vina, înșela marile principii masculine de logică și justiție. Judecătorul implacabil din el nu putea suferi ca justiția să fie încălcată. Și soțul slab din el spuse, ca o femeie : „Ce contează ?“ Într-atît de mare era rușinoasa putere pe care o avea ea asupra lui, de care nerușinata ființă își dădea bine seama.

Uitîndu-se la ea, se întrebă : „E oare cu adevărat minunată ? Sau e doar o ființă obișnuită, și eu mă las amăgit ? Își arată vîrsta ? E oare o femeie în toată firea, trecută de prima tinerețe, sau în chip miraculos s-a păstrat pentru mine ca o fetiță ?“

Hilda împlinise treizeci și cinci de ani. Avea oasele mari, nu era nici grasă dar nici slabă, iar trupul robust vădea ținuta fermă, sigură a vîrstei. Parcă ar fi spus : „Am înfruntat lumea, și nu mă las intimidată“. Totuși, căsătoria o întinerise. Uneori părea miraculos de tînără, experiența dispărînd din făptura ei și lăsînd să apară doar fata pe care o cunoscuse și o sărutase acum zece ani ; dar o fată mai puțin dură, mai puțin intransigentă. Cînd o cunoscuse, îl respinsese cu seriozitatea ei vehementă. Acum era în stare să rîdă și chiar să facă o piruetă, aparent fără motiv. Avea un ten frumos ; și el își spunea că pielea ei măslinie nu suferise cu nimic de pe urma celor zece ani de suferințe și dezastre.

Înainte de căsătorie nu se prea interesa de felul cum se îmbrăca. Dar acum se preocupa cu frenezie de toa-

lete, și îl făcea și pe Edwin să se preocupe. El trebuia să-și dea cu părerea, deși nu se pricepea la modă. O vedea încruntîndu-se la cîte o croitoreasă, de parcă ar fi spus: „Pentru numele lui Dumnezeu, înțelege că îți revine răspunderea sacră de a mă ajuta să-i fiu pe plac soțului meu!"

În seara asta își pusese o rochie albastră în dungi, ușor decoltată, cu mînecile bufante, cum se purtau în vremea aceea. Culorile, două nuanțe de albastru, nu-i veneau prea bine. Dar ea își închipuia că-i veneau bine, și tot așa credea și el; iar croiala rochiei era complicată, se vedea că se muncise mult la ea,și producea o impresie de somptuozitate, așa cum se cuvenea la o amfitrioană de vază.

Pe Edwin îl încînta însuși faptul că această femeie, fără nici un talent pentru cochetărie putea, după lungi ani de lipsuri, să se încrunte la croitorese și, în dorința de a fi cît mai elegantă, să se strîmbe atunci cînd mătasea nu cădea cum trebuie. Prezența ei acolo, în capul scării, avea ceva de miracol. Da, o dorise și o dobîndise. Pînă la urmă o dobîndise, și nimic nu fusese în stare să-l împiedice — nici chiar obstacolul aventurii ei tragice cu un ticălos de bigam. Puternica magie a pasiunii lui silise pînă la urmă destinul să i-o redea, misterios de intactă. Imposibilul se produsese, iar societatea, înfrîntă, îl acceptase. Iat-o acum, impresionantă, cu sprîncenele ei groase, cu nările fine și bine conturate, cu lobul delicat al urechii și cu gura ale cărei sărutări năucitoare îi tăiau respirația.

— Iat-o pe draga de Hilda! zise cineva de la ușă, din grupul care tocmai intrase.

Nimeni altcineva decît mătușa Hamps n-ar fi putut spune „draga" de Hilda. Maggie, Clara, și chiar Janet Orgreave nu foloseau niciodată epitete sentimentale în împrejurări ceremonioase.

Cu glasul ei limpede, precis, poruncitor, Hilda îi salută degajat de sus pe noii veniți:

— Bună seara, tuturor!

„Ce naiba m-am tot frămîntat pînă acum?" gîndi Edwin cu o fericire bruscă, instinctivă, triumfătoare; „totul merge de minune."

Capitolul III

ATAC ȘI RIPOSTĂ

I

Oaspeții sosiți erau Clara, sora cea mică a lui Edwin, cu soțul ei Albert Benbow, sora mai mare Maggie, mătușa Hamps și domnul Peartree. Veniseră împreună cu toții, și într-un fel cum nu se mai obișnuia, aproape chiar la ora indicată în invitație; asta deoarece soții Benbow trecuseră în drum pe la mătușa Hamps, și soții Benbow erau întotdeauna grăbiți, atît la sosire cît și la plecare, „din pricina copiilor". Ei înșiși își spuneau „păsări grăbite". De cîte ori își părăseau seara cuibul, așa spuneau; foloseau de sute, de mii de ori această comparație, și nu se mai săturau, de fiecare dată convinși că atunci o născociseră.

Mătușa Hamps, magnifică în rochia ei neagră, elegantă și mai ales impunătoare, zise:

— Știam că vei fi încîntat, Edwin, să-l reîntîlnești pe domnul Peartree. O să rămînă peste noapte la mine — acum cînd Maggie stă cu mine, pot să fiu mult mai ospitalieră — și am stăruit să vină și el cu noi. Dar n-a fost nevoie să stărui prea mult.

Semeață, bătrîna doamnă privea cu mîndrie de la domnul Peartree către nepotul ei.

Domnul Peartree era un bărbat de vreo cincizeci de ani, de statură mijlocie, cu părul blond cam cărunt. Cu douăzeci de ani în urmă, fusese al doilea pastor în parohia din Bursley a bisericii metodiste wesleyene. Acum era pastorul principal al unei parohii din Cheshire. Canoanele wesleyene imuabile îngăduie pastorilor săi să se căsătorească, ba chiar dezaprobă celibatul, întrucît soțiile și fiicele pot trudi pentru biserică, truda lor necostînd parohia nici un sfanț. Dar aceleași canoane interzic pastorilor să prindă rădăcini și să-și aibă casa lor. De unsprezece ori în treizeci de ani, domnul Peartree fusese silit să migreze dintr-o parohie în alta și să-și

adapteze mult plimbata mobilă și familia călătoare la o casă pe care nu el o alesese și care în general nu-i plăcea soției sale. O bună parte din această perioadă condamnase în sinea sa autocrația pastorilor superiori, iar în restul timpului învățase că pastorii superiori nu sînt niște autocrați absoluți.

Nu avea nici prea mult de muncit și nici prost plătit nu era. Provenea din rîndurile micilor negustori și, dacă ar fi ținut o prăvălie în piața St. Luke, s-ar fi putut să fi cîștigat mai puțin ca acum, muncind mai din greu. Și totuși profesiunea lui, pe lîngă latura de nomadism dezolant, mai avea și alte neajunsuri. Îl punea în contact cu un mare număr de ființe omenești, dar proporția normală de vizionari, bigoți, ipocriți și oportuniști meschini, aflați printre ei, îi deforma părerea despre omenire în general. Și apoi, canoanele îi interziceau categoric să gîndească după capul lui la o serie de subiecte care în teorie îl interesau cel mai mult; ca urmare, rămăsese extrem de ignorant, din însăși teama cunoașterii, era un înfocat dușman al libertății, și ducea de obicei necinstea intelectuală pînă în pragul cinismului. În al treilea rînd, era mereu silit să fie diplomat (în afară, firește, în relațiile cu familia sa), și natura nu îl hărăzise carierei diplomatice. Îi era atît de silă să însemne atîtea lucruri pentru atîția oameni, încît visa chiar vise diplomatice, așa cum un sclav de la galere ar visa că trage la vîsle; și era atît de puțin înzestrat pentru acest rol, încît purta neînsemnate gulere strîmte și răsfrînte, pentru că nu-și dăduse niciodată seama de imensul avantaj moral pe care i-l dă unui diplomat gulerul înalt, larg și bogat. De asemenea, îi era silă de captivitate, și asta în nici un caz nu-i slăbea opoziția față de libertate. Își pierduse tot entuziasmul tinereții și, de fapt, era plictisit în egală măsură atît de cele lumești cît și de cele cerești.

Cu toate acestea, se bucura de autoritate și de o situație sigură. Era obișnuit cu privirea publică scrutătoare și cu toate formele de respect ce i se acordau. Știa că avea o situație sigură egală cu cea a unui judecător, și mult mai sigură decît a unui ministru din guvern. Nimic, în afară de prăbușirea improbabilă a

unei secte puternice și prospere, nu i-ar putea afecta situația sau mijloacele de trai pînă la capătul zilelor. De aceea, dincolo de plictiseala și de poza sa profesională se afla o umbră de nepăsare care își avea savoarea ei. Putea prevedea cu indiferență chiar și ziua îndepărtată, dar care se apropia neîncetat, în care va trebui să se ridice în amvon și să afirme că inspirația literală a Scripturii nu era și nici nu fusese vreodată articolul esențial al credinței wesleyene.

Edwin păli la apariția domnului Peartree. Că mătușa Hamps îndrăznise să aducă neinvitat un pastor wesleyan, era un lucru uluitor; dar că pastorul era chiar domnul Peartree, asta îl descumpănea. De douăzeci de ani și mai bine, Edwin îi purta în taină, și uneori chiar în public, o teribilă ranchiună domnului Peartree. Îl detestase, îl anatemizase și îl excomunicase total pe domnul Peartree, extinzînd cumplitul blestem și asupra familiei sale, a tuturor înaintașilor și descendenților săi. Pe vremea cînd domnul Peartree era tînăr și fervent în slujba cerului, avusese monstruoasa idee de a institui o clasă de biblie pentru elevi, care să se țină sîmbătă după-amiază. Încurajat de părinți slabi de înger și cruzi, înhățase și chinuise cîteva zeci de victime nenorocite, printre care se aflase și Edwin. Amintirea amară a acelor după-amiezi furate săptămînal și otrăvite de un smintit fățarnic nu se șterse niciodată, și Edwin nu-l iertase pe domnul Peartree.

În orele acelea de biblie, pe cînd se perfecționa în taină în arta înjurăturilor și blestemelor, își înveninase Edwin cu furie opoziția sa instinctivă față de dogma, ritualul și spiritul creștinismului convențional, exemplificat în special de metodismul wesleyan. Părăsise clasa de biblie a domnului Peartree ca un dușman convins al religiei, detestînd și disprețuind tot ceea ce reprezenta capela wesleyană și domnul Peartree. Dinadins era părtinitor, simțea o plăcere teribilă în a fi nedrept. Știa prea bine că metodismul produsese mulți oameni remarcabili, și juca un rol în dezvoltarea morală a națiunii; dar nu voia să țină seama de asta. Pentru el, nimic nu putea atenua nocivitatea metodismului. Pe de altă parte, se simțea încîntat să poată adăuga ceva la rechizi-

toriul împotriva lui și a creștinismului, în general. Victoriile controversate ale lui Huxley asupra lui Gladstone apăreau pe atunci prin presă, și el le aclama cu o plăcere enormă. Cînd a citit pentru prima dată că imaculata concepțiune era o temă a diferitelor credințe mai vechi decît creștinismul, a resimțit o adîncă satisfacție care a durat mai multe zile la rînd. Cînd a auzit că metodismul avea greutăți în a menține numărul pastorilor corespunzător pregătiți, s-a bucurat intens. Ostilitatea sa era cu atît mai semnificativă cu cît era ascunsă — încrustată ca un corp străin în blîndețea destul de delicată a firii sale. Uneori — din ce în ce mai rar, e-adevărat — și-o manifesta chiar și în capelă ; căci dintr-un amestec de lașitate și prudență, nu părăsise oficial confesiunea. Pentru a compensa aceste concesii, afirma din cînd în cînd, pe un ton imparțial față de un prieten de încredere, sau cu un dispreț feroce față de una dintre surorile lui scandalizate, că, indiferent ce-ar spune toți preoții din lume, religia nu reprezenta o necesitate pentru sufletul omenesc, și că el personal nu-i simțise niciodată nevoia și nici nu o va simți. Afirmație pe care o făcea cu cea mai profundă sinceritate.

Și, în tot acest timp, se considerase un rebel împotriva autorității ; și — într-atît de mult poate intimida prestigiul tainic al trecutului ! — în exterior apărea ca un rebel împăciuitor. Nici mîndria sa intelectuală, nici resentimentul lucid, nici convingerea axiomatică privind extrema și totala falsitate a teologiei creștine, nici toate trei la un loc nu fuseseră vreodată de ajuns pentru a-l face să renunțe la aerul acesta împăciuitor. Cînd mătușa Hamps vorbea cu un respect vădit de „Superior“ (prescurtare pentru „pastorul superior“), acest cuvînt nu încetase pe de-a întregul să-i inspire ceva din acea teamă respectuoasă cu care îl auzea rostit în copilărie. La fel cum un polițist nu era un funcționar ci un *polițist*, tot astfel și un pastor nu era o persoană aparținînd clasei negustorimii care întîmplător trecuse printr-un institut de învățămînt, subscrisese la anumite credințe, se supusese anumitor ceremonii și purta un anumit costum — ci un *pastor*, o ființă înzestrată în mod inexplicabil cu autoritate — de fapt, un fel de arhi-polițist. Și astfel, cu

toate că îl detesta și îl disprețuia, Edwin nu-l socotise niciodată pe Abel Peartree un om simplu.

Acum, în agitația din holul luminat de becuri cu gaz, după un interval de aproape douăzeci de ani își contempla iarăși inamicul, gogorița, asupritorul detestat, simbolul viu a tot ceea ce condamna sufletul său.

Doamna Hamps spuse:

— I-am amintit domnului Peartee că ai frecventat cîndva clasele lui de biblie, Edwin. Îți amintești? Nădăjduiesc că da.

— Oh, da! zise Edwin cu un ușor rîs nervos și roși.

Ochii săi îi întîlniră pe ai Clarei, dar pe fața-i maternă nu apăru nici o urmă din vechiul ei zîmbet răutăcios. Nici chipul lui Maggie nu tresări. Și, firește, nici ipocrizia maiestuoasă a mătușii Hamps nu se înfioră sub încordare. Așa încît reverendul Peartree, protestînd sincer că l-ar fi recunoscut oricînd pe vechiul său elev, domnul Clayhanger, nu bănui măcar teribila dramă a clipei.

Iar în clipa următoare, nu mai exista nici o dramă... Profesorul și elevul își strînseră mîinile. Recunoașterea era reciprocă. Pentru Edwin, domnul Peartree, cu excepția părului cărunt, nu se schimbase. Glasul său, ținuta, gesturile erau absolut aceleași. Numai că, în loc de a fi domnul Peartree, era un om ca oricare altul — un om obișnuit, cu trăsături dure, obosite; un omuleț firav, cu o haină neagră-verzuie și guler îngust alb-albăstrui; un om superficial și agitat, cu un glas neplăcut; un om supunîndu-se unui cod social asemănător celui al soților Benbow sau al mătușii Hamps; un om ale cărui trăsături trădau o ignoranță mărginită, mulțumită de sine; un om al cărui destin îi interzisese de a se comporta vreodată natural; un snob obișnuit, care aflase despre importanța, reușita în viață și bogăția lui Edwin Clayhanger, pleconinău-se în fața lor plin de o naivă admirație, mîndru că Edwin Clayhanger îi fusese cîndva elev; și în același timp un om destul de cumsecade.

Edwin rămase destul de plăcut impresionat de privirea indiferentă din ochii domnului Peartree, care parcă ar fi spus: „Am venit aici fiindcă asta face parte din

meseria mea. Mi-e indiferent. Îndeplinesc ceea ce trebuie să îndeplinesc, și de fapt nu-mi pasă. Am făcut zeci de mii de vizite și am să mai fac și alte zeci de mii. Dacă mă plictisesc, sînt plătit ca să mă plictisesc, și repet că de fapt nu-mi pasă.“ Aceasta era ceea ce se vedea din partea umană a domnului Peartree. Și i-l făcu mai simpatic lui Edwin.

„Nu-i om rău, la urma urmei!“ gîndi Edwin.

Toată furia și dușmănia nutrite cu grijă timp de douăzeci de ani i se risipiră din inimă. Nu-l iertă pe domnul Peartree, pentru că nu exista nici un domn Peartree — nu exista decît omul acesta. Și nu mai exista nici o capelă wasleyană, ci doar o clădire urîtă și singuratică, pe trei sferturi goală, pe creasta lui Duck Bank. Și Edwin nu mai era un rebel împăciuto:, nu mai era rebel în nici un fel. Nimănui nu-i trecu prin minte, nici măcar formidabilului Edwin, că în acele cîteva secunde istoria religiei dogmatice trecuse definitiv dintr-un stadiu în altul.

Abel Peatree, cu un aer degajat și un aplomb experimentat, netulburat nici chiar de vederea armăsarului superb al lui George, se adresă lui Edwin și Hildei cu vorbele cele mai potrivite; și deveni astfel cunoscut că pastorul revenea în Bursley cu gîndul de a-și ține binecunoscuta predică intitulată „Mantia și misiunea lui Elijah“ — singura predică din repertoriul său, dar care servise să-l înalțe atît de ușor pînă în rîndul „superiorilor“. Hilda îl sprijinea. Pe fundalul somptuos al casei sale, își luă poza unei doamne din înalta societate. Abel Peartree părea să aprecieze această poză, arborînd o clipă un aer cavaleresc. „Și de ce nu?“ își zise Edwin, dîndu-i dreptate soției sale, după ce dezaprobase întrucîtva aerul ei trufaș.

Apoi, cînd conversația începu să lîncezească, mătușa Hamps sugeră cu tact ca ea și fetele „să urce sus“. Din cauza agitației, Hilda uitase într-un mod de neiertat că, în asemenea împrejurări, doamnele care soseau în vizită trebuiau de îndată conduse în dormitoarele cele mai bune, special aranjate, ca să-și lase acolo hainele pe cele

mai bune cuverturi. Poate că ar fi trebuit să-şi compenseze neglijenţa conducînd-o personal pe mătuşa Hamps în dormitor. Ea o însărcină însă pe Ada. „Şi de ce nu?“ îşi zise iar Edwin. Şi în vreme ce doamnele urcau, domnul Peartree izbucni în rîs de una din glumele caracteristice ale lui Albert Benbow, care întotdeauna îl întristau pe Edwin. „Se aseamănă, ăştia doi!“ se gîndi Edwin cu superioritate sardonică, făcîndu-i un semn din sprîncene soţiei sale, care îi răspunse în acelaşi fel.

II

Puţin mai tîrziu, după ce mai sosiră şi alţi cîţiva oaspeţi şi se împrăştiaseră prin odăile de primire, policandrele îşi aruncau scînteierile pe rochii uşoare de vară şi pe cele cîteva bijuterii, ca şi pe hainele negre, cenuşii şi bleumarin; iar cuverturile cele mai bune din dormitoarele cele mai bune dispăreau aproape sub mantale şi pelerine, pe cînd cuierul din hol gemea încărcat cu pălării şi bonete. Recepţia era în toi şi interiorul casei plin de însufleţire. Edwin, atent şi preocupat să fie cît mai ospitalier, se îndreptă din salon spre hol. Uşa sufrageriei mici era întredeschisă şi putea auzi glasul Clarei. Ştia că soţii Benbow cu Maggie şi cu mătuşa Hamps se aflau cu toţii în sufrageria mică, şi îi reproşa în sinea sa mai cu seamă Clarei acest obicei provincial de a se grupa pe familii, care era atît de caracteristic pentru ea. Cel puţin mătuşa Hamps ar fi trebuit să-şi dea seama că datoria membrilor familiei era de a se răspîndi printre ceilalţi invitaţi!

Rămase să asculte.

— Nu, spunea Clara, nu ştim ce s-a mai întîmplat cu el de cînd a ieşit din închisoare. A luat doi ani.

Vorbea cu ceea ce Edwin numea tonul ei de „scandal“ — scăzut, întretăiat, intim, pătimaş, fericit.

Apoi se auzi glasul lui Albert Benbow:

— A avut bunul simţ să nu ne sîciie şi pe noi.

Edwin, deşi nu putea să sufere această conversaţie şi felul cum spuneau „noi“ într-o problemă ce nu-i privea,

simți o teribilă satisfacție la gîndul că ei nu cunoșteau un amănunt care i-ar fi interesat grozav. Nimeni, în afară de Hilda și de el, nu știa că bigamul era în momentul acela din nou la închisoare, pentru un alt delict, mai recent. Totul se aflase, în afară de acest lucru.

— Firește, zise Clara, ei n-ar fi trebuit să pomenească nimic de bigamie, și nimeni din afara familiei n-ar fi trebuit să afle că biata Hilda nu era de fapt o văduvă obișnuită. Dar cu toții ne-am gîndit că...

— Nu sînt prea sigur de asta, Clary, o întrerupse Albert Benbow pe soția sa. Nu trebuie să uiți că adevărata lui soție a venit la Turnhill să facă cercetări. Asta a dat naștere la discuții.

— Bine, dar știi ce vroiam să spun, zise Clara pe un ton vag.

Atunci se auzi glasul domnului Peartree :

— Dar, fără îndoială, cazul a apărut în ziare ?

— Mi se pare că a apărut în ziarele din Sussex, răspunse Albert. Știți, căsătoria a fost oficiată la Lewes. Dar n-a apărut în ziarul local, pentru că el se căsătorise sub adevăratul lui nume — Cannon nu era numele adevărat ; și pe atunci nu avea un domiciliu în cele Cinci Orașe. Era doar patronul unei pensiuni în Brighton. După părerea mea, e un miracol cum de n-a apărut în ziarul „Signal" ; dar așa s-a întîmplat. Știu — și glasul său luă un accent de importanță — că cei de la „Signal" au o înțelegere cu Asociația presei, să anunțe toate căsătoriile care ar putea să intereseze districtul. Totuși, Asociația presei nu era prea vigilentă pe vremea aceea. Și nu-i de mirare.

Clara rezumă :

— Nu. Nu s-a aflat. Totuși, după cum spuneam, ne-am gîndit cu toții că cel mai bun lucru ar fi să nu ascundem nimic. Albert l-a sfătuit stăruitor pe Edwin să nu încerce așa ceva. („Ce prostie !" gîndi Edwin.) Așa că am pomenit cîtorva prieteni. La urma urmei, biata Hilda nu avea absolut nici o vină. Desigur, s-a simțit foarte stînjenită cînd a venit să stea aici, după căsătorie. („S-o crezi tu !" gîndi Edwin.) Edwin a vrut ca nunta să aibă loc la Londra. Ne părea atît de rău pentru ea.

(„Oare?“ se gîndi Edwin.) Ea n-a vrut să dea o petrecere după aceea. Știam că-i o greșeală. Cu toții o știam. Dar ea, ea *n-a vrut*. Așa că lumea a început să vorbească. Socoteau ciudat că ea nu vroia să dea o petrecere, cum face toată lumea. Multe tinere măritate dau astăzi și cîte două petreceri. Așa că, pînă la urmă, s-a lăsat convinsă. A fixat-o însă în august, zicîndu-și că mulți vor fi plecați la mare. Dar n-au plecat — cel puțin, nu atîția cîți te-ai fi așteptat. Albert spune că asta se datorește zarvei cu alegerile generale. Și ea n-a vrut să facă petrecerea după-amiază, ca toată lumea. Doamna Edwin nu-i ca toată lumea, și nu poți s-o schimbi.

— Și ce importanță are dacă dai petrecerea seara? întrebă Benbow, jovial și voit îngăduitor.

— Oh, firește, *eu* n-am nimic împotrivă. Mie îmi place. Dar oamenii sînt atît de ciudați.

După cîteva clipe de tăcere, domnul Peartree întrebă, într-o doară:

— Mi se pare că există și un băiețaș?

Clara fu cea care răspunse:

— Da, e băiețașul pe care l-ați văzut.

Mătușa Hamps se amestecă și ea:

— Sărăcuțul! Mi-e atît de milă de el — cînd o să se facă mare...

— Nu-i nevoie, mătușico, zise Maggie scurt, exprimîndu-și atitudinea față de George prin această blîndă conciziune.

— Firește, se grăbi să spună Clara, noi nu lăsăm să se vadă nimic. De fapt, Bert al nostru și cu el sînt destul de buni prieteni, nu-i așa, Albert?

În această clipă George în persoană deschise ușa sufrageriei mari, lăsînd să răzbată de acolo murmur de glasuri și clinchet de pahare. Era cu gura plină. Edwin se grăbi să intre în sufrageria mică.

— Bună seara, la toată lumea! murmură el. Ce mai faci, domnule Peartree?

Stăteau acolo cu toții, inclusiv pastorul, strînși laolaltă, scăldîndu-se cu deliciu în apele scandalului.

Clara se răsuci pe călcîie și, fără cea mai mică stinghereală, zise cu glas mieros:

— Oh, Edwin! Iată-te! Tocmai îi povesteam domnului Peartree despre tine și Hilda, știi. Ne-am gîndit că-i mai bine.

— Știi, zise mătușa Hamps aferată, domnul Peartree se va afla mîine în oraș, și o vorbă din partea *lui*...

Domnul Peartree încercă fără succes să pară o persoană neînsemnată.

— Foarte bine, zise Edwin. Poate că ar fi mai bine ca ușa să stea închisă; iar în sinea sa își spuse: „Rudele mele se cam întrec cu gluma!"

Clara ocupa singurul fotoliu din odaie. Doamna Hamps și pastorul ședeau pe scaune. Maggie stătea în picioare. Albert Benbow, grijuliu ca întotdeauna cu soția sa, se așezase pe un braț al fotoliului. Clara, centrul acestui conclav și al tuturor conclavelor la care lua parte, era mama a cinci copii și se apropia de treizeci și cinci de ani. Maternitatea îi îngroșase mijlocul cîndva subțire, dar nici ei și nici lui Albert nu părea să le pese — păreau mai curînd mîndri de silueta ei otova. Fața îi rămăsese însă ca pe vremuri. Era drăguță, și avea un ten minuant de alb. Uitîndu-se la ea, Edwin o mai vedea și acum pe fetița de paisprezece ani, obraznică, fermecătoare și malițioasă, care n-o putea suferi pe mătușa Hamps și își bătea joc de ea pe la spate. Dar acum Clara și mătușa Hamps deveniseră prietene la cataramă. Droaia de copii ai Clarei le unise. Gîndeau la fel în toate privințele. Clara acceptase, practic integral, principiile mătușii Hamps; dar pe de altă parte, o domina pe mătușă. Respectul pe care mătușa Hamps îl arăta Clarei și lui Edwin, și într-o mai mică măsură lui Maggie, era un fenomen straniu al bătrîneții acestei grandioase și trainice fortărețe a wesleyanismului și convențiilor.

Lui Edwin nu-i plăcea Clara; îi reproșa spiritul ei casnic, matern, fecunditatea ei excesivă, intonațiile glasului, exagerata ei mulțumire de sine și marea ei ipocrizie; și, poate mai mult ca orice, provincialismul mărginit. Pe cumnatul său nu-l detesta propriu-zis, dar nu era de acord cu admirația lui exagerată față de Clara, cu convingerea că soția lui era desăvîrșită, cu ignoranța satisfăcută și înfumurată în toate problemele intelectuale, cu vulgaritatea incorigibilă a micului negustor care își

pune peste tot stigmatul comerțului mărunt, și cu pasiunea-i oarbă pentru slujbă. Cît despre Maggie, durdulia fată bătrînă de patruzeci de ani, Edwin o respecta cînd se gîndea la ea, dar îi reproșa stîngăcia și timiditatea în societate. În ceea ce o privește pe mătușa Hamps, nu o respecta, dar era silit să-i admire superba ipocrizie perseverentă, în care nu se putea găsi nici o fisură, și căreia îi cădea uneori victimă chiar ea însăși ; era mereu reconfortat de energia ei tinerească și de silueta ei frumoasă, dreaptă, neînfricată.

Intrarea lui Edwin întrerupsese șirul firesc al conversației. Dar erau în odaie cel puțin trei persoane pe care nimic nu le putea face să-și piardă cumpătul : doamna Hamps, Clara și domnul Peartree.

Domnul Peartree, îndreptîndu-se în scaun, cu mîinile pe genunchii neduroși, zise :

— Totul pare să se fi aranjat, domnule Clayhanger... într-adevăr, de minune.

Trăsăturile sale trădau mai puțin dezgust de viață.

— Da, într-adevăr ! oftă mătușa Hamps, în extaz.

Edwin, neîncrezător și nemulțumit, era pe cale de a sugera că ar fi mai bine ca membrii familiei să se împrăștie prin celelalte încăperi, cînd George intră după el în odaie.

— Oh, strigă George.

— Ia ascultă, ștrengarule, i se adresă de îndată Clara cu o dulceață exagerată care, gîndi Edwin, probabil că-i făcea greață copilului, ai vrea ca Bert să vină la tine într-o după-amiază și să vă jucați împreună ?

George se uită țintă la ea, roșind ușor.

— Da, zise el. Numai că...

— Numai că ce ?

— Dacă am altceva de făcut cînd vine el ?

Fără să mai aștepte alte comentarii, George se întoarse și se îndreptă spre ușă.

— Ești un fenomen, asta ești ! zise Albert Benbow ; și, adresîndu-se celor mari : Nu-i place să fie deranjat, bănuiesc.

— Chiar așa, zise Edwin cu simpatie, ca de la cumnat la cumnat.

Dar își dădea seama că el, după o experiență de cîteva luni cu copilul altuia, putea să aprecieze minunata și strania sensibilitate a copiilor infinit mai bine decît Albert, chiar dacă acesta ar fi fost tatăl a cincizeci de copii.

— Ce-i aia fenomen, unchiule Albert? întrebă George, întorcîndu-se de la ușă.

Mătușa Hamps îi atrase atenția cu blîndețe că nu e frumos să se poarte obraznic cu cei mari :

— George! George!

— Un fenomen e un fenomen, asta e! zise Albert. Vîjj!

Scoțînd un sunet ca de rachetă, se prefăcu că-l fugărește pe copil.

Domnul Peartree rîse cam tare și oarecum ca o ființă omenească obișnuită. Izbucnirile de umor ale lui Albert Benbow părură să-l smulgă, cel puțin pentru o clipă, din atitudina lui teatrală.

Clara zîmbi, măgulită de puterea soțului ei de a scoate la lumină umanitatea pastorului.

— Albert se pricepe atît de bine la copii, zise ea. Știe întotdeauna exact...

Și se întrerupse, lăsînd pe ceilalți să-și închipuie ce știa el exact.

Unchiul Albert și George puteau fi auziți hîrjonindu-se în hol.

Mătușa Hamps se ridică cu un ușor suspin, spunînd :

— Cred că ar trebui să mergem la ceilalți.

Simțul ei social, care era destul de dezvoltat, învinsese pînă la urmă.

Surorile Maggie și Clara, una în verde deschis și cealaltă în verde închis, ieșiră împreună din odaie. Fața lui Maggie se și contractase într-o încordare mută, iar cea a Clarei în înfumurare, la gîndul de a da ochii cu invitații.

III

Mătușa Hamps rămase pe loc, și Edwin își dădu seama imediat, din căutătura conspirativă a ochilor ei

frumoși, că propunînd această mișcare urmărise s-o înșele pe partenera ei în conspirații, Clara. Mătușa Hamps nu putea trăi fără să umble cu tertipuri. Și era nespus de fericită cînd suprapunea tertipuri în tot felul de combinații complicate.

Așeză ușor, dar imperativ, mîna împodobită cu inele pe brațul lui Edwin, și închise ușa. Rămas singur cu ea și cu pastorul, Edwin se simți încolțit și se dădu înapoi ca în fața unei amenințări necunoscute.

— Edwin, dragul meu, zise ea, domnul Peartree vrea să-ți sugereze ceva. Aveam de gînd să spun „să-ți ceară o favoare", dar nu e vorba de așa ceva! Sînt sigură că nepotul meu o va socoti un privilegiu. Știi cît de mult ține domnul Peartree la Fondul suplimentar al capelelor din district...

Edwin nu știa; dar auzise de Fondul suplimentar al capelelor din districtul Macclesfield. Întrucît wesleyanismul era confruntat cu enoriași tot mai puțini și cu lipsă de pastori, districtul Macclesfield se hotărîse să facă dovada că wesleyanismul rămîne totuși viguros din punct de vedere spiritual, prin metoda stranie a construirii tot mai multor capele. Domnul Peartree, cel ce avusese ideea să se predea școlarilor ore de biblie sîmbăta după-amiază, era unul dintre inițiatorii acestui plan de construcții, și de fapt predica sa despre „Mantia și misiunea lui Elijah" avea scopul de a-l sprijini. În clipa următoare, domnul Peartree îl rugă pe Edwin să-și asume sarcina de casier al Fondului, ținînd seama că vechiul casier murise.

Încă un tertip! Însemna că vizita pastorului nu fusese un gest prietenesc, după o inspirație de moment. Făcea parte dintr-un plan. Fusese urzit împotriva lui. Îl credeau oare (părea el să se întrebe?) atît de naiv, de credul, încît să nu le ghicească șiretlicul? Și dacă nu, de ce toate preliminariile și pretextele? În realitate, nici nu-și punea măcar toate aceste întrebări, întrucît le cunoștea răspunsul. După ce-i reușea cîte un tertip, mătușa Hamps îl uita și se aștepta ca și ceilalți să-l uite — sau în orice caz, cu superbul ei tupeu, sfida pe oricine

să aibă îndrăzneala de a i-l aminti. Îi era complet indiferent dacă Edwin îi deslușea sau nu șiretlicul.

— Ești atît de priceput în afaceri, zise ea.

Aha! Stăruia deci asupra laturii practice a problemei, prefăcîndu-se că ignoră imensa semnificație morală a faptului că Edwin accepta această slujbă! Dacă ar accepta, triumful metodismului ar răsuna prin tot orașul. Îi citea toate gîndurile. Vedea cum nimic nu-i putea zdruncina tupeul. Îl încolțise printr-o stratagemă; îl înghesuise; și se bizuia pe firea lui slabă, pe indolența lui temătoare, ca să obțină victoria.

Domnul Peartree începu să vorbească. Își exprimă convingerea că Edwin avea „inima de partea lor", și încrederea-i absolută în simțul de răspundere al unui om cu situația lui Edwin. Mătușa Hamps evocă cu fervoare activitățile din tinerețe ale lui Edwin întru metodism — la Societatea de dezbateri a tinerilor, de pildă, care se întrunea la șase dimineața în zilele geroase de iarnă, pentru a întări credința prin discuții.

Edwin începu să se bîlbîie.

— Ar trebui să-l luați pe Albert, sugeră el slab.

— Oh, nu! replică mătușica. Albert e perfect în domeniul său. Dar pentru așa ceva, *avem nevoie de un om ca tine.*

Era o lovitură de maestru. Edwin se simți tremurînd, și totuși știa că nu tremură, nici măcar pe dinăuntru. Păru să vadă forțele evoluției și cele ale reacțiunii, puse față în față, într-o încordare supremă. Păru să vadă alternativa dintre cele două forme de viitor care îl așteptau — și într-unul va fi doar un sclav umilit și plictisit, iar în celălalt va fi superba emblemă cutezătoare a libertății. Păru să se îndoiască de propriul său curaj. Dar în străfundul sufletului nu se îndoia. Își aminti de întreaga plictiseală îngrozitoare, degradantă pe care o suferise în tinerețe, ca martir al wesleyanismului și al dogmei, de toate minciunile sinistre pe care trebuise să le îndruge și care îi fuseseră îndrugate. Își aminti de ura intensă pe care o nutrea de-o viață față de domnul Peartree. Și îi venea să-și încleștеze pumnii și să spună cu o ură ucigașă: „*Acum* am să ți-o plătesc! Și am să-ți

spun adevărul în față! Și am să te chinui și să te perpelesc, răzbunîndu-mă astfel printr-o singură frază!" Dar nu simți nici o încleștare, iar ura i se stinsese. În sufletul său nu mai rămăsese decît o blîndă indiferență care nu lăsa măcar loc disprețului.

— Nu, zise el liniștit, n-am să fiu casierul vostru. Va trebui să vă adresați altcuiva.

Și îl năpădi o uriașă satisfacție. Îi fusese atît de ușor să refuze, iar forțele potrivnice se arătaseră neglijabile!

Mătușa Hamps și domnul Peartree nu știau nimic despre gîndurile stranii trezite în mintea lui Edwin cînd dăduse ochii pentru prima dată după douăzeci de ani cu legendarul Abel Peartree. Dar mătușa Hamps, deși mai căuta o explicație, înțelese că era definitiv bătută. Lovitura fu dură. Dar ea nici măcar nu tresări. Aparențele trebuiau păstrate, și ea le păstră. Zîmbi și, scuturîndu-și buclele, îl întrerupse pe Edwin cu o rapiditate nestăpînită, plină de însuflețire.

— Haide, haide! Nu hotărî pe loc. Mai gîndește-te, și o să te mai întrebăm noi. Domnul Peartree are să-ți scrie. Sînt sigură că...

Aparențele fuseseră salvate.

Convorbirea le-o întrerupse Hilda, care intră însuflețită, veselă, cu ochi strălucitori, fredonînd o melodie. La început protestase cu vehemență împotriva petrecerii. Spusese de repetate ori că îi displăcea ideea unei petreceri și că detesta toate aceste ospitalități formale și colective, și că nu putea suferi „lumea". Și totuși, acum era încîntată de poziția ei de gazdă — mulțumită de sine și de rochia ei elegantă, aproape extaziată văzîndu-se atît de atractivă și dominîndu-i pe toți. Înfățișarea ei plină de vervă îi făcea pe ceilalți să se uite la ea cu plăcere. Femeie matură, era totuși abia la începutul vieții. Și în timp ce se uita cu o tainică superioritate la nepăsătorul domn Peartree, părea să-și spună: „Ce-i cu toată vorbăria asta despre rai și iad? Eu sînt îndrăgostită de viață și de ceea ce-mi descoperă simțurile, și totul mi se pare îngăduit, și mă simt mai presus de voi." Chiar și mătușa Hamps, una din ființele cele mai pline de sine care existaseră vreodată, invidia în bătrînețea-i

strălucitoare maturitatea atît de tinerească a voluptoasei Hilda.

— Ei, zise Hilda, ce se-ntîmplă *aici?* Dincolo, în salon, și-au pierdut parcă cu toții mințile din cauza concursului aceluia cu cuvinte lipsă.

Îi zîmbi radios lui Edwin, care se simți foarte mîndru de ea. Superioritatea ei față de celelalte femei era evidentă; făcea ca celelalte să nici nu se mai vadă. De fapt, mai mult ca orice, era o femeie tumultuoasă — asta era! O asemui cu Clara, care acum nu mai era nimic altceva decît o mamă, și cu Maggie, care nu fusese niciodată nimic.

Domnul Peartree făcu greșeala de a-i spune despre ce discutau. Ea nici nu aștepta să audă care fusese răspunsul lui Edwin.

Zise scurt și categoric:

— Oh, nu! Nici nu vreau să aud de așa ceva!

Asta nu-i plăcu lui Edwin. Problema îi privea numai pe el, și el era un om absolut liber. Ar fi trebuit ca Hilda să-și formuleze altfel obiecția. De pildă, ar fi putut să spună: „Nădăjduiesc că a refuzat."

Totuși, supărarea lui era infimă.

— Bietul băiat muncește și așa prea mult, adăugă Hilda cu o intonație mîngîietoare la primele cuvinte.

Asta îi plăcu lui. Dar ea confunda lucrurile. Mereu făcea așa. Nu pentru că slujba ar fi însemnat muncă în plus refuzase el propunerea, și ea o știa prea bine.

Bineînțeles că mătușa Hamps zise într-o clipă:

— Dacă înseamnă un efort prea mare pentru el, nici nu m-aș fi gîndit...

Era limpede că punea aparențele mai presus de orice îndoială.

— Ia spune, mătușică, urmă Hilda, ce-i cu zarva asta în jurul stranei de la capelă? Și Clara și Maggie mi-au pomenit amîndouă despre ea.

— Zarvă, draga mea? exclamă mătușa Hamps, pe bună dreptate uluită că Hilda poate folosi asemenea expresie în prezența domnului Peartree.

Dar Hilda nu se putea stăpîni să nu fie impetuoasă.

În strana care aparținuse tatălui lui Edwin și care, după moartea lui, trecuse pe numele lui Edwin, Clara îl adusese pe soțul ei; și cu toate că era o strană lungă, roadele căsniciei ei o umpluseră treptat, astfel încît, dacă se întîmpla ca Edwin să vină la capelă, nu-i mai rămînea prea mult loc în strană, aceasta luînd aspectul unui vagon de clasa a doua înțesat de vilegiaturiști. Albert Benbow sugerase ca Edwin să cedeze familiei Benbow strana și să-și ia alta mai mică, pentru el cu Hilda și George. Dar femeile își exprimaseră temerea că lui Edwin „s-ar putea să nu-i placă" această întrerupere a tradiției istorice și nu-l lăsară pe Albert Benbow să facă propunera, pînă cînd femeile nu vor tatona diplomatic terenul.

— Am fi încîntați ca Albert să preia strana, zise Hilda.

— Dar v-ați ales altă strană? întrebă doamna Hamps, uitîndu-se către Edwin.

— Oh, nu! zise Hilda cu nepăsare.

— Dar...

— Ascultă, mătușico — și femeia tumultuoasă o avertiza pe mătușa Hamps, așa cum o personalitate puternică ar avertiza alta asemănătoare — nu te îngriji de noi. Știi că nu prea sîntem mari amatori de mers la capelă.

Rosti aceste vorbe uluitoare pe un ton vesel dar ferm. Putea fi fermă și chiar dură în fericirea ei triumfătoare. Edwin știa că o detesta pe mătușa Hamps. Fără îndoială că și aceasta o știa. În zîmbetele schimbate între ele, atît de amabile, de cordiale, de aprobatoare, aparent atît de spontane, ostilitatea dintre ele licărea tainic ca un fulger în plină zi.

— Soția lui Edwin provine dintr-o familie anglicană, zise mătușa Hamps, adresîndu-se domnului Peartree.

— Dar tot nu prea amatoare de biserică, completă Hilda, amuzată.

Nici o femeie nu mai făcuse pînă atunci asemenea afirmații scandaloase în cele Cinci Orașe. Cu un sfert de veac mai înainte, un bărbat ar fi putut spune asta, fără a scădea în stima celorlalți — ba chiar și-ar fi cîștigat un anumit prestigiu intelectual prin această declarație; dar

cu o femeie, altfel stăteau lucrurile. Atît doamna Hamps cît și pastorul gîndiră că Hilda nu proceda cum trebuie pentru ca să-i fie uitat trecutul dubios. Chiar și Edwin în mîndria lui se simți descumpănit. În orice caz, se întîmplaseră lucruri mari. Nu numai că atacul mătușii Hamps și al domnului Peartree fusese respins, dar respingerea se transformase într-un contraatac. Nu numai că nu devenise casierul Fondului suplimentar al capelelor din district, dar încetase practic de a mai face parte din congregație. Era liber, bucurîndu-se de o libertate la care nici nu îndrăznise pînă acum să viseze. De necrezut! Și totuși, așa era! Un cuvînt spus cu curaj, pe un anumit ton — și în față i se deschidea o nouă epocă. Păcat doar că nu făcuse totul singur. Curajul Hildei îl întrecuse pe al lui. Femeile erau uimitoare. Și derutante. Independența sa masculină era totuși prea puțin rănită de îndrăzneala Hildei, de a lua inițiativa în numele amîndurora.

— Vino să iei o gustare, mătușico, zise Hilda, cu intonația cea mai drăgăstoasă și cuceritoare.

Mătușa Hamps ieși din cameră.

Hilda se întoarse :

— Duceți-vă cu mătușica, domnule Peartree. Eu am ceva de...

Și se prefăcu că are ceva de căutat pe polița căminului. Domnul Peartree ieși. Era impasibil. Nu-i păsa de nimic. Și cînd Edwin îi zări expresia indiferentă din ochi, cu acel aer de „puțin îmi pasă", inima i se înduioșă ușor pentru domnul Peartree. Și, în plus, detașarea lui de cele lumești, de preocupările materiale legate de bani, petreceri, ambiții și de toate formele de satisfacții vulgare, îl făcu pe Edwin să se vadă ca un om banal, robit simțurilor, și deci se simți umilit.

Nici nu ieșise bine pe ușă domnul Peartree, că Hilda se repezi la Edwin și îl sărută cu pasiune. Ușa nu era închisă, și el putea auzi rumoarea petrecerii.

— Am simțit nevoia să te sărut acum, cît timp petrecerea e în toi, șopti ea.

În ochi îi licărea o vitalitate înfocată.

Capitolul IV

CUVÎNTUL

I

Ada tocmai trecea prin hol spre salon, ținînd în mîna ei roșie o telegramă pe o tavă.

— Dă-o încoace, Ada, zise Edwin, oprind-o, cu un gest spre telegramă.

— E pentru domnul Tom Swetnam, domnule.

Edwin și Hilda o urmară pe fată, scrobită și aferată, pînă în salon, unde se aflau cam o duzină de persoane, printre care avocatul Fearns cu soția, Stephen și Vera Cheswardine, proaspăt căsătoriți, cîțiva membri ai familiei Swetnam și Janet Orgreave, așezată în fața pianului închis, cu un zîmbet vag pe față.

Tom Swetnam, care stătea în picioare, luă telegrama.

— N-am știut că se mai distribuie telegrame la ora asta din noapte, zise Fearns brusc, uitîndu-se la ceas.

Avea obiceiul să vegheze atent la mersul căilor ferate, al vapoarelor, al poștei și al altor mijloace de circulație a lucrurilor dintr-un loc în altul. Criticîndu-le în detalii, era mîndru de ele în mare, numindu-le civilizație.

— Nu se mai distribuie, zise Tom Swetnam insolent, bucuros să necăjească un om mai bătrîn decît el și un tată de familie. — Tom era tînăr, dar călătorise mult, și tocmai se întorsese dintr-o excursie prin Scandinavia. — Observați că nu-i nici o înșelătorie. Plicul a fost deschis. Și, în plus, îi este adresat lui Ben Clewlow, nu mie. Iar Ben mi l-a trimis, fiindcă l-am rugat eu. Ia să vedem.

După ce desfăcu plicul ca un conspirator, scoase din el telegrama, pregătindu-se s-o citească cu glas tare. Jumătate din cei prezenți erau nedumeriți; cealaltă jumătate manifestau o emoție reținută. Tom citi mesajul:

— „Douăzeci și șapte de lire, zece șilingi, nouă pence. Filozofii ne spun că nu este nimic nou sub soare. Cu toate acestea, nu încape îndoială că aurul descoperit la

Barmouth, ca și cele două cutremure care s-au succedat la scurt timp unul după altul în același district, constituie, în istoria micului ținut Wales, un dublu eveniment deosebit de..." — Se opri.

Vera Cheswardine, frumușică, nostimă, elegantă, exclamă cu toată impulsivitatea firii ei :

— „Neobișnuit !"

— Despre ce-i vorba ? întrebă placid doamna Fearns, o tînără femeie liniștită și demnă, care odată cu maternitatea devenise puțin cam distrată cînd se afla departe de copiii ei.

— Concursul pentru găsirea cuvîntului lipsă, îi explică Fearns cu o superioritate amabilă, și rîse scurt. Dar văd că lucrați în stil mare, voi ăștia, zise el. Păi, pun rămășag că telegrama asta a costat peste doi șilingi !

— Păi, să vedeți, zise Tom Swetnam, sîntem trei care ne-am întovărășit. O primim cu treizeci și șase de ore înainte de a apărea ziarul — de la omul nostru din Londra — și avem astfel mai mult timp să consultăm dicționarul. N-are rost să facem lucrurile pe jumătate ! Douăzeci și șapte de lire și ceva ! Și săptămîna asta e o sumă bunicică, nu ?

— Ați cîștigat pînă acum ceva ?

— Oarecum. Am dat telegrama cu cuvintele cîștigătoare azi dimineață. Am trimis-o în patru rînduri — asta ar face cam o sută zece lire, nu-i așa ? De împărțit între noi trei. Am trimis aproape două sute de mandate poștale, așa că ne rămîn o sută de lire net. Treizeci și trei de lire de căciulă.

Încerca să vorbească liniștit și nepăsător, dar era extrem de surescitat. Cei doi frați ai săi mai tineri îl priveau cu respect. Cu toții erau impresionați de aceste cifre prodigioase, care trezeau în inimile multora invidia, lăcomia și dorința aprigă după o viață de lux în stil mare.

— Am impresia că ați transformat jocul într-o știință, zise Edwin.

— Păi, cam așa e, recunoscu Tom Swetnam. Trimitem toate cuvintele posibile.

— E un profit de o mie la sută pe săptămînă, murmură Fearns ; în orice caz, de cincizeci de mii la sută pe an.

Albert Benbow, care tocmai intra în odaie, prinse ultimele cuvinte, și ele îi ațîțară pe bună dreptate curiozitatea de om de afaceri. Clara îl urmă imediat. În aproape toate împrejurările importante, aceștia doi aveau o instinctivă nevoie de prezența și sprijinul celuilalt ; și dacă Albert nu alerga după Clara, alerga Clara după Albert.

II

Și iată și dovada de geniu, de cinism și intuiție a magnatului proprietar de ziare, care inventase trucul de a-și invita cititorii să riște un șiling cumpărînd un cupon care-i dădea fiecăruia dreptul de a completa un cuvînt lipsă, fiind de la sine înțeles că șilingii celor care completau greșit cuvîntul vor fi pierduți pentru ei și dați celor care completau corect cuvîntul. Întreaga societate din salonul familiei Clayhanger era absorbită în teribila problemă a cuvîntului lipsă și îl asculta pe Swetnam ca pe un nou profet dezvăluind secretul fericirii veșnice. Rumoarea despre succesul lui Swetnam atrase invitații care se desfătau în sufragerie, ca să-i asculte spusele ; printre aceștia se afla și mătușa Hamps. La fel se întîmpla în mii, în zeci de mii, în sute de mii de case de tot felul din întreaga țară. Cititorii magnatului presei (deși, de regulă, ei nu citeau nimic din ziarul său în afară de paragraful trunchiat și de regulile concursului) ajunseseră de fapt la numărul întregului public britanic. Și nu numai că le ținea trează atenția, dar eclipsase orice alte preocupări din mintea lor. În luna de miere, printre mîngîieri, tinerii căsătoriți se gîndeau la cuvîntul lipsă, și e un lucru știut că au existat persoane care au murit cu cuvîntul lipsă pe buze. Oameni în toată firea, bărbați și femei, consultau în fiecare săptămînă cu conștiinciozitate dicționarul, de la un capăt la altul. Magnatul presei nu izbutea să cumpere destulă hîrtie și nici să închi-

rieze tipografii destule, pentru a face față cererii naționale. Și nu-i de mirare, ținînd seama că orice depozit de ziare, cît de mic, de pe o stradă lăturalnică, putea primi oricînd din partea unui cititor pasionat comanda de a i se procura mai multe exemplare dintr-un anumit număr al ziarului decît se vindeau de obicei în tot orașul, înainte de minunata invenție a cuvîntului lipsă. Oficiul poștal era în încurcătură; chiar și directorul general al poștelor era în încurcătură, și numai printr-un efort eroic și prin dovezi miraculoase de ingeniozitate reușise să scape de rușinea de a rămîne fără formulare de mandate poștale. Funcționarele de la poștă vindeau mandate poștale cu un zîmbet sarcastic, cu acreală, în silă — nu le păsa că veniturile creșteau și taxele plătite de contribuabili erau mai mici. Patronii din întreaga țară aveau pierderi uriașe, întrucît de luni de zile birourile și fabricile erau populate nu de funcționari și alți slujbași, ci de maniaci salariați care nu făceau nimic altceva decît să citească dicționare și să completeze formulare. Și, în întreaga țară, atîrna sumbra amenințare a unei acuzații nedrepte în virtutea legii jocurilor de noroc, proferată de tot felul de pisălogi și oameni sîcîitori, care nu vroiau să lase lumea în pace.

— Și cît ați cîștigat în ultima săptămînă, domnule Swetnam? întrebă pe un ton imparțial Albert Benbow, destul de încîntat și măgulit, ca wesleyan activ, să aibă de-a face cu oameni de lume sinceri ca Tom; ca wesleyan activ, refuzase pînă acum categoric să asculte vorbindu-se despre concursul cuvîntului lipsă, dar acum se părea că acesta devenise destul de respectabil în ochii lui.

Swetnam răspunse pe un ton degajat:

— Nu ne-am ales cu cine știe ce săptămîna trecută. Am cîștigat ceva, firește. În fiecare săptămînă cîștigăm cîte ceva; e matematic — dar uneori cheltuielile se ridică la ceva mai mult decît încasările. Depinde de cuvînt. Dacă e un cuvînt obișnuit, pe care îl găsesc mulți, firește că partea fiecăruia e mai mică, fiindcă sînt mulți cîștigători.

Nu mai dădu și alte amănunte. Clara scoase un „Oh!“ dezamăgit, vrînd să spună că știa ea că trebuia să fie o

hibă în acest plan — și că soțul ei o descoperise de îndată.

Dar soțul ei, pe care jocul începuse să-l entuziasmeze, zise :

— Ei bine, e limpede că se pune o săptămînă peste alta, și se face media.

— Ascultă, Albert ! îl avertiză Edwin. Nu umbla cu jocuri de noroc.

Albert răspunse cu oarecare înflăcărare :

— Nu văd să fie vorba de vreun joc de noroc. Mi se pare mai degrabă că e nevoie de pricepere și îndemînare ca să reușești.

— Joc de noroc ! murmură Tom Swetnam sec. Firește că nu-i vorba de noroc.

— Nu !

— După părerea mea, zise Vera Cheswardine, cuvîntul e „neobișnuit". „Un dublu eveniment deosebit de neobișnuit". Asta-i.

— În locul dumitale, eu nu m-aș fixa pe „neobișnuit", zise Tom Swetnam, expertul.

Tom citi din nou fraza.

— „Neobișnuit", repetă Vera. Sînt sigură că e „neobișnuit". Am întotdeauna dreptate, nu-i așa, Stephen ? — Se uită împrejur. — Întrebați-l pe Stephen.

— Ai avut dreptate acum două săptămîni, draga mea, zise Stephen.

— Și ai cîștigat ceva ? se grăbi Clara s-o întrebe.

— Numai cincisprezece șilingi, zise Vera, nemulțumită. Dar dacă Stephen m-ar fi ascultat, am fi cîștigat o grămadă de bani.

Interesul lui Albert Benbow pentru jocul cu cuvîntul lipsă spori.

Fearns, lăsîndu-se pe spate în scaun, întrebă cu o prefăcută indiferență :

— Și care-i cuvîntul de săptămîna asta, Tom ? Eu n-am sursele voastre secrete de informație. Trebuie să aștept apariția ziarului.

— „Inexplicabil", zise Tom. Ai obținut ceva cu el ?

— Nu, recunoscu Fearns. Am fost răcit săptămîna asta.

Albert Benbow se uită țintă la el. Iată încă un concurent — și încă unul dintre cei mai abili oameni de afaceri din cele Cinci Orașe !

— Și eu la fel ! zise Edwin, zîmbind cu un aer vinovat.

Hilda sări în sus veselă, și arătă spre el cu un deget acuzator.

— Oh ! Păcătosule ! Nu mi-ai spus niciodată că ai participat și tu ! Mincinos ce ești !

— Știi, a venit un om la prăvălie, care m-a convins să încerc și eu, se scuză Edwin ca un copil.

III

Vioiciunea Hildei îl încînta pe Edwin. Farmecul mustrării ei era pur și simplu adorabil, prin bunăvoința și gestul elegant. Amintirea sărutării ei febrile de acum cîteva minute îl amețea și îl făcu să roșească. Pentru a-și ascunde fericirea — inoportună — în acest moment — pe care i-o producea gîndul la soția sa, se întoarse să deschidă noua fereastră lărgită care dădea spre grădină. (Renunțase la vechea intrare a casei dinspre grădină, înglobînd coridorul lateral în salon.) Apoi se îndreptă spre Janet Orgreave, care ședea tot în fața pianului închis.

— Tatăl tău nu mai vine, nu-i așa ? o întrebă el încet.

Tînăra angelică rămasă nemăritată, îmbrăcată cu eleganță în alb, cu bunătatea citindu-i-se pe față, zîmbi cu blîndețe și clătină din cap.

— Mi-a spus să-ți comunic că-i prea bătrîn. Și chiar *este*, să știi.

— Și mama ta ce mai face ?

— Oh, destul de bine, relativ... De fapt, n-ar fi trebuit să-i las singuri.

— Oh, ba da ! protestă Edwin.

Imaginea de o clipă a domnului și doamnei Orgreave, în casa cea mare de alături, acum practic părăsită de toți copiii lor în afară de Janet, îl întristă.

Apoi un glas sonor acoperi întreaga conversație din spatele său :

— Zău, e prea de tot. Credeam că aici am să scap. Dar nu! Peste tot același joc cu cuvîntul lipsă! Care e săptămîna asta cuvîntul lipsă, Swetnam?

Era Johnnie Orgreave, mai tînăr decît sora lui, dar acum bărbat matur și om de lume, puțin cam filfizon. După ce dădu mîna cu Hilda, veni direct spre Edwin.

— Îmi pare tare rău că am întîrziat, bătrîne. Ce mai faci, Janet?

— Firește că ai întîrziat, îl persiflă Edwîn părintește.

— Unde-i Ingpen?

— N-a venit.

— N-a venit? Spunea că o să fie aici la opt. Tipic pentru el! zise Johnie. O fi avut vreo pană de cauciuc.

— M-am tot uitat după el, murmură Edwin.

În mijlocul odăii, Albert Benbow, gras și vulgar, dar simțindu-se din ce în ce mai mult om de lume printre oamenii de lume, declara, nu fără oarecare emoție:

— Ei bine, eu sînt de părerea doamnei Cheswardine. „Neobișnuit" e mult mai probabil decît „interesant". „Interesant" mi se pare complet greșit. Nu se potrivește cu începutul frazei.

— Foarte bine, domnule Benbow, îl încurajă Vera cu un aer cochet, făcînd gropițe în obraji. Mizează banii pe mine, chiar dacă soțul meu nu vrea s-o facă.

Albert, ca metodist ponosit, era departe de cercul ei luxos, dar pentru Vera orice bărbat era bun.

— Ascultă, Albert, îl preveni Clara, dacă o să cîștigi ceva, îmi dai mie banii pentru căruciorul cel nou al copilului.

(„Fir-ar să fie! Fata asta se gîndește numai la treburile casei!" își zise Edwin, furios.)

— Cine a zis că particip, cucoană? o înfruntă Albert.

— Am zis doar *dacă* ai s-o faci, dragul meu, zise Clara cu blîndețe.

— Atunci *am s-o fac!* își anunță Albert marea hotărîre. Doar așa, ca să mă amuz. Mulțumesc, doamnă Cheswardine.

Și îi aruncă doamnei Cheswardine o privire, ca un cavaler spre stăpîna inaccesibilă a inimii lui. Hotărîrea

sa avea într-adevăr ceva cavaleresc : atenția pe care i-o acordase provocatoarea Vera, cea mai bogată și mai elegantă femeie din Bursley, îi aținase imaginația cu mult peste limitele ei obișnuite.

— Albert! Ei, poftim! exclamă doamna Hamps.

— N-ai nimic împotrivă, nu-i așa, mătușico? zise Albert jovial, aplecîndu-se spre ea.

— Nu, dacă nu-i vorba de jocuri de noroc, zise doamna Hamps apăsat. Și nădăjduiesc că nu. Și-apoi, cred că ar fi foarte bine pentru Clara, dacă ai cîștiga.

— Trăiască doamna Hamps! aproape că răcni Johnie Orgreave.

În aceeași clipă, Janet Orgreave, răsucindu-se pe scăunelul de la pian, îi ridică ușor capacul și, cu același surîs blînd, angelic, începu să execute cu putere și foc melodia focoasă, bahică, desfrînată, care cucerise de curînd Anglia, Scoția, Irlanda, Țara Galilor și cele Cinci Orașe — melodia aceea care nu semăna cu nimic din ce auziseră pînă atunci urechile britanice, care nu însemna nimic ce putea fi mărturisit, melodia care trîmbița revoluției sociale și inaugura o nouă eră. Și în timp ce degetele încărcate de inele ale liniștitei fete cam trecute băteau pe clape melodia deșănțată, Vera Cheswardine și încă vreo două invitate, care fuseseră la Londra și o văzuseră acolo pe legendara Lottie Collins, fredonau mai mult sau mai puțin cu nerușinare silabele grele de înțelesuri tainice :

„Tarara-bum-dara!
Tarara-bum-dara!
Tarara-bum-dara!
Tarara-bum-dara!“

Exact atunci își făcu apariția domnul Peartree, ca un simbol al judecății de apoi, și se așternu tăcerea.

— Mă tem că... începu el. Domnule Benbow, te rog.

Și se traseră la o parte într-un conciliabul.

O slujnică venise de la locuința familiei Benbow cu vestea înspăimîntătoare că Bert Benbow, care se dusese la culcare ca de obicei împreună cu ceilalți copii, nu se afla în pat și nu putea fi găsit nicăieri în casă. Domnul

Peartree, aflîndu-se în hol, își luase sarcina să aducă el însuși în salon cumplita veste. Într-o clipă Albert și Clara deveniră din nou părinți. Amîndoi se gîndeau că această calamitate nemaipomenită, inexplicabilă, era o încercare cerească pentru a-i pedepsi că se distraseră cu jocul acela. Brusca lor seriozitate era cumplită. Plecară imediat, fără nici un fel de ceremonie. Doamna Hamps spuse că trebuia și ea să plece, iar Maggie adăugă că, dacă pleca mătușa Hamps, atunci avea să plece și ea. Pastorul zise că și așa stătuse mai mult decît ar fi trebuit, ținînd seama că mai avea și alte obligații, și le urmă. Edwin și Hilda îi conduseră pe toți cum se cuvine, cu seriozitatea cerută de împrejurări. Dar cei rămași în salon zîmbiră cu înțeles, iar cînd Hilda se întoarse, rîdea. Casa se simțea mai ușurată. Edwin, care rămăsese mai mult timp în pragul ușii, văzu la lumina unui felinar un biciclist călare pe o bicicletă cu roți de cauciuc. La colțul casei descălecă.

— Dumneata ești, domnule Ingpen?

Un glas voios îi răspunse :

— Ce mai faci, amfitrioane? Cînd o să mă cunoști mai bine, o să-ți dai seama că reușesc mereu să ajung tocmai cînd oaspeții ceilalți pleacă.

Capitolul V

TERTIUS INGPEN

I

Tertius Ingpen era noul inspector industrial al districtului, un bărbat de vreo treizeci și cinci de ani, nici blond nici brun, nici înalt nici scund. Era de fel de prin partea locului, fiind născut undeva prin regiunile aristocratice dintre Knype și satul Sneyd, dar ceea ce izbea în primul rînd un observator local era că vorba lui nu avea nimic din accentul local. Pentru a-și desăvîrși profesiunea, trăise prin alte meleaguri decît cele Cinci

Orașe, ca de pildă la Londra, unde îl cunoscuse pe prietenul lui Edwin, doctorul Charlie Orgreave. Cînd Ingpen a primit un post convenabil în mijlocul ororilor industriale din locurile sale natale, Charlie Orgreave i l-a recomandat lui Edwin și a aranjat în așa fel încît cei doi să se cunoască. Johnnie fusese cel care sugerase, într-un gest impulsiv, în prezența lui Ingpen, ca acesta să fie invitat la petrecerea lor. Edwin, oarecum intimidat de faptul că Ingpen era obișnuit cu altfel de lume, spusese : „Ai să dai la noi peste o lume amestecată." Dar Ingpen, deși critic sever al manifestărilor locale, părea dispus să cunoască viața mondenă de acolo cu un spirit larg și plin de curiozitate față de oameni. Nu era urît, și avea un barbișon moale, de care în sinea lui era tot atît de mîndru ca și de numele său izbitor. Purta un costum albastru îngrijit, cu pantalonii legați strîns în jurul gleznelor pentru a putea pedala pe bicicletă, și avea mănuși groase de piele. Își scoase o mănușă ca să dea mîna și apoi, după ce și-o scoase pe îndelete și pe cealaltă, vorbind întruna, se aplecă cu grijă, dezlegă șireturîle care țineau pantalonii în jurul gleznelor și și-i aranjă.

— Ei, ce zici de drăcia asta ? întrebă el pe cînd stătea aplecat. Nu-mi vine s-o las oriunde. E o drăcie grozavă.

Cum stătea rezemat pe o pedală la bordura trotuarului din Hulton Street, drăcia aceea stranie părea în orice caz foarte murdară. Legate de șa se aflau un sul de hîrtie și un impermeabil.

— Mai există pe aici cîteva velocipede, zise Edwin, dar nu avem un garaj propriu-zis pentru biciclete. Am să-i găsesc eu un loc undeva prin grădină.

O apucă de roata din față.

— Nu te obosi, te rog. O duc eu, zise Ingpen ; și, înainte de a ridica bicicleta, îi stinse felinarul, fapt care lăsă într-un întuneric total partea aceea înclinată de pe Hulton Street.

— Ai o casă foarte frumoasă. Firește, ar fi prea central pentru mine ! începu Ingpen, după ce duseră bicicleta, printr-o alee îngustă, în spatele casei.

Edwin îl conducea de-a lungul curții care mărginea Trafalgar Road. Categoric, proprietatea avea aerul unei case foarte frumoase. Grădina, cu perdeaua ei de copaci înalți și foșnitori, părea vastă și misterioasă în întuneric, iar ferestrele luminate ale casei produceau un efect deosebit de somptuos — în special fereastra întredeschisă a salonului. Fearns și Cheswardine stăteau de vorbă în fața ei (neîndoielnic discutau afaceri) cu acel aer plin de importanță masculină pe care Edwin nu l-ar putea imita niciodată pe deplin. În spatele lor se zăreau femei elegante și candelabrul strălucitor. Pianul răsuna încetișor. Edwin era mîndru de casa lui atît de frumoasă. „Ce ciudat!“ gîndi el. „Toate acestea sînt ale mele! Aceștia sînt oaspeții mei! Și soția mea e numai a mea!“

— N-am ce-i face, răspunse el cu falsă umilință criticii conținute în remarca lui Ingpen. Nu-i după mine. Trebuie să stau central.

Ingpen îi răspunse amabil:

— Te cred, dar nu te înțeleg.

Bicicleta fu împinsă cu grijă, pe bîjbîite, de către proprietarul ei într-un mic umbrar rustic care, situat aproape sub zidul care despărțea proprietatea lui Clayhanger de prima casă de pe Hulton Street, era ascuns vederii dinspre casă printr-un pîlc de tufișuri.

În intimitatea întunecoasă a acestui adăpost, Tertius Ingpen zise, gînditor:

— După cîte înțeleg, nu ești căsătorit de multă vreme, și petrecerea are într-un fel rolul de a anunța oficial lumii că nu mai ești ce-ai fost?

— Cam așa ceva, recunoscu Edwin, rîzînd.

Îi plăcea intimitatea calmă a glasului lui Ingpen, ale cărui înflexiuni delicate indicau o sensibilitate extrem de cultivată. Își zise: „Cred că am să mă împrietenesc cu băiatul ăsta.“ Se simți bucuros, și în inimă îi încolți încrederea în Ingpen.

— Atunci, urmă Ingpen, îți urez multă fericire. S-ar putea să pară ciudat că-i spun asta unui om în situația dumitale, dar părerea mea este că locul ce i se cuvine

femeii este — în dosul unui voal. E doar o părere personală, firește ! Dar am dreptul s-o am, și deci s-o exprim.

Oricare ar fi fost subiectul abordat, manierele lui erau fără cusur.

— Da? murmură Edwin cu stîngăcie.

Ce naiba ar fi vrut Ingpen să-i răspundă la o asemenea afirmație? Negreșit, ar fi trebuit să-și dea seama că îl punea pe amfitrionul său într-o situație neplăcută. Proaspăta sa încredere în Ingpen simți suflul aspru al încercării și se descumpăni. Totuși, exista în Edwin ceva care corespundea cu atitudinea lui Ingpen. „În dosul unui voal". Da, se putea discuta această afirmație.

Părăsiră umbrarul în tăcere. Nu făcuseră mai mult de cîțiva pași, cînd glasul subțire al unui băiețaș se făcu auzit de dincolo de zidul despărțitor al curții vecine.

— O, Doamne, tu ai grăit: „Dacă doi dintre voi pe pămînt vor să dobîndească ceva și vor cere, li se va da de către Tatăl meu ce este în ceruri. Căci cînd doi sau trei se strîng laolaltă în numele meu, mă aflu și eu în mijlocul lor." O, Doamne, George Edwin Clayhanger își dorește un briceag cu două lame. Și noi, toți trei, dorim să-i trimiți lui George Edwin Clayhanger un briceag cu două lame.

Cuvintele avură un efect impresionat asupra celor doi bărbați din grădină.

— Ce naiba... ? exclamă Edwin.

— Sst ! îl opri Ingpen, surescitat. Nu-i întrerupe pentru nimic în lume !

Urmă o tăcere.

Edwin se furișă ca o iscoadă spre un leagăn pe care-l construise pentru prietenul său George, înainte de a se fi căsătorit cu mama lui. Se urcă pe leagăn și putu vedea, peste zid, capetele a trei băieți în curtea luminată de o lampă aflată la o fereastră din dos a căsuței. Tertius Ingpen se urcă lîngă el, dar după o clipă se cățără și mai sus, pe bara orizontală a leagănului.

— Cine sînt? întrebă Ingpen, abia stăpînindu-și încîntarea pe care i-o producea această aventură.

— Cel din dreapta e fiul meu vitreg. Cel mare e Bert, copilul sorei mele Clara. Bănuiesc că cel mic este puștiul bătrînului Clowes, groparul. Se spune că știe slujba pe de rost ca un preot — probabil ca să completeze lipsurile părinților săi. Bănuiesc că au organizat vreo joacă.

— Află, șopti Ingpen, că n-aș fi vrut să pierd scena asta pentru nimic în lume.

Și scoase un chicotit surd, aproape neauzit.

Edwin era mirat — mai ales de șiretenia extraordinară a lui George. Cine ar fi bănuit din purtarea băiatului, cînd mătușă-sa Clara îi pomenise de Bert, că el avea o întîlnire atît de imprudentă cu Bert chiar în seara aceea? E adevărat că roșise, dar el roșea din te miri ce. Și, firește, soții Benbow vor afirma că George îl ademenise pe nevinovatul de Bert. Și ei care, în clipa aceea, băteau tot orașul în căutarea lui Bert! Cît despre Peter Clowes, George, deși nu i se interzisese categoric să aibă de-a face cu el, fusese sfătuit să nu se împrietenească cu el — mai ales din cauza influenței proaste pe care accentul lui Peter ar putea-o avea asupra accentului lui George. Mama sa spusese că nu înțelegea cum putea George să dorească prietenia unui băiețaș necioplit ca Peter. Totuși Edwin, cu toată lipsa lui de experiență, înțelesese de îndată că copiii, ca și femeile orientale, nu au predilecții naturale de clasă; și nu se putea hotărî să fie el primul care să-i vîre în cap lui George idei care ar putea fi socotite o dovadă de snobism. Era democrat din fire. Cu toate acestea, nu-i plăcea ca George să se joace cu Peter Clowes.

Micuțul Peter, cu fața ridicată în sus și cu mîinile împreunate, repeta stăruitor, pătimaș:

— O, Doamne! Noi toți trei dorim să-i trimiți lui George Edwin Clayhanger un briceag cu două lame. Acum, băieți, să îngenunchem, și toți trei dintr-odată!

Stătea între cei doi băieți mai înalți și mai bine îmbrăcați decît el, cu dezinvoltură, cu fervoare, un adevărat bigot. Și nici măcar nu se ruga pentru el însuși. Se ruga dintr-o convingere profundă și impersonală în eficacitatea rugăciunii.

Cei trei băieți, îngenunchind și dispărînd astfel din vedere în dosul zidului, repetară laolaltă :

— O, Doamne ! Te rugăm să-i trimiți lui George Edwin Clayhanger un briceag cu două lame.

Apoi George și Bert se ridicară din nou, moșmonind prin jur. Peter Clowes nu se mai vedea.

— Nu pot să rezist, șopti Ingpen cu un glas straniu și emoționat ; trebuie s-o fac, pe Dumnezeu. Iată-l ! Și e aproape nou-nouț !

Edwin îl putu vedea pe întuneric scotocindu-se în buzunarul de la vestă, apoi ridicîndu-și brațul, țintind cu grijă și aruncînd spre curtea vag luminată.

— Oh ! răsună țipătul de durere al lui George.

Căzînd în curte, briceagul îl lovise.

Se auzi o învălmășeală pe pragul curții și niște murmure. Grupul se îndreptă spre fereastra din spate, luminată, și examină briceagul căzut în cer. Copiii erau mai curînd înfricoșați decît încîntați de acest miracol. Martorii nevăzuți din leagăn erau și ei cam înfricoșați, de parcă ar fi fost implicați iremediabil într-o întîmplare solemnă și delicată care le depășea competența. Lucru ciudat, le era chiar rușine.

— Da, și cu mine cum rămîne ? se auzi glasul îmbufnat al grăsanului Bert Benbow. Foarte bine. Dar cu mine cum rămîne ? Ați încercat fără mine și n-ați putut face nimic. Și cum am venit, ați reușit. Ce capăt eu ? Trebuie să-mi dai și mie ceva, nu numai să fiu părtaș la briceagul ăla, George.

George zise :

— Hai să ne rugăm acum să primești și tu ceva. Ce-ai vrea ?

— Aș vrea o bicicletă. Știi bine ce vreau.

— Oh, nu, Bert Benbow ! zise George. Trebuie să vrei ceva mai puțin primejdios decît o bicicletă. Închipuie-ți că pică din cer ca briceagul ? Ar putea să ne omoare.

Tertius nu-și putut înăbuși un chicotit.

— Vreau o bicicletă, stărui Bert. Nimic altceva.

Cei doi băieți se îndepărtară puțin de fereastra luminată, și micul bigot îi urmă în tăcere, gata oricînd să se roage pentru tot ce vor hotărî ceilalți.

— Foarte bine, încuviință George. O să ne rugăm pentru o bicicletă. Dar am face bine să stăm cu toții cît mai aproape de zid, sub streașină, ca să fim în siguranță.

Ceremonia reîncepu.

— Nu, murmură Ingpen, n-am de gînd s-o fac pe Dumnezeu și de data asta. N-o să le reușească.

Pe peluza din dosul leagănului răsunară niște pași. Ingpen se lăsă să alunece, și Edwin sări și el jos. Johnnie Orgreave se apropie.

— Sst! îl preveni Ingpen.

— Ce tot...!

— Sst! repetă Ingpen, mai poruncitor.

Cei trei bărbați se îndepărtară de locul acela, apropiindu-se de fereastra salonului — Johnnie Orgreave nedumerit, ceilalți doi zîmbitori, dar puțin tulburați. Lui Johnnie îi fu spusă pe scurt întîmplarea; îi fu povestită confidențial, căci Tertius Ingpen susținea cu tărie că cei ce trag cu urechea, dacă mai au o rămășiță de onoare, trebuie cel puțin să-și țină gura.

II

Cînd Tertius Ingpen îi fu prezentat Hildei în salon, după ce tustrei bărbații intrară prin ușa ce da pe terasă, Edwin rămase uimit și ușurat văzînd comportarea orientalistului care socotea că locul cuvenit al femeii este în dosul unui voal. În simplitatea sa, bănuise că orientalistul își va manifesta atitudinea printr-o rezervă demnă. Nici vorbă! De îndată ce Ingpen prinse privirea ospitalieră a Hildei, întreaga sa purtare se schimbă. Se înclină, printr-o plecăciune plină de respect care unui localnic neumblat prin lume i s-ar fi părut exagerată; pe chip îi apăru un zîmbet amabil; glasul îi deveni curtenitor; dădu mîna cu o grijă cavalerească față de mîna fragilă pe care o strîngea. Hilda fu încîntată de el, dîndu-și seama că bărbatul acesta era un om de lume cu mai multă experiență decît ceilalți oaspeți. Și asta îi plăcu. După cîteva clipe, noile simptome ale

lui Ingpen se modificară, dar cînd îi fu prezentat doamnei Fearns el le reproduse cu intensitatea de la început, și la fel atunci cînd îi fu prezentat Verei Cheswardine.

— Ai fost afară fără pălărie? îl întrebă Hilda pe Edwin, ridicînd din sprîncene.

O spuse numai așa, ca să zică ceva, căci intrarea acestui personaj ceremonios, care avea toate avantajele atît ale unui străin cît și ale unui localnic, îi copleșise puțin pe cei de față.

— Doar ca să pun undeva bicicleta domnului Ingpen. Dă-mi pălăria, domnule Ingpen. O pun eu în cuier.

Cînd se întoarse în salon, Ingpen vorbea cu Janet Orgreave, pe care o cunoștea dinainte.

— L-ai văzut cumva pe George, Edwin? îl strigă Hilda din partea cealaltă a salonului.

— Nu s-a dus la culcare?

— Tocmai asta voiam să știu. Nu l-am zărit în ultimul timp.

Cu toții, în afară de Johnnie Orgreave și poate și de cîțiva dintre membrii familiei Swetnam, erau frămîntați de gînduri în legătură cu copiii, această specie imprevizibilă și tulburătoare care, cu criterii și idealuri diferite, trăia într-un chip misterios printre adulți. Nu se spusese un cuvînt despre strania dispariție a lui Bert Benbow, dar fiecare femeie o avea în minte și o asocia de brusca temere a Hildei pentru George, imaginîndu-și legăturile tainice între una și cealaltă și avînd presentimente despre cei apropiați de inima lor. Gîndul la copii domina întreaga adunare, care începu să fie neliniștită și simți la unison că se apropia clipa despărțirii. Petrecerea era practic încheiată.

Hilda sună clopoțelul și, în aceeași clipă, Johnnie Orgreave se încumetă să facă cu ochiul spre Edwin, care îi întoarse o privire plină de seriozitate. Se întrebă de ce oare o amăgea astfel pe soția sa, de care se simțea legat printr-o intimitate atît de minunată. Se mai gîndi de asemenea că femeile erau capricioase în neliniștile lor și că, totuși, din cînd în cînd, grijile lor — tot din întîmplare — vădeau o uimitoare oportunitate. Hilda nu avea absolut nici un motiv să fie în seara asta mai îngrijorată în pri-

vința lui George decît în alte dăți. Și totuși, în seara asta îngrijorarea ei era justificată.

— Ada, se adresă Hilda slujnicei care tocmai intra, l-ai văzut pe domnișorul George ?

— Nu, coniță, răspunse Ada, aproape înfruntînd-o.

— Cînd l-ai văzut ultima dată ?

— Nu-mi aduc aminte, coniță.

— S-a culcat ?

— Nu știu, coniță.

— Du-te și vezi, te rog.

— Da, coniță.

Cei de față așteptară cu o emoție stăpînită întoarcerea Adei, care anunță :

— Ușa odăii lui e încuiată, coniță.

— Așa face uneori, deși i-am interzis-o categoric. Dar ce pot face ? zise Hilda, adresîndu-se cu un zîmbet celorlalte mame din încăpere.

— Să-i iei cheia, firește, răspunse Tertius Ingpen la această întrebare, răsucindu-se iute spre ea și întrerupîndu-și conversația cu Janet Orgreave.

— N-ar trebui să fie nevoie, zise Fearns, ca un tată cu experiență.

Ada se retrase, mulțumită că luase sfîrșit chinul de a fi interogată într-un salon plin de lume.

— Nici *tu* nu știi nimic despre el ? i se adresă deodată Hilda lui Johnnie Orgreave.

— Eu ? Despre odorul tău ? Nu. De ce-aș ști ?

— Pentru că voi doi vă înțelegeți atît de bine.

— Oh ! crezi ! vorbi Johnnie, impasibil.

Cu toate acestea era măgulit de admirația născîndă din partea lui George, care începea deci să se observe.

Un sfert de oră mai tîrziu, după ce cîțiva invitați plecaseră Hilda îi murmură lui Edwîn :

— N-am liniște în privința băiatului ăstuia. Dau o fugă pînă sus.

— Eu n-aș face așa ceva, zise Edwin.

Dar ea și plecase. Și ciocănitul îndepărtat în ușă, însoțit de chemarea „George, George", se putu auzi pînă jos în hol.

— Nu izbutesc să-l trezesc, zise Hilda cînd se întoarse în salon.

— Ce nevoie ai să-l trezești, prostuțo? o întrebă Edwin.

Hilda era încîntată că-i spusese „prostuțo", dar asta nu o liniști.

— Crezi că o *fi* în pat? întrebă ea, de față cu toți cei rămași, și îngrozitoarea bănuială încolți!

După încă vreo cîteva drumuri pînă sus, și bătăi în ușă, și încercări cu diferite chei, și chiar de a forța broasca, Hilda anunță că odaia lui George trebuia asaltată prin fereastră. Se aduse o scară, și oaspeții mai curioși se duseră la intrarea din dos, prin bucătărie, ca să vadă cum era ridicată scara pe zid și să afle rezultatul. Lui Edwin i se păru că bucătăreasa are un aer tot atît de vinovat ca și el, deși își afirmase de mai multe ori convingerea că domnișorul George se află în siguranță în pat. Scara se dovedi prea scurtă. Edwin se urcă pe ea și încercă să se ridice pe pervazul ferestrei, dar nu izbuti.

— Lasă-mă pe mine să încerc! zise Ingpen, vesel.

Și într-adevăr, Ingpen reuși cu ușurință. Se uită prin fereastra deschisă în odaia lui George, și apoi se aplecă spre chipurile îndreptate în sus și spre șorțul alb al Adei, care se zăreau prin întuneric.

— E aici.

— Oh, ce bine! zise Hilda. Doarme?

— Da.

— Ar merita să fie trezit, rîse ea.

— Vezi ce prostuță ai fost, zise Edwin drăgăstos.

— N-are importanță! replică ea. *Tu* n-ai fost în stare să te cațeri pe fereastră. Și erai la fel de îngrijorat ca și ceilalți. Crezi că nu știu? Mulțumesc, domnule Ingpen.

— E într-adevăr în odaie? îl întrebă în șoaptă Edwin pe Ingpen cu primul prilej.

— Da. Și încă adormit!

— Mă întreb cum naiba s-o fi strecurat în casă. Aș pune rămășag pe orice că slujnicile astea au spus o groază de minciuni de dragul lui. Li se suie în cap și face ce vrea cu ele.

Edwin era acum mult mai liniștit, dar nu-și putea reveni din uimire după ce-și dăduse seama că George putea duce o viață dublă. Amuzat, se întrebă dacă băiatul îl va

anunța de briceagul căzut din cer, și în acest caz prin ce metodă ingenioasă.

III

Dar senzația finală o provocă apariția, în salonul aproape gol, a grăsanei de Maggie, nervoasă, stingherită, gîfîind ușor.

— Bert s-a înapoiat acasă, zise ea. Clara s-a gîndit că ar fi bine să vin și să vă anunț. Era sigură că o să vă pară bine să aflați.

— Ei bine, atunci totul e în ordine, răspunse Hilda nepăsătoare, dînd de înțeles cît de ridicolă era presupunerea Clarei că toată lumea trebuia să fie îngrijorată pentru copiii ei nătîngi.

Edwin întrebă :

— A spus puștiul pe unde a fost ?

— A hoinărit pe străzi. Nu-și pot închipui ce s-a întîmplat cu el — pentru că, înțelegi, apucase să se ducă la culcare. Albert e complet nedumerit; dar zice că o să-l facă el să-i spună ce s-a întîmplat.

„Cînd o să afle", se gîndi Edwin, „o să fie un scandal în familie, și toți vor tăbărî asupra lui George, că a corupt un nevinovat".

Maggie nu vru să mai rămînă nici o clipă. Hilda o conduse cu amabilitate pînă în hol. Fosta și actuala stăpînă a casei se sărutară, cu toate manifestările convenționale de afecțiune. Dar faptul că una îi succedase celeilalte părea să le despartă. Hilda se aștepta mereu la critici din partea lui Maggie, și era pregătită să le înfrunte; iar Maggie își dădea seama de asta și nu spunea niciodată o vorbă. Tăcerea ei o irita pe Hilda, la fel cum ar fi supărat-o și critica fățișă. Nu putea suporta tăcerea asta.

— Cum găsești noul meu covoraș de pe scară ? întrebă ea sfidător.

— Foarte drăguț ! Chiar foarte drăguț ! răspunse Maggie fără convingere. Și adăugă, pe cînd ieșea pe ușa de la intrarea din față : Ai făcut o mulțime de schimbări.

Aceasta a fost singura împunsătură a ființei blînde și cumsecade, și își atinse cît se poate de bine țelul.

Plecaseră toți, în afară de cei doi frați Orgreave și de Tertius Ingpen.

— Nu știu ce-ai de gînd tu, Johnnie, dar eu trebuie să plec, zise Janet Orgreave după întoarcerea Hildei.

— Stai puțin, Janet! protestă Johnnie. Ai uitat de duetele pe care trebuia să le încerci cu Ingpen.

— Adevărat?

— Duete? exclamă Hilda, brusc însuflețită și entuziastă. Oh, hai să facem puțină muzică!

Ingpen, printr-o înțelegere cu frații Orgreave, adusese cu el, prinse la bicicletă, cîteva duete pentru pian. Era cu noscut ca un mare amator de muzică. Edwin, rugîndu-l pe Ingpen să rămînă pe loc, dădu fuga pînă în grădină ca să aducă notele prinse pe bicicletă. Johnnie alergă după el prin ușa terasei.

— Ascultă! îl strigă Johnnie în șoaptă.

— Ce s-a întîmplat? se opri Edwin să-l aștepte.

— Am o veste pentru tine. În legătură cu terenul acela la care ți-a rămas inima, acolo, în Shawport!... Poate fi cumpărat ieftin — cel puțin, bătrînul spune că-i ieftin — dacă se poate pune bază pe părerea lui. I-am spus despre planul tău de a construi o tipografie nouă. E uimitor cît de ager este! Dacă aș fi avut un plan al terenului, cred că s-ar fi apucat de îndată să facă schițele.

Johnnie (împreună cu fratele său, Jimmie) era asociat cu bătrînul Orgreave la biroul de arhitectură.

— „La care mi-a rămas inima?“ murmură Edwin, intimidat ca de obicei de perspectiva prea apropiată a unei întreprinderi concepute chiar de el însuși și care îl încîntase de la distanță. „La care mi-a rămas inima?“

— Ascultă, ai spus așa, sau nu?

— Cred că da, recunoscu Edwin. Bine, trec pe la tine mîine dimineață să stăm de vorbă.

— Ne-am înțeles!

Desprinseră împreună notele de pe bicicletă și, în timp ce Edwin desfăcea sulul și îl rula pe cealaltă parte, ca să-l îndrepte, se întoarseră în tăcere prin grădina întunecoasă, răcorită de adierea nopții, în salon.

Rămaseseră în încăpere cei doi Orgreave, Tertius Ingpen, și Hilda cu Edwin.

— Abia acum ne începem seara, zise Ingpen, aruncînd o privire pe partitură.

Toți cinci aveau acel sentiment plăcut de libertate, intimitate și înțelegere reciprocă, care însuflețește un grup mic ce a supraviețuit prin auto-selecție unuia mai mare. Ora tîrzie contribuia să le sporească însuflețirea. Chiar și cei mai cumpătați dintre ei își dădeau seama, ca printr-o revelație, că de fapt nu avea importanță, uneori, dacă vor fi a doua zi obosiți și sleiți, și că obiceiurile prea regulate sînt dăunătoare spiritului. Edwin adusese o tavă din sufragerie și aranjase scaunele după toanele Hildei, așezînd perne pentru cei ce urmau să cînte la pian, ca să fie la înălțimea potrivită. Janet începu să se scuze, spunînd că dacă exista un membru al familiei ei care nu se pricepea să cînte duete, atunci acela era ea, că nu mai văzuse niciodată acea bucată de Dvorak, și că dacă ar fi fost aici fratele ei Tom, sau sora ei mai mare Marion, sau chiar și Alicia, ...etc., etc.

— Sîntem obișnuiți cu preliminariile acestea formale din partea cîntăreților de duete, domnișoară Orgreave, zise Ingpen. Eu nu recurg la ele niciodată — nu pentru că aș cînta bine, ci pentru că sînt călit. Ei, și acum, începem? Vrei să iei partea de acute, sau de basi?

Janet se grăbi să răspundă cu modestie că va lua partea de basi.

— Mie mi-e indiferent, zise Ingpen, punîndu-și ochelarii; le cînt pe amîndouă la fel de prost. În curînd ai să regreți că mi-ai lăsat mie partea cea mai importantă. În fine...! Clayhanger, vrei să întorci paginile?

— Păi... da, zise Edwin cu curaj. Dar ai face bine să-mi spui cînd trebuie să întorc pagina.

Cunoștea cît de cît notele muzicale, încă de cînd era copil și surorile sale obișnuiau să cînte pe două voci. Cu alte cuvinte, avea o idee vagă „pe unde se afla partea pianistului" pe o partitură. Dar ideea de a întoarce paginile la „Legendele" lui Dvorak i se părea de-a dreptul aventuroasă. Dvorak nu însemna pentru el decît un nume; în afară de modul corect de a-l pronunța, nu știa absolut nimic despre acest subiect.

Apoi începu executarea „Legendelor". În ciuda unor opriri, ezitări, a marcării uneori cu glas tare a măsurii, a

explicațiilor între interpreți, a numeroase note greșite ale lui Ingpen și a cîtorva note greșite de Janet, și a vreo două boacăne ale lui Edwin, interpretarea se vădi un succes, prin aceea că aruncă o vrajă asupra auditoriului și lăsă ca geniul slobod și duios al lui Dvorak să domine încăperea.

— Nu vreți să o cîntați din nou? zise Hilda, cu glas scăzut și emoționat, la cea de-a treia „Legendă".

— O cîntăm, răspunse Ingpen; și-o s-o cîntăm mai bine.

Edwin avea senzația minunată că înțelegea în parte muzica, a cărei frumusețe totală se afla dincolo de posibilitățile lui de a o savura —posibilități care, totuși, păreau să sporească cu fiece clipă. Pasaje complet inteligibile și minunate străpungeau cînd și cînd prin vălurile sunetelor generale și îl fermecau. Întreaga atenție îi era concentrată asupra paginii. Îl putea auzi pe Ingpen răsuflînd din greu. Cu coada ochiului îl zărea pe Johnnie Orgreave pe canapea, făcîndu-i semn Hildei pentru băutură, și turnîndu-i ceva și ei și lui, fără să facă cel mai mic zgomot. Și o mai zări pe Ada apărînd în deschizătura ușii și fiind expediată la culcare de stăpîna ei.

— Ei bine, începu el cînd ultima „Legendă" luă sfîrșit, e o bucată bună — categoric.

Era silit să fie banal și familiar.

Hilda nu spuse absolut nimic. Johnnie, care așteptase sfîrșitul ca să aprindă un chibrit, dovedi prin cîteva cuvinte că era un ascultător expert în duete. Tertius Ingpen se simțea foarte emoționat și încîntat.

— Mai mult complicat decît greu, nu-i așa, de descifrat? îi zise el încet partenerei sale, care se declară de acord.

Janet era și ea emoționată, în felul ei. Dar chiar și în mijlocul entuziasmului general, Ingpen se simți obligat să fie oumpănit.

— Delicioasă bucată, firește, zise el mîngîindu-și barba. Dar Dvorak nu-i totuși, un mare compozitor.

— Dar merită să fie ascultat, murmură Johnnie.

— Oh, da! Minunat! Minunat! repetă Ingpen cu căldură, scoțîndu-și ochelarii. Ce păcat că nu putem organiza regulat seri muzicale!

— Ba putem ! zise Hilda cu tărie. Hai să le organizăm aici — în fiecare săptămînă !

— O idee grozavă ! consimți Edwin cu entuziasm, admirînd inițiativa soției sale.

Îi fusese puțin teamă că episodul cu George o necăjise pentru toată seara, dar acum își dădu seama că ea își revenise complet.

— Oh ! obiectă Ingpen. Mă îndoiesc că aș putea veni în fiecare săptămînă. Aș putea veni o dată la două săptămîni.

— Bine, atunci la două săptămîni ! zise Hilda.

— Bănuiesc că duminica nu v-ar conveni ?

Edwin îl înfruntă aproape cu înverșunare:

— De ce să nu ne convină ? Ne-ar conveni clasa întîi.

Ingpen spuse doar, cu delicatețe:

— Cu atît mai bine... Am putea lua la rînd sonatele pentru vioară ale lui Mozart.

— Și cine ți-e violonistul ? întrebă Johnnie.

— Eu, dacă n-aveți nimic împotrivă, și Ingpen zîmbi. Dacă sora dumitale va prelua partea de pian.

Hilda exclamă admirativ:

— Cînți și la vioară, domnule Ingpen ?

— Scîrțîi și eu. Ca și la violă. Dar instrumentul meu preferat este clarinetul. —Rîse. — Pare ciudat, continuă el cu un interes sincer științific și lipsit de egoism în ceea ce-l privea, știți, îmi place teribil să cînt la clarinet într-o orchestră proastă ori de cîte ori am prilejul. Cînd se întîmplă să am o seară liberă, de multe ori aș dori să pot intra într-un cabaret și să cînt muzică deocheată cu orchestra de acolo. E mai bine decît nimic. Unii dintre noi se nasc smintiți.

— Dar, domnule Ingpen, începu Janet Orgreave, neliniștită, după ce vorbele lui fuseseră savurate de toți, eu n-am cîntat niciodată sonatele lui Mozart.

— Mă bucur să aud asta, răspunse el cu un calm admirabil. Nici eu. Dar am avut de multe ori intenția. Va fi un eveniment distractiv. Dar, firește, putem face o repetiție, dacă vrei.

Dezbătură la nesfîrșit proiectul serilor muzicale, pînă cînd Janet, care se furișase pe tăcute pînă la etaj, reapăru îmbrăcată cu mantoul și cu pălăria pe cap.

— Pot să mă duc și singură, dacă n-ați terminat, Johnnie, zise ea.

Johnnie căscă.

— Nu. Viu și eu.

— Cred că am să plec și eu, zise Ingpen.

Se îndreptară cu toții spre hol. Prin ușa deschisă a sufrageriei, unde mai ardea un bec cu gaz, se putea zări resturile abundente a ceea ce fuseseră „micile gustări", în interpretarea cea mai generoasă a termenului.

Ingpen se opri să privească acest spectacol, mîngîindu-și barba.

— Tocmai mă întrebam, remarcă el cu acea stranie curiozitate pe care o manifesta mereu, dacă am mîncat destul ca să pot ajunge cu bicicleta pînă acasă.

— Păi, ia spune ce-ai mîncat? îl luă în zeflemea Johnnie.

— N-am mîncat nimic, răspunse Ingpen, doar am băut.

Hilda exclamă :

— Oh, sărmanul flămînd! Mi-e rușine! — și îl conduse fără multă ceremonie spre masă.

IV

Edwin fu reținut cîtăva vreme la intrare de Johnnie Orgreave, care înainte de a pleca mai reluă subiectul noilor ateliere și se lungi într-atît, încît Janet, obosită să mai aștepte afară pe trotuar, spuse că o pornește înainte. Cînd în sfîrșit se întoarse în sufragerie, Ingpen și Hilda ședeau la măsuță unul lîngă altul, și primele cuvinte pe care le auzi Edwin fură ale lui Ingpen :

— M-a costat un briceag, dar a meritat sacrificiul. Nu poți să fii Atotputernicul pentru mai puțin de un briceag. Văzîndu-l pe Edwin, adăugă cu un zîmbet dezinvolt : I-am povestit doamnei Clayhanger cum am dat răspuns rugăciunii. Am socotit că trebuie să știe.

Edwing rîse stînjenit, spunîndu-și în sinea lui:

„Ingpen, băiatule, ar fi trebuit mai întîi să te gîndești la situația mea. Ți-ai vîrît degetul într-un mecanism

destul de delicat. Dacă se înfurie pe mine că i-am ascuns totul ?... Doar *eu* trăiesc împreună cu ea, nu tu !"

— Firește, adăugă Ingpen, doamna mi-a jurat să păstreze secretul.

Hilda zise:

— Simțeam eu că ceva nu-i în regulă.

Și Edwin gîndi :

„Ba bine că nu. Și dacă el nu ți-ar fi spus, ai fi rămas convinsă că te-ai speriat degeaba."

Dar nefiind sigur de dispoziția Hildei, și dornic s-o imbuneze, spuse doar :

— Fără îndoială că George va trebui să fie pedepsit.

— Nici pomeneală ! Nici pomeneală ! protestă cu însuflețire Ingpen. Vai de mine ! Dar copiii erau preocupați de o problemă religioasă ! Aveau treabă cu cineva mult mai important decît părinții lor. Și, după o pauză, zise dus pe gînduri: Curios lucru, mentalitatea unui copil ! Mă întreb dacă o putem înțelege.

Hilda zîmbi, fără să răspundă.

— Pot să întreb ce se află în sticla aceea? întrebă Ingpen.

— Benedictină.

— Să-ți torn puțin, domnule Ingpen ?

— Beau, dacă bei și dumneata, doamnă Clayhanger.

Edwin se uită mirat la soția sa.

— Nu te uita așa la mine ! zise Hilda. Am de gînd să beau puțin.

Ingpen plescăi din buze după ce bău.

— Nu-i bine să bei atît de tîrziu noaptea, firește. Dar părerea mea e că trebuie să-i dau stomacului ceva la care să se gîndească. Nu-i îngădui niciodată stomacului meu să mă domine.

— Bine faci, domnule Ingpen.

Ciocniră paharele fără o vorbă, aproape instinctiv.

„Și cînd te gîndești", își spuse Edwin, „că omul socoate că femeile ar trebui ținute în dosul unui voal... !"

— Fii bărbat, Clayhanger, și bea și dumneata puțin.

Edwin clătină din cap.

Cu o mișcare abia penceptibilă a paharului, Hilda îi făcu semn soțului ei, privindu-l o clipă cu o licărire de afecțiune. Se simți fericit. Ședeau toți la un loc, Edwin în

fața lor, la masa cea mare. Singurul bec de gaz, prin însăși semiobscuritatea în care învăluia această scenă a dezordinii, producea un efect de intimitate și de camaraderie care îți încălzea inima. Fiecare în parte simțea cu plăcere că se înfiripa o prietenie nouă, promițătoare. În cele din urmă începură să discute iar despre serile muzicale, și Edwin spuse că va trebui să cumpere niște partituri, iar Hilda îi ceru să facă rost de o istorie a muzicii pe care Ingpen i-o descrisese cu un anumit entuziasm, și se stabili cînd va avea loc prima serată muzicală — duminica viitoare. Și după încă o vreme, Ingpen spuse că ar trebui să plece.

— Trebuie s-o pornesc cu bicicleta spre casă, anunță el.

— În seara asta? exclamă Hilda.

— Nu. În dimineața asta.

— Atît drum, tocmai pînă la Axe?

— Oh, nu! stau cu trei mile încoace de Axe. Nu sînt decît șase mile și jumătate.

— Pe toate dealurile alea!

— Pfui! Grozav pentru mușchii piciorului.

— Locuiești singur, domnule Ingpen?

— Am un fel de menajeră.

— Într-o căsuță?

— Într-o căsuță.

— Dar ce faci acolo — singur?

— Mă cultiv.

Și Hilda, pe un ton schimbat, spuse:

— Cît de înțelept din partea dumitale!

— E cam incomod, să stai așa departe, nu? sugeră Edwin.

— Poate că e incomod uneori pentru slujba mea, dar n-am ce face. Dau statului ceea ce socot că ar corespunde banilor pe care mi-i plătește, și nici un dram mai mult. Trebuie să mă gîndesc și la mine. Sînt lucruri pe care nu le-aș face, și unul din ele este să trăiesc tot timpul într-o văgăună abjectă ca cele Cinci Orașe. N-aș face așa ceva pentru nimic în lume. Mai curînd aș prefera să fiu un simplu țăran la munca cîmpului.

Fiind de prin partea locului, avea dreptul să critice districtul fără ca ceilalți localnici să poată protesta.

— Ai dreptate cînd spui că-i o văgăună abjectă, zise Hilda cu convingere.

— Nu știu... murmură Edwin. Cred însă că bătrînul Bursley nu-i chiar atît de mizerabil.

— Ba da. Numai că tu ești un conservator convins, dragul meu, zise Hilda. Domnul Ingpen a trăit departe de district, la fel ca și mine. Tu nu. Nu poți să înțelegi. Pe cînd noi știm, nu-i așa, domnule Ingpen?

Cînd Ingpen acumulase în sfîrșit destulă hotărîre ca să se urnească din loc și să-și ia șapca, și ieșiră din salon în grădină, văzură că începuse să plouă.

— Nu contează, zise Ingpen, ridicîndu-și sardonic capul într-o mustrare mută către cer. Am impermeabilul.

Edwin scoase bicicleta și o aduse sub fereastră, iar Hilda îi îndesă o pălărie pe cap. Ingpen își strînse tacticos pantalonii la glezne, dezlegă un impermeabil care era prins cu o curelușă de bicicletă și înfășură curelușa. Îmbrăcă tacticos impermeabilul și aruncă din nou o privire spre cerul de nepătruns.

— Pot să-ți pregătesc un pat, domnule Ingpen.

— Nu, mulțumesc. Oh, nu, mulțumesc! De fapt, îmi și place ploaia.

Scoase tacticos din buzunar o cutie de chibrituri și aprinse felinarul, examinîndu-l de parcă ar fi ascuns cine știe ce defect periculos. Apoi apăsă cu degetul pe pneuri:

— Pneul din spate ar mai avea nevoie de puțin aer, zise el grijuliu. Nu știu dacă pompa mea funcționează.

Funcționa, dar încet. După care, a trebuit să-și pună și mănușile.

— Cred că pot ieși pe aici. Oh! Partiturile mele! Dar nu-i nimic, le las aici.

Apoi, cu un brusc acces de formalism, își luă rămas bun de la Hilda, neomițînd nici un amănunt protocolar.

— La revedere. Multe mulțumiri.

— La revedere. *Noi* îți mulțumim!

Edwin îl petrecu pe biciclist în jurul casei, pînă la poarta din colțul lui Hulton Street cu Trafalgar Road.

În singurătatea nopții, solemnă și rece, cu strada bătută de ploaie, Ingpen încălecă bicicleta, cu piciorul stîng

pe o pedală ridicată și cu celălalt pe trotuar; și apoi îi întinse lui Edwin o mînă înmănușată.

— La revedere, prietene. Pe curînd.

Multă bunăvoință, apreciere și speranță cuprindea această banală strîngere de mînă.

Și Ingpen porni fără să șovăie pe panta întunecoasă de pe Hulton Street, în bătaia ploii, pedalînd cu îndemînare. Picioarele îi părea extrem de musculoase. Mantaua i se umfla din cauza vitezei; după o clipă trecu de felinarul ce pîlpîia vag la capătul noii străduțe înguste și dispăru.

Capitolul VI

SOȚ ȘI SOȚIE

I

— Sînt sus, îl anunță Hilda cu o șoaptă șuierată, din capul scării, de îndată ce Edwin închisese și zăvorise ușa de la intrare.

Îi răspunse bine dispus. Se simțea foarte fericit, plin de putere și treaz. Seara își avusese neplăcerile ei, curbele ei variabile de succes, dar în general fusese un triumf. Și, mai presus de orice, luase sfîrșit — fusese ceva ce trebuia făcut, și fusese făcut, cu demnitate și eficiență. Pășea liniștit prin camerele luminate, și risipa de lumină îi făcea plăcere, trezind în el acel simțămînt de măreție care se află la baza firilor generoase. Mai ales în odaia pentru micul dejun, gazul arsese fără rost ceasuri de-a rîndul. „Odaia *ei*, propria ei odaie!“ Se întrebă îngăduitor cînd oare o va transforma într-adevăr în propria ei odaie, imprimîndu-i personalitatea ei. Știa că Hilda se tot gîndea la schimbări hotărîtoare în această odaie, dar pînă acum nu făcuse decît să pună portretul lui. Ce copilăroasă! Ce fetiță capricioasă!... Totuși, amănuntul cu portretul de pe polița căminului îl înduioșa.

Se gîndi cu tandrețe la imaginea nevăzută a femeii de sus. Era o minune cît de mult se schimbase comparativ cu acea Hilda pe care o luase de soție. Noua Hilda o copleșise și o acoperise atît de mult pe cea veche, încît era nevoit să facă un efort ca să-și amintească cum fusese cea veche, cu severitatea ei și cu aerul ei neliniștit de responsabilitate. Dar era în același timp și vechea Hilda. El dorea să fie cu ea extrem de generos, s-o înconjoare cu tot luxul, s-o înalțe mult deasupra celorlalte femei ; dorea să aibă mijloacele de a fi absurd de cheltuitor cu ea. Ar fi fost încîntat să-i prindă de braț o brățară care să coste cît cheltuiește o familie obișnuită în trei ani. Și deși era ocupat de problemele sociale, și avea conștiință socială, mai curînd i-ar fi cumpărat brățara, de dragul fiorului de moment cînd i-o va prinde pe brațul ei capricios, decît să-și dea obolul pentru a ameliora soarta a mii de ființe omenești în suferință. O avea pe Hilda în sînge, știa asta, și mai știa că era ceva grandios și chinuitor.

Simțea totuși o mare satisfacție că se purtase extrem de frumos cu Hilda. O găsise în mare restriște, și acum ea se afla în siguranță, la adăpost și înconjurată de dragoste, stăpînă a unei case și a unui cămin cum nu se aflau multe alte. Era mîndru de această casă ; veghea mereu asupra ei ; o îmbunătățea mereu ; și dorea s-o desăvîrșească întruna ; niciodată nu i se părea definitiv terminată.

Dezordinea care domnea acum în casă îl irita. Se învîrti de colo pînă colo, așezînd fiecare mobilă la locul ei, goli conținutul scrumierelor într-o scrumieră mai mare, acoperi tăvile cu gustări și încuie băuturile. Făcu totul pe îndelete, în timp ce gîndurile nu i se deslipeau de Hilda, și mestecînd două bucățele de ciocolată — nu mai mult, căci își cunoștea reacțiile organismului. Apoi închise și zăvorî fereastra salonului, și deschise ușa ce dădea spre pivniță, ca să-și dea seama dacă nu cumva boilerul caloriferului era prea încins și ar putea da foc casei. Apoi stinse luminile, la urmă de tot pe cea din hol, și singura lumină rămase becul de gaz de pe palierul de la etaj, invitîndu-l să urce.

Oprindu-se pe scara întunecată, cu inima dîndu-i ghes să urce... totuși parcă șovăind, simți cu pregnanță entitatea casei. Se gîndi la George, uimitor de misterios, precum și la ființele acelea de neînțeles care erau Ada și bucătăreasa, în odaia lor de la mansardă, dormind alături de portretul unui pompier în uniformă. Era sigur că una dintre ele, sau chiar amîndouă, fuseseră părtașe la aventurile clandestine ale lui George, și le aprobă din toată inima pentru că ținuseră partea băiatului. Și se gîndi la soția sa, umblînd de colo pînă colo prin dormitorul asupra căruia își imprimase personalitatea. Urcă scările... Da, îi va da înainte cu construirea noilor ateliere. Avea acum curajul s-o facă. Era bogat, după canoanele din Bursley, — voia să fie și mai bogat... Rîse scurt, amintindu-și de ce nu fusese de acord George cu alegerea de către Bert a unei biciclete, ca dar din ceruri.

II

Hilda își peria părul. Dormitorul părea plin de prezența ei și mulțimea lucrușoarelor ei împrăștiate peste tot. De cîte ori o întreba de ce un anumit obiect de-al ei se afla într-un anumit loc părîndu-i-se bizar ales — ea îi dovedea, spre propria ei satisfacție, printr-un argument improvizat la moment, că acel loc era singurul posibil pentru acel obiect. Dormitorul nu mai era al lor — era al ei. El se simțea acolo ca un musafir. Dar nu-i păsa. De fapt, chiar îi plăcea. Îi făcea plăcere să-și pună în aplicare talentul pentru ordine și organizare, astfel încît să se poată și el bucura de confort în micile spații care îi mai erau lăsate. În seara aceasta, odaia era într-o dezordine divină. Și el o accepta cu plăcere. Paturile nu fuseseră desfăcute pentru noapte, pentru că nu se cuvenea cînd pe ele urmau să fie depozitate hainele musafirilor. Acum pe patul lui Edwin se afla întinsă rochia pe care și-o scosese Hilda. Îi plăcea s-o vadă pe pat, și părea chiar mai somptuoasă și mai complicată decît pusă pe Hilda. El o mută cu grijă pe un scaun. Pe pat rămase un șal vechi și diafan, pe care nu-l știa.

— Ce-i cu șalul ăsta? întrebă. Nu l-am mai văzut pînă acum. De unde e?

Hilda era ocupată, cu claia de păr acoperindu-i capul.

— Oh, Edwin, ce pisălog mai ești! mormăi ea. Care șal?

El îl ridică.

— Probabil că l-a uitat cineva.

Edwin continua să pună așternuturile. Apoi se așeză pe un scaun, s-o privească pe Hilda.

După ce termină cu periatul părului, ea se apropie și cercetă șalul.

— Ce șal minunat! exclamă ea. E al doamnei Fearns. Probabil că și l-a scos ca să-și pună haina, și apoi l-a uitat. Dar nu-mi închipuiam să fie atît de prețios. E o piesă autentică. Mă întreb cum mi-ar sta?

Și-l puse pe umeri, și apoi rămase zîmbind, pozînd îndrăzneață, provocatoare, așteptînd verdictul lui. Albul neglijeului ei se zărea prin țesătura delicată și printre culorile șalului, producînd un efect straniu. Pentru Edwin, ea era mai mult decît o femeie; era întruchiparea feminității. Era miraculos cum tot ce făcea ea, toate ideile și gesturile ei, erau atît de intens feminine, în stare să-l tulbure sau să-l încînte. Începu, nervos, să-și răsucească ceasul. Îi venea să sară în sus și s-o sărute — fiindcă era ea. Dar nu putea. Așa că zise:

— Vino încoace, fetițo. Ia să văd șalul.

Ea se supuse. Îngenunche ascultătoare. El își vîrî ceasul la loc în buzunar și luă țesătura între degete.

Apoi ea spuse:

— Cred că cineva va trebui să-l certe pe George pentru că-și încuie ușa la dormitor.

O spuse cu o urmă de batjocură în glasul ei limpede, precis, ca și cum i-ar fi zeflemisit, și pe el și pe Ingpen, pentru simțul teoretic absolut de onoare pe care-l aveau în relațiile cu copiii. Și mai exista în glasul ei și o nuanță de amărăciune — o rămășiță a Hildei de dinainte. Ce ființă plină de neprevăzut! Cine ar fi putut bănui că va face o asemenea remarcă tocmai în acel moment? În gînd, Edwin îl făcu pe George bucățele. Dar, ca orice bărbat cumsecade, trecu peste toate astea și, pe un ton firesc, blînd, îi răspunse că e de acord.

Ea continuă :

— Ce-ai tot vorbit atîta timp cu Johnnie Orgreave ?

— Am vorbit atîta timp cu Johnnie Orgreave ? Oh, vrei să spui în fața ușii ? Păi, n-a fost decît o jumătate de minut ! Mi-a pomenit întîmplător de o bucată de pămînt din Shawport, pe care mă gîndeam s-o cumpăr.

— S-o cumperi ? Pentru ce ? și tonul i se înăspri.

— Păi, dacă va trebui să construiesc niște ateliere noi ?

— Nu mi-ai pomenit niciodată de așa ceva.

— Abia am început eu însumi să mă gîndesc la asta. Înțelegi, dacă am de gînd să mă ocup de litografie, cum ar și trebui, nu pot să rămîn la prăvălie. Trebuie să am mai mult spațiu, chiar mult mai mult. Și ar fi mai ieftin să construiesc decît să închiriez.

— De ce să te extinzi în litografie ?

Ea se ridică în picioare.

— În afaceri nu poți sta pe loc. Trebuie sau să mergi înainte, sau să dai înapoi.

— Mie mi se pare foarte riscant. Mă tot întrebam ce-mi ascunzi.

— Fetiță dragă, nu-ți ascund nimic, protestă el.

— Al cui e terenul ?

— Ține de domeniul lui Tobias Hall.

— Da, și sînt sigură că Hall va fi bucuros să se descotorosească de el. Cine ți-a vorbit despre el ?

— Johnnie.

— Firește, va fi și pentru el o afacere bună.

— Dar eu am fost acela care l-am întrebat dacă știe vreun teren ieftin.

Ea ridică din umeri, lepădîndu-se parcă de dezinteresul întregii familii Orgreave.

— Oricine poate să te îmbrobodească, zise ea.

Se simți jignit văzînd că era socotit un nătărău cumsecade. Firește, nu voia să se certe, dar nu se putu stăpîni să nu spună :

— Oh ! Crezi asta ?

Aproape fără să vrea, pusese în glas oarecare sfidare. De îndată ce o auzi, recunoscu tonul care prevestea o ceartă.

— Bineînțeles ! stărui ea cu un aer superior ; și apoi continuă : Stăm foarte bine și așa. Cheltuim prea mult, dar pot spune că stăm bine. Dacă te vîri într-o mulțime de afaceri noi, poți pierde tot ce avem, și atunci ce ne facem ?

În gînd, el îi răspunse : „Ce te amesteci ? Tu conduci gospodăria, iar eu conduc afacerile. Habar n-ai de afaceri. Ești însăși antiteza afacerilor. Toate afacerile pe care le-ai făcut te-au ruinat. N-ai dreptul să judeci pe alții, și nici motive s-o faci. E odios din partea ta să-i defăimezi pe cei din familia Orgreave. Întotdeauna ți-au fost cei mai buni prieteni. Dacă n-ar fi fost ei, nu te-aș fi cunoscut niciodată. Și unde ai fi azi dacă n-aș fi fost eu ? Încercînd să ții o amărîtă de pensiune și probabil murind de foame. De ce să insinuezi că sînt un dobitoc ? Mereu faci așa. Dă-mi voie să-ți spun că sînt unul dintre oamenii cu cel mai mult bun-simț din oraș, și toți o știu, în afară de tine. Oricum, am fost destul de priceput ca să te scot pe tine din încurcătură... Știai că îți ascund ceva, așa zici ? Tare aș vrea să nu mai vorbești asemenea prostii infernale. Și, în plus, nu vreau să te amesteci în treburile mele. Alte soții se abțin, și așa ar trebui să faci și tu. Să fim bine înțeleși."

În sinea sa era foarte jignit și necruțător. Dar nu spuse decît :

— Ei bine, vom vedea.

La care ea ripostă :

— Firește, dacă te-ai hotărît, nu mai am nimic de spus.

El zbucni, iritat :

— Nu m-am hotărît. Nu ți-am spus că abia am început să mă gîndesc la treaba asta ?

Era de-a dreptul furios. Și acum, că se înfuriase cu adevărat, simțea aproape o plăcere senzuală de a fi furios. Se mai înfuriase și altă dată, deși nu atît de tare, și fără ca ea să-l fi provocat atîta și își jurase să nu se mai înfurie niciodată. Dar acum, că se înfuriase, își savura încruntat și înverșunat mînia.

Hilda împături în tăcere șalul și, așezîndu-l într-un sertar al șifonierului, închise sertarul cu un pocnet ener-

vant de lin... Ţac! Îi venea s-o omoare pentru acest pocnet. Ea îşi luă capotul.

— Trebuie să mă duc să văd ce face George, murmură pe un ton calm, rece — ca o mamă virtuoasă şi grijulie; fără nici o urmă de cochetărie.

„Ce aiureală!" gîndi el. „Ştie foarte bine că uşa lui George e zăvorîtă.

Căsnicia era un lucru uluitor. Cine ar fi putut prevedea un asemenea sfîrşit al serii? Nu se întîmplase nimic... nimic... şi totuşi atît de multe. Planurile lui erau toate date peste cap. Nu vedea în faţă decît necazuri.

Hilda lipsi cîtăva vreme. Cînd se întoarse, el se vîrîse în pat, cu faţa întoarsă spre perete. O auzi foindu-se prin jur.

„O să vină, sau nu, să mă sărute?" se întrebă el.

Veni şi-l sărută, dar era o sărutare indiferentă.

— Noapte bună, zise ea, distant.

— Noapte bună.

Şi în curînd ea adormi, dar el nu putea să adoarmă. Se tot gîndea la acelaşi lucru: „N-are dreptul să facă aşa ceva... Pot spune că nu meritam asta..." etc.

Capitolul VII

ARMISTIŢIUL

I

Trecu aproape o săptămînă. Hilda, ca orice femeie de lume care avea timp după prînz, se afla în salon, aşezată la pian. Nu avea ciorapi de cîrpit, nici dulceaţă de făcut, nici slujnice dezordonate de supravegheat, nici alimente de cumpărat, nici socoteli de ţinut, nici vreo rochie nouă de transformat dintr-una veche, nici vecini de vizitat. Nu avea nimic de făcut. Ca şi Edwin, nu ştia să cînte la pian, dar cu timpul prinsese cîte puţin de ici, cîte puţin de colo, şi cu multă caznă şi încetineală şo-

văitoare, putea să încropească un acord sau să descifreze o melodie de pe partitură. Acum silabisea anevoios cu un deget un fragment de melodie dintr-una din „Legendele" lui Dvorak — un fragment care o obsedase din prima clipă cînd îl auzise, căci părea să adune laolaltă și să exprime întreaga tristețe duioasă, sfîșietoare și intolerabilă, cuprinsă în existența romantică a acelui oraș de pe hartă care se numea Praga. Cu o zi mai înainte, căutase un sfert de oră prin multitudinea de note, pînă cînd identificase acel fragment memorabil, de neuitat. Acum izbutise să-i lege frazele laolaltă, și în timp ce degetul ei țeapăn se poticnea prin el, în urechi melodia îi răsuna din nou ; și nu se putea opri să-l tot repete. Ceea ce auzea nu era ceea ce executa ea, ci ceva mult mai frumos, — amintirea a ceea ce cîntase Tertius Ingpen ; și chiar ceva mai frumos decît ar fi putut interpreta cel mai mare artist — o vrajă !

I se părea un miracol că fusese în stare să reproducă amintirea de atunci în sunete fizice. Era mîndră de ea, ca un făuritor de miracole, și oarecum surprinsă. Și, în același timp, se simțea nenorocită că „nu știa să cînte la pian". Se gîndi că ar fi în stare să-și sacrifice o parte din fericire pentru a putea cînta măcar la fel ca Georgie, că ar da de o sută de ori tot ce avea în schimbul talentului de a cînta ca Janet Orgreave, și că a fi un pianist renumit în toată lumea, dominînd auditoriul capitalelor europene, ar fi însemnat probabil culmea fericirii și a gloriei. (Nu ascultase niciodată un pianist renumit.) Între timp, uitînd de monotonia și robia exersării, se delecta ; își savura lenevia, se gîndea la slujnicele ei tinere și drăguțe care munceau, la băiatul ei care făcea ce vrea, la soțul ei care o întreținea, și la intensitatea tristeții sublime care palpita în dosul fațadelor medievale din Praga. Dacă Ingpen ar fi auzit-o cîntînd, probabil că ar fi întrebat : „Cine face gălăgia asta infernală la pian ?"

Edwin intră în odaie, în mînă cu o carte groasă cu coperți verzi. Ar fi trebuit de mult să se fi înapoiat la ateliere (sau „prăvălie", cum mai era încă numită, pentru că la început fusese mai cu seamă o prăvălie).

— Bună ! murmură ea, fără să-și ridice privirea de pe pian. Credeam că ai plecat.

Nu se certaseră ; dar nici nu se împăcaseră ; și problema litigioasă a litografiei și a noilor ateliere îi despărțea încă. Cîteodată se apropiaseră unul de altul, prefăcîndu-se prietenește, sau chiar cu afecțiune, că nu exista nici o problemă litigioasă. Dar realitatea problemei nu putea fi înlăturată doar prin încercarea lor de a se preface că o ignorau.

Uitîndu-se la pian, Hilda îl putea vedea în același timp și pe Edwin. Credea că îl cunoaște, dar în acest domeniu făcea mereu noi descoperiri. Uneori era atît de nedumerită de descoperirile făcute, încît ajungea să se întrebe de ce se măritase cu el, și de ce se căsătoresc oamenii, în general ! Adevărul era că se măritase cu el pentru privirea din ochii lui. Era o privire tristă, dar mai mult decît atît nu putea fi descrisă. De asemenea, într-o măsură mai mică, se măritase cu el și pentru părul-i blond și răvășit, ca și pentru felul acela scurt și pezîș cum dădea din cap, care la el însemna un salut sau o afirmație. Nu se măritase cu el pentru sentimentele sau bunătatea inimii lui. Unele aspecte ale lui nu-i plăceau. Răcea foarte ușor, și ea simțea că-l urăște ori de cîte ori avea o răceală. De multe ori detesta îngrozitoarea lui manie pentru ordine, deși era un cusur convenabil. Îi plăcea din ce în ce mai mult să fie dinadins dezordonată, la fel cum fusese mama ei... Și cînd te gîndești că dezordinea mamei ei o enerva ! Pe de altă parte, îi făcea plăcere să tolereze moșturile lui Edwin cînd era vorba de anumite mîncăruri. Nu-i plăcea mersul lui, greoi, și nici felul lui de a sta în picioare, parcă șovăielnic. Prefera să-l vadă șezînd. Nu putea decît să regrete lipsa lui de hotărîre și preferința lui pentru o viață tihnită. Totuși privirea din ochii lui era lucrul cel mai important, pentru că-l iubea. Știa că dragostea lui era mai profundă și mai iremediabilă decît a ei, dar poate că era mai legată de el decît își închipuia în mîndria ei.

Dragostea ei avea metehnele dragostei unei femei, cînd e vorba de o dragoste mare ; acestea puteau fi și metehnele dragostei unui bărbat. Putea să aibă un gust amar. Nu se dădea înapoi de la critică, fie ea rostită sau

nu. În prezența altora, îl critica aproape tot timpul, dacă nu cu glas tare, măcar în sinea ei; era un supliciu continuu. Cînd era singură cu el, îl înzestra adesea cu toate atributele perfecțiunii, și tandrețea ei se revărsa asupră-i. Avea o mare încredere în el; și totuși, era tot timpul chinuită de îndoieli, care îi slăbeau încrederea, sau pentru moment i-o zdruncinau. Primea cîte o afirmație de a lui cu o neîncredere aproape ostilă, și accepta orbește aceeași afirmație făcută de un străin! Avea obiceiul să-și închipuie că, în orice confruntare dintre el și un străin, el va ieși învins. Se temea pentru el. Simțea că ea îl putea apăra mai bine decît s-ar putea apăra singur — împotriva oricărei primejdii. Acest instinct de a-l apăra era și un instinct de autoapărare; căci pericol pentru el însemna pericol și pentru ea. Și prea avusese ea parte de multe pericole. După ani întregi de pericole dezastruoase, se afla acum în siguranță, și George la fel. Și dacă îl iubea cu patimă pe Edwin, iubea cu patimă și siguranța. Răsuflase ușurată, și dintr-o ființă disperată devenise o femeie. Avea impresia că stă întinsă într-un fotoliu, după eforturi epuizante, cumplite; parcă de abia încetase să mai gîfîie. La cel mai mic semn că primejdia putea reapare, toți nervii i se încordau. De aici și împotrivirea ei față de proiectul noilor ateliere și de extinderea litografiei în Bursley. Nătăfletul (cu o clipă mai înainte, omul perfect!) se putea ruina — antrenînd-o și pe ea în prăpastie! După părerea ei, Edwin era ultimul om de pe lume care ar fi putut duce la bun sfîrșit un asemenea proiect.

De cînd se măritase, Clara, Maggie și mătușa Hamps își luaseră sarcina, plăcută și nesfîrșită, de a-i povesti totul despre orice avea vreo legătură cu familia lor; ele lăsaseră să se înțeleagă că Edwin, deși demn de toată admirația, nu avea o fire de făuritor, și că nu făcuse altceva decît să păstreze ceea ce îi lăsase tatăl lui. Fără tatăl său, Edwin „ar fi fost într-o cu totul altă situație". Și ea credea asta. Într-adevăr, zi de zi, prin felul lui de a fi de fiece clipă, Edwin dovedea că era adevărat... Orice om dispus să cîștige de pe urma noului proiect va profita de naivitatea lui — firește! Ea știa cum sînt oamenii. Credea oare Edwin că ea nu știe cum sînt oame-

nii ?... Și-apoi, grijile nesfîrșite în legătură cu noua întreprindere — temeri, incertitudini, muncă suplimentară, neliniști tainice ! Unde va mai găsi timp pentru dragoste și cum va mai putea dăinui tihna în mijlocul tuturor acestor lucruri ? El ar putea argumenta că... Dar ea nu dorea discuții ; nu vroia să discute. Era categoric împotriva întregului proiect. El nu-i spusese pe față că nu era treaba ei, dar știa că așa gîndește, și era jignită de atitudinea lui. Nu era treaba ei ? Cînd îi amenința fericirea ? Nu !? Nici nu voia să audă. Se simțea fericită și în siguranță. Și, lăsîndu-se pe spate, era gata să-și apere fericirea și siguranța.

II

Punîndu-i în față cartea cu coperți verzi, Edwin zise liniștit :

— Citește !

— Ce anume ?

El îi arătă cu degetul fragmentul.

Ea citi :

„Cred că m-aș putea întoarce să trăiesc împreună cu animalele, care sînt atît de blajine și independente.

Stau și mă uit la ele întruna.

Nu se zbat și nu se plîng de starea lor.

Nu stau treze pe întuneric jelindu-și păcatele.

Nu-mi fac greață discutînd despre datoria față de Dumnezeu.

Nici unul nu e nemulțumit, nici unul nu e scos din minți de mania de a poseda bunuri.

Nici unul nu îngenunche în fața altuia, nici în fața celor de același neam care au trăit cu mii de ani în urmă.

Nici unul nu e respectabil sau nefericit pe întregul pămînt.“

În ultima vreme, Edwin îl savurase cu încîntare, și nu pentru prima oară, pe Walt Whitman.

— Frumos, nu-i așa ? zise el, sigur că și ea îi va împărtăși emoția.

— Magnific! consimți Hilda cu un entuziasm liniștit. Trebuie să mai citesc din el.

Și privi pe deasupra cărții, prin fereastra cu perdelele albastre, spre grădină. El luă cartea și o închise.

— N-ai prins chiar foarte bine melodia, știi, zise el, arătînd cu capul spre partitură.

— Oh!

Era mirată. Ce știa el despre muzică? Doar habar n-avea să cînte la pian.

— Unde ai rămas? o întrebă. Arată-mi. Unde naiba e nota asta la pian? Bun! La sfîrșit, tu cînți așa — o imită — pe cînd ar trebui să fie așa.

Și execută ultimele patru note diferit.

— Așa ar trebui! murmură ea supusă, după ce mai întîi se încruntase.

— A! Fragmentul ăsta mi se învîrtea și mie prin cap, zise el.

Strania frumusețe a lui Whitman și strania frumusețe a lui Dvorak păreau să se unească, iar Edwin și cu Hilda se simțiră înălțați, nu numai de frumusețea lor contopită, ci și de înțelegerea faptului că amîndoi găseau o intensă plăcere în aceleași forme diferite de frumusețe. Fericirea plutea în jurul lor ca o mireasmă dulce, în atmosfera salonului elegant și confortabil. Și o clipă se apropiară unul de celălalt fericiți — pe deasupra problemei încă în suspensie... Mai era oare în suspensie?... Ah! Edwin se putea să fie un naiv, un nătăfleț, dar Hilda trebuia să recunoască abilitatea uluitoare, derutantă cu care-și conducea afacerile. Abandonase oare proiectul cu litografia, sau îl clocea mai departe în sinea lui? Amabilitatea pe care i-o arăta ei ascundea oare o rezervă, sau nu? Știa... nu știa... știa... Da, ascundea o rezervă, dar era atît de infinitezimală, încît ea nu izbutea s-o delimiteze — nu putea să-și dea seama dacă la origine se afla încăpățînarea în urmărirea țelului, sau pur și simplu un sentiment de jignire, fie el plin de ciudă sau de condescendență. Ce momente interesante! Și ea își dădu seama că noua ei viață se umplea treptat cu tot mai multe asemenea momente.

— Ei bine, zise el, e aproape trei. Se apropie ziua de plată a chiriei trimestriale. Aș face bine să mă apuc de

treabă, ca să mai cîştig ceva pentru chiria datorată lui Maggie.

Înainte de ziua de plată din iunie, Edwin glumise în acelaşi fel în legătură cu chiria datorată lui Maggie. Cînd se împărţise averea bătrînului Darius Clayhanger, lui Magie îi revenise casa, iar Edwin începuse să-i plătească chirie.

— Aş vrea să nu mai vorbeşti aşa, zise Hilda, făcînd pe bosumflata.

— De ce nu ?

— Ei, uite aşa.

— În orice caz, chiria trebuie plătită, după părerea mea.

— Şi tare mi-ar plăcea să nu trebuiască. Aş vrea să nu stăm în casa lui Maggie.

— De ce ?

— Nu-mi place ideea.

— Eşti o sentimentală.

— Poţi să-i spui cum vrei. Nu-mi place ideea că stăm în casa lui Maggie. Nu mă simt niciodată la mine acasă. Nu, nu mă simt la mine acasă.

— Ce copilă eşti !

— N-ai să mă poţi schimba, stărui ea cu tărie.

Ştia că ea nu o simpatiza pe Maggie cea cumsecade. Şi mai ştia şi din ce cauză, deşi nu se discutase vreodată pe faţă. Unul din motive era pur şi simplu o vagă gelozie pe Maggie, ca fostă stăpînă a casei. Altul era că Maggie se arăta mereu foarte rezervată faţă de George. George o cam scosese din sărite în vizitele făcute înainte de căsătoria mamei sale, şi pe lîngă asta Maggie nu înţelesese niciodată interesul pe care-l purta Edwin fiului unei femei misterioase. Dacă l-ar fi cunoscut pe George după ce Edwin i-ar fi anunţat logodna cu Hilda, ar fi acceptat băiatul cu obişnuita ei bunăvoinţă plină de amabilitate. Dar îl cunoscuse prea devreme, şi privirea ei nedumerită părea să-i fi spus lui George : „De ce s-o fi ataşat fratele meu de tine ? Trebuie să existe o explicaţie, şi explicaţia nu poate fi decît strania ta mamă.“ Edwin nu tăgăduia că Maggie avea această atitudine faţă de George, dar apăra fiinţa omenească deosebită care era Maggie. Deşi mărginită, „era neîndoielnic tare cumsecade“, şi sclava dato-

riei și a loialității. Ar fi vrut s-o facă pe Hilda să vadă toate calitățile lui Maggie.

— Știi la ce m-am gîndit? urmă Hilda. Ce-ar fi să cumperi casa de la Maggie? Atunci ar fi a noastră.

El răspunze zîmbind :

— Ce rost are „mania asta de a poseda"?... Ai vrea tu s-o cumpăr?

În tonul lui poznaș se ascundea o făgăduială.

— Oh! aș vrea. M-am gîndit adesea la asta, zise ea cu înfocare.

Dar, în același timp, toate gesturile și privirile ei păreau să spună : „Răsfață-mă! Mă rog de tine ca o fetiță îmbufnată și capricioasă. Dar răsfață-mă. Știi bine că-ți place să mă răsfeți. Știi că-ți place să nu fiu prea rezonabilă. Amîndoi o știm. Țin să faci asta pentru mine."

Nu era adevărat că se gîndise adesea la acest plan. Dar, în zelul ei, își închipuia că e adevărat. Nu-și făcuse niciodată în mod serios un asemenea plan pînă în acest moment, și acum i se păru că prezintă un îndoit avantaj, pentru că punera lui în aplicare înghițea capital, și l-ar fi abătut pe Edwin de la proiectul cu litografia, făcîndu-l poate irealizabil mulți ani de acum înainte. Adăugă, cu glas tare :

— Atunci n-ai mai avea nici o chirie de plătit.

— Foarte adevărat! zise Edwin, zeflemisind-o. Dar va însemna o mare pierdere, pentru că va trebui să plătesc prea mult pentru casă.

— De ce? strigă ea, îndîrjită. De ce să ceară Maggie prea mult, doar pentru că o vrei tu? Și mai gîndește-te și la cîți bani ai vîrît în ea!

— Banii vîrîți în casă nu fac decît să-i sporească valoarea, pentru Maggie. Se pare că nu înțelegi ce înseamnă spiritul de proprietate, fetițo. Dar nu ăsta-i esențialul. Maggie n-ar *cere* nici un preț. Numai că n-aș putea rămînînd cinstit, să-i plătesc mai puțin decît a fost estimată casa cînd s-a făcut împărțirea moștenirii. Adică, o mie opt sute de lire sterline. Nu valorează atît. Eu nu plătesc decît șaizeci de lire chirie.

— Dacă a fost estimată la o valoare prea mare, asta-i treaba ei, se răți Hilda, nedreaptă.

— Ba deloc. A fost o proastă. Albert și Clara au convins-o. A fost o afacere bună pentru ei. N-am putut să mă amestec.

— E o rușine să trebuiască să plătești pentru ceea ce au făcut Albert și Clara.

— Nu e nevoie decît dacă vreau. Numai că, dacă o să cumpăr casa, prețul va trebui să fie de o mie opt sute de lire.

— Să-ți spun drept, zise Hilda, aș vrea s-o cumperi.

— S-ar simți fetița mea la ea acasă dacă el i-ar cumpăra-o ? o tachină el, ispitind-o.

— Da, s-ar simți.

Hilda își îndreptă umerii și zîmbi cu bravadă.

— Și dacă Maggie nu vrea s-o vîndă ?

— Mă lași s-o întreb eu ?

Tonul supus al Hildei dădea de înțeles că Edwin era un tiran care guverna dînd ordine despotice.

— N-am nimic împotrivă, zise el, nepăsător.

— Bine, atunci am să-i vorbesc zilele astea.

Edwin plecă, lăsînd cartea lîngă Hilda. Ea se simți grozav de însuflețită. Se gîndi : „Ce minunat e ! Pot face cu el ce vreau. Cînd folosesc un anumit ton, și mă uit la el într-un anumit fel, pot face cu el ce vreau."

Simțea cu încîntare că posedă o putere inexplicabilă. Ce rol, să fii o regină capricioasă și îmbufnată, tolănită comod în fotoliu, și prefăcînd un tiran într-un sclav ! Era mai grozav chiar decît să fii un pianist renumit în întreaga lume !...

II

Dar curînd deveni mai serioasă. Simți cu încîntare cum i se așterne în suflet seriozitatea. O copleși recunoștința pentru Edwin. Bunătatea lui era minunată. Nu era perfect. Îi vedea toate cusururile, întocmai ca atunci cînd era supărată pe el. Dar cît de drăguț se purta cu ea ! Hilda adora fiecare aspect, fiecare manifestare a caracterului lui. Simțea ce răspundere are față de el și față de George. Ei îi revenea rolul de a le înfrumuseța viața. Fără ea, cît de nefericiți, cît de părăsiți s-ar simți amîn-

doi! Ar fi ca niște copii pierduți. Nimeni nu putea face pentru ei ceea ce făcea ea. Banii nu puteau cumpăra ceea ce dăruia ea în mod firesc, și nici o invenție nu ar putea s-o înlocuiască. Se uita cu respect la Edwin, dar în același timp se simțea, într-un chip misterios, superioară și lui, și lui George. Îi privea cu o blîndă și stranie înțelepciune. Era plăcut, era bine, era chiar prudent, să fii uneori cu toane și să cîștigi prin nazuri, trucuri și seducții; dar, dincolo de toate acestea, se afla teribila seriozitate a datoriei de soție, permanentă și complicată — o obligație grea care-i solicita cele mai nobile forțe pentru a o îndeplini. Într-o clipă eroică izbuti să înțeleagă ideea de datorie, așa cum nu o mai înțelesese niciodată. Dori din toată inima să fie cea mai minunată soție din toate timpurile. Și credea cu tărie în capacitățile ei.

Urcă la etaj ca să-și pună o rochie mai frumoasă; căci după petrecerea aceea nu se mai simțise tentată să fie elegantă. Se gîndise: „Ce rost are să-mi bat capul pentru un soț căruia îi pasă atît de puțin încît riscă fără rost siguranța existenței mele?“ Acum îi era rușine că se neglijase. Ada se afla în dormitor, făcîndu-și de lucru pe măsuța de toaletă. De îndată ce află că stăpîna ei vroia să iasă, sări s-o ajute; îi admiră fără rezerve noua rochie de după-amiază, părînd atît de încîntată de parcă urma s-o poarte ea însăși. Îi încheie nasturii botinelor, îi aduse mănușile și umbreluța, îi aminti să-și ia geanta, portofelul și batista.

— Nu prea știu cînd am să mă întorc, Ada.

— Nu, coniță, întări Ada, ca și cum ar fi vrut să spună: „Firește că nu, coniță. Aveți atîtea de făcut. Dar oricînd vă veți întoarce, vom fi încîntați să vă revedem, căci casa nu înseamnă nimic fără dumneavoastră.“

— Firește că o să mă întorc la ceai.

— Oh, da, coniță! consimți Ada, ca și cum ar fi spus: „Mai era nevoie să-mi spuneți, coniță? Știu eu că nu l-ați lăsa pe domnul să-și bea singur ceaiul.“

Hilda coborî cu un aer maiestuos scările, privind în jurul ei la casa care-i aparținea lui Maggie, și pe care Edwin făgăduise de fapt s-o cumpere. Da, era o casă frumoasă, un cămin cu adevărat splendid, și părea cu atît

mai frumoasă cu cît era a lui Maggie. Hilda avea regretabila trăsătură omenească de a prețui mai mult ceea ce nu-i aparținea și de a desconsidera ceea ce era al ei. Poate că asta explica, în parte, și atitudinea ei adesea foarte critică față de Edwin. Ieși triumfătoare pe ușa din față, cu capul plin de planuri și gînduri înțelepte. Dar tot nu era sigură că zădărnicise — sau dacă va putea zădărnici vreodată, indiferent prin ce mijloace — marele și riscantul proiect cu litografia.

De îndată ce ieși, Ada alergă în bucătărie, strigînd :

— Ura ! A plecat.

Și amîndouă slujnicele țișniră, ca niște copii, în grădină să se dea în leagăn.

Capitolul VIII

ÎN FAMILIE

I

Cînd Hilda ajunse la casa mătușii Hamps de pe King Street și ciocăni la ușă, îi deschise o slujnică îngălată și șleampătă, iar prin ușă răbufni în stradă un miros de marmeladă de prune în curs de preparare. Slujnica purta un șorț de pînză grosolană.

— Domnișoara Clayhanger e acasă ? întrebă cu răceală Hilda contrariată de ceea ce vedea și mirosea.

Slujnica răspunse, bănuitoare și misterioasă :

— Nu, coniță. A ieșit.

— Atunci, doamna Hamps ?

— Cucoana e sus, zise slujnica, arătînd cu capul ciufulit în spate, spre scară.

— Vrei s-o anunți că am venit ?

Slujnica o lăsă pe vizitatoare în prag și, mișcîndu-și greoaie picioarele, o porni pe scară în sus.

Hilda o luă pe coridorul ce ducea la bucătărie. Pe plită se afla ceaunul strălucitor de aramă, destinat „con-

servelor". Șiruri de borcane de porțelan și de sticlă erau rînduite la nimereală pe masă.

— Coboară îndată, zise slujnica cea repezită, întorcîndu-se, și rămase uitîndu-se cu gura căscată.

— Pot să aștept în salonaș?

Casa, veche cam de șaptezeci de ani, era un imobil respectabil, situat în porțiunea cea mai bună de pe King Street, la începutul pantei de lîngă biserica St. Luke. Fusese cîndva ocupată de un dentist cu oarecare faimă, și avea și grădină, pe care însă mătușa Hamps o lăsase în paragină. Bătrîna doamnă avea prestanță, dar prestanța se limita la persoana ei. Putea fi extrem de generoasă, strălucitor de ospitalieră, dar numai în ocazii speciale. Ceaiurile ei, la care nu lipsea niciodată ananas proaspăt din cel mai scump, prăjituri minunate, somon marinat și tacîmuri de argint, erau renumite; dar nivelul general al existenței pe care o ducea era foarte scăzut. Slujnicele ei — și s-au perindat destul de multe, deși numai cîte una o dată — nu numai că trebuiau să fie de confesiune metodistă wesleyană și să se ducă la slujba de sîmbătă seara, iar în cursul săptămînii să participe la adunări unde să-și mărturisească păcatele și să dovedească astfel puterea divină, dar mai erau silite și să mănînce untura rămasă de la prăjeli, în loc de unt. Chiar și stăpîna mînca untură, dacă rămîneau fără unt sau costa prea scump. Ea se socotea o gospodină desăvîrșită. Era o martiră a idealurilor ei gospodărești. Viața ei particulară era în primul rînd o strădanie nesfîrșită de a ține casa curată — și de a trebălui tot timpul. Casa mereu era pe cale de a deveni curată, și nu era niciodată, în ciuda veșnicelor spălări, lustruiri a mobilei, frecări, curățenii. Mătușa Hamps nu-și schimba niciodată rochia de casă soioasă cu o rochie elegantă de vizită, fără să-și spună cu amărăciune că „rămînea ceva nefăcut". Slujnica nu se ducea niciodată la culcare, fără s-o audă pe stăpîna ei bombănind nemulțumită: „Ei bine, asta va trebui s-o facem mîine." Curățenia de primăvară în casa asta dura șase săptămîni. În zilele de primire, efortul de a „îmbrăca" slujnica pentru ceai era pur și simplu disperat, și nu întotdeauna încununat de succes.

Mătușa Hamps nu avea sentimentul confortului, și nici pe cel al frumosului. Era incapabilă să se rezeme pe speteaza unui scaun, și socotea că linoleumul era una din cele mai reușite invenții ale secolului. Își „apăra" covoarele cu ajutorul unor bucăți de linoleum, adesea zdrențuit pe margini, și în unele odăi vedeai mai mult linoleum decît altceva. În materie de înnoiri, nu cumpăra decît linoleum — în afară de împrejurarea că la vreun bazar de la capelă era silită să cumpere o pernă de satin sau un paravan de cămin pictat de mînă. Toate mobilele ei erau vechi, decrepite și urîte ; aparțineau celei mai urîte perioade victoriene, cînd orice urmă a secolului al XVIII-lea dispăruse. În casă stăruia o atmosferă apăsătoare. Era apăsătoare chiar și cînd soseau oaspeți, căci atunci însăși abundența de pe masă contrasta violent cu restul interiorului, creînd un sentiment de jenă ; și pe lîngă asta, doamna Hamps nu putea fi în mod firesc ospitalieră. Ea nu putea fi și nu putea face nimic în mod firesc. Nu putea să se lepede de propria-i piele. Ospitalitatea ei era mult prea primitivă. Și ca să satisfacă acest primitivism, oaspeții trebuiau mereu să mănînce prea mult. Era atît de hotărîtă să-și dovedească sieși ospitalitatea, încît nu lăsa în pace un oaspete pînă cînd acesta era gata să plesnească.

Hilda se așează încruntată în salonașul ponosit, printre albume de fotografii legate în piele, oleogravuri și bibelouri de mărgele, și pufni la mirosul puternic de marmeladă ; și într-o izbucnire de revoltă împotriva veșnicei idolatrii a spiritului gospodăresc, al cărui exemplu clasic era mătușa Hamps, își spuse că mai curînd ar cumpăra cea mai proastă marmeladă decît s-o facă singură pe cea mai bună, că nu se va uita niciodată sub o masă ca să vadă dacă nu e praf, că nimic n-o va putea determina să trebăluiască prin casă după amiază, și că va desființa definitiv curățenia de primăvară.

Imensa respectabilitate mediocră a acestui district îi apăsa inima. Fusese bună parte din viață o roabă-șefă în Brighton ; cunoscuse toate dedesubturile vieții gospodărești ; dar la Brighton ochiul putea găsi ceva grandios, somptuos, luxos și uneori chiar frumos ca să se desfete ; și apoi mai era și marea. În cele Cinci Orașe

nu era nimic. Puteai merge de la un capăt la altul al celor Cinci Orașe, fără să găsești nimic care să te emoționeze — decît cîte o pereche de îndrăgostiți. Și dacă pătrundeai în case, tot nu aflai nimic în plus — ba era și mai rău, pentru că întrai de îndată în contact cu o rasă abjectă de sclavi ținuți în mizerie, mînați din spate de femei mărginite care nu erau decît tot sclave, cu mentalitate de sclave și cu înfumurarea nemăsurată a virtuții... Vorbește-i mătușii Hamps, acasă la ea, despre tenis sau despre o serată muzicală, și te va socoti o fluș-turatică și va schimba subiectul, începînd să vorbească de săpunuri sau capele. Și existau sute de case în cele Cinci Orașe în care nu pătrunseseră niciodată alte idei decît ideile mătușii Hamps, și zeci și sute de mii de asemenea case în districtele industriale din Staffordshire, Cheshire, Lancashire și Yorkshire — case în care păstrarea curățeniei și îndeplinirea ceremonialului religios și sfaturile date săracilor să se ajute singuri erau cele mai înalte virtuți, de fapt, singurele virtuți. Hilda văzu în imaginație toate casele, și se înfioră. Ca să găsească o mîngîiere, se gîndi la propria ei casă, și într-un inventiv spirit de răzvrătire, făuri pe dată pentru ea o politică conștientă... Da, își jură că locuința ei va fi în orice caz în primul rînd agreabilă, cu spirit, înainte de a fi curată. Și-o imagină pe mătușa Hamps uitîndu-se la un strat de praf din holul casei Clayhanger, și se auzi pe sine zicînd : „Oh, da, mătușico, e chiar praf. Îl păstrez anume, ca să-mi amintească de ceva ce nu vreau să uit.“ Privi în jurul ei, în salonașul mătușii Hamps, și savură neîndurător lista monstruoasă a urîțeniilor sordide din el.

Și atunci intră mătușa Hamps, îmbrăcată magnific și totuși sobru în negru, cu silueta ei dreaptă, viguroasă, cu ochii strălucitori și tenul ei admirabil ; mulțumită de sine, zîmbind ospitalier ; fără să-și dea seama că era moartă, că epoca ei murise, și că Hilda nu era străină de această crimă.

— Drăguț din partea ta, Hilda. E o adevărată cinste. Și apoi adăugă, strengărește : Fac marmeladă.

— Văd, zise Hilda, vrînd să spună că mirosea. Am trecut doar în speranța s-o găsesc pe Maggie.

— Maggie a ieșit acum vreo jumătate de oră.

Și zicînd asta, mătușa Hamps arboră un aer misterios. Hilda gîndi : „Ce mi-o fi ascunzînd ?“

— Oh, foarte bine, nu face nimic, zise ea. Te pregăteai și dumneata să ieși, mătușico ?

— Ar fi fost bine dacă aș fi știut că vii, draga mea. Rămîi să bei o ceașcă de ceai ?

— Nu, nu ! Nu vreau să te reții.

— Dar mi-ar face *plăcere*, draga mea, protestă cu căldură mătușa Hamps.

— Nu, nu ! Mulțumesc ! Te conduc o bucată de drum. În ce direcție mergi ?

Mătușa Hamps șovăi, ca într-o dilemă.

„Oare ce-mi ascunde ?“ gîndi iar Hilda.

— Adevărul este, zise mătușa Hamps, că vreau să trec pe la Clara.

— Păi, atunci merg și eu cu dumneata, mătușico.

— Oh, da ! exclamă doamna Hamps aproape pătimaș. Da ! Sînt sigură că Clara o să fie încîntată ! Și adăugă pe un ton firesc : E și Maggie acolo.

Hilda își spuse : „Categoric că nu vrea să vin și eu.“

După ce doamna Hamps aruncă o privire în cazanul de aramă și dădu slujnicei instrucțiuni amănunțite, o porniră.

— N-o să fiu liniștită pînă mă întorc, zise mătușa Hamps. Dacă nu te uiți tot timpul după ele, uită mereu să amestece.

II

Cînd ajunseră la poarta familiei Benbow, ușa de la intrare era deschisă, și Clara, ținîndu-l de mînă pe Rupert — mezinul ei — stătea în prag, zîmbindu-le. Era limpede că le zărise încă din stradă, de la una din ferestre. Acest fapt mărunt, întărind în mintea Hildei ideea, formată treptat, că soții Benbow stăteau mereu în așteptare și că întreaga lor existență era o vastă mașinație prin care urmăreau să profite de pe urma celorlalți, îi spori aversiunea față de cumnata sa. În plus, Clara își pusese una din rochiile ei cele mai bune, și avea în ochi

o expresie ciudată, pe jumătate vinovată și pe jumătate șireată. Totuși, fața albă și delicată a Clarei, cu tenul ei minunat, și felul ei copilăresc și matern în același timp de a ține copilul de mînă, o sileau într-o mare măsură pe Hilda să-și înăbușe aversiunea.

Rupert avea hăinuțe albe proaspăt călcate, împodobite cu tot soiul de broderii complicate ; nu avusese timp nici să le rupă, și nici să le păteze ; numai pe bavetă avea o pată de marmeladă. Brațul drept, grăsuț, era întins în sus ca să ajungă undeva pînă la înălțimea mîinii de uriaș protector a mamei sale, și din cauza asta trupul său mititel era înclinat spre stînga, dîndu-i o înfățișare comică și pofticioasă. Era un copil drăguț, și totuși destul de voinic, cu o privire plină de voioșie, și dobîndise de curînd și minunatul dar al vorbirii. Uluitor cum creierul infantil adăuga cuvînt la cuvînt și frază la frază, și (ca și cum n-ar fi fost de ajuns) mai inventa și tot felul de vorbe caraghioase, și fraze nostime și expresive ! Așa că nimeni nu rămase surprins cînd copilul deveni de îndată centrul atenției. Bătrîna lui mătușă îl luă în brațe, iar el, fără cea mai mică împotrivire, o lăsă să-și afunde nasul în obrazul și gîtul său.

Și apoi Hilda îl luă și ea în brațe, cu aceeași plăcere, căci tare mai era dulce, cu pielea-i delicată și zîmbetu-i timid pe fața îmbujorată. Dori o clipă ca George al ei să aibă din nou doi ani și jumătate, să-l poată îmbăia, să-l șteargă și să-l hrănească. Iar Clara, plină de mîndrie, deși musafirii aproape că uitaseră să dea mîna cu ea, era în extaz. În cele din urmă, Rupert fu pus din nou jos, pe scară. Nu scosese o vorbă. Sfiala îl împiedicase să-și arate noul dar miraculos, dar mama lui, uitîndu-se la el, mărturisi că de obicei nu se mai oprește din sporovăială.

— Poftiți pe aici, vă rog ! zise Clara cu efuziune și în același timp conspirativ, arătînd spre salon, care se afla în stînga ușii de la fațadă ; din sufragerie, situată în dreapta, răzbăteau zgomote confuze. E și Albert acasă. Sînt atît de bucuroasă că ai venit, adăugă ea adresîndu-se Hildei.

Mătușa Hamps îi șopti Hildei la ureche :

— E o petrecere dată de ziua de naștere a lui Bert.

Cu două săptămîni în urmă, Hilda auzise ceva despre apropiata zi de naștere a lui Bert — împlinea doisprezece ani, și de aceea mai solemnă ca alte aniversări — dar din păcate uitase complet de ea.

— Sînt atît de bucuroasă că ai venit, repetă Clara în salon. Mi-era teamă că o să te simți jignită. M-am gîndit că ar fi mai bine să te aduc întîi aici și să-ți explic totul.

— Oh! Doamne! exclamă mătușa Hamps, întrerupînd-o și privind salonul de jur împrejur. Ce splendid! Extraordinar! Ce splendid!

— Îți place? întrebă Clara, roșind.

Drept răspuns, mătușa Hamps spuse una din marile minciuni din viața ei. Zise, în extaz, că îi plăcea nespus de mult noua garnitură de salon. Garnitura asta îi dovedea mătușii Hamps, mîhnind-o nespus, că lumea nu se va opri niciodată în loc. Garnitura asta de salon ignora cu totul vechile idealuri victoriene de mobilier; și ignorînd trecutul, ignora și viitorul. Mobilierul victorian căutase întotdeauna nemurirea; în Bursley existau mii de scaune și mese victoriene care sfidau timpul și pe care nimic nu le-ar fi putut distruge, în afară de un topor sau un incendiu. Dar această nouă garnitură nu se gîndea la ziua de mîine; nici măcar nu avea pretenția că se gîndește. Nimeni nu credea că va dura, și posesorii ei pur și simplu se abțineau să se gîndească ce va deveni după cîțiva ani de folosință. Contemplau cu bucurie prospețimea elegantă de acum, și se mulțumeau cu atît. În timp ce bătrînele victoriene trăiau în viitor (în măsura în care trăiau cît de cît), neo-victorienele trăiau nepăsătoare în prezent.

Mobila părea să fie din lemn de trandafir, cu tapițeria portocalie terminîndu-se cu pliuri și funde. Dar și albul intra în mare măsură în combinație, căci tocmai ajunsese la Bursley vopseaua lăcuită, fiind sortită să aibă mare căutare. Printre piesele garniturii se afla și-un scăunel de muls din brad, cu trei picioare, acoperit cu vopsea albă de email, scoasă în evidență prin funde portocalii din imitație de mătase. Toată lumea fusese de curînd zguduită de originalitatea de a așeza un scău-

nel de muls în salon; moda asta ciudată atrăgea cu o forță toate inimile; aproape orice gospodină, văzînd un scăunel de muls în salonul unei prietene, hotăra că trebuie să aibă și ea un scăunel de muls în salonul ei, și se grăbea să-și facă rost de unul. Clara era printre primele posesoare, printre pioniere. Cu zece ani — cu cinci ani — mai înainte, Clara începuse să folosească cuvîntul „estetic" ca termen de ocară batjocoritoare, neavînd decît o vagă idee despre înțelesul lui; și acum — datorită efectului miraculos al timpului — era și ea prinsă în mișcarea ce cuprinsese în ultima vreme cele Cinci Orașe; neofită și captivă de bunăvoie, nimic nu-i putea întrece disprețul pentru ceea ce admirase cîndva în mod absolut. În această respectabilă casă din epoca victoriană mijlocie, situată pe o stradă cam de modă veche ce ducea de la Shawport Lane spre Canal, și care se mîndrea (chiar dacă aici locuiau nonconformiști) că avea vedere spre grădina prezbiteriului, pătrunseseră noile idealuri de strălucire, prospețime, excentricitate, fragilitate și vremelnicie, și pînă și mătușa Hamps era întimidată de ele.

Hilda își exprimă o admirație politicoasă, dar formală. În ceea ce o privea, n-ar fi fost potrivnică noilor idealuri în formele lor cele mai costisitoare, dar influența lui Edwin o învățase să le disprețuiască. Gusturile lui Edwin în materie de mobilier, însușite de la familia Orgreave, nesocoteau modernitatea și mergeau chiar și mai mult în urmă decît perioada victoriană timpurie. Multe din lucrurile urîte cumpărate de tatăl său mai rămîneau încă în casa Clayhanger, dar tot ce cumpărase Edwin era fie mobilă veche, fie, dacă era nouă, o imitație îngrijită a stilului previctorian. Dacă Anglia ar fi fost populată numai de oameni ca Edwin, toți creatorii originali de mobilier ar fi murit de foame. Și totuși, el încuraja literatura originală.

Ceea ce avea însă Hilda împotriva garniturii de salon a Clarei nu era stilul ei, nici emailul, nici zorzoanele, nici vopseaua de calitate vădit inferioară, ci simplul fapt că fusese expusă spre vînzare în vitrina magazinului lui Nixon de pe Duck Bank, avînd prețul afișat pe ea. Asta nu-i plăcea Hildei. Ei da, Edwin putea să vadă un

barometru vechi în cine știe ce dugheană de vechituri din Hanbridge sau Turnhill, și, nehotărît, să-l lase acolo în prăvălie luni de zile, și apoi să-l cumpere și să-l atîrne în casă, — și într-o clipă devenea un alt barometru, un barometru superior, deosebit. Dar garnitura Clarei nu se transformase astfel, după părerea Hildei. Într-adevăr, stînd în salonul Clarei, ea avea impresia că se află în magazinul lui Nixon.

Ba mai mult, Nixon avea acum în vitrină o altă garnitură, exact ca aceea a Clarei. Hilda era surprinsă cum de nu se rușina Clara de această publicitate și de reproducerea pe scară largă a garniturii ei. Dar Clara nu se rușina. Dimpotrivă, părea să simtă o tainică satisfacție la gîndul că garnituri exact ca a ei se puteau găsi, sau se vor putea găsi în curînd, în nenumărate alte saloane. Și nu-i păsa nici că prețul era cunoscut. Și în privința prețului, expresia „vînzare în rate" stăruia în mintea Hildei. Era convinsă că Albert nu-i plătise lui Nixon toți banii. Ea socotea sistemul vînzării în rate ca ceva dezonorant, dacă nu chiar imoral, și această părere era una din puținele pe care le împărtășea cu mătușa Hamps. Amîndouă condamnau în sinea lor, în siguranța situației lor financiare, nechibzuința soților Benbow. Nimeni, nici chiar soția sa, nu știa cum „stă" Albert, dar mulți îndrăzneau să facă presupuneri — și încă nefavorabile.

— Luați loc, vă rog, zise Clara, stăruitor.

Era atît de preocupată, încît indiferența Hildei față de noua ei mobilă nici nu o supărase.

Se așezară cu toții, afectați, în salonul dichisit, și Rupert se rezemă, obosit parcă, de fusta elegantă a mamei sale.

Hilda privi în jur, în așteptare. Mătușa Hamps aștepta și ea. Pe masa din mijlocul încăperii se afla un dicționar al limbii engleze, deschis, pus cu fața în jos; lîngă el se vedea o foaie de hîrtie conținînd o listă lungă de cuvinte, scrise cu creionul. Mătușa Hamps, de îndată ce ochii îi căzură pe acele obiecte, își întoarse iute privirea, de parcă din întîmplare ar fi văzut ceva dezgustător. Clara prinse mișcarea, se roși puțin, dar își regăsi imediat stăpînirea de sine.

— Sînt atît de bucuroasă că ai venit, repetă ea încă o dată spre Hilda, cu un zîmbet forțat. Doream atît de mult să-ți explic cum s-a făcut de nu l-am chemat pe George — mi-era teamă că ai să te superi.

— Ce idee! murmură Hilda cît putu mai firesc.

Dar nările îi fremătau, stingherită de atmosfera de mici vrajbe și neînțelegeri, pe care Clara le gusta cu atîta plăcere. Rîse, ca s-o liniștească pe Clara, și într-un fel amuzată la gîndul că zile întregi Clara și-o închipuise întrebîndu-se susceptibilă de ce oare nu primise George o invitație la petrecere, cînd în realitate ea nici nu se gîndise la ceastă petrecere. Îi păru rău că nu avea nici un dar pentru Bert, dar hotărî să-i dăruiască o jumătate de coroană pentru economiile lui, despre care auzise multe.

— Ca să spun adevărul, zise Clara dîndu-și drumul, am avut destule griji cu Bert. Albert s-a frămîntat tare mult. Abia alaltăieri a scos el de la Bert adevărul despre seara aceea cînd ai avut petrecerea, și el a fugit de-acasă după ce se culcase. Albert i-a spus: „N-am să te biciuiesc și n-am să te pun la pîine și apă. Numai că, dacă nu-mi spui ce-ați făcut în seara aceea, nu vei avea parte de nici o petrecere de ziua ta — asta-i tot". Așa că pînă la urmă Bert a cedat. Și știți ce-a făcut? A avut o ședință de rugăciuni cu George al tău și cu băiatul acela al lui Clowes, vecinul vostru de pe Hulton Street. Știai?

Hilda clătină din cap cu bravură. Oficial, nu știa nimic.

— Ai mai pomenit așa ceva? exclamă mătușa Hamps.

— Da, urmă Clara, răsuflînd adînc ca să-și ia un nou avînt. Și Bert zice că s-au rugat ca George al tău să primească un briceag, și a primit. Și apoi s-au rugat ca Bert al nostru să primească o bicicletă dar n-a apărut nici o bicicletă și atunci Bert și George s-au certat groaznic, și George i-a dat briceagul — l-a silit să-l ia — și apoi a spus că n-o să mai vorbească cu el toată viața. La început Albert a vrut să-l plesnească pe Bert pentru că spune minciuni și este obraznic, dar pînă la urmă a ajuns la concluzia că, în orice caz, Bert spunea ceea

ce credea că este adevărul... Și băiețașul acela al lui Clowes este atît de *mic*!... Bert își dorea, firește, să-și serbeze ziua de naștere, dar ne-a rugat, a stăruit să nu-l invităm pe George. Așa că, pînă la urmă, am hotărît să nu-l chemăm, să lăsăm să fie cum vrea el. Asta-i tot... Va să zică, George nu ți-a spus nimic?

— Nici o vorbă, răspunse Hilda.

— Și băiatul lui Clowes e atît de *mic*! repetă Clara.

Se îndreptă brusc spre polița căminului și luă de acolo un briceag pe care-l oferi Hildei.

— Iată briceagul. Bineînțeles, Albert i l-a luat.

— De ce? întrebă Hilda cu candoare.

Dar Clara surprinse ironia din glasul ei și o privi sfidător.

— Bănuiesc că nu-i briceagul lui Edwin, întrebă cu glas sever.

— Nu, nu-i al lui. Nu l-am mai văzut niciodată. De ce?

— Ne-am gîndit că poate Edwin i-a auzit pe băieți și a aruncat un briceag peste gard. Asta i s-ar potrivi lui Edwin, categoric.

— Oh, nu! respinse Hilda cu șiretenie o asemenea posibilitate. Sînt absolut sigură că n-a făcut așa ceva și adăugă maliții, întinzînd briceagul: Aveam impresia că voi credeți în eficiența rugăciunii?

Aceste cîteva vorbe n-avea să i le ierte Clara niciodată.

În clipa următoare, punînd la loc pe polița căminului briceagul fermecat și luîndu-și copilul, îi conduse pe toți în sufragerie.

— Haide, Rupy, drăgușule, zise ea.

„Rupy!" o imită Hilda în sinea ei, luînd în derîdere absurditatea acestui diminutiv.

— După părerea mea, zise mătușa Hamps, hotărîtă să salveze onoarea familiei, răspunzător nu poate fi decît maimuțoiul de Clowes. M-am tot gîndit de cînd mi-ai povestit aseară, Clara, și sînt aproape sigură că de vină trebuie să fi fost maimuțoiul de Clowes.

Era magnifică. Nu mai era o gospodină preocupată de prepararea marmeladei, ci o figură grandioasă ieșită

în lume, o figură simbolică avînd datoria de a păstra aparențele în favoarea întregii omeniri.

III

Sufrageria nu începuse încă să se pună în acord cu vremurile. Era o încăpere destul de sărăcăcioasă, obișnuită cu maltratările de zi cu zi, iar conținutul ei data din diferite perioade, cel mai vechi obiect mergînd înapoi în istoria familiei pînă în epoca străbunicului lui Albert. Era un scaun de stejar, în care ședea de obicei Albert, dar în împrejurarea de față se așeză fiul și moștenitorul său, Bert. Băiatul, care începuse să poarte ochelari, se afla în capul mesei; iar în celălalt capăt stătea mătușa-sa Maggie, în fața unei tăvi cu ceai. Pe laturile mesei se aflau surorile lui, slăbuța Clara, aproape de aceeași vîrstă cu Bert, durdulia Amy și micuța Lucy — și tatăl său; două farfurii pline de firimituri dovedeau că mama și Rupert se ridicaseră de la masă ca să întîmpine musafirii. Și mai erau încă două locuri goale. Într-o vază mică din fața lui Amy se afla o floare solitară. Odaia era aproape plină; se simțea miros de prăjituri, de ceai și copii.

— Iată-ne, zise Clara cu mare veselie, intrînd cu oaspeții și cu Rupert. Totul merge bine? (Aruncă spre Albert o privire care spunea: „Am explicat totul, dar Hilda e o ființă tare ciudată.")

— Da, răspunse Albert. Bună tuturor mătușilor!

— Albert a plecat de la fabrică dinadins mai devreme, lămuri Clara prezența soțului ei.

Albert era un om fericit. În adolescență se apucase de școlile duminicale, așa cum alți tineri se apucă de un viciu. Îi plăcea să-și exercite autoritatea asupra copiilor, și experiența îl învățase toate trucurile curente. Sub forma unei autorități binevoitoare, putea exercita asupra celor mici o disciplină nemiloasă. Nu-l deranja deloc să-i fie lăsată în grijă o masă plină de copii, în timp ce soția sa se ducea să poarte vreo întrevedere diplomatică. În același timp, avea și el mîndria lui. Astfel, nu-și exprimă deloc surpriza, nici măcar plăcerea, la vederea

Hildei, teoria sa fiind că trebuia socotit ceva obișnuit. Era cu adevărat preocupat de felul cum se desfășura masa, și nu o ascundea. Dădu mîna cu doamnele foarte ceremonios, de parcă ar fi vrut să spună : „Problema de căpetenie este în prezent această masă de aniversare. Eu o dirijez, și o dirijez foarte bine. Așezați-vă ușurel la locurile voastre, și lăsați-mă să-mi continui opera de îndrumare."

Și totuși, avu grijă ca toți copiii să se ridice politicos de pe scaune și să salute conform uzanțelor în vigoare. Era cu ochii pe ei. Dădea importanță celui mai mic amănunt al acestei piese. Dacă tăia tortul, avea aerul de a anunța lumii întregi : „E un tort frumos. Am apreciat cu grijă meritele acestui tort, și mama le-a apreciat cu grijă și ea ; am ajuns de fapt cu toții la o anumită concluzie favorabilă în privința acestui tort — și anume, că e un tort frumos. Acum am să-l tai, Operația de tăiere este o operație majoră. Observați cum îl tai, și apoi observați cum îl împart. Înțelepciunea și dreptatea trebuie să domnească la această împărțire." Chiar dacă nu făcea decît să întindă cuiva sarea, o făcea ca și cum ar fi oferit împărtășania.

Mătușa Hamps părea să se adapteze cu plăcere la capriciile lui. Spuse că se va „înghesui" oriunde, și în curînd se apucă să găsească perfect tot ceea ce ținea de familia Benbow. Hilda, nefiind atît de intimă cu ei, se văzu instalată cu mai multă ceremonie. Nu putea să-și scoată din cap ideea că era caraghios ca un bărbat voinic, în toată firea, să-și neglijeze treburile ca să aibă grijă de sărbătorirea zilei de naștere a unui copil ; și Albert, dîndu-și seama ce gîndea ea, nu putu să nu-i replice din priviri că nu era deloc caraghios, ba chiar potrivit și demn de toată lauda.

Prima aluzie la cadourile pentru ziua de naștere veni din partea mătușii Hamps, care remarcă entuziasmată că Bert arăta ca un adevărat bărbat cu noii lui ochelari atît de frumoși. Bert, roșind, încruntat dar mîndru, și mai ales stînjenit, deveni și mai stînjenit la această afirmație. Ochelarii îi fuseseră prescriși de oculist, iar părinții săi îi oferiseră fără jenă prima pereche ca dar de ziua lui. Stăruiseră atîta tot încercînd să-i demon-

streze ce frumoasă și originală era această idee, încît Bert ajunsese aproape să creadă că era un lucru mare în viața unui băiat să primească o pereche de ochelari ca dar de ziua de naștere. Purta acum pentru prima dată ochelarii. În realitate, mîhnirea depășea mîndria în atitudinea sa, și sufletul misterios al lui Bert, care-l derutase timp de o săptămînă pe tatăl său, privea uneori pieziș prin acești ochelari, cu o critică aspră la adresa instituției părinților. Înfuleca cu sîrguință. Curînd, mătușa Hamps, întinzîndu-se peste masă, depuse o jumătate de liră pe farfuria lui lipicioasă. Cu toții se prefăcură copleșiți, deși nimeni nu se aștepta la mai puțin. Aproape simultan cu clinchetul aurului pe farfurie, Clara zise :

— Ei, ce spui acum ?

Dar Albert se arătă plin de o bunăvoință chibzuită :

— Lasă-l în pace, mamă — o să spună el singur.

— Sînt sigură că o să spună, se declară de acord mama lui.

Și Bert rosti mulțumirile, roșind și învîrtind nervos între degete moneda. Iar mătușa Hamps ședea ca o zeitate antică, blîndă, măreață, imensă în moralitatea ei. Nici chiar unghiile ei murdare și rupte nu-i scădeau cu nimic din măreție. Nu se dădea înapoi să hrănească slujnicele cu untura rămasă de la prăjeli, dar cînd era cazul putea azvîrli cu monede de jumătate de liră în dreapta și-n stînga.

Atunci Hilda, deschizînd geanta, adăugă cinci șilingi la jumătatea de liră, în mijlocul exclamațiilor de admirație — sincere și nesincere. Pe lîngă aurul mătușii Hamps, cele două jumătăți de coroană făceau o figură jalnică, și de aceea Hilda, aproape fără să-și întrerupă gestul de dărnicie, zise :

— Asta-i de la unchiul Edwin. Și asta, și mai adăugă un florin și trei șilingi la comoară, e de la mătușica Hilda.

Fără să știe de ce, vorbea la fel ca ceilalți, și îi era silă de ea că se lăsa dominată de atmosfera din casa Benbow, dar nu putea face altfel ; atmosfera aceasta te învăluia. Se simți stingherită ; iar stingherealа lui Bert crescu și mai mult cînd exclamațiile sporiră în forță și

sinceritate. Deși îl năpădi mîndria tristă a posesorului de bogății, știa prea bine că banii nu vor avea nici o valoare pentru el. Darurile primite, toate utile (în afară de un buchet de flori de la Rupert), îi erau de fapt inutile. Astfel, micuța Clara cea dichisită fusese îndrumată de părinți să-i dăruiască un pieptene. Dacă toți pieptenii din lume ar fi fost brusc desființați, lui Bert nu i-ar fi păsat — ba chiar s-ar fi bucurat. Cît despre ochelari, prefera perspectiva ca la maturitate să orbească complet, decît să fie silit să-i poarte. E oare de mirare că tatăl său nu izbutise să sondeze sufletul acestei stranii ființe ?

Albert privea extaziat la frumoasa imagine a platoului. Îi amintea cu plăcere de platoul pentru colecte de la predicile de la aniversarea școlilor duminicale. Într-o clipă conversația se abătu asupra depunerilor de economii la bancă. Fiecare dintre copii avea un cont la bancă, și sumele lor erau uluitoare. Rupert avea un cont de șase lire și zece șilingi, primind o dobîndă de doi și jumătate la sută. Economiile copiilor mai mari ajunseseră la cifre ce puteau fi amintite cu satisfacție chiar și în fața luxoasei soții a celui mai bogat membru al familiei. Clara cea mică era cea mai bogată dintre toți. „Eu am cel mai mult, nu-i așa, tăticule?“ zise ea mulțumită. „Am mai mult și decît Bert, nu-i așa?“ Nimeni nu părea să știe cum se face de îl întrecuse pe Bert, care oricum avea în urmă mai multe aniversări și mai multe Crăciunuri. Contul mai redus al fratelui nu putea fi pus pe seama risipei sau a nechibzuinței, căci nici unuia dintre copii nu-i era îngăduit să cheltuiască nici măcar un cent. Banca de economii înghițea totul, și nu mai restituia nimic. În orice caz, acum Bert își sporea averea, și maică-sa îl îndemna să facă la fel și în viitor. Apoi ea luă banii de pe platou și-i făgădui lui Bert că-i va face a doua zi cinstea de a-l însoți la oficiul poștal, ca să-i îngroape acolo.

Un clopoțel se auzi răsunînd în casă, și îndată tînăra Clara exclamă :

— Oh ! e Flossie ! A cam întîrziat, nu-i așa, tăticule ? Ce bine că n-am așteptat-o cu ceaiul !... Mișcă-te, domnișoară, — asta o spuse către Lucy.

— Cine întîrzie trebuie să suporte consecințele, mai ales fetițele mici, grăi Albert în loc de orice răspuns.

Îndată intră și Flossie, poticnindu-se, înălțînd din umeri și aruncîndu-și spre spate părul, cu un aer drăgălaș de nevinovăție.

— Iat-o pe Flossie, care întîrzie mereu, o prezentă Albert către Hilda.

— Chiar întîrzii întotdeauna? zise încet Flossie cu un glas blînd, și cu un zîmbet deschis, puțin speriat.

Flossie cea negricioasă era de vîrsta lui Amy și trecea drept prietena bună a acesteia. Era fiica profesoarei de muzică a tinerei Clara. Prestigiul de care se bucura fetița în casa familiei Benbow putea fi explicat prin două cauze. Mai întîi, era plină de grație și gingășie — calități pe care nu le avea nici unul din copiii Benbow, deși tînăra Clara era destul de drăguță; și, în al doilea rînd, la lecțiile de muzică ale mamei ei se înghesuiau mai mulți elevi decît avea ea nevoie, și se întîmpla chiar să mai refuze cîte unul.

Flossie, cu eleganța ținutei ei, părea o străină printre Benbowi. Avea o comportare precoce. Dădea mîna și săruta ca o femeie, și îi oferi lui Bert darul de parcă i-ar fi înmînat un premiu, deși nu-i adusese decît un creion și o ascuțitoare. Bert ar fi preferat o bicicletă, dar ascuțitoarea îi apăru totuși ca o rază în această zi de aniversare. Taică-său îl lămuri că, deoarece creionul era ascuțit, nu putea folosi deocamdată ascuțitoarea. La care Amy îi strecură pe furiș, ciotul unui creion pe care să încerce ascuțitoarea, și atunci maică-sa îl sfătui să amîne operația pînă se va duce în grădină, ca să nu împrăștie pe jos așchiile de lemn. Flossie își aranjă cu grijă pe scaun fustița albă foarte scurtă, zîmbind tot timpul, și întrebă de doi frați despre care i se spusese că vor fi printre invitați. Albert o informă solemn că cei doi frați erau amîndoi bolnavi de pojar, și că mătușa Hamps și mătușa Hilda veniseră să compenseze absența lor.

— Sărăcuții de ei! murmură Flossie plină de milă.

Hilda rîse, iar Flossie, dîndu-și ochii peste cap și ridicînd din umeri, rîse și ea, de parcă ar fi spus: „Numai dumneata poți să mă înțelegi.“

— Ce floare drăguță! exclamă Flossie cu vocea ei șoptită și blîndă, arătînd spre floarea din vaza de lîngă Amy.

— Uite că a mai rămas o bucățică, și Albert întinse cu grijă spre Flossie platoul cu prăjituri. Ne-am gîndit să ți-o păstrăm, deși n-ar trebui să păstrăm nimic pentru fetițele care întîrzie.

— Amy, șopti mama ei, aplecîndu-se spre fetița cea durdulie, n-ar fi frumos din partea ta să-i oferi lui Flossie floarea?

Amy tresări, și răspunse în șoaptă, roșind:

— Nu vreau.

Floarea era un dar primit de Amy de la Bert, din buchetul pe care i-l dăruise Rupert. Între Bert și placida Amy exista o legătură tainică.

— Oh, Amy! protestă mama ei, tot în șoaptă, dar contrariată.

Lui Amy îi dădură lacrimile. În cele din urmă își șterse lacrimile și, **făcînd eforturi să se liniștească**, oferi floarea cu brațul țeapăn prietenei ei Flossie. Aceasta o acceptă zîmbind.

— Ce *amabil* din partea ta, draga mea! zise Flossie, și își prinse floarea într-un pliu al șorțulețului ei brodat.

Amy, nemaiputîndu-se stăpîni, începu să scîncească.

— Bravo, fetița mea! o lăudă Clara, mîndră că fiica ei izbutise să-și stăpînească sentimentele, și-i șterse ochii cu batista.

În felul acesta își „educau" mereu părinții copiii. Hilda strînse din buze.

Îndată după aceea se observă că Flossie nu mai mînca nimic.

— Am luat destul, mulțumesc, zise ea, ca răspuns la protestele gazdelor.

— Nici măcar dulceață? Și nu ți-ai terminat ceaiul!

— Am luat destul, mulțumesc, repetă ea, împăturindu-și șervețelul.

— Te rog, tată, putem merge acum să ne jucăm în grădină? întrebă Bert.

Albert se uită spre soția sa.

— Da, cred că se pot duce, zise Clara. Duceți-vă și jucați-vă frumos.

Copiii se ridicară imediat cu toții.

— Dar în liniște, în liniște ! le atrase atenția Albert.

Și ieșiră cu toții în liniște, fiecare în felul său — Flossie ca o modestă împărătească, tînăra Clara plină de virtute și ținîndu-l Rupert de mînă, Amy greoaie, slăbuța de Lucy ca cineva căruia de curînd îi fusese luat privilegiul de a fi cel mai mic, și Bert la urmă, ca un criminal pe cale de a săvîrși o faptă dubioasă. Albert răsuflă adînc, ca și cum ar fi scăpat de o mare povară.

IV

— Ai terminat cu marmelada de prune, mătușică ? întrebă Clara, după cîtăva vreme, perioadă în care oamenii mari se obișnuiau cu lipsa copiilor.

Maggie fu cea care răspunse, cam în grabă :

— Nu, n-a terminat. A lăsat-o pe seama nepriceputei de Maria. N-a vrut să mă lase pe mine, și nici ea n-a vrut să rămînă.

Erau aproape primele cuvinte, în afară de cîteva murmure în legătură cu ceștile de ceai, cantitățile de zahăr sau lapte etc., pe care taciturna Maggie le rosti de la sosirea Hildei. Nu era morocănoasă ; își văzuse de treabă și se lăsase exploatată în felul ei obișnuit, și ascultase receptiv — sau poate nici măcar receptiv — ce se vorbea, fără a da vreun răspuns. Dacă mecanismul liniștit al festinului n-ar fi scîrțîit și nu s-ar fi oprit la plecarea ei, ar fi putut să se furișeze afară din odaie, neobservată ca o pisică. Dar acum vorbise, ca cineva în stare și de entuziasm, și resentiment, în numele unui ideal. Pentru ea i se părea scandalos ca marmelada de prune să fie compromisă pentru niște plăceri mondene, și se văzu dintr-o dată că între ea și mătușa ei avusese loc o discuție în această privință.

Doamna Hamps vorbi ferm și sfidător, cu trufie :

— Ei bine, nu puteam lăsa ca aniversarea celor doisprezece ani ai celui mai mare dintre nepoții mei să fie stînjenită de nici o marmeladă.

— Ia te uită ! zise Hilda, simpatizînd-o o clipă pe teribila femeie.

Dar blînda Maggie rămase neclintită.

Clara, știind că la Maggie cele mai mici simptome aveau o însemnătate uriașă, schimbă de îndată subiectul. Albert se duse la fereastra din fundul camerei, de unde, răsucindu-și gîtul, putea observa un colț al grădinii.

Clara se întoarse spre Hilda, cu un zîmbet :

— Aud că aveți de gînd să dați niște *serate muzicale,* Hilda... în fiecare duminică seara.

În tonul Clarei se simți maliția și ironia. Avu o stranie intonație de dispreț cînd spuse „serate muzicale", de parcă o serată muzicală ar fi fost nu numai ceva necuviincios, dar și absurd, de modă nouă, și chiar o dovadă de snobism. Dar în tonul ei se mai strecurase și invidie.

Hilda rămase surprinsă.

— Ah ! Cine ți-a spus ?

— N-are importanță ! Am auzit, zise Clara, enigmatic.

Hilda se întrebă de unde oare culeseseră soții Benbow, de care se pare că nu se putea ascunde nimic, această informație. În mod tacit, ea și cu Edwin nu spuseseră pînă acum nimic nimănui, în afară de familia Orgreave, singurii care urmau, împreună cu Tertius Ingpen și încă vreo doi prieteni intimi, să fie invitați la prima serată. Iar între familiile Orgreave și Benbow aproape că nu existau relații.

— Vom face puțină muzică duminică seara, zise Hilda cu un aer de scuză, pentru care se disprețui în sinea ei.

De ce să se scuze în fața acestor creaturi inferioare ? Dar nu putu face altfel ; opinia publică din această încăpere o turtea. Adăugă chiar :

— Sperăm să vină și bătrîna doamnă Orgreave. Ar fi prima dată de atîta vreme cînd iese și ea seara.

Numele doamnei Orgreave fusese calculat de Hilda ca să le impună respect și să le închidă gura.

Nici un nume nu-i putea însă impune respect doamnei Hamps. Zîmbi cu un aer binevoitor, de parcă ar fi respectat toanele altora; vorbi pe un ton extrem de politicos, dar ceea ce spuse fu :

— Îmi pare rău... îmi pare rău.

Sentința era definitivă. Mătușa Hamps era aproape la fel de profund impresionată de iminenta profanare a zilei de duminică, cum fusese Maggie de atitudinea nepăsătoare față de marmeladă. Cu cîțiva ani în urmă, ar fi spus mult mai mult — la fel cum în urmă cu cîțiva ani ar fi intercalat între îmbucăturile de la aniversarea lui Bert laude la adresa părinților lui și predici morale pentru uzul lui personal; dar mătușa Hamps îmbătrînea, se potolea și „îmi pare rău... îmi pare rău" însemna destul de mult din partea ei.

Hilda se întristă, dezgustată, plină de indignare și mîhnire. Prăpastia care o despărțea, pe ea și pe Edwin, de restul familiei era uriașă, după cum se putea vedea din simplul fapt că nici ei, nici lui, nu le trecuse o clipă prin minte să invite pe cineva din familie la seratele muzicale, după cum nici familia nu visase să primească o invitație. Era uluitor cum putea Edwin să fie atît de diferit de ceilalți. Dar era oare ? Putea vedea uneori în el crîmpeie din Maggie, din Clara, și cîteodată chiar i se părea destul de afurisit. Știa ce nu-i plăcea la Edwin. Un motiv de nemulțumire era și faptul că niciodată, sau aproape niciodată, nu o lăuda. Uneori, cînd își dădea silința să facă ceva, tare i-ar fi plăcut să fie lăudată. Dar Edwin o privea cu un ochi critic, cu blestemata detașare pe care o aveau cele Cinci Orașe față de un străin sau de un exilat reîntors.

Stînd acolo, în atmosfera înăbușitoare din sufrageria Benbowilor, înconjurată de ostilitate și lipsă de înțelegere, avea un sentiment de irealitate sau, în orice caz, de imensă greșeală. Ce căuta ea acolo ? Nu era oare înlănțuită prin legături strînse de un bărbat care se afla chiar în clipa aceea la închisoare ? (Avu o imagine cumplită a lui în închisoare — pe cînd ea ședea aici, împreună cu Maggie, Clara și mătușa Hamps !) Nu era ea

oare mama unui copil nelegitim ? Amăgită sau nu, nevinovată sau nu, ea, oaspete la aniversarea extrem de legitimă a zilei de naștere a lui Bert, era mama unui băiețaș nelegitim. De necrezut ! N-ar fi trebuit niciodată să se mărite cu un Clayhanger, n-ar fi trebuit să se întoarcă în acest district provincial mustind de bîrfeli. Toată lumea aceasta îi era ostilă — pentru că ea reprezenta luxul, bogăția și strălucirea mondenă a familiei, și pentru că băiețașul ei nelegitim îl ispitise pe moștenitorul Benbowilor la o blasfemie periculoasă, și pentru că ea însăși îl ispitise pe Edwin cel slab de înger să nu mai meargă la capelă și să profaneze duminica, și pentru că tot ea, fără un ban al ei, apăruse nu se știe de unde și acum reprezenta luxul, bogăția și strălucirea mondenă a familiei. Și toate nemulțumirile familiei împotriva lui Edwin erau îndreptate și împotriva ei. Odată, de mult, pe cînd încă nu se însurase și nu nădăjduia ca Hilda să devină soția lui, Edwin îl împiedicase pe tatăl său, care dăduse în mintea copiilor să-i împrumute lui Albert o mie de lire fără garanții. Amestecul lui era de neiertat, și pentru asta nu putea fi iertată nici Hilda.

Asta era să intri într-o familie. Asta era viața de familie... Da, avea acolo un sentiment ireal, de parcă n-ar fi fost în siguranță. Mințise în legătură cu George și cu briceagul ; și o lăsase pe Clara să creadă că venise la ei pentru aniversarea lui Bert. Mătușa Hamps și destinul vor da în vileag toate aceste minciuni. Antipatia lor față de ea va spori. Dar oricît ar spori, nu o va egala pe cea a Hildei față de familie, așa cum o simțea în clipa asta. Ignoranța lor mărginită, înfumurarea lor meschină, ura lor împotriva a tot ceea ce este frumos, ipocrizia lor, bigotismul lor — toate o revoltau. În ce secol trăiau oare ? Asta era viața de familie ? Simțiseră vreodată Albert și Clara, măcar o clipă, pasiune unul pentru celălalt ? Nu erau altceva decît părinți, veșnic preocupați de „ar trebui“ și „n-ar trebui“, și de tot felul de interdicții și permisiuni date în silă. Nu știau ce înseamnă bucuria, și nici nu doreau ca alții să știe ce înseamnă bucuria. Chiar și pentru cei din jurul acestei familii, o serată muzicală într-o duminică seara părea un act disperat. Și

toate familiile, de pe toate străzile, erau la fel. Hilda se purta uneori destul de aspru cu George, dar în clipa aceea ar fi preferat ca George să fie un băiat rău și obraznic, iar ea să fie o femeie complet decăzută, decît ca ei doi să ajungă să semene cu Clara și cu progeniturile ei. Toată mînia i se concentra asupra Clarei, ca simbol a tot ceea ce detesta.

— Hei, strigă Albert, care pîndea la fereastră. Ce s-o fi întîmplat acolo?

După o clipă, Rupert dădu buzna în odaie și, fără o vorbă, se cățără în poala mamei, cu totul încrezător în bunătatea și puterea ei.

— Ce s-a întîmplat, prichindelule?

— Vreau nani, răspunse Rupert, cu un zîmbet slab, alintat.

Se lipi de pieptul mamei, ghemuindu-se, iar Clara strînse băiețelul, alintîndu-l în șoaptă.

— Amy n-a vrut să se joace cu mine, murmură el.

— N-a vrut? Vai, ce fetiță rea e Amy!

— Și mama vrea nani, zise el, uitîndu-se în sus spre ochii mamei sale.

Și adormi imediat. Clara îl sărută, aplecîndu-și capul și ajungînd cu greu cu buzele pînă la obrazul copilului.

Mătușa Hamps întrebă drăgăstos:

— Ce-a vrut să spună cu: „Și mama vrea nani"?

— Păi, începu Clara, adevărul e că au fost atît de neastîmpărați încît n-am putut să mă întind o clipă după amiază. Întotdeauna aținesc puțin, știi, se întoarse ea spre Hilda. Chiar aici! Cînd văd ușa asta închisă, copiii știu că mama nu trebuie tulburată. Numai că în după-amiaza asta, Lucy sau Amy — nu știu care din ele, că n-am cercetat — a uitat... Dar el și-a amintit, micul tiran.

— A adormit? întrebă Hilda cu glas coborît.

— Buștean. Așa e de cîtva timp. Se joacă puțin, și apoi se oprește și spune că vrea nani, și uneori bîzîie, și-apoi vine la mine și adoarme în două clipe. Cred că e puțin cam slăbit. Ieri zicea că l-au chinuit dinții sorii. N-a fost însă nimic, doar o mică răceală; cu toții au fost răciți. Dar i-am înfășurat obrajii într-un fular ca să-i fac pe plac. Arăta așa de dulce cu fularul peste obraji, încît

vă asigur că nu-mi mai venea să i-l scot. Pur și simplu, nu-mi mai venea... Mă întreb de ce Amy n-a vrut să se joace cu el. Se joacă atît de frumos cu ceilalți copii — cînd vrea. Are atîta imaginație! E lucru mare ce imaginație are!

Albert se apropiase, părăsind fereastra. Cu un aer plin de convingere și de importanță, se adresă Hildei:

— Da, Amy are o imaginație cu adevărat remarcabilă. Cum nimeni nu răspunse la această declarație, ciocăni cu degetele în masă, ca să se facă liniște, și apoi adăugă brusc: Știți, cred că ar trebui să mă apuc din nou să studiez dicționarul! Am ajuns abia la M; și cu siguranță că vor fi multe cuvinte cu litera N, adică cele care încep cu ne, știți. Mi-am dat seama imediat.

Vorbea oarecum sfidător, ca și cum ar fi provocat opinia publică să-i condamne această nouă activitate dubioasă.

— Oh! făcu Clara. Albert a început să se pasioneze în ultima vreme de jocul cu cuvinte lipsă.

Dar în loc să se apuce să buchisească dicționarul, Albert se întoarse la fereastră, atras de inepuizabila sa curiozitate paternă, și chiar deschise fereastra și se aplecă în afară, ca să poată vedea mai bine ce se petrece în grădină. Și odată cu aerul proaspăt, pătrunseră înăuntru și glasurile ascuțite, vesele, antrenante ale copiilor.

Clara zîmbi spre băiețelul ce dormea în poala ei. Era fericită. Și copilașul era fericit. Fața-i îmbujorată, cu expresia de nevinovăție tandră, era nespus de mișcătoare. Chipul Clarei strălucea de duioșie și satisfacție. Toți ceilalți priveau tabloul acesta cu o plăcere tainică și profundă. Hilda se gîndi ce bine ar fi fost ca George să aibă din nou doi ani și jumătate. Ce diferite de toate acestea fuseseră vremurile acelea cînd George era un copilaș și ea o tînără mamă. Nu fusese niciodată în stare să închidă ușa unei sufragerii, sau orice altă ușă, în semn că nu trebuia să fie deranjată. Iar George nu observa niciodată cu tandrețe că și „mama vrea nani"... Invidia o năpădi... Și totuși, cu o clipă mai înainte, detestase viața de familie a Benbowilor. Cît de derutantă era complexitatea meandrelor vieții!

V

Cînd Albert își trase capul de la fereastră, descoperi deodată că atmosfera era înăbușitoare și, cu gesturile largi ale unui alpinist sau ale unui sanitar, deschise amîndouă ferestrele cît mai larg cu putință. Vîntul rece din cîmpie năvăli înăuntru, fluturînd perdelele și coborînd brusc temperatura.

— Rupert n-o să răcească? sugeră Hilda, înfiorîndu-se.

— Trebuie să se călească, Rupert al nostru! răspunse liniștit Albert. Aer proaspăt! Nimic nu-i mai bun! E sănătate curată să-l respire!

Hilda își spuse: „Păcat că nu te-ai gîndit mai demult la asta!"

Chipul ei era prea expresiv, și Albert, ghicind oarecare ironie în gîndurile ei, se întoarse spre ea cu un soi de replică sarcastică?

— Și ce mai face marele bărbat?

În această expresie, pe care atît el cît și Clara o foloseau tot mai des în ultima vreme, Albert lăsă să transpară nu numai gelozia sa, dar și respectul pentru capul familiei. Hildei nu-i plăcea asta, dar o flata simțind importanța lui Edwin, și nu-și manifesta niciodată nemulțumirea față de atitudinea pe care o exprima.

— Edwin? Oh, e bine. Muncește tot timpul.

Accentuă ușor pe ultimele cuvinte pentru a opune hărnicia lui Edwin prezenței lui Albert în timpul orelor de lucru la aniversarea unui copil.

— Cînd a plecat, mi-a spus că trebuie să cîștige bani ca să-i plătească lui Magige chiria, și rîse încetișor.

Clara zîmbi cu prudență; Maggie zîmbi și se înroși ușor; Albert nu se manifestă în nici un fel; numai mătușa Hamps rise din toată inima.

— Edwin știe să glumească, zise ea.

Deși Hilda pornise plină de îndrăzneală în după-amiaza aceea, cu intenția anume de a începe, din proprie inițiativă, negocieri cu Maggie pentru cumpărarea casei, nu avusese de gînd în nici un caz să discute problema cu toată familia. Dar o cuprinse unul din impulsurile ei

caracteristice, și se lăsă în voia lui, ca de obicei, cu un amestec de veselie și teamă. Zise :

— Îmi închipui că n-ai avea nimic împotrivă să ne vinzi casa, nu-i așa, Maggie ?

Cu toții ciuliră urechile, și pe măsură ce devenea clar că asistau la nașterea unui incident de familie, un sentiment ciudat, de plăcere și de nerăbdare, se răspîndi în odaie, cu toții fiind conștienți că avea loc un eveniment memorabil.

— Absolut nimic ! răspunse Maggie, înroșindu-se și mai tare, și toți rămaseră uimiți de hotărîrea și de patima din glasul ei. Niciodată nu mi-am dorit casa. Dar dacă s-a convenit ca să-mi revină mie, firește că am luat-o.

Victima care tăcuse atîta vreme vorbea, în sfîrșit. De bani nu avea nevoie, căci era incapabilă să-i transforme în fericire ; dar avea ideile ei cu privire la finanțe și proprietăți ; și, deși în aceste privințe făcea ce i se spunea, acceptînd supusă deciziile fratelui sau cumnatului ei, ca niște hotărîri ale soartei, se simțea cu toate acestea o victimă. Cei de față rămaseseră surprinși și chiar puțin intimidați de izbucnirea acestei femei blînde.

— Dar ai un chiriaș foarte bun, Maggie, zise mătușa Hamps cu entuziasm.

— Are un chiriaș foarte bun, recunosc ! zise Albert imparțial, și cu glasul aproape sever. Numai că Maggie n-ar avea nici o greutate să găsească chiriași buni pentru casă. Dar nu asta e problema. Problema e că investiția nu e deloc rentabilă. Maggie ar putea face ceva mult mai bun. Păi, dacă ar face ceea ce trebuie, ar putea obține o dobîndă de zece la sută, pentru banii ei ! Eu mă pricep la lucrurile astea... Și pun rămășag că acum nu primește nici trei și jumătate la sută pe casă. Nici trei și jumătate.

Și se uită mustrător la Hilda.

— Vrei să spui că e prea mică chiria ? îl întrebă Hilda cu îndrăzneală.

El șovăi, pierzîndu-și curajul.

— Nu spun că e prea mică. Dar poate că valoarea casei a fost estimată la un preț prea mare.

Magige se uită la cumnatul ei.

— Și a cui a fost vina ? întrebă ea, tăios.

Surprinderea generală spori. Nimeni nu putea înțelege ce-o apucase pe Maggie. Nimeni nu avea destulă minte ca să înțeleagă că ea, sincer iritată de atitudinea mătușii Hamps care neglijase marmelada ca să vină la petrecere, se răzbuna acum spunînd răutăți.

— A cui a fost vina? repetă ea. Tu, cu Clara și Edwin, ați aranjat totul între voi. Și tu singur ai spus nu o dată că a fost un preț rezonabil.

— Așa am crezut atunci! Așa am crezut atunci! se grăbi să se scuze Albert. Cu toții am procedat cum credeam că e mai bine.

— Sînt sigură de asta, murmură mătușa Hamps.

— Și eu cred la fel, bineînțeles! murmură Clara, căutînd să-și ascundă stingherealа dezmierdîndu-l pe micuțul adormit.

— Va să zică, Edwin se gîndește s-o cumpere? o întrebă Albert pe Hilda, pe un ton calm, de o nepăsare studiată.

— Am discutat posibilitatea, răspunse Hilda.

— Pentru că dacă vrea, trebuie s-o preia la prețul la care a luat-o Maggie. Ea nu va trebui să piardă nimic la casă. Așa-i cinstit.

— Sînt sigură că Edwin n-ar proceda vreodată necinstit, zise mătușa Hamps.

Hilda nu răspunse nimic. Mai auzise argumentul acesta de la Edwin, iar acum Albert i se părea mai anost și mai neprincipial ca de obicei. Rațiunea recunoștea forța argumentului în ceea ce o privea pe Maggie, dar instinctul i se împotrivea.

Și totuși, simți brusc simpatie pentru Maggie și își dădu seama că prejudecățile împotriva ei parcă slăbeau.

— N-ar fi mai bine să plecăm, mătușico? sugeră Maggie brusc, pe un ton de reproș. Știi bine că există toate șansele ca marmelada să nu fi ieșit cum trebuie.

— Cred că ai dreptate, consimți mătușa Hamps cu un oftat, ridicîndu-se.

„O să-mi duc planul la îndeplinire", gîndi Hilda, mulțumită și triumfătoare. Îl și văzu pe Edwin proprietar al casei, iar nesăbuitul proiect cu litografia, zădărnicit. Și se bucură dîndu-și seama cît de ingenioasă putea să fie, cînd era vorba de cei la care ținea.

În aceeași clipă, tocmai cînd Albert se pregătea să-și reînceapă peroraţia, uşa se deschise şi intră Edwin. Îi zărise pe copii în grădină şi intrase pe uşa din spate. Imediat răsunară exclamaţii de uimire şi bucurie. Se vedea că atît Albert cît şi Clara erau uluiţi şi flataţi. Într-adevăr, trecură cîteva secunde pînă cînd pe faţa lui Albert reapăru zîmbetul cuvenit, şi îşi reluă aerul obişnuit. Mătuşa Hamps se bucură şi se aşează iarăşi la loc. Maggie nu manifestă nici o emoţie, şi refuză să se aşeze la loc. Hilda era destul de speriată. Încercă să se convingă pe sine că, iniţiind negocierile pentru casă, nu săvîrşise nici o enormitate. Se simţi mai puţin isteaţă şi mai puţin stăpînă pe situaţie. Cine ar fi visat că Edwin va apărea tocmai atunci ? Era un lucru cunoscut, ba chiar un subiect de nemulţumire, că nu trecea niciodată neanunţat. Ca răspuns la întrebările puse de ceilalţi, bîigui, în felul său obişnuit nehotărît, că din întîmplare avusese nişte treburi prin vecinătate şi se gîndise etc., etc. Pe scurt, iată-l acolo.

— Nu vii, mătuşico ? întrebă Maggie.

— Lasă-mă să mă uit puţin la Edwin, să văd cum mai arată copila mea, zise mătuşa Hamps, puţin iritată. Doar nu arde nicăieri !

— Atunci plec singură, zise Maggie.

— Da. Dar cum rămîne cu problema casei ? încercă Albert s-o oprească.

Dar nu izbuti. Probleme financiare, case, chirii — toate astea nu erau pentru ea lucruri reale. Poseda toate aceste lucruri, dar nu o interesau. În schimb, o marmeladă care nu ieşea cum trebuie era pentru ea ceva real. Era ceva care o interesa. Plecă.

— Ce-o fi cu ea astăzi ? murmură doamna Hamps. Trebuie să plec şi eu, căci altminteri o păţesc ; zău că da !

— Despre ce problemă a casei se vorbea ? întrebă Edwin.

— Ei, asta-i bună ! exclamă Albert. Nu vrei tu să-i cumperi casa ? Tocmai discutam despre asta.

Edwin aruncă iute o privire spre Hilda, şi Hilda îşi dădu seama după expresia lui stingherită, aproape ruşi-

nată, că era extrem de supărat. Îl auzi rîzînd scurt, nervos.

— Oh ! Serios ? mormăi el.

VI

Cu toate că Edwin discută foarte calm cu Albert despre cumpărarea casei, părînd s-o considere aproape o afacere încheiată, Hilda putu să-și dea seama dintr-un singur gest din vestibul, în timp ce se pregăteau să plece, că deși discuția fusese liniștită, el continua să rămînă pornit împotriva ei. Dar izbucnirea lui in stradă de-a dreptul o ului.

— Păcat că Maggie a plecat atît de grăbită, începu ea, cu glas calm. Ați fi putut pune la punct totul pe loc.

Atunci izbucni el mînios, repezind-o :

— De ce naiba te-ai apucat să discuți problema fără să-mi spui mie mai întîi ? întrebă el furios.

— Dar ne înțeleseserăm, dragul meu..., și zîmbi, prefăcîndu-se că nu-i observă furia, astfel agravînd-o.

Edwin aproape că țipă la ea :

— Nici vorbă de așa ceva ! Nici vorbă !

— Maggie era acolo. N-am făcut decît să-i pomenesc, spuse Hilda, rămînînd impasibilă.

— Te-ai dus special ca să-i spui, așa că nu mai e nevoie să tăgăduiești. Mă crezi prost ?

Nepăsarea ei era neclintită.

— Firește că nu te cred prost, dragul meu. Te asigur că nici nu mi-a trecut prin cap că o să te superi.

— Ba ți-a trecut prin cap. Am observat pe chipul tău, de cum am intrat. Nu încerca să mă duci de nas. Te amesteci unde nu-ți fierbe oala ! Ți-am mai spus-o, și ți-o repet — nu vreau să te amesteci în treburile mele. Nu te pricepi la afaceri. O să-mi faci viața imposibilă. Toate sînteți la fel, voi femeile. Vă vîriți nasul peste tot. Va trebui să lămurim între noi cîteva lucruri, înainte de a merge mai departe.

— Dar mi-ai spus chiar tu că pot să vorbesc cu ea.

— Nu, nu ți-am spus.

— Ba da, Edwin. Fii sincer.

— N-am spus să te duci și să te apuci tam-nesam să discuți problema. Lucrurile astea trebuie bine gîndite. Casele nu se cumpără cît ai bate din palme. O casă nu-i un pachețel de ceai și nici o pălărie.

— Îmi pare foarte rău.

— Ba nu-ți pare rău deloc. Și o știi prea bine. Ai vrut pur și simplu să mă legi de mîini și de picioare.

Știa că el avea dreptate, și avu un zîmbet ciudat. Totuși, calmul și amabilitatea ei o uimiră chiar și pe ea însăși. Nu se simțea fericită, dar categoric nici nefericită. Obținuse, sau era pe punctul de a obține, lucrul pe care-l dorise; și asta era important pentru ea; mijloacele prin care îl obținuse, sau era pe punctul de a-l obține, nu mai contau. Nu o costa nimic să fie mărinimoasă. Se miră de Edwin. Să fie oare bruta asta furioasă tinerelul sfios și îndrăgostit care-i dăduse sărutul acela minunat cu vreo doisprezece ani în urmă — înainte ca ea să fi căzut în mîinile unui ticălos? La asemenea scene ajunsese minunata romanță a căsniciei lor?... Ei bine, și ce dacă lucrurile stăteau așa? Dacă nu era fericită, avea cel puțin moralul ridicat, privea viața filozofic și avea acel simț teribil al realității cum au unele femei. Ieșise din casa Benbowilor, răsufla mai ușurată, triumfase, și era singură cu bărbatul ei. El putea fi o brută — cele Cinci Orașe erau pline (exilata reîntoarsă își dăduse seama de asta) de brute ale căror pasiuni izbucneau și clocoteau, sub o aparență flegmatică — dar el exista, și dragostea lor de asemenea. Și o privire aruncată în adîncul cazanului clocotitor era emoționantă... Dacă era nedrept sau drept în comportarea lui, nu constituia o întrebare importantă.

Și apoi, ea nici nu-l socotea cu adevărat o brută. Îl socotea o făptură nerațională, un fel de copil care trebuia îmbunat în aspectele neesențiale ale unei probleme ale cărei laturi esențiale erau acum categoric în favoarea ei. Sarcasmul lui, cînd o repezise că se amesteca în treburi la care nu se pricepea și că habar n-avea de afaceri, o amuza. Își cunoștea interesul, și încă foarte bine. Situația de acum o dovedea. Cît privește principiile abstracte

ale afacerilor, convențiile și eticheta lor, pe acestea le privea cu dispreț. La urma urmei, ce făcuse ea să merite furia lui? Nimic! Nimic! Ce importanță avea că negocierile fuseseră începute imediat, sau aveau să înceapă după o săptămînă ori o lună? (Edwin le-ar fi tărăgănat probabil trei sau șase luni.) Ea nu făcuse decît să spună cîteva cuvinte inofensive, să facă o sugestie. Și acum, el vroia să-i taie capul pentru asta! Era ridicol! Nici măcar nu putea să fie furioasă, în triumful ei! Era ceva prea ridicol! Se măritase cu un personaj uluitor... Dar *se măritase* cu el. Era al ei. Jubila că era bărbatul ei. Ciudățeniile lui absurde nu-l coborau în stima ei. Îi cunoștea perfect toate aspectele, inclusiv judecata lui. Dar era convinsă că judecata ei era cu totul altfel, deosebită de a lui și superioară.

—Frumoasă încurcătură i-ai mai făcut lui Maggie! izbucni iar Edwin, după ce merseră cîtva timp în tăcere.

— I-am făcut o încurcătură lui Maggie? exclamă ea, nu prea impresionată.

— Albert n-ar fi trebuit să știe nimic pînă nu e totul aranjat. O să-i tot turuie întruna cum ar putea el să-i investească banii, și pe banii pe care pune el mîna n-o să-i mai vadă niciodată — de asta poți să fii sigură. Dacă m-ai fi lăsat pe mine, aș fi aranjat lucrurile cu încetul. Dar nu! A trebuit să te vîri tu! Pînă în gît! Și să strici totul!

— Oh! zise ea încercînd să-l liniștească. O să fii în stare oricum să ai grijă de Maggie.

El pufni și se învălui într-o tăcere care vădea un dezgust amar, grăbind puțin pasul cînd o porniră în sus pe panta de la Acre Lane.

— Te rog, nu mai merge așa de repede, Edwin, zise ea gîfîind, întocmai ca o fetiță mică. Nu pot să mă țin după tine.

Deși fierbea de furie, nu o putu refuza. Își dădea seama că ea încerca să-l îmblînzească. Și el o știa; putea să-i înțeleagă stratagemele. Cu un gest smucit, își încetini pasul pe măsura ei.

Hilda îi zări fața îndîrjită, posomorîtă, încruntată, cu buza de jos scoasă în afară. Era de-a dreptul grotesc!

Erau oare oameni în toată firea, el și ea? Zîmbi aproape stingherită, gîndindu-se că trecătorii ar putea observa în ce stare e Edwin. Tot drumul pe Acre Lane și pe lîngă cimitirul St. Luke, pînă în Trafalgar Road, merseră unul lîngă altul în tăcere. Printr-un straniu noroc, nu întîlniră nici un cunoscut; și cum Edwin avea o cheie de la ușă, nu veni nici o slujnică să le deschidă și să-i vadă astfel.

Edwin, aruncîndu-și pălăria pe cuier, urcă imediat sus. Hilda trecu alene în salon. Era bucuroasă să se afle din nou în salonul ei. În comparație cu salonul Clarei, era o încăpere plină de distincție. Pe pian se afla partitura de Dvorak... Atmosfera părea plină de prospețime. O sună pe Ada și o întrebă cu o bunăvoință încîntătoare de domnișorul George. Domnișorul George tocmai venise de la un meci de cricket jucat pe maidanul din Manor Fields, și se afla în grădină. Da, Ada avusese grijă de uniforma lui. Totul era în ordine pentru noul trimestru care începea curînd. Dar domnișorul George fusese izbit cu mingea de cricket în gleznă, care se învinețise... Îi îngrijise Ada glezna? Nu, domnișorul George n-o lăsase nici măcar s-o atingă, dar i-o arătase... Foarte bine, Ada... Era ceva extatic în situația aceasta de stăpînă a unei case. Fără stăpînă, o casă pur și simplu s-ar nărui.

Hilda urcă sus; îi era puțin teamă, dar teama aceasta îi și plăcea... Nu, Edwin nu era în dormitor... Îl auzea în baie. Încercă ușa — era încuiată. Întotdeauna se încuia în baie.

— Edwin!

— Ce-i?

Deschise ușa. Era în cămașă și tocmai se ștergea cu prosopul. Ea intră, închise ușa și o încuie. Și apoi începu să-l sărute. Îl săruta întruna, pe obrazul umed și proaspăt.

— Dragul meu! murmură ea.

Știa că el nu putea rezista acestor sărutări repetate. Aveau mai mult efect decît cele mai formidabile argumente, sau decît o capitulare oricît de grațioasă. Simți că își completase astfel triumful. Dar nici unul dintre ei

nu știa dacă virtutea sărutărilor consta în senzualitatea lor, în sentimentul pus în ele. Dar Hildei nu-i păsa... Nu-l săruta abandonîndu-i-se. Exista în sărutările ei o rezervă, ca și în zîmbetul ei. Continua de fapt, să-l sărute cu oarecare îndîrjire. Și ochii ei, cînd se apropiau de-ai lui, aveau o privire stranie, care părea să spună: „Sîntem îndrăgostiți unul de altul. Și ne iubim. Sînt a ta. Ești al meu. La urma urmei viața e foarte frumoasă. Sînt o femeie fericită. Și totuși — *fiecare trăiește pentru sine în lumea asta,* și asta e piatra de temelie a căsniciei, ca și a oricăror alte instituții. Din nou simțul realității pe care-l avea ea! Și continua să-l sărute, irezistibil.

— Sărută-mă.

Și Edwin fu nevoit s-o sărute.

La care ea i se muie în brațe, lăsîndu-se în voia farmecului pe care-l iradia el, și buzele i se topiră aproape cînd el o sărută din nou; și totuși, în sărutările ei stăruia încă o ușoară rezervă.

La ceai, Hilda sporovăi ca o gaiță, cum se spune. Între ea și George părea să existe o tainică înțelegere instinctivă, ca Edwin să fie distrat, înveselit, atras în conversație — căci deși o sărutase, dispoziția nu-i revenise încă la normal. I-ar fi plăcut să rămînă închis în sine, într-o aură maiestuoasă. Dar ei erau prea dibaci pentru el. Apoi, ca pentru a-i pecetlui înfrîngerea, apăru Johnnie Orgreave, cu propunerea ca toți patru — Edwin, Hilda, Janet și cu el — să meargă în seara aceea la teatru, în Hanbridge. Hilda se declară pe dată de acord. După căsătorie, începuse să aibă tot mai mult chef de distracții. Pur și simplu, uneori nu se mai sătura de distracții. Era incapabilă să se plictisească la teatru, ar fi stat și o noapte întreagă acolo.

— Oh! Hai să mergem! exclamă ea.

Edwin n-ar fi vrut să meargă, dar se văzu nevoit să accepte. Nu ținea să fie amabil cu Johnnie Orgreave sau cu oricine altcineva, dar trebuia să fie amabil.

— Să vă urcați în primul tramvai care trece după șapte și un sfert, zise Johnnie, luîndu-și rămas bun.

Edwin mormăi ceva în loc de răspuns.

— Ai priceput, Teddy? În primul tramvai care trece după șapte și un sfert.

— Bine! Bine!

Veselă, Hilda se duse să se gătească. Și după ce se gătise și arăta ca o regină cu care putea să se mîndrească cel mai grozav patron de tipografie, o trimise pe Ada să-l cheme pe domnișorul George. Și acesta trebui să vină în odaia ei.

— Ia să văd ce ai la picior, zise ea. Stai jos.

Vicleană creatură! În timpul ceaiului nici măcar nu se trădase că știa de glezna rănită. Domnișorul George fu luat prin surprindere. Se așeză. Ea îngenunche și, singură, trase ciorapul, dezgolind piciorul delicat. Locul era vînăt, dar nu părea vătămat prea tare.

— E o nimica toată, zise ea.

Și apoi, îmbrăcată elegant cum era, îi sărută glezna pătată și murdară. Straniu! I se părea că George nu avea decît doi ani și abia învăța să vorbească.

— Hai, cucoană! Vine tramvaiul! răcni Edwin de jos.

Ar fi dat ușor o liră ca s-o vadă pierzînd tramvaiul, dar simțul său imparțial de dreptate îl silise s-o avertizeze.

— Vin! Vin îndată!

Sărută băiatul pe gură cu înfocare și George păru, în mod neobișnuit, să-i răspundă cu aceeași înfocare. Apoi Hilda, încîntată, o porni în goană în jos, pe scara întunecoasă.

În umbra străzii, Edwin făcu un semn scurt, și tramvaiul uriaș cu aburi care urca panta se opri. Așa era în vremurile acelea vechi, cînd oamenii făceau ce voiau cu tramvaiele, oprindu-le cînd ici, cînd colo, după cum aveau chef. Epoca electricității și a stațiilor fixe, ca și a controlului implacabil, necruțător, pe care-l exercita Londra, nu sosise încă. Edwin și Hilda se urcară. Două sute de metri mai departe, tramvaiul cu aburi fu oprit din nou, și Johnnie cu Janet li se alăturară. Hilda era bine dispusă. Marea scenă din acea după amiază nu fusese o ceartă, ci o experiență care o însuflețise și care, deși primejdioasă, îi sporea încrederea în sine și avîntul.

Capitolul IX

SFÎRȘIT DE SĂPTĂMÎNA

I

Evenimentele din acel îngrozitor sfîrșit de săptămînă, care a inclus și serata muzicală, au început sîmbătă devreme, și primul incident a fost o vorbă rostită întîmplător de George.

Micul dejun era pe sfîrșite în sufrageria familiei Clayhanger. Hilda stătea în fața lui Edwin, iar George între ei. Mîncaseră toți cu poftă, și resimțeau acum acea dezamăgire ce însoțește de obicei satisfacerea unei dorințe. Așteptaseră micul dejun, adulmecînd cu nesaț aromele lui plăcute, și acum micul dejun luase sfîrșit, nemairămînînd decît o ultimă și inutilă felie de pîine prăjită sau o jumătate de ceașcă de cafea rece.

Hilda nu vroia să se miște, fiindcă se gîndea fără chef la cumpărăturile și aprovizionarea de sîmbătă dimineața, ca și la amabilitățile schimbate cu alte cumpărătoare prin magazine. Prea des se deschideau ușile casei sîmbăta dimineața, și veneau mereu comisionari, și vîntul bătea prin toată casa, și era ziua specială de curățenie a holului — operație detestabilă și plină de umezeală — și slujnicele păreau întotdeauna sîmbăta dimineața dezordonate, iar prînzul avea să fie gata cu întîrziere. Dar Hilda știa că va trebui pînă la urmă să se scoale de la masă. Să amîne nu însemna decît să agraveze lucrurile. Destinul o ținea strîns. Lui George nu-i ardea să se miște, fiindcă nu avea nici un plan de campanie; perspectiva dezolantă a școlii care reîncepea luni îi răpea orice energie; dispoziția lui oscila între aceea de martir și de pușlama. Edwin era într-o stare de lîncezeală sardonică, în parte fiindcă lenevia micului dejun era pe sfîrșite, în parte fiindcă nu putea suferi inactivitatea de sîmbătă dimineața de la prăvălie, cînd se făcea plata salariilor, și în parte fiindcă relațiile lui cu Hilda rămăseseră neclare, oarecum confuze, în ciuda a

mii de amabilități reciproce și atenții subtile, și chiar a cîtorva mîngîieri. Un sentiment de zădărnicie deprimantă îl copleșea ; și în toate gîndurile sale se învîrtea misterios întrebarea : „Ce rost au toate acestea — reușita, demnitatea, importanța, luxul, dragostea, senzualitatea, ordinea, superioritatea morală ?“ Vedea în față treizeci de ani de mici dejunuri, cu grămezi de șuncă de casă din cea mai bună și ouă proaspete, dar fără nici un pic de romantism.

Înainte de căsătorie, obișnuia să-și citească la micul dejun ziarul cu conștiinciozitate și fără să-i pese de alții. Cu alte cuvinte, și-l proptea în față, nemaivăzînd-o pe soră-sa Maggie, sau în orice caz ignorînd-o ; și Maggie nu avea decît „să înghită sau nu“ ; probabil însă că nu. Dar, de la căsătorie, devenise un cavaler ; hotărîse cu noblețe că nu se cuvenea să așeze un ziar între el și o femeie care îi dăruise totul. Cu toate acestea, avînd chef să citească ziarul aproape tot atîta cît să mănînce șuncă, mai întindea din cînd în cînd mîna după ziar, îl ținea într-o mînă, arunca o privire asupra lui, îl lăsa iar jos, îl lua din nou. Cîtă vreme ziarul rămînea deoparte și nu atingea masa, cîtă vreme nu citea mai mult de zece rînduri deodată Edwin socotea că respecta aparențele și că, de fapt, nici nu citea ziarul. Dar spre sfîrșitul micului dejun, cînd ultima bucățică de mîncare dispărea — și luase crema știrilor, apuca ziarul cu amîndouă mîinile — și se apuca conștiincios și fără sfială să-l citească. În perioada asta cel mai mult îl preocupa politica. Ca majoritatea membrilor partidului său, se străduia, fără a reuși, să descifreze programul partidului ; dar nereușind, se temea pentru el și îi era puțin rușine.

Evenimente grave se petrecuseră.. Temeliile statului se clătinau. Un sprijinitor nou ales al guvernului, neînțelegînd că era admis în cel mai bun club din Londra, se dusese la Camera Comunelor cu o șapcă de tweed, precedat de o fanfară. Stîlpii societății, oameni serioși, știau că sosise timpul să-și investească economiile în străinătate. Edwin, împreună cu mulți alți liberali înfocați, încerca să se convingă că, pînă la urmă, totul mergea bine. Atmosfera de acasă — chipul de-

rutant al Hildei, masa golită, umbra treburilor ce-l așteptau, senzația de sațietate, simptomele incipiente de indigestie, zgomotul unei găleți din care se spăla în hol — nu-l ajuta să fie optimist. Pe scurt, dimineața asta era un bun exemplu de dimineți care păreau să devină la el dimineți tipice.

— Pot să mă scol de la masă, mamă? întrebă George, cu nemulțumire în glas.

Hilda încuviință.

Băiatul scoase un sunet necuviincios de bucurie.

— George!... Ce te-a apucat? se încruntă maică-sa.

În loc să se repeadă drept spre ușă, trebuia negreșit să ocolească masa, prin spatele scaunului ocupat de Edwin. Făcînd asta, își aruncă privirea pe ziar și citi, în treacăt, cu glas tare, ca să-l audă întreaga odaie:

— „Un proces în localitate. Soții Etches divorțează. Amănunte scandaloase."

Aceste cuvinte nu însemnau nimic pentru George. Îi atrăseseră din întîmplare atenția. Le citi ca și cum ar fi citit un extras din cărțile lui Euclid, după care ieși făcînd zgomot ostentativ, nu fără a-i stîrni Hildei încă un protest.

Edwin și Hilda, rămași singuri, se simțiră stînjeniți.

— Ce copil vioi! murmură Edwin, stînjenit.

Și Hilda, tot stînjenită:

— Nu mi-ai spus de procesul acesta.

— N-am știut nici eu pînă n-am văzut în ziar.

— Care-i sentința?

— Nu s-a sfîrșit încă... Uite, dacă vrei să-l citești.

Îi întinse ziarul peste masă. Deși preocupat atît de mult de politică, citise știrea înainte de orice altceva. Într-adevăr, procesul soților Etches lăsa în urmă politica gladstoniană în promovarea prosperității îndoielnice a nou fondatului ziar de dimineață, care reprezenta cea mai nouă și mai originală încercare de a înfrunta monopolul jurnalist al ziarului de după-amiază, „Staffordshire Signal". Bineînțeles că n-avea să dăinuie mai mult decît procesul de divorț, căci proprietarii lui, deși nonconformiști și prin urmare isteți, nu reușiseră să prevadă că publicul celor Cinci Orașe nu va avea răb-

dare să aștepte pînă a doua zi dimineață rezultatele alergărilor la curse.

— Mulțumesc, murmură Hilda, distrată și amabilă.

Edwin începu să fredoneze încet.

Degeaba își lua Hilda tonul acela nepăsător! Degeaba se apuca Edwin să fredoneze! Gîndul care le trecea prin minte amîndurora și pe care nu-l puteau ascunde — și fiecare putea ghici gîndul celuilalt și-i putea aproape auzi vibrația — era:

„Am putea și noi să sfîrșim printr-un divorț la tribunal."

De aici stinghereala lor.

Gîndul era absurd, irațional, neîntemeiat, șocant; nu avea nici cap nici coadă, apăruse așa, din senin, dar exista și avea suficientă forță ca să-i tulbure.

Soții Etches, aparținînd marii, numeroasei, bogatei și respectabilei familii Etches, se căsătoriseră abia de un an.

Edwin se ridică și aruncă o privire spre unghiile sale trandafirii. Mai savura încă plăcuta înviorare a pielii de după baie; o putea simți pe spinare, și-i mărea încrederea în propria sa virtute. Alese o țigară din portțigaretul de argint — o țigară bună, un portțigaret elegant — și o aprinse, scuturâ chibritul ca să-l stingă, pufăi scoțînd mult fum, își admiră corectitudinea dungii de la pantaloni (dunga verticală la pantaloni fiind de curînd introdusă în district și susținută cu entuziasm de acel croitor, artist și iubitor de perfecțiune care era Shillitoe), și se îndreptă cu hotărîre spre ușă. Dar stinghereala rămînea.

Tocmai cînd ajunse la ușă, soția sa, cu ochii pe ziar, îl opri:

— Edwin.

— Ce-i?

El nu se depărtă de la ușă, și nici ea nu-și ridică ochii de pe ziar.

— O să-l vezi pe prietenul tău Big James azi dimineață?

De obicei Edwin se apuca de treabă înainte de micul dejun, așa încît să poată mînca apoi liniștit la ora nouă. Big James era cel mai vechi salariat al fir-

mei. La început fusese zețar șef, și încă i se mai spunea așa și acum, dar de fapt era administrator, și locțiitorul lui Edwin în toate secțiile tipografiei. „Întreabă-l pe Big James" — era cuvîntul de ordine în întreaga întreprindere.

— Nu, zise Edwin. De ce ?

— Oh, nimic ! N-are importanță.

Edwin se hotărîse să-și păstreze cumpătul, dar i se părea că un asemenea răspuns justifica enervarea, și de aceea își îngădui să se enerveze, nedîndu-și seama că seninătatea este o virtute pozitivă numai atunci cînd există justificare pentru a te enerva. Ca un adevărat găgăuță, nici măcar nu începuse să-și dea seama că ceea ce se cheamă „a trăi cum se cuvine" înseamnă a accepta nedreptatea și a ierta ceea ce este de neiertat.

— Ascultă, zise el brusc, dă-i drumul.

Dar în glasul său mai era încă o urmă de toleranță aspră.

— Nu. Nu face nimic. N-avea rost să pomenesc.

Faptul că-și recunoscuse greșeala nu izbuti cîtuși de puțin să-l îmblînzească. Se apropie de masă.

— N-ai pomenit nimic, zise el bățos.

Hilda își ridică ochii de pe ziar și privirile li se întîlniră. El nu putu citi nimic în ei. Părea foarte liniștită. Privind-o, se gîndi : „Ce ciudat să trăiesc lîngă această femeie ! Ce înseamnă ea oare pentru mine ? Ce știu despre ea ?"

Atunci, Hilda zise liniștit :

— Dacă-l vezi pe Big James, poți să-i spui să nu se mai deranjeze pentru program.

— Program ? Ce program ? întrebă el mirat.

— Oh, Edwin ? și ea rîse scurt. Programul seratei muzicale, firește. Nu avem o serată muzicală mîine seară ?

Încă un motiv de iritare ! De ce încurcă ea și mai mult lucrurile, insinuînd că el a uitat de serata muzicală ? Pretextul era idiot, nu putea înșela pe nimeni. Despre serata muzicală se vorbise tot timpul. Aflaseră despre repetițiile asidue ce se făceau ; și în seara

trecută, chiar se certaseră puțin cînd Hilda sugerase să pună altfel mobilele din salon.

— E prima dată cînd aud de un program, zise Edwin. Vrei să spui, un program tipărit?

Firește că asta vrusese să spună. Rămase absolut descumpănit, aflînd că ea se dusese la atelierele lui fără să-i spună o vorbă, și că-i dăduse ordine lui Big James, ba chiar vorbise cu Big James despre program. Hildei nici măcar nu-i părea rău și nici nu-și dădea seama ce enormitate făcuse. Avea ea oare cea mai mică idee ce înseamnă o întreprindere? O vedea careva pe Maggie încercînd așa ceva? Era pur și simplu de neconceput. O soție să se ducă la întreprinderea bărbatului ei, și pe la spatele lui să dea ordine...! Era ca și cum o lege naturală n-ar mai fi funcționat.

— Ascultă, Edwin, zise ea cu glas foarte limpede, puțin surprins și ușor binevoitor, ce-i cu tine? Doar *există* un program muzical, nu-i așa? (Ia te uită, cum schimbă fără rușine sensul cuvîntului program! Ce tactică copilărească!) Mi-a trecut deodată prin minte ieri după-amiază ce bine ar fi să-l tipărim pe un carton cu marginile aurite, așa că am dat fuga la atelier; dar cum tu nu erai acolo, am stat de vorbă cu Big James.

— Nu mi-ai spus nimic nici aseară, și nici azi dimineață.

— Nu?... Ce să-i faci, am uitat.

Ce ființă fantastică!

— Ei, și ce-a spus Big James?

— Oh! Nu mă întreba. Dar dacă-i tratează pe toți clienții cum m-a tratat pe mine... Oricum, acum nu mai are importanță. Am să scriu programul de mînă.

— Ce-a spus Big James?

— Nu-i vorba de ce-a spus... Dar se poartă foarte grosolan, să știi. Și alții gîndesc la fel.

— Care alții?

— Oh! N-are importanță cine! Firește, pe mine nu mă deranjează. Și mai știu că tu ai o încredere oarbă în el. Dar ce aere absurde își ia. Și umblă atît de murdar. Și, ascultă-aici, Edwin, ținînd seama cîtă

grijă ai de lucrurile de acasă, zău că ar trebui să te îngrijești ca prăvălia din față să fie mai curată. Nu-i treaba mea, și nu mă amestec — dar, zău așa... !

Nu exista nici un cuvînt în tot ce spunea care să nu fie extrem de provocator, și încă cu bună știință. Categoric, nici o altă persoană nu mai spusese pînă acum că Big James se poartă grosolan. (Dar n-o fi spus, la urma urmei, și *altcineva* la fel ? Dacă, provocată, ea va da un nume ?) Big James nu-și dădea aere absurde ; era doar bătrîn și demn. Sorțul și mîinile lui erau cam murdare, firește... Și-apoi, aluzia că Big James ar fi un escroc și că el, Edwin, cu încrederea lui oarbă în bătrîn, era destul de prost ca să se lase înșelat de acest escroc, în timp ce atotvăzătoarea Hilda descoperise totul dintr-o singură privire ! Și aluzia că el, Edwin, ar fi chițibușar acasă și neglijent la prăvălie ! Și uluitoarea afirmație că ea nu se amesteca niciodată !

Își înăbuși susceptibilitatea cu greu, ca un marinar care își strînge pînzele pe un vînt puternic, și se mărgini să întrebe, pentru a treia oară :

— Ce-a spus Big James ?

— Mi-a dat de înțeles, zise Hilda cu un aer strengăresc, că era absolut cu neputință. Dar că maiestatea sa are să vadă !... Ei bine, nu mai e nevoie „să vadă". Îmi dau seama ce greșeală am făcut cerîndu-i așa ceva.

Edwin se îndepărtă în tăcere.

— Pleci, Edwin ? întrebă ea cu nevinovăție.

— Da, răspunse el posomorît.

— Nu m-ai sărutat.

Nu-l sili la umilința de a se întoarce la ea. Nu, sări ea — veselă, radioasă. Îți venea să înnebunești văzînd-o cum se prefăcea că nu s-a întîmplat nimic. Îl sărută drăgăstos, zîmbindu-i, de mai multe ori. El nu o sărută ; se lăsa sărutat. Cu toate acestea, sărutările ei îi schimbară într-un fel starea sufletească, și se simți mai bine după aceea.

— Nu te obosi prea tare, dragul meu, îl sfătui, blîndă și grijulie, în timp ce el ieșea din odaie. Știi cît de firav ești.

Era o insultă calculată, dar o insultă care trebuia ignorată. S-o ia în seamă ar fi însemnat o gravă greșeală tactică.

II

Cînd ajunse la prăvălie, se așeză la vechiul său birou din despărțitura vopsită în negru, și începu să se uite în dreapta și-n stînga, după praful care, după cum i se spusese, îl tolera la birou, dar nu și acasă. Da, era praf. Unele locuri nu fuseseră atinse de săptămîni întregi, locuri retrase unde mormane netulburate de marfă și de tot felul de mărunțișuri păreau ruine romane sau vestigii de la facerea lumii. Băiatul de birou se afla în prăvălie, făcîndu-și de lucru cu un pachet învelit în hîrtie albastră.

— Băiete, zise Edwin, la ce oră vii aici dimineață?

— La șapte juma', domnule.

— Ei bine, luni dimineață o să fii aici la șapte fix, și o să tragi toate lucrurile din locul lor — de aici, de aici și de aici — și să mături și să ștergi praful cum se cuvine. Prăvălia asta e ca o cocină. Cred că nu ștergi niciodată praful decît de pe tejghele.

Vorbea blînd, dar ferm. Se știa om drept; totuși nu-l deranja că-i răpea acestui băiat o jumătate de oră de somn, și probabil și mamei băiatului, și că răsturna obiceiurile din casa băiatului; nici nu-i trecea prin cap măcar că făcea așa ceva. Pentru el, băiatul nu avea nici mamă și nici casă, ci era un băiat care apărea ca prin minune din neant în pragul prăvăliei în fiecare dimineață, și în fiecare seară dispărea pe ușă.

Băiatul era fatalist, dar fatalismul său avea limite, deoarece știa prea bine că cererea de băieți de prăvălie era mai mare decît oferta. Deși limitele fatalismului său nu fuseseră încă atinse, nu s-ar putea spune că se simți prea încîntat.

— Dacă vin la șapte, cine o să-mi dea cheile, domnule? întrebă el cam morocănos, ștergîndu-și nasul pe mînecă.

— O să am grijă să capeți cheile, zise Edwin cu o admirabilă siguranță, deși nu se gîndise cîtuși de puțin la chei.

Băiatul ieși din prăvălie, cu trupul îndoit sub greutatea pachetului învelit în hîrtie albastră.

— *Dumneata* ar trebui să ai mai multă grijă de încăperea asta, se adresă Edwin liniștit tînărului care cumula funcția de funcționar cu aceea de vînzător pentru rarii clienți cu amănuntul. Nu pot să mă îngrijesc singur de toate. Uite, verifică salariile acestea în locul meu, zise el arătîndu-i cîteva grămăjoare de bani.

— Da, domnule, zise funcționarul cu demnitate, recunoscînd însă că mustrarea era îndreptățită.

Edwin avusese foarte rar probleme cu salariații săi. În întreprinderea lui erau necunoscute fricțiunile mai grave.

Ieși pe intrarea din dos, gîndind:

„Dar asta nu-i treaba ei. Și-apoi, prăvălia e destul de curată, ba chiar mai curată decît multe altele. O prăvălie nu e un salon... Și acum, ia să vedem ce-i cu programul ăla afurisit."

Ī-ar fi plăcut să uite și să îngroape problema programului. Dar nu putea. Conștiința lui, sau zarva care se făcuse, îl va sili s-o examineze. Firește, Big James îmbătrînea, și avea anumite ticuri pompoase, și o tendință de a se împotrivi la orice. Big James ar fi trebuit să-și amintească, atunci cînd vorbise cu Hilda, că stătea de vorbă cu soția patronului. Poate că era cam neobișnuit ca Hilda să dea un ordin, sau chiar să-i ceară ceva direct, dar — la naiba! — așa sînt femeile, și dacă bătrînul burlac care era Big James nu știa cum sînt femeile, cu atît mai rău pentru el. Ar trebui să-i facă o aluzie lui Big James. Nu putea să-l lase să bage zîzanie între el și Hilda.

Dar Edwin, din lașitate, nu se duse direct la Big James. Se îndreptă mai întîi spre ceea ce ajunsese să fie numită „odaia lito" — în parte ca să amîne întrevederea cu Big James, și în parte fiindcă privea cu un interes plin de mîndrie și afecțiune odaia lito. În copilăria lui Edwin, această odaie, acum golită și mîn-

jită ca orice atelier, fusese salonul familiei Clayhanger; și încă își mai dezvăluia defectul pe care îl avusese dintotdeauna: fereastra prea mică și așezată în colț. Oricum ai fi transformat-o, nu ajuta la nimic, decît dacă tăiai o altă fereastră. Bătrînul Darius Clayhanger spusese ceva despre tăierea unei alte ferestre. Edwin se gîndise serios să facă ceva, dar nu făcuse. El continua aceeași politică a tatălui său, care îl scotea din sărite pe cînd era tînăr: politica de „a te folosi de ce ai". În loc să se apuce de litografie într-un stil îndrăzneț, logic și hotărît, se mulțumise să se strecoare cu sfială și neîncredere. Astfel, în fundul curții se afla o mașină „Newsom" de ocazie, așezată într-o încăpere prea mică pentru ea, împreună cu aparatul pentru lustruirea preliminară a pietrelor; în timp ce aici, în fostul salon, se înghesuiau bizar lustruirea finală și secția artistică.

Artistul care desena schițele pe piatră era un neamț, cu părul blond tuns scurt și cu mustață, cu gîtul gros și o expresie imobilă. Edwin îl descoperise în Hanbridge. Era foarte priceput, judecînd după cantitatea de „muncă" necesară pe piatră pentru a produce rezultatul dorit pe hîrtie, și de asemenea foarte harnic. Fără el, secția de litografie ce luase naștere nu s-ar fi putut dezvolta. Salariul său era extrem de moderat, dar primea atît cît ceruse, și pentru cît era plătit își dădea osteneala. Lui Edwin îi plăcea să-l privească desenînd, ca un sclav, meticulos, la nesfîrșit. Era total lipsit de imaginație, gust artistic, farmec, maniere sau orice fel de flexibilitate — un miracol de pură eficiență morocănoasă. Locuia undeva în Hanbridge, și odată, într-o duminică după-amiază Edwin îl văzuse împingînd cu un braț un cărucior de copil și zîmbind unei tinere femei însărcinate care-l ținea de celălalt braț. Uluitoare imagine, care îl sili pe Edwin să-și revizuiască părerile despre om! Se încăpățîna să spună că e englez, și era în mod legal îndreptățit s-o facă. În dimineața aceasta desena o cană și un lighean, pentru catalogul ilustrat al unui fabricant de porțelanuri.

— Nu-i prea bună lumina azi, murmură Edwin.

— Ăă?

— Nu-i prea bună lumina.

— Nu, admise Karl, acru și indiferent, aplecat deasupra pietrei și răsuflînd cu o calmă regularitate. Vederea mi s-a distrus.

În spatele lui, o tînără femeie în halat lustruia cu sîrguință o piatră.

Edwin se uita la ei cu plăcere. Era o bucurie să te gîndești că aici era singura litografie din Bursley, și că luase ființă în propria lui întreprindere. Cu toate acestea, se simțea și rușinat — rușinat de șovăielile lui, de jumătățile de măsură, de neîncrederea lui, și de vederea tot mai slabă a lui Karl. Nu avea nici un motiv să nu construiască un atelier adecvat, ba avea toate motivele s-o facă ; operația ar fi rentabilă ; va constitui un exemplu ; și îi va spori prestigiul. Era tot mai hotărît. În ziua aniversării de la Benbowi se dusese și cercetase cu grijă bucata de teren de la Shawport, și ieri făcuse o ofertă la un preț foarte mic pentru ea. Dacă oferta era refuzată, va mai ridica prețul. Își jură să construiască ateliere noi.

În clipa aceea Big James deschise ușa litografiei.

— Vă căutam, domnule, zise el maiestuos, cu o expresie misterioasă.

Edwin încercă să se uite la el cu alți ochi, ca și cum l-ar privi cu ochii Hildei. Era adevărat, statura lui ajunsese enormă, căci circumferința taliei se lua la întrecere cu înălțimea-i excesivă. Șorțul îi cobora de pe pîntecele bombat, ca un vast zid cenușiu. Șorțul arăta murdar, căci era sîmbătă, dar în orice caz nu părea zdrențuit ; pe vremuri, Big James și alții, în momentele critice ale imprimării, obișnuiau să rupă fîșii din șorțurile lor ca să le folosească drept cîrpe de mașină... Da, se putea spune că arăta grotesc, cu ochelarii care nu i se potriveau deloc, cu respirația-i greoaie, cu obiceiul lui de a se exprima atît de ceremonios, și cu aerul de Atlas care sprijină lumea morală. Puteai scuza o femeie că vede latura lui comică. Dar neîndoielnic, era cinstit și devotat. Neîndoielnic, nu era în nici un caz vipera pe care o sugerase Hilda prin intonația ei !

— Vin îndată, zise Edwin cam sec.

Se simțea tocmai în dispoziția de a-l pune pe Big James „la punct". Totuși, răspunsul său nu fusese prea

tăios, căci cu personalul nu se purta ca un tiran ; nu putea suferi să profite de puterea pe care o avea ; și chiar încerca adesea să-și ascundă puterea sub plăsmuirea că slujbașul era un om ca și el. Putea fi mult mai aspru cu soția sau sora sa, decît cu orice slujbaș. Dar uneori, cîte un muncitor prost sau neatent avea de înfruntat fulgerul privirii sale și trebuia să rabde vorbele-i șfichiuitoare.

— E vorba de trebușoara aceea pentru doamna, domnule, zise Big James cu glas coborît, cînd ajunseră pe palier.

Edwin tresări. Glasul bătrînului suna atît de plin de zel și de devotament ! Accentul pus pe cuvîntul „doamna" exprima atît de limpede că doamna era un personaj înalt și glorios, și că era o mare cinste s-o servești ! Bătrînul vorbise aproape în șoaptă, ca un băiețandru, aruncînd neîncrezător priviri spre ușa închisă a odăii în care se afla neamțul.

— Oh ! murmură Edwin, luat prin surprindere.

— Chiar eu am cules-o, zise Big James, ținîndu-și capul foarte sus și privind spre Edwin pe sub ochelari.

— Ei cum ! zise Edwin, prudent. Credeam că i-ai dat de înțeles doamnei Clayhanger că nu va putea fi gata la timp ?

— Vai de mine, domnule ! Nici vorbă de așa ceva ! I-am arătat doar în ce situație ne găsim, cu tot felul de treburi urgente, așa cum se cuvenea, domnule, ea fiind stăpîna. Dumneavostră știți cît de greu făgăduiesc eu ceva — domnule. Dar ca să nu execut, nu, asta nu se poate. Și cum am mai spus, domnule, am cules-o chiar eu, și iată un șpalt.

Îi întinse o foaie de hîrtie.

Edwin se simți indignat că putuse să se îndoiască de Big James. Bătrînul era însăși imaginea devotamentului. Poate că uneori părea puțin cam grotesc și tipicar, dar era sufletul întreprinderii Clayhanger. El îl învățase pe Edwin aproape tot ce știa despre cules la tipografie și despre imprimerie. Nu era mult de cînd îi mai spunea încă lui Edwin „domnișorule", și se alia tacit cu el împotriva încăpățînărilor nesăbuite ale tatălui său

în declin. Big James îl admirase sincer pe Darius Clayhanger. Dar sigur îl admira cel puțin tot atît pe fiul lui Darius. Fidelitatea sa față de această dinastie era mișcătoare; era tulburătoare. Ordinul dat de stăpînă îl emoționase și îl flatase în adîncul inimii... Și, cu toate acestea, Hilda îl ponegrise în fel și chip, jignise impresionanta lui integritate; răstălmăcise grosolan atitudinea lui față de ea. Orice ar fi spus el, în felul lui desuet și pompos, nu se poate ca ea să nu-i fi înțeles dorința de a-i face pe plac. Nu, ea dăduse o falsă interpretare întrevederii — și Edwin o crezuse! Acum Edwin reveni cu tărie la părerea lui inițială. Îl credea mai degrabă pe Big James, decît pe soția sa. Se gîndi: „Ce prost am fost să înghit tot ce mi-a spus Hilda, fără să verific! Trebuia să știu!" Și se simți tulburat că putea să aibă asemenea gînduri.

Programul nu fusese cules prea bine. Pe lîngă cîteva greșeli în ortografierea numelor proprii, textul cules cu caractere ornamentate, grupat în mod curios și cu o supraabundență de puncte, semăna mai curînd cu invitația la o oarecare întrunire metodistă, decît cu un program de muzică clasică oferit unor amatori rafinați într-o seară de duminică. Deși Edwin încercase să-l mai modernizeze pe Big James, nu izbutise. Poate că era bine că dăduse greș. Căci majoritatea clienților preferau gustul lui Big James în materîe de tipărituri celui al lui Edwin. Corectă greșelile și îndepărtă cîteva puncte, apoi zise:

— E foarte bine. Dar mă îndoiesc că doamna Clayhanger ține la toate aceste ornamente — dînd astfel de înțeles că era păcat, firește, că ornamente lui Big James nu vor fi apreciate la justa lor valoare, dar că femeile sînt tot femei. — Eu aș înclina să fie totul din nou cules cu caractere medievale. Sînt sigur că ea așa ar prefera. Ai ceva împotrivă?

— Cu cea mai mare plăcere, domnule, consimți Big James din tot sufletul; uitîndu-se la ceas, adăugă: Dar trebuie să mă grăbesc.

Și își mișcă de îndată, cu importanță, trupul imens în jos, pe scara îngustă.

III

Edwin se așeză din nou în despărțitura în care își avea biroul, simțind întreaga sa afecțiune față de Big James. Ce simplu și plăcut era să fii bărbat între bărbați! Tipografia era un organism de cincizeci de ori mai mare decît casa sa, și funcționa de cincizeci de ori mai liniștit. Fără neînțelegeri, fără secrete (în orice caz, între personajele principale), și cu o recunoaștere generală a principiilor de dreptate! Chiar și băiatul de birou înțelesese. Și vînzătorul, prin tonul vocii, recunoscuse că merita dojana. Dojana nu fusese exagerată, și bunul-simț încheiase într-o clipă episodul. Și iată cu cîtă splendidă bunăvoință acceptase Big James, în ciuda conservatorismului său îndîrjit de bătrîn, condamnarea viziunii sale asupra programului! Relațiile dintre bărbați erau de-a dreptul minunate, dacă stai să te gîndești. Și era o ușurare și chiar o plăcere să te afli la birou. Edwin nu-și putea aminti să fi socotit vreodată munca drept sursă de plăcere. De tînăr se apucase de ea aproape împotriva voinței, și prin tradiție se închipuia detestînd-o.

De ce îl amăgise Hilda în legătură cu Big James? Căci îl amăgise. Da, îl amăgise. Ce motiv avea? Ce credea că poate să cîștige cu asta? Era încă profund tulburat de această înșelătorie. „Va să zică", gîndi ei, „nu pot să am încredere în ea! Va trebui să fiu mai atent! Aveam obiceiul să casc gura și să înghit practic tot ce-mi spunea ea!" Simțul său de dreptate condamna cu asprime perfidia ei față de Big James. Inima i se înduioșă în apărarea admirabilului bătrîn. Ce avea ea împotriva lui Big James? Încă din ziua cînd uriașul îi arătase tipografia, înaintea logodnei lor inițiale, cu mai bine de zece ani în urmă, o tratase cu respect sincer și cu deferență. Era oare geloasă pe el, din cauză că Edwin îi arăta o mare încredere și o veche stimă, și din cauză că Edwin și cu el au fost întotdeauna prieteni? Sau, pur și simplu, simțise față de el antitpatie — o antipatie fizică? Edwin observase că unele femei nu puteau suferi bărbați bătrîni, mai ales cînd aceștia aveau ceva grotesc și pompos... Ei bine, îl va apăra pe Big James împotriva ei. Să nu se mai lege de Big James! Simțul

lui de dreptate era atît de puternic în clipa ceea, încît dacă ar fi avut de ales între soția sa și Big James, l-ar fi ales pe Big James.

Părăsi despărțitura din prăvălie, luînd o înfățișare care să-l convingă pe vînzător că se gîndea, teribil de concentrat, la cine știe ce problemă complicată de afaceri. Și, în aceeași clipă, Hilda trecu pe Duck Bank în drum spre piață. Trecu atît de aproape de prăvălie, încît păru să trimită spre ea o amenințare — delicioasă, captivantă, exasperantă. Dacă ar fi întors capul, nu s-ar fi putut să nu-l vadă pe Edwin lîngă ușa prăvăliei. Dar nu-și întoarse capul. Urcă panta, ferm și implacabil. Chiar și de la depărtarea aceea, personalitatea ei apărea tainică și puternică. Edwin nu se putea hotărî deloc dacă era frumoasă sau nu; simțea doar că era impresionantă și nu putea fi nesocotită sau ignorată. Poate că nu era frumoasă. Și categoric nu mai era tînără. Nu părea insipidă, ca o tînără fată neîmplinită. Și nici nu inspira melancolie ca o femie trecută de prima tinerețe. Fusese ca cea dintîi; și urma să fie ca cealaltă. Hilda pur și simplu era. Și cunoscuse viața. Nu exista în ea acea ignoranță, acea inocență detestabilă care, după Edwin, dăuna celor mai multe femei. Ea *știa*. Îi era egală, și încă o egală primejdioasă. În același timp, el simțea că putea să zdrobească, să treacă peste ce era neînsemnat, și că trebuia să se ferească de personalitatea puternică, lipsită de scrupule, insondabilă... Și ea se tot îndepărta în sus pe Duck Bank și apoi dădu colțul pe Market Place, și dispăru. În urma ei rămase un gol.

Dar se va întoarce. Așa cum se îndepărta treptat, tot așa treptat se va apropia iarăși de prăvălie, cu amenințarea-i delicioasă, captivantă, exasperantă. Edwin își făcu un plan, cum să alerge spre ea și, cu candoare, s-o invite înăuntru și să-i explice pe tonul cel mai potrivit și binevoitor că prăvălia și tipografia erau pline de devotament față de ea și că Big James o adora, și că deși perspicacitatea ei era desăvîrșită, se înșelase în privința lui Big James. Și parcă o văzu zîmbindu-i deschis și amabil lui Big James, iar pe acesta umflîndu-se în pene de bucurie și mîndrie. Bunăvoința și candoarea erau de ajuns să producă această fericire.

Dar mai știa că nu va alerga niciodată după ea, ca s-o invite să intre. Acțiunea era atît de periculoasă, încît devenea o adevărată nesăbuință. Cu un ton, cu o ezitare, cu o strîmbătură imperceptibilă, ea ar putea, chiar ar izbuti, s-o facă să pară absurdă... Și atunci, unde ar fi mîndria lui !... În clipa aceea tînărul Alec Batchgrew, pe atunci probabil cel mai mare imbecil din oraș, apăru coborînd pe Duck Bank, în niște pantaloni țipători de călărie, călare pe un cal sur superb. Edwin intră în grabă în prăvălie, ca nu cumva nerodul să se oprească la ușă, ca să stea de vorbă cu el.

IV

Cînd se întoarse acasă, cu cîteva minute înainte de ora obișnuită — ora unu — auzi din salon glasuri și rîsete de femei. Și în timp ce stătea în hol, în mînă cu pachețelul subțire ce conținea șase exemplare din program, rîsul acoperi glasurile și apoi se risipi în țipete de veselie dezlănțuită. Ușa salonului era pe jumătate deschisă. Se apropie încetișor de ea.

Vremea, care fusese înnorată, se limpezise, iar în colțul salonului de lîngă fereastră razele soarelui se cerneau blînd.

Janet Orgreave, îmbrăcată toată în alb, ședea într-un fotoliu, rezemată pe spate; de atîta rîs, acum își ștergea lacrimile de la ochi. La pian era așezată, foarte drept și cu un aspect îndrăzneț, o tînără care nu rîdea ci zîmbea, cu ochii scînteietori ațintiți strengărește asupra celorlalte persoane — era Daisy Marrion, o verișoară a soției lui Tom Orgreave și penultima fiică nemăritată a unei numeroase familii din Hillport. În picioare lîngă pian se afla o copilă sfioasă de vreo șaisprezece ani, și Edwin, care nu o mai văzuse pînă atunci, își zise că trebuia să fie nepoata lui Janet, Elaine, fiica cea mai mare a surorii mai mari a lui Janet; se știa că Elaine va sosi în curînd. Amîndouă tinerele, la fel ca și Janet, erau îmbrăcate în alb. În sfîrșit, mai era și Hilda, îmbrăcată într-o rochie cenușie, cu o pălărie neagră, rizînd ca o fetiță. „Toate sînt niște fetițe", gîndi el, pe cînd,

neobservat, le privea așa cum îi apăreau — în rochiile și pălăriile lor delicate, strălucitoare, cu veselia lor excesivă și cu gesturile lor dezinvolte și stranii. „Sînt o specie străină, venită printre noi, bărbații. Femei de aproape patruzeci de ani să chicotească cu fetele astea, așa cum fac Janet și Hilda!“ Dar îi plăcea tabloul. Era ceva ce nu s-ar fi putut petrece sub domnia bietei Maggie. Era o priveliște admirabilă, o adevărată răsplată a existenței, căci grația acestor ființe era fără pereche. Dar, în același timp, i se păru ceva isteric și copilăros. Se gîndi : „Am luat prea în serios femeile.“ Și își simți inima întrucîtva ușurată.

Elaine fu prima care îl zări. Roșeața îi acoperi obrajii, pînă pe gît în jos. Trupul îi înțepeni. Era groaznic de stingherită. Nu putu scoate o vorbă, ci se aplecă înainte și se uită la Janet cu o privire înfricoșată, de parcă ar fi murmurat : „Privește ! Inamicul ! Ai grijă !“ Gestul implorator și mut era delicios prin stîngăcia sa naivă.

— Mai povestește, Daisy, o imploră Hilda cu glas slab.

— Asta a fost tot, zise Daisy ; și apoi tresări : Oh, domnul Clayhanger ! De cîtă vreme sînteți aici ?

El intră în odaie, mîndru, foarte masculin, simțind ce efect neașteptat producea asupra acestor fete. Căci pînă și Hilda nu era, în clipa aceea, decît o fetiță ; Janet era cu adevărat o fetiță, deși prezența nepoatei sfioase, ce abia se trezea la viață, o făcea pe Janet să pară bătrînă, în ciuda trupului zvelt și a pielii netede, efect al unui temperament blînd, liniștit. Nepoata sfioasă se arătă încîntător de stînjenită cînd îi fu prezentată lui Edwin, căruia fu îndemnată să-i spună „unchi“. Mai ieri încă era doar un copil. Tenul ei miraculos de transparent n-ar fi putut să fie imitat de nici o mătușă sau soră mai mare.

— Și acum, poate-mi spuneți și mie despre ce era vorba, zise Edwin.

Hilda răspunse :

— Janet a venit pentru tenis. Se pare că s-au săturat cu toții de noul club din Hillport. Știam asta. Așa

că la anul Janet o să deschidă un club particular pe terenul ei...

— Așa prost cum este, adăugă Janet.

— Unde întreaga conversație să nu se rezume la remarcile fetelor despre rochiile altor fete, și la remarcile bărbaților despre lamentabila inferioritate a altor bărbați.

— Asta-i ceva foarte bun, zise Edwin, izbit oarecum de talentul epigramatic al Hildei. Dar eu v-am întrebat de ce rîdeați?

— Oh, așa! fu răspunsul lui Daisy Marrion.

— Foarte bine atunci, zise Edwin, ducîndu-se la ușă și încuind-o. Nimeni nu părăsește odaia pînă cînd n-o să aflu... Ei, nepoată Elaine?

Elaine se făcu roșie ca focul și începu să se foiască pe picioarele ei abia de curînd acoperite cu o fustă lungă, dar nu scoase o vorbă.

— Spune-i tu, Daisy, zise Janet.

Daisy rămase și mai țeapănă.

— Era vorba doar de Alec Batchgrew, domnule Clayhanger; bănuiesc că îl știți?

Alec era cel mai tînăr vlăstar al marii și detestatei familii plutocratice Batchgrew — care își dădea grozav de multă importanță la cei nouăspreze ani ai săi.

— Da, îl știu, zise Edwin. L-am văzut azi dimineață călare pe noul său cal sur.

— Pe armăsar, îl corectă Janet.

Și toate izbucniră iarăși în rîs.

— A făcut o mare pasiune pentru Maud, sora mea cea mai mică, zise Daisy. Maud n-are decît șaisprezece ani. Ieri după-amiază, la clubul de tenis, i-a spus lui Maud: „Ascultă. Mîine dimineață o să trec călare prin oraș pe armăsarul meu, în timp ce voi o să mergeți după cumpărături. N-am să bag în seamă pe nici una din celelalte fete, dar dacă tu îmi faci un semn cu capul, o să-mi scot pălăria în fața ta.“

Și, spunînd acestea, imita felul de a vorbi al lui Batchgrew.

— E bună, zise Edwin liniștit. Ce nătîng! Ar trebui dus într-un muzeu.

Daisy, oarecum stingherită de succesul relatării ei, se aplecă peste clape și cîntă repede, *pianissimo* cîteva

măsuri din valsul „Clytie". Elaine își mișcă umerii în ritmul muzicii.

Janet spuse că trebuiau să plece.

— Stați! Numai puțin! zise Edwin printre sunetele muzicii, desfăcînd pachețelul și întinzînd cîte un exemplar din program Hildei și lui Janet, în același timp.

— Oh, uneori se mai ține *seama* și de ideile mele! murmură Hilda, care era totuși vizibil încîntată.

O remarcă răutăcioasă și nedreaptă, gîndi el. Dar, în clipa următoare, Hilda spuse pe un ton firesc și prietenos:

— Janet o va aduce și pe Elaine. Și zice că Tom îți comunică prin ea că vine și el, fie că e bine venit sau nu. Daisy n-o să vină.

— De ce? întrebă Edwin, formal; știa că pe soții Marrion nu-i interesa muzica bună, și scopul lui era să limiteze auditoriul la entuziaști.

— Biserica, răspunse Daisy, succint.

— Veniți după biserică.

Ea clătină din cap.

— Și cum merge cu exersatul? o întrebă Edwin pe Janet.

— Destul de bine, zise ea. Dar nu pe măsura acestui program. Grozavi mai sîntem, zău așa!

— Ideea Hildei, zise Edwin, arătîndu-se generos. Vine și mama ta?

— Oh, da, cred că da.

În timp ce musafirii plecau Hilda o opri pe Janet.

— Nu crezi că ar fi mai bine să așezăm pianul acolo, și toate scaunele la un loc aici, Janet?

— S-ar putea, făcu Janet, nesigură.

Hilda se întoarse brusc spre Edwin:

— Vezi? Ce-ți spuneam eu?

— Păi, protestă el amuzat, ce-ai vrea să-ți răspundă, dacă o întrebi în felul acesta? Oricum, te anunț categoric că n-am de gînd să mut pianul. Încercăm așa cum este, pentru început, și vom mai vedea după aceea. Dacă pui toate scaunele aici, odaia va arăta ca o afurisită de pensiune.

Comparația dovedea lipsă de tact, de care el își dădu imediat seama, dar nu o mai putu drege. Hilda roși

ușor, și amintirea necazurilor ei ca administratoare a unei pensiuni o copleși.

— Într-o zi tot am să încerc să mut pianul acolo, zise ea, cu glas coborît.

Edwin consimți, amabil:

— Foarte bine. Într-o zi o să încercăm să-l mutăm ca să vedem cum iese.

Fetele, cele mai tinere chicotind încă, ieșiră cu grație, una după alta.

Prînzul trecu fără incidente.

V

A doua zi, duminică, Edwin se trezi cu o durere de cap; și era o durere de cap de natură biliară. Drept care, susținu în sinea sa și față de toți ceilalți că nu era de natură biliară, ci doar una din acele simple dureri de cap care îi apucă de obicei pe oameni așa, din senin; căci nu vroia să accepte ideea că moștenise tulburările biliare ale tatălui său. Recunoștea că era predispus la răceli, dar în nici un caz nu admitea că avea stomacul delicat. Ca urmare, se văzu nevoit să mănînce la fel ca deobicei. În dimineața aceea, George era neastîmpărat ca un țînțar, iar Hilda se arătă teribil de susceptibilă, fiind fără îndoială nervoasă din cauza noilor ei răspunderi pentru serata muzicală — și încă o serată muzicală duminicală! După prînzul de la ora unu, Edwin se întinse pe canapeaua din sufragerie, unde după ce citi puțin, adormi; cînd se trezi, se simți mai bine, fiind acum aproape sincer convins că durerea de cap nu fusese, și nu era, de natură biliară. Își spuse că o scurtă plimbare ar putea să-i alunge cu totul durerea de cap. Făcu cîteva schimbări fără importanță în aranjamentul mobilelor din salon — după propriile lui idei, mult și incomparabil mai bune decît cele apărate cu atîta încăpățînare de Hilda — și apoi ieși. Nici Hilda și nici George nu se zăreau pe nicăieri. Probabil că, în timpul cît se odihniseră, plecaseră să se plimbe; aveau uneori chef să fie împreună.

Sub soarele firav de septembrie, cobori pe Trafalgar Road spre oraș. În afară de cîteva fete îmbrăcate fără gust și de cîțiva flăcăi zdraveni, cu marginea pantalonilor negri sau bleumarin răsucită la glezne destul de sus, ca să se vadă o dungă albă, strada era pustie. La ora aceea, concetățenii săi credincioși fie moțăiau acasă, fie luau parte la activitățile de la școlile duminicale; mii de copii erau îngrămădiți în zăpușeala din școlile duminicale. Trecînd pe lîngă școala și capela Bethseda, auzi glasuri de copii înălțînd imnuri de laudă și rugăciuni stăpînului universului. În apropiere de capela Bethseda, lîngă pivnițele „Ducele de Cambridge", văzu doi bărbați în așteptare; aveau pe chip întipărită convingerea fermă că, pînă în trei ore, cîrciumile se vor deschide iarăși. Din coșurile multor fabrici se înălța un fum gros, pe cînd din al altora abia se ițea o șuviță subțire. Ideea unei serate muzicale duminicale în regiunea lor i se păru lui Edwin nesăbuită, ceva fantastic și inutil, — și totuși gîndul era mîngîietor. Dacă lumea ar afla, ar privi inițiativa cu ostilitate, dezgust, dispreț, sau cu o totală indiferență bovină; mai ales asta... Rostește numele lui Chopin prin părțile astea!...

Urcînd pe Duck Bank, se scotoci în buzunar ca să scoată cheia de la prăvălie, pe care o luase cu el; căci nu dorința de a respira aer proaspăt îl făcuse să iasă din casă, ci curiozitatea de a afla răspunsul la scrisoarea sa către avocatul consiliului primăriei, în care făcea o ofertă pentru terenul din Shawport. Oferta îi va fi oare acceptată, sau respinsă, sau se va propune un preț mai ridicat? Răspunsul trebuie să fi fost pus la poștă sîmbătă, și fără îndoială că se afla în cutia de scrisori de la prăvălie. Întregul viitor părea să stea închis în cutia aceea de scrisori.

Pătrunse ca un hoț în propria sa prăvălie, căci nu se cădea ca un negustor de vază să fie văzut trebăluind duminica după-amiază. Intrînd în încăperea întunecată din cauza obloanelor coborîte, își aminti cum cu mulți ani în urmă o sărutase pe Hilda în aceea încăpere întunecată, într-o joi după-amiază. Viața i se păruse incredibilă, și nu mai recunoștea în soția sa aproape nici o urmă din fata pe care o sărutase în prăvălia întune-

coasă. În cutie se aflau destul de multe scrisori.. Prima pe care o deschise era de la un avocat; dar nu de la avocatul consiliului primăriei, ci de la Tom Orgreave, care îl anunța pe domnul Edwin Clayhanger, stimate domn, că clienții săi, Compania de porțelanuri Palace din Longshaw, se vedeau siliți să-și convoace creditorii. Compania de porțelanuri Palace, care crezuse în eficacitatea reclamelor tipărite și a cataloagelor luxoase, îi datora lui Edwîn o sută optzeci de lire. Era o lovitură, cu atît mai mult cu cît era și neașteptată. „Am venit să-mi vîr nasul aici într-o duminică după-amiază, numai ca să primesc vestea asta?“ se întrebă el cu amărăciune. Cu o clipă mai înainte nu se îndoise de solvabilitatea Companiei de porțelanuri Palace; dar acum înțelesese că nu va obține de la ei nici zece la sută — nici măcar atît, căci existau deținători de obligațiuni. Următoarea scrisoare era o acceptare a ofertei sale pentru terenul din Shawport. Va să zică zarurile erau aruncate. Noile ateliere vor trebui să ia ființă; litografia se va dezvolta; și în noua și vasta acțiune pe care o inițiia, îi va veni greu să cumpere casa de la Maggie; tocmai se pomenise cu o pagubă mare; și va mai avea de luptat și cu împotrivirea capricioasă a Hildei. Plecă brusc din prăvălie, încuie ușa și se întoarse acasă, preocupat, dar cu gîndurile răvășite.

VI

Din hol, prin ușa deschisă, zări ceva neobișnuit în odaia în care se lua micul dejun, și se îndreptă într-acolo. Hilda se hotărîse, pînă la urmă, s-o transforme în odaia „ei“. Adusese de sus un birou vechi și îl așezase între cămin și fereastră. Edwin se gîndi: „Nu știe nici măcar atîta lucru, că lumina trebuie să cadă peste umărul stîng, nu peste cel drept?“ Zări hîrtie de scrisori, plicuri și chiar timbre; iar un vraf amestecat de scrisori și note de plată fusese împins de pe suprafața biroului spre sertărașele din margini. Mai era acolo și un fotoliu, pe care se lăfăia o pernă proaspăt îmbrăcată; în fața căminului era așternut un covoraș, pe care Edwin

nici nu-l știa și care nici nu-i plăcu; pe pereți cîteva gravuri înrămate, și alte mărunțișuri. Propriul lui portret mai domina polița căminului, dar era acum flancat de două sfeșnice de alamă. Se gîndi: „Dacă m-ar fi întrebat pe mine, aș fi aranjat mult mai bine camera.“ Și totuși, îi făcea plăcere și îl mișca gîndul că ea va fi stăpîna absolută a acestei odăițe și își va exprima în ea, și prin ea, personalitatea. Nu-l deranja nici ideea că își realizase planul pe ascuns. Probabil că fusese tare nerăbdătoare să-și aranjeze odaia în vederea seratei muzicale.

De acolo Edwin trecu în salon — și rămase împietrit. Toate mobilele fuseseră mutate din loc, așa că pînă la urmă tot semăna cu salonul unei pensiuni. Pianul se afla în cealaltă parte a odăii; scaunele erau îngrămădite la un loc, într-un fel de-a dreptul ridicol; canapeaua fusese astfel plasată, încît devenea aproape inutilă. Îl apucă o furie rece copleșitoare. Femeia asta avea mult gust în anumite privințe, dar pur și simplu nu se pricepea, ca el, să aranjeze o încăpere. Fiecare odaie din casă (în afară doar de odăița ei improvizată, așa-zisul ei „budoar“) fusese rînduită de el, pînă în cele mai mici amănunte — și ieșise foarte bîne. Toată lumea recunoștea talentul lui la interioare. Casa fusese complet aranjată, cu mult înainte de a o vedea ea, și asta datorită lui. El nu era obișnuitul soț ignorant și lipsit de experiență, care „lasă lucrurile de felul ăsta în seama nevestei“. Interioarele erau pentru el un lucru important, care îi influența fericirea cotidiană. Era limpede că femeia asta nu ajunsese să aprecieze caracterul sacru al *status quo*-ului. El însuși îl aprecia, și nu schimba nimic fără s-o consulte și pe ea, fără s-o anunțe că avea de gînd să schimbe ceva. Probabil că ei nu-i păsa cîtuși de puțin de acest *status quo*. Purtarea ei nu avea nici o justificare. Era un atac asupra unor principii vitale. O insultă. Neîndoielnic, în disprețul ei față de *status quo*, își închipuia că el va accepta un *fait accompli*. Dar se înșela. Cu o energie extraordinară, se apucă să pună la loc mobilele, să restaureze *status quo ante*. Vigoarea cu care se apucă să tragă și să împingă nevinovatul pian uriaș era uimitoare. În mai puțin de cinci minute, nu mai rămăsese nici urmă din acel *fait accompli*. Se gîndi: „Straniu în-

ceput al unei serate muzicale!“ Dar se simțea triumfător, hotărît, și nu avea remușcări. Îi va arăta el ei! Și, mai ales, îi va arăta că în casa asta fiecare trebuie să joace cinstit, pe față. Apoi, văzînd că se murdărise pe mîini și că un deget îi sîngera, urcă maiestuos, deși gîfîind puțin, pînă la baie și începu să se spele cu grijă. Văzu în oglindă că, în ciuda efortului făcut, era palid. În cele din urmă coborî, întrebîndu-se unde o fi Hilda, unde s-o fi ascuns, cine o fi ajutat-o mai înainte să mute mobilele, și care va fi deznodămîntul. Indiscutabil, se simțea foarte emoționat, dar prin îndîrjirea-i neabătută răzbăteau și temeri de dezastru.

Se întoarse în salon, ca să-și inspecteze munca făcută. Ea se afla acolo. De unde apăruse, nu-și dădea seama. Dar era acolo. Încă din ușă o zări stînd în picioare lîngă fereastră.

După ce intră în odaie, văzu că surescitarea ei o întrecea cu mult pe a lui. Avea buzele și mîinile încleștate; nările îi fremătau; iar ochii îi erau plini de lacrimi.

— Edwin, exclamă ea pătimaș, cu glasul răgușit, cu totul diferit de obișnuita ei intonație limpede, și cu ochii cercetînd mobilele, e prea de tot!

Era limpede că nu se putea gîndi la nimic decît la resentimentul ei. Nici un alt considerent, în afară de demnitatea ei jignită, nu-i putea influența purtarea. Dacă un întreg regiment de prieteni de-ai lor i-ar fi urmărit din ușă, purtarea ei tot nu s-ar fi schimbat. Îi fusese atins însuși miezul ființei ei.

„E război, asta e“, gîndi Edwin.

I se făcu frică; furia ei îl intimida; dar nu-și pierdu curajul. Hotărîrea de a o înfrunta, impunîndu-și punctul de vedere, și de a izbîndi cu orice preț nu-i slăbi. O disperare vindicativă, febrilă în lăuntrul său, dar calmă în exterior, puse stăpînire pe el. Se va ști în curînd care dintre ei doi era cel mai puternic.

În același timp, își zise:

„M-am pripit. N-ar fi trebuit să acționez cu atîta zor. Înainte de a face ceva, ar fi trebuit să-i spun, în liniște, că ultimul cuvînt în ceea ce privește mobilele din casa asta îl voi avea eu. Aveam tot dreptul să ac-

ționez imediat, dar n-a fost prea inteligent din partea mea, neghiob ce sînt !"

Iar cu glas tare zise, cu un fel de zîmbet forțat:

— Ce-i prea de tot ?

Hilda își dădu drumul:

— Pur și simplu, mă faci de rîs în propria mea casă, în fața fiului meu și a slujnicelor.

— Ți-ai făcut-o singură, zise el îndîrjit. Dacă te apuci de treburi fără noimă, trebuie să suporți consecințele. Ți-am spus că nu vreau ca aranjamentul mobilelor să fie schimbat, și cum întorc spatele, gata le-ai și mutat. N-o să rabd așa ceva, și ți-am spus-o.

— Ești o brută, continuă ea, fără să-l ia în seamă, preocupată doar de propria-i jignire. Ești o brută ! — și o spuse cu o convingere teribilă. Toată lumea o știe. Nu m-a prevenit Maggie ? Ești o brută și un tiran. Și faci tot ce poți ca să mă umilești în casa mea. Cine ar crede că eu sînt stăpîna casei ? Pînă și în fața prietenilor mă insulți.

— Nu vorbi copilării. Cum te insult ?

— Vorbind despre pensiuni. Crezi că Janet și toți ceilalți n-au observat ?

— Ei bine, zise el, asta să fie o lecție pentru tine.

Hilda își ascunse fața în mîini și, începînd să plîngă, o porni spre ușă.

El își spuse : „E înfrîntă. Știe că trebuie s-o înghită."

Iar cu glas tare, zise :

— M-ai văzut pe *mine* mutînd mobilele din loc fără să te consult ? Făcînd lucruri pe la spatele tău ? Niciodată !

— Asta nu-i un motiv ca să cauți să mă faci de rîs în propria mea casă. I-am spus Adei cum să pună mobilele, iar George și cu mine am ajutat-o. Și un moment mai tîrziu, tu vii și dai ordine contrare. Ce-or să creadă despre mine ? Firește, n-or să creadă că-ți sînt soție, ci sclavă. Ești o brută.

Din nou glasul îi urcă, de furie.

— N-am dat nici un ordin. Nu am văzut-o aici nici pe Ada, și nici pe George.

Ea înălță brusc capul :

— Atunci, cine a mutat mobilele ?
— Eu.
— Și cine te-a ajutat ?
— Nimeni.
— Dar am lipsit din salon doar cîteva minute.
— Și ce crezi că-mi trebuie jumătate de zi ca să mișc cîteva mobile ?

Hilda păru impresionată de forța lui și de viteza cu care acționase, și aparent se văzu redusă la tăcere ; crezuse că și servitoarele fuseseră amestecate.

— Ar trebui să știi foarte bine, urmă el, că nici prin gînd nu mi-ar trece să te umilesc în fața servitoarelor. Nimeni n-are mai multă grijă de demnitatea ta decît mine. Aș vrea să văd pe cineva îndrăznind să te jignească în demnitatea ta, de față cu mine.

Dar Hilda suspina mai departe.

— Cred că ar trebui să-mi ceri iertare, se smiorcăi ea. Da, ar trebui.

— De ce mi-aș cere iertare ? Tu ai mutat mobila, nesocotindu-mi dorința. Iar eu am mutat-o la loc. Asta-i tot. Tu ai început. N-am început eu. Vrei ca totul să fie după placul tău ? Ei bine, nu se poate.

Ea se smiorcăi din nou :

— Ar trebui să-mi ceri iertare.

Și apoi izbucni în hohote de plîns.

Plin de amărăciune, el începu să reflecteze, neîndurător. Învinsese. Mobila stătea la locul ei, cum dorea el, și așa va rămîne. Inamicul plîngea, rușinat, umilit. Ar fi vrut să-i restabilească demnitatea, în parte fiindcă era soția lui, și în parte fiindcă nu-i plăcea să vadă nici o ființă omenească înfrîntă. În plus, în fundul inimii ținea teribil la aparențe, și se cam temea pentru reușita seratei muzicale. Nu putea admite ca oaspeții să observe că gazdele se certaseră. Ar fi sacrificat aproape orice pentru păstrarea bunelor maniere în societate. Și mai știa că Hildei nu i-ar păsa, sau în orice caz nu i-ar păsa prea mult. Nu avea nimic împotrivă să-i ceară iertare, dacă asta ar fi satisfăcut-o. El îi era superior ca forță morală, și nimic altceva nu mai conta.

— Nu cred că ar trebui să-mi cer iertare, zise el cu un rîs scurt. Dar dacă tu socotești că trebuie, nu-mi vine greu s-o fac. Uite, îmi cer iertare!

Și se trînti într-un fotoliu. Era, ca și cum ar fi spus: „Vezi cît de mărinimos sînt?"

Ea încercă să-și ascundă sentimentele, dar se simțea încîntată, măgulită, uimită. Conștiința demnității îi reveni cu repezîciune.

— Mulțumesc, murmură ea, și adăugă: Măcar atît puteai să faci și tu.

Auzind ultimele ei cuvinte, el gîndi: „Femeile nu sînt în stare de mărinimie."

Ea se îndreptă spre ușă.

— Hilda, o strigă el.

Ea se opri.

— Vino încoace, o chemă, cu o blîndă autoritate.

Femeia șovăi, cu fața spre el.

— Vino încoace, îți spun, repetă Edwin.

O trase spre el, fremătînd, suspinînd, și cu fața plină de lacrimi, și o sărută, și iar o sărută; și apoi, așezată pe genunchii lui, îl sărută și ea. Dar, deși îi dădea astfel de înțeles că-l iertase, nu putea zîmbi; era încă mult prea tulburată și enervată ca să poată zîmbi.

Scena se terminase. Aparențele la serata muzicală vor fi salvate. Sufletul și trupul ei înfrînt, ghemuite la pieptul lui, îi dădeau o senzație plăcută pentru masculinitatea lui triumfătoare. Dar îi fusese teribil de teamă. Chiar și acum, exista încă o anumită bravadă în atitudinea lui. Iar în sinea sa, își spunea: „Pe legea mea! Aici am ajuns?"

Responsabilitățile viitorului păreau prea complicate, obositoare și copleșitoare. Viața unui burlac îi apărea aproape divină, prin libertatea sa minunată... Divorțul soților Etches îi reveni în minte... Făptura aceasta incomparabilă, pînă de curînd un izvor de romantism inefabil, continua să-i șadă pe genunchi, împovărîndu-i. Brusc, își dădu seama că îl durea capul foarte tare — mai tare decît îl duruse toată ziua.

VII

Serata muzicală, pe lîngă atracția artistică și capacitatea emoțională, se dovedi a fi și o interesantă manifestare mondenă. Cei prezenți probabil că simțeau cam la fel ca niște revoluționari conspiratori cînd tipografia lor clandestină începe să funcționeze sub ochii lor. Acest concert de armonii profane, plănuit cu bună știință, care se revărsa prin ferestrele deschise pentru a înfrunta urechile celor ce se întorceau de la biserică și de la capelă, era socotit de organizatorii săi să fie un eveniment remarcabil; și chiar așa și era. Casa Clayhanger părea o fortăreață, cu stindardul sîngeriu al artei și libertății fluturînd pe un stîlp prins de horn. Firește, cu toții se prefăceau că serata muzicală era un eveniment cu totul obișnuit.

A fost un succes, și încă un succes strălucit, deși nu fără cîteva rezerve. Interpreții — Tertius Ingpen la pian, la vioară și la clarinet, Janet Orgreave la pian și cu multă sfială din voce într-un mic cîntec de Grieg, Tom Orgreave la pian, iar soția lui, cu un glas de contralto, în două celebre și impresionante lieduri de Schumann, și de asemenea la pian, și Edwin, deși îl durea capul, întorcînd paginile cu îndîrjire — toți s-au achitat foarte bine. Muzica a fost interpretată cu înțelegere și pasiune, și în nici una din piese nu s-a produs vreo pauză care să nu fi fost prevăzută chiar de compozitor. Dar absențele subțiaseră auditoriul, în special printre femei. Elaine Hill nu venise și, ceea ce era mult mai important, nici doamna Orgreave. Pe soțul ei, bătrînul Osmond Orgreave, nici nu-l așteptaseră, deoarece în ultimul timp (în urma unei manifestări acute a bolii de rinichi, tratată pînă atunci cu oarecare indiferență) refuza categoric să mai iasă seara din casă; dar Edwin contase pe doamna Orgreave. Pur și simplu le trimisese vorbă că nu vroia să-l lase singur pe soțul ei, și că Elaine îi ținea tovărășie. Fusese o mare dezamăgire, dar destul de scurtă. Și-apoi, mai era și durerea de cap al lui Edwin. Din fericire, ea atenuă din efectul negativ al unei altercații dintre el și Hilda asupra invitaților, partea lui Edwin fiind pusă

pe seama indispoziției sale. Această neînțelegere apăru atunci cînd cineva sugeră, fără rost, că ar trebui să se cînte ceva în loc de altceva. Dar, pentru Edwin, un program era un program — un lucru sacru, ce trebuia respectat pînă la capăt așa cum se stabilise. Mai ales că programul fusese și tipărit... ! Edwin respinse pe dată sugestia, și cei mai mulți din jur se declaraseră de acord cu el, dar Hilda a trebuit să sară cu gura: „De ce să nu-l schimbăm ? Sînt sigură că ar fi mai bine", etc. De fapt, nu era sigură de nimic și nu avea nici competența să susțină o opinie. Dar stărui fără rost și inutil, chiar și împotriva părerii lui Tertius Ingpen, și pînă la urmă schimbarea fu făcută. Edwin era uluit că, după zguduitoarea scenă din după-amiaza aceea, ea mai putea să fie atît de nesăbuită, nepăsătoare și încăpățînată. Dar așa era ea. Edwin își păstră resentimentul ascuns într-un colțișor al sufletului, aruncîndu-i doar din cînd în cînd cîte o privire. Și își aminti de teribila remarcă a lui Tertius Ingpen despre femei, la prima vizită pe care le-o făcuse. Își zise: „E mult adevăr în spusele lui, fără îndoială."

La sfîrșitul ultimei bucăți, două din dansurile ungare ale lui Brahms pentru două piane (executate cu un *brio* realmente electrizant de mereu tînărul Tom Orgreave și soția sa), atît Tertius Ingpen cît și Tom începură să se agite fără rost în jurul pianului, triumfători, fără să știe ce mai au de făcut și arătînd fiecare ca cineva care a povestit ceva interesant și, în mijlocul aplauzelor, încearcă să dovedească printr-un aer de indiferență că povestirea nu a fost cine știe ce.

— Desigur, zise Tom Orgreave pe un ton nepăsător și privind în pămînt, așa cum făcea de obicei cînd vorbea, oricît de frumoase ar fi fost aceste dansuri la pian, eu le prefer cîntate la vioară.

— De ce ? întrebă Ingpen provocator.

— Pentru că au fost scrise pentru vioară, zise Tom Orgreave cu convingere.

— Scrise pentru vioară ? Nici vorbă de așa ceva !

Cu un aer de superioritate imperturbabilă, Tom declară:

— Să am iertare. Brahms le-a scris pentru Joachim. Și l-am auzit interpretîndu-le.

— Și eu, zise Tertius Ingpen degajat, dar disprețuitor. Dar au fost scrise inițial pentru două piane, așa cum le-ați cîntat voi în seara asta. Brahms le-a aranjat apoi pentru Joachim.

Tom Orgreave se clătină sub această lovitură, căci în materie de muzică, supremația lui nu fusese contestată niciodată în Bleakridge.

— Firește că... începu el șovăitor.

— Dragul meu, îți spun că așa este, i-o reteză Ingpen, pierzîndu-și răbdarea.

— Hai să controlăm, zise Edwin cu prefăcută însuflețire, căci capul îi plesnea. George, adu enciclopedia, literele B și J.

Încîntat, George dădu fuga după tomul cerut. Tocmai admirase ceasul lui Johnnie Orgreave, și lui îi înmînă enciclopedia, neținînd seama de protestele în glumă ale lui Edwin. Mulți observaseră atașamentul crescînd al micului George față de Johnnie.

Dar enciclopedia nu aduse nici o lămurire.

Atunci, cel mai în vîrstă dintre frații Swetnam (care fusese invitat în ultimul moment) zise:

— Sînt sigur că dreptatea e de partea lui Ingpen.

Nu era sigur, dar putuse să-și dea seama din atitudinea celor doi, și se gîndi că n-ar fi rău să-i revină și lui o parte din triumful lui Ingpen.

Imediat, Tertius Ingpen se apucă să schițeze planul viitoarelor serate muzicale, la care să se execute cvartete și cvintete. Cunoștea el pe cîțiva executanți din orchestra teatrului Royal din Hanbridge; știa și niște violoniste care ar putea fi puse să exerseze, și era sigur că ar putea face rost și de un violoncelist. După care introduse în program cîntece pentru mai multe voci și, ca răspuns la scepticismul privind talentul muzical al localnicilor, spuse că în inspecțiile sale prin fabrici, auzise grupuri improvizate cîntînd pe mai multe voci „care i-ar fi tăiat chiar și pe cei din corul Savoy". Într-adevăr, de cînd se întorsese în districtul său natal, Ingpen ajunsese să-i aprecieze anumite aspecte. Susținu că bunul-simț și amabilitatea cu care

era primit ca inspector în fabricile de porțelanuri întreceau tot ceea ce îi fusese dat să vadă în alte regiuni din țară.

— Fiindcă veni vorba de fabrici de porțelanuri, ai să primești de la mine o scrisoare în legătură cu Compania de porțelanuri Palace, murmură Tom Orgreave către Edwin, ridicîndu-și sprîncenele stingherit, cu un aer straniu.

— Am și primit-o, zise Edwin. Buni clienți ți-ai mai ales, n-am ce zice.

Într-o clipă, deși Tom nu mai scoase o vorbă în plus, toată lumea începu, spre nemulțumirea lui Edwin, să discute despre Compania de porțelanuri Palace. Lui nu-i plăcea să vorbească despre o nenorocire. Numai că mai erau și alții interesați de Compania de porțelanuri Palace, și vestea falimentului ei străbătuse într-un chip misterios prin atmosfera duminicală a districtului.

Hilda și Janet șușoteau între ele. Privindu-le, Edwin se duse cu gîndul la copiii gălăgioși ce jucau tenis cu o zi înainte, — exemplare ale unei specii străine, care nu știu ce căutau printre bărbați.

Deodată, Hilda întoarse capul spre bărbați și zise:

— Firește, Edwin a fost și el vîrît în asta!

Era o aluzie la Compania de porțelanuri Palace. Ce lipsă de tact! Și mai ales cît de inutil și cît de nedrept! Într-un fel, Edwin se cam temuse că așa se va întîmpla. Tocmai de aceea nu-i prea plăcuse întorsătura pe care o luase conversația — se temuse exact de una din săgețile ei!

Degeaba încercă Tom Swetnam să arate că și alți oameni de afaceri, tot atît de abili ca și Edwin, fuseseră „vîriți" în treaba asta! Din tăcerea disprețuitoare a Hildei se vedea cît era ea de convinsă de nemaipomenita naivitate a soțului ei.

— Aud că ai cumpărat terenul din Shawport, zise Johnnie Orgreave.

Farmecul muzicii părea să se fi risipit.

— Cine ți-a spus? întrebă Edwin cu glas coborît, iarăși temîndu-se de Hilda.

— Tînărul Toby Hall. L-am întîlnit aseară la Clubul conservatorilor.

Dar Hilda auzise.

— Despre ce teren e vorba? întrebă ea sec.

— „Despre ce teren e vorba?“ o imită Johnnie. E terenul pentru noile ateliere, cucoană.

Hilda își îndreptă umerii, fulgerîndu-l pe Edwin cu o privire încărcată de furie. Din fericire, cei mai mulți dintre invitați vorbeau între ei.

— Nu mi-ai spus nimic, murmură ea.

La care el răspunse:

— N-am aflat nici eu decît azi după-amiază.

Furia ei era vizibilă. Nu mai era femeiușca prăbușită jalnic pe genunchii lui de bărbat.

— Atunci, la revedere, i se adresă Janet Orgreave. Îmi pare rău că trebuie să plec atît de devreme.

— Nici vorbă să pleci! protestă Edwin, nefiresc de tare. Cum rămîne cu gustările? N-o să le mănînc eu! Trebuie să dăm iama în ele. Haidem! Tu și cu mine dăm semnalul.

Pe jumătate în glumă, o luă de braț. Ea aruncă o privire șovăielnică spre Hilda.

— Edwin, zise Hilda cu glas tăios și sever, asta-i lipsă de tact. Janet trebuie să plece. Domnul Orgreave e foarte bolnav — chiar foarte grav bolnav. Janet a venit numai ca să ne facă nouă plăcere, și o sărută drăgăstos pe Janet.

Parcă ar fi căzut un trăsnet în odaie. Johnnie și Tom adeveriră cele spuse. Vestea n-o știuseră decît soția lui Tom și Hilda. Janet îi spusese Hildei înainte de începerea programului. Osmond Orgreave avusese o criză pe la cinci-șase după amiază. Chemat imediat, doctorul Stirling declarase că era o situație gravă. Se făcuse tot posibilul; găsiseră și o infirmieră, de la spitalul Clowes, de lîngă gară. Puternic impresionată, Janet ar fi vrut să rămînă acasă și să renunțe la serata muzicală. Dar ceilalți membri ai familiei se sfătuiseră între ei și hotărîră ca Janet să se ducă totuși, pentru că fără ea serata muzicală s-ar fi dus de ripă. Acesta era adevăratul motiv pentru care lipseau doamna Orgreave și Elaine — amîndouă neinterpretînd nimic la serata muzicală. Băieții veniseră, și venise și soția lui Tom, deoarece chiar și ca auditoriu, contingentu[1]

familiei Orgreave era aproape esențial pentru serata muzicală. Și astfel Janet, favorita și sprijinul de nădejde al tatălui ei, venise și cîntase, fără să sufle o vorbă nimănui, în afară de Hilda. Ce lucru minunat și impresionant! Toți cei din familia Orgreave plecară, iar ceilalți oaspeți rămaseră să mediteze, într-o liniște plină de gratitudine și mîndrie, ce curaj neobișnuit și bun-simț eroic caracterizau pe cei din lumea lor. Și astfel serata muzicală se încheie în mod dramatic, gustările fiind aproape date uitării.

VIII

Hilda tocmai se urcase pe scaunul de lemn din hol ca să stingă lumina, cînd auzi un zgomot în dosul ușii închise a bucătăriei, pe care o credea pustie. Se îndreptă spre ușă și o smuci. Nu numai că gazul ardea într-un chip nepermis, nu numai că amîndouă slujnicele (care ar fi trebuit să se fi culcat de mult) erau acolo, fără bonetă și șorț, arătînd ciudat în rochiile complet negre, dar împreună cu ele se afla și nesăbuitul și păcătosul de George, onorîndu-le cu tovărășia-i aristocratică, și mîncînd jeleu cu cremă cu lingura de supă dintr-un castron de cristal. De două ori fusese trimis George la culcare. O dată li se spusese și slujnicelor să se ducă la culcare. Partea proastă a petrecerilor este că cei din păturile de jos profită de ele ca să se ridice la suprafață și, din inconștiență sau cu rea-voință, sfidează convențiile prin care se apără societatea.

Nu făcu decît să-i arunce o privire lui George; amenințarea din ochii ei era alarmantă. Băiatul lăsă buza în jos; puse pe masă castronul și lingura, și se furișă temător pe lîngă ea, urcînd în dormitor.

Apoi Hilda le vorbi slujnicelor:

— Ar trebui să vă fie rușine că-l încurajați! Duceți-vă imediat la culcare! Și, văzîndu-le că se apucă, speriate, să pună ordine în lucrurile de pe masă, adăugă și mai poruncitor: Imediat! Nu mă faceți să aștept. Am eu grijă de ce-i aici.

Și femeile îl urmară, supuse, pe George.

Hilda privi cu dezgust resturile de gustări împrăștiate pe masă, simbolizînd tradiționala ineficiență a servitorilor, și stinse gazul.

Cei trei vinovați erau într-un fel victimele tainicei ei nemulțumiri împotriva lui Edwin care, victimă martirizată a stomacului său chinuit, se retrăsese în pat. În după-amiaza aceea Edwin o învinsese; și toată seara, uitîndu-se la aranjamentul mobilelor, ea avusese în fața ochilor dovada izbînzii lui. O biruise printr-o acțiune promptă și brutală, neobișnuită la el, și cu atît mai josnică. E adevărat că o luase apoi în brațe și o mîngîiase, dar fusese sărutarea cuceritorului. Și apoi, colac peste pupăză, mai își dovedise și incompetența în afaceri, alegîndu-se cu o pagubă uriașă, ca și nesăbuința în afaceri, cu un proiect al cărui risc era limpede pentru ea. O parte a minții ei știa, rațional, că el nu sincronizase anume aceste evenimente ca s-o jignească, dar o altă parte a minții simțea, cu convingere, că așa era. Rămăsese descumpănită descoperind că el se angajeze hotărît și în proiectul litografiei, și al noilor ateliere. În această privință nu-i mai spusese nici o vorbă după cearta din seara recepției; iar ea își închipuise că, nehotărît ca de obicei, lăsase totul baltă. Aproape că nu-l mai recunoștea pe Edwin. Acum îl învinuia de încăpățînare plină de răutate, fără să înțeleagă că și el era prins în uriașa mașinărie a împrejurărilor, fiind aproape tot atît de surprins ca și ea de cursul evenimentelor. În orice caz, era din nou învinsă, și spiritul ei se răzvrăti. Acest spirit, chiar dacă uneori înfricoșat, nu fusese niciodată înfrînt de toate nenorocirile care se prăvăliseră asupra ei înainte de căsătoria cu Edwin. Înfruntase dîrză și aprigă, uneori chiar și pe portărei. Da, spiritul ei se răzvrăti; și faptul că alții aflaseră înaintea ei despre terenul din Shawport o făcu să se răzvrătească și mai tare împotriva destinului. Examină cu uimire situația. Cum? Edwin cel îngăduitor s-o înfrîngă și s-o zdrobească? Era ceva aproape de neconceput. Își simțea nervii încordați la extrem, chiar și numai din această cauză. Dacă se mai adăuga și efor-

tul pentru pregătirea seratei muzicale, iar la sfîrșit nenorocirea din familia Orgreave!

Clopoțelul sună în bucătărie, făcînd parcă să-i vibreze toți nervii. Sunase oare Edwin? Nu. Era la ușa de la intrare.

— Scuză-mă, zise Tertius Ingpen cînd ea îi deschise. Dar mai devreme sau mai tîrziu, toți prietenii mei învață cît de greu pot scăpa de mine.

— Intră, zise ea, flatată de tonul lui, prin care o înzestra într-un fel cu simțul umorului.

— Întrucît o să dorm la birou în noaptea asta, m-am gîndit să-mi iau și unul sau două din instrumentele mele muzicale. Așa că m-am întors.

— Ai fost pe acolo? întrebă ea, subînțelegînd dacă fusese pe la familia Orgreave.

— Da.

— Ce are, de fapt?

— Păi, se pare că e o pericardită, survenită pe fondul bolii de rinichi. Și-a pierdut cunoștința, cred că știi.

— Da, știu. Dar ce înseamnă pericardită?

— Pericardită înseamnă inflamarea pericardului.

— Și ce-i pericardul?

Amîndoi zîmbiră slab.

— Pericardul este membrana care îmbracă inima. Trebuie să-ți spun că și eu am căpătat toate aceste informații de la Stirling — era și el acolo.

— Și se crede că e foarte grav?

— Nu știu. Doctorii nu-ți spun niciodată nimic, în afară de ce poți să afli singur.

După o ușoară șovăială, intrară în salon, unde luminile încă mai ardeau, și unde stăruia încă întreaga dezordine lăsată de serata muzicală, inclusiv scrumul de pe covor. Tertius Ingpen luă cutia clarinetului, scoase instrumentul, îi examină drăgăstos mușțiucul și îl așeză cu tandrețe la loc.

— Șezi jos un moment, zise Hilda, lăsîndu-se pe un scaun. E înăbușitor, nu-i așa?

— Să deschid fereastra, sugeră el politicos.

După ce se întoarse de la fereastră, zise, trăgîndu-se de bărbița-i scurtă:

— E minunat cum au rezistat cei din familia Orgreave la serata muzicală, nu crezi? Te face să te simți mîndru că ești englez... Îmi închipui că Janet ți-e bună prietenă?

Entuziasmul lui o mișcă, și se simți și mai mîndră de Janet. În loc de orice răspuns, încuviință din cap cu încîntare. Se bucura să fie singură cu el în casa învăluită în tăcere.

— Ed s-a culcat? întrebă Ingpen, după încă o scurtă pauză.

Îi spunea Ed, soțului ei, și încă cu o intonație afectuoasă! Hilda dădu iar din cap.

— A rezistat destul de bine, adăugă el, stînd tot în picioare.

— Și le face cu mîna lui, crizele astea, zise Hilda, cu calmul sentențios al unei digestii bune discutînd despre una proastă.

Se simțea încîntată de sine — cu rochia ei luxoasă, cu situația, cu filozofia și cu puterea ei de a atrage atenția acestui bărbat.

Ingpen răspunse, uitîndu-i-se drept în ochi:

— Toate ni le facem cu mîna noastră.

Apoi zîmbi, camaraderește.

Hilda se foi puțin pe scaun. Grozav ar fi vrut să discute despre Edwin cu acest bărbat, căci simțea nevoie de înțelegere și simpatie.

— Ce crezi despre proiectul acesta al lui? întrebă ea, oarecum stingherită.

— Noile ateliere? Pare bun. Dar nu știu prea multe despre el.

— Drept să-ți spun, eu nu sînt atît de sigură.

Și îi expuse teoria ei, potrivit căreia situația lor de acum i se părea cu totul satisfăcătoare, că era inutil să-și asume noi riscuri și că Edwin nu se pricepea să se lanseze în afaceri noi.

— Bineînțeles că e un om minunat, zise ea. Dar nu va răzbate niciodată. Eu pot să-l văd cu un ochi nepărtinitor — vreau să spun, în treburile astea.

Ingpen murmură, cu un aer visător:

— Dumneata ai multă experiență în afaceri?

— Depinde ce numești afaceri. Bănuiesc că știi că am ținut o pensiune ? spuse ea pe un ton ușor sfidător.

— Nu, nu știam. S-ar putea să fi auzit ceva vag. Și ai făcut-o să fie rentabilă ?

— Pînă la urmă, a fost.

— Dar la început nu ?... Ceva necazuri ?

Ea nu se putea hotărî dacă trebuia să-l repeadă sau nu pentru că-i lua acest interogatoriu. Atitudinea lui era atît de obiectivă, dezinteresată, nevinovată, și dezarmantă, încît pînă la urmă ea schiță un surîs, ridicîndu-și sprîncenele groase.

— Oh, da, zise ea sfidător.

— Și cine ți-a sărit în ajutor ? urmă Ingpen.

— Edwin.

— Înțeleg, zise Ingpen, cu același aer visător.

— Cred că ai știut totul, spuse ea roșind.

— Iartă-mă, dar nu știam aproape nimic.

— Firește, îi ții parte lui Edwin.

— Vorbim ca de la bărbat la bărbat ? întrebă el brusc, pe un ton schimbat.

— Categoric ! zise ea, primind provocarea.

— Atunci, am să-ți spun care e concepția mea, zise el cu glas blînd, politicos. Locul cuvenit pentru femei este în harem.

— Domnule Ingpen !

— Nu, nu ! o potoli el blînd, dar cu fermitate. Vorbim ca de la bărbat la bărbat. Aș putea să-ți șoptesc nimicuri dulci, dacă preferi, dar credeam că încercăm să fim sinceri. Asta e convingerea mea, și o declar. Poate că mă înșel, dar asta e convingerea mea. N-ai decît să mă persecuți pentru convingerea mea, dacă vrei. E treaba dumitale. Dar nu se poate să te temi de o idee ! Dacă nu-ți place cuvîntul harem, spune-i oricum. Spune-i salon și bucătărie.

— Înseamnă că trebuie să ne rezumăm la sfera noastră ?

— Nu te supăra. Firește că trebuie să vă rezumați la sfera voastră. Dacă Edwin s-ar apuca să se învîrte prin bucătărîe, ai începe de îndată să vorbești de sfera *lui*. Nu te poți bucura de avantajele căsătoriei, fără să dai nimic — nici dumneata, și nici el. Dar voi, femeile

din ziua de azi, ați vrea, unele din voi, să le aveți pe gratis. Dă-mi voie să-ți spun că totul se plătește pe planeta asta a noastră. Eu sînt burlac. M-am gîndit adesea să mă însor, firește. S-ar putea ca într-o bună zi s-o și fac. Nu știi de unde pică norocul. Dacă o fac...

— Ai să-ți ții nevasta în harem, neîndoielnic! Și ea va trebui să accepte, fără a îndrăzni să spună o vorbă, toate riscurile pe care vrei să ți le asumi.

— Iar placa asta! zise el. Idea că o căsnicie trebuie să fie pentru o femeie sfîrșitul oricăror riscuri, văd că este uimitor de răspîndită. Foarte curios! Foarte curios! și zicînd asta, părea că se adresează pereților. Dar e tocmai începutul lor. Ce, soțul nu-și asumă riscuri?

— Pe care și le alege singur. Nu are riscuri de afaceri pe care i le aruncă în spinare soția lui.

— Nu? Dar riscul de a se pomeni legat pe viață de o gospodină nepricepută? E un soi de risc de afaceri, nu? Am văzut mulți bărbați în situația mea.

— Și ți-a fost milă de ei?

— Nu neapărat. Trebuie să-ți asumi anumite riscuri Cînd nu-ți mai asumi riscuri, înseamnă că ai murit și trebuie să fii îngropat. Dacă aș fi o soție, mi-ar plăcea să-mi asum riscuri împreună cu bărbatul meu. Jur că nu mi-ar plăcea să mă închid cu el într-o vitrină de cristal, ferită de orice curent! La ce bun să mai trăim?

Frumusețea ideii de a-și asuma riscuri o izbi, socotind-o extrem de originală. Îi stîrnea curajul, și ea începu să reflecteze.

— Da, murmură ea. Va să zică, dormi uneori la birou?

— O anumită elasticitate în aranjamentele domestice.

Și făcu un gest cu mîna, cu un aer de ușor dispreț. Apoi, schimbîndu-și brusc atitudinea, se înclină și îi spuse noapte bună, dar nu chiar cu aerul artificial și dulceag de la prima lui vizită — ci mai degrabă cu o franchețe prietenoasă, în care se putea detecta și recunoștință, și apreciere. Hilda îi răspunse cu simpatie. Apoi, cu cutia clarinetului sub brațul stîng și cu cutia viorii în mîna stîngă, păstrîndu-și liber brațul drept, Ingpen plecă.

Ea nu se duse imediat la culcare. Acum, cînd Ingpen plecase, își dădu seama că deși ea nu-i arătase decît prea puțin de ce se opunea proiectului lui Edwin, el înțelesese pe dată că era împotriva lui. Înseamnă că își manifestase prea fățiș sentimentele în fața tuturor, cînd se amintise prima dată de această afacere. Asta o supăra. Și își mai dădu seama tot mai pregnant cît de nejuste erau toate argumentele lui Ingpen. Îi era pică pe el, deși omul continua să-i placă foarte mult. Dar își jură să nu-l lase vreodată să vadă că-i poartă pică — nu asta el nu va trebui s-o bănuiască niciodată. Pînă la urmă, va juca rol de bărbat, în discuția de la bărbat la bărbat. În plus, nu i se domolise nici mînia împotrîva lui Edwin. Totuși, un soi de plăcere, ca o bucurie răutăcioasă, o umplu de senzații noi și amețitoare. N-are decît să meargă înainte cu proiectul noilor ateliere! N-are decît să eșueze! Să se ruineze! Ea va ști să primească loviturile. Va arăta lumii întregi că nici o încercare n-o va putea face să-și plece capul. Se săturase de rolul de odaliscă, de regină, tolănită pe divanul moale al securității. Adulmeca cu nările fremătînde mirosul vieții... Apoi auzi o ușă închizîndu-se sus, și se apucă în sfîrșit, în grabă, cu furie parcă, să stingă luminile.

IX

Coșmarul și umilințele unei crize biliare puternice nu durează o veșnicie. Edwin abia se culcase, cînd faza cea mai cumplită a acestei teribile suferințe trecu inevitabil, prin simptomele cunoscute de orice medic cu experiență, în faza următoare. Iar pacientul, de unde fusese pînă acum în primul rînd un stomac, deveni în primul rînd un cap zvîcnindu-i dureros, zăcînd pe pernă epuizat dar în stare să gîndească iarăși obiectiv.

Resentimentul împotriva soției sale, care-și arătase neîncrederea gratuită în talentul lui în afaceri și se amestecase într-o problemă care n-o privea, izbucni cu și mai multă furie. El se simțea complet nevinovat. Iar ea era vinovată, foarte vinovată; nu exista și nu se

putea găsi nici o scuză pentru atitudinea ei impertinentă, jignitoare. Își spuse că Tertius Ingpen, burlac, era cel mai fericit dintre oameni... Femeile — oh, erau nedrepte, necinstite, lipsite de inteligență și de scrupule, neserioase, și se dădeau în vînt după plăceri! Aveau o poftă de plăceri infantilă și feroce. Observase cum creștea pofta asta în Hilda. Înainte de căsătorie, socotise că Hilda îmbina cele mai frumoase calități feminine cu cele mai frumoase calități masculine. În multe privințe, dovedise că are caracteristicile reconfortante ale bărbaților. Dar, după căsătorie, asemănarea cu un bărbat în felul de a gîndi se micșorase zi de zi, și acum era femeia cea mai feminină pe care o cunoștea, în sensul cel mai rău al cuvîntului. Femeile... Totuși, comportarea lui Janet și a Hildei în timpul seratei muzicale fusese eroică. Imposibil să le trimiți în categoria exclusiv neserioasă! Hotărîseră să joace un rol, și îl jucaseră cu un curaj impresionant... Iar căminul familiei Orgreave — era oare pe punctul să se prăbușească? Da, părerea lui era că se va prăbuși. Pînă atunci, nimeni nu murise în această familie, care păruse imună decenii de-a rîndul, pentru veșnicie. Se întrebă ce se va alege de familia Orgreave în șase luni... Apoi reveni la originile nebuloase ale crizei sale biliare... Și apoi ajunse iarăși la Hilda, căreia nu-i găsea nici o scuză.

În cele din urmă îi auzi pașii pe palier.

Ea intră în dormitor, iar el închise repede ochii. Nemulțumit, își dădu seama prin pleoapele închise că mărise lumina lămpii. Apoi o simți aproape, așezată pe marginea patului. Îi puse, calmă, o întrebare, în legătură cu starea lui după ce se culcase. El răspunse cu un gest din cap.

— Fruntea ți-e complet congestionată, zise ea îndepărtîndu-se.

După cîteva clipe el simți pe frunte atingerea delicioasă, alinătoare, divină a unei batiste ude, stropită cu apă de colonie. Compresa îi fu pusă pe frunte cu o gingășie infinită și îi aduse imediat o ușurare. Scoase un geamăt slab, nearticulat.

Lumina fu stinsă ca să nu-l supere la ochi.

El murmură încet :

— Te-ai și dezbrăcat ?

— Nu, răspunse ea liniștit. Pot să mă dezbrac foarte bine și pe întuneric.

Edwin deschise ochii, și o zări vag, mișcîndu-se în jur, periindu-și părul, scoțîndu-și îmbrăcămintea. Apoi se apropie de el, o pată albă în întuneric și, aplecîndu-se, îi căută fața și îl sărută. Îl sărută cu o vehemență sublimă, pătimașă ; sorbi viața din el, și și-o revărsă pe a ei. Sărutul ei fără seamăn părea o dovadă că nu există nici o diferență între dragoste și ură. Cuprindea totul — supunere, sfidare, mînie și duioșie.

Nici unul nu scoase o vorbă. Edwin simțea că sărutul îl domina și îl alina. Era în acest sărut o lipsă de logică care îl copleșea. El n-ar fi putut să sărute astfel, într-o asemenea împrejurare. Era un gest grandios, plin de îndrăzneală. Exprima și transmitea încredere. Ea nu explicase nimic, nu justificase nimic, nu învinuise, nu ceruse iertare. Îl pusese doar în fața unui fapt indiscutabil. Și era sigurul fapt care conta. Pesimismul cu care privea căsnicia lui se risipi. Dacă spiritul său era destul de romantic ca să se măsoare cu al ei, atunci căsnicia rămînea un lucru posibil. Îndepărtă din minte orice logică, uită cele petrecute, și văzu într-o imagine fermecată că succesul în căsnicie era o problemă de bunăvoință și de ton adecvat. Cu întreaga forță a inimii sale se hotărî să aibă o căsnicie reușită. Și, cu această hotărîre măreață, căsnicia i se păru un lucru destul de ușor.

Capitolul X

NENOROCIREA FAMILIEI ORGREAVE

I

În după-amiaza sîmbetei următoare — cu alte cuvinte, șase zile mai tîrziu — Edwin se dusese în mod excepțio-

nal la prăvălie după prînz; se întoarse acasă pe la ora patru. Ada, auzindu-l intrînd, veni în hol și zise:

— Vă rog, domnule, conița s-a dus la domnișoara Orgreave și vă roagă să vă duceți și dumneavoastră acolo.

— Unde-i domnișorul George?

— În odaia coniței, domnule.

— Bine.

„Odaia coniței" era noua denumire adoptată de slujnice, fără îndoială în urma unei sugestii, pentru odaia micului dejun. Edwin deschise ușa și aruncă o privire înăuntru. George, părînd să deseneze, era așezat la biroul mamei sale, cu lumina căzîndu-i peste umărul drept. Își ridică repede privirea, scuzîndu-se:

— Mama a zis că am voie! Mama a zis că am voie!

Căci, de vreo opt sau zece zile, în casă se stabilise nu se știe cum teoria că odaia aceasta se bucura de o inviolabilitate specială. George știa bine că nici chiar Edwin nu avea voie să intre și să iasă cînd poftea.

— Liniștește-te, băiete, zise Edwin, tachinîndu-l.

Cu o curiozitate discretă, cît îi era îngăduit, aruncă de departe o privire spre birou, cu sertărașele sale suprapuse și cu despărțiturile pentru hîrtii. Nu putu să nu vadă că era foarte dezordonat. Faptul îi pricinui o plăcere sardonică, pentru că Hilda dădea mereu de înțeles, ba chiar o afirma sus și tare, că era o femeie foarte ordonată. Își aminti cum, cu mulți ani în urmă, Janet pomenise de spiritul de ordine, ca o trăsătură caracteristică a acelei fete minunate care era Hilda Lessways. Dar el, personal, nu o socotea ordonată; în orice caz, nu atingea nivelul de grijă meticuloasă cerut de el, pe care ea uneori îl respingea, socotindu-l specific unei fete bătrîne. De asemenea, îl amuza într-un mod sardonic și aerul de importanță aferată pe care-l lua ea cînd se folosea de birou și de odaie; socotelile gospodărești ținute de ea, privite de la distanță, îi produceau o bucurie răutăcioasă. Văzu un plic albăstrui, zăcînd la întîmplare pe jos între birou și cămin, și îl ridică. Fusese adresat „Doamnei George Cannon, 59, Preston Street, Brighton", și purta pe deasupra o nouă adresă, cu un scris de femeie, către„ Doamna Clayhanger, Trafalgar Road, Bursley". În ce măsură scri-

sul adresei inițiale era bărbătesc sau femeiesc, nu putu să-și dea seama. Plicul conținuse probabil doar o notă de plată sau un prospect. Cu toate acestea, simți de îndată o curiozitate ostilă față de plic. Nici măcar nu știa dacă era gelos pe întreaga viață din trecut a Hildei pînă a se fi măritat cu el. După o clipă, gîndindu-se că ea nu-i pomenise de nici o scrisoare, aruncă disprețuitor plicul, care pluti spre podea.

— Mă duc pînă în Lane End House, zise el.

— Pot să vin și eu ?

— Nu.

II

Aceeași presimțire a unui eveniment important, care îl îndreptățise oarecum să-l repeadă pe băiat, îl făcu să se simtă stingherit și jenat în timp ce stătea sub portalul casei Orgreave, așteptînd să i se deschidă. De-a lungul aleii care mărginea peluza ovală de sub copacii înalți se mai zăreau urme de roți făcute cu o zi în urmă. Casa rămînea și ea neschimbată ; perdelele de la toate ferestrele, glastrele, ori mobilele dintre draperii erau exact ca de obicei. Și totuși solida clădire și tot ce era înăuntru aveau aerul de a fi o iluzie.

O slujnică își făcu apariția.

— Bună ziua, Selina.

Probabil că niciodată nu-i spusese pe nume, dar astăzi stinghereala îl împingea să facă lucruri neobișnuite.

— Bună ziua, domnule, zise Selina, a cărei îmbrăcăminte neschimbată nu ținea seama nici de cele mai importante evenimente.

Dar era ca și cum ar fi spus : „Vai, domnule ! La ce am ajuns !“

Și ea, la rîndul ei, se simțea stingherită și jenată. Cu glas tare zise :

— Domnișoara Orgreave și cu doamna Clayhanger sînt sus, domnule. Am s-o anunț pe domnișoara Orgreave.

Tușind nervos, el intră în salon, încăperea aceea mare și întunecoasă, înțesată de mobile vechi și de piese de mobilier mai noi și scumpe, de cărți, bibelouri, broderii

și amintiri, odaia în care o zărise pentru prima dată pe Hilda. Era exact aceeași ca și cu cîteva zile mai înainte; absolut nimic nu se schimbase, și totuși acum avea aspectul arheologic și pustiu al unui muzeu.

Aștepta cu teamă apariția lui Janet și a Hildei. Ce-ar putea să-i spună lui Janet, sau ea lui? Dar se mîngîie puțin cu gîndul că Hilda îi lăsase vorbă să vină și el.

Marțea trecută Osmond Orgreave murise, și în douăzeci și patru de ore se prăpădise și doamna Orgreave. Vineri fuseseră înmormîntați împreună. Astăzi, obloanele erau din nou deschise; între timp dricul, cu caii cu gîturile artificial curbate, duseseră alți morți la cimitir; orașul își ducea ca de obicei existența; iar familia Orgreave se răspîndise din nou. Marian, fiica cea mai mare, nici nu putuse măcar să vină, fiindcă soțul ei era foarte bolnav. Alicia Hesketh, fiica cea mai mică, aflată atît de departe în casa ei mare din Devonshire, nu fusese în stare să vină deloc, pentru că aștepta din clipă în clipă să nască cel de-al treilea copil; și nici Harry, soțul ei, nu putuse s-o lase singură. Charlie, doctor în Ealing, abia izbutise să vină pentru înmormîntare, pentru că celălalt doctor își scrîntise piciorul și toți pacienții erau pe capul lui. Și în chiar acea zi,Tom, avocatul, era în biroul său, cercetînd aspectele financiare ale afacerilor tatălui său; Johnie se afla în biroul firmei Orgreave și Fiul, ocupat cu latura profesională a afacerilor tatălui său; Jimmie, care făcuse o căsătorie nefericită, era cine știe unde; soția lui Tom, după ce ajutase cît putuse, plecase acasă; soția lui Jimmie nu apăruse deloc; Elaine, fiica lui Marian, plecase la Hanbridge după cumpărături pentru Janet; iar Janet rămăsese împreună cu amintirile ei. Se terminase o epocă, și episodul care o încheiase, cu aspectele-i stranii și cu iuțeala cu care se desfășurase, părea mai degrabă o uriașă halucinație.

Anumite înmormîntări sînt sortite să obsedeze un oraș întreg. Și era de așteptat ca înmormîntarea domnului și doamnei Orgreave să fie astfel. Nu numai că muriseră aproape în același timp, dar moartea le fusese precedată de simptome aparent similare, deși soțul murise de pericardită, survenită după boala de rinichi, iar soția de hiperemie a plămînilor, survenită ca urmare a

frecventelor crize de catar bronșic. Fenomenele fuseseră impresionante, și zvonurile le amplificaseră. Și-apoi Osmond Orgreave era de o jumătate de secol o figură importantă, celebră în oraș; din punct de vedere arhitectural, o mare parte a noilor cartiere era opera sa. Totuși înmormintarea nu fusese una din marile înmormîntări care făceau vîlvă în oraș. E drept, copiii n-ar fi acceptat nimic spectaculos; dar dacă municipalitatea ar fi fost de altă părere, ei ar fi trebuit să cedeze. De atîtea ori s-ar fi putut spune că oamenii de vază din oraș și-au cumpărat parcă dinainte procesiunile funerare cu metrul — procesiuni în care familiile lor, vrînd-nevrînd, erau reduse la rol de organizatori.

Tom și Janet hotărîseră totuși ca absolut nimeni, în afara familiei, să nu fie chemat la înmormîntare, și nimeni din afară nu protestase.

Adevărul era că Osmod Orgreave nu se apropiase niciodată de mulțime. Nu era francmason; nu fusese niciodată președintele Societății pentru urmărirea infractorilor; nu deținuse funcții municipale; nu urmărise alt scop decît binele familiei sale.Era un individualist. Farmecul și-l păstra mai ales pentru familia sa. Și, în afară de cordialitatea relațiilor lui în general, existase totdeauna o ușoară rezervă — de ambele părți. Era admirat pentru inteligența și distincția sa, simpatizat cînd vroia el să fie simpatizat, dar niciodată iubit, în afară de ai săi. În plus, avea renumele de a fi „destul de dur" în afaceri. Clienții avuseseră destule dificultăți cu el — și chiar și Edwin printre ei. Orașul își formase opinia despre Osmond Orgreave, iar verdictul, ca cele mai multe verdicte populare, era destul de drept în sine, dar nedrept prin mărginirea sa. Cele trei sferturi de coloană din ziarul „Signal", ca și notița mai scurtă, plină de aprecieri, din noua fițuică de dimineață, reflectau amîndouă, pentru cei destul de perspicace ca să înțeleagă, verdictul popular. Și deși lui Edwin nu-i plăceau înmormîntările lungi și isteria vaietelor publice, resimți totuși dezamăgire la ceremonia dispariției lui Osmod Orgreave.

Cele două femei intrară tăcute în odaie. Hilda avea o înfățișare dîrză de protectoare. Janet Orgreave, palidă și

cernită, părea foarte slăbuță. Nu scoase o vorbă; îl salută doar cu un gest din cap.

Edwin, controlîndu-și greu glasul și ochii, murmură:

— Bună ziua.

Nu dădură mîna; gestul le-ar fi frînt rezistența. Rămaseră cu toții în picioare, șovăind. Edwin vedea în fața lui două fetițe îmbătrînite de experiența îngrămădită peste ele. Janet, deși aparent sănătoasă, cu pielea ei albă și netedă, nu mai era decît o bătrînă în găoacea unei femei tinere. Ochii îi erau uscați, expresia jalnică, trupul vlăguit. Dorința conștientă de a place o părăsise, odată cu principala ei scuză de a fi în viață. Trecuse de treizeci și șapte de ani, și în ultimii zece ani trăise tot mai mult pentru părinții ei. Singură ea, dintre toți copiii, le rămăsese cu totul credincioasă. Pentru ei, și pentru nimeni altul, fusese Janet de neînlocuit — acel izvor de forță, strălucire și bănătate din care sorbeau. Era de-a dreptul sfîșietor s-o vezi în odaia aceasta familiară, plină de amintiri, pe care ea o umanizase și o iluminase cu însuși spiritul ei. Într-o singură zi se pomenise inutilă, redevenind fecioara neînsemnată, nedorită care era în realitate. O știa. Toți o știau. Și tot valul de simpatie fierbinte, pe care Hilda și Edwin îl revărsau asupra ei, fiecare în felul său, se izbea zadarnic de zidul acestei realități.

Edwin gîndi: „Și mai ieri încă se pasiona după tenis!“

— Edwin, zise Hilda, nu crezi că ar trebui să vină să stea la noi o bucată de vreme? Sînt sigură că ar fi mai bine pentru ea să nu doarmă aici.

— Bineînțeles, răspunse Edwin, încîntat că poate să fie de acord cu soția sa.

— Dar Johnnie? obiectă Janet.

— Ei, Johnnie! Poate să stea la Tom.

— Și Elaine?

— Poate să vină și ea cu tine. E destul loc pentru amîndouă.

— Nu pot să las slujnicele singure. Credeți-mă că nu pot. Or să se supere, stărui Janet. Mai ales că am de gînd să le concediez.

Edwin se văzu nevoită să înghită în sec.

— Atunci, stărui Hilda cu încăpățînare, vino măcar în seara asta. O să fim numai noi.

— Da, trebuie să vii, zise Edwin scurt.

— Nu-mi... nu-mi place să ies pe stradă, îngăimă Janet, roșind.

— Nici nu-i nevoie. Poți trece peste zid, zise Edwin.

— Sigur că da, întări și Hilda. Așa cum ești acum. Am să-i spun eu Selinei.

Ieși hotărîtă din odaie, și în clipa următoare se întoarse, în mînă cu o telegramă.

— Deschide-o tu, te rog. Eu nu pot, zise Janet.

Hilda citi :

„Mama și băiatul se simt amîndoi excelent. — Harry."

Janet se lăsă pe un scoun și izbucni în plîns.

— Sînt atît de bucuroasă. Atît de bucuroasă, bolborosi ea. Nu pot să mă stăpînesc.

Apoi se ridică în picioare, își șterse ochii și zîmbi.

Pe o distanță de cîțiva metri, proprietățile Clayhanger și Orgreave se învecinau, fiind despărțite printr-un zid scund, ridicat de puțină vreme care, după multe tărăgănări din partea celor doi proprietari, înlocuise pînă la urmă rudimentarul gard viu. În timp ce Selina aducea un scaun pe care doamnele să pună piciorul înainte de a trece peste zid, Edwin își aduse deodată aminte cum, pe vremea gardului viu, Janet se urcase odată pe o scăriță, ca să poată trece peste el și să-i viziteze grădina. O văzu în echilibru pe scară, zîmbind și apoi sărind, ca un copil. Acum, el le-o luă înainte amîndurora, urcîndu-se pe zid ; ele îl urmară cu grijă și, cînd ajunseră sus, Selina îi întinse scaunul, iar el îl puse de cealaltă parte a zidului, ca să poată coborî cu toții mai ușor.

— Ai grijă, Edwin. Ai grijă, strigă Hilda cu un glas ambiguu.

Și în timp ce încerca să-i ghicească dispoziția după glas, tainicul și schimbătorul curent submarin mereu prezent în viața lor comună îi izgoni într-o clipă conștiința tragediei pe care o trăia Janet ; și își dădu seama că nici un eveniment exterior căsătoriei sale n-ar putea alunga

pentru multă vreme din mintea sa secreta preocupare constantă pentru dispoziția sufletească a Hildei.

III

Cînd intrară în casă, Ada îi întîmpină cu un glas șoptit, plin de zel și prevestirea unei nenorociri :

— Au venit domnul și doamna Benbow. Sînt în salon. Au zis că vă așteaptă puțin să vă întoarceți.

Ada presimțise că, oricît ar încerca să pară nepăsători, ca membri ai puternicei clase conducătoare, stăpînul și stăpîna vor fi făcuți praf de această veste. Și chiar așa a fost. Căci Benbowii nu făceau vizite întîmplătoare ; în schema vieții lor fiecare act era minuțios plănuit și fixat în timp. Prin urmare, era vorba de o vizită cerută de etichetă, și în dosul ei se ascundea o intenție.

— Nu pot să dau ochiii cu ei. Mi-e imposibil, draga mea, murmură Janet, intimidată parcă. Mă întorc acasă.

Hilda vorbi însă cu o blîndă fermitate :

— Nu, n-ai să te întorci acasă. Vino sus cu mine pînă or să plece. Edwin, du-te te rog și vezi ce vor.

Șovăind puțin, Janet se supuse, și cele două femei se furișară iute sus pe scară. Parcă executau o retragere strategică din fața a ceva rău mirositor. Mișcarea lor instinctivă, atitudinea lor constituia un verdict atît de teribil și definitiv dat idealurilor soților Benbow, încît chiar și aceștia, dacă le-ar fi văzut, ar fi tresărit și s-ar fi îndoit o clipă de propria lor desăvîrșire morală. Ei da, aici se ajunsese : cei necăjiți se fereau de ei.

„Să văd ce vor !“ mormăi Edwin ca pentru sine, parcă neplăcîndu-i expresia ; oricum, Clara era sora lui ; și deși îl plictisea și îl exaspera, nu o putea pune în aceeași categorie cu alte femei plicticoase și exasperante.

Scoțîndu-și șapca din cap, intră în salon cu un aer de falsă încîntare.

Micul Bert Benbow, nespus de solemn și stingherit cu ochelarii primiți de ziua lui, se afla și el împreună cu tatăl și mama sa. O satisfacție imensă, temperată de o ușoară nervozitate, licărea în ochii părinților, și atitudinea celor trei dovedea imediat că împrejurarea era cere-

monioasă. Albert și Clara n-ar fi fost mai mulțumiți și mai încîntați nici chiar dacă prilejul ar fi fost o vizită de condoleanțe, sau chiar o înmormîntare.

Școlarul dichisit și periat, prea ocupat, nu participă destul de spontan și prompt la saluturi.

Clara zise, ușor contrariată :

— Bert, ce-i spui unchiului tău ?

— Bună ziua, unchiule.

— Așa mai zic și eu !

Clara se repezi imediat asupra primului subiect savuros, ca asupra unui fruct zemos :

— Cum a suportat totul biata Janet ?

În această privință, Edwin era absolut tipic pentru cele Cinci Orașe — refuza să admită, chiar și în mijlocul unei nenorociri, că se întîmplă sau că s-a întîmplat ceva neobișnuit. De aceea răspunse indiferent :

— Oh ! Foarte bine !

Ca și cum, după părerea lui, Janet n-ar fi avut nimic de suportat.

— Am auzit că a fost o înmormîntare *foarte* simplă, urmă Clara, dînd oarecum de înțeles că trebuia să se ascundă ceva sinistru în dosul acestei simplități a înmormîntării.

— Da, adeveri Edwin.

— Nu te-au invitat nici pe *tine ?*

— Nu.

— Oh ! De necrezut !

Se lăsă o tăcere, întreruptă doar de Albert care fredona ceva încetișor ; și apoi, tocmai cînd Clara îi pomenea numele, Hilda năvăli în odaie.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Hilda cu felul ei impulsiv de a fi.

Atitudinea ei nu-i plăcu lui Edwin, care prefera întotdeauna, instinctiv, să se prefacă că nu s-a întîmplat nimic. Dacă ar fi fost după el, vizita putea fi socotită cu totul întîmplătoare.

După cîteva fraze destul de vagi, Clara tuși și spuse :

— De fapt, e vorba de George al vostru și de Bert al nostru... N-ați auzit ?... George nu v-a spus nimic ?

— Nu... Ce s-a întîmplat ?

Clara se uita întrebător la soțul ei, și Albert preluă rolul important al bărbatului.

— Am înțeles că s-au bătut ieri la școală, zise el.

Cei doi băieți mergeau la aceeași școală, la noul și modernul liceu din Hanbridge, care dăduse o lovitură atît de mare vechilor instituții de învățămînt din Oldcastle. Faptul că Bert al lor frecventa aceeași școală cu George era un motiv de tainică mîndrie pentru soții Benbow.

— Oh, exclamă Edwin. Nu l-am văzut cu nici o rană, nu-i așa, Hilda ?

Chipul lui Albert rămase încordat.

— Uitați-vă numai la bărbia lui Bert, zise Clara.

Bert se simți încurcat văzîndu-se examinat de toată lumea. Se vedea, într-adevăr, o mică umflătură vineție pe bărbie.

— Eu am avut o discuție cu Bert, continuă Albert cu severitate. Nu știu cine a greșit — era vorba tot despre întîmplarea cu briceagul, știi — dar sînt sigur că Bert n-a avut dreptate. Și cum el e mai mare, am hotărît că trebuie să-i ceară iertare lui George.

— Da, adăugă Clara, nemaiavînd răbdare să asculte. Albert zice că nu e bine să existe certuri în familie — băieții nu și-au mai vorbit din seara aceea cînd am fost aici în vizită —; și se cade ca Bert să se poarte ca un bărbat și să-i ceară iertare lui George, și apoi să-și strîngă mîna.

— La fel zic eu, îi întări Albert spusele.

Edwin gîndi : „Cred că oamenii ăștia își închipuie că fac un lucru foarte distins."

Dar orice și-ar fi închipuit ei, reușiseră să-i facă pe Edwin și Hilda să se simtă prost. Ar fi dat o avere, și ar fi sacrificat tot personalul școlilor duminicale numai ca să găsească un mod demn de a ridiculiza și a face una cu pămîntul inițiativa lui Albert și a Clarei ; dar nu puteră găsi nimic.

Hilda întrebă, cam sec, dar resemnată :

— Unde-i George ?

— Acum cîteva minute era în budoarul tău, desenînd, zise Edwin.

Clara își lungi gîtul la auzul cuvîntului „budoar".

— În budoar ? zise ea.

Și Edwin și-o putea închipui coborînd pe Trafalgar Road și șușotind la ușa fiecărei case : „Știai că doamna Clayhanger are un budoar ? Asta-i ultima noutate." Și totuși, din spirit de bravadă, folosise intenționat cuvîntul.

— Adică în odaia pentru micul dejun, adăugă el, spre lămurire.

— Mă gîndesc, începu Albert, că ar fi bine ca Bert să se ducă la George, în odaia aceea. Vor rezolva mai bine lucrurile singuri.

Era foarte încîntat de această ultimă frază, care dovedea că, la urma urmei, era și el om de lume.

— Atîta vreme cît n-or să spargă prea multă mobilă, murmură Edwin.

— Hai, Bert, băiatule, zise Albert, pe tonul unui tată care vrea să apară ca un frate.

Și, cum Hilda nu spunea nimic, Bert porni în misiunea sa bărbătească, zîmbind stingherit și roșind. Închise ușa în urma lui, și nici unul dintre cei mari nu îndrăzni să se scoale și s-o deschidă.

— Ai avut ceva noroc în ultima vreme cu cuvintele lipsă ? întrebă Albert pe un ton degajat, vrînd să arate că socotea un fleac problema Bert-George, putînd s-o gonească oricînd din minte.

— Nu, zise Edwin. În ultima vreme nu m-am mai ocupat de jocul ăsta.

— Te cred, consimți Clara cu gravitate. Toate întîmplările astea probabil că v-au pus la grea încercare... Albert s-a descurcat însă foarte bine.

— Era vorba de cuvîntul „politețe", bătrîne, zise Albert.

— Nu știați ? își exprimă Clara surprinderea.

— „Politețe" ?

— Șaizeci și patru de lire și nouăsprezece șilingi de fiecare participant, zise Albert grozăvindu-se.

Edwin fluieră admirativ.

— Ai încasat banii ?

— Nu. Cecurile sînt emise luni, mi se pare. Bineînțeles, adăugă el, eu procedez științific. Nu las nimic la voia întîmplării, să știi. La concursul de săptămîna vii-

toare o să cheltuiesc din capital peste cinci lire și jumătate, și te asigur că îi capăt înapoi, *cu* profit.

În aceeași clipă, Bert intră în odaie.

— Nu-i acolo, zise el. Desenele sînt, dar el nu-i.

Era o veste nefavorabilă pentru cauza păcii între bărbați.

— Ești sigur? întrebă Clara, vrînd să spună că Bert nu l-a căutat cum trebuie pe George prin budoar.

Hilda păstra o tăcere posomorîtă.

— Poate că s-a dus sus, zise Edwin, mai amabil.

Cu o mîndrie reținută, Hilda sună clopoțelul.

— Domnișorul George e în casă? o întrebă cu severitate pe Ada.

— Nu coniță. A ieșit adineauri.

Adevărul era că George, auzind de la credincioasa Ada despre sosirea familiei Benbow, o ștersese prin bucătărie și prin ușa din dos, spre dealurile de lîngă gara Bleakridge, unde copiii înălțau zmee de pe uriașe movile de zgură.

— Ah! Ei, atunci, zise nedîndu-se bătut, Albert, dar adresîndu-i-se lui Edwin, poți să-i spui că Bert a venit special ca să-i ceară scuze. Oh, și uite briceagul!

Privi acum spre Hilda și, scoțînd briceagul lui Tertius Ingpen, îl așează cu un gest ostentativ pe polița căminului.

— Prefer să-l văd pe căminul vostru, decît pe al nostru, adăugă el, zîmbind cu emfază.

Atitudinea sa deși greu de definit, arăta în linii mari destul de clar că fără a contesta eficacitatea rugăciunii, nu putea îngădui ca fiul său să accepte de la George cele mai terestre bricege, sub pretextul că ar fi fost coborîte din cer. A fost un moment triumfal pentru Albert Benbow, așa cum stătea dominînd întregul salon. El simți că, în afară de faptul că redusese la tăcere pe acest membru mai în vîrstă și mai bogat al familiei, apărea și ca o figură măreață în ochii propriului său fiu.

În pauza penibilă care urmă, Clara zise cu un zîmbet candid:

— Albert, nu uita să întrebi ce te-a rugat Maggie.

— Oh, da! Știi, zise Albert, Maggie vrea să afle în cît timp poți să perfectezi cumpărarea casei.

Edwin se foi, stingherit.

— Nu știu, mormăi el.

— Ai putea să i-o achiți într-o lună ? Să zicem cel mai tîrziu pînă la sfîrșitul lui octombrie, stărui Albert ; și apoi devenind caustic : N-ai decît să vinzi cîteva din faimoasele tale polițe.

— Bineînțeles. Înainte de sfîrșitul lui octombrie, răspunse Hilda, cu o pornire impulsivă și arogantă.

Edwin rămase uluit de amestecul ei. Oare nu era în stare să învețe nimic ? Putea el mult și bine să folosească tonul cel mai potrivit, căsnicia lor va fi un infern dacă ea avea de gînd să se poarte în felul ăsta ! Ce știa ea despre dificultățile de a perfecta o cumpărare ? Ce drept avea să intervină cu un cuvînt atît de hotărîtor ? Era din partea ei o comportare nemaivăzută. Trebuie să-și fi pierdut mințile. Dar nu se lăsă pradă mîniei. Mormăi doar pe un ton nemulțumit :

— Foarte bine ! Foarte bine ! Dar nu sînt chiar atît de sigur. Nu vrea ca o parte să rămînă sub formă de ipotecă ?

— Nu, nu vrea, zise Albert.

— De ce ?

— Pentru că am obținut eu o nouă poliță pentru întreaga sumă.

— Oh !

Edwin îi aruncă Hildei o privire iritată, ca și cum ar fi spus : „Poftim ! Numai din pricina tupeului și grabei tale infernale, Maggie o să ajungă să piardă o mie opt sute de lire într-o investiție dubioasă. Ți-am spus eu că Albert va pune mîna pe banii ăștia dacă aude de ei. Și acum, uite !“

În acel moment Albert, care se pricepea foarte bine să obțină un avantaj din șovăiala caracteristică a cumnatului său, înțelese valoarea unei retrageri imediate. Și, în mijlocul a tot soiul de întrebări gălăgioase din partea Clarei, a unor generalități pline de afectare din partea lui Albert și a unor saluturi mohorîte și țepene din partea stingheritului Bert, vizita luă sfîrșit.

Dar destinul aștepta implacabil la colțul străzii ca să umilească mîndria lui Albert Benbow. Tocmai cînd Benbowii ieșeau de sub portalul casei, după ce ușa de

la intrare se închisese în urma lor, al doilea dintre frații Swetnam cobora pe Trafalgar Road. Se opri și își ridică pălăria.

— Bună ziua, domnule Benbow, zise el. Ați auzit vestea, îmi închipui ?

— Ce veste ?

— Concursul de cuvinte lipsă.

Se putu vedea că Albert pălise.

— Ce anume ?

— O hotărîre a Înaltei Curți de azi dimineață. Toți banii rămîn confiscați pînă la o audiere asupra legalității sau ilegalității concursurilor. În cel mai bun caz, jumătate din ei se vor duce pe cheltuieli. S-a terminat cu jocul cu cuvinte lipsă.

— Cine ți-a spus ?

— Am primit o telegramă ca să nu mai trimit participarea pentru săptămîna viitoare.

De pe buzele lui Albert Benbow țîșni un cuvînt de ocară. Soția lui ar fi trebuit să fie îngrozită de cuvîntul auzit ; dar nici nu clinti. Roșind și încruntîndu-se, zise :

— Ce rușine ! Noi am trimis-o pe a noastră.

Fidela creatură îl ajutase întruna în ultimele zile pe soțul ei, cu dicționarul sau copiind răspunsurile... Și poftim ! pînă la urmă, s-au confirmat zvonurile absurde, dar persistente, că anumiți încurcă-lume tot încercau să interzică concursurile de jocuri de cuvinte, pe motiv că n-ar face decît să stîrnească faimosul „instinct pentru jocuri de noroc“ al oamenilor, și mai ales al englezilor ! Albert respinsese cu însuflețire acuzația, insistînd asupra îndemînării necesare pentru alegerea cuvintelor precum și asupra libertății instituțiilor din această țară de-a lungul istoriei. Susținea că era inadmisibil ca un tribunal englez să se amestece într-o distracție atît de nevinovată și atît de tonică pentru un creier obosit. Și deși avusese anumite temeri ascunse, și fusese tulburat și chiar jignit de comentariile dintr-o revistă religioasă la care era abonat, nu vroia să abdice de la atitudinea lui curajoasă și conștientă de englez. Acum, cumplita lovitură îl izbise din plin și Albert știa, în inima sa, că fusese o pedeapsă cerească. Se întoarse să închidă poarta după el și îl zări pe Bert.

Ei da, auzind pe taică-său ocărînd, Bert se făcuse vinovat de o crimă, sau cel puțin de o indiscreție, pentru care trebuia să sufere.

Între timp, Swetnam plecase mai departe, ca să răspîndească vestea care avea să aducă indignare și mîhnire în zeci de mii de case respectabile.

IV

Janet intră cu pas ușor și sfios în salon.

— Au plecat ? întrebă ea. Mi s-a părut că aud ușa de la intrare.

— Da, slavă Domnului ! exclamă Hilda cu candoare, neținînd seama de convențiile (pe care Edwin le mai ținea în mare stimă) potrivit cărora o slăbire a relațiilor de familie nu trebuie pomenită față de străini decît pe un ton plin de demnitate și regret, scuzîndu-l pe cît posibil pe cel vinovat. Dar, de data asta, imensa stupiditate a Bonbowilor îl afectase într-atît pe Edwin, încît, deși dezaprobînd ieșirea soției sale, nu se putu stăpîni să nu izbucnească în rîs, susținînd-o astfel pe Hilda. Și, în tot acest timp, gîndea în sinea lui : „Auzi dumneata, bigotul nenorocit, să-și tîrască progenitura pînă aici ca să-i ceară iertare lui George !“

Îi era rușine, nu numai de rudele sale, ci într-un fel de întreaga omenire. Nu se putea uita în ochii nimănui. Soții Benbow lăsaseră în urma lor o imensă amărăciune, și această amărăciune afecta totul, putea fi aproape simțită pe limbă. Janet, firește, o observă imediat și simți că n-ar trebui să fie martoră la rușinea prietenilor ei. În plus, însăși existența ei devenise acum o scuză în sine.

Ea zise :

— Cred că ar trebui să mă întorc acasă și să văd ce pot pregăti de mîncare pentru Johnnie, în caz că se întoarce.

— Prostii ! i-o reteză Hilda. Cu trei servitoare în casă, nu-mi închipui că Johnnie o să moară de foame ! Și acum, stai jos. Stai *jos*, îți spun ! Dar imediat tonul i se

îmblînzi : Draga mea, te porți mai rău ca un copil... Hai, spune-i lui Edwin ce vroiai să-i spui.

Îi așează o pernă la spate, și gestul acesta umezi din nou ochii lui Janet.

Edwin avea senzația tulburătoare, neliniștitoare dar și dinamică de a fi închis într-o atmosferă de femei. Nu două, ci două mii de femei păreau că-l înconjoară cu imboldurile, gusturile și inspirațiile lor neprevăzute.

— Janet vrea să te consulte, adăugă Hilda, și chiar și ea păru să-l privească acum ca pe un vajnic salvator.

În sinea lui își zise : „La urma urmei, nu sînt atît de prost pe cît încerca ea să mă prezinte. Acum o să vedem care e adevărata ei părere despre mine !"

— E vorba doar de averea tatei, zise Janet.

— Dar de ce ? N-a lăsat testament ?

— Oh, ba da ! A întocmit un testament acum mai bine de treizeci de ani. Îi lăsase totul mamei, făcînd-o unicul executor, sau cum i s-o fi spunînd. Tipic pentru el, nu-i așa ?... Știi că el și mama nu s-au certat niciodată, n-au avut nici măcar o discuție ?

— În cazul acesta, spuse Edwin, dînd din cap aprobator, cu un aer masculin atotștiutor, să știi că legea are prevederi pentru toate situațiile. Tom trebuie să știe. Mama ta a făcut vreun testament ?

— Nu, sărăcuța de ea ! Nici nu s-a gîndit la așa ceva.

— Atunci, va trebui întocmită o procură legală, zise Edwin.

Janet se porni să spună :

— Cu vreo două sau trei luni în urmă, tata zicea că vrea să fii tu unul dintre executori. Zicea că te preferă pe tine ca executor.

Edwin se simți năpădit de o mare mulțumire, la gîndul că un om atît de important ca Osmond Orgreave intenționase să-l aleagă ca executor testamentar. Era ca o compensație pentru nenumărate denigrări.

— Serios ? zise el. Credeam că Tom va întocmi procura, sau Tom cu Johnnie împreună ; ei ar fi mai buni executori decît mine.

— Acum nu mai are importanță cine o să se ocupe de asta și cine nu, îl întrerupse Hilda tăios, cînd nu mai există nimic de care să te ocupi.

— Nimic de care să te ocupi ? repetă Edwin.

— Nimic ! zise Hilda cu glas ferm și limpede. Dacă e așa cum spune Janet.

— Dar nu se poate să nu fi rămas nimic !

Janet răspunse cu glas blînd :

— Mă tem că n-a mai rămas nimic.

Hilda a fost aceea care dădu explicații. Proprietatea casei din Lane End făcea parte din avere, dar asupra ei existau ipoteci de gradul întîi și al doilea, și asta de ani de zile. Datoriile grevaseră întotdeauna familia Orgreave. Cu un an în urmă, se părea că existau bani din abundență, dar o mare parte fuseseră cheltuiți cu remobilarea casei. I se dăduseră bani lui Jimmie pentru jalnica lui căsătorie ; i se dăduseră bani lui Charlie pentru cabinetul medical ; iar Tom îl atrăsese pe domnul Orgreave în afacerea cu Compania de porțelanuri Palace. Domnul Orgreave dăduse băncii o scrisoare de garanție pentru o sumă depășită din cont, în schimbul unor obligațiuni și acțiuni ale acestei companii. Obligațiunile erau lipsite de valoare, și deci și acțiunile, iar banca se și grăbise să facă o notificare pentru garanție. Exista o poliță de asigurare — o biată poliță de asigurare destul de mică pentru o mie de lire — al cărei capital bine investit ar putea aduce un venit de doisprezece sau cincisprezece șilingi pe săptămînă ; dar și polița asta era depusă ca garanție pentru o depășire a unuia din numeroasele conturi private de bancă ale lui Osmod Orgreave. Existau tot felul de datorii, începînd de la cele mai mici pînă la mijlocii. Valoarea afacerilor cu construcții ale lui Orgreave era extrem de dubioasă — atît de mult se bazaseră ele pe persoana lui Osmod Orgreave. Averea abia dacă se dovedea solvabilă ; ba chiar s-ar putea dovedi insolvabilă ; așa îi spusese lui Janet în ziua aceea Johnnie, care știa de la Tom, iar Janet îi spusese Hildei.

— Tatăl tău s-a vîrît în afacerea cu Compania de porțelanuri Palace ? exclamă Edwin, accentuînd neîncrezător ultimele cuvinte. Ce naiba a urmărit Tom ?

— Tocmai asta vrea să știe și Johnnie, zise Janet. Johnnie era foarte supărat. Am impresia că au avut un schimb de cuvinte mai tari.

În afară de amănuntul cu Compania de porțelanuri Palace, Edwin nu era prea surprins de aceste dezvăluiri, deși încerca să pară. Cu cît examina mai îndeaproape atitudinea sa din ultimii ani față de felul cum era gospodărită casa Orgreave, cu atît mai limpede trebuia să admită că tot timpul îi stăruise în minte o vagă bănuială că acolo finanțele erau cam putrede — chiar și în perioada de revenire a abundenței, cu vreun an sau doi în urmă, cînd negustorii de mobilă, zugravii și tapițerii se îmbogățiseră de pe urma acestei familii. Simți o puternică ciudă împotriva fermecătorului Osmond, ca și împotriva afectuoasei și încrezătoarei mame. De mulți ani trăiau, moralmente, pe seama lui Janet ; o monopolizaseră, o absorbiseră, o îmbătrîniseră, o uzaseră, doar că nu-i luaseră viața — și nu se îngrijiseră deloc de supraviețuirea ei. Acum se vedea inutilă, lipsită de apărare, neajutorată, fără un ban, și bătrînă ; se înfioră la gîndul că moartea îi răpise căldura afecțiunii părintești.

— Înțelegi, zise Janet, tata era atît de cinstit și de generos.

Edwin nu răspunse nimic la această izbucnire sinceră.

— N-ai chiar nici un ban, Janet ? întrebă Hilda.

— Există niște bani pentru mici cheltuieli gospodărești, și prin nu știu ce minune n-am cheltuit bancnota de zece lire pe care mi-a dat-o tata de ziua mea.

— Ei da, exclamă Edwin, imaginîndu-și ironic cum bancnota aceea de zece lire o putea apăra singură pe Janet de restul lumii. Bineînțeles că Johnnie îți va aloca cel puțin o parte din venituri.

— Sînt sigură că așa va face, dacă se va putea, consimți Janet. Dar el spune că va fi cam greu. Vrea să ne debarasăm imediat de casă.

— Ascultă-mi sfatul și nu face așa ceva, zise Edwin. Pînă cînd va fi închiriată sau vîndută, casa poate foarte bine să fie ocupată de tine decît să stea goală — chiar mai bine, de fapt, pentru că ai grijă de ea.

— *Asta*-i foarte adevărat, zise Hilda, dînd de înțeles că, prin cine știe ce minune, un bărbat spusese în sfîrșit și ceva ca lumea.

— Nu va trebui să folosești toată casa, continuă Edwin. Și n-ai nevoie de toate servitoarele.

— Aș vrea să stai de vorbă cu Johnnie, șopti Janet.

— Am să stau de vorbă cu Johnnie, confirmă Edwin. Dar mi se pare că ar trebui să stau de vorbă mai ales cu Tom. Nu știu ce-a avut în cap cînd l-a vîrît pe tatăl tău în afacerea cu porțelanurile Palace. Asta mă depășește.

Janet protestă cu blîndețe :

— Sînt sigură că a socotit că face bine.

— Oh, desigur ! zise Hilda cu înverșunare. Desigur ! Ei socotesc întotdeauna că fac bine. La fel și bărbatul meu, care se vîră într-o afacere primejdioasă de proporții mari, și *el* crede că face bine, și orice i-aș spune nu-l pot opri. Și va tot socoti că face bine, pînă cînd lucrurile vor ieși prost, și o să fim ruinați, și o să rămîn văduvă, ca să-l cresc singură pe George.

Ochii ei plecați aruncau fulgere spre covor.

Janet, tulburată, se uită de la unul la celălalt și apoi, cu întreaga forță inconștient stăruitoare a posturii ei de victimă îndoliată, murmură ușor către Edwin :

— Oh ! Nu risca nimic ! Nu risca nimic !

Edwin rămase descumpănit de întorsătura rapidă a conversației. Mii de femei îl împresurau mai strîns ca oricînd. Nu putea face nimic împotriva lor, decît cel mult să le opună o îndărătnicie care ar putea fi socotită pur și simplu brutală. Nu puteai să le convingi cu nici un argument — în special pe Hilda. Orice argument ar fi fost socotit o insultă. Ar fi cu neputință s-o convingi pe Hilda că profitase meschin și urît de situația lui, și că avea toate motivele s-o condamne pentru purtarea ei. Ea se erija în personificare a dreptății și năpăstuirii. În clipa aceea, împărtășea cu Janet rolul de victimă. Și îl deconcerta.

Își mușcă buza de jos.

— N-are rost să vorbim înainte de a mă întîlni cu el, zise pe un ton cît mai degajat. Crezi că, dacă mă duc acum, aș putea să-l mai prind pe Johnnie la birou ?

Și, în tot acest timp, cu inima răzvrătindu-i-se împotriva Hildei, se gîndea : „Ce-ar fi fost dacă *eu* ajungeam la sapă de lemn !“

Janet îi vîrîse frica în suflet — Janet care, în tristețea ei și în deznădejdea ei, te ducea cu gîndul la un

fir de praf purtat de vînt —tot ce mai rămînea din măreața structură socială a unei familii care fusese unită și îmbelșugată.

V

În centru, în fața birourilor firmei Orgreave și Fiii, Edwin îl întîlni pe Tertius Ingpen, în mijlocul zarvei stîrnite de întoarcerea spectatorilor înfierbîntați de la un meci de fotbal, în care echipa cunoscută lumii sportive sub numele de „Moorthorne" din Bursley înregistrase un picior rupt și scorul de doi la unu.

— Bună ! îl salută Ingpen. Mă gîndeam să trec pe la tine diseară.

— Te rog ! zise Edwin. Vino chiar acum cu mine.

— Nu pot !... De ce-or vrea mîrlanii ăștia să treacă peste tine ca și cum nu te-ar vedea ? Apoi, pe un ton schimbat, liniștit, făcînd cu capul un semn spre birourile firmei Orgreave : Ai fost pe acolo ?... Ce săptămînă !... Cum stau lucrurile ?

— Prost, răspunse Edwin. Într-un singur cuvînt, prost !

Sprîncenele lui Ingpen se înălțară.

Se retraseră din puhoiul mulțimii, către liniștea de pe Turnhill Road. Se vedea că erau bucuroși de a se fi întîlnit. Edwin avusese o întrevedere satisfăcătoare cu Johnnie Orgreave — satisfăcătoare în sensul că Johnnie recunoscuse că tot ce-i spusese Edwin era just și făgăduise să ia măsurile corespunzătoare.

— Tocmai am stat de vorbă cu tînărul Johnnie, sper că spre binele lui, zise Edwin.

Și, în acea pornire izvorîtă din satisfacția stranie, profundă, resimțită de purtătorul unor vești dezastruoase, îi împărtăși lui Ingpen tot ce știa despre situația în care se afla Janet Orgreave.

— După părerea mea, zise el, este o infamie.

— O infamie, repetă cu mînie Ingpen cuvîntul. Mai rău chiar. Ce-o să facă Janet ?

— Păi, cred că va trebui să stea împreună cu Johnnie.

— Şi atunci, cum rămîne cu doamna Chris ? întrebă Ingpen într-un murmur.

— Doamna Chris Hamson ? exclamă Edwin, uimit. Oh ! Mai continuă încă legătura aceea ?... Veselă perspectivă !

Ingpen îşi mîngîie barba.

— În orice caz, zise el, pe Johnnie te poţi bizui cel mai mult dintre toţi. Charlie este foarte simpatic, dar Johnnie e cel mai de nădejde. Pe Tom nu mi-ar plăcea prea mult să trebuiască să contez, iar cît despre Jimmie, ce să spun... !

— Pe Johnnie l-am considerat totdeauna un copil. N-am ce face.

— E dreptul tău, atît timp cît nu te duci să i-o spui doamnei Chris, rîse Ingpen.

— N-o cunosc.

— Ar trebui s-o cunoşti. Aî avea ce învăţa, prietene.

— Am tot învăţat destule în ultima vreme, zise Edwin. Chiar şi în după-amiaza asta mi s-a spus pur şi simplu că ar trebui să renunţ la ideea de a ridica ateliere noi, pentru că e riscant, şi că porţelanurile Palace au fost riscante, şi că Janet n-are nici un ban. Înţelegi ce vreau să spun ?

Simţise nevoia să vorbească despre toate astea pentru că îi stăteau pe suflet. Cu o săptămînă în urmă îşi spusese că reuşita unei căsnicii depinde mai ales de tonul întrebuinţat de fiecare din părţi. Dar în scena derutantă din după-amiaza aceea, tonul său atinsese aproape perfecţiunea, şi totuşi căsnicia îi apărea mai dificilă ca oricînd. Cuvintele lui Ingpen îl alinară şi îl reconfortară. Senzaţia de a fi înţeles era minunată. Prietenia lor se adîncea.

— Ascultă, zise Edwin la despărţire, ar fi bine să te faci că nu ştii nimic despre toate acestea cînd vii diseară.

— S-a făcut, dragul meu.

Şi prietenia lor, dintr-odată, păru să se intensifice şi mai mult.

Cînd Edwin se întoarse acasă, Janet nu se mai afla la ei. Ca un animal hărţuit, care se fereşte de orice şi oricine, fugise să se ascundă cu primul prilej. După spusele Hildei, dăduse fuga pînă acasă pretextînd că avea de

căutat neîntîrziat ceva în șifonierul sau în scrinul mamei ei.

Edwin îi povesti soției sale întrevederea cu Johnnie Orgreave, fără a-și putea ascunde o intonație de triumf justificată. Pe scurt, îl sfătuise de bine pe Johnnie, iar Johnnie fusese de acord și se lăsase convins. Hilda îl ascultă cu un respect cuviincios. Edwin nu-i pomeni de întîlnirea cu Tertius Ingpen, în parte din prudență, și în parte de teamă. Cînd Ingpen sosi, mult mai devreme decît s-ar fi așteptat, Edwin se afla sus ; cînd coborî, o găsi pe soția sa stînd alături de prietenul său și discutînd prietenește cu glas scăzut. Lumina era aprinsă.

— A venit domnul Ingpen, zise Hilda, cu aerul de a-i anunța o surpriză.

— Bună, Ingpen.

— Bună, Ed.

Ingpen nu se ridică de pe scaun. Nu-și dădură nici mîna, dar în cele Cinci Orașe prietenii care au ajuns la un anumit grad de intimitate omit cu mîndrie ceremonia strîngerii mîinii. Era deci cu neputință ca Hilda să ghicească că Edwin și Tertius Ingpen se mai întîlniseră în ziua aceea, și se pare că Ingpen nu-i divulgase acest fapt. Edwin avu senzația că e un complotist.

Firește, conversația nu se îndepărtă prea mult de familia Orgreave — și în special de Janet. Indignarea lui Ingpen față de neglijența care o lăsase pe Janet în mizerie era destul de intensă ca s-o satisfacă pe Hilda, care părea din nou gata să-și manifeste nemulțumirea împotriva nepăsării dăunătoare a capilor de familie, în general. În cele din urmă ea zise :

— E destul ca orice femeie să se întrebe serios unde va ajunge ea însăși — dacă se întîmplă ceva.

Ingpen zîmbi ironic.

— Acum devii prea personală.

— Ei, și ce ? Cu un soț încăpățînat ca al meu, care se vîră în tot felul de proiecte !

Glasul Hildei răsuna extraordinar de limpede și de sfidător. Edwin se ridică, nervos.

— Mă duc să aduc niște țigări, mormăi el.

Hilda și Ingpen aproape că nu-i dădură atenție. Își și aruncau vorbe provocatoare. Deși știa că provizia de ți-

gări se afla în sufragerie, ocoli jumătate din casă pînă să ajungă acolo; apoi aprinse becul cu gaz și trase pe îndelete obloanele; după care sună clopoțelul cerînd să i se aducă chibrituri și, după ce le primi, își aprinse o țigară.

Cînd intră din nou în salon, Ingpen spunea cu multă convingere:

— Greșești complet, după cum ți-am mai spus. Instinctul dumitale greșește, nu capul. Femeile ar face orice ca să-și satisfacă instinctele, absolut orice. Și-ar distruge și viața ca să-și satisfacă instinctele. Da, chiar și atunci cînd știu prea bine că instinctele lor greșesc!

Edwin își zise: „Ei, dacă ăștia doi au de gînd să se încaiere, nu-i treaba mea."

Dar Hilda, părînd depășită, folosi un ton foarte moderat pentru a-i replica:

— Nici că se poate să vorbești mai clar.

Tertius Ingpen răspunse cu fermitate:

— Nu fac decît să spun cu glas tare ce gîndește orice bărbat... Ține minte — orice bărbat.

— Și cum se face că *dumneata* știi atîtea despre femei?

— Cîndva am să-ți spun, zise Ingpen scurt, după care zîmbi din nou.

Edwin, înaintînd, murmură:

— Poftim. Ia o țigară.

Cîteva minute mai tîrziu, Ingpen, fără ajutorul nimănui, încerca să creioneze la pian o simfonie de Beethoven, ținîndu-și capul pe spate ca să nu-i intre în ochi fumul de la țigară.

VI

Cînd se făcu ora la care Hilda le făgăduise să le ofere o cină rece, Edwin și Tertius Ingpen se aflau singuri în salon, Ingpen din nou așezat la pian, părînd absorbit în improvizații armonice proprii. Nu se mai pomenise nimic despre subiectul pe care-l discutaseră Ingpen și Hilda. În general, cu toată purtarea rezervată a Hildei,

Edwin își zicea că în clipa aceea căsnicia lui era destul de reușită și că șuvoiul existenței curgea în favoarea lui. După ce mai trecură cinci minute, neliniștit, se sculă și zise :

— Mă duc să văd ce se întîmplă cu cina.

Ingpen încuviință din cap, ca prin vis.

Edwin aruncă o privire în sufrageria iluminată, unde cina complet pregătită aștepta în tăcere. Apoi se duse în budoar. Acolo, cele două sfeșnice de pe polița căminului fuseseră așezate unul lîngă altul pe birou, și lumînările luminau chipurile Hildei și fiului ei. Hilda, îngenuncheată, ținea în mînă un plic cu adresă și timbru, băiatul stătea aplecat la birou și desena, iar mama lui îl privea. În sinea sa, Edwin gîndi înduioșat că foloseau lumînări, cînd becul de gaz ar fi fost mult mai eficient ; își zise că folosirea lumînărilor era tipică pentru capriciile neprevăzute ale Hildei. Dar, deși se simțea amuzat, îl impresionă straniu acest grup ce se distingea la lumina pîlpîindă a lumînărilor în întunericul odăii. Rareori îi vedea pe Hilda și George laolaltă ; nici unul dintre ei nu era prea expansiv ; și categoric că nu o văzuse niciodată pe Hilda îngenuncheată lîngă fiul ei, în afară de acea noapte în casa Orgreave, înainte de a se fi căsătorit, cînd George zăcea în pat inconștient, între viață și moarte. Știa că dragostea Hildei pentru George avea în ea ceva sălbatic, dar, din lipsă de dovezi, ajunsese s-o uite în rutina existenței lor comune. Îngenuncheată lîngă fiul ei, Hilda arăta ca o fetiță, și candoarea atitudinii ei îl mișcă pe Edwin. Prin minte îi trecu ca un fulger ideea că viața era un lucru minunat.

Ușa fiind întredeschisă, aproape că nu-l auziră intrînd. George fu primul care se întoarse. Dar chiar atunci, în cadrul ușii apăru Ada.

— Da, coniță ?

— Oh ! Ada ! Dă fuga și du scrisoarea asta la cutie, vrei ?

— Da, coniță.

— Să știi că poșta a trecut, zise Edwin.

Hilda se ridică încet.

— Nu contează. Vreau doar să ajungă la poștă.

În timp ce Hilda îi înmîna Adei scrisoarea, el se întrebă într-o doară care o fi adresa de pe plic și de ce ținea ea să ajungă la poștă. Oricum, era tipic pentru ea să țină ca scrisoarea să ajungă la poștă. Putea să amîne zile întregi scrisul unei scrisori și apoi, după ce o scrisese, stătea „ca pe ghimpi" pînă cînd o vedea plecată din casă ; și, chiar după ce mesagerul se întorcea, întreba : „Ai pus scrisoarea la poștă ?"

Ada plecase.

— Ce desenează băiatul ăsta ? întrebă Edwin jovial.

Nu-i răspunse nimeni. Stînd între soția sa și băiat, se uită pe hîrtie. Primul lucru pe care-l observă fu o inscripție, imitînd felul de a desena literele al unui arhitect : *„Plan pentru noile ateliere tipografice proiectat a fi construit de domnul Edwin Clayhanger pe terenul din Shawport. Arhitect : George Edwin Clayhanger."* Și ,în alte locuri pe hîrtie, „Planul parterului" și „Elevația". De la distanță, planul semăna cu opera unui arhitect adevărat. Numai cînd îl examinai de aproape, se dovedea a fi doar o imitație de copil. Elevația nu era terminată... La asta deci lucrase George toată ziua, în afară de momentele cînd trebuia să scape de sîcîieli. Și iată și taina, ca și urmările atașamentului său față de Johnnie Orgreave. Totuși, băiatul nu-i suflase o vorbă lui Edwin, pentru a explica acest atașament ; și nici Johnnie.

— Tocmai mi-a spus că vrea să se facă arhitect, zise Hilda.

— Planul ăsta e o copie a planului lui Johnnie, sau e făcut chiar de el ? întrebă Edwin.

— Oh, e făcut de el ! răspunse Hilda cu o grabă care îi trădă toată mîndria pentru băiatul ei.

Edwin se simți mișcat. Se mai uită puțin la plan, făcînd observații și punînd întrebări pe un tot indiferent ; dar era atît de mișcat, încît aproape că nu știa ce spune și nu înțelegea ce i se răspunde. I se părea uimitor, miraculos, copleșitor, ca propria sa ambiție frustrată, de a deveni arhitect, să reînvie în copilul soției sale, în acest copil care nici nu era al său. El se resemnase să rămînă tipograf, și chiar îi plăcea să fie tipograf, dar în acest moment întreaga sa carieră i se păru un martiriu. Și își jură fierbinte ca George să nu aibă parte de un ase-

menea martiriu. Ambiția lui George va fi sprijinită și promovată, cum nu a mai fost niciodată sprijinită și promovată ambiția vreunui băiat. O clipă avu convingerea că George era un geniu.

Hilda, stînd în spatele lui George mîndru și tăcut, trase spre ea capul lui Edwin și-l sărută. În timp ce-l săruta, îl privi; și ochii ei păreau să spună: „Construiește-ți atelierele; am cedat. Poate că planul lui George este cel care m-a făcut să cedez, dar oricum sînt destul de tare ca să pot ceda. Îmi rămîne tăria."

Iar Edwin gîndi: „E o femeie unică. Care altă femeie ar fi putut face ceva așa ceva în felul ăsta?" Și în îmbrățișarea lor se amestecau, intensificîndu-i și complicîndu-i semnificația, pasiunea lor, triumful lui, supunerea ei, făgăduiala tainică a băiatului, și durerea lar pentru tragedia lui Janet.

— Amicul Ingpen așteaptă cina, să știi, zise Edwin cu tandrețe. George, trebuie să-i arăți desenul și domnului Ingpen.

Cartea a doua
TRECUTUL

Capitolul XI
LITOGRAFIA

I

Edwin, așezat în spatele unei uși cu geam, pe care fusese scris cu grijă „Birou privat" auzi prin fereastra deschisă a încăperii glasurile copiilor Benbow și al mamei lor, afară în stradă.

— Oh, mamă ! Ce firmă mare !

— Înseamnă că unchiul Edwin e un om important, dacă are o firmă atît de mare.

— Sst !

— Ieri nu era pusă.

— T-i-p-o- - -

— Hai, Rupy ! Astîmpără-te !

— Ce litere mari, nu-i așa, mamă ? ...„Tipografie"... „Tipografie litografică. Edwin Clayhanger."

— Sst !... Bert, de cîte ori vrei să-ți spun să-ți legi șiretul ?

— Tare sînt curios dacă George o fi venit.

— Mamă, pot să sun *eu* clopoțelul ?

Toți copiii erau acolo, cu glasurile lor ascuțite. Edwin se întrebă de ce oare o fi fost adus și Rupert. Ce rost avea să-i arate unui copil de trei ani, ca Rupert, atelierele tipografice ? Dar așa era Clara... Că micul Rupert nu putea fi lăsat singur acasă, asta nu-i trecea prin minte augustului său unchi.

Edwin se ridică, încuie un seif zidit în peretele odăii și vîrî cheia în buzunar. Seiful zidit în perete îi producea tot atîta plăcere ca și diferite amănunte ale noilor ateliere ; fusese ideea lui Johnnie Orgreave. Își puse pe cap

cu un gest nepăsător o pălărie gri, o împinse puțin pe ceafă și, cu mîinile în buzunare, trecu în odaia alăturată, mai mare, care era biroul funcționarilor.

Amîndouă camerele aveau pereții vopsiți în verde, iar mobilierul și birourile erau de pin. Totul era nou-nouț, numai că în biroul funcționarilor procesele iraționale ale rutinei începuseră să-și pună amprenta. Pe polița de fier vopsit a căminului era așezată o placă de faianță albă-fumurie, adusă ca mostră cu mult înainte ca odaia să fi fost terminată, și care acum nu-și mai avea rostul. Cu toate acestea, femeia care făcea curat ridica automat placa aproape în fiecare dimineață, ștergea praful dedesubt și o așeza la loc ; Edwin și slujbașii săi o vedeau de zeci de ori pe zi fără să-i deranjeze, și treptat ea își dobîndi dreptul de existență. Va mai trece mult pînă cînd vreun inoportun cu tendințe reformiste va exclama :

— Ce caută aici vechitura asta de placă de faianță ?

Ceea ce observă Edwin erau urmele și chiar zgîrieturile de pe pereți și de pe mesele de lucru ; i se păru oarecum straniu că noul nu putea rămîne veșnic nou. Se gîndi să-i dea un avertisment funcționarului mai în vîrstă (cîndva vînzător în vechea prăvălie de la colțul lui Duck Bank cu Wedgwood Street), dar apoi își zise : „La ce bun ?“ ; și nu făcu decît să-i spună :

— Nu plec din ateliere.

Trecu, cu mersul său oarecum stîngaci, în micul hol de la intrarea atelierelor. Pe partea exterioară a ușii, pe care o închise, era imprimat cuvîntul „Birou“. Avusese de gînd să scrie „Contoar comercial“, fiindcă suna romantic și frumos ; dar cînd venise momentul să-l comande, șovăise în fața acestui romantism ; îi era ca de obicei teamă să fie sentimental și, cu o ironie prefăcută, spusese în public : „Unii ar pune pe ușă cogeamitea inscripția de *Contoar comercial*.“ Acum își regreta lipsa de îndrăzneală. Și mai regreta și diverse alte cazuri cînd îi lipsise curajul, la proiectarea atelierelor. Atelierele existau, dar arătau întocmai ca și alte clădiri noi și nu semănau prea mult cu edificiul pe care-l visase. Ar fi trebuit să fie mai mare, mai cuprinzător, mult mai scump, o pildă pentru acest district infect. Își dădea seama că se lăsase influențat prea mult de mentalitatea locală și

acționase cu jumătăți de măsură. Întreaga sa viață îi apărea făcută din jumătăți de măsură, din neîncetate restrîngeri. Pe vremuri avea obiceiul să citească, de fapt să studieze, serile, în fiecare marți, joi și sîmbătă. Acum citea foarte rar, și niciodată cu regularitate. Cu mai puțin de un an în urmă, își făurise vag un plan frumos, de a deveni „muzical". La sugestia Hildei, cumpărase o carte de critică muzicală de Hubert Parry, și Hilda o „înghițise" în trei zile ; el însă o începuse doar și n-o mai terminase. Seratele muzicale, după cîteva slabe eforturi de a le înviora, se tîrîseră lipsite de vlagă și apoi își dăduseră duhul, sub jalnica scuză că împrejurările nu erau încă pe deplin favorabile. Și căsnicia lui, atît de minunat de romantică în primele zile... !

Apoi bunul-simț, sau poate respectul de sine, reduse brusc la tăcere aceste auto-desconsiderări. Dorise această femeie și o dobîndire — o avea. Era lîngă el, trăind în casa lui, purtîndu-i numele, cheltuindu-i banii ! Lumea nu putea trece peste acest fapt, și nici cîrcotașul din sinea lui nu putea trece peste el. Spusese că va avea un nou atelier și, cu toate defectele lui și măsurile tematoare — iată și noul atelier ! Ba mai mult, tocmai fusese impus pentru taxe municipale la o cifră monstruoasă ! Cumpărase casa în care locuia (și o ipotecase) ; îndurase cu stoicism pagube mari ; vînduse din obligațiuni — și chiar la un preț mai mic decît îl costaseră pe el ; o înfruntase pe redutabila sa soție ; și își construise atelierul ! Voința lui, și nimic altceva, era bagheta magică care îl făurise.

Firma în negru și auriu, ce se înălța pe acoperișul albastru al atelierului, se putea vedea tocmai de pe Acre Lane și de la jumătatea lui Shawport Lane, proclamînd progresul litografiei și al tiparului mecanizat, precum și numele lui Edwin Clayhanger. Orășelul trebuise s-o înghită ! Știa prea bine că orășelul era mîndru de acest atelier. Iar el avea comenzi mai mult decît suficiente pentru ca întreprinderea să funcționeze cum trebuie. Chiar și în cele Cinci Orașe, inițiativa părea să-și primească răsplata.

Viața putea fi oricît de nesatisfăcătoare, dar era plină de savoare.

Clopoțelul sunase. Edwin deschise ușa principală, și în prag apăru Clara cu copiii. Edwin era unchiul cel minunat și generos. Copiii intrară, cu băgare de seamă, neuitînd recomandările materne. Fiecare era curat și dichisit; Bert greoi, Clara ca o strengăriță, Amy grăsuță și blîndă, Lucy drăguță, iar Rupert pur și simplu adorabil — fiecare din ei reprezenta un efort separat considerabil de atenție grijulie. Mama venea la urmă, epuizată, încă drăguță, cu o ușoară tîrșîială a picioarelor. În ochii ageri și scînteietori se putea citi atît invidie, cît și admirație naivă pentru fratele ei. „Ce mai viață!" gîndi Edwin, vrînd să spună că viața familiei Benbow era îngustă, îmbîcsită, silnică, convențională, lipsită de farmec! El trăia într-o lume guvernată de concepții complet diferite de ale lor. Cu toate acestea, se desfăta cu farmecul neîntrerupt al lui Rupert, aprecia blîndețea lui Amy, eleganța de floare a lui Lucy, și nesfîrșita trudă a mamei lor, oricît ar fi fost ea de răutăcioasă. Plin de voie bună, se purtă fără ocolișuri cu ei toți. Noul atelier fiind destul de aproape de locuința familiei Benbow, veniseră adesea, grămadă, să vadă cum se înalță, socotind fiecare din plimbările acestea ca un fel de picnic. Și acum, cînd impozanta clădire era inaugurată și cu firma instalată, unchiul Edwin fusese rugat să le arate totul, într-o vizită specială, și el încuviințase cu amabilitate.

— George a venit, unchiule Edwin? întrebă Bert.

Nu, George nu venise. Cei doi veri se împăcaseră (deși nu la vremea și în felul dorit de Albert); soții Benbow socoteau chiar că acum băieții erau foarte buni prieteni, ceea ce-i mulțumea complet pe Albert și Clara; și George ar fi trebuit să participe la vizita din după-amiaza aceasta; dar nu venise. Edwin, știind cît de imprevizibil era George, se aștepta la orice.

— Mașini! Mașini! ciripi micuțul Rupert, îmbrăcat în costumaș alb, căruia i se spuseseră tot soiul de povești minunate.

— Ai să vezi și mașini, îi făgădui Edwin.

Nu avea de gînd să înceapă direct cu sala mașinilor. N-ar fi recunoscut niciodată, dar intenția sa era de a dezvălui într-un fel teatral atelierul, culminînd cu sala

mașinilor. Ca să spunem adevărul, omul era plin de trucuri secrete, contrazicînd atitudinea de unchi indiferent pe care o arbora. Era doar un băiețandru — aproape o școlăriță.

Îi conduse printr-un coridor destul de lung, urcînd și coborînd niște scări — scări care nu fuseseră încă inaugurate, dar care vor fi în curînd — pînă în atelierul de lustruire a pietrei, în care domnea o obscuritate romantică, cu un ungher și mai întunecos, unde un mic dispozitiv se tot învîrtea pînă ajungea să netezească piatra. Clara cea mică rămase cu privirile la cei doi muncitori, pe cînd ceilalți urmăreau dispozitivul, iar Edwin simțindu-se ridicol în postura de conferențiar, mormăi cîteva cuvinte de explicație. După aceea, urcînd cîteva trepte, ajunseră într-o încăpere înaltă cu tavanul de sticlă, scăldată în soare și înăbușitor de caldă. Aici lucrau alți doi oameni, printre care neamțul Karl, plin de sudoare, aplecat deasupra mesei de lucru, lucrînd de zor la un desen. În jurul lui se vedeau tot felul de desene colorate, pietre acoperite cu desene în creion, planșe și diferite foi de hîrtie și cartoane.

— Ooh, murmură Bert, foarte impresionat de meticulozitatea cu care Karl hașura cu creionul pe o piatră.

Edwin zise:

— Acesta-i atelierul de desen.

— Oh, da! murmură Clara nedeslușit. E foarte cald, nu-i așa?

Nimeni nu se arăta interesat de ce era înăuntru, în afară de Bert. Priveau în jur nepăsători, fără să înțeleagă, fără curiozitate.

— Mașini! ceru iarăși Rupert.

— Haide, atunci, zise Edwin, pornind cu pas sprinten și vioi.

În ușă se afla Tertius Ingpen, preocupat și atent, părînd exact ceea ce era — un inspector de fabrici în exercițiul funcțiunii.

— Nu țineți seama de mine, zise Ingpen, mă descurc și singur. De fapt, chiar prefer.

La vederea unui străin important care vorbea familiar cu unchiul Edwin, toți copiii în afară de Rupert rămа-

seră stingheriți, îmbufnați și puțin speriați, iar Clara privi în jur, ca și cum ar fi descoperit deodată lucruri interesante prin colțurile atelierului.

— Sora mea, doamna Benbow — domnul Ingpen. Domnul Ingpen este inspector de fabrici din partea statului, așa că trebuie să avem grijă cum ne purtăm, zise Edwin.

Clara schiță un zîmbet scurt, încîntat, în timp ce-i întindea o mînă molatecă. Atmosfera penibilă care precede ceremonia prezentărilor se risipi. Clara, copleșită de cavalerismul și de extrema considerație cu care Ingpen saluta de obicei femeile, hotărî în sinea ei că era un bărbat deosebit de politicos ; dar păstră și o anumită rezervă, căci îl auzise de mai multe ori pe Albert ocărînd exagerările tiranice ale acestui inspector care, după părerea lui Albert, uită că și un patron trebuie să trăiască, și că ceea ce îl împiedica pe patron nu putea să-l ajute pe muncitor — „pînă la urmă."

— Mașini ! stărui Rupert.

Rîseră cu toții ; copiii, luîndu-se după cei mari, rîseră și mai tare ; iar Tertius Ingpen, cînd înțelese despre ce era vorba, rîse mai mult ca oricine. Se răsuci într-o parte și se aplecă ușor, pentru a putea hohoti în voie — căci, mut și reținut la început, rîsul se dezlănțui treptat. Cînd se liniști, zise gînditor, mîngîindu-și barba moale :

— Ar fi interesant dacă am ști exact ce înțelege copilul ăsta prin „mașini" — care-i imaginea lui mintală. Foarte interesant ! A văzut vreodată una ?

— Nu, zise Clara.

— Ah ! E cu atît și mai interesant. Și adăugă, strengărește : Îmi închipui că dumneavoastră credeți că știți, doamnă Benbow ?

Clara arboră zîmbetul formal, de circumstanță, al celui care nu este sigur că a înțeles poanta.

— E foarte cald aici, Edwin, zise ea uitîndu-se spre ușă.

Întreaga familie o porni în șir, călăuzită de Edwin.

— Mă întorc într-o clipă, zise el Clarei pe scară, și se întoarse în atelierul de desen.

Ingpen părea adîncit într-o discuție cu Karl.

— Da, murmură Ingpen ciocănindu-și gînditor dinții. Întregul proces este practic o luptă între grăsime și apă pe piatră.

— Da, zise Karl morocănos, dar cu respect.

Edwin aproape că putea vedea tentaculele minții lui Ingpen pipăind și strîngîndu-se în jurul unui nou subiect de cunoaștere, și punînd lacom stăpînire pe el. Ce contrast față de indiferența deșartă a Clarei, care își mărginise atît de mult sfera preocupărilor, încît nu-și putea orienta creierul spre altceva în afară de bunăstarea și înflorirea familiei sale! Se gîndi sardonic la rezultatele teribile ale vieții de familie asupra individului, și rămase visînd la libertăți splendide.

— Domnule Clayhanger, zise Ingpen pe un ton oficial, întorcîndu-se spre el.

Cei doi se retraseră lîngă ușă. Nevăzută, la piciorul scării, se putea ghici prezența familiei Benbow.

— Nu prea ai mai văzut cum arată o litografie, nu? zise Edwin, coborîndu-și cu discreție glasul.

Ingpen, neluînd în seamă întrebarea, murmură:

— Ascultă, să știi că în odaia asta e mult prea cald.

— Păi, zise Edwin, la ce-ai vrea să te aștepți în august?

— Dar ce rost are tavanul de sticlă?

— Am vrut să aibă lumină din plin. În vechiul atelier nu era destulă, și Karl, teutonul de colo, mîrîia întruna.

— De ce n-ai aranjat puțină ventilație prin tavan?

— Ne-am gîndit și la asta. Dar Johnnie Orgreave zicea că, dacă facem ventilație n-o să putem s-o menținem etanșă la ploaie.

— Dar așa cum este acum, nu-i bine deloc, zise Ingpen; și experiența ne arată că încăperile cu luminatoare care sînt prea calde vara sînt și prea reci iarna. Cum ți-ar plăcea să ai biroul aici?

— Oh! protestă Edwin. Nu-i chiar atît de rău.

Ingpen zise liniștit:

— Ți-aș sugera să te mai gîndești — vreau să spun, la ventilație.

— Nu cumva vrei să spui că atelierul ăsta nu-i conform cu blestematele voastre regulamente?

Ingpen răspunse :

— Poate că da, poate că nu. Dar, în orice caz, sîntem datori să facem recomandări, şi aş vrea să te mai gîndeşti puţin, dacă nu te superi. N-am nici un termometru la mine, dar pun rămăşag că aici sînt treizeci şi două de grade, dacă nu mai mult.

În tonul politicos, rezonabil al lui Ingpen răzbătea ceva din forţa potenţială a întregului organism statal.

— E în ordine, zise Edwin, ruşinat oarecum de căldura din încăpere.

Era foarte impresionat de sentimentul evident al datoriei la Ingpen, care îl cam surprinsese ; nu se mai întîmplase, pînă atunci, să-l vadă pe Ingpen în exerciţiul funcţiunii ; fabricile de ceramică erau inspectate o dată pe trimestru, dar celelalte fabrici numai o dată pe an. Gîndul la influenţa binefăcătoare pe care probabil că o exercita Ingpen zi de zi zdruncina oarecum scepticismul faţă de valoarea reală a administraţiei locale — un scepticism bazat mai puţin pe experienţă, cît pe tiradele convingătoare ale apostolilor democraţiei.

Se îndreptară încet spre scară, şi Ingpen însemnă ceva într-un carnetel.

— Se pare că-ţi iei slujba în serios, zise Edwin, tachinîndu-l.

— Atîta timp cît mă ocup de ea. Ţi-ai închipuit poate că mi s-a dat o sinecură ? Dacă ţii seama, băiete, că trebuie să ţin sub ochi trei sute cincizeci de ateliere de olărie, peste o mie de alte fabrici şi peste două mii de ateliere de tot soiul... ! Şi ar trebui să vezi cum arată unele din ele. Şi să asculţi tot felul de scuze.

„Nu-i de mirare", gîndi Edwin, „că nu mi-a spus ce fabrică mare şi frumoasă am !... Totuşi, ar fi putut să-mi spună. Poate că o va face."

Cînd, după ce vizitară zeţăria şi priviră de afară sala motoarelor, musafirii-vizitatori ajunseră în sala maşinilor, Rupert fu atît de impresionat de vacarmul teribil şi de huruitul năucitor al uriaşelor maşini în mişcare, încît izbucni în plîns ; şi, apucînd mîna mamei, i se lipi de fustă. Împlinirea visului îl copleşi. Amy o luă de mînă, protector, pe Lucy. Bert şi Clara încercau să se poarte firesc.

În sala mare și înaltă se aflau cinci mașini uriașe, sau destul de uriașe, și un număr de alte mașini mai mici. La acestea din urmă se tipăreau în special plicuri și imprimate, ori erau mașini de legătorie, și numai două sau trei erau în funcțiune. Dintre mașinile mari, trei funcționau — mașina de tipărit cilindrică, aceea care fusese mîndria tatălui lui Edwin; „vechea mașină" istorică, tot a tatălui său, căreia i se spunea astfel de cînd își amintea Edwin și care nu avea vîrstă; și ultima și cea mai costisitoare achiziție a lui Edwin, mașina lito-tipografică „Smithers". Edwin opri convoiul vizitatorilor pe latura apărată a mașinii, lîngă suportul rulourilor. Restul imensului atelier, cu grămezile complexe de metal rotindu-se, lunecînd sau stînd neclintite, cu siluetele jerpelite ale bărbaților, băieților și fetelor mișcîndu-se misterios prin jur, cu mirosul de fier, unsoare și mai ales de sudoare omenească, și cu larma sa înfricoșătoare, nu era decît un decor pentru mașina „Smithers" în plină mișcare.

Mașina „Smithers" îi domina cu mult pe privitori și, la un capăt, mai sus chiar decît vîrful mașinii, se afla cocoțată o fată murdară, ciufulită și drăguță. Cu un gest rapid al brațelor goale, fata lua cîte o coală mare de hîrtie albă dintr-un teanc de coli și o așeza pe suportul de primire; de acolo coala era răsucită, prinsă în ghearele mașinii, întoarsă, răsturnată, ascunsă vederii printre roșii și negre suluri rotitoare, și în cele din urmă aruncată afară la celălalt capăt al mașinii, de unde era luată de o fată murdară și ciufulită, dar nu drăguță, mai mărunțică și mai tînără decît făptura cocoțată sus, abia ceva mai mare decît Amy. Și-acum, pe foaie se vedeau tipărite de patru ori, în roșu, cuvintele: „Fabrica de apă minerală din Knype. Cea mai bună și cea mai ieftină. Marca fabricii." Clara puse o întrebare în legătură cu marca fabricii, care încă nu apăruse. Edwin îi făcu semn fetei murdare și ciufulite de jos, care plină de respect dar cu o iuțeală extremă îi întinse o foaie ce ieșea din mașină, iar el explică, răcnind în mijlocul vacarmului, că marca fabricii, un sifon albastru, va fi imprimată pe aceeași foaie mai tîrziu, de pe altă piatră litografică, și foile vor fi tăiate în sferturi, fiecare sfert formînd un afiș complet.

— M-am gîndit eu că așa trebuie să fie, spuse Clara cu un aer de superioritate.

Încă din copilărie ea fusese obișnuită ou procedeele tipografice, așa că nu ar fi admis să rămînă cu gura căscată în fața „litografiei ăsteia". Edwin schiță gestul de a-i înapoia foaia fetei de la mașină, dar mașina nu putea fi oprită ca fata să ia foaia. Fata era sclava mașinii ; atîta timp cît funcționa, fiecare secundă din viața ei era monopolizată și nu i se permitea nici o variație a mișcărilor. Aceeași lege se aplica și fetei mai mari cocoțate aproape sub tavan. Așa că Edwin puse singur foaia la loc, observînd că, pentru a face acest lucru, îi trebuia multă grijă și îndemînare în mișcări.

Fetele acestea, ca și celelalte fete de la munca lor sioasă din marele interior trepidant pe care îl crease, îi produceau o vagă îngrijorare. Fete întocmai ca acestea erau angajate cu miile în fabricile de ceramică, și fuseseră cîndva angajate și la gurile de mină, sau chiar în mine ; dar, pînă de curînd, el nu angajase fete, și nici tatăl său nu angajase ; și aceste fete, atît de aproape de el, depinzînd de el, atît de supuse, de înrobite, de soioase, de vulgare, ale căror lefuri nu i-ar fi ajuns soției sale nici pentru pantofi și mănuși, stîrneau în inima lui simțăminte stranii, tulburătoare nu numai referitor la ele, ci și referitor la toți oamenii muncii. Prin triumful lui de industriaș, și prin importanța pe care o dobîndise în societate, răbufnea o întrebare vagă și chinuitoare, o întrebare abia articulată, dar care părea să se închege în vorbele : E drept ?

„E drept ce ?" s-ar fi răstit tatăl său la el. „E drept ce ?" ar fi întrebat respectuos și Big James, care, mătăhălos, se apropiase acum de mașina „Smithers" și umbla la sulurile de pe raft. Nici unul dintre ei n-ar fi fost în stare să-i înțeleagă tulburarea. Pentru tatăl său, un salariat era un salariat, care trebuia angajat, cît mai ieftin cu putință, și exploatat cît mai mult cu putință. Atitudinea lui Big James față de subalternii săi era exact aceeași ca și a răposatului său tată. Nu că ar fi ținut să fie exagerat de aspri ; erau uneori chiar binevoitori, dar existența unei probleme, și mai ales a problemelor fundamentale, în afară de relațiile directe dintre salarii și muncă, nu le-ar fi putut trece prin minte. După vreo trei

sferturi de secol de tabu, sindicatele încetaseră de vreo zece ani să mai fie privite ca niște asociații de criminali anarhiști. Big James se declarase cu prudență în favoarea sindicatelor, iar bătrînul Darius Clayhanger nu mai fusese spre sfîrșitul vieții un adversar prea înverșunat al lor. Cît despre Edwin, simpatizase întotdeauna în sinea lui cu sindicatele, și sindicaliștii pe care îi angaja nu se puteau plînge de el. Și totuși, această întrebare stăruitoare, fără răspuns, destrăma liniștea prosperității lui Edwin. Părea să opereze într-un soi de a patra dimensiune ; puțini, chiar și printre sindicaliști, ar fi reacționat la ea. Dar pe Edwin îl obseda tot mai mult. Începuse să se obișnuiască cu ea. Deși nu-i putea da răspuns, o putea ocoli, mulțumită ideilor științifice luate de la Darwin și Spencer, zicîndu-și că atît el cît și sclavii săi, oricare le-ar fi sexul, erau agenții aproape orbi ai unui vast proces de evoluție. Așa și făcea, jubilînd uneori de mîndrie că aparținea acestei acțiuni și neîmpărtășindu-și gîndurile nimănui... Ce straniu că, la un moment dat, și încă nu cu prea mulți ani în urmă, fusese tentat să-și vîndă întreprinderea și să trăiască fără a desfășura vreo activitate, într-o securitate nedemnă, din dobînda banilor investiți ! Dar chiar și astăzi mai simțea uneori teama de răspundere ; venea, și apoi trecea.

Vizitatorii, după ce se învîrtiră încoace și încolo, privind peste tot, ieșiră din sala mașinilor, conduși de Edwin. O ușă mare se închise în urma lor, și se pomeniră brusc în liniștea neverosimilă a altui coridor. Clara îi șterse ochii lui Rupert, care zîmbi, înflorind ca un boboc după furtună. Mama și unchiul schimbară o privire stingherită. Nu aveau absolut nimic să-și spună. Edwin nu găsea niciodată nimic ce-ar fi dorit într-adevăr să-i spună Clarei. Copiilor le era foarte cald și se plictisiseră să se tot minuneze.

— Ei, începu Clara, cred că acum ar fi timpul să mergem. Avea oarecum aerul unui animal de tracțiune pe punctul de a-și relua truda. Nu știu ce s-o fi întîmplat cu George. Trebuia să vină la noi la ceai.

— Oh ! Serios ?

— Sigur că da, i-o reteză Clara. Era lucru stabilit.

În clipa aceea, Tertius Ingpen și Hilda apărură împreună la celălalt capăt al coridorului. Chipul Hildei, fără nici o urmă de zîmbet, părea enigmatic. Ingpen îi vorbea cu însuflețire.

Edwin se întrebă, cu teamă: „Ce s-o fi întîmplat? Ce caută ea aici. Și de ce n-a venit George?"

După ce cumnatele, atît de deosebite una de alta, își dădură mîna, el se gîndi: „Oare și Albert o socotește pe soția sa o ființă imprevizibilă? Or fi avînd și ei toane, certuri și dezacorduri? Or fi și ei preocupați de ce gîndește unul despre celălalt? Nu! Imposibil. Viața lor trebuie să fie cumplit de monotonă." Inferioritatea Clarei față de personalitatea sclipitoare și mîndră a Hildei i se păru vrednică de dispreț. Hilda se aplecă și sărută pe Rupert, pe Lucy, pe Amy și pe Clara cea mică, cu un fel de pasiune. Ce minunat arăta cînd se aplecase spre Rupert! Lui Edwin nu-i aruncă nici o privire. Ingpen rămase deoparte.

— Îmi pare foarte rău, zise Hilda cu glas nepăsător. A trebuit să-l trimit pe George cu o treabă la Hanbridge, în ultimul moment.

Nimic altceva! Nici măcar un semn de regret! Edwin o condamnă cu asprime în sinea sa. „Să-l trimit pe George cu o treabă la Hanbridge"! Tipic pentru Hilda! De ce naiba îi face plăcere să se poarte urît cu Clara? Știa foarte bine ce fel de femeie e Clara și că întreaga ei viață se compunea din nimicuri domestice, fiecare din ele contînd enorm pentru ea.

— O să vină la ceai?

— Mă îndoiesc.

— Ei, ...atunci, poate altă dată.

Strîngîndu-și în jurul ei copiii, Clara își luă rămas bun, la ușa coridorului care dădea spre curte. Cînd plecă, îi adresă un zîmbet amabil domnului Ingpen (pe care Hilda părea acum că îl ignoră). Dar în dosul zîmbetului, Edwin putut observa cu regret, și Hilda cu satisfacție, veșnica ei ranchiună împotriva prosperității lor. Chiar dacă i-ar fi văzut în mizerie, Clara nu l-ar fi putut ierta niciodată pe Edwin că, spre sfîrșitul vieții tatălui lor, îl împiedicase pe Albert să-i stoarcă o mie de lire bătrînului Darius; și nici pe Hilda n-o putea ierta pentru sarcasmul

ei usturător și fără replică... Și totuși, Rupert, în timp ce cobora două trepte uriașe spre curte, se agăță de mama lui ca de un înger.

„Și *ce* treabă o fi avut la Hanbridge?“ se întrebă Edwin neîncrezător.

II

După cîteva clipe, cînd Edwin cu Hilda și Ingpen se aflau din nou în ușa sălii mașinilor, îl zăriră pe băiatul de birou străbătînd încăperea, printre mașinile huruitoare, și îndreptîndu-se spre stăpînul său. Se vedea că băiatul vroia ceva, și Edwin îi făcu un gest scurt, să aștepte.

— Ce spui? strigă apoi în urechea lui Ingpen.

Ingpen rîse și își făcu mîinile pîlnie în jurul gurii:

— Mă întrebam care or fi cheltuielile tale curente pe săptămînă.

Chiar și Ingpen fusese surprins și impresionat de scena pe care o avea în fața ochilor, și Edwin se simți încîntat — după vizita atît de searbădă a Clarei — că aranjase în mod special să funcționeze două dintre mașini, deși nu era neapărat nevoie să meargă în după-amiaza aceea. Se gîndise să obțină un efect spectaculos, și găsise un public receptiv.

— Ah! exclamă el.

Ezita ce să-i răspundă lui Ingpen. Apoi văzu fața Hildei, și zîmbi încurcat și stînjenit.

Hilda auzise întrebarea lui Ingpen, dar nu spuse nimic. Trăsăturile ei expresive, sarcastice, animate tot timpul, păreau să spună: „Cheltuieli curente! Nici nu pomeni de ele. Nu-ți dai seama că probabil sînt enorme? Cum îți închipui că poate face rentabil atelierul? E o nebunie — și cine știe unde o să ne ducă?“

În sinea ei, atitudinea față de noua întreprindere rămăsese pînă acum neschimbată. Argumente, fapte, cifre, stăruințe, dojeni — toate fuseseră zadarnice. Și Edwin se gîndi: „Ea este cel mai crîncen dușman pe care-l am.“

Ingpen zise :

— Îmi place fata aia cocoțată pe mașină. Și nici nu-și dă seama ce sus e. Ce mișcare a brațelor, nu-i așa ?

Edwin încuviință, aprobator, și apoi îi făcu semn băiatului de birou.

— Ce-i ?

— Vă rog, domnule, doamna Hamps vă așteaptă în birou.

— Bine, strigă el, părînd nepăsător ; dar, de fapt, era surprins. Acum a venit și mătușa Hamps ! zise către ceilalți doi. Nu m-aș mira să vină întregul Bursley aici în după-amiaza asta !

Hilda își înălță sprîncenele.

— O cunoști pe „mătușa Hamps" ? îl întrebă ea, mohorîtă, pe Ingpen, și glasul ei, deși abia dacă îl ridicase, răsună mai limpede decît strigătele bărbaților ; cum Ingpen clătină din cap, adăugă : Ar trebui s-o cunoști.

Lui Edwin nu-i păsa prea mult de această ridiculizare în public a unui membru al familiei sale. Deși, la drept vorbind, mătușa Hamps putea să fie ca un monstru, dar își avea calitățile ei. Hilda, luînd-o înainte, le făcu semn cu capul s-o urmeze. Lui Edwin nu-i păsa nici de asta, deși erau în atelierul lui. Ingpen o urmă pe Hilda, de parcă se ducea la menajerie.

Mătușa Hamps, în rochia ei neagră, care în virtutea modei neschimbate ajunsese aproape o uniformă istorică, îi aștepta plină de măreție în biroul său privat. Cei trei o găsiră stînd în picioare, vibrînd parcă de vitalitate, de importanță și de nerăbdare. Așteptă grijulie ca Edwin să închidă ușa, ațintindu-și ochii nu numai asupra ușii, dar și a ferestrei deschise. Cînd îi fu prezentat domnul Ingpen, răspunse cu grandoare și cu multă cordialitate, și se văzu că aprecia, chiar mai mult decît Clara, politețea șlefuită a acestuia.

— Ia loc, mătușică.

— Nu, nu stau jos. Credeam că e și Clara aici. I-am spus că s-ar putea să trec dacă găsesc o clipă liberă. Trebuie să-ți spun, Edwin — se uită în micul birou de parcă ar fi îmbrățișat cu privirea-i semeață întregul atelier — că sînt mîndră de tine. Sînt mîndră că-mi ești nepot.

— Ei bine, zise Edwin, poți fi mîndră și stînd jos.

Ea zîmbi.

— Nu, n-am să stau. Am trecut doar ca s-o prind pe Clara. Trebuie să iau ceaiul cu ea și cu copiii. Apoi coborî glasul: Cred că ai auzit de domnul John Orgreave?

Tonul ei implica însă că, în ceea ce o privea, nu credea nimic.

— Nu. Ce-i cu Johnnie?

— A fugit cu doamna Chris Hamson.

Triumful ei fu deplin. A fost poate unul din ultimele ei triumfuri, dar s-a numărat printre cele mai mari din cariera ei de cîine de pază al societății.

Era un eveniment major și știrea era convingătoare. Inutil să protestezi: „Nu se poate!" „Nu mai spune!" „Nu poate fi adevărat!" Se vedea că era adevărat. Inutil să întrebi cu glas sever: „Cine ți-a spus?" Vestea ajunsese la mătușa Hamps printr-un canal curios — șeful de gară din Latchett. Numai cerul știe cum ajunsese mătușa Hamps să aibă relații cu șeful de gară din Latchett. Dar puteai fi sigur că, dacă cineva urma să fugă prin gara Latchett, printr-o previziune instinctivă mătușa Hamps intra în relații cu șeful de gară cu douăzeci de ani înainte. Latchett era stația următoare, fără mare importanță, de după Shawport — pe linia spre Crewe. Johnnie Orgreave se urcase în tren la Shawport, iar doamna Chris i se alăturase la Latchett, casa ei aflîndu-se în apropiere. Odată ajuns pe marile peroane din Crewe, cuplul vinovat va scăpa de curioși, și se va pierde în Anglia, ca două ace într-un car cu fîn.

Idila Orgreave—Hamson dura de peste doi ani, dar ajunsese notorie de mai puțin de un an. Doamna Chris nu prea „frecventa" cercurile din oraș. Mai mare puțin decît Johnnie, era însă una din acele blonde zvelte, neîmplinite, care sub o pălărie cu boruri largi par fără vîrstă. Soțul ei era un bărbat gras, ursuz, care cîștiga o groază de bani în industria olăritului și cu comerțul pe piețele coloniale. Făcea dese călătorii în America și Australia. O călătorie în Australia dura de obicei patru luni de zile. Acum se întorcea de la Sydney. Doamna Chris se pomenise nu de multă vreme cu o mică moștenire. Probabil că această moștenire, care îi făcea în-

dependenți, îi hotărîse pe cei doi nesăbuiți să lase totul, neținînd seama decît de dragoste. Momentul fugii le-a fost impus de împrejurări, căci trebuia să aibă loc înainte de întoarcerea soțului.

Iar acum, afacerile familiei Orgreave erau lăsate pe seama unui incompetent lipsit de simțul responsabilității ca Jimmie Orgreave! Și-apoi, cum rămînea cu biata Janet? Janet și Johnnie țineau casa împreună — de fapt, o căsuță mică. Și-apoi, Janet mai trebuise să facă și o operație. Femeile, vorbind între ele, știau exact ce fel de operație fusese, dar nu toată lumea știa. Cuvintele „să facă o operație" erau destul de înfricoșătoare. De fapt, operația a constat din eliminarea unui calcul renal, și nu fusese ceva prea serios; reușise perfect, și peste trei zile Janet, pe care Hilda o vizitase cu drag, urma să părăsească spitalul din Knype Vale. Oare Johnnie și doamna Chris a lui n-ar fi putut aștepta pînă se va fi restabilit și ea? Nu, căci corabia soțului se apropia inevitabil, și o dragoste romantică nu trebuia zădărnicită. Nimic nu putea și nu trebuia să stea în calea unei dragoste romantice. Janet nici nu fusese măcar prevenită; Hilda o văzuse în dimineața asta chiar, și era limpede că nu știa nimic. Poate că Johnnie îi va scrie candid, din cine știe ce stațiune veselă de pe litoral, unde el și ibovnica lui aveau să-și ascundă pasiunea. Întîmplarea era șocantă; era dezastruoasă. Perechea nu se va mai putea întoarce niciodată în oraș. Nici chiar Johnnie singur nu va mai îndrăzni să se întoarcă vreodată.

— Erai prieten cu el, nu-i așa? îl întrebă pe Tertius Ingpen mătușa Hamps cu o vagă tristețe.

Johnnie era prieten, și încă foarte apropiat, cu toți trei. Și nu numai că le jignise sentimentele — îi și făcuse de rușine, știrbindu-le iremediabil prestigiul. Nu puteau s-o privească pe mătușa Hamps în față. Dar ea putea să-i privească în față. Și privirea ei, încărcată de durere și satisfacție, spunea: „Ei, cum sînt cei ce făceau pe grozavii, cu trufașa lor paradă de nesocotire a religiei, cu seratele lor muzicale de duminică ce se auzeau prin ferestrele deschise cînd oamenii se întorceau de la capelă spre casele lor?" Și nu i se putea răspunde nimic.

— Încă un bărbat cumsecade distrus de femei! remarcă Tertius Ingpen cu un oftat, mîngîindu-şi barba.

Hilda sări în sus; toată simpatia ei pătimaşă faţă de Janet, şi dezamăgirea şi dezgustul faţă de Johnnie, care era o victimă a dorinţelor, şi toată nemulţumirea faţă de soţul ei, şi ura faţă de mătuşa Hamps, izbucniră tumultuos, desfiinţîndu-l pur şi simplu pe nechibzuitul Ingpen cînd replică muşcător:

— Domnule Ingpen, asta e o bădărănie!

Nu-i păsa de convenienţe; se manifesta cu o asprime sinceră şi atroce; şi nu-i părea rău. Edwin roşi. Tertius Ingpen roşi şi el.

— Îmi pare rău, zise Ingpen, păstrîndu-şi cumpătul. Cred că ar fi fost mai bine să fi plecat mai devreme. La revedere, Ed. Doamnă Hamps...

Se înclină cu multă politeţe în faţa doamnelor, şi plecă.

După puţin timp îşi luă rămas bun şi mătuşa Hamps, declarînd că nu trebuia să întîrzie la ceai la draga de Clara. În sinea ei, ardea de nerăbdare să-i împărtăşească şi Clarei evenimentul. Ce scenă îi scăpase Clarei fiindcă plecase prea devreme de la atelier!

Capitolul XII

DARTMOOR

I

„Ce telegramă era aceea pe care ai primit-o azi după-amiază, Hilda?“

Întrebarea îi stătea pe buze, în timp ce urca alături de soţia sa pe Acre Lane, venind de la atelier. Trecuse un an de cînd făcuse ultima dată drumul acesta pe Acre Lane împreună cu Hilda; şi, firește, acum îşi amintea de furia sa din timpul acelei plimbări. Între timp, el se învăţase într-o oarecare măsură să-şi stăpînească curiozi-

tatea și criticile. Între timp, triumfase, dar și Hilda își consolidase poziția, astfel încît, deși prestigiul lui crescuse, ea îi era încă egală; părea că-și trage forțele din el, pentru a-l putea înfrunta.

În ultima jumătate de oră cît mai stătuseră în atelier, marea, uriașa problemă din mintea sa fusese — nu dacă n-ar trebui să facă un plan de acțiune pentru bunăstarea lui Janet, în situația critică în care se afla, ci dacă să-i ceară Hildei o explicație pentru secretele care rămîneau între pereții budoarului ei. Frămîntîndu-se din pricina nehotărîrii, aproape că rămînea nepăsător la situația tragică a lui Janet. Știa că, de aproape douăsprezece luni, Hilda purta cu intermitențe o corespondență despre care nu-i suflase nici un cuvînt; nu s-ar putea spune că i-o ascundea, dar ezita să i-o dezvăluie. În ultima vreme, după cîte observase el, corespondența încetase. Și-apoi, astăzi, zărise plicul portocaliu al unei telegrame în coșul de hîrtii. Fiindcă era singur în budoar, se uitase cu prudență și cu o senzație de vinovăție spre ușă, ridicase ghemotocul de hîrtie, îl netezise și citise cuvintele: „Doamnei Edwin Clayhanger". Pe vremea aceea, nici chiar soțiile celor mai de vază oameni de afaceri nu obișnuiau să primească atîtea telegrame, încît primirea unei telegrame era un eveniment în viața unei femei. Telegrama pe care el o descoperise ar fi putut să fie cu totul lipsită de importanță. Ar fi putut, de exemplu, să fie de la Janet, sau în legătură cu o repetiție a Societății corale, sau de la vreun negustor din Oldcastle, sau în legătură cu camerele reținute la mare. Dar dacă nu era ceva neînsemnat? Dacă avea un secret față de el?... Ce secret? Ce putea fi? Nu izbutea să-și imagineze nici unul. Ba da, își putea imagina un secret. Își imaginase un secret, și în sinea lui plăsmuirea prindea viață...

La atelier își spusese în gînd: „Aș putea s-o întreb cînd mergem acasă. Vom vedea." Dar, ajunși în stradă, cu senzația tulburătoare a prezenței ei alături, știa că nu o va întreba nimic. În parte timiditatea, în parte mîndria îl împiedicau s-o întrebe. Știa că, purtîndu-se ca un soț înțelept, ar trebui s-o întrebe. Știa că bunulsimț nu era calitatea ei cea mai tare, și că neîncrederea lui ar putea atrage după sine nebănuite neplăceri viitoare;

dar n-o va întreba. În războiul crîncen, îndîrjit al căsniciei lor, se vor despărți unul de altul, pîndind în defensivă, repezindu-se din cînd în cînd unul spre celălalt ca să se certe sau ca să se sărute. Văpaia sărutărilor lor nu se răcise; dar lui, în orice caz, sărutările i se păreau adesea fără rost, cu totul lipsite de logică; căci, deși se socotea din ce în ce mai expert în cunoașterea vieții, nu începuse încă să înțeleagă că sărutările constituiau singura logică reală a vieții lor comune.

În timp ce mergeau pe Acre Lane, simțea cum clocotește în el nemulțumirea împotriva ei; dar în loc să fie furios, consemna nemulțumirea, adunînd elemente pentru o viitoare apreciere a caracterului ei. Urcau acum pe Acre Lane, numai fiindcă Hilda era Hilda. Cu un an în urmă merseseră pe Acre Lane, pentru ca Edwin să se poată duce la prăvălie. Dar Acre Lane nu era în nici un caz drumul cel mai scurt de la Shawport la Bleakridge. Totuși Hilda, ieșind din atelier, neliniștită pentru soarta lui Janet, avusese brusc o idee grozavă: să cumpere pește pentru ceai. Mai demult, el ar fi spus: „Cum le faci tu pe toate după inspirație! Ce s-ar fi întîmplat cu ceaiul nostru, dacă n-ai fi venit încoace, sau dacă nu te-ai fi gîndit la pește?" Ar fi vrut să-i explice că activitățile ei nu erau raționale, și că nici alcătuirea meselor nu trebuia să depindă de hazardul unui impuls. Dar, devenit mai înțelept, nu scoase o vorbă. Se resemnă în tăcere să meargă pe jos în plus un drum de aproape o milă. În asemenea cazuri, cînd intra în joc instinctul ei cel mai profund, ea dobîndise asupra lui un ascendent categoric.

Și mai era nemulțumit că Hilda îl trimisese pe George la Hanbridge, cînd știa bine că în familie se stabilise clar ca George să vină la atelier. N-avea pic de scrupule. Iar, peste toate cele, Edwin era nemulțumit, firește, de felul cum se purtase ea cu Ingpen... Și iarăși reveni la George: de ce oare îl trimisese la Hanbridge? Nu cumva ca să expedieze o telegramă, de acolo, ferind-o astfel de curiozitatea celor de la poșta din Bursley? O presupunere hazardată, dar plauzibilă; și dacă era justă, cîtă duplicitate din partea ei! Întîmplarea nesocotită, rușinoasă a fugii lui Johnnie Orgreave, dilema îngrozi-

toare în care se afla Janet — oricît de uriașe ar fi fost aceste probleme — îl interesau tot mai puțin, pe măsură ce îl preocupau mai mult relațiile lui cu Hilda. Și își spuse sfidător : „Ceva teribil se va întîmpla zilele astea între noi."

Și atunci bravada lui se va transforma în panică.

II

Trecînd pe Wedgwood Street, Hilda i-o luă înainte și intră în cel mai mare magazin de păsări și pește. Și asta constitui încă un mic motiv de nemulțumire pentru Edwin : căci acest mare magazin de păsări și pește se întîmpla să fie chiar fosta prăvălie a lui Clayhanger, de la colțul dintre Wedgwood Street și Duck Bank. Se bătuseră pe vechiul local ! De ce trebuia Hilda să se ducă acolo și să-l tîrască și pe el ? Nu putea înțelege că avea anumite scrupule să intre ?... Locul unde fusese vechea firmă se vedea clar pe zidul de deasupra fațadei. Iepuri, găini și cîteva perechi de potîrnichi atîrnau în vitrina din dreapta, de unde fusese scoasă cea mai mare parte a geamului ; iar în stînga, pe cîteva plăci de marmură siciliană, de curînd fixate, se zăreau printre bucăți de gheață, formele alungite ale peștilor ; în dosul lor, se afla nevasta negustorului, grasă, cu mînșete albe și cu mîinile mari și umede. Edwin se întristă. Dar își spuse din nou : „Oricum, nimic nu mai este cum a fost în orașul ăsta." Căci magazinul acesta fusese cîndva o tipografie ; și convingerea lui Edwin era că o tipografie era o aristocrată a meseriilor. Într-adevăr, oare tipografia și negoțul de pește se puteau compara ?

Vînzătoarea îi salută cu respect, zicîndu-i lui Edwin „domnule", și totuși cu o anumită familiaritate încîntată, ca ocupanta de acum către foștii ocupanți. Edwin dădu din cap scurt, nepăsător, cu acel gest care prin partea locului însemna „bună ziua", și se întoarse, fredonînd, să privească vînatul atîrnat. Avea impresia că nu putea să-și mențină demnitatea de om de lume decît privind la potîrnchi cu ochi de cunoscător. De ce nu cumpăra Hilda

potîrnichi ? Prăvălia arăta destul de modestă în interior. Mirosea urît. Se întrebă cum or fi arătînd acum odăile de la etaj și ce se întîmplase cu clădirea dărăpănată din fundul curții.

Vînzătoarea trînti peștele pe tăblia de marmură și se auzi apa șiroind.

— Edwin, zise Hilda cu o duioșie și o simplitate încîntătoare, vrei cod sau calcan, dragul meu ?

Imposibil să ghicești din glasul ei că ruina celor doi membri ai familiei Orgreave la care țineau cel mai mult era totală, că ea întreținea o corespondență secretă, și că, voit și cu bună știință, îl jignise pe soțul ei !

Amîndouă femeile așteptau, nemișcate, decizia lui, ca și cum ar fi fost un decret imperial.

După ce tranzacția se încheie, vînzătoarea oferi pachetul mîinilor înmănușate ale Hildei ; era un pachet improvizat, făcut în grabă, nu ca pachetele îngrijite ce se fac în zilele noastre.

— Foarte cald afară, nu-i așa, doamnă ? zise vînzătoarea.

Și Hilda, pe un ton distins, răspunse cu o politețe calmă, imparțială :

— Foarte. Bună ziua.

— Mai bine dă-mi mie pachetul, zise parcă fără voie Edwin cînd ieșiră afară.

Ea i-l dădu.

— Spune-i bucătăresei să-l prăjească, zise Hilda. Întotdeauna îl prepară mai bine prăjit decît fiert.

El repetă :

— „Spune-i bucătăresei să-l prăjească". Dar acum ce treabă mai ai ?

Tonul lui era provocator.

— Trebuie să mă reped neapărat pînă la Janet acum. Am să iau primul tramvai.

El strîmbă din nas, dezgustat. Toanele acestei femei nu mai aveau limite.

— De ce acum ? întrebă cu superioritate masculină.

Disprețul și supărarea i se puteau detecta în glas. De sute de ori, cînd era singur, se hotărîse să nu mai folosească acest ton — mai întîi pentru că era nedemn pentru un filozof ; în al doilea rînd, pentru că nu ducea la nici

un rezultat bun; și, în al treilea rînd, pentru că adesea făcea mai mult rău decît bine. Totuși, îl folosea. Glasul avea o existență proprie, o voință proprie în ființa lui; se minună că mecanismul esențial al vieții era atît de greoi și lipsit de eficacitate. Își auzi glasul și totuși nu-i displăcu; dimpotrivă, îl mișcă într-un mod agreabil. Se crease o nouă nemulțumire; putea s-o ignoreze, ca pe ultima țigară rămasă în portțigaret. Atît țigările cît și nemulțumirile îi făceau rău. Dar nu le putea ignora. Ultima țigară din portțigaret îl fascina. Inutil să-și spună că fumase și așa prea mult, — trebuia să ia țigara din portțigaret și s-o fumeze; și nemulțumirea era la fel de irezistibilă. Într-o clipă o avea între buze și trăgea fumul, savurîndu-l. Firește, compasiunea Hildei pentru Janet era un lucru frumos. De acord! Dar acesta nu era un motiv ca s-o ia la goană cu compasiune cu tot. Partea proastă la ființele capricioase și impulsive era că nu puteau face niciodată un gest frumos, fără multă vîlvă și tulburare. Ce mare diferență ar fi fost dacă Hilda se ducea să-i spună lui Janet vestea dezastruoasă peste o oră, și nu imediat? Doar dorința de a-și proteja și alina prietena nu putea scuza cît de cît dezorganizarea fără rost a rutinei unei case întregi și chiar și renunțarea la o masă. Dimpotrivă, era mai indicat, mai potrivit să respecți programul regulat al meselor în timpul unei crize. Dar Hilda n-o să aprecieze acest adevăr profund — niciodată, niciodată!

În plus, nu se putea ca Johnnie să nu-i fi scris lui Janet.

— Simt că trebuie să mă duc neîntîrziat, zise Hilda.

El vorbi cu un dispreț și mai accentuat:

— Și cum rămîne cu ceaiul tău?

— Oh, ce mai contează...

— Ba contează foarte mult. Dacă îți bei ceaiul în liniște, ai să afli că n-a venit sfîrșitul lumii, și poți să te duci apoi s-o vezi pe Janet, și întreaga casă nu va fi întoarsă cu susul în jos.

Hilda își strînse gura pungă, apoi zîmbi misterios, nemaispunînd nimic. Huruitul tramvaiului dintre Hanbridge și Knype se auzea în urma lor. Ea nu-și întoarse capul. Tramvaiul îi depăși, ca apoi să se oprească la

cîțiva metri mai în față. Dar ea nu făcu semn conductorului, și tramvaiul trecu mai departe.

Edwin cîștigase. Argumentul său fusese atît de convingător, încît nu se putuse ca ea să nu se lase convinsă. Era prea nimicitor, chiar și pentru încăpățînarea ei, care de obicei sfida cu succes orice alt argument.

Credeți că i-a zîmbit și a iertat-o? Că a învăluit-o în binecuvîntarea bunăvoinței lui? Nu. Nu putea să ajungă pînă aici. La urma urmei, ea nu făcuse nimic care să poată fi lăudat; pur și simplu, se abținuse de la o prostie. Trebuise să-i reamintească obligația de a ține seama de anumite considerente. Neîndoielnic, acum gîndea despre el că era aspru, incapabil să înțeleagă divina ei compasiune față de Janet. Dar asta numai pentru că nu-și putea închipui o combinație între generozitate emoțională și chibzuială calmă; și nu va fi în stare niciodată să și-o închipuie. De aceea va fi mereu nedreaptă cu el.

Cînd ajunseră acasă, ea încă mai avea pe față zîmbetul acela misterios ca pentru sine. Nu-și scoase pălăria — semn de tulburare! El urmă cu un calm atent întreg ritualul care preceda ceaiul. O putea auzi prin casă, rînduind-o, umanizînd-o, civilizînd-o. Simți miros de pește. Putu detecta atitudinea supusă a Adei în fața seriozității stăpînei ei. O porni spre sufragerie. Ada îl urma cu o tavă cu fel de fel de bunătăți aburinde. Hilda venea în urma Adei. Apoi intră și George, mai curat ca de obicei. Edwin savura felul cum funcționa casa sa. Soția i se supusese. Instinctul ei o silise să nu treacă peste cuvîntul lui; inteligența lui o dominase. În sinea ei probabil că îi admira inteligența, orice ar spune sau ar face, și pasiunea ei oarbă pentru el constituia însăși forța predominantă a vitalității ei.

— Ei, vă simțiți bine, voi doi? zise Hilda, după ce turnase ceaiul și Edwin începu să taie peștele.

Edwin își ridică privirea.

— Eu nu vreau ceai, zise ea. N-aș putea să gust.

Se aplecă și îl sărută pe George, își luă mănușile de pe bufet și părăsi casa, tot cu zîmbetul acela misterios pe buze.

III

Edwin își stăpîni indignarea în fața unui gest atît de teatral. Îi veni ușor, căci trebuia să facă pe atotștiutorul senin în fața lui George. În plus, bunătățile atrăgătoare de pe masă îl ajutau să rămînă calm.

— Nu știai că mama ta trebuia să plece? zise Edwin cu o viclenie care îl uimi și pe el.

— Ba da, mi-a spus sus, murmură George, în timp ce mă spăla. Zicea că trebuie să se ducă s-o vadă iar pe tanti Janet.

Răspunsul fu ca o lovitură pentru Edwin. Lui nu-i spusese nimic, dar pe băiat îl pusese în temă. Totuși, mulțumirea care-l învăluise nu îi fu zbuciumată. Băiatul și tatăl vitreg începură să discute, cu acel amestec de libertate și reticență pe care bărbații, obișnuiți cu prezența unei femei, îl folosesc cînd femeia lipsește. Fiecare din ei simțea încordarea unei situații noi, grave și misterioase. Fiecare se gîndea la cea care lipsea, și fiecare știa că celălalt se gîndește la ea. Fiecare, dincolo de o teamă reală, părea că spune cu un aer degajat: „E amuzant să fim puțin fără ea. Dar trebuie să ne putem bizui pe întoarcerea ei". Nu s-ar fi putut descurca singuri cu grijile casei. Eventualele boroboațe de la bucătărie nu le-ar fi putut împiedica. Cît despre simplul mecanism al vieții domestice, aveau senzația ridicolă și amuzantă a unei primejdii ce-i pîndea.

Edwin trebui să se ridice ca să mai toarne puțin ceai. Socotea că putea prepara și turna ceaiul cu mai multă precizie decît soția sa, care adesea uita să toarne mai întîi laptele. Dar nu putea să-l toarne cu aceeași grație. El turna ceaiul cu mintea, nu cu inima. Pe tavă era o adevărată harababură. Simetria mesei fu în curînd distrusă.

— Te bucuri că începi din nou școala, îmi închipui? zise Edwin ironic.

George încuviință. Tocmai sorbea ceaiul, și privi spre Edwin pe deasupra marginii ceștii. Crescuse mult în ultimele douăsprezece luni și se maturizase cu mai mult de douăsprezece luni. Edwin era surprins văzînd cum inteligența băiatului se dezvoltase parcă dintr-o dată. Uneori părea aproape un tînăr; glasul îi suna nesigur. Privea

încă cu dispreț îngrijirea unghiilor, dar descoperise cu adevărat periuța de dinți, și o propovăduia la școală, în mijlocul unei gloate care își bătea joc, dar se arăta impresionată.

— Da. Chiar mă bucur.

— Oh ! Te bucuri, serios ?

— Ca să spun drept, mă bucur într-un fel. Un băiat trebuie să se ducă la școală, nu-i așa, unchiule ? Și cu cît merge mai devreme, cu atît e mai bine. Să-ți spun ce mi-ar place — mi-ar place să mă duc la școală zi și noapte, fără vacanțe, pînă cînd o termin toată. Cred că în felul ăsta aș putea economisi trei ani.

— Cam greu pentru profesori, nu crezi ?

— Nu m-am gîndit la ei. Sigur, pentru ei nu se va sfîrși *niciodată*. Sper că treptat vor muri cu toții.

— Atunci, nu-ți place la școală ?

George clătină din cap.

— Ție ți-a plăcut la școală, unchiule ?

Edwin clătină din cap, și amîndoi izbucniră în rîs.

— Unchiule, pot să las școala cînd împlinesc șaisprezece ani ?

— Ți-am spus o dată.

— Da, știu. Dar ai vorbit serios ? Oamenii se schimbă.

— Ți-am spus că poți să lași școala cînd împlinești șaisprezece ani, dacă intri într-o facultate din Londra.

— Dar la ce-mi folosește, dacă vreau să devin arhitect ? În orice caz, domnul Orgreave zice că nu folosește la nimic.

— Cînd ți-a spus asta ?

— Ieri.

— Dar pînă de curînd încă vroiai să te faci crescător de vite !

— Ah ! Mă prefăceam doar ! zîmbi George.

— Bine, adu-mi țigările de pe polița căminului din salon.

Băiatul dădu fuga, dornic să-l servească, și privirea lui Edwin îl urmări cu drag. Dorința lui George de a deveni arhitect se întărise neîncetat, cu excepția unei scurte perioade cînd Expoziția Societății agricole din North Staffordshire, care avusese loc cu multă pompă în Hanbridge, îi vîrîse o altă idee în cap — o idee care se

hrăni din plin cu tauri voinici și alte vite premiate timp de aproape o săptămînă, și apoi se stinse. De fapt, într-un fel se discutase că tînărul va lucra ca ajutor al lui Johnnie Orgreave. Printre multe alte consecințe ale sfidării aduse de Johnnie societății, probabil se va număra și anularea acestui aranjament. Și cînd te gîndești că Johnnie, chiar în ajunul zilei cînd fugise, îl sfătuia pe George că n-are rost să intre la o facultate din Londra! Edwin se întrebă cum va afla George, treptat, ce se întîmplase cu prietenul și inspiratorul său, John Orgreave.

Băiatul aduse țigările, i le dădu, aprinse un chibrit și îi oferi foc.

— Și ce-ai făcut toată după-amiaza? întrebă Edwin printre pufăituri.

— Oh, mai nimic!

— Înțelesesem că o să vii la atelier și apoi o să te duci să iei ceaiul la mătușa Clara?

— Așa trebuia. Dar mama m-a trimis la Hanbridge.

— Oh! murmură Edwin, părînd cu gîndul aiurea, indiferent. Deci mama e cea care te-a expediat la Hanbridge, așa-i?

— A trebuit să mă duc la poștă, continuă George. Cred că era o telegramă, dar o pusese într-un plic, și niște bani.

— Așa? făcu Edwin, cu un aer foarte indiferent.

Dar se simți atît de afectat, încît sări brusc în picioare și se duse în grădina răcoroasă, unde se lăsa întunericul, fără să-l mai ia în seamă pe George. Acesta, obișnuit cu accesele bruște de interes, urmate de momente de indiferență, își văzu netulburat de treabă.

Pe la opt și jumătate Hilda se întoarse. Edwin tocmai trăgea draperiile în salon; gazul fusese aprins.

— Evident, Johnnie i-a scris Aliciei, izbucni ea aproape fără să-și tragă răsuflarea. Pentru că Alicia i-a telegrafiat lui Janet să se ducă neapărat acolo și să stea cu ei, cînd va pleca de acasă.

— Cum, la Dartmoor? murmură Edwin cu glasul schimbat.

Însuși cuvîntul „Dartmoor“ îl făcu să se înfioare.

— Nu-i chiar în mlaștinile de acolo, zise Hilda. Așa că o voi duce chiar eu. I-am povestit tot, dar n-a fost deloc mirată. Ciudați sînt oamenii ăștia!

Încerca să vorbească firesc, dar el o vedea că nu izbutește. Privirile nu li se întîlneau. Edwin gîndi: „Ce departe sîntem de azi dimineață!“ Hazardul și soarta, ca două oștiri ce se înfruntă, păreau să se năpustească asupra lui.

Capitolul XIII
PLECAREA

I

Era o dimineață umedă. Hilda, îmbrăcată de drum din cap pînă-n picioare — în afară de mănuși — cu o ceașcă de ceai pe jumătate băută lîngă ea, ședea la biroul din budoar. Descuie sertarul cel mare din mijloc, imediat de sub tăblia biroului, cu un gest grăbit și brutal, iscînd un pocnet surd; pocnetul acesta rezuma toată tensiunea pe care o iradia Hilda în jurul ei, în întreaga casă, și chiar în tot orașul. Fusese hotărît că, pentru ca s-o poată lua pe Janet de la spital și să prindă trenul la Knype, ca să aibă legătura cu Bristolul și sud-vestul Angliei, Hilda trebuia să plece de acasă la nouă fără cinci.

Acest eveniment important domina gîndurile celor din jurul Hildei. Sus la etaj, Ada stătea aplecată, congestionată toată, peste un geamantan uriaș în care așeza ultimele obiecte, în timp ce George o stînjenea încercînd să lege de mînerul de piele o etichetă umedă, pe care o scrisese cu litere speciale. Bucătăreasa pregătea micul dejun de la ora nouă pentru stăpîn, cu o grijă sporită în fața noilor răspunderi ce-i reveneau; căci Hilda, după ce o informase pe un ton mișcător că bunăstarea stăpînului în absența stăpînei depindea numai de ea, îi încredințase solemn această bunăstare — aproape că i-o înmînase direct, cu precauții, ca pe o bijuterie într-o casetă. Se poate spune că Ada resimțise imediat povara acestei importanțe

sporite a bucătăresei. La atelier, Edwin și toți funcționarii știau că Edwin trebuia să fie acasă pentru micul dejun la nouă fără un sfert în loc de nouă, și că nu trebuia să întîrzie căci doamna Clayhanger avea de prins un tren ; așa că toată rutina din ateliere se modifică în funcție de această schimbare a programului. Și, în sfîrșit, un bătrînel într-o curte muiată de ploaie din Acre Parade, între Acre Lane și Oldcastle Street, căznindu-se să tragă hamul peste capul unui cal de trăsură mult deasupra capului său, începuse să ocărască timpul care zbura prea repede, deși cei patruzeci de ani de cînd tot se grăbea cu trăsura lui să prindă trenul ar fi trebuit să-l obișnuiască la mai mult calm. Cît despre Janet, singură ea, slăbită și supusă, rămînea liniștită ; îngrijitoarea și Hilda se înțeleseseră între ele, și ea „lăsa totul" pe seama lor.

Hilda trase sertarul, ridicînd pe jumătate tăblia biroului ca să se vadă mai bine conținutul. Era plin de tot soiul de hîrtii, scrisori, facturi, sugative, clanțe de uși, plicuri, și vreo cîteva cărticele. Un observator pornit cum ar fi Edwin ar fi putut spune că era mare neorînduială în sertar. Dar Hilda, care pusese fiecare obiect, și pe fiecare cu cîte un scop anume, nu vedea în sertar nici o neorînduială, căci ea îi înțelegea planul, și fiecare obiect văzut îi sugera motivul pentru care se afla acolo — și încă un motiv întemeiat. Cu toate acestea, își zise că va trebui să „facă ordine" în sertar (singurul sertar al biroului cu o încuietoare sigură), cînd se va întoarce acasă. Căută în fundul sertarului, trase ceva mai mult în afară sertarul, și căută din nou, dar în zadar. Prin minte îi trecu o clipă o vagă îndoială asupra spritului ei de ordine. „N-oi fi pus oare scrisorile alea în altă parte ? Nu le-oi fi rătăcit ?" Apoi închise capacul biroului și trase complet sertarul afară așezîndu-l pe genunchi. Da, pachetul era acolo, ascuns, la fel ca și un alt pachet de scrisori — cu scrisul lui Edwin. Se liniști. Știa că e o femeie ordonată, și că totdeauna fusese. Degeaba o învinuia Edwin că n-ar fi. Împingînd sertarul la loc, îl încuie, deschise din nou capacul biroului, așeză pachetul pe mapa de scris și scoase din geantă o telegramă pe care o adăugă la scrisorile din pachet.

Scrisorile aveau toate acelaşi scris neglijent, înclinat, şi hîrtia de scris avea aceeaşi nuanţă. Semnătura se zărea limpede pe una din ele : „Charlotte M. Cannon", şi apoi, în paranteze, „(Canonges)", — ultimul fiind adevăratul nume franţuzesc al tatălui lui George, de fapt singurul nume legal al lui George Cannon. Scrisoarea de deasupra începea : „Stimată doamnă, cred că e de datoria mea să vă comunic că soţul meu continuă să declare că este nevinovat de delictul pentru care se află în închisoare, şi ţine să fiţi informată de acest lucru. Ar trebui să vă spun că, întrucît convingerile mele religioase s-au schimbat, sentimentele mele..." Prima pagină se sfîrşea aici. Hilda răsfoi scrisorile, preocupată, cercetîndu-le şi descifrînd ici-colo cîte o frază la întîmplare. Prima scrisoare era datată cam cu un an în urmă ; atunci începuse să reînvie tocmai acea parte din viaţa ei pe care o socotise definitiv îngropată în amintire.

Hilda o întîlnise numai o dată — şi atunci pentru o chestiune juridică — pe doamna Canonges (după cum, cu o strictă corectitudine, îşi spunea ea în paranteze) — o doamnă surprinzător de bătrînă, cu părul complet alb, şi se gîndise : „Ce ruşine ! O bătrînă căreia i s-au aprins călcîiele l-a cumpărat şi l-a luat pe un om mult mai tînăr ca ea ! Nu-i de mirare că a fugit de ea !" Fusese pur şi simplu şocată de spectacolul acestei femei elegante, binecrescute, manierate şi decrepite, cu glasul blînd şi timbrul ei aristocratic. Simţi cum i se lărgeşte cunoaşterea asupra posibilităţilor naturii umane. Şi cînd George (cunoscut în justiţie numai sub numele de Canonges) primise doi ani muncă silnică pentru a se fi căsătorit cu ea, Hilda socotise, în ciuda resentimentelor împotriva lui, că marea lui vină fusese de a se fi căsătorit valabil prima dată, şi nu de a fi contractat o căsătorie ilegală, a doua oară ; şi pentru această vină, pedeapsa i s-ar fi cuvenit mai degrabă bătrînei. Şi cînd bătrîna îi scrisese, mărturisindu-i cu o stranie naivitate că se convertise la catolicism, şi că atît căsătoria ei cît şi soţul bigam din închisoare erau acum sacre pentru ea, Hilda reflectase sardonic : „Desigur, întotdeauna femeile de soiul ăsta recurg la religie cînd sînt prea bătrîne pentru altceva !" Şi cînd se auzise că seducătorul ei mai primise şi zece ani con-

damnare penală (și ar fi putut să capete o condamnare pe viață) pentru a fi pus în circulație o bancnotă falsă, Hilda reflectase în același fel: „Desigur, un om care se poartă cum s-a purtat George cu mine este tocmai omul potrivit să falsifice bancnote! Nu mă mir deloc. Cît de naivă am putut să fiu!"

Trecuse foarte mult timp pînă cînd îi sosise scrisoarea în care i se anunța nevinovăția lui Cannon. Scrisoarea aceasta nu produse însă asupra Hildei cine știe ce impresie. Nu-i spusese nici o vorbă lui Edwin, căci îi era silă să reînvie rușinea acelui episod de demult, într-o discuție cu Edwin. Nu voia s-o facă. Nu avea dreptul. Întreaga ei independență și mîndrie i-o interziceau: episodul nu-l privea cîtuși de puțin pe Edwin. Efectul pe care această știre o avu asupra ei se produse treptat. El spori atunci cînd doamna Cannon depuse ca mărturie o petiție la Ministerul de interne și angajă un avocat. Atitudinea doamnei Cannon părea să-i spună Hildei: „Dumneata și cu mine am împărțit acest bărbat. Numai noi din toată lumea." Doamna Cannon păruse să-și închipuie că Hilda se va arăta interesată. Și avusese dreptate. Hilda era într-adevăr interesată. Intransigența ei se muie. Setea ei de răzbunare se stinse. Se gîndi cu o compasiune aproape insuportabilă la imaginea lui George Cannon suferind pe nedrept luni în șir, fără sfîrșit, ororile vieții de pușcărias. Citea, într-o pornire morbidă, rapoartele ședințelor tribunalului, și culese din ziare și cărți, ca și din scrisorile doamnei Cannon, informații despre viața în închisori. Cînd George Cannon fu transferat la închisoarea Parkhurst din insula Wight, pe motive de sănătate, ea se bucură, știind că la Parkhurst nu era atît de îngrozitor ca la Portland; iar cînd fu trimis de la Parkhurst la Dartmoor, ea își spuse că aerul întăritor îi va face bine. Nu-l mai socotea cîtuși de puțin un criminal, ci pur și simplu o victimă. În sine ei condamna mînioasă justiția britanică, încetineala ei, severitatea, stupiditatea ei. Și cînd principalul martor în sprijinul petiției lui Cannon muri, ea se simți furioasă împotriva soartei. Acțiunea pentru eliberarea lui Cannon se tărăgănea de luni de zile. În ultimul timp fu reluată, cu speranțe sporite. Unul dintre deținuții aflați împreună cu Cannon ieșise din închisoare (pen-

tru o altă vină) și era gata să depună mărturie sub jurămînt.

De curînd doamna Cannon îi scrisese mărturisindu-i că ajunsese la sapă de lemn, și o întreba dacă n-ar putea să-i împrumute zece lire, pentru cheltuielile necesare acestei acțiuni. Hilda nu avea zece lire. În aceeași zi, vizitînd-o pe Janet la spital, o întrebase : „Ascultă, Janet, nu cumva poți să-mi împrumuți zece lire pentru o zi sau două?“ rîzînd puțin stînjenită. Janet, roșind de plăcere, se grăbise să-i răspundă : „Firește ! am încă o bancnotă de zece lire pe care bietul tata mi-a dăruit-o. Am ținut-o pentru orice eventualitate.“ Janet era un suflet prea delicat ca s-o întrebe pentru ce-i trebuia. Hilda expediase bancnota seara tîrziu. A doua zi sosise o telegramă : „Telegrafiați dacă trimiteți banii.“ Nici în ruptul capului Hilda n-ar fi vrut ca bătrînul șef al poștei din Bursley — care fusese cîndva șeful poștei din Turnhill și îi cunoscuse pe părinții ei — să vadă telegrama ei, adresată cuiva numit „Cannon“. Teama de bîrfeli și de scandal era irațională, dar era sinceră. Îl trimisese deci pe credinciosul ei George cu telegrama la Hanbridge — fusese soluția cea mai simplă.

Acum, după ce șovăi puțin, Hilda puse pachetul cu scrisori în poșetă, ca să-l ia cu sine. Era o precauție care i se părea chiar ei inutilă, căci era absolut încredințată că Edwin nu se uită niciodată prin sertarele ei ; cu atît mai puțin ar încerca să forțeze un sertar încuiat ; încrederea pe care o avea în ea era în unele privințe aproape mișcătoare. Și, firește, nimeni altul nu și-ar vîrî nasul în sertar. Și totuși, ascunse scrisorile în poșetă. Apoi, în maniera ei, scrise în grabă cîteva rînduri doamnei Cannon, dîndu-i o adresă temporară, și vîrî și scrisoarea asta în poșetă.

Atitudinea ei față de doamna Cannon, ca și atitudinea față de soțul bigam, se schimbaseră cu încetul; și se gîndea acum la bătrîna femeie cu respect și chiar o compătimea. Doamna Cannon, înainte de a fi aflat că Hilda era măritată cu Edwin, îi trimisese Hildei prima scrisoare adresată „doamnei Cannon“, cînd ar fi fost îndreptățită să scrie „domnișoarei Lessways“. Pe vremea cînd ținea pensiunea, Hilda nu putuse, din motive comerciale, să renunțe la

numele la care nu avea nici un drept, şi să revină la al ei. Adevărata doamnă Cannon, deşi extrem de supărată, respectase dificultăţile Hildei ; faptul dovedea îngăduinţă şi bunătate, şi trezi în Hilda recunoştinţă. În plus, stăruinţa cu care doamna Cannon se ocupase de acţiunile de eliberare şi felul cum acceptase cu calm, şi firesc, toate consecinţele îngrozitoare ale situaţiei ei de soţie legitimă a unui puşcăriaş, o impresionaseră încetul cu încetul pe Hilda, care îşi zise : „Există ceva în bătrîna asta.“ Şi-acum, Hilda nu se mai gîndea la ea ca la o femeie bătrînă care fusese mînată de dorinţe indecente şi desfrînate, ci ca la o victimă a pasiunii, la fel ca şi George Cannon. Îşi zise : „Femeia asta în vîrstă îl mai iubeşte încă pe George Cannon ; dragostea ei explică ranchiuna împotriva lui, precum şi compasiunea ei.“ Aceste gînduri neîncetate au contribuit, prin mărinimia lor şi prin stăruinţa cu care i-au dezvăluit teribila realitate a iubirii, la înnobilarea vieţii sufleteşti disimulate, atît de demoralizante, pe care de un an o tăinuia Hilda soţului ei şi tuturor celorlalţi.

II

Mai erau încă douăzeci de minute pînă la ora nouă. Era prea devreme. Cu o seară înainte, Edwin o călcase pe nervi tot pisălogind-o să nu întîrzie — pe un ton care implica, bineînţeles, că de obicei ea întîrzia. Hilda se considera o femeie foarte punctuală. Putea să întîrzie — puţin — nu ştiu cîte ori la rînd, dar cum în sinea ei avea de fiecare dată justificare şi scuză, punctualitatea structurală îi rămîmea mereu neatinsă în minte. Edwin însă nu era de aceeaşi părere. Îi spunea, din cînd în cînd, că aparţinea acelei categorii numeroase care îşi închipuie că ceasul se opreşte în ultimul moment, cînd trebuiesc făcute ultimele lucruri. O enerva această observaţie, după cum o enervau multe din părerile pe care le avea Edwin despre ea. El părea să uite că fusese una dintre primele stenografe din Anglia ; că fusese secretara unui ziarist

și se pricepea să corecteze neglijențele oamenilor de afaceri ; și, în sfîrșit, că ea însăși se ocupase ani de-a rîndul de afaceri. Edwin vroia să șteargă cu buretele toate acestea, tratînd-o ca pe un fluturaș lipsit de minte. În orice caz, de data asta nu întîrziase. Și era mîndră, în loc să se rușineze, de punctualitatea ei exagerată. Avea aerul că înfăptuise ceva remarcabil.

Ieși din budoar ca să se ducă sus s-o supravegheze pe Ada, deși o impresionase spunîndu-i că are încredere în ea și că nu o va controla. În orice caz, deschizînd ușa, îi auzi pe Ada și pe George dirijîndu-se unul pe altul în efortul comun de a scoate din dormitor ditamai cufărul. Deci, momentul supravegherii trecuse. Impacientată, Hilda intră în salon, ca să aștepte pînă cînd geamantanul va ajunge în hol. Ușa terasei era întredeschisă și un vînt umed pătrundea din grădină. Văzu că afară ploua. Doi muncitori, angajați de noii locatari care se mutaseră în casa Orgreave, lucrau în grădină. Noii stăpîni, niște parveniți, hotărîseră să taie niște crengi din faimoșii ulmi ai familiei Orgreave, socotindu-le primejdioase ; și muncitorii, uzi leoarcă, cu mînecile suflecate, prindeau cu o frînghie unul din ulmi de leagănul din grădina Clayhanger. Hilda îi privea, fără motiv, cu o profundă antipatie pe noii ei vecini. Cioturile albe ale crengilor tăiate din uriașii ulmi îi făceau rău. Zadarnic i-ai fi explicat cît de perfizi sînt ulmii ! Ținea la acești ulmi și, pentru ea, tăierea crengilor era un ultraj. Parveniții mai săvîrșiseră și alte sacrilegii asupra casei și terenului, fără să țină seama că soarta sfințise acest cămin. Hilda rămase cu ochii țintă la ploaia ce cădea în grădină. Perspectiva drumului lung, atît de plicticos cu trăsura hurducăindu-se prin noroaiele și ploaia din Knype Vale și după aceea nesfîrșita călătorie cu trenul împreună cu o convalescentă deprimată — o făcură deodată să-și adune forțele.

— Mamă !

George se afla în spatele ei.

— Ei, ați adus bagajul jos ?

Se încruntă la el dar George îi cunoștea obiceiul acesta și îl interpretă cum se cuvine.

Băiatul încuviință.

— Trebuie să scriu „Dartmoor“ pe etichetă ?

Ea clătină din cap.

De ce-i punea oare o asemenea întrebare ? Ea nu suflase un cuvînt despre Dartmoor. De ce pomenea de el ? Și Edwin pomenise de Dartmoor. „Cum, la Dartmoor ?“ spusese Edwin. Să-i fi suspectat oare corespondența ? Nu. Dacă i-ar fi suspectat-o, i-ar fi spus. Îl cunoștea. Și chiar dacă Edwin ar fi avut o bănuială, era cu neputință ca George să bănuiască ceva... Iată-l aici, fiul unui pușcăriaș, neavînd măcar un nume legal. Copilul acesta exista — numai pentru că ea și acel pușcăriaș nu fuseseră în stare să se țină la distanță unul de altul ; ignoranța lui asupra trecutului era teribilă, dacă stai să te gîndești, și primejdiile ce decurgeau de aici, îngrozitoare ; Hildei i se rupea inima gîndindu-se la firea lui încrezătoare. Simțea că nu-și va putea răscumpăra niciodată vina de a-l fi adus pe lume.

Un zgomot vag la intrare răzbi pînă în salon.

— A venit Nunks ! exclamă George, și se repezi spre el.

Acesta era noul nume pe care i-l dăduse tatălui său vitreg.

Hilda se grăbi să se întoarcă în budoar. În timp ce intra, îl auzi pe George turuindu-i lui Edwin ce frumoasă era eticheta de bagaje pe care o făcuse în timp ce Edwin își ștergea picioarele pe preș și scotea impermeabilul.

Ieșind în pragul budoarului, ea îl strigă :

— Edwin.

— Bună !

— Vino, te rog, o clipă.

El intră în budoar, ștergîndu-și obrajii uzi de ploaie.

— Fii bun și închide ușa.

Tonul ei serios și rezervat trezi antagonismele adormite care păreau în mod straniu să existe mereu între ei. Le văzu însufletind ochii lui Edwin, care deveni pe dată bățos. Dar, arătînd spre ceașca și farfurioara de pe masă, el zise pe un ton mustrător :

— Asta-i tot ce-ai mîncat ?

— Poți să-mi dai zece lire ? întrebă ea brusc, ignorînd aluzia lui că nu se hrănise cum trebuie.

— Zece lire ? Alte zece lire ?

Edwin era în defensivă, ca și cum s-ar fi ghemuit cu prudență în dosul unui paravan al suspiciunilor sale. Ea dădu din cap, stînjenită. Ar fi vrut să stăruie cu grație, învăluitor, dar nu izbutea. Trebuia să-i restituie banii lui Janet, care avea nevoie de ei. Ar fi trebuit să-i fi cerut mai demult, dar tot amînase, și rău făcuse. Janet nu-i va cere banii, nu va avea nevoie acum de ei, dar Hilda nu putea suporta gîndul să-i rămînă datoare ; să lase datoria neplătită ar fi fost straniu, dăunător, echivoc ; ar strica relațiile dintre ele.

— Ascultă, fetițo, zise Edwin pe un ton dezaprobator, ți-am dat de zece ori mai mult decît puteai avea nevoie.

Nu o refuzase niciodată de cîte ori îi ceruse bani ; aproape totdeauna îi dăduse fără a pune o întrebare. Neîndoielnic, înțelegea că femeia, prin forța lucrurilor, este silită să ceară, și avea oroare să se poarte ca majoritatea bărbaților în atari situații ; era limpede că nu ținea să profite de copleșitorul avantaj economic al soțului. Și totuși, faptul că el cîștiga și ea nu — era într-un fel misterios prezent mereu în atitudinea lui relativ admirabilă. Și uneori — poate nu fără temei, recunoștea și ea — șovăia să-i dea banii, și ezitarea lui era tot atît de umilitoare ca refuzul altui bărbat. Hilda condamna nu atît atitudinea lui, cît toate convențiile sociale pe care incontestabil se baza o asemenea atitudine. El cîștiga, era un lucru știut de ea. Nu nega că el era unica sursă de cîștig și că fără el n-ar fi existat nimic. Și totuși, nu credea că trebuia să ajungă să-i ceară. Pe de altă parte, nu avea altă alternativă. Condamna convențiile sociale într-un mod destructiv, nu constructiv. Și toată preocuparea lui Edwin de a ține seama de susceptibilitatea femeii părea doar să sporească revolta ei înăbușită. Era doar o întîmplare că el se purta cavalerește. Dar fie că se purta cavalerește fie că nu, ea se afla în puterea lui ; și asta o scotea din minți.

— Aș fi bucuroasă dacă ai putea să mi-i dai, zise ea, cu fața mohorîtă.

Rugămintea, pe lîngă că nu era făcută stăruitor, mai era și prea generală ; nu dădea amănunte. Lipsea since-

ritatea. Ea văzu cum bănuielile lui cresc. Ce bănuia ? Ce putea bănui ?... Ah ! De ce se simțea ea atît de temătoare, emoționată într-un chip straniu de călătoria pînă aproape de Dartmoor ? Și de ce se simțea vinovată, de ce avea privirea atît de jenată ?

— Ei bine, nu pot, răspunse el. Nu acum ; dar dacă se întîmplă ceva neprevăzut, pot să-ți trimit un cec.

Trăsura se opri în fața intrării, mult prea devreme. Era învinsă.

— E pentru Janet, murmură ea, disperată.

Expresia lui Edwin se schimbă.

— De ce naiba n-ai spus de la început ? exclamă el. Să văd ce pot face. Cred că am o bacnotă de cinci lire în portofel.

Mulți bărbați din oraș socoteau că se cuvine să aibă întotdeauna asupra lor o bancnotă de cinci lire de rezervă, ca și un formular de telegramă. Era teribilismul celor înstăriți.

Și Edwin se repezi afară din odaie ; ușa se trînti în urma lui. După cîteva clipe, se întoarse.

— Poftim ! zise el scoțînd bancnota din portofel, și adăugînd apoi o grămăjoară de monede mai mici.

Hilda se uita pe fereastră la trăsura ce aștepta. Nu făcu nici o mișcare.

— N-am nevoie, mulțumesc, răspunse cu răceală. Și gîndi : „Ce proastă sînt !“

— Oh, murmură el, stăpînindu-se.

— Pentru ea văd că ai ! zise Hilda cu glas limpede și tăios. Dar pentru mine nu... ; și gîndi : „De ce-oi fi spunînd asta ?“

Edwin trînti toți banii pe birou și ieși din odaie. Îl auzi dînd instrucțiuni Adei și vizitiului cum să transporte cufărul.

— Haide, mamă ! strigă George.

Hilda se uită la bani, și apoi îi luă, vîrîndu-i în geantă. Era cu neputință să le reziști !

În hol îl sărută pe George și dădu din cap cu un zîmbet vag spre Ada. Edwin se afla în fața intrării. Rămase nemișcat ; ea la fel. Știa după chipul lui că nu se

va apleca s-o sărute. Tainica forță care o silise să se înstrăineze de el refuza acum s-o lase să se înduioșeze. Coborî cele cîteva trepte afară în ploaie. Dădură din cap, unul spre celălalt; George și Ada n-aveau decît să-și închipuie că își luaseră rămas bun în budoar. Dar George și Ada știau ei ce știau. Hilda simțea că, în loc să plece spre o vacanță cu cea mai bună prietenă a ei, se îndrepta spre un dezastru ascuns care implica sfîrșitul căsniciei ei. Și faptul că ea și Edwin nu se sărutaseră cîntărea mai mult decît toți factorii de pe lume. Dar ce era un sărut? Pînă cînd trăsura se urni din greu, ea tot mai spera într-o minune. Dar minunea nu se întîmplă. Măcar de n-ar fi stăruit atît în seara trecută ca absolut nimeni din casă să n-o însoțească pînă la Knype!... Portalul dispăru din raza ei vizuală.

Capitolul XIV

TAVY MANSION

I

Hilda și Harry Hesketh stăteau împreună sub razele călduțe de soare din Devonshire, aplecați peste gărdușul de sîrmă împletită ce despărțea lăculețul ornamental de pajiște. Lîngă ei se afla un cîine St. Bernard, cu limba-i mare atîrnîndu-i din gură. Două lebede, strălucind în lumina intensă, pluteau încet încoace și-ncolo; una avea o gheară neagră vîrîtă printre penele albe și pufoase; cealaltă sîsîi văzînd cîinele care, cu blîndețea-i de uriaș, pur și simplu nu putea înțelege o asemenea răutate din partea unui semen de-al său. În jurul eleganței semețe a lebedelor plutea un cîrd de rațe de mai multe soiuri, cu pliscuri galbene, măcăind întruna, agitîndu-se și așteptînd să le pice cîte ceva peste gardul de sîrmă care le despărțea pe vecie de pajiștea cea plină de bunătăți. Dincolo de lac, un rățoi uriaș cu

moț stacojiu se odihnea pe balustrada ce mărginea treptele debarcaderului, cu ochii țintă la o bărcuță legată la mal. Apa reflecta totul într-un talmeș-balmeș vălurit — cerul albastru, norii albi și rotunzi, păsările, tufișurile, florile, iarba și profunzimea de un măsliniu întunecat a livezii de dincolo de lac, unde copilași în alb săreau și țipau în jurul unei guvernante în alb.

Harry se arăta deosebit de ospitalier, amabil și agreabil cu musafira sa. Bărbat la vreo treizeci de ani, înalt și zvelt, avea o ținută distinsă. Costumul alb îi era imaculat; cămașa albă era imaculată; pantofii de tenis erau imaculați; numai jacheta sa de sport, șapca și cravata (care toate aveau același model în dungi multicolore) erau ponosite, pătate și informe; totuși, ruina lor contribuia doar să-i scoată în evidență eleganța, prin cine știe ce tainică însușire sacră. Mustața îi era superbă, ochii frumoși, mîinile virile, acoperite de păr, și nu manifesta nici un fel de afectare. Cu toate că moștenise Tavy Mansion împreună cu o adevărată avere de la o mătușă care plecase din Oldcastle și din regiunea aceea plină de fum ca să se mărite cu un moșier din Devonshire, era copilăros, modest și deschis. Nimeni n-ar fi bănuit după aspectul lui că avea copii, guvernante, slujnice, grădinari, grăjdari, cai, trăsuri, o rentă și un surplus la sfîrșitul fiecărui an. Vorbea acum despre cele Cinci Orașe cu o afecțiune îngăduitoare. Hilda gîndi, uitîndu-se la el: „Are totul, pur și simplu totul! Și totuși, nu-i deloc răsfățat!" Cu toate că în anii trecuți nu o văzune pe Hilda decît de cîteva ori — și asta cu totul întîmplător la familia Orgreave — se apropiase cu multă prietenie de ea chiar din clipa cînd le întîmpinase, pe ea și pe Janet, în seara trecută în gara Tavistock, și prietenia lor părea să aibă acum o vechime de douăzeci de ani, și nu una de douăzeci de ore. Era limpede că aparținea unei categori superioare celei din care făcea parte Hilda, dar părea să nu-și dea seama absolut deloc de ceea ce constituia încă instituția cea mai influentă și mai adînc înrădăcinată în societatea engleză. Tonul lui apropiat, confidențial o măgulea.

— Cum o găsești pe Alicia? întrebă el.

— Arată minunat, zise Hilda, aruncînd în apă o ultimă bucățică de pîine.

— Și eu cred la fel, zise el. Dar pentru tenis, s-a terminat cu ea, să știi. E minunat pentru o femeie să aibă copii, numai că o scoate din circulație pentru joc. De regulă, izbutește să fie *hors le combat* drept în mijlocul sezonului. Anul acesta a fost în stare să joace puțin, dar fără prea mult entuziasm — ăsta-i păcatul cu ea... nu mai are entuziasm.

— Ei, ce să-i faci, zise Hilda. Nici chiar dumneata nu poți avea totul.

— De ce „chiar" eu ? rîse el.

Ea se mulțumi să se uite la el cu un surîs misterios. Își dădea seama că omul o admira — probabil pentru aerul ei enigmatic, atît de diferit de al Aliciei — și simți o plăcută mulțumire de sine.

— Edwin a jucat mult tenis în ultimul timp ?

— Edwin ? și repetă numele cu uimire, ca și cum ar fi fost numele cuiva care nu putea să aibă nici o legătură cu tenisul. Nici gînd ! Anul acesta nici n-a atins racheta. Are cu totul alte preocupări.

— Aud că a ajuns cineva în cele Cinci Orașe, în orice caz, zise Harry cu seriozitate. Cîștigă o groază de bani.

Hilda înălță din sprîncene și scutură din cap disprețuitor. Dar respectul vădit cu care vorbise Harry despre Edwin îi făcu plăcere. Gîndi : „Cred că încep să devin snoabă."

— E o muncă grea să cîștigi bani, chiar și pe planul nostru mărunt, în Bursley, zise ea, și păru să arate spre imensitatea costisitoare a grădinilor.

— Mi-ar plăcea să-l revăd pe Edwin.

— Nu știam că ați fost prieteni.

— Știi, ne vedeam destul de des în casa din Lane End, după ce m-am logodit cu Alicia. De fapt, odată a fost cît p-aci să-mi ia un set.

— Edwin ? exclamă ea.

— Chiar el... Avea un fel de a spune lucrurile, care îți dădea de gîndit după aceea.

— Oh ! Deci ai observat și dumneata ?

— La fel face și acum ?

— Nu... nu știu. Dar așa făcea.

— Ar fi trebuit să-l aduci și pe el. De fapt, eram convins că va veni și el. Oricum, i-am spus Aliciei să-l invite și pe el, de îndată ce am aflat că o aduceai pe draga de Janet.

— Știu, Alicia mi-a spus. Dar, oh! Edwin nici n-ar fi vrut să audă. Atelierul! Mereu atelierul! Nici o vacanță toată vara.

— M-am gîndit la un plan, făcu Harry strengărește. Ce-ar fi să refuzi să te întorci în sînul familiei, pînă cînd nu vine să te ia?

Ea scoase un rîset scurt.

— Oh, n-o să vină să mă ia.

— Atunci, zise Harry scurt și hotărît, o să vedem ce-i de făcut. Pot să-ți spun că ne pricepem să atragem oamenii aici... Mă întreb unde or fi fetele alea?

Se întoarse, și Hilda făcu la fel.

Casa cărămizie în stil georgian, cu ferestrele în panouri octogonale, cu frontonul cel mare acoperind centrul acoperișului, și cu cercevelele vopsite în alb, se înălța strălucind peste pajiștea îngrijită, între cîțiva chiparoși și un stejar; de fiecare parte se vedeau garduri vii — tufișuri tunse, mărginind alei lungi pline de verdeață; ici și colo cîte un rond de flori rotund sau oval și, la marginile grădinii, straturi arcuite de flori. Totul era nemișcat, în afară de păsările care păreau să plutească pe lac, copiii în livada din depărtare și norișorii ce se mișcau încet deasupra capului. Căldura soarelui era ca o mîngîiere.

Janet și Alicia, ținîndu-se cu brațele pe după umeri, se iviră mergînd agale din dosul chiparoșilor. Mergeau pe pajiștea adăpostită de lîngă casă, absorbite într-o conversație liniștită dar adîncă; nimeni în afară de ele nu știa despre ce vorbeau; poate despre legătura lui Johnnie cu doamna Chris Hamson, despre care nu se suflase o vorbă la Tavy Mansion de la sosirea lui Janet și a Hildei. Janet era încă în doliu, și acum ținea în mînă o umbrelă roșie a Aliciei. Aceasta era în alb, un alb nu prea imaculat și cam șifonat. Nu avea decît douăzeci și cinci de ani. Crescuse înaltă, frumoasă și dreaptă (parcă fără să-i pese) și era destul de neglijentă cu ea în-

săși. Trupul avea curbele, iar chipul vlăguirea unei tinere mame. Gesturile îi erau bruște, stîngace, amabile. Cordialitatea ei directă se răsfrîngea nu numai asupra copiilor ei, dar și asupra tuturor ființelor tinere, și chiar și a multora vîrstnice. Pentru copiii ei avea o adevărată pasiune. Și mărturisea deschis, sfidător parcă, intenția ei de a mai fi mama a încă multor copii — mult mai multora.

— Hei, fetelor! strigă Harry, cu intonația tărăgănată din Staffordshire care o amuza pe Hilda.

Cele două surori își desprinseră brațele de după umeri.

— Hei, băiete! îi răspunse Alicia cu glas tare.

Dar, în loc să se uite la soțul ei, privirea îi trecu prin el, spre copiii din livada de dincolo de lac.

Janet zîmbi, cu veșnicul ei aer resemnat. Hilda, întorcîndu-i zîmbetul de la depărtare, își aminti de tonul cu care spusese Harry „draga de Janet" — afectuos și compătimitor în același timp. Era acum, într-adevăr, draga de Janet; menită să fie o povară cuiva, și aproape de nici un folos nimănui; nu mai era necesară. Dacă ar dispărea, viața s-ar închide imediat ca o apă deasupra ei, și nici o rudă, nici un prieten nu i-ar simți lipsa. Unii ar spune chiar: „Poate că-i mai bine". Și Janet o știa. În ultimii ani dinaintea morții domnului și doamnei Orgreave, ea își înăsprise puțin firea duioasă, binevoitoare — și-o înăsprise față de toți, în afară de tatăl și de mama ei, pe care-i ocrotea — și acum era din nou plină de duioșie, și blînda ei resemnare părea să spună: „Sînt lipsită de apărare, și mîine voi fi bătrînă".

— O să-i telegrafiez lui Edwin Clayhanger să vină aici la sfîrșitul săptămînii, răcni Harry.

Iar Alicia strigă înspre el:

— Oh, splendid!

Hilda zise, tulburată:

— Chiar ai de gînd?

N-avea nici un chef de acest proiect care lor li se părea plăcut. Exista fără îndoială o răcire între Edwin și ea, și ideea de a o etala sau de a-i pune capăt pe

teren străin i se părea de neconceput. Asemenea lucruri nu se pot rezolva decît acasă. Îi telegrafiase că sosise cu bine, dar încă nu-i trimisese o scrisoare și nici nu se hotărîse pe ce ton să-i scrie.

Doi grădinari, din care unul împingea un butoiaș cu apă pe roate, apărură de pe o alee și se apucară în tăcere, cu rîvnă, să stropească un strat de flori. Alicia și Harry strigau mai departe cu însuflețire unul la altul, făcînd destulă gălăgie, dar grădinarii nu dădeau nici un semn că ar mai fi existat și altcineva în grădină în afară de ei. Alicia, urmată de Janet, se îndrepta încet spre terenul de crochet cînd o subretă apăru în goană din casă, o ajunse din urmă și, cu o modestie respectuoasă, îi murmură ceva stăpînei ei care răcnea plină de veselie. Alicia, tot urmată de Janet, se întoarse și intră în casă, în timp ce subreta, cu capul aplecat, aștepta cu discreție să intre în urma lor.

O invidie bruscă și teribilă puse stăpînire pe Hilda, asemuind situația acestor oameni cu a ei. Oamenii aceștia trăiau într-o ambianță fermecătoare și pură, fără alte griji decît teama de vreo boală a copiilor. Aveau firi vesele și amabile. Erau binecrescuți și erau slujiți de servitori care, din punct de vedere profesional, erau chiar mai binecrescuți decît ei, încîntați de a avea parte de vorbe blînde și lefuri bune. Trăiau în pace cu toată lumea. Plini de sănătate, mîncau bine și dormeau bine. Nu știau ce-i zbuciumul. Nu erau chinuiți de absolut nici o problemă și nu căutau probleme. Nu aveau nici o îndatorire, în afară de cele plăcute unul față de celălalt. Lumea lor era ideală. Dacă i-ai fi întrebat cum s-ar putea îmbunătăți lumea lor, n-ar fi găsit ușor un răspuns. Ar fi putut doar să ceară taxe mai mici și mai multe zile însorite... Pe cînd Hilda și ai ei erau siliți să trăiască în mijlocul unor oameni grosolani, într-o ambianță nefericită de fum, murdărie și mizerie. În Devonshire nu puteai să-ți închipui cum arată cele Cinci Orașe, albeața perdelelor de la Tavy Mansion aproape că îi rupea inima gospodinei din Hilda. Și să asemuiești — nu petecul de grădină al Hildei, dar chiar fosta grădină a familiei Orgreave, cu acest paradis, unde ni-

mic nu stingherea ochiul și unde funinginea nu se așeza pe nici un copac să înnegrească frunzele strălucitoare și să-i chircească ramurile. Și să asemuiești planul meschin și economia de spațiu a casei din Trafalgar Road cu generozitatea somptuoasă a spațiilor din Tavy Mansion !...

În concepția celor din Bursley, neîndoielnic Edwin era un om prosper, cu greutate în oraș ; dar tot ce realizase sau ar putea realiza n-ar reprezenta nici începutul unei prosperități pe o treaptă superioară. Nimeni din Bursley nu cunoștea, de fapt, înțelesul cuvîntului prosperitate. Și chiar și prosperitatea pe plan local pe care o avea Edwin — cu cîte primejdii și cu cît efort o dobîndise ! Soții Hesketh erau însă la adăpost pe vecie. Ah ! Îi invidia și în același timp defăima cu furie tot ce-i aparținea ei. Se afla în grădina de la Tavy Mansion — i se părea — ca o impostoare. Bărbatul ei nu făcea decît să se zbată ca să iasă la suprafață. Și, în plus, se mai și certase cumplit cu el ; cine putea ști cum se va sfîrși căsnicia ei ? Harry și Alicia nu se certau niciodată ; se mai ciondăneau poate uneori — dar atît ; nu aveau motive să se certe... Dacă Harry și Alicia ar bănui că există o legătură între ea și închisoarea din Dartmoor !... Nu, nu se putea închipui așa ceva. Invidia i se topi într-o tainică și profundă deprimare, în mijlocul acestei ambianțe încîntătoare și prospere.

— Se pare că a venit cineva, zise Harry, referindu-se la dispariția soției sale. Sper să fie drăguță.

— Cine ?

— Cine o fi venit. Batem puțin mingea ?

Începură o partidă liniștită de crochet, dar după cîteva minute Hilda izbucni :

— Nu-ți dai osteneala să joci cît ești de tare, domnule Hesketh. Te-aș ruga să joci bine.

El rămase surprins de privirea și de tonul ei.

— Zău că joc, răspunse el, mințind. Dar o să încerc să-mi dau mai mult silința. Trebuie să nu uiți că nu la crochet sînt eu cel mai tare. Alicia mă pune la pămînt de cinci ori din șase.

În clipa aceea subreta și încă o slujnică ieșiră să pună ceaiul pe două mese sub stejar.

— Bowley, vorbi Harry peste umăr, cînd mai ieşi afară, adu-mi, te rog, un formular de telegramă.

— Da, domnule, zise subreta.

Hilda protestă :

— Nu, domnule Hesketh ! Zău aşa ! Te asigur...

Formularul de telegramă fu adus odată cu ceaiul. Harry lovi cu mingea un băţ colorat, şi atît el cît şi Hilda se aşezară, uşuraţi.

— Cine a venit, Bowley ?

— Doamna Rotherwas, domnule.

Harry numără ceştile.

— Nu rămîne la ceai ?

— Nu, domnule. Nu cred, domnule.

Hilda, fredonînd, se ridică şi făcu cîţiva paşi. În aceeaşi clipă, Alicia, Janet şi o tînără femeie înaltă, într-o rochie neagră cu galben, ieşiră din casă. Hilda se ascunse în dosul unui pom. Le putu auzi cum îşi luau rămas bun. Grupul dispăru pe după colţul casei, şi apoi se auzi zgomot de copite şi scîrţîit de roţi. După o clipă Alicia sosi, ţopăind veselă ; Janet venea în urma ei, mai liniştită. Cîinele St. Bernard, care se odihnise lîngă lac, simţi acum miros de ceai şi prăjituri calde, şi se alătură grupului. Dădu din coada-i puternică pînă izbi un scaun de trestie, şi Alicia scoase un ţipăt. Apoi Alicia, ducîndu-şi mîinile la gură, strigă peste paijişte şi lac : „Bonă ! Bonă ! Adu-i încoace !“

Se auzi un vag răspuns.

— Ce căuta doamna Rotherwas ? întrebă Harry ascuţind un creion după ce Alicia se interesase ce preferau, fiecare din ei, în materie de lapte şi zahăr.

— Pe tine, firește, zise Alicia. Partidă de tenis luni. Vrea să suplineşti puţina pricepere a tînărului Truscott. I-am promis. Mergem cu toţii. Vii şi tu, Hilda. O să fie încîntată. Aş fi adus-o aici, dar era teribil de grăbită.

Hilda se interesă :

— Cine e doamna Rotherwas ?

— Soţul ei are mari mine de cărbuni în Cardiff. Dar ea e nepoata sau cam aşa ceva a directorului închisorii

din Dartmoor, şi se pare că tocmai acum îi conduce casa scumpului ei unchi. Înainte de partida de tenis, or să ne ducă să vizităm închisoarea. Teribil de interesant. Harry şi cu mine am mai fost o dată.

— Oh ! murmură Hilda, descumpănită.

— Acum, uitaţi-vă la telegrama asta, zise Harry. Ce părere aveţi ?

Întinse mesajul pe care tocmai îl compusese. Era destul de lung şi pe formular mai rămăsese spaţiu doar pentru două cuvinte.

Hilda nu-l putu descifra. Vedea literele, dar îi era cu neputinţă să le înţeleagă. Tot timpul se gîndea : „Mă voi duce la închisoare. N-am încotro. N-o să pot refuza. O să mă duc. Trebuie să mă duc. Cine şi-ar fi putut închipui ? Sînt obligată să mă duc, şi mă voi duce."

Dar, în loc să protesteze împotriva trimiterii telegramei, zise cu glas schimbat :

— E foarte drăguţ din partea dumitale.

— Completează restul formularului, spuse Harry oferindu-i creionul.

— Ce trebuie să scriu ?

— Cel mai bine ar fi să scrii : „Contrasemnat, Hilda." Şi cu asta gata.

— Vrei să scrii dumneata ? murmură ea.

El scrise cuvintele.

— Dă-mi să vadă şi biata mămică ! se maimuţări Alicia, luînd formularul telegramei.

Harry strigă tare :

— Leeks !

Un grădinar în cămaşă, pe jumătate ascuns în frunzişul grădinii, ridică brusc capul, văzu degetul lui Harry care îi făcea semn şi se apropie în goană.

— Te rog, ai grijă să fie trimisă. Spune-i lui Jos s-o ducă, zise Harry dîndu-i lui Leeks telegrama şi un florin.

— Vai, Hilda, dar nu mănînci absolut nimic ! protestă Alicia.

— Nu vreau decît puţin ceai, zise Hilda pe un ton degajat, întrebîndu-se dacă ceilalţi observaseră ceva pe faţa ei.

II

În zorii zilei de luni, privind curios pe fereastra vagonului în timp ce trenul de Plymouth intra în gara Tavistock, Edwin rămase surprins văzîndu-l pe Harry Hesketh, pe peron. Pe cînd trenul, în aerul divin al dimineții de septembrie, șerpuise prin Bickleigh Vale și prin valea rîului Plym, ca și prin depresiunea mai povîrnită a rîului Meavy, urcînd spre landa acoperită de arbuști, își simțise trupul miraculos de bine, iar sufletul aproape jubilînd. Dar văzîndu-l pe Harry — așa cum îl știa, doar puțin mai vînjos și mai îngrijit — înțelese că acesta jubila mai mult decît el.

Harry avea motive întemeiate să jubileze, căci se dovedise a avea un adevărat geniu pentru raționament psihologic deductiv și profeție. Edwin, după cum îi era felul, fusese destul de vag în ceea ce privește vizita sa. Mai întîi telegrafiase că nu va putea veni, întrucît îl rețineau afacerile. Apoi telegrafiase că va veni, dar abia duminică, fără să anunțe precis cu ce tren. Fiecare fusese de acord că era ceva tipic pentru Edwin. „Omul ăsta e nebun!“ spusese Harry înveselit și se apucase să studieze mersul trenurilor, una din ocupațiile sale favorite. Mînuia mersul trenurilor ca un maestru, realizînd minuni de interpretare care o uimeau pe soția sa. Anunțase, după consultări amănunțite, că pînă la urmă Edwin poate că nu era chiar atît de tont, dar că era de fapt un tont întrucît, după ce alesese ruta Bristol-Plymouth, greșise luînd trenul de duminică noapte de la Plymouth la Tavistock. Cum de știuse că Edwin avea să aleagă ruta Bristol-Plymouth? Ei bine, știința și-o dobîndise prin ghicit, care se baza pe o vastă experiență a naturii omenești. Edwin se va „împotmoli“ la Plymoth. Va dormi la Plymouth — trăgînd la hotelul Royal (cel puțin așa nădăjduia) — și va sosi luni cu trenul de 8.01 a.m. ajungînd la 8.59 a.m.; și cel care-l va întîmpina va fi Harry, cu docarul tras de iapa Joan. Firește, oficiul telegrafic era închis duminica după 10 dimineața, dar chiar dacă ar fi fost deschis și ar fi primit continuu vești despre drumul sinuos al lui Edwin prin Anglia, Harry n-ar fi fost

mai sigur de locul unde se afla. Și luni Harry se sculase bine dispus și o mînase pe Joan la gară. „Ascultați ce vă spun!“ spusese el, „îl aduc cu mine la micul dejun.“ O chemase și pe Hilda să vină cu el la gară, ca să asiste la triumful lui ; dar ea refuzase.

Și iată că Edwin sosise ! Totul se petrecuse conform previziunilor lui Harry — în afară doar că, dintr-o nefericită modestie, Edwin trăsese la alt hotel din Plymouth.

Își strînseră mîna, într-o efuziune de bucurie reciprocă.

— Cum naiba de-ai știut ?... începu Edwin.

Răspunsul, de o prefăcută indiferență, încorona triumful lui Harry. Edwin gîndi : „E ca un băiețandru!“ Dar era un bărbat distins ; papionul, deși vechi, era încă impresionant ; iar bunăvoința-i sinceră și expansivă era de-a dreptul încîntătoare. La fel și gara, simplă, curată, solidă — fără nici un fel de zorzoane — părea să te întîmpine cu bunăvoință ; afișele ei nu erau bătătoare la ochi ; și totul părea expresia unui neam de oameni sănătoși și demni. Conductorul, un om cu părul argintiu, îl salută pe Harry cu o cordialitate respectuoasă, iar pe Edwin cu și mai multă căldură decît o făcuse la Plymouth. Duminică Edwin observase că în regiunile din vest conductorii nu erau conductori (ca în alte părți ale Angliei), ci mai curînd gazde cordiale ale trenurilor. De îndată ce ușile fură închise într-un vacarm de pocnituri și locomotiva șuieră, un hamal tînăr se apropie și, salutîndu-l pe Harry, luă valiza lui Edwin. Chipul și atitudinea hamalului exprimau o totală mulțumire. Zîmbetul lui vag dar prevenitor și mișcările iuți păreau a mărturisi cea mai deplină împăcare cu soarta. Înfățișarea acestui om îndeplinindu-și munca îți făcea o adevărată plăcere și era nespus de reconfortantă — reconfortantă în toate privințele. În fața gării, rîndașul aștepta lîngă iapa Joan, iar un fox-terrier superb stătea sub docar, cu un aer vioi. Într-o clipă cîinele țîșni și începu să urmărească atent preparativele de plecare, alergînd încoace și-ncolo, și dînd de înțeles că orice întîrziere ar fi catastrofală, dacă nu chiar fatală. Desăvîrșirea cîinelui ca exemplar de rasă era atît de mare, încît parcă îl acuza pe stăpînul său de-lipsă de

perspectivă în viață. Era ca și cum toate resursele civilizației ar fi fost folosite pentru a se dobîndi acest cîine desăvîrșit.

— Bănuiesc că ai echilibrat docarul, Jos? întrebă Harry binevoitor.

— Da, domnule, fu tot ce rosti Jos, dar fața-i radioasă spunea: „Domnule, aveți dreptate să bănuiți că am echilibrat docarul pentru trei persoane și o valiză. Aveți încredere în mine. Și eu am încredere în dumneavoastră, domnule. Totul e în ordine."

Valiza fu aranjată și hamalul căpătă trei penny, și păru atît de încîntat încît nu-i venea să mai plece de acolo. Harry se urcă în dreapta, Edwin în stînga. Cîinele lătră scurt și o porni nebunește înainte. Jos dădu drumul căpăstrului și în aceeași clipă Harry scoase un plescăit; docarul se puse în mișcare, fără a-l mai aștepta pe tînărul Jos. Acesta sări din mers pe treapta din spate în timp ce docarul pornea, și se cățără fără a ține seama de primejdie pe locul din spate. După aceea zîmbi, anunțînd spectatorii că tocmai asta și era misiunea sa în viață și că era o viață minunată, iar el un băiat norocos și de invidiat.

Trecură cu docarul peste rîul Tavy, și apoi o luară prin orășelul de un cenușiu întunecat, atît de pitoresc, de curat, de solid, de respectabil, atît de mulțumit de a fi un colț uitat de lume. Un polițai salută cu un aer binevoitor și ferm, ca și cum ar fi spus: „Eu apăr toate acestea — și ce comori reprezintă!" Apoi trecură pe lîngă primărie.

— Primăria, zise Harry.

— Oh!

— A ducelui, zise Harry.

O spuse oarecum poznaș, dar emana în același timp din el convingerea că o primărie aparținînd unui duce era un fenomen rar și uimitor, care dovedea tăria grandioaselor instituții și tradiții englezești, pe măsura cinstitei mîndrii englezești. (Puteți spune ce vreți despre progres!) Și Edwin avea același sentiment. După cîteva clipe ieșiseră din oraș. Regiunea, deși mohorîtă, cu tufișuri rare și îngrădituri de piatră, era nespus de frumoasă în lumina dimineții; arăta curată, îngrijită, desă-

vîrșită ; părea că n-ar mai avea nevoie să învețe nimic de la viitor. Mai departe se întindeau regiunile vălurite ale landei, tonică și sălbatică. O impresie de sănătate, morală și fizică, se degaja de pretutindeni. Drumețul se simțea înviorat întîmpinînd această priveliște. Tropăitul calului pe drumul neted și șerpuit, țopăitul cîinelui, arcurile elastice ale docarului, mireasma tare a aerului pe obraji, toate trezeau în Edwin plăcerea de a trăi. N-ar fi putut tăgădui că simțea nevoia unei schimbări. Fusese frămîntat, probabil din cauza surmenajului. Surmenajul era o greșeală. Își dădea seama că acum nu există nici un motiv să nu fie mereu fericit, chiar și cu Hilda. Primise de la ea o scrisoare scurtă dar drăguță, aproape împăciuitoare. Cît despre temerile lui, ce importanță avea că Dartmoor era atît de aproape ? Nici una ! Regiunea era minunat de liniștitoare. Se gîndi : „Aici pur și simplu *nu există* probleme sociale !“

— Ai luat micul dejun ? întrebă Harry.

— Da, mulțumesc.

— Înseamnă că nu l-ai luat ! zise Harry. Vom ajunge tocmai la țanc ca să-l luăm.

— **Cînd luați voi micul dejun ?**

— La nouă și jumătate.

— Puțin cam tîrziu, nu crezi ?

— Oh, nu ! Ne convine... Ascultă, urmă Harry, privind drept înainte printre urechile calului.

— Ce anume ?

Harry murmură :

— Nici o veste despre Johnnie ?

(Edwin făcu un gest cu capul către rîndașul de la spate. Harry îi făcu semn că băiatul nu trebuia luat în seamă.)

— Nu, după cîte știu. A cam încurcat-o, așa-i ? întrebă Edwin.

— Încurcat-o ? Și încă cum ! Mai ales după isprava lui Jimmie. Mare necaz pentru Alicia, nu crezi ?

— Pentru toți, zise Edwin, neînțelegînd de ce escapada lui Johnnie ar afecta-o mai mult pe Alicia decît pe Janet, de pildă.

— Da, firește, consimți Harry, pricepînd și acceptînd sugestia. Cu cît se discută mai puțin, cu atît mai bine !

— Sînt cu totul de părerea ta, încuviință Edwin.

Harry reluă pe tonul voios de mai înainte :

— Ei bine, n-ai face rău să ciugulești ceva. Te așteaptă o zi grea..

— Oh !

— Da. Luăm prînzul devreme, și apoi mergem cu trăsura la Princetown. O partidă de tenis cu directorul închisorii. O să ne ducă pe toți să vizităm închisoarea. Merită s-o vezi.

Edwin exclamă, impulsiv :

— Pe toți ? Merge și Hilda ?

— Firește. De ce nu ? Și, ridicînd biciul, arătă cu el : Iată mîndrele noastre turnuri.

Edwin, abătut și descurajat, gîndi : „Hilda e smintită. Complet smintită... Morbidă e prea puțin spus !"

Era înmărmurit.

III

La Tavy Mansion o slujnică îi anunță pe Edwin și Harry că doamna Hesketh și domnișoara Orgreave se aflau în odaia copiilor și că vor coborî îndată, dar că pe doamna Clayhanger o durea capul și nu va coborî la micul dejun. Însuși stăpînul casei îl conduse pe Edwin pînă la ușa soției sale. Edwin se liniști pe dată, dîndu-și seama cît de ingenioasă era Hilda născocind pretextul cu durerea de cap. Da, nu te puteai îndoi că femeile sînt deștepte, deși poate de o deșteptăciune fără scrupule, într-un fel care depășește iscusința bărbaților. Prin acest simplu artificiu al unei dureri de cap, Hilda evitase chinul de a da ochii în public cu soțul ei cu care se afla în relații cam reci ; de asemenea, își pregătea o scuză ca să nu meargă la Princetown și să viziteze închisoarea. Și era mai bine să scape în ultima clipă, de corvoada cu Dartmoor, decît să fi refuzat de la început.

Pe cînd deschidea ușa dormitorului, în sinea lui temerile se amestecau cu speranțele. Simțea o profundă supărare împotriva Hildei, care la despărțire se purtase, după părerea lui, într-un fel de neiertat; dar tonul prietenos al scurtei telegrame și al scrisorii aproape tot atît de scurte, prin care își reafirma dragostea pătimașă, echivala de fapt cu o scuză, pe care el se grăbise s-o accepte. În plus, socotea că făcuse un efort ca să vină în Devonshire, și pentru acest act eroic de care era mîndru aștepta oarecare recunoștință. Și totuși, deși animat de simțăminte pașnice, nu putu zîmbi cînd intră în odaie. Nu, nu putu!

Hilda zăcea într-un pat foarte mare, cu părul ei negru răspîndit pe pernă. Pe măsuță se afla o tavă cu ceai. Ghemuit alături de Hilda, sprijinindu-se de brațul ei, se afla un copilaș cam de un an, îmbrăcat pentru plimbare. Acesta era Cecil, care se născuse a doua zi după înmormîntarea bunicilor săi. Cecil, cu gurița deschisă și cu mînușițele trandafirii desfăcute, cu degețelele răsfirate ca razele unei stele de mare, se uită cu ochii mari la Edwin, cu o expresie ciudată de calmă ironie. Hilda îi zîmbi drăgăstos; îi zîmbi fără rezerve. De îndată ce o văzu zîmbind, Edwin putu zîmbi și el, cu inima ușurată.

Hilda gîndi: „Privirea asta melancolică din ochii lui nu s-a schimbat, și n-o să se schimbe niciodată. Auzi, să călătorească duminica, cînd prostuțul ar fi putut foarte bine să vină sîmbătă, dacă ar fi avut pe cineva să-l sfătuiască! A fost pe drum douăzeci și patru de ore și mai bine, și iată-l aici! E o rușine din partea mea să-l tîrăsc aici fără voia lui! Dar ce nu face el pentru mine! A făcut-o... Trebuie să-l am aici, pentru după-amiaza de azi!... La urma urmei, cred că e foarte priceput în afaceri. Toți îl respectă, chiar și oamenii de aici. Am putea să ajungem chiar foarte bogați. L-am apreciat eu vreodată cum se cuvine?... Și acum, firește, o să se supere din nou. Sărăcuțul de el!“

— Bună! Și ăsta cine-i? exclamă Edwin.

— Ăsta-i Cecil. Mămica lui l-a lăsat cu mătușa Hilda, zise Hilda.

„Altă manevră deșteaptă de-a ei!“ gîndi Edwin, încîntat că era și copilul de față.

Se apropie de pat și, privind stingherit în jur, observă că valiza lui și ajunsese, nu se știe cum, în dormitor.

— Vai, dragul meu, ce cumplită călătorie! îl compătimi Hilda, neputîndu-se stăpîni să nu se arate grijulie și maternă față de el.

— Oh, nu! protestă el blînd.

Stătea în picioare lîngă pat. Ea ridică spre el o privire timidă, în așteptare, și atunci Edwin se aplecă și o sărută. Sub sărutul lui, ea se mișcă ușor în pat și brațele i se încolăciră în jurul gîtului lui, și se săltă puțin spre el. Cu ochii închiși, ea părea că nu mai vrea să-i dea drumul. Din nou era ca și cum sorbea toată viața din el. În cele din urmă îi dădu drumul, suspinînd adînc. Tot trecutul care nu se potrivea cu acest sărut și cu acest suspin fericit dispăru într-o clipă, și o mare liniște se revărsă în sufletul lui Edwin.

— Și te doare capul?

Ea încuviință dînd de mai multe ori din cap și zîmbind fericită.

— Sînt atît de fericită că ai venit, iubitule, zise ea după o pauză; era ca o fetiță, ca un copil, în mulțumirea ei deplină. Ce face George?

— Fiindcă trebuia să hotărăsc eu, m-am gîndit că-i mai bine s-o rog pe Maggie să vină și să stea la noi. Mult mai bine decît să-l trimit pe el la mătușa Hamps.

— Și a venit?

— Oh, da! zise Edwin pe un ton indiferent, cu aerul de a spune: „Firește că a venit.“

— Înseamnă că ai primit scrisoarea mea la timp?

— N-aș fi primit-o la timp, dacă aș fi plecat sîmbătă dimineața, așa cum voiai tu. Oh! Iată și o scrisoare pentru *tine*.

Scoase o scrisoare din buzunar. Plicul avea culoarea aceea specială cu care Edwin se obișnuise în ultima vreme. Hilda se fîstîci cînd luă scrisoarea și o deschise Edwin era și el încurcat. Ca să ușureze situația, își vîrî degetul cel mic în gura copilașului. Cecil păru să guste foarte mult această formă de glumă, așa că deîndată ce

degetul îi fu scos din gura fără dinți, scoase un gungurit și începu să dea din mînuțe, ca să arate că jocul poate continua. Hilda, încruntată, citea scrisoarea. Edwin se așeză cu grijă pe marginea patului, lăsîndu-se puțin pe spate ca să ajungă pînă la copil și să-l gîdile printre dantele. De departe, de dincolo de ziduri, putea auzi țipetele puternice, fericite, ale copiilor mai mari, care își cunoșteau sentimentele și și le puteau exprima. Aruncă o privire în jurul odăii lungi și scunde, cu ferestrele ei prea mici, deschise, prin care se vedeau lanuri galbene însorite și copaci înalți, cu mobilele ei monumentale și hainele și fleacurile Hildei în dezordine, umanizînd-o și individualizînd-o, făcînd-o sălașul ei, bîrlogul ei. Și mai aruncă cu prudență o privire și spre Hilda, pe deasupra scrisorii. N-o durea capul; era limpede că n-o durea. Totuși, în modul cel mai inocent și mai mișcător cu putință, dăduse afirmativ din cap la întrebarea lui dacă o doare capul. El nu putuse să-i spună: „Ascultă, știi bine că nu te doare capul". Ea n-ar fi admis adevărul. Adevărul ar fi făcut-o să se transforme imediat într-o martiră, iar el într-o brută. Ar fi ținut morțiș, chiar dacă în acea clipă însăși Judecata de Apoi ar fi început la picioarele de alamă ale patului, că o durea capul.

Cu această mentalitate (reflectă el, socotind că mentalitatea lui nu ținea la nimic mai mult decît la adevăr) era nevoit să trăiască pînă cînd unul din ei își va sfîrși zilele. Își spuse cu resemnare că principiile femeii sînt diferite de cele ale bărbatului. Dar, onest din fire, respinse o asemenea explicație, o asemenea scuză. Nu că femeia aceasta ar avea principii diferite — ea nu avea nici un fel de principiu în afară de principiul oportunismului total. A trăi alături de ea era ca și cum ai trăi cu un minunat animal sălbatic, plin de grație, de viclenie, de gesturi pătimașe, de afecțiune teribilă și de cruzime. Era indispensabilă și insuportabilă în același timp. Simțea că, pentru a-i face față, avea nevoie de întreaga lui forță, de toată previziunea, de toată duplicitatea de care era capabil. Taina care se interpusese între el și Hilda de un an încoace se afla în scrisoarea aceasta, la doi pași de el. Putea s-o cerceteze pe Hilda

în timp ce citea, îi putea studia chipul; știa că, dintre ei doi, el era cel chibzuit, iar ea era în dezavantaj; în ce privește scrisoarea, ea lupta pe terenul ales de el; și totuși, nu putea prevedea absolut deloc ce va face în următoarele zece minute — dacă va avansa, se va retrage, va simula, sau se va preda.

— Ți-ai adus hainele de seară? murmură ea în timp ce citea; i-o ceruse în scrisoarea pe care i-o trimisese.

— Desigur, zise el cu fermitate, ca un bărbat adevărat, dînd de înțeles neadevărul că nu pleca niciodată de acasă fără să-și ia hainele de seară.

— Poftim!

Și îi întinse scrisoarea. Edwin putu vedea că era emoționată.

Scrisoarea era de la soția legitimă a lui George Cannon, și spunea că, deși nu se anunțase și nu se pomenise nimic oficial, avocatul ei aflase de la un funcționar important de la Ministerul de interne că nevinovăția lui George Cannon urma să fie stabilită și că se va obține, dintr-un moment într-altul, grațierea din partea reginei. Era o scrisoare impresionantă. Edwin, cu totul neștiutor de ceea ce o precedase, nu-i înțelese pe moment semnificația. La început nu pricepu nici despre ce era vorba. Cînd începu să înțeleagă, avu senzația că își ieșise din minți. Se așteptase la orice în afară de asta. Adică, nu știuse deloc la ce să se aștepte. Șocul fu destul de puternic.

— Ce înseamnă asta? Ce înseamnă asta? întrebă el, cu nerăbdare în glas.

Hilda răspunne:

— E vorba de George Cannon. Se pare că n-a avut absolut nici o vină în afacerea cu bancnota. Toate astea le-am aflat de la soția lui, care mi-a scris. Nu știu de ce a făcut-o. Dar mi-a scris, și a trebuit să-i răspund.

— Mie nu mi-ai pomenit nimic.

— N-am vrut să te necăjesc, iubitule. Știam că și așa ai destule pe cap cu atelierul. Și-apoi, nu aveam dreptul să te necăjesc cu un lucru ca *ăsta*. Dar, firește, pot să-ți arăt toate scrisorile ei — le-am păstrat.

Fără replică! Fără replică! Totul era nesincer, scornit, dar fără replică! Aluziile din pledoaria ei erau doar

de o candoare pură, profundă, dar în același timp îl răneau. De pildă, că efortul cu noul atelier litografic îl distrugea! Ca și cum el n-ar fi putut să-i facă față, și chiar îi făcuse față cu ușurință! Ca și cum noul atelier nu-l lăsa să-și îndeplinească îndatoririle de tovarăș de viață! Și-apoi, pretextul diabolic de dibaci că îi tăinuise totul din scrupule morale, deoarece el nu trebuia să fie tulburat cu nici una din urmările vieții ei de dinaintea căsătoriei cu el! Și, în sfîrșit, îi dăduse de înțeles că ar fi gelos din cauza corespondenței și ar putea cere să-i fie arătată!... Acum nu-l mai luă în seamă pe bietul Cecil, care încerca prin tot felul de gesturi să-i atragă atenția... Știa că ea nu-i va mai da nici o lămurire asupra îndelungatei taine din ultimele douăsprezece luni. Temerile, îndoielile și nefericirea lui — toate trebuiau înlăturate doar prin aceste cîteva vorbe, și nu vor fi niciodată răsplătite, răscumpărate, compensate. Marea explicație dramatică și supunerea pe care o aștepta nu vor veni niciodată. Sentimentele îi erau înșelate, și el nu avea nici o despăgubire. Și culmea era că trebuia să presupună, să pretindă că nedreptatea mai domnea încă pe pămînt.

— Nu-i îngrozitor? murmură Hilda. Și a stat în tot acest timp la închisoare!

Văzu că ochii ei erau umezi și că emoția îi sporea. Încuviință, dînd din cap compătimitor, iar în sinea lui gîndi: „Simte nevoia s-o consolez — îmi dau seama!“

Și el, ca și ea, înțelegea ce tragedie cumplită era eroarea judiciară care dusese la întemnițarea lui George Cannon. Era destul de mărinimos ca să se bucure că, nevinovat (nevinovat cel puțin pentru acel lucru), omul urma să fie eliberat. Dar, în același timp, nu putea să-și înăbușe un presentiment și un regret josnic. Privindu-și soția, se temu de clipa cînd George Cannon, cu toată aureola de victimă în ochii unei femei, va fi eliberat. Da, îndrăgostitul din el ar fi preferat ca George Cannon să rămînă întemnițat pe vecie. Oare nu auzise, nu citise, nu văzuse la teatru — că o femeie nu-l uită niciodată pe primul bărbat din viața ei? Prostii, toate astea!

Născociri ale psihologiei teatrale! Și totuși — dacă era adevărat?... Uită-te la ochii ei!

— Presupun că e într-adevăr nevinovat? zise el morocănos, căci se îndoia, sau se prefăcea că se îndoiește, de atitudinea acestor două femei laolaltă — soția lui Cannon și victima lui Cannon. Oare nu fuseseră într-un fel îmbrobodite? El nu știa nimic, nu cunoștea nici un amănunt ajutător, nimic care să-l convingă — și nici nu va ști vreodată! Nu era uluitor că bigamul le avea pe amîndouă aceste femei de partea lui, fie acționînd pentru el, fie jelindu-l pentru nenorocirile lui?

— Trebuie să fie nevinovat, răspunse Hilda gînditoare, cu glasul stins.

— Unde-i acum — acolo?

Și arătă spre înălțimile necunoscute ale Dartmoorului.

— Cred că da.

— Îmi închipuiam că-i mută totdeauna la Londra înainte de a le da drumul.

— Bănuiesc că așa fac. Poate că l-au și mutat.

Dispoziția lui se îmblînzi, deveni mai indulgentă. Admitea că emoția ei era firească. Fusese legată de omul acela. Vina recunoscută a lui Cannon într-o privință, împreună cu tot ceea ce suferise ea din această cauză, făceau să apară și mai puternic, zguduitor de intens nevinovăția sa în cealaltă privință. Contrar părerii generale, trebuie să-ți pară mai rău de un ticălos nefericit, decît de un om bun nefericit. Simțea toate acestea. El, Edwin, era demn de milă; dar nimeni, în afară de el, nu va trebui să-și dea seama de asta. Rolul său va fi greu, dar întreaga mîndrie și demnitate îi impuneau să-l joace bine, folosind toate resursele iscusinței masculine, și să-și dovedească singur că era așa cum credea că este. Viitorul va fi așa cum trebuie, pentru că el va fi la înălțimea situației. De ce să nu fie așa cum trebuie? Cu bunătate și duioșie, inima lui se apropie de a Hildei, și înțelese, sau își închipuie că înțelege, că toată discordia lor dusese la asta, fusese provocată poate de asta, și va lua sfîrșit în mod demn prin asta.

În clipa aceea, un zgomot misterios se auzi în odaie, crescînd mereu pînă deveni un vuiet asurzitor, care cu încetul se stinse.

— Cred că gongul a anunțat micul dejun, zise Edwin pe un ton indiferent.

Mașinăria gospodăriei engleze funcționa. Chiar și în liniștea izolată a dormitorului, o puteau simți funcționînd irezistibl. Gongul avu un efect fizic asupra lui Cecil; toată dezamăgirea, tot sentimentul de a fi fost neglijat i se adunară în gîtlej și explodară într-un urlet. Hilda îl apucă de brațul drept, mîngîindu-l și alintîndu-l cu vorbe dulci.

Edwin se ridică de pe pat, dar în clipa aceea Hilda îl reținu cu mîna stîngă și îl trase foarte ușor spre ea, îmbiindu-l s-o sărute. O sărută. Dar ea tot nu-i dădu drumul. Edwin îi putea vedea, de la o depărtare de cîțiva centimetri, culoarea întunecată și ametitoare a ochilor ei umezi, pe jumătate umbriți de genele lungi. Iar pe undeva pe lîngă capul lui, simțea piciorușele moi ale copilașului smiorcăit.

— Ai face bine să nu te scoli, o sfătui el pe un ton degajat.

Hilda gîndi: „Acum e momentul. O să se înfurie, dar n-am ce-i face."

Zise:

— Oh, nu! Simt că mi-am revenit. O să mă scol din pat cam peste o jumătate de oră.

— Dar atunci cum o să scapi de vizita la Princetown?

— Oh! Edwin! Trebuie să merg! Le-am spus că o să merg.

Rămase înmărmurit. Imprevizibilitatea ei era fără margini — fără margini! Se simți fierbînd de indignare. Se depărtă de ea.

— Le-ai spus că o să mergi! exclamă el. Pentru numele lui Dumnezeu, ce înseamnă asta? Ți-ai pierdut mințile?

O văzu că înțepenește. Trăsăturile i se înăspriră. După teribila ușurare resimțită cînd aflase de apropiata eliberare a lui George Cannon și după emoția tot atît de teribilă la gîndul că va vizita închisoarea din Dart-

moor, plină de o atracție tainică și irezistibilă, disperarea o cuprinse, și resentimentul împotriva lui Edwin izbucni cu violență în inima ei. În ochii ei, el era o brută, o brută care nu va înțelege niciodată nimic cu adevărat. Simți toată slăbiciunea ei și toată tăria lui ; dar era hotărîtă. În adîncul sufletului știa bine că slăbiciunea ei era mai puternică.

— Trebuie să mă duc ! repetă.

— Asta nu-i altceva decît morbiditate ! se înfurie el. Morbiditate !... Ei bine, n-am să admit. N-am să te las să te duci. Categoric.

Ea rămase tăcută. Cumplit de răscolit, blestemînd femeile, uitînd într-o clipă toate hotărîrile lui sublime, Edwin coborî să ia micul dejun în această casă mare și străină. Existența lui era ceva monstruos.

Pe la mijlocul dimineții, Hilda apăru în grădină, unde ședeau cu toții și leneveau. Alicia și Janet o sărutară drăgăstos. Ea declară că durerea de cap îi trecuse.

— Ești sigură că o să poți merge cu noi în după-amiaza asta, draga mea ? o întrebă Janet.

— Oh, da ! răspunse Hilda cu vioiciune. O să-mi facă bine.

Edwin era disperat. Și amintindu-și cu ciudă de ultimele lui cuvinte din dormitor, prin care-i interzisese Hildei să se ducă, gîndi : „Nimeni *n-ar putea* face față acestei situații."

Capitolul XV

ÎNCHISOAREA

I

Harry avea doi cai zdraveni și iuți la trăsurica ușoară, și mîna chiar el. Hilda era așezată alături. El se lăuda că va face cei peste cincisprezece kilometri, cu un urcuș de trei sute de metri, într-o oră și un sfert. Cu o trăsură

închiriată le-ar fi trebuit două ore ca să facă o asemenea călătorie.

Abia după ce ieşiră din oraş şi o porniră pe panta lungă şi dreaptă care străbătea landa către Longford, caii începură să-şi merite încrederea pusă în ei ; nerăbdători, dornici, conştienţi de splendoarea menirii lor în viaţă, şi îndeplinind-o glorios. Pietre răzlețe de pe drum le zburau de sub potcoave, rostogolindu-se în bălăriile moi şi întunecate din lături. Biciul lui Harry plutea afectuos pe deasupra spinărilor lor, fără să-i atingă vreodată, şi Harry zîmbea misterios ca pentru sine. Nu avea chef de vorbă. Nici Hilda. Călătoria îi dădea puteri şi o ameţea, şi o împiedica să gîndească. Deborda de emoţie, ca un vas plin de un lichid necunoscut şi periculos. Nu era nici fericită şi nici nefericită ; senzaţia vitalităţii ei, şi a vitalităţii îngemănate a pămîntului şi a aerului era copleşitoare. Ar fi vrut ca drumul să ţină la nesfîrşit, şi totuşi aştepta cu nerăbdare temniţa, oricîte spaime ar fi ascuns pentru ea. Din cînd în cînd trăgea de şorţul brodat şi cu monogramă care aluneca încet în jos pe fusta ei şi pe costumul de tenis al lui Harry, lăsînd să se vadă două rachete în apărătoarea lor, aflate între ei. Probabil că în vremea asta Harry se gîndea la nişte lovituri de tenis.

— Longford ! exclamă Harry, întorcînd uşor capul spre cei din trăsură, cînd trecură pe lîngă un cătun.

Curînd după aceea drumul începu să urce abrupt — cu mai bine de o sută cincizeci de metri în mai puţin de doi kilometri — şi caii porniră la pas, dar un pas grăbit, dîrz, înfigîndu-şi picioarele din faţă în pămînt şi zvîrlind bulgări şi praf spre spate. În faţă apărură distinct cîteva din crestele mai înalte — creasta Cox, creasta Staple şi apoi Great Mis înălţîndu-şi granitul în jurul lor.

Se aflau acum în mijlocul landei, înaintînd iarăşi în trap susţinut. În urma şi în faţa lor, precum şi de fiecare parte, nu se zărea nimic altceva decît landa şi cerul. Cerul, o vastă boltă făurită din nori, petece de cer senin şi soare, cu o geografie proprie, complexă şi mereu înşelătoare, dezvăluia privitorului toate nuanţele bălăriilor şi ale stîncilor de granit. Era una din acele zile cînd puteai deosebi în fiecare culoare zeci de mii de nuanţe, una mai

bogată și mai frumoasă decît celelalte. Pe vîrful lui Great Mis ploua, în timp ce creasta Vixen strălucea în soare cu scînteieri de mică. Pe întreaga landă nu se zărea nimic; doar ici-colo cîte un ponei cu coada lungă, sau o căsuță pierdută în singurătate. Drumul gălbui se întindea mai departe, vălurit, îngustîndu-se, dispărînd o vreme, reapărînd apoi și mai îngust, dispărînd iarăși, reapărînd ca o linie subțire șerpuitoare și pierzîndu-se în zare. Era un drum nesfîrșit. Era cu neputință ca perseverența cailor să-l acopere metru cu metru! Dar caii goneau înainte, nevăzînd nimic decît drumul pietruit de sub nasul lor. Harry îi înfrînă la coborîre.

— Rîul Walkham! anunță el.

Traversară un pîrîu pietros peste un pod de piatră.

— Urmele unei așezări preistorice! zise Harry laconic.

Urcau din nou.

Edwin, care se afla în trăsură împreună cu Janet și Alicia, se uita după vestigiile preistorice, dar nu văzu nimic; dar ce conta! Era mulțumit doar să știe că niște așezări preistorice erau pe undeva, pe acolo. Nu mai văzuse niciodată Anglia sălbăticiilor, și primitivismul trezi pe omul primitiv din el. Sănătatea, simplitatea și frumusețea ei grandioasă creau iluzia sublimă că merita să renunți la civilizație. Cele Cinci Orașe i se arătară deodată insuportabile, cu murdăria și urîțenia lor, cu încîlceala plicticoasă a existenței lor. Litografia — n-aveai decît să te gîndești la acest cuvînt, ca să-ți dai seama de mizeria ei! Bogății, proprietăți, conveniențe, toate comodităților, — inutile! Ar fi putut trăi singur cu Hilda pe landă, făcîndu-i copii, privind cu încîntare cum i se împlineau rotunjimile fecundității — opera lui — și văzînd-o împreună cu copiii, cu chipurile bătute de vînt și ploaie și arse de soare. Simți un dor cumplit, chinuitor după o astfel de viață. Închipuirea începu să i se învîrtească în jurul acestei idei, cu voluptate și plăcere pură, și se întrebă cum de nu se gîndise la asta mai înainte. Simțea că pînă acum nu privise în adîncimile existenței. Și, deși știa cît de absurd era visul unei asemenea vieți idilice, părea totuși să-și închipuie că, sub uniformitatea și urîtul din cele Cinci Orașe, viața putea, în esența ei,

să fie astfel trăită. Și se gîndi că Hilda ar fi în stare s-o împărtășească cu el — da, știa că ar fi în stare!

Se simți mai bine, privind chiar totul cu optimism. Își zise că fusese îngrijorat pentru nimica toată. Dacă ea dorea să viziteze închisoarea, n-are decît! De ce nu? În orice caz, el n-o va vizita. Avea o aversiune pentru morbiditate, aproape tot atît de mare ca și pentru sentimentalism. Dar, dacă ea vroia să fie morbidă, asta nu putea face nimic rău. Nu-l va putea întîlni pe George Cannon. Șansele erau mult prea mici ca să-l întîlnească. Curiozitatea morbidă i se va vindeca de la sine. Simți că-i e milă de ea, că-i e dragă, și în gînd o învălui drăgăstos cu înțelepciunea lui protectoare și plină de simpatie.

— North Hessary! zise Harry arătînd cu biciul spre o creastă ce se înălța în dreapta. Ocolim pe la poalele crestei. Într-o clipă am ajuns!

Curînd după aceea, la un indicator pe care scria „Princetown", părăsiră drumul principal.

— Minunată priveliște, nu-i așa? murmură Janet după o lungă tărece, care urmă sporovăielii dintre ea și Alicia despre copii, slujnice, tenis și spălătorese.

El încuviință cu un zîmbet însuflețit, cu ochii la spatele Hildei, care nu-i dezvăluia nimic. Numai o dată în timpul călătoriei își întorsese ea capul. Alicia, cu glasu-i blînd cu accente profunde, începu să-și rîdă de el, tachinîndu-l că ațipise.

Un orășel, o adevărată îngrămădire de pietre, își dezvălui treptat acoperișurile în inima landei. Caii, neobosiți, grăbiră pasul. Căsuțe, o școală, o capelă, turla impozantă a unei biserici trecură prin fața lor; străzile erau pavate; o trăsură plină cu excursioniști trăsese în fața unui hotel; vilegiaturiști — oameni simpli cărora nu le plăcea să meargă în grup — hoinăreau de colo-colo, încîntați. Aerul de munte, călduț, era totuși destul de tare. De jur împrejurul orășelului, crestele stîncoase își înălțau pantele înverzite, din care se iteau stînci uriașe amintind de tinerețea planetei. Senzația de a te afla în mijlocul naturii era întăritoare ca un tonic. Apoi trăsura trecu pe lîngă o pădurice deasă ce ascundea o casă, și într-o clipă, ca prin farmec, apăru o arcadă imensă de cărămidă și

piatră, prevăzută cu porți, deasupra căreia se puteau citi cuvintele :

PARCERE SUBJECTIS [1]

— Oprește ! Oprește, Harry ! strigă Alicia cu glas ascuțit. Trebuia mai întîi să treci pe acasă la director.

— Așa ? zise Harry. Foarte bine. Dar notați că am ajuns la două și treizeci și cinci de minute.

Trăsura se opri, și văzură că din trupul cailor se ridicau aburi.

„E din Virgiliu !“ gîndi Edwin, uitîndu-se la inscripția de pe arcadă ; se simți brusc îngrozit, cuprins de oroare.

II

După mai puțin de zece minute, el, Hilda și Alicia, împreună cu alți trei oameni necunoscuți, stăteau sub arcadă. Lucrurile se precipitaseră prea repede, spre disperarea lui Edwin. Cînd trăsura trăsese în fața casei directorului închisorii, Harry Hesketh declarase politicos că prefera pentru caii săi grajdurile unui anumit han de lîngă drum oricăror grajduri pe care le-ar putea oferi gazda ; și plecase într-acolo, pe cînd doamna Rotherwas îl implora să nu întîrzie, ca să poată începe partida de tenis. Directorul fusese chemat de acasă, și în absența lui un alt slujbaș de la închisoare fusese însărcinat să-i conducă pe vizitatori. Acesta era unul din cei trei necunoscuți — ceilalți doi erau și ei vizitatori. Janet declarase că nu mai merge, întrucît ținea să joace tenis, și nu vroia să se obosească. Alicia se arătase amabilă, spunînd că ea în orice caz va merge cu Hilda — deși mai văzuse totul și altădată, dar era destul de interesant ca să mai vadă o dată.

Imediat Edwin spusese că el va rămîne cu Janet. Dar doamna Rotherwas, care îl primise cu cea mai fermecătoare amabilitate, se arătase surprinsă, dacă nu chiar decepționată. Cum — să vină la Princetown și să nu vi-

[1]. Cruță-i pe cei ce se supun.

ziteze această minunată închisoare, cînd avea prilejul? De necrezut! Edwin ar fi putut, în felul său de provincial simplu, s-o înfrunte pe doamna Rotherwas, dar nu o putu înfrunta pe Hilda care, încruntîndu-se, părea gata să provoace o ceartă în public pentru a-l sili să meargă. Așa că se văzu nevoit să cedeze. I se părea de neconceput să facă o scenă, chiar și una mai mică, în această grădină plină de rochii ușoare și glasuri suave și politicoase. Prin minte îi trecură tot felul de gînduri despre bărbații dominați de femei. Se gîndi la Johnnie și la doamna Chris Hamson, care era cunoscută pentru capriciile ei intransigente. Se mai gîndi și la Jimmie, și la indezirabila lui soție, care după cît se spunea, amenințase că nu-i va mai dărui dragostea ei dacă nu o va duce la teatru o dată pe săptămînă, indiferent de piesă, și nu va juca cărți cu ea și două dintre prietenele ei în toate celelalte seri ale săptămînii. Îi văzu pe bărbați cuceriți de ființe nemiloase și lipsite de scrupule, și în această stare sufletească, suprapusă peste oroarea cu care privea arcada, îl urmă pe slujbașul de la închisoare cu întreaga suită. Cînd plecaseră, doamna Rotherwas îi conjurase să nu întîrzie mult. Dar slujbașul le comunicase că, în orice caz, trebuiau să abordeze incinta închisorii cu tot ceremonialul, și îi conduse mîndru, cu un aer de proprietar, pînă la intrarea principală, acolo unde se oprise la început trăsura.

De cealaltă parte a uriașelor porți, un temnicer, cu un gest teatral, zăngăni o legătură uriașă de chei; portalul se deschise, spre mîndria slujbașului tot mai plin de sine, și în clipa următoare se aflau în curtea exterioară. Landa, cu tot ce însemna ea, rămînea inaccesibilă dincolo de portal. Pe măsură ce grupul străbătea spațiul interior, avînd de fiecare parte fațadele mohorîte ale clădirilor de un galben murdar, iar în față un șir de alte porți și clădiri, slujbașul și ceilalți doi vizitatori începură să discute, peste capetele Aliciei și Hildei. Femeile mergeau una lîngă alta, și slujbașul se arăta față de ele plin de cavalerism; cei doi vizitatori păreau a fi prieteni; numai Edwin era lăsat în afara acestei scheme, rămînînd ceva mai în urmă, ca unul care nu e dorit dar nu poate fi abandonat. Pășea stingherit, nefericit, ne-

mulțumit și negru de furie. Într-o clipă cei trei bărbați îl cîntăriseră, hotărînd că nu era din tagma lor și nici din vreo tagmă înrudită, și acum îl ignorau. Pe cînd slujbașul și cei doi vizitatori, deși nu se mai văzuseră niciodată, se împrieteneau din ce în ce mai mult. Unul spuse că nu-l cunoștea pe Cutare din cavaleria scoțiană, dar că îl cunoșteau pe vărul său Trevor de la husari, care de fapt, se însurase cu o nepoată de-a lui. Și apoi fu pusă o întrebare, despre altcineva, și imediat se angajară pe firul discuției, ca niște exploratori porniți pe brațele complicate ale unei delte, care pînă la urmă se întîlnesc în fluviul principal. Erau fericiți.

Nu asta îl scotea din sărite pe Edwin ; ce îl deranja era accentul lor fandosit — care pe vremea aceea era numit în tot centrul Angliei prin cuvîntul onomatopeic „la-di-da" — și care, falsificînd toate vocalele limbii și unele consoane, le crea în mod magic în jur o aureolă de totală superioritate față de restul lumii. Fără voie, se pomeni detestîndu-i, dar și pizmuindu-i, pentru că accentul acesta era pentru ei ca o limbă natală, și pentru că hainele lor nu erau croite ca ale lui, și pentru că se simțeau în largul lor. Degeaba îi arunca slujbașul din cînd în cînd și lui o vorbă politicoasă ; nici ura și nici stinghereala nu i se potoleau ; și vorbele politicoase se făcură tot mai rare. Edwin îi mai disprețuia și pentru că păreau nesimțitori la cumplita grozăvie a temniței, așezată ca o insultă în mijlocul primitivei și sănătoasei regiuni Dartmoor. „Da", părea să spună atitudinea lor, „aceasta este o închisoare, una dintre instituțiile necesare pentru binele societății, ca o fabrică sau un teatru — un loc interesant !"

Alte porți de fier fură deschise, cu același efect teatral ca și primele, și în vremea asta slujbașul, încîntat de ploconelile temnicerilor, stătu de vorbă cu Alicia, care în scurtul răstimp de cînd era căsătorită legase cîteva cunoștințe superficiale cu aceste tagme, și scoase chiar de la Hilda cîteva vorbe în silă. Apoi, după o altă curte, ajunseră la a treia poartă de fier, ultima și cea mai cumplită, și în cele din urmă grupul intra în închisoare, un loc unde nu se mai zărea nici cerul landei. Edwin, scîrbit,

dezgustat, rușinat și copleșit, se supuse, cu demnitate, grozăviilor acestei încercări.

III

Hilda avea doar un singur gînd — îl va zări oare pe nevinovatul pușcăriaș? Grupul o pornise acum prin tot felul de coridoare și scări. Slujbașul îi anunțase că întrucît era vorba de o vizită scurtă, le va arăta mai ales partea modernă a închisorii. Pînă acum nu văzuseră nici un deținut, și aproape nici un gardian. Cei doi vizitatori păreau interesați din punct de vedere științific de posibilitatea evadărilor. A evadat vreodată vreun deținut?

— Niciodată! zise slujbașul cu satisfacție.

— Îmi închipui că e imposibil. Chiar cînd muncesc afară pe landă? Gardienii sînt trăgători destul de buni, nu?

— Practic e imposibil, zise slujbașul. Dar există o cale. Privind în sus pe scară de pe palierul pe care se aflau, precum și în josul scării, coborî prudent glasul: Firește, ceea ce vă spun e confidențial. Dacă se lasă brusc o ceață cum avem noi aici în Dartmoor, și niște prieteni binevoitori din afară ascund un pachet cu haine și alimente într-un loc știut, atunci teoretic — repet, teoretic — un om ar putea să evadeze. Dar nimeni n-a făcut-o pînă acum.

— Și bănuiesc că aplicați și sistemul tăcerii?

Slujbașul încuviință.

— Absolut?

— Absolut.

— Ce îngrozitor trebuie să fie! zise Alicia, cu un rîs nervos.

Slujbașul ridică din umeri, iar ceilalți doi vizitatori murmurară cîteva axiome liniștitoare despre valoarea disciplinei.

De pe scară, intrară într-o sală uriașă și răsunătoare. Acest interior gol era înconjurat de galerii din fier forjat, cu balustrade de fier de care să te ții ca să nu te prăvălești în abis. Ieșiră cu toții pe al doilea rînd de galerii, și mai erau încă două galerii deasupra lor. Departe,

în față, o rază de soare se furișa cu perfidie, sfîșiind întunericul și luminînd un șir de uși. De-a lungul fiecărei galerii exista un șir de astfel de uși, fiecare avînd o deschizătură pentru vizor, o broască și un număr. Ca într-un coșmar, Hilda nu-și putea lua ochii, și cu cît privea mai mult, cu atît i se părea că ușile nu se mai sfîrșesc. Parcă era o uriașă crescătorie de iepuri, în care erau ținuți nenumărați iepuri. Pe întreaga suprafață a sălii, la nivelul celei mai de jos galerii, era întinsă o plasă imensă.

— Ca deținuții să nu se arunce în gol ? întrebă unul dintre bărbați.

— Exact, zise slujbașul.

— O idee foarte bună.

Cînd ecoul cuvintelor se stinse, urmă o scurtă tăcere. Urechea asculta în zadar să prindă cel mai slab sunet. În mijlocul tăcerii, răceala implacabilă a zidurilor de piatră și a grilajelor de fier domnea peste această viziune blestemată, bătîndu-și joc de suflet.

— Celulele acestea sînt ocupate ? întrebă timid Alicia.

— Nu încă, doamnă Hesketh. E prea devreme. Doar cîteva sînt ocupate.

Hilda se gîndi : „Poate că e aici — în dosul uneia din aceste uși.“ Inima i se topi de milă și revoltă. „Nu“, își spunea ea. „Probabil că l-au și dus de aici. E imposibil să mai fie aici. E nevinovat.“

— Poate că doriți să vedeți una din celule ? sugeră slujbașul.

Apăru un gardian și, cu inevitabilul zăngănit de chei, deschise o ușă. Intrară cu toți în celulă, femeile întîi, apoi slujbașul, ceilalți doi bărbați și, în urma lor, Edwin. Celula era lungă și îngustă, destul de înaltă, văruită în alb-albăstrui, foarte slab luminată de o fereastruică afumată, tăiată sus de tot, într-un zid foarte gros. Patul se afla lîngă peretele cel lung ; în afară de pat, de un scăunel, un raft și cîteva vase, nimic nu mai umplea golul cumplit al celulei. Unul dintre vizitatori luă o carte veche de pe raft. Era o biblie grecească. Întreg grupul rămase uimit de asemenea dovadă de cultură printre deținuți, de înălțimea de la care se putea prăbuși un criminal.

Slujbașul zîmbi.

— Adesea pușcăriașii cer anume asemenea lucruri, zise el, ca să impresioneze. În fond sînt foarte naivi, să știți.

„S-ar putea ca asta să fie tocmai celula lui", se gîndi Hilda. „Poate că aici și-a petrecut toate aceste luni, toți acești ani, știindu-se nevinovat. Poate că s-a gîndit și la mine aici, în celulă." Cu multă grijă, aruncă o privire spre Edwin, dar el nu se uita la ea.

Părăsiră sala cea mare și o luară spre ateliere ; trecură pe lîngă clădirile vechi ale închisorii, folosite în timpul războaielor napoleonene, incredibil de întunecoase, mucegăite, ca niște catacombe.

— Nu mai folosim această parte — decît atunci cînd sîntem prea aglomerați, zise slujbașul, și se apucă să scoată în evidență, prin contrast, sala luminoasă, spațioasă și extrem de salubră pe care tocmai o părăsiseră, pentru a dovedi că civilizația nu stă în loc.

Și apoi brusc, la capătul unui coridor, se deschise o ușă, și se pomeniră în atelierul de croitorie — o încăpere mare, fără o formă precisă, plină de o duhoare puternică, în care se înghesuiau, ghemuite, ființe grotești. Ființele acestea erau îmbrăcate, în cea mai mare parte, în uniforme de o culoare brună, acoperite cu însemnele închisorii. Îmbrăcămintea consta dintr-o jachetă scurtă, pantaloni pînă la genunchi, ciorapi negri și ghete colorate. Părul le fusese tăiat atît de scurt, încît parcă aveau cu toții chelie, și urechile mari le ieșeau în afară într-o parte și în alta a capetelor lucioase. Erau oameni de toate vîrstele, și totuși păreau cu toții la fel, ridicoli, ca într-o pantomimă cumplită. Unii se uitară cu indiferență la vizitatori ; alții păreau că nici nu le observaseră intrarea. Așa cum stăteau ghemuiți, coseau ținîndu-și lucrul pe genunchi, în duhoarea aceea, sub supravegherea a opt gardieni în albastru, înarmați.

— Cîți sînt ? întrebă slujbașul, mecanic.

— Patruzeci și nouă, domnule, răspunse un gardian.

Hilda căută printre chipurile serbede, respingătoare, figura lui George Cannon. Nu era acolo. Își dădu seama că tremură — nu știa dacă de ușurare sau de dezamăgire. Suferea, dar în chinul ei îi părea bine că venise.

În atelier nici unul din ei nu făcu vreun comentariu, căci slujbașul le sugerase că în astfel de ocazii se recomanda tăcerea. Dar într-un fel de anticameră — unul din acele spații amorfe, care nu servesc la nimic, nu seamănă cu nimic și care se găsesc uneori între încăperi cu destinație precisă și coridoare, în clădiri vaste imperfect plănuite — grupul se opri locului și începu să discute despre disciplină. Bărbații, cu excepția lui Edwin, se arătară plini de înțelegere și detașare ; păreau să fi înțeles imediat cum se făcea că patruzeci și nouă de ticăloși puteau fi lăsați să stea acolo și să coasă cu sîrguință, folosind ore întregi foarfeci și alte obiecte ascuțite, fără a fi prinși cu lanțuri ; era limpede că știau cîte ceva despre felul cum pot fi mînuiți oamenii. Slujbașul, triumfător, declară că fiecare deținut avea dreptul să apeleze personal la directorul închisorii în fiecare zi.

— Vin cu diferite povești despre tot felul de nemulțumiri, zise el, tolerant și batjocoritor.

— Care adesea nu sînt adevărate ?

— Care niciodată nu sînt adevărate, sublinie liniștit slujbașul. Niciodată ! Toate sînt minciuni — toate !... Ăsta e materialul cu care avem noi de-a face !

Și rîse scurt.

— Ia te uită ! exclamă unul din bărbați, destul de încîntat și interesat să afle despre minciuna generală.

— Bănuiesc, izbucni Edwin, că știți cu certitudine cînd oamenii aceștia nu spun adevărul ?

Toți se uitară la el surprinși, ca și cum, deodată, ar fi vorbit prostul satului. Privirea slujbașului trădă o anumită bănuială că fusese luat peste picior și că asta îl jignea.

— Știm, răspunse el scurt, silindu-se să schițeze un zîmbet. Și-acum, mă întreb ce va spune doamna Rotherwas dacă nu vă duc înapoi la ea.

Era de la sine înțeles că trebuiau să respecte aranjamentele ospitaliere făcute de doamna Rotherwas, deși închisoarea era realmente foarte interesantă și merita să fie cercetată.

O luară pe un coridor larg — unul din cele două care se întîlneau în unghi drept în spațiul amorf — ce ducea spre intrarea principală. Din celălalt capăt al coridorului,

se apropia un şir de condamnaţi, păziţi de doi gardieni înarmaţi. Slujbaşul nu le dădu nici o lămurire, ci continuă să meargă înainte. Hilda, care rămăsese mai în urmă lîngă Edwin, se simţi sfîşiată între o teamă teribilă şi o speranţă tot atît de teribilă. În afară de cei din atelierul de croitorie, aceştia erau singurii deţinuţi întîlniţi, şi părea ciudat să-i vezi în libertatea relativă a acestui coridor, nu într-o celulă sau atelier, ci mişcîndu-se neîncătuşaţi, într-un coridor public.

Atunci îl zări ea pe George Cannon printre deţinuţi. Era al treilea din cei şase ce formau şirul. Îl recunoscu după nas şi după forma bărbiei, ca şi după mers, deşi foarte puţin mai rămăsese din mersul lui ţanţoş în tîrşîitul dezolant şi resemnat care devenise umbletul tuturor puşcăriaşilor. Avea părul de un cenuşiu metalic. Toate aceste amănunte, Hilda izbuti să le vadă cu precizie de la distanţă, pe coridorul întunecos. Simţi că nu mai avea stomac, că-i dispăruse, şi totuşi o năpădi o greaţă cumplită.

Ceva ţipă înăuntrul ei : „De ce-am venit ? De ce-am venit ? A fost un lucru nebunesc. Edwin avea dreptate. De ce nu l-am ascultat ?“

Grupul de vizitatori conduşi de slujbaşul închisorii şi şirul de condamnaţi păziţi de gardieni înarmaţi se apropiau treptat unul de altul pe coridorul larg. Hilda avea impresia că se va produce neapărat o ciocnire îngrozitoare, şi că trebuia făcut ceva. Dar nici unul dintre vizitatori nu făcu nimic şi nici nu păru tulburat. Numai că tăcuseră cu toţii ; şi pe coridorul răsunător se auzeau distinct paşii fermi ai bărbaţilor, alături de paşii delicaţi ai femeilor, iar din partea cealaltă tropăitul milităresc al gardienilor amestecat cu tîrşîitul puşcăriaşilor.

„M-o fi recunoscut ?“ gîndi Hilda înnebunită.

Nădăjduia că da şi în acelaşi timp că nu.

O străfulgeră o durere ascuţită amintindu-şi de puţinele zile ale uniunii lor, de ceasurile de intimitate, de sărutările lui, tainica ei descoperire a puterii pe care o avea asupra lui, şi pasiunea lui. Ar fi vrut să strige :

„Omul acela este tot atît de nevinovat ca oricare dintre voi, şi în curînd întreaga lume o va afla ! N-a săvîr-

şit nici o crimă, în afară de aceea de a mă iubi prea mult. Nu putea trăi fără mine, şi din pricina mea şi-a distrus viaţa. E groaznic să stea aici, în iadul acesta. Trebuie eliberat imediat ! Ministrul de interne ştie că e nevinovat, dar procedura e atît de înceată. Cum putem răbda ca el să mai rămînă chiar şi o clipă mai mult aici ?"

Dar nu scoase nici un sunet. Teribila forţă a unei societăţi străvechi, bine organizate, îi ţinea buzele încleştate, şi picioarele îi păşeau automat, în rînd cu ceilalţi. Gîndi cu disperare : „Ne apropiem, şi eu nu pot să-l întîmpin. Am să mă prăbuşesc." Aruncă o privire spre Edwin, ca şi cum i-ar fi cerut ajutor, dar el privea drept înainte.

În clipa aceea un gardian se opri, şi strigă cu concizia dură a unui sergent de instrucţie :

— Stai !

Şirul se opri.

— La dreap-ta !

Cei şase deţinuţi se întoarseră cu faţa la peretele coridorului, ascultători, umili, apatici, fără vlagă, supuşi. Priviţi din spate, erau de-a dreptul groteşti ; toată ciudăţenia calculată a uniformei de puşcăriaş atît de urîte era accentuată cum stăteau ei astfel, un şir de momîi vii, care ştiau că nu aveau dreptul nici măcar să-i privească pe oamenii liberi. Cu toţii, în afară de George Cannon, aveau urechile mari, ieşite în afară, contribuind la înfăţişarea lor monstruoasă.

Slujbaşul închisorii aruncă noilor sale cunoştinţe o privire satisfăcută, de parcă ar fi spus : „Asta-i regula cu ajutorul căreia rezolvăm întîlnirile întîmplătoare."

Vizitatorii păşiră în tăcere mai departe, ţinîndu-se instinctiv cît mai departe de deţinuţi. Pe cînd trecea, Hilda se lipi strîns de Edwin, revenindu-şi puţin. Edwin îi apucă braţul aproape de umăr şi văzu că era foarte palidă. Ceilalţi păşeau în faţa lor.

În urmă, îl putură auzi pe gardian :

— La stîn-ga ! Marş !

Tîrşîitul şi tropăitul reîncepură.

IV

În grădina casei directorului partida de tenis începuse cînd slujbașul reveni cu grupul vizitatorilor. Tînărul Truscott și doamna Rotherwas își măsurau forțele cu Harry Hesketh și cu o tînără fată de optsprezece ani, care părea foarte îndemînatică dar extrem de nervoasă. Harry veghea întruna asupra ei, sfătuind-o calm cum să dejoace șiretlicurile adversarului, preluînd mingile cele mai grele, și suplinind calitățile care ei îi lipseau. Harry era complet absorbit, cu spiritul și trupul încordate ; nu lăsa nimic la voia întîmplării ; nu scăpa nici o ocazie și, respectînd regulile jocului, nu ezita să folosească orice stratagemă. Și, firește, întrecea cuplul format din tînărul Truscott și doamna Rotherwas, în timp ce tot mai mulți spectatori priveau politicoși. Pentru grupul ce vizitase închisoarea, scena aceasta luminată de soare, părea tot atît de perfectă ca un decor de teatru, cu copacii săi, cu terenul de tenis, florile, toaletele, mingile care zburau, grația jucătorilor, și casa directorului, solidă și cenușie, în fundal.

Alicia se îndreptă cu mișcări greoaie spre Janet, care căpătase de undeva o cutie cu ciocolată, și unul din bărbați o urmă, rîzînd. Hilda se așeză puțin mai la o parte ; nu mai era atît de palidă, dar, prudent, Edwin rămase în preajma ei. Nu o părăsise o clipă de cînd se rezemase de el pe coridorul din închisoare. Știa ; ghicise că lucrul de care se temuse cel mai mult se întîmplase — pedeapsa supremă a morbidității Hildei. El nu-l recunoscuse cu precizie pe George Cannon, căci nu se cunoscuseră în trecut, ci îl văzuse cu totul întîmplător, o dată sau de două ori, pe stradă în Bursley sau Turnhill. Dar văzuse printre cei șase deținuți unul care putea fi el, avînd categoric ceva din aerul locuitorilor din cele Cinci Orașe. Și cînd Hilda fusese gata să cadă, înțelesese că ironia soartei făcuse ca George Cannon să se afle în apropierea lor.

Nu ținuse seama de propria sa emoție. Brusca povară trecătoare a trupului Hildei avusese un straniu efect mo-

ral asupra sa. „Iată", gîndi el, „povara pe care trebuie s-o duc. Aceasta, şi nu litografia, nici averea, este principala mea grijă. Ea depinde de mine. Sînt singurul ei sprijin." Dar în adîncul sufletului, această povară, cu responsabilităţile ei imense şi complexe, i se părea dulce; îi dădea puteri şi risipea resentimentul pe care i-l provocase morbiditatea ei. Îl copleşi mila — mila cea mai pură. Simţi că trebuia să ducă o viaţă mai nobilă — da, şi mai eroică — decît pînă acum ; că toată meschinăria şi iritarea lui trebuiau să dispară şi că în ochii ei existenţa lui trebuia să aibă simplitate şi grandoare. Nu putea izgoni senzaţia trupului ei rezemîndu-se de el. Nu-i spusese nimic ; nu îndrăznise ; aproape că nici nu-i întîlnise privirea ; dar era pregătit pentru orice eventualitate. Acum, stînd în grădină, Hilda arunca din cînd în cînd o privire peste umăr spre casă, ca şi cum ar fi putut să străbată cu privirea prin casă şi să vadă sinistra închisoare de dincolo de ea.

Partida se încheie spre satisfacţia lui Harry Hesketh ; după ce se aranjă o altă partidă, el şi cu doamna Rotherwas — atletica lui adversară îmbrăcată într-o fustă scurtă şi o bluză simplă — porniră să se plimbe prin grădină, îmbujoraţi şi gîfîind, împreună cu încă vreo doi invitaţi, printre care şi fosta parteneră a lui Harry. Conversaţia se învîrtea în jurul marii greve de la minele de cărbuni din sudul regiunii Wales, care fusese declarată ca răspuns la proiectul de reducere a salariilor. Soţul doamnei Rotherwas era proprietarul unor mine de cărbuni lîngă Monmouth, şi tocmai primise o scrisoare de la el. Toată lumea ţinea cu ea şi cu soţul ei, şi nimeni nu putea înţelege prosteasca încăpăţînare a minerilor, decît presupunînd că fuseseră mînaţi de demagogi rău intenţionaţi. Cînd grupul se apropie, tînăra cea timidă, recăpătîndu-şi curajul, tocmai perora cu o sinceră indignare : „Conducătorii lor ar trebui să fie împuşcaţi, iar cei ce nu vor să coboare în mină ar trebui *siliţi* să coboare şi *făcuţi* să muncească." Şi ciuguli o scamă de pe fusta ei galbenă. Edwin se temu de o izbucnire a Hildei, dar nu se întîmplă nimic. Doamna Rotherwas pomeni despre ceai, deşi era cam devreme, şi cu toţii, inclusiv Hilda, se îndreptară

spre un arbore de tisă impunător sub care era așezată o masă ; printre crengile plecate ale arborelui se putea urmări partida de tenis ca de după un paravan.

Orologiul închisorii bătu pe deasupra acoperișurilor casei, și doamna Rotherwas dădu semnalul să fie aduse gustările.

— Ești epuizat, îl tachină ea pe Harry.

— Ai să vezi, zise Harry.

— Nu, se domoli doamna Rotherwas cu cochetărie. Ești un băiat tare drăguț și îmi place să te privesc. Sînt sigură că ai putea să-i dai domnului Truscott puncte în avans.

— Crezi ? zise Harry încîntat, conștient că își trăia viața din plin.

— Vezi ce înseamnă să ai un scop în viață, Hesketh, remarcă Edwin pe neașteptate.

Harry se uită la el cu îndoială, și totuși cu oarecare admirație sinceră. În clipa aceea, o minge de tenis se rostogoli lîngă copac. El se aplecă sub ramurile aplecate, aruncă mingea înapoi și se îndreptă încet spre terenul de tenis.

— Alicia îmi spune că sînteți foarte vechi prieteni, zise cu amabilitate doamna Rotherwas către Hilda.

Hilda surîse blînd.

— Da, sîntem, amîndoi.

Cine ar fi bănuit, că situația ei nu era întru totul normală ?

— Fermecători oameni, soții Hesketh, nu-i așa ? zise doamna Rotherwas. Absolut fermecători, Sînt o pereche ideală. Și îmi place și casa lor, e delicios de originală, nu-i așa, Mary ?

— Adorabilă, recunoscu tînăra fată.

Era o lume ideală, plină de ființe ideale.

Curînd după ceai, magnetismul irezistibil al copiilor o trase pe Alicia înapoi spre casă, împreună cu campionul ei, cu Janet, Hilda și Edwin. Doamna Rotherwas îl lăsă să plece, exprimîndu-și cu drăgălășenie regretul. Harry ar fi dorit să mai rămînă, dar pe de altă parte era încîntat să-i facă Aliciei pe voie.

V

Ajungînd la Tavy Mansion, Hilda anunță că se va întinde puțin. Îi spuse lui Edwin, cu glasul obosit dar amabil, că singurul lucru de care avea nevoie era puțină odihnă, și el înțelese pe bună dreptate, că trebuia s-o lase singură. Nu rostiseră, nici unul, vreo vorbă despre cele întîmplate la închisoare. O lăsă singură, și își petrecu timpul pînă la masă cu Harry Hesketh, care se gîndi să umple timpul liber cu o scurtă partidă de popice, pentru care a fost nevoie să fie îndepărtate portițele de la jocul de crochet.

Hilda se dezbrăcă și se vîrî în pat. Curînd după aceea, Alicia, cu unul din copii, și Janet veniră s-o vadă. Dacă n-ar fi venit decît Janet, Hilda, slăbită cum era, i-ar fi destăinuit poate secretul, în schimbul simpatiei blînde și stăruitoare pe care știa s-o arate Janet, dar prezența Aliciei făcea imposibilă orice confidență, și Hildei îi păru bine. Se prefăcu destul de bine față de cele două surori, și curînd după aceea toată casa știa că Hilda nu va coborî la masă. Nimeni nu se alarmă și nici nu-și făcu griji, căci lucrul se explica de la sine în modul cel mai simplu : dimineața o duruse capul, și greșise ieșind din casă ; acum nu făcea decît să plătească pentru nesăbuința ei. A doua zi avea să fie complet restabilită. Alicia îi suflă o vorbă soțului ei pe care, dealtfel, nimic nu-l preocupa prea mult, în afară de forma sa sportivă. Edwin, de asemenea, cu felul de a gîndi al oamenilor din cele Cinci Orașe, nu dădu prea mare importanță indispoziției. Toți ai casei continuară să dea dovadă de o firească voioșie. Cînd Edwin urcă în dormitor să se pregătească pentru masă, căută să umble cu grijă, căci soția sa avea fața întoarsă spre perete, în umbră. El ocoli patul ca să vadă cum se mai simte.

— Mă simt bine, murmură ea.

— Nu vrei absolut nimic ? o întrebă, îngrijorat.

Ea clătină din cap. Aștepta cu nerăbdare plecarea lui, exasperată mai mult ca oricînd de meticulozitatea cu care se îmbrăca. De îndată ce-l văzu ieșind din cameră, începu să plîngă ; dar lacrimile îi curgeau atît de

ușor, încît plînsul era la fel de pasiv, de independent de voința ei, ca scurgerea sîngelui dintr-o rană.

Îi era ciudă pe Edwin. În clipele de disperare din închisoare, se învinovățise pe sine că nu se lăsase călăuzită de el; dar acum reacționă împotriva acestor autoînvinuiri, și în ciuda ei, ajunse chiar să condamne bunul lui simț, calmul, talentul lui de a se feri de necazuri, lipsa oricăror impulsuri violente, formidabila lui respectabilitate. Ea era o răzvrătită ; el nu. El n-ar face niciodată ceva rău, sau periculos. Niciodată, niciodată nu s-ar găsi el în situația de-a avea nevoie de ajutorul unui prieten. Își va duce mereu viața în așa fel încît societatea să-l apere. Făcea parte din structura fermă a societății ; era dușmanul impulsurilor de moment. Cînd întrezărea o primejdie, însemna că își dăduse limpede seama de primejdia ce-l pîndea ; și Hilda observase acest lucru, care o irita. El era infinit mai presus de cei ca George Cannon. Ar fi incapabil de bigamie, incapabil să fie surprins în situații care să atragă asupra lui bănuieli de săvîrșire a unor fapte nepermise. Totuși, pentru ea, cei ca George Cannon aveau o însușire care lui îi lipsea, pe care nu o va putea avea niciodată, și care i-ar fi adus o imposibilă desăvîrșire — o însușire eroică, nebunească, de martir ! Era aproape gata să admită că bunăstarea lui socială se datora lașității și ducea la automulțumire !... Putea el oare să simtă milă pentru cei disprețuiți și respinși de societate, și ură față de nedreptate, așa cum simțea ea ?

Aceste două sentimente o mistuiau. Gîndurile i se învîrteau întruna, neîncetat, în jurul chinurilor lui George Cannon și a cruzimii societății. El păcătuise, și ea îl urîse ; dar atît păcatul lui, cît și ura ei, erau fructul pasiunii. George fusese un om mîndru, și ea îi împărtășise mîndria ; acum el era înfrînt, umilit, și ea participa la umilința lui. Creatura grotescă și învinsă de pe coridorul acela era tot ce mai lăsase societatea din cel care cîndva o inspirase la acte de devoțiune, care putea s-o facă să roșească, și pentru care ea s-ar fi sacrificat fără să țină seama de nimic. Situația era insuportabilă, și totuși se cerea suportată. Dar trebuia neapărat să ia sfîrșit ! Cel mai tîrziu mîine, deținutul trebuia neapărat să fie elibe-

rat, alinat și repus în drepturi !... Iertat ? Nu ! Iertarea ar fi o insultă, ba mai rău decît o insultă. Hilda nici nu vroia să audă de acest cuvînt. Societatea putea să-l folosească în scopurile ei ; dar ea nu-l va folosi niciodată. Să ierți un om după ce, în mod deliberat și dușmănos, l-ai distrus ! Îi venea să și rîdă.

Sfîrșeala care o cuprinse îi domoli emoția, astfel că nu mai simțea decît o profundă tristețe deznădăjduită, agitată cînd și cînd de o revoltă furioasă. Afară, lumina scădea tot mai mult. Ferestrele nu mai erau decît niște vagi pătrate argintii. Se auzeau orătăniile cotcodăcind, apoi copita unui cal lovi o piatră ; slujnicele sporovăiau, cu glasurile lor simple, necioplite. Pacea lumii o cuprindea și pe ea, chiar împotriva voinței ei. Apoi auzi un ușor ciocănit la ușă. Nu dădu nici un răspuns, și închise ochii. Ușa se deschise încetișor, și cineva intră în vîrful picioarelor. Auzi pe cineva umblînd la lavoar... Una din fetele în casă. Se aprinse un chibrit. Obloanele fură coborîte cu grijă, perdelele trase, hainele puse la locul lor, și în cele din urmă ușa se închise din nou.

Deschise ochii. Odaia era foarte slab luminată. O lampă de noapte, sub un glob de sticlă trandafirie, se afla pe măsuța de toaletă. Ca prin farmec, ordinea fusese restabilită ; o cană de aramă strălucitoare plină cu apă caldă stătea în lighean, acoperită cu un prosop ; obloanele albastre, ce se zăreau printre draperiile roșii, se clătinau în deschizătura ferestrelor ; treptat, se putea deslușI fiecare amănunt al camerei, care se cufundă în prima liniște a serii. Nu se mai auzea nici un sunet. Din adîncul amărăciunii ei, Hilda realiză încet senzația de frumusețe a vieții, chiar și în tristețe...

Mult timp după aceea, își dădu seama, așa cum zăcea în întuneric, că patul era răscolit : probabil că se tot răsucise, neliniștită. Va trebui să-l aranjeze puțin înainte de venirea lui Edwin, căci îl va împărți cu el. La urma urmei, el nu făcuse nici o greșeală ; era cu totul nevinovat. Numai ea și soarta ce-i unise îi aduseseră bietului om aceste poveri și necazuri. Nu-i spusese nimic, dar se arăta plin de înțelegere. Cînd se sprijinise de el, îi simțise forța masculină încurajatoare. Era un om pe care te puteai bizui, și așa va fi mereu. Patul nu va trebui să

aibă o cută cînd va veni el ; cel puțin atîta putea să facă și ea. Se sculă. Foarte vag își desluși imaginea în oglinda garderobului masiv — o imagine în dezordine. Uitînd de pat, se spălă pe față și, lucru neobișnuit, avu grijă ca lavoarul să rămînă la fel de curat pe cît îl lăsase fata în casă. Apoi, după ce își pieptănă părul, se apucă să potrivească așternutul. Nu era ușor să aranjeze singură un pat atît de mare. Înainte de a fi terminat, auzi niște pași în fața ușii. Rămase nemișcată, și apoi auzi glasul lui Edwin :

— Nu te deranja, mulțumesc. I-o duc eu.

Intră, în mînă cu o tavă, și închise ușa, iar Hilda se apucă iarăși să potrivească așternuturile.

— Fetița mea, zise el cu blîndețe, ce tot faci acolo ?

— Aranjez puțin patul, răspunse ea, și imediat, dintr-o singură mișcare aproape, se vîrî la loc în pat. Ce-ai acolo ?

— M-am gîndit să-ți aduc puțin ceai, zise el. Aproape toată casa a vrut să vină să te vadă, dar nu i-am lăsat.

Ea nu putu măcar să spună : „E foarte drăguț din partea ta". Spuse, în loc de asta, doar ca să-i facă plăcere :

— Aș vrea puțin ceai.

Edwin puse tava pe măsuța de toaletă ; apoi aprinse trei lumînări, două pe măsuța de toaletă și una pe noptieră, și aduse tava pe noptieră.

Turnă chiar el ceaiul și îi oferi ceașca. Hilda se ridică într-un cot.

— L-ai recunoscut ? murmură ea deodată, după ce suflase în ceai ca să-l răcească.

În mod obișnuit, Edwin ar fi răspuns la o întrebare atît de neașteptată printr-o alta, vădind o nerăbdare irascibilă : „Pe cine să recunosc ? — de parcă n-ar fi înțeles aluzia. Dar acum nu se mai prefăcu.

— Nu chiar, zise el. Dar am știut imediat. Mi-am dat seama care dintre ei putea fi.

Acum, cînd subiectul fusese deschis între ei, Hilda simți o liniște și o ușurare fără seamăn. El stătea în picioare lîngă pat, îmbrăcat în negru, cu plastronul alb, cu părul zbîrlit, cu mîinile în buzunare. Hilda își spuse că avea un chip frumos ; îl văzu, în acest moment, ca o fi-

ință superioară ei ; dorea din toată inima să adopte atitudinea lui, să creadă în tot ce spunea el. Vorbeau împreună în tihnă, în liniște, grav, prietenește, izolați în casa aceasta străină — el binevoitor, înțelegător, liniștind-o, ea dornică de alinarea pe care i-o putea oferi. Avea impresia că niciodată nu stătuseră de vorbă astfel.

— Nu-i îngrozitor — îngrozitor ? exclamă ea.

— Ba da, zise Edwin, și adăugă cu grijă și duioșie : Îmi închipui că *este* într-adevăr nevinovat.

Ea ar fi putut să sară la el : „Așa ești tu — bănuiești că nu este !“ Dar răspunse :

— Sînt absolut sigură. Ascultă — vreau să citești toate scrisorile pe care le-am primit de la doamna Cannon. Le am aici. Sînt acolo, în geanta mea. Citește-le acum. Știi, am avut totdeauna de gînd să ți le arăt.

— Foarte bine, se învoi el.

Trase un scaun lîngă masa de toaletă, unde se afla geanta ; găsi scrisorile și începu să le citească. Ea aștaptă, cît timp citi el prima scrisoare, o așeză jos, citi alta, o așeză exact peste prima, cu precizia și ordinea lui teribilă, și așa mai departe pînă termină tot teancul.

— Da, zise el la sfîrșit, de data asta aș spune că e nevinovat, pe bună dreptate.

— Dar trebuie făcut ceva ! strigă ea. Nu crezi că trebuie făcut ceva, Edwin ?

— Ceva s-a făcut. Ceva se face.

— Dar ar mai trebui ceva !

El se ridică și începu să se plimbe prin odaie.

— Nu există decît un singur lucru de făcut, zise el.

Se apropie de pat, și lumînarea de pe noptieră își aruncă lumina peste bărbia lui și peste ploape. El atinse sfios părul ei, mîngîindu-l. Ce minunat se simțeau în intimitatea acestui dormitor. În scurta ei legătură cu George Cannon, Hilda nu avusese răgazul să stabilească o asemenea intimitate. Cu George Cannon se simțea întotdeauna ca o căprioară tremurînd de spaimă.

— Care ?

— Să aștepți. Asta-i tot. Nu obții absolut nimic dacă încerci să zorești instituțiile publice. Nu poți. N-ai face altceva decît să-ți creezi degeaba necazuri. Poți să mă crezi, draga mea.

Vorbea cu atîta stăruință delicată, cu atîta dorință vădită de a o ajuta, încît Hilda fu convinsă și se resemnă. Nu-i trecu prin minte că el luase o hotărîre teribilă, care îl ridicase mai presus de acel Edwin pe care-l cunoștea ea. Se gîndi doar că îl subestimase, îl înțelesese greșit.

— Vroiam să-ți explic pentru ce-mi trebuiau cele zece lire, zice ea.

— Nu-i nevoie, nu-i nevoie, se grăbi el să spună.

— Dar *trebuie* să-ți spun. Ai citit scrisoarea doamnei Cannon și ai văzut că-mi cerea bani. Am împrumutat zece lire de la Janet. Așa că, bineînțeles, a trebuit să-i înapoiez, nu-i așa ?

— Ce face Janet ? întrebă el pe un ton schimbat, mai ușor.

— Se pare că se simte splendid, nu crezi ?

— Bine, atunci mîine ne întoarcem acasă.

— Ne întoarcem ?

Ea își întinse brațele spre Edwin, și el se aplecă. O văzu că plînge. După o clipă, plîngea în hohote. Începu să-l sărute cu frenezie, printre suspine, ținîndu-l strîns pînă cînd se liniști. Apoi zise, cu un glas mic, ca de copil :

— La ce oră pleacă trenul ?

Capitolul XVI

FANTOMA

I

Era șase și jumătate. Amurgul de toamnă începuse să pălească ; în aerul umed, murdar și plin de aburi, bărbați cu gîtul înfășurat în fulare și fete cu șaluri pe cap, sau cu bonetă și chiar mănuși, se grăbeau spre casă de la muncă, trecînd pe lîngă dughene care vindeau dulciuri, tutun, pește prăjit, măruntaie, articole de băcănie și cărți cu povestioare, printre anunțuri smălțuite ce fă-

ceau reclama unor săpunuri miraculoase. În lumina ce lucea ici-colo pe trotuare, lăsînd mijlocul străzilor şi văzduhul de deasupra în beznă, oamenii înfrigurați, mînați de griji, treceau repede unii pe lîngă alții, ca niște fantome, ieșind parcă dintr-un neant ca să dispară în altul. Pretutindeni, în dosul ferestrelor cu perdelele lăsate, se pregătea odihna caldă a nopții.

În partea orașului cu puține clădiri mai răsărite, atelierul litografic se înălța, cu cîte un dreptunghi de lumină galbenă pe fațada întunecată, mai mare decît în realitate, mai important și mai tiranic — unul dintre atîtea hangare, închisori sau fabrici unde un singur om sau doar cîțiva, cu pricepere, vigoare și disciplină cîștigau bani din munca altora.

În seara aceea, rămînînd tîrziu în biroul său din dosul acestei fațade, Edwin nu era străin de senzația de a cîștiga bani din munca altora. Lîngă el, pe biroul mare, se afla un exemplar al ediției de seară din „Signal", în care se relata cum, în ziua precedentă, poliția pusese capăt unei întruniri în aer liber a anarhiștilor din Manchester. Manchesterul a fost, și este încă, atît fizic cît și moral, foarte apropiat de cele Cinci Orașe, care îl privesc cu mai mult respect decît privesc Londra. O întrunire anarhistă la Manchester reprezenta într-adevăr o amenințare pentru cele Cinci Orașe. Toamna aceasta avuseseră loc greve uriașe, ca niște războaie civile nedecise, la fel cum avuseseră loc și primăvara, afectînd direct sau indirect fiecare industrie și slăbind prestigiul guvernului, al convențiilor, al bogăției și prosperității. Edwin era un om prosper. Tocmai de aceea rămăsese acum la birou, și ferestrele de la fațadă erau luminate. Ținînd în mînă registrul de salarii, parcurse cu privirea lunga coloană de nume și cifre. Unele nume nu-i spuneau nimic ; dar cele mai multe îi trezeau în minte imagini precise — bărbați voinici cu chipurile aspre, slujbași cuviincioși cu manșete, mecanici mărunți și palizi, meseriași și desenatori pricepuți și extrem de respectabili, băieți slăbuți și zdrențăroși, fete serioase, șleampăte și palide, și vreo două femei grase — toți murdari și muncind nepăsători în mijlocul murdăriei. Mulți dintre ei se ploconeau în fața lui ; unii nu ; cîțiva se încruntau

pieziș. Dar cu toții depindeau de el. Cu toții ar fi extrem de alarmați și strîmtorați — ca să nu spunem chiar flămînzi — dacă el nu le-ar plăti lefurile a doua zi dimineață. Adevărul era că, printr-un singur gest, ar putea ruina atîția oameni, fără ca nimeni să-i poată cere socoteală...

Ceva mergea prost! Sub influența grevelor și a întrunirilor anarhiste, presimțea cu o senzație de neliniște că ceva mergea prost. De pildă, fetele acelea soioase, șleampăte, cu farmecul lor primitiv și cu senzualitatea lor — erau prost plătite. Primeau la fel ca și alte muncitoare din atelierele de olărie, poate chiar mai mult, dar erau prost plătite. Ce perspective aveau? El devenea cu fiecare zi mai bogat, la adăpost de grijile zilei de mîine (în afară poate de o vagă amenințare); și totuși nu putea să le îmbunătățească prea mult soarta, pe de o parte pentru a nu-și micșora cîștigul, pe de altă parte pentru că orice încercare de a face ceva i-ar ridica în cap toată lumea ajungînd să fie socotit un doctrinar smintit, iar pe de altă parte pentru că însuși bunul simț nu-i îngăduia o astfel de acțiune. Problema nu se mărginea numai la muncitoarele lui, la întreprinderile lui, la această industrie în general. Totul mergea prost. Și îi era cu neputință să-și imagineze o perioadă viitoare cînd totul nu va mai merge prost. Perfecțiunea era un gînd dezolant. Cu toate acestea străduința spre perfecțiune era instinctivă, și trebuia să continue. Primejdia era (după Edwin) să lași ca această luptă să-ți monopolizeze întreaga energie. Ei bine, el n-o va lăsa. Făcea cîte ceva pe ici pe colo, vota în mod democratic și în inimă simțea un profund dispreț față de conservatori; în rest, se bucura de viață și profita de tot ce îi îngăduia conștiința, și se credea un mare iubitor al semenilor săi. Dacă era născut să fie patron, va fi patron, și nu-și va petrece zilele încercînd să scape de această povară. În seara asta era obosit, îl durea puțin și capul, avea destule griji; dar corabia umanității, ce se zdruncina și se clătina, nu-l făcea nefericit. Nimeni nu era mai puțin aventuros decît el, cu timiditatea lui, și tendința spre moderație, confort, ordine și siguranță. Și totuși, nările îi fremătau la gîndul aventurii supreme și atotcuprinzătoare.

Auzi glasul limpede al Hildei în biroul exterior : „Domnul Clayhanger e înăuntru ?“ — și răspunsul funcționarului emoționat și nervos, repetînd de cîteva ori afirmația. Iar el, patronul, deși singur în sanctuarul său, se prefăcu de îndată că este foarte ocupat.

Prezența Hildei aducea adesea agitație în organismul întreprinderii. Era atît de străină și neîntinată de munca de aici, atît de departe de ea ; și mult mai grațioasă, mai rafinată, mai enigmatică decît tot ceea ce ar putea oferi întreprinderea ! Și, în fond, ea era cauza ultimă a întreprinderii ; totul era pentru ea ; dacă exista, cu murdăria, cu zgomotul, cu munca-i aspră, încordarea și veșnicul ei efort, era pentru ca Hilda să existe, cu eleganța, cu feminitatea ei tulburătoare, cu afecțiunea ei reținută și profundă, cu capriciile ei irațională, și cu bunul ei simț straniu, neașteptat. Funcționarii săi și cîteva dintre femei o simțeau ; Big James cu siguranță că o simțea și el ; și Edwin o simțea, deși o nega în sinea sa, mai mult decît oricine. Nu exista nici o noimă economică în această schemă. Hilda sosea voalată, cu chipul misterios ascuns de voal, și după cîteva minute își ducea grațios mîinile înmănușate la voal și îl ridica, lăsînd să se vadă chipul ei măsliniu, palid și plin de viață. „Iată-mă !“ Și socoteala era încheiată, datoria ei plătită ! Asta era !

În luna care trecuse după vizita la Dartmoor, Edwin, cu toată hotărîrea lui de a trăi eroic și filozofic, fusese uneori silit să-și spună în sinea lui : „Femeia asta mă va ucide, dar fără ea n-aș mai avea nici un chef să trăiesc.“ Din punct de vedere moral, era uneori mai presus de ea pînă în pragul îngîmfării, iar uneori mult mai prejos ; dar în cea mai mare parte trăiau, fiecare, într-o dimensiune diferită. Ea nu mai primise nici o veste de la doamna Cannon ; nu știa nimic de soarta bigamului, deși scrisese de cîteva ori cerînd informații. Stările ei sufletești erau imprevizibile și derutante, iar cum stările ei sufletești constituiau principalul subiect de studiu pentru Edwin, efectul asupra lui nu era liniștitor. La început, izbutise să se ridice la înălțimea situației ; dar nu putea rămîne tot timpul la un asemenea nivel, și situația părea să fie staționară. Exasperările lui, atît ascunse cît și fățișe, nu numai că nu erau demne de un filozof, dar

erau nedemne chiar și de un om obișnuit. „De ce să mă supăr ?“ își zicea. Dar se supăra. „Tonul — folosește tonul just !“ își atrăgea singur atenția. Își va putea aminti să-și potrivească glasul la tonul just ? Nu ! Nu putea. Să-și răsucească ceasul — asta da, putea să-și amintească fără greș, dar nu-și putea aminti să folosească tonul just. În plus, simțea, cum simțise de cîteva ori și înainte, că oricît ar folosi tonul cel just, nu va putea menține între ei relații line, pentru motivul că principiile erau opuse. Nu-și dădea ea seama ?... Ei bine, nu-și dădea. Așa era ea, întreagă, nealterabilă — cu neputință să-i desprinzi din ea părțile care nu-ți convin — trebuia s-o accepți așa cum era ; și ea nu putea să-și dea seama, sau nu vroia — ceea ce în practică era același lucru.

Și totuși, cîteva dintre cele mai minunate clipe ale căsniciei lor se petrecuseră în timpul acestei luni febrile și agitate — clipe de totală supunere și devoțiune din partea ei, de dragoste protectoare dintr-a lui ; și, de asemenea, momente de pace. Odată cu începutul acestei toamne timpurii, întreaga familie reluase cu destulă înflăcărare preocupările literare. O romancieră feministă extraordinară, ca și acel scriitor cu originea și numele provenind din cele Cinci Orașe, care recrease Orientul și a cărui faimă era urmărită cu ardoare de literați — amîndoi publicaseră cărți de un foarte mare și autentic succes. În unele seri, Hilda ședea în salon, cu perdelele trase și lampa aprinsă, savurînd satira triumfătoare a romancierei, iar Edwin și George, întinși în poziții imposibile, se lăsau furați de cîte o povestire cu piei-roșii ; și în cîte o pauză, Edwin putea să se smulgă de sub vrajă, destul pentru a reflecta : „Cît de plăcute sînt aceste seri !“ Dar, mai mult ca sigur, avea să spună cu glas tare, cu o falsă severitate : „George ! Culcarea !“ Iar George, judecător subtil al adevăratei severități, murmura nepăsător : „Bine ! Mă duc !“ Și nu se ducea.

Iar acum, stînd la birou, Edwin se gîndi : „A venit să mă ia.“

Era mulțumit. Dar nu trebuia să pară mulțumit. Sanctitatea întreprinderii trebuia apărată de orice invazie din afară. Se încruntă, prefăcîndu-se cu și mai multă sîrguință că este ocupat. Ea intră, cu acel aer de scuză,

și în același timp sfidător, pe care îl au soțiile cînd înfruntă sacra fortăreață a activității soțului. Nimeni n-ar fi bănuit că și ea lucrase cîndva într-o întreprindere, sosind cu regularitate în fiece dimineață într-un birou ca acesta, stenografiind, mînuind o presă de copiat, clasînd acte, stabilind întîlniri de afaceri. Nimeni n-ar fi bănuit că ea însăși se ocupase de afaceri, că știa cum se strînge ban cu ban și cum se cheltuiesc apoi banii într-o clipă. Toate aceste cunoștințe păreau să se fi desprins de pe ea ca o excrescență, dispăruseră ca o desfigurare temporară, și privea acum afacerile comerciale cu ochii neștiutori, nepăsători și totuși impresionați ai unei fetițe.

— Bună, cucoană ! exclamă el indiferent.

Apoi intră și George. După vizita la Dartmoor, Hilda se apropiase mai mult de George, petrecîndu-și ore întregi cu el, plimbîndu-se cu el și informîndu-se, ca o soră mai mare asupra problemelor ce-l preocupau. Lui George asta îi plăcea, dar uneori îl și plictisea, și atunci îi făcea lui Edwin cîte o aluzie că uneori mama ar mai trebui pusă la punct.

— Nu era nevoie să vii și tu, George, zise Hilda.

— Aș putea atunci să mă duc în sala motoarelor ? întrebă George.

Lui Edwin i-ar fi plăcut ca băiatul să prefere mașinile tipografice. Dar pe el îl obseda sala motoarelor, probabil pentru că era murdară, încinsă și înăbușitoare.

— Nu, nu poți, zise Edwin. Cred că Pratt a plecat, și sala e închisă.

— Nu, nu-i închisă. Și Pratt e acolo.

— Bine.

— Închide ușa, dragul meu, zise Hilda.

— Ura ! țipă George, și o porni în goană trîntind ușa cu geam.

Hilda, privind țintă la mizeria odăii prea puțin luxoase, așa cum făcea de obicei, ocoli biroul. Edwin își dădu seama, uitîndu-se la fața ei, că era tulburată dar și decisă. Fu pe punctul să spună : „Ascultă, fetițo, sînt cam ocupat.“ Dar se abținu.

Întinzîndu-i o scrisoare pe care o scoase din geantă, Hilda spuse :

— Tocmai am primit-o cu poşta de după-amiază. Citeşte-o.

El recunoscu de îndată scrisul înclinat; dar hîrtia era diferită; era o simplă jumătate de coală dintr-o hîrtie foarte ieftină. Citi:

„Stimată doamnă Clayhanger, — Doar cîteva rînduri, ca să vă spun că soţul meu este în sfîrşit disculpat. A fost o aşteptare lungă. Sîntem împreună şi eu îl îngrijesc. — Cu reînnoite mulţumiri pentru înţelegerea şi ajutorul dumneavoastră. Rămîn a dumneavoastră,

Charlotte M. Cannon."

Semnătura era abia lizibilă. Nu avea nici adresă, şi nici dată.

Primul gînd fugar, meschin, al lui Edwin a fost: „Nu pomeneşte nimic de cele zece lire!" Dar nu dură decît o clipă. Era fericit, simţi o uşurare intensă care-i cuprindea întreaga fiinţă. Îşi zise: „Acum că s-a terminat, putem începe din nou."

— Bine, murmură el. Foarte bine. Nu ţi-am spus că va dura o vreme?... E foarte bine.

Se uită la hîrtie, fluturînd-o în mînă, aşa cum o ţinea de un colţ. Îşi dădu seama că era scrisoarea unei femei geloase, care obţinuse lucrul pe care-l dorea, şi avea de gînd să-l păstreze numai pentru ea; şi în sinea lui începu să privească situaţia sardonic.

— Foarte concis, nu? zise ea cu glas straniu. Şi după atîta timp!

Edwin îşi ridică ochii spre soţia lui, întorcînd capul într-o parte ca să-i prindă privirea ei.

— Scrisoarea asta, zise el cu glas tot atît de straniu ca şi al Hildei, scrisoarea asta este exact ce ar trebui să fie. Nu se putea aduce mai bine din condei... Îmi închipui că nu vrei s-o păstrezi, nu?

— Nu, murmură ea.

El o rupse în bucăţele, pe care le aruncă în coşul de hîrtii de sub birou.

— Şi arde-le pe celelalte, zise el cu glas coborît.

— Edwin, începu ea după o tăcere.

— Da?

— Nu crezi că George ar trebui să știe? Nu crezi că unul din noi ar trebui să-i spună — tu sau eu? Ai putea să-i spui tu.

— Să-i spun — ce? i-o întoarse Edwin, împingîndu-și scaunul spre spate.

— Să-i spui totul!

Edwin se încruntă; și putea simți cum se încruntă; putea simți cum îl cuprinde o justificată mînie.

— Categoric nu! proclamă el indignat, poruncitor, zdrobitor. Categoric nu!

— Dar dacă aude de la alții?

— N-ai nevoie să-ți faci asemenea gînduri.

— Dar va trebui să afle odată și odată.

— Se poate. Dar nu acum, în nici un caz! Nu cu consimțămîntul meu. Ar fi o nebunie.

Hilda spuse aproape în șoaptă:

— Foarte bine, dragul meu. Dacă așa crezi tu.

— Așa cred.

Și brusc, i se făcu milă de ea. Era gata să-i ierte morbiditatea ei exagerată, socotind-o urmarea marilor încercări sufletești prin care trecuse. Adăugă cu o bunăvoință neașteptată:

— Și tu o să crezi la fel mîine dimineață, copila mea.

— Mai întîrzii mult?

— Nu. Ți-am spus că o să stau tîrziu. Dacă acum o ștergi, puișor, te ajung și eu din urmă în jumătate de oră.

— Te-a mai lăsat durerea de cap?

— Nu. Dar nici nu mă doare mai tare.

Și privi țintă, cu înverșunare, la registrul de salarii.

Ea se aplecă spre el.

— Sărută-mă, murmură cu ochii în lacrimi.

Cînd o sărută și o simți lipindu-se la pieptul lui, absorbi și înțelese toate emoțiile prin care trecuse și trecea biata de ea; și în același timp îi transmise o duioșie neînchipuită, care răscumpăra asprimea refuzurilor sale. Era foarte fericit. Știa că în seara aceea nu va mai putea lucra nimic, dar trebuia să se prefacă în continuare că lucrează. În glumă, fără să se ridice, îi trase voaleta peste față, o lovi ușor pe spate și îi arătă ușa.

— Trebuie să trec pe la Clara, în legătură cu lîna aceea pentru Maggie, zise ea cu curaj.

Grozav îi mai plăcuse cum îi trăsese el voaleta pe față.

— Îl aduc eu pe băiat, zise Edwin.

— Vrei ?

Plecă, lăsînd ușa întredeschisă.

II

O pală de aer venind de la ușa exterioară deschise larg ușa biroului lui Edwin.

— La ce-or fi bune ușile ? mormăi el fără să se înfurie totuși ; după care strigă cu glas tare : Simpson ! Închide ușa exterioară — și închide-o și pe asta.

Nici un răspuns. Se ridică și se duse în biroul celălalt. Hilda trecuse prin el ca o săgeată. Simpson nu era acolo. Dar un bărbat stătea rezemat de cămin ; ținea deschis un exemplar din „Signal", ce-i acoperea pieptul și capul, lăsînd vizibile doar degetele și creștetul capului. Deși becul cu gaz din mijlocul odăii ardea, i-ar fi fost imposibil să citească, pentru că lumina cădea în spatele foii. Bărbatul lăsă în jos ziarul cu un foșnet și se uită la Edwin. Era înalt, bine îmbrăcat, purtînd un costum gri închis, un palton de stofă bleumarin și un melon lucios, nou-nouț. Avea nasul drept, proeminent, și ochii negri, neastîmpărați, vîrîți în fundul capului ; părul scurt era încărunțit, dar nu și mustața neagră.

— Mă aștepți pe mine ? întrebă Edwin pe un ton defensiv, oarecum ostil.

Omul putea să fie un voiajor comercial întîrziat — unii dintre ei se consideră mai presus de orice lege ; pe de altă parte, ar putea fi și un nou client mai grăbit.

— Da,sosi răspunsul, cu un glas profund, plin, și totuși nesigur. Funcționarul spunea că nu puteți fi deranjat, și mi-a cerut să vă aștept. Apoi a ieșit.

— Ce pot face pentru dumneata ? De fapt, orele de program s-au terminat, dar unii dintre noi lucrăm și mai tîrziu.

Omul aruncă o privire spre ușa de afară, pe care Edwin o închidea, și apoi spre ușa interioară, de unde se putea vedea biroul lui Edwin.

—Sînt George Cannon, zise el, înaintînd un pas, cu un aer sfidător parcă.

O clipă Edwin se simți speriat de aspectul melodramatic al situației. Apoi își zise : „Trebuie să-l înfrunt pe omul acesta. E un moment de criză."

Și deodată, deveni conștient, într-un mod aproape agreabil, de propria ființă. Omul stătea în fața lui, sub lumina lămpii, cu toate atributele enigmatice ale unei alte ființe. Putea să-și dea seama acum — în orice caz putea crede — că era George Cannon. Uitînd tot ceea ce suferise omul, Edwin nu simțea pentru el decît instinctiva neîncredere ostilă a individului care nu a intrat niciodată în conflict cu societatea, față de individul intrat, o dată pentru totdeauna, în conflict cu ea. La această senzație se adăuga un puternic resentiment față de ideea lui de a veni — și mai ales neanunțat — tocmai la *el*, soțul femeii pe care o dezonorase. Era o faptă respingătoare — și fără îndoială caracteristică pentru acest om. Nici nu te puteai aștepta la altceva de la el. Se poate ca omul să fie nevinovat de o anume fărădelege, se poate să fi fost condamnat pe nedrept ; dar ce făcuse mai înainte, cu ce ticăloși se înhăitase, ca să poată fi bănuit de această fărădelege ? Uluitoarea apariție a lui George Cannon, imediat după eliberarea lui, la întreprinderea lui Edwin Clayhanger era de neiertat. Edwin simți imboldul de a-i spune fără milă : „Ascultă. Șterge-o. Pricepi englezește, nu-i așa ? Întinde-o !"

Dar nu avu inima să i-o spună așa, brutal. Și-apoi, se întoarse și funcționarul, cu un vas de tablă plin cu apă, pentru umezirea periei de la presa de copiat.

— Vrei să intri, te rog ? zise Edwin scurt. Simpson, sînt ocupat.

Cei doi bărbați intrară în biroul interior.

— Ia loc, îl pofti, Edwin, încruntat.

George Cannon, cu un gest ferm, își puse pălăria pe biroul dintre ei. Se răsuci apoi, aruncînd o privire spre ușa cu geam din spatele său, care era închisă.

— Nu trebuie să-ți fie teamă, zise Edwin. Nimeni nu ne aude — decît dacă strigi.

Îl cerceta cu curiozitate pe George Cannon, oarecum pe furiș, încercînd să-și dea seama dacă cineva putea

vedea în el un deținut eliberat. Hotărî că nu. George Cannon avea o privire șireată, dar nu învinsă ; mulți oameni aveau o privire șireată. Părul îl avea tuns scurt, dar tot astfel îl aveau mulți bărbați, dacă nu cei mai mulți. Părea destul de sănătos ; construcția lui nu părea să fi suferit. Și dacă trăsăturile mari, aspre, vădeau oboseală, cu pielea ici-colo pătată, brăzdată de riduri, și în general cu un aspect cam răvășit, nu era mai răvășit decît mulți cetățeni din Bursley avînd cam cincizeci de ani, care făceau bani, cîștigau onoruri și trezeau invidia persoanelor presupus inteligente. Și în timp ce înregistra toate acestea, spaima lui care-l strîngea ca o gheară, că Hilda ar fi putut să-l întîlnească pe George Cannon în biroul exterior se micșoră, pînă cînd dispăru cu totul. Printr-un noroc, nu dăduse peste Cannon ; probabil abia îl zărise cînd trecuse grăbită, luîndu-l probabil un client ; dar dacă l-ar fi recunoscut ? Ei, ar fi fost o scenă penibilă, și nimic mai mult. Scenele penibile nu ucid ; au un efect trecător. Hilda ar fi fost nevoită să se stăpînească, și s-ar fi stăpînit căci avea destul bun simț. Tot el, Edwin, ar fi fost stăpîn pînă la urmă pe situație. O atitudine indiferentă și impasibilă era tot ce trebuia. La urma urmei, un om ieșit de curînd din închisoare nu era o fiară sălbatică, și nici un mònstru. Sute de oameni ies din închisori în fiecare zi... Va ști cum să se poarte cu omul acesta — nu se va arăta ipocrit, nici crud, nici lipsit de bunăvoință, arătîndu-i totuși limpede că era o necuviință reprobabilă venirea lui aici.

— Ea m-a recunoscut — acolo — la Dartmoor ? întrebă George Cannon, fără a pregăti terenul, cu un glas profund tremurat ; în timp ce rostea aceste cuvinte, o roșeață i se întinse încet pe trăsăturile întunecate.

— Aăă — da ! răspunse Edwin, și glasul îi tremură și lui.

— Nu eram sigur, zise George Cannon. Ne-au oprit înainte ca să pot vedea. Și n-am îndrăznit să-mi întorc privirea — aș fi fost pedepsit. Mai fusesem pedepsit înainte, pentru că ridicasem ochii spre cer la exerciții. — vorbea repede, și deodată se opri. — Oricum, n-am venit pînă aici ca să vorbesc despre închisoare, așa că

n-are de ce să-ți fie teamă. Nu sînt unul din reformatorii care mișună pe-aici.

În ușoara dar nestăpînita lui surescitare și nervozitate, din care nu lipsea o vagă urmă de isterie, părea acum să semene mai bine cu un fost condamnat, în ciuda hainelor sale bune. Deveni brusc demn de compătimit în ochii unui Edwin care se pricepea mai bine să se stăpînească. Și, în același timp, întrebarea de la început și tonul ei îl mișcară pe Edwin, și el înțelese, plin de remușcare, că mila morbidă și impulsivă a Hildei fusese un sentiment mult mai frumos decît bunul său simț atît de dur și grija de a evita emoțiile. Omul în haine bune îl impresiona mai mult decît pușcăriașul. Părea că i se deschiseseră ochii, și el văzu nu numai patetismul insuportabil al lui George Cannon, ci și caritatea notabilă, cerească a Hildei, pe care el o temperase neîncetat, și propria lui deșertăciune. Se simțea extrem de umilit. Și se mai gîndi cu tristețe : „Tipul ăsta tot se mai simte legat de ea. Vai de capul lui !“

— Pentru ce *anume* ai venit ? întrebă el.

George Cannon își drese glasul, iar Edwin aștepta, cu teamă, mărturisirea. Nu putea citi nimic pe fața vizitatorului ; avea o expresie neliniștită care atrăgea simpatia, dar era ceva în ea și care îngheța simpatia trezită, părînd a spune : „Am eu singur grijă de mine.“ Nu accepta nimic. Putea să-ți pară rău de inima dinăuntru, și totuși expresia lui nu-ți îngăduia nici să-l placi nici să-l stimezi. „...Am fost pedepsit că ridcasem ochii spre cer“... Edwin vedea în imaginație scene din închisoare. Îl văzu din nou pe George Cannon oprindu-se și întorcîndu-se, ca un sclav, cu fața la perete, atunci pe coridor. Și omul acesta din fața lui, atît de aproape de el în odaia familiară, era același cu sclavul ! Să fie oare același om ?... Cît de impenetrabilă era enigma acestei existențe a cărei răsuflare se auzea ușor de cealaltă parte a biroului.

— Știi totul — despre cazul meu, desigur.

— Cred, zise Edwin, că îți dai seama cît știu.

— Eu sînt un om cinstit — o știi. Nu e nevoie să încep prin a-ți explica asta.

Edwin prinse curaj :

— N-ai fost cinstit față de Hilda, dacă e să vorbim deschis.

Folosi în mod firesc, fără să șovăie, numele de botez al soției sale în fața acestui om cu care nu mai vorbise niciodată. Nu spusese „soția mea". Dacă ar fi spus „soția mea", ar fi fost ca și cum ar fi împroșcat-o cu noroi, și s-ar fi împroșcat și pe sine.

— Cînd spun „cinstit", mă refer — știi la ce mă refer. În privința Hildei — recunosc. Numai că n-am avut ce face... Pot spune că aș proceda din nou la fel.

Edwin simți cum ochii îl usturau și clipi, și totuși era furios pe acest om, care continuă :

— N-are rost să mai vorbim de trecut. S-a terminat. N-am avut ce face. Ea a ieșit neatinsă din toată situația. E nevătămată, și-i mulțumesc Domnului pentru asta! Dacă ar fi avut un copil... ei, atunci ar fi fost altceva.

Edwin tresări. Omul nu știa măcar că e tată — și că fiul lui se afla la cîțiva pași mai departe — putea apărea în fugă din moment în moment! (Ba nu! Micul George nu va apărea. Nimic, în afară de o poruncă hotărîtă, nu l-ar scoate din sala motoarelor, atîta timp cît mecanicul se afla acolo.) Era oare cu putință ca Hilda să-i fi ascuns existența copilului, sau să-l fi anunțat că a murit ? Dacă-i așa, atunci niciodată nu a făcut un lucru mai înțelept — și ideea ei chibzuită el o socoti de-a dreptul eroică. Dar dacă doamna Cannon știa despre copil, atunci înseamnă că ea, cu egală prudență și cu un scop diferit, îi ascunsese existența față de George Cannon, sau îl mințise că ar fi murit. Omul era categoric sincer. Cînd spusese „mulțumesc Domnului!" — tot glasul îi vibrase ca al unui credincios fervent în timpul rugăciunii.

George Cannon începu iarăși să vorbească :

— Tot ce vreau să spun este că sînt un om cinstit. Am fost tratat îngrozitor. Nu că aș vrea să mă leg de asta. Nu! Sînt un fatalist. Dar s-a terminat. Gata. Nu mă vait. Tot ce vreau să arăt e că nu sînt hoț, nu sînt falsificator, și n-am nimic de ascuns. Poate că mi-am atras singur necazurile în afacerea cu bancnota. Dar cînd ai fost o dată în închisoare, nu-ți alegi prietenii — nu poți să ți-i alegi. Poate că aș fi sfîrșit și eu prin a deveni hoț

și falsificator, numai că de data asta am încasat șase ani buni fiind cu totul nevinovat. N-am făcut niciodată nimic rău, sau vreo neghiobie, decît că am ținut prea mult la cineva. Asta i se poate întîmpla oricui. Mi s-a întîmplat mie. Dar nimic altceva. Înțelegi ? Niciodată...

— Da, da, firește ! zise Edwin oprindu-l, căci îl văzuse gata să repete iar toate argumentele ; și fuseseră argumente convingătoare.

— Vreau să spun că nimeni n-are dreptul să mă privească de sus, stărui George Cannon, apropiindu-și chipul pe deasupra biroului. Dimpotrivă, țara asta îmi datorează scuze. Oricum, nu vreau să o iau de la început. S-a terminat. N-are rost să te vaiți pentru ceva ce nu mai poți drege. Știu eu cum e făcută lumea.

— De acord ! De acord !

Și chiar și era de acord. Firea lui cinstită admitea aproape prea repede și complet forța acestei pledoarii.

— Ei bine, zise George Cannon, ca s-o scurtez, am nevoie de ajutor. Și am venit la dumneata pentru asta.

— La mine ! exclamă Edwin cu glas stins.

— La dumneata, domnule Clayhanger ! Am venit de la Londra direct aici. N-am nici un prieten în intreaga lume, nici măcar unul. Nu oricine poate să spună asta. Exista un individ numit Dayson, la Turnhill — lucra pe vremuri pentru mine —el ar fi făcut ceva dacă putea. Dar era prea prost ca să poată face ceva ; și-apoi, a plecat fără să lase vreo adresă. Știu asta, fiindcă i-am scris.

— Oh, tipul acela ! murmură Edwin, găsind un pic de ușurare chiar și în schimbarea de o clipă a discuției. Știu despre cine-i vorba. Stenograf. A murit acum doi ani în insula Man, în timp ce era în vacanță. Am citit într-un ziar.

— Deci, *asta*-i adresa lui ? La oficiul poștal al morților ! Ei, atunci să-l șterg de pe listă ; categoric ! și Cannon pufni cu amărăciune. Știu că dumneata nu-mi ești prieten. N-am nici un drept să te socotesc astfel. Nu mă cunoști ; dar știi multe despre mine. Cînd te-am văzut la Dartmoor, am bănuit cine erai, și mi-am spus că păreai genul de om care poate să ajute pe altul... De ce ai venit la închisoare ? De ce ai adus-o pe ea acolo ? Probabil că știai că sînt acolo.

Brusc, glasul îi sună plin de reproș.

— N-am adus-o acolo, zise Edwin, și roși. A fost... Oricum, să nu intrăm în amănunte, dacă n-ai nimic împotrivă.

— A fost tulburată ?

— Sigur că da.

Cannon oftă.

— Ce vrei să fac ? îl întrebă Edwin, sumbru.

În sinea sa era destul de mulțumit că George Cannon îl socotise genul de om dispus să-l ajute. Era oare lingușeala unui cerșetor ? Nu, nu putea fi vorba de așa ceva. Edwin dădea crezare la tot ce spunea acest om.

— Bani ! zise Cannon tăios. Bani ! Pentru dumneata nu va însemna mare pagubă, dar pe mine mă va salva. La urma urmei, domnule Clayhanger, există o legătură între noi, ca să spun așa. Există o legătură între noi. Și dumneata te-ai ales cu partea bună.

Edwin roși din nou.

— Dar, firește că soția dumitale..., bolborosi el. Firește că doamna Cannon nu este lipsită de mijloace. Știu că în ultima vreme a fost cam strîmtorată, dar fără îndoială că...

— De unde știi că a fost strîmtorată ? îl întrerupse Cannon, încruntat.

— Soția mea i-a trimis zece lire — cred că era vorba de zece lire — pentru cheltuieli, înțelegi

Cannon exclamă furios, ca pentru sine :

— Nu mi-a pomenit nimic !

Și rămase tăcut.

— Dar, am știut mereu că este o femeie cu avere, mai spuse Edwin.

Cannon își așeză coatele pe birou, se aplecă ceva mai mult în față, și deschise de cîteva ori gura, înainte de a putea vorbi.

— Domnule Clayhanger, mi-am părăsit soția — cum îi spui dumneata. Dacă rămîneam cu ea, aș fi ucis-o. Am fugit. Da, știu tot ce a făcut pentru mine. Știu că, fără ea, poate că aș mai fi și acum la închisoare, pentru încă vreo doi ani. Dar aș prefera să stau la închisoare, sau în iad sau oriunde, decît cu doamna Cannon. E o

femeie bătrînă. Întotdeauna a fost bătrînă. Avea aproape patruzeci de ani cînd m-a înhățat, și eu aveam douăzeci și doi. Sînt încă tînăr și acum. Încă n-am îmbătrînit. Doamna Cannon are conștiința curată. Își face întotdeauna datoria. M-ar lăsa s-o calc în picioare și nu s-ar plînge, numai să mă poată păstra. S-ar mulțumi să zîmbească. Oh, da, ar întoarce și obrazul celălalt — l-ar întoarce mereu. Dar nu mă va păstra. Cît despre tot ce-a făcut, nu-i sînt recunoscător. O ciumă. Așa e femeia asta!

Vorbea tare, ațîțat, cuprins de o mare tulburare.

— Sst! încercă Edwin, alarmat, să-l liniștească.

— Bine! Bine! urmă Cannon cu glas mai scăzut, dar tot pătimaș. Dar ascultă-aici! Dumneata ești bărbat. Știi cum stau lucrurile și ai să înțelegi ce vreau să spun. Crede-mă cînd spun că n-aș trăi cu femeia asta pentru tot aurul din lume. Nu pot. Nu pot s-o fac. Am luat ceva din banii ei, numai un pic, și am fugit... Se întrerupse, apoi continuă cu o voce tot mai stăruitoare: — Am pornit încoace. A trebuit să întreb unde te găsesc. Aș fi putut să fiu recunoscut pe străzi, dar n-am fost. Nu m-am așteptat să te găsesc aici, la ora asta. Mă gîndeam că o să fiu nevoit să rămîn în oraș noaptea asta. N-aș fi venit la dumneata acasă. Acum, că te-am văzut, am să mă duc să înnoptez în Crewe. Acolo voi fi mai în siguranță. Și în drum spre Liverpool, și spre America. Vreau să plec în America. Cu puțin capital, am să mă descurc acolo. E singura mea șansă; dar e o șansă bună. Trebuie să am cu mine un mic capital. N-are nici un rost să debarc la New York cu buzunarele goale.

Edwin zise, încă încercînd să ocolească problema:

— Aveam impresia că ai mai fost o dată în America.

— Da, de asta și știu. Nu aveam nici un ban. Și în plus, adăugă el cu înțeles, am fost adus înapoi.

Edwin gîndi: „Am să-i fac pe voie."

În clipa aceea pe geamul ușii zări umbra capului și umerilor Hildei.

— Iartă-mă o clipă, murmură el, și se repezi cu o iuțeală uimitoare afară din odaie, trîntind ușa în urma lui.

III

Hilda, văzîndu-l atît de agitat, se opri o clipă, într-o liniște stranie, înainte de a vorbi. Edwin stătea în fața ei, chiar în ușă. Apoi ea rosti, limpede și liniștit, prin voaleta care-i acoperea fața :

— Mătușa Hamps a avut un atac de inimă. Doctorul spune că ar putea să nu apuce dimineața. S-a întîmplat acasă la Clara.

Acesta a fost primul din atacurile de inimă fatale ale doamnei Hamps.

— Ah ! șopti Edwin, părînd doar prea puțin interesat de întîmplare. Așa deci ? Zici că se află la Clara ?

— Da.

— Și ce doctor a venit ?

— I-am uitat numele. Stă în Acre Lane. Au trimis după cel care era mai aproape. Biata de ea nu poate să-și tragă răsuflarea — decît cu un mare efort. Aproape că a căzut din pat, tot luptîndu-se să respire.

— Ai văzut-o ?

— Da. M-au chemat acolo.

— E și Albert acolo ?

— Oh, da.

— Ei, cred că o să mă duc și eu. Du-te înainte. Te urmez imediat.

Era conștient că nu simțea nici cea mai mică părere de rău față de moartea iminentă a mătușii Hamps. Nici chiar imaginea bătrînei doamne luptîndu-se să-și tragă răsuflarea nu-l mișcă, deși ultimele zile ale tatălui său fuseseră destul de chinuitoare. El și Hilda avură același gînd : „În sfîrșit, i s-a întîmplat ceva și mătușii Hamps !“ Era într-adevăr un eveniment.

— Trebuie să-ți vorbesc, zise Hilda încet, îndepărtîndu-se spre ușa interioară.

Simpson era în spatele lor, șezînd la biroul său pătat de cerneală ; lipea timbre pe scrisori și se prefăcea din politețe că nu aude nimic.

— Nu, o opri Edwin. E cineva înăuntru. Nu putem vorbi acolo.

— Un client ?

— Da... Ascultă, Simpson, ai terminat cu scrisorile acelea ?

— Da, domnule, răspunse Simpson, zîmbind. Fusese recomandat ca un tînăr „cu mari calități", și nu înșelase așteptările, în ciuda unei nervozități structurale.

— Du-le la cutie, și treci pe la domnul Benbow și spune-i că voi fi acolo cam într-un sfert de ceas. Nu cred că e nevoie să te mai întorci. Grăbește-te.

— Da, domnule.

Edwin și Hilda așteptară ca Simpson să plece.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Hilda cu glas coborît, dar tăios, de îndată ce ușa se închise.

Era ca și cum i-ar fi trecut brusc prin minte ceva înspăimîntător.

— Ce să se întîmple ? Nimic. De ce ?

— Arăți atît de ciudat.

— Ei... ai venit cu vestea asta.

Și rîse scurt, stingherit. Se simțea și arăta ca un vinovat, și o știa.

— Arătai ciudat și cînd ai ieșit.

— Ești tulburată, draga mea, asta-i tot.

Își dădea seama acum cît de agitat era, deși pînă acum nu observase asta.

— Edwin, cine-i acolo înăuntru ?

— Nu ți-am spus ? Un client.

Îi putu vedea prin voaletă nările fremătînd.

— E George Cannon ! exclamă ea.

El rîse iar.

— Ce te face să crezi asta ? o întrebă, simțind totodată că n-avea nici un rost să se prefacă.

— Cînd am plecat de-aici, am observat că te aștepta cineva. Citea un ziar și nu puteam să-l văd. Dar a mișcat un pic ziarul, mi s-a părut că-i zăresc creștetul capului. Și cînd am ajuns în stradă, mi-am zis : „Semăna cu George Cannon" ; și apoi mi-am zis : „Dar, bineînțeles, nu se poate." Și apoi, cu toată tevatura asta cu mătușa Hamps, mi-a ieșit din minte.

— Ei bine, el este, dacă ții neapărat să știi.

Tot trupul și chipul ei, pline de mister, părură să radieze o emoție nimicitoare care umplu întreaga încăpere.

— Știai că vine ?

— Nu. Habar n-aveam !

Senzația de vinovăție începu să-l părăsească pe Edwin. Cum Hilda păru gata să facă un pas, încă șovăitoare, el adăugă :

— Sper că n-ai de gînd să te duci să-l vezi !

Și vocea lui sfidătoare, amenințătoare, o opri în loc. Lucrul cel mai important din lume era în clipa aceea ca Hilda să nu-l vadă pe George Cannon. O va împiedica eventual prin forță. Se va arăta mînios și brutal. Îi va arăta că el este cel mai tare. Renunțase la vechea atitudine de nepăsare insensibilă prin care căuta să se convingă că, la urma urmei, nu avea importanță dacă se întîlnesc unul cu altul. Dimpotrivă, acum se ridica între ei, disperat și hotărît, acționînd instinctiv și convențional. Trecutul separat al fiecăruia din cei doi, plin de suferințe și tragedii, convergea unul spre altul, pentru a se întîlni chiar în acel moment, și el se opunea cu ferocitate.

— Ce vrea ?

— Vrea să-l ajut să plece în America.

— *Tu ?*

— Spune că n-are nici un prieten.

— Dar soția lui ?

— Tocmai asta i-am spus și eu... A părăsit-o. Zice că nu poate trăi cu ea.

Se lăsă o tăcere, în care încordarea păru să se mai potolească.

— Nu poate trăi cu ea ! Nici nu mă mir. Și totuși, cred că e ciudat să vină la tine.

— Și eu cred la fel, zise Edwin sec, simțindu-se mai stăpîn pe situație ; căci schimbarea din tonul Hildei — satisfacția ei aproape copilărească auzind că George Cannon nu poate să trăiască cu soția lui — păru să-i ofere o poziție de superioritate. Dar sînt multe lucruri ciudate pe lumea asta. Acum ascultă-aici. N-am de gînd să-l las să aștepte ; nu pot. Apoi vorbi foarte grav, autoritar, ridicînd vocea : Găsește-l pe George și du-l imediat acasă.

Hilda păru impresionată, dar rămase totuși încruntată.

— Cred că nu-i drept să ți se ceară ție să-l ajuți, și glasul îi tremură, aproape frîngîndu-se. Ai să-l ajuți, Edwin ?

— Am să-l ajut să plece din oraș imediat, și chiar din țară. Fă cum îți spun. Așa cum stau lucrurile, el nu știe de existența lui George, și e mai bine că nu știe. Dar dacă mai rămîne prin apropiere, va afla negreșit.

Prin toată atitudinea ei, Hilda lăsă să se vadă că nu îngăduise niciodată ca George Cannon să afle că avea un fiu ; și sinceritata atitudinii ei îl impresionă pe Edwin prin însăși simplitatea ei.

— Și acum, șterge-o ! George e în sala motoarelor.

Hilda se îndreptă șovăind spre ușa din afară, ca o școlăriță care se răzvrătise și fusese dojenită. Deodată izbucni în lacrimi, se repezi la Edwin și, punîndu-i brațele în jurul gîtului, îl sărută prin voaletă.

— Nimeni în afară de tine nu l-ar fi ajutat — nimeni ! murmură ea pătimaș, pe jumătate admirîndu-l și pe jumătate protestînd.

Și în timp ce pleca aruncînd o privire înapoi, cu fața încruntată și în același timp blîndă, părînd să-l implore : „Ajută-l."

Edwin simți în clipa aceea o profundă fericire și totodată îngrozitoarea tristețe și mizerie care mocnește în hăurile acestei lumi. Rămase singur sub flacăra lămpii, copleșit.

IV

Se întoarse în biroul său, puțin stingherit și amuțit, cu o senzație clară de ușurare că scăpase de Hilda, că o scosese din ecuație —și nu fără succes. După ce avusese de a face cu o femeie, să trateze cu acest bărbat, în limbajul direct al bărbaților, i se părea simplu și ușor. Îl uimise în egală măsură întîrzierea ostilă cu care doamna Cannon o informase pe Hilda de eliberarea lui Cannon, ca și disprețul derutant, inflexibil din vorbele Hildei : „Nici nu mă mir㔠Și imaginea fugară a mătușii Hamps, luptîndu-se cu moartea, îl lăsă tot impasibil. Se uită la George Cannon, și acesta, cu ochii în care i se

citea nestatornicia, îi întoarse privirea. Se aștepta aproape ca omul să spună: „Cu Hilda ai vorbit acolo afară?" Dar Cannon părea să nu bănuiască măcar că, puțin mai înainte și acum, fusese atît de aproape de ea. Lucru cert, cînd așteptase în biroul exterior, ridicase ziarul de cum auzise ușa deschizîndu-se, anume ca să se ascundă în dosul lui. Probabil că nici nu văzuse că cel ce trecea era o femeie. Dacă Simpson ar fi fost acolo, politicos cum era, ar fi spus cu siguranță: „Bună seara, doamnă Clayhanger", dar întîmplător lipsea.

— Vrei să mă ajuți? întrebă George Cannon după o clipă, și glasul lui profund suna atît de rugător, de umil, atît de surprinzător de lingușitor, atît de înfricoșat, încît Edwin cu greu suportă să-l audă. Îi făcea rău să vadă că un om depindea atît de mult de altul. De fapt, ar fi preferat tonul sfidător, aproape nerușinat al lui Cannon.

— Da, răspunse el. Am să fac ce pot. Ce dorești?

— O sută de lire, zise George Cannon, și pronunțînd aceste cuvinte, se uită la el cu o privire dură și fermă.

Edwin rămase descumpănit. Dar imediat începu să-și modifice opinia, dîndu-și seama că, la urma urmei, omul ar fi procedat prostește cerînd mai puțin.

— Nu pot să ți-i dau pe toți acum.

Chipul lui Cannon se lumină, de ușurare și bucurie. Ochii lui negri sclipiră febril, plini de nerăbdare, ca atunci cînd o speranță aproape irealizabilă e pe punctul de a fi îndeplinită. Deși nu se mișcă, stăpînirea de sine îl părăsi cu totul, dezgolindu-i o clipă tainițele sufletului.

— Poți să mi-i trimiți — în bancnote? Aș putea să-ți dau o adresă în Liverpool.

Abia putea rosti cuvintele.

— Așteaptă o clipă, zise Edwin.

Se duse pînă la seiful zidit în perete, de care era încă atît de mîndru, și îl descuie cu gestul proprietarului. Potrivirea perfectă a cheii strălucitoare, ușurința cu care se răsuci în broască, deschiderea silențioasă, greoaie a ușii masive pe balamale — toate acestea îi produseră o plăcere atît fizică cît și morală. Savura securitatea poziției sale și capacitatea de a salva oameni de la ruină. Din adîncul seifului scoase o pungă cu monede de aur, din banii cu care va plăti salariile a doua zi — va trebui di-

mineața să trimită din nou la bancă. Știa că în pungă erau exact douăzeci de lire în monede de o jumătate de liră, dar răsturnă pe birou monedele și le numără într-un clinchet ce-i mîngîia auzul.

— Iată, zise el. Iată douăzeci de lire Ia și punga, va fi mai ușor de dus.

Puse banii în pungă, apoi îi veni o idee năstrușnică, ce i se păru nemaipomenită.

— Scrie adresa aici pe plic, dacă vrei, și îți voi trimite mîine o sută. Te poți bizui pe cuvîntul meu.

— Optzeci, vrei să spui, murmură George Cannon.

— Nu, zise Edwin, cu o falsă dezinvoltură, roșind. O sută. Cu douăzeci de lire să-ți plătești drumul peste ocean și-ți va rămîne o sută întreagă, cînd vei ajunge acolo.

— Ești foarte bun, zise Cannon cu glas slab. Eu...

— Poftim. Iată plicul. Iată și un creion.

Edwin îl întrerupse brusc, căci de frică să nu i se mulțumească, se purtă aproape cu asprime.

În timp ce Cannon scria nervos adresa, Edwin putu să-și dea seama că avea degetele butucătoase ca ale unui muncitor cu ziua.

— O să-i primești pe toți înapoi. O să vezi, zise Cannon, și se ridică să plece, ținîndu-și în mîna stîngă pălăria lucioasă de fetru.

— Nu te mai gîndi la asta. N-am nevoie de ei. Nu-mi datorezi nimic.

— O să-i primești înapoi pînă la ultimul bănuț, și n-o să treacă multă vreme pînă atunci.

Edwin zîmbi, dezaprobator.

— Îți urez noroc! zise el. Ai să ajungi la vreme în Crewe. Există un tren la Shawport, la opt și șapte minute.

Își strînseră mîna și părăsiră împreună biroul interior. Pe cînd traversa biroul exterior, mergînd înaintea lui Edwin, Cannon își întinse capul, ca și cum ar fi vrut să spună ceva dar, încurcat, renunță să mai spună și își continuă drumul, dispărînd de îndată în bezna de afară. Edwin rămase cu amintirea privirii lui nehotărîte, mai mult aspră decît încrezătoare, mai curînd profund ușurată decît profund recunoscătoare.

„Pe legea mea ! își zise Edwin. „Cine ar fi crezut ?... Se spune că tipii ăștia se întorc mereu, ca o pacoste, dar pun rămășag că ăsta nu va mai veni.“ Și se gîndi și la situația doamnei Cannon, părăsită de omul acesta ; nu i se făcu milă. Încuie seiful, stinse luminile, închise biroul și se pregăti pentru vizita la mătușa Hamps.

V

Hilda și fiul ei se aflau în sufragerie ; masa, pregătită pentru o gustare mai deosebită — pe jumătate ceai și pe jumătate cină — forma un dreptunghi alb, strălucitor. Pe masă, printre farfurii albe cu albastru, printre cuțite și furculițe, se aflau cîteva din cărțile de școală ale lui George. În cele mai multe domenii ale cunoașterii, George își zicea în sinea lui că ar putea da lecții părinților săi — în special mamei sale. Totuși, această persoană apropiată îi era încă utilă uneori cînd își făcea lecțiile, ca de pildă la „poezie“. George era nevoit să învețe săptămînal, în silă, cîteva versuri, și acum mama lui ținea în mînă o carte intitulată „Culegere de poezii“, în timp ce George mormăia cu o corectitudine aproximativă versurile aparent nemuritoare :

Abou Ben Adhem, sporească-i seminția,
Trezitu-s-a-ntr-o noapte dintr-un vis adînc de pace.

Mama sa, însă, abia se uita în carte. Știa poemul pe de rost, și i-l și recitase lui George care, deși foarte impresionat de înfocarea ei, n-a putut fi convins să imite dezinvoltura exprimării ei. Elocința lui era neobișnuit de proastă în seara asta, pentru motivul că fusese plăcut impresionat de colosala veste a bolii mătușii Hamps. Nu că ar fi avut ceva împotriva mătușii Hamps ! Plăcerea lui ar fi fost tot atît de intensă față de boala gravă a oricărei alte rude importante, în afară de mama sa și de Edwin. Asemenea evenimente însemnate dau un interes senzațional vieții domestice, de care ea în general duce lipsă.

În clipa aceea, prin ușa întredeschisă a sufrageriei, se auzi cheia lui Edwin răsucindu-se în broasca ușii de la intrare.

— A venit unchiul! exclamă George, sărind în sus.

Hilda îl opri.

— Strînge-ți cărțile, zise ea. Știi că unchiul preferă să se ducă la baie înainte de a face orice *altceva!*

Era lucru știut că acestui om meticulos nu-i plăcea nici măcar să fie întîmpinat, cînd se întorcea seara acasă, înainte de a fi trecut pe la baie.

Hilda strînse ea însăși cărțile și le așeză pe bufet.

— Să-i spun Adei? sugeră George, mestecînd ceva.

— Nu. Ada știe.

Pe îndelete, Hilda potrivi lemnele în foc. Era într-o stare de emoție tulburătoare. Tot felul de amintiri și comparații îi bîntuiau gîndurile, întristînd-o și totuși înduioșînd-o. Își amintea de zilele cînd obișnuia să recite, stîrnind entuziasmul tuturor, în vechiul salon al familiei Orgreave; și de zilele cînd era doar o hoinară, fără cămin, fără vreun sprijin, neștiind ce-i va aduce ziua de mîine; și de răstimpul scurt și nesigur alături de George Cannon; și de zilele nesfîrșite cînd singura ei certitudine fusese certitudinea dezastrului. Se uită la George, și văzu în el reminiscențe ale tragicului și misteriosului său tată, acum îndepărtat, împins în necunoscut, ca și cum ar fi fost ceva rușinos. Aproape orice lucru ce se petrecea în prezent i se părea tragic. Johnnie Orgreave nu se mai întorsese, bineînțeles, din idila sa cu teribila doamnă Chris Hamson; locul unde se ascundeau nu era precis cunoscut; dar întregul district știa că soțul deschisese acțiunea de divorț; se mai știa că întreprinderea Orgreave se năruia din nepriceperea lui Jimmie Orgreave, însurat cu o femeie de nimic, care fusese văzută cu cîteva zile mai înainte beată la balconul teatrului Royal din Hanbridge. Janet se afla încă la Tavy Mansion, pentru că nu avea nici un loc unde să stea în cele Cinci Orașe. Janet îi trimisese Hildei o scrisoare tare tristă, care respira sentimentul ei de zădărnicie și inutilitate în schema socială. Chiar în după-amiaza aceasta, printr-o scurtă aluzie, taciturna Maggie, care se plîngea foarte rar, lăsase să se înțeleagă cîte ceva din ceea ce însemna să trăiești zi și noapte

alături de mătușa Hamps. Pînă și Clara, atît de mulțumită de sine, protejată de o armură aproape impenetrabilă de îngîmfare, dădea semne de neliniște, căci suferea de o vagă boală cronică, iar soțul ei nu știa niciodată cum stă din punct de vedere financiar. În sfîrșit, ultima măreție a mătușii Hamps se prăbușea în cenușă. Numai Hilda era, din aproape toate punctele de vedere, într-o situație mulțumitoare și promițătoare. Se bucura de iubire, sănătate, bani, stabilitate. Cînd o amenința vreo primejdie, un soț calm și întotdeauna tare priceput era acolo ca s-o înlăture. Neîndoielnic nimic, în afară de faptul că se apropia de patruzeci de ani, nu tulbura acum viața Hildei ; iar vîrsta, categoric că nu o îngrijora.

Ada intră aducînd mîncarea caldă, și apoi ieși.

În cele din urmă Hilda auzi ușa de la baie. Părăsi sufrageria, închizînd ușa și lăsîndu-l pe George acolo, iar băiatul înțelese foarte bine aluzia — ținînd seama de vîrsta lui. Edwin, periat și dichisit, cobora scările, frecîndu-și mîinile curate cu o satisfacție vizibilă. Dădu din cap spre ea cu amabilitate, dar fără să zîmbească.

— A plecat ? întrebă Hilda cu glas coborît.

Edwin dădu iar din cap. Ajunsese la picioarele scării.

Ea nu se apropie să-l sărute, simțind într-un fel că soțul ei n-are chef să fie sărutat în clipa aceea.

— Cît i-ai dat ?

Știa că el nu-i va lua în seamă întrebarea, dar nu se putu stăpîni să n-o pună.

El zîmbi și o mîngîie pe umăr. Tare îi mai plăcea Hildei s-o mîngîie pe umăr.

— Totul s-a aranjat, zise el cu un ușor aer de superioritate. Nu te mai gîndi.

Ea nu mai stărui știindu-l că îi plăcea să dea lămuriri, dar nu dacă i se cereau. Mai, tîrziu avea să înceapă să vorbească fără să fie rugat.

— Cum se mai simțea mătușa Hamps ?

— Puțin mai bine, dacă se poate spune așa ceva. Aș pune rămășag că o să scape.

Intrară în sufragerie unul lîngă altul, și ea îl întrebă dacă-i trecuse durerea de cap.

Masa decurse în liniște. După o vreme, Edwin deschise discuția despre boala mătușii Hamps, făcînd cîteva

observații usturătoare despre comportarea lui Albert Benbow.

— Mătușica o să moară? întrebă George, încîntat.

La care Edwin replică:

— Ce caută cărțile acelea de școală pe bufet? Credeam că s-a înțeles limpede că îți faci lecțiile în budoarul mamei tale?

Vorbise fără supărare, dar cu răceală. Își dădea seama că nici Hilda și nici fiul ei nu puteau înțelege că, pentru un negustor de cărți, manualele de școală nu erau cărți, ci doar niște obiecte jalnice. Nu-i condamna pentru nepriceperea lor, dar socotea că o înțelegere trebuie respectată.

— Mama le-a pus acolo, zise George cu perfidie.

— Ei bine, înseamnă că acum poți să le iei tu, zise Edwin cu fermitate. Dă fuga imediat.

George se ridică de pe locul său, dintre Hilda și Edwin, și din fața farfuriei cu bunătăți, și luă cărțile. Hilda îl privi plecînd, resemnată. Și tatăl lui plecase. Edwin era în dreptul său; poziția lui nu putea fi atacată. Nu fusese dezagreabil, dar vorbise ca un om absolut convins că porunca nu-i va fi călcată. În fundul sufletului, Hilda se răzvrăti. Dacă Edwin ar fi nesocotit vreuna din hotărîrile ei, ea n-ar fi folosit niciodată față de el tonul pe care-l folosea el pentru a se face ascultat. Ea ar fi rîs, sau s-ar fi încruntat, dar nu s-ar fi purtat ca un tiran politicos. Și nici el nu s-ar fi așteptat s-o vadă în acest rol; probabil că nu i-ar fi plăcut.

De ce? Nu erau oare egali? Nu, nu erau egali. Ipoteza fundamentală dar nerostită pe care se baza viața căminului lor era că nu erau egali. Putea să-l contrazică, putea uneori să-l și înfrunte, putea să-l chinuie, putea să-l înfurie fără a se teme de vreo pedeapsă, pentru că dragostea ce i-o purta o făcea necesară ființei lui; dar în ciuda tuturor acestora, voința lui constituia sediul guvernului, iar ea și George nu erau decît opoziția. Pînă la urmă, era menită să se încline. Ea era complementul existenței lui, în timp ce el nu era complementul existenței ei. Ea nu era decît un parazit, deși unul esențial. De ce?... Motivul, socotea ea, era economic, pur economic. Se răzvrăti. Nu era și ea un individ tot atît de

autentic ca și el ? Nu avea și ea o minte ascuțită, o experiență proprie, idealuri proprii ? Nu era ea o fire profund și excepțional de independentă ?...

Soarta nu i se putea schimba. Nu avea, desigur, nici cea mai mică dorință de a-l părăsi ; îi era devotată ; ceea ce o irita era că, chiar dacă ar fi avut această dorință, nu și-ar fi putut-o împlini, căci era acum prea bătrînă și ținea prea mult la confort și securitate, pentru a risca o astfel de acțiune. Era prizonieră, și își aminti cu o ușoară strîngere de inimă, nu chiar cu regret, de zile cînd era nefericită și liberă la fel ca un bărbat, de zilele cînd putea spune : „Vreau să mă duc la Londra", „Vreau să plec din Londra", „Sînt înșelată și ruinată, dar sînt propria mea stăpînă."

Aceste gînduri, în tihna idilică a cinei, se amestecau, sub preocupările ei zîmbitoare de stăpînă respectată a casei cu gînduri de dragoste față de soțul și de fiul ei, la calitățile lor, la dragostea masculină care o învăluia și o proteja, la siguranța ei, la tragedia lui George Cannon, ticălos și victimă în același timp, care primise bani ca să plece, la necazurile unora dintre prietenii ei și la cei morți. În inima ei își șoptea cu neastîmpăr : „Mă supun, și totuși n-am să mă supun niciodată."

Cartea a treia
ECHILIBRUL

Capitolul XVII
OCHII LUI GEORGE

I

Hilda era singură în budoar, așezată în fața focului. Tocmai venise de la bucătărie și purta halatul alb de bucătărie, nepotrivit pentru budoar; dar îi stătea bine. După-amiaza de noiembrie se prefăcuse în inserare, și pe fereastră, pe deasupra acoperișurilor de pe Hulton Street, se puteau vedea stele sclipind pe cerul senin ce începea să se întunece. După o bruscă scădere și apoi creștere a barometrului, care explica ploile abundente însoțite de furtună, se anunțau primele înghețuri și iarna bătea la ușă. Temerarii locuitori ai celor Cinci Orașe, printre care și Hilda, își adunau forțele pentru greutățile iernii, cu noroaiele ei, cu tot mai multă funingine, cu lapoviță și umezeală, cu geruri pătrunzătoare; parcă se bucurau de perspectiva tonică a acestor neajunsuri. Urgia amenințase încă din septembrie. Acum venise de-adevăratelea. N-are decît să vină! Fă focul, bate din picioare și sfideaz-o! Hilda se simțea înviorată, trezită din nou la savoarea și romantismul vieții, nu numai de începutul iernii, dar și de evenimente dramatice din bucătărie.

Trecuseră ceva mai mult de trei ani de la încheierea episodului cu George Cannon, și în primii doi ani Hilda avusese liniște în bucătărie. Fusese stăpînă a casei care știa ce vrea și, purtîndu-se cum trebuie cu slujnicele, obținea ceea ce vroia; fusese o stăpînă care „nu se împăca" cu tot felul de lucruri, adică cu slujnice bătrîne și slute, și pînă atunci norocul o răsfățase. Apoi bucătăreasa, cu ingratitudinea unei slujnice la care ții, își dăru-

ise inima unui bărbat și îl urmase într-o căsuță la mile întregi depărtare, în Longshaw. Din clipa aceea Hilda încetase să mai fie acea stăpînă ce-și domină soarta cu o mînă fermă ; devenise ca toate celelalte stăpîne. Într-un an trecuseră prin casă cinci bucătărese, care nu-i aduseseră decît necazuri. O dată vrusese, s-o concedieze chiar și pe Ada, fetișcana zveltă și constantă dar, văzînd-o cum se căiește plină de afecțiune, renunțase. Iar ultima bucătăreasă, o femeie nici tînără nici drăguță, plecase pe neașteptate astăzi, după tot felul de obrăznicii, după ce Hilda descoperise sticle de bere ascunse în dormitorul din mansardă și o silise să tacă, transformîndu-i ocările în suspine. Cînd bucătăreasa și cufărul ei dispărură din vedere, Hilda făcu o inspecție purificatoare prin toată casa, și apăru în bucătărie ca o întrupare a calmului și eficienței voioase. Avea să gătească singură. Avea să le arate că nu depindea de nimeni. O „băgase în viteză" pe Ada, o învinuise, nu fără o doză de umor sec, că îi ascunsese situația și o sfătuise să aibă grijă cum se poartă dacă vrea să răzbată în viață.

Edwin nu știa nimic, căci totul se petrecuse după plecarea lui la întreprindere, cînd se terminase masa de prînz. Se va întoarce la timpul cuvenit, și se va întoarce și George, iar Tertius Ingpen (cu care se împăcase de mult) va veni la ei în seara asta. Le va arăta la toți trei ce înseamnă o masă, și întîmplător va învăța și Ada ce înseamnă o masă. Cu cîtă satisfacție le va demonstra slujnicelor că le poate întrece cu ușurință chiar în domeniul lor.

Tocmai împlinise treizeci și nouă de ani. „Patruzeci !" își spusese cu un fior de teamă, gîndindu-se că la viitoarea aniversare va avea patruzeci. Era o experiență neplăcută. Îl rugase pe Edwin să nu pomenească în afara casei de ziua ei de naștere. Lipsit de tact, George întrebase : „Mamă, cîți ani ai ?" La care ea răspunsese : „Las-o baltă !" — o expresie familiară a cărei origine nimeni n-o înțelegea, dar George știa că înseamnă : „Vezi-ți de treabă." Nu ! Nu fusese fericită la această aniversare. Se privise în oglindă și hotărîse că nu arăta bătrînă, că arăta bătrînă, și tot așa la nesfîrșit. Nu era grasă, dar părea voinică, mult prea voinică ; trupul nu-i

mai era suplu, absolut deloc ; mișcările îi erau greoaie ; cuta de sub bărbie nu mai putea fi ascunsă, iar pe pielea măslinie apăruseră crețuri. Totuși, nici un fir din părul ei negru nu-și schimbase culoarea. Probabil că doar sufletul îi încărunțea. Ca femeie măritată, ducea o viață destul de calmă. Devenise monotonă prin tihna și liniștea ei. Admirația intensă și respectul față de soțul ei, trezite de felul cum rezolvase episodul Cannon, se șterseseră treptat. Nu avea nimic împotriva lui. Și totuși îi reproșa în sinea ei că, pe lîngă dragostea gravă și statornică pentru ea, mai avea și un scop, un interes în viață ; ea era pentru soțul ei un simplu complement, pe cînd el nu. Își pusese cea mai îngrozitoare întrebare : „De ce am trăit ? De ce continui să trăiesc ?“ și își răspunsese : „Din cauza *lor*“, înțelegînd prin asta pe Edwin și fiul ei. Dar nu-i era de ajuns, căci cîndva fusese și ea extrem de întreprinzătoare, combativă, expusă primejdiilor și independentă. Veghind asupra lor, îi mai rămînea destulă energie, și această energie nu era utilizată și nu putea fi utilizată. Lectura — o diversiune ! Lucrul de mînă — un mijloc detestabil de a-ți omorî timpul și energia ! Îndatoriri sociale — la fel ! Acțiuni de caritate — nu le putea suferi ! Coborîse încet, încet, coborîse în căsnicie ca într-o vale a huzurului. Și mai bine de jumătate din viață îi și trecuse. La nici o altă femeie din oraș nu observase că simțea ceea ce simțea ea. Nu-i putea explica lui Edwin ce o frămînta, și nici nu încercase să-i explice.

Acum întîmplarea cu bucătăreasa bețivă, împreună cu primele semne ale iernii, o stimulară, o inviorară. Și în timp ce socotea, cu un ochi la ceas, în ce moment precis va trebui să se reîntoarcă în bucătărie ca să pună pe foc o mîncare, se gîndea, cu încredere, și chiar cu multă încredere, la viitorul căsniciei ei. Mintea ei părea să facă ordine în lucruri, să le corecteze, ca cel care, trezindu-se dimineața, își dă seama cu încetul că temerile din timpul nopții în legătură cu tot felul de posibilități erau complet greșite în pesimismul lor. Își dădea seama că totul putea și trebuia să se îmbunătățească, că urma să înceapă o nouă viață. Lui Edwin trebuia să i se insufle o nouă atitudine ; și ea va trebui să i-o insufle. Îl

vedea cum umblă tot mai gîrbovit ; era tot mai absorbit de munca lui, mai tăcut serile, mai nerăbdător dimineţile. În plus, maşinăria gospodăriei se încetinise. Era nevoie de un tonic general ; şi ea era aceea care îl va administra — pînă şi ei însăşi. Începînd chiar din seara aceea, vor simţi cu toţii ozonul întăritor. Va organiza distracţii moderne ; în folosul casei, va revendica atelierelor toate ceasurile şi jumătăţile de ceasuri în plus pe care Edwin le petrecea acolo, furate pe nesimţite de munca lui. Îşi va face cîteva rochii noi şi îl va trimite pe Edwin la croitor. Îl va pune să cumpere un docar şi un cal. Oh ! Putea s-o facă. Avea putere asupra lui în multe privinţe, cînd îşi punea ceva în cap. Într-un cuvînt, se va „extinde".

Nu era sigură dacă nu va pune la cale şi o campanie pentru alegerea lui Edwin în consiliul comunal, unde cu siguranţă merita să fie. Era datoria lui să participe la treburile publice şi, pînă la urmă, să domine întregul oraş. Se şi făcuseră unele sugestii de către trăgătorii de sfori, dar fără să stea prea mult pe gînduri Edwin le respinsese cu indiferenţă. Ea îl vedea primar, şi pe sine se vedea primăreasă. Cîndva, perspectiva unei asemenea funcţii oficale, cu tot cortegiul de ceremonii şi politeţuri nesincere, ar fi plictisit-o, ba chiar ar fi îngrozit-o. Dar acum îşi zise, dornică, cu mîndrie, şi sfială, că ar fi o primăreasă la fel de bună ca oricare alta, şi că ar putea să le dea cîtorva femei o pildă de tact şi demnitate. De ce nu ? În ultimul timp, nici primarii şi nici primăresele din cele Cinci Oraşe nu mai erau ca pe vremuri. Marea tradiţie părea să fi fost uitată, oamenii care ar fi trebuit s-o ducă mai departe părînd oarecum s-o dispreţuiască. Îşi amintea de primarii, mai cu seamă de magistraţii din Turnhill, care făceau o impresie impunătoare asupra oraşului. Astăzi, însă, numele unui primar nu mai era un cuvînt familiar. Îl auzise chiar şi pe Ingpen întrebîndu-l pe Edwin : „Ascultă, cine-i noul primar ?" şi Edwin începînd să răspundă şovăitor : „Ia să vedem..."

Şi mai avea încă o ambiţie, poate şi mai mare — să posede o casă la ţară. În imaginaţia ei, casa de la ţară era foarte asemănătoare cu casa Aliciei Hesketh, Tavy Mansion, pe care nu încetase s-o pizmuiască. Simţea că

într-o casă nouă, spațioasă, cu mult teren în jur, ar putea cu adevărat să înceapă o viață nouă. Vedea casa în gînd, perfect mobilată și funcționînd perfect — fără funingine pe perdelele albe ; fără slujnice nepricepute ; nimic din promiscuitatea ordinară, îmbîcsită și murdăria din Trafalgar Road ; iar Benbowii și mătușa Hamps — în sfîrșit ! — la zece sau cincisprezece kilometri depărtare. Se vedea ducîndu-l pe Edwin cu trăsura dimineața la gară, sau poate pînă în Bursley, dacă avea chef să facă tîrguieli... Ba nu, tîrguielile le va face la Oldcastle... Ar renunța fără nici un regret la minunea de casă a bătrînului Darius Clayhanger. Și în noua viață va fi mereu activă, ocupată, demnă, elegantă, influentă și bună. Iar lui Edwin îi va fi absolut indispensabilă.

În aceste închipuiri, dragostea lor trainică dar puțin ofilită strălucea și sclipea din nou. Nu vedea decît partea fermecătoare din Edwin, și latura romantică a căsniciei lor. Era convinsă că nu mai exista altul ca Edwin și că nici o căsnicie nu a avut vreodată calitatea misterioasă, tainică și palpitantă a căsniciei ei. Îl aștepta plină de dor să vină acasă, să apară ca prin farmec în pragul întunecat. Starea ei sufletească era minunată.

II

Ușa se deschise.

— Pot să vă spun ceva, coniță ?

Era glasul Adei, destul de tulburat. Fata înaintă puțin și se opri, mohorîtă, în fața ușii deschise.

— Ce-i, Ada ? întrebă Hilda sec, fără să se întoarcă și fără să se uite la ea.

— Aș..., începu Ada și se opri.

Hilda întoarse iute capul, recunoscînd în glasul fetei o anumită intonație cu care o familiarizase experiența. Era ceva între obrăznicie și începutul unui hohot de plîns, care indica întotdeauna că Ada simțea mai intens ca de obicei uriașa nedreptate a orînduirii în această lume. Putea să se transforme în lacrimi ; și, pe de altă parte, putea să se transforme în pură insolență. Hilda

observă că Ada nu avea nici boneta şi nici şorţul. Se gîndi : „Dacă proasta asta caută ceartă, a venit la mine exact în momentul potrivit ca să capete ce merită. Nu mă simt în stare, după toate prin cîte am trecut astăzi, să mai suport nici o inepţie, nici din partea ei şi nici a nimănui".

— Ce-i, Ada ? repetă ea, stăpînindu-se, şi totuşi cu un avertisment în glas. Şi unde ţi-e şorţul şi boneta ?

— În bucătărie, coniţă.

— Ei, bine, du-te şi pune-ţi-le, şi apoi vino să spui ce ai de spus, zise Hilda ; iar în vremea asta se gîndea : „Pentru mine nu are nici o importanţă dacă poartă şorţul şi boneta, dar pentru ea trebuie să aibă."

— M-am gîndit că ar fi bine să plec de la dumneavoastră, coniţă, zise Ada, şi o zise cu obrăznicie, neţinînd seama de poruncă.

Cele două femei erau singure în casă. Fiecare dintre ele o simţea ; fiecare simţea în jur pustietatea sumbră a casei, şi uşile solide din faţă şi din spate neîngăduind nici un ajutor din afară ; fiecare trebuia să se bizuie numai pe sine.

Hilda întrebă cu calm :

— Ce s-a mai întîmplat acum ?

Ştia că nemulţumirea Adei se va dovedi prostească. Fata nu avea pic de bun simţ. Nici o singură slujnică din o sută nu are prea mult bun simţ. Şi cînd se întîmplă ca ele să-şi „facă sînge rău" — cum aveau mereu tendinţa să-şi facă, şi cum Ada îşi făcea fără îndoială din cauza plecării neaşteptate a bucătăresei — chiar şi cele mai mici urme de bun simţ dispăreau.

— Fiindcă nu vă mai sînt pe plac, coniţă ! zise Ada. Felul cum mi-aţi vorbit în bucătărie, zicînd mereu că vă ascund cîte ceva. M-am simţit tare jignită !

Îşi dădu capul pe spate, şi gestul ei însemna : „Sînt mai tînără decît dumneavoastră, şi bărbaţii aleargă după mine. Şi pot căpăta o altă slujbă oricînd vreau. Şi uite că *nu* m-am dus la bucătărie să-mi pun şorţul şi boneta."

— Ada, începu Hilda, vrei să-ţi spun ce-i cu tine ? Eşti o proastă mică. Ştii că tot ce-ai spus sînt prostii. O ştii la fel de bine ca şi mine. Şi mai ştii că n-o să

găsești niciodată un loc mai bun decît aici. Dar ți-ai vîrît o idee în cap — și gata ! Și acum, hai, fii cuminte. Zici că vrei să pleci de la mine. Gîndește-te mai bine, înainte de a face o prostie. Așteaptă pînă mîine, să vedem ce-o să mai spui atunci.

— Cred că ar fi mai bine să plec, coniță ; tot ziceți că sînt o proastă, stărui Ada.

Hilda oftă, și glasul i se înăspri ușor:

— Va să zică, mă lași fără slujnică tocmai de Crăciun ! Asta-i mulțumirea pentru tot ce-am făcut pentru tine.

— Păi, coniță, au tot fost aici o mulțime de fete în ultima vreme, nu-i așa ? zise ea, și obrăznicia i se accentuă. N-am chef să mai stau. Cred că ne-ar prinde bine la amîndouă o schimbare. ,

Probabil că tocmai folosirea insolentă a pluralului și a cuvîntului „amîndouă" schimbă cursul discuției. Brusc, Hilda pierdu orice interes de a rezolva criza în mod prietenesc.

— Foarte bine, Ada, zise scurt. Dar ține seama că n-am să te mai primesc înapoi, orice s-ar întîmpla.

Ada dădu să plece și apoi se întoarse.

— Aș putea să plec imediat, coniță, la fel ca bucătăreasa ?

Hilda se simți mirată și jignită, în ciuda experienței pe care o avea cu servitoarele și, ca urmare, a cinismului ei sardonic față de ele. Fata era gata să plece chiar în clipa aceea.

— Și pot să te întreb unde ai să te uci ? întrebă Hilda cu un zîmbet batjocoritor. la ora asta tîrzie nu mai poți ajunge acasă la ai tăi.

— Oh, răspunse Ada senin. Pot să mă duc la verișoara mea de la Toft End. Și ea o să trimtă un băiat cu un cărucior, să-mi ia cufărul.

Complotul, deci, fusese pregătit. „Verișoara ei !" gîndi Hilda, și i se păru că pune degetul pe cauza trădării Adei. „Verișoara ei !" Era o lumină într-un mister tenebros. „Verișoara ei !"

— Bănuiesc că știi că în felul ăsta pierzi dreptul la leafa ce ți s-ar cuveni poimîine ?

— Am s-o întreb pe verișoara mea despre asta, coniță, zise Ada, de parcă ar fi amenințat-o.

— Așa să faci ! consimți Hilda sarcastic. Chiar așa să faci !

Și se gîndi cu o resemnare amară : „După toate astea, va trebui să plece neapărat. Așa că — mai bine s-o facă acum."

— Are cine să se îngrijească de drepturile mele, vorbi Ada, bătăioasă, și mai scutură o dată din cap.

Hilda era cît pe-aci să-i răspundă mînioasă ; dar se stăpîni. Îi ajunge că își riscase în după-amiaza aceea demnitatea în schimbul de cuvinte cu bucătăreasa. Numai că bucătăreasa nu avea limba slobodă a Adei, și deși stăpîna se descurcase bine în disputa cu ea, fiind prea impulsivă ar putea să se pomenească pusă la punct de nerușinarea mai tinerească a Adei, dacă își dădea drumul.

— Foarte bine atunci, Ada, zise ea. Poți să te duci mai întîi să-ți pregătești cufărul.

În mai puțin de trei sferturi de oră, Ada plecase, iar cufărul ei, legat cu sfoară, stătea lîngă ușa oficiului de lîngă bucătărie, așteptînd căruciorul verișoarei. Singură îl cărase pe scări pînă jos.

Rămînînd doar ea în casă, devenită întrucîtva o casă stranie și neobișnuită, Hilda izbucni în plîns. Se despărțise doar de o slujnică necredincioasă și nerecunoscătoare, dar plîngea. Se repezi în bucătărie și se apucă să facă treaba Adei, continuînd să plîngă, și fiind furioasă că plîngea ; dar lacrimile continuau să curgă liniștit, încețoșîndu-i privirea, încît abia mai vedea focul, ustensilele și oalele din bucătărie. Ada lăsase totul într-o clipă ; ceainicul rămăsese pe foc, și untura în tigaia pătrată în care fusese prăjită carnea, și cenușa în sobă, și firele de ceai în ceainicul din bucătărie, și o ceașcă și o farfurioară rămăseseră nespălate. Nu-i păsase de neplăcerile pe care avea să le pricinuiască ; nu arătase nici cel mai mic respect ; plecase fără nici o remușcare, zîmbind disprețuitor. Toate servitoarele erau la fel. Indiferent ce se afla la baza unei asemenea purtări — lipsa de imaginație, pur și simplu incapacitatea de a prevedea consecințele anumitor fapte sau o totală nerecunoștință — dar urmările rămîneau aceleași ; și Hilda ră-

mînea neclintită la părerea ei : era vorba de cea mai crasă nerecunoștință.

Ea o formase pe Ada ; ea o făurise. Cînd Hilda o angajase, Ada nu era decît una din copilițele care cîștigă cîțiva bănuți vînzînd dimineața turte de ovăz calde pe la casele meșteșugarilor și ale micii burghezimi mîncăcioase. E adevărat că mai lucrase într-o casă înainte de a fi luată de Hilda, dar era o casă unde nu învăța nimic și nici n-ar fi putut învăța nimic. Totuși, fata prindea repede, și într-o lună Hilda făcuse minuni cu ea. O învățase nu numai ce îndatoriri are, dar și cum să se respecte, să-și arate calitățile și să facă o impresie bună celor din jur. O învățase cum să se poarte în lume, îi îngăduise anumite cochetării și chiar le încurajase, iar în dormitor, în timp ce se îmbrăca sau se dezbrăca, o tratase uneori ca pe o subretă, dacă nu chiar ca pe o confidentă ; pînă la urmă îi asculta ce spunea și mersese pînă într-acolo încît îi cerea părerea într-o privință sau alta — supremă cinste pentru o slugă. Iar atunci cînd fusese bolnavă, o îngrijise cu multă rîvnă. Ada îi plăcuse cu adevărat și avusese chiar o slăbiciune pentru ea. Îi aprecia drăgălășenia, grația firească și tinerețea plină de prospețime. Îi plăcea s-o vadă aranjînd în dormitor, răspunzînd la ușă sau servind la masă. Și deși știa că Ada e proastă — și proastă și vicleană ca toți cei de soiul ei, pe lîngă celelalte aptitudini superficiale — continua să țină la tînăra slujnică. Se arătase indulgentă față de prostia Adei ; uneori, cînd era mai bine dispusă, nădăjduia chiar că o va putea lecui de prostie. Iar în clipele de descurajare își spunea că, în orice caz, prostia poate fi credincioasă. În inima ei o socotise pe Ada o prietenă, un adevărat sprijin în împrejurările mai mult sau mai puțin dramatice ale gospodăriei. Și acum, Ada o părăsise. Prostia se dovedise a nu fi nici credincioasă, și nici recunoscătoare. De ce fusese Ada atît de stupidă și de ticăloasă ? Imposibil de spus ! Dintr-un nimic ! O toană ! Nervi ! Neghiobie ! Totul era îngrozitor de absurd. Cît de imprevizibile sînt creaturile astea !

Firește, ar fi fost mai înțelept din partea Hildei să n-o fi dojenit atît de curînd după scena cu bucătăreasa, și să-i fi vorbit mai blînd în budoar. Hilda o recunoștea.

Ei și ? Era asta o scuză pentru ticăloșia mucoasei ? Și îngăduința stăpînei trebuie să aibă o limită. Dar probabil că mucoasa tot avea de gînd să plece, pînă la urmă... Dacă n-ar fi avut de gînd, n-ar fi intrat în budoar fără șorț și bonetă. Vreo vorbă usturătoare, cine știe ce prietenie ridicolă cu bucătăreasa, vreun plan nesăbuit să-și ofere o vacanță de Crăciun — cine poate ști ce o influențase ? Hilda renunță să înțeleagă ce se întîmplase, și apoi iarăși gîndurile o asaltau, întruna și întruna. Adevărul era — și era marele adevăr al oricărei stăpîne a casei — că nu trebuie niciodată, dar absolut niciodată, să fii prea bun cu servitorii. „Servitorii nu înțeleg ce-i bunătatea.“ Ți se pare că înțeleg ; ei înșiși cred asta ; dar nu înțeleg — nu și nu. Hilda evocă imensa și dezolanta experiență de stăpînă peste tot soiul de servitoare, dar mai ales nepricepute — căci patroana unei mici pensiuni trebuie să se mulțumească cu ce găsește — și se înfurie constatînd cît de adevărată era părerea că nu merită să fii bun cu ele. Ceea ce le trebuia era severitatea și strictețea absolută, și menținerea unei prăpăstii de netrecut între stăpîn și slugă. Nu o să mai facă greșeala pe care a făcut-o de o sută de ori. Își zise, îndîrjită, că se va purta cu fermitatea unui stăpîn de sclavi. Și în tot acest timp femeia din ea, și nu stăpîna, era jignită de graba necugetată a Adei. Și pentru această femeie, bucătăria nu mai era aceeași fără Ada — Ada pe care se bizuise în întregime după plecarea bucătăresei. Umblînd de colo-colo prin bucătărie după noile ei îndeletniciri, cu ochii umezi de furie, aproape că zărea umbra grațioasă a Adei trebăluind în jurul ei.

Și tot ceea ce va afla lumea, și soțul ei, va fi că o bucătăreasă fusese dată afară pentru că era bețivă, și că o cameristă care nu era bețivă plecase după ea fără nici o noimă. Hilda știa că Edwin era un critic sever, deși tăcut, al felului cum își îndeplinea ea îndatoririle de stăpînă peste servitoare. Nu nădăjduia că va fi înțelegător, așa că își închise față de el toate porțile sufletului. Îl aștepta ca pe un adversar, și imaginea pe care o avea despre dragostea lor își pierdu toată strălucirea.

Cînd Edwin se apropie de casă în această seară friguroasă, observă îngrijorat că prin geamurile ușii de la intrare nu se zărea lumina lămpii din hol, deși la fereastra sufrageriei, unde obloanele nu fuseseră trase, se vedea puțină lumină. „Ce-o mai fi și asta?“ se întrebă el, intrigat. Era obosit, și vremea aspră, în loc să-l fortifice, îl făcea doar irascibil. Îl uluia faptul că mai multe femei într-o casă puteau uita toate un lucru atît de important ca aprinderea lămpii din hol la căderea serii. Pînă acum, lampa din hol nu fusese uitată niciodată, și neglijența din seara asta i se părea absolut nefirească. Făcea o impresie destul de proastă pe stradă, asupra unui eventual vizitator, (Edwin, deși se lăuda că nu dă doi bani pe opinia publică, în realitate ținea foarte mult la ea); dar ceea ce era mai rău era revelația mentalității feminine.

Descuind ușa, Edwin făcu anume mai mult zgomot, în parte ca să-și exprime supărarea justificată, și în parte ca să le înștiințeze pe femeile vinovate că sosise bărbatul, și că trebuiau să se teamă!

Bîjbîind prin întunericul dinăuntru, trînti ușa, așteptîndu-se ca cel puțin una dintre femei să se repeadă, scuzîndu-se, cu o cutie de chibrituri. Dar nu apăru nimeni. Cu toate acestea se auzea cineva mișcîndu-se prin ușa întredeschisă a bucătăriei. Categoric, femeile sînt creaturi iresponsabile, ca niște copii. Aruncă o privire în sufragerie, fața de masă albă era întinsă, dar masa nu fusese încă pusă. Cu mai multă grijă ca de obicei, își șterse pe preș ghetele de noroiul pe jumătate înghețat; apoi își scoase pălăria și paltonul, luă din buzunar o gumă mare de șters și o puse pe masa din hol, încercă cu mîna radiatorul (care, în ciuda tuturor ordinelor și recomandărilor lui, era aproape rece), și în cele din urmă aprinse singur gazul. Acest ultim gest era contrar regulii, chiar de el instituită; căci îi spusese adesea Hildei că jumătate din necazurile ei cu servitoarele se datora faptului că, nerăbdătoare, făcea singură treburile pe care acestea uitaseră să le facă, în loc să sune clopoțelul și să le pună la muncă. Dar nu rareori se întîmpla să fie inconsecvent, atît în faptă cît și în gînd. Iată încă un

exemplu : Edwin spunea cu un aer de superioritate că o femeie nu se pricepe să dirijeze femei, ignorînd că el, atotștiutorul, nu fusese niciodată în stare s-o dirijeze pe Hilda.

Se pregăti să urce la etaj. În aceeași clipă, cineva ieși pe întuneric din bucătărie. Era Hilda, cu un șorț alb.

— Oh, ce bine că ai aprins tu lampa, zise ea sec, fără cea mai mică manifestare de scuză, ci mai curînd pe un ton sfidător.

El își continuă drumul.

— L-ai zărit cumva pe George? întrebă ea, și tonul ei îl făcu să se oprească.

Și totuși, Hilda știa prea bine că el nu putea suferi să fie oprit din drumul spre baie, cînd se întorcea seara acasă. Era una din regulile cele mai solemne ale vieții de fiecare zi să nu fie oprit înainte de a fi coborît de la baie.

— Firește că nu l-am văzut pe George, răspunse el. Cum aș fi putut să-l văd pe George?

— Pentru că nu s-a întors încă de la școală, și mă întreb...

Se frămînta pentru George, ca de obicei.

El mormăi ceva și trecu mai departe.

— Nici pe palier nu-i lumină, zise, aplecîndu-se peste balustradă. Ar fi bine să ai mai multă grijă de slujnicele tale.

— Întîmplător, nu mai există nici o slujnică.

Tonul ei, tot mai ciudat cu fiecare frază, îl făcu iarăși să se oprească.

— Nici o slujnică? Ce vrei să spui?

— Ei, am găsit mansarda plină cu sticle de bere, așa că am expediat-o imediat.

— Ai expediat pe cine?

— Pe Eliza.

— Și unde-i Ada?

— A plecat și ea, zise Hilda sfidător, ca și cînd ar fi vrut să respingă o acuzație înainte de a-i fi fost adusă.

— De ce?

— Se pare că așa vroia. Și a fost foarte impertinentă cu acest prilej.

El pufni și ridică din umeri.

— Ei, e treaba ta, murmură el, prea disprețuitor ca să ceară amănunte.

— Chiar așa, zise ea, cu un laconism foarte expresiv.

În baie, supărat și încruntat în timp ce își freca cu peria unghiile și se spăla în chiuvetă, cugetă scos din sărite la problema slujnicelor. Era o problemă tot mai acută. Prevăzuse de mai multă vreme că se va produce o criză; criza se produsese; el, ca de obicei, avusese dreptate; și avea dreptate mereu într-un fel uluitor. O simpatizase pe Ada; bucătăreasa nu-i fusese antipatică. Știa că Hilda era de vină. Cum să nu fie de vină, dacă rămăsese fără nici o slujnică într-o singură după-amiază? Nu numai că nu avea darul de a fi o stăpînă autoritară — dar în același timp nu avea nici simțul dreptății democratice, așa cum trebuie să fie între o ființă omenească și alta. Și totuși, una din primele lui amintiri despre Hilda era simpatia ei pătimașă față de niște greviști, împotriva patronilor. Manifestări total derutante! Pentru ea, o servitoare nu era decît o „servitoare". Avea convingerea că toate servitoarele sînt răsfățate, răzgîiate; și cît despre felul cum se purta Edwin cu muncitorii, îl socotea ridicol, nesăbuit de blînd. Insinuase de nenumărate ori că muncitorii își rîdeau de el pe la spate, socotindu-l un prost sentimental. Uneori Edwin era chiar jignit de duritatea ei. Problema zilei de muncă de opt ore, a celei de zece ore, și chiar de douăsprezece ore (aceasta din urmă pentru personalul de la tramvaie) preocupase în ultima vreme întregul district. Și Edwin era necăjit că în propria lui casă era în vigoare ziua de muncă de șaisprezece ore și că stăpînei casei nici măcar nu-i era rușine de acest lucru. Nu vedea el prea bine cum ar putea rușinea să fie înlăturată, dar ar fi putut cel puțin să fie recunoscută. Nu era recunoscută. De la șase dimineața pînă la zece noaptea, tinerele flușturatice, despre care nu prea știa mare lucru, erau sclavele unui clopoțel. Nu aveau nici un răgaz, în afară

de o după-amiază pe săptămînă și o seară o dată la două săptămîni, duminica. La un moment dat, Hilda avusese fantezia să le scoale din pat la cinci și jumătate, ca să le vindece de trîndăvie. Își amintea de o bucătăreasă de fel din satul Brindley Edge, la opt kilometri distanță. Ei, și bucătăreasa asta, în după-amiaza ei liberă, o pornea pe jos pînă la Brindley Edge, stătea trei sferturi de oră la ei, și se întorcea pe jos la Bursley, ajungînd în Trafalgar Road tocmai la timp ca să se culce. Hilda nu vedea nimic ciudat în asta. Spunea că fata putea oricînd să se ducă la Brindley Edge.

Sentimentele democratice ale lui Edwin căpătau tot mai multă forță ; îi tulburau tot mai mult pacea sufletească. Rareori își manifesta el părerile (poate doar față de Tertius Ingpen care, deși conservator, era în unele privințe uimitor de deschis ideilor, acestea interesîndu-l ca o ecuație nostimă), dar ele își continuau tainica lor acțiune în ființa lui, sîcîindu-l la birou și chiar și mai mult acasă. Și le înăbușea, zîmbind, și își repeta vechiul adevăr consolator că — așa stăteau lucrurile. Totuși, ușurarea nu ținea mult.

În anul acela, descoperirea razelor Röntgen, invenția practică a becurilor de gaz cu membrană incandescentă, abolirea omului cu steguleț roșu în fața vehiculelor auto-propulsate, și faptul că obligațiunile de stat se menținеau la cota 113 — toate împreună dădeau multor inimi iluzia că civilizația înainta cu pași mari. Dar Edwin, în fundul sufletului, nu gîndea așa. Era preocupat nu numai de principiile liberale, ci de întreaga lume ; în tinerețe lumea nu-l preocupase niciodată. Și despre reușita sa personală nu înceta să se tot întrebe : E oare drept ? Acum, în baie, își zise : „Există un milion de servitori în această țară binecuvîntată, și nici unul nu muncește mai puțin de o sută de ore pe săptămînă, și nimănui nu-i pasă. Nici mie nu cred că-mi pasă cu adevărat. Dar asta nu schimbă lucrurile !“ Și era foarte supărat pe Hilda din cauza întregii situații... Prevedea, de asemenea, o perioadă de necazuri și lipsă de confort în casă. Va fi oare vreodată cu ade-

vărat liniște în casa lui, cu această stranie și primitivă femeie a cavernelor care stătea la cîrma ei?

Pe cînd cobora scările, Hilda ieși din sufragerie cu o tavă goală; îi zise:

— Aș vrea să te duci și să-l cauți pe George.

Închipuiește-ți — să se ducă în tot orașul ca să caute un băiat!

— Oh! Nu-ți face griji! Bănuiesc că n-ai uitat că în seara asta vine Ingpen?

— Sigur că nu. Dar aș vrea să te duci și să-l cauți pe George.

Știa ce era în mintea ei — și anume, viziunea absurdă a lui George și noua lui bicicletă striviți de tramvai, pe undeva între Bleakridge și Hanbridge. În anul acela, oricine care se credea tînăr și modern mergea pe bicicletă. Chiar și Edwin și Hilda mergeau uneori — atît de mare era tirania modei. Oricît de tare se temea maică-sa, George tot obținuse o bicicletă, și mergea cu ea, neprotejat, pe panta lunecoasă de pe Trafalgar Road, spre școală și înapoi. Chiar Edwin îi cumpărase bicicleta, nesocotind primejdia și afirmînd că, oricum, riscurile normale trebuie acceptate întotdeauna cu seninătate. Era gata să-i declare că nu va face categoric prostia de a se duce să-l caute pe George — și apoi, deodată, îl copleși senzația că era singur cu Hilda, în casa devenită stranie și romantică printr-o calamitate domestică. Se uită la Hilda cu șorțul ei, și calamitatea o făcu și pe ea să pară stranie și romantică. Era jignit, supărat, abătut, cătrănit, îngrijorat de viitorul apropiat; simțea o imensă nemulțumire; o ura pe Hilda, îi era silă să-i facă pe voie. Se gîndi: „Ce mă leagă de această femeie greu de înțeles? Nu vreau să rămîn legat de ea!“ Dar simțea că va fi silit (nu de ea, ci de ceva din lăuntrul lui) să comită nebunia de a se duce să-l caute pe George. Și simțea că, deși existența lui era o aventură exasperantă, era totuși o aventură.

— Oh! Fir-ar să fie! explodă el, luîndu-și o șapcă.

Și chiar în clipa aceea George intră în hol prin bucătărie. Băiatul prefera adesea să intre prin intrarea din spate, furișîndu-se ca indienii.

IV

George purta ochelari. Crescuse nespus de mult. Avea între paisprezece și cincisprezece ani, și acum arăta de vîrsta asta. Iar felul cum gîndea și vorbea era, în general, în avans față de vîrstă. Chiar și cînd era mai mic, avea adesea un fel matur de a vorbi, cumpătat, dar era ceva ireal, naiv — mai curînd amuzant decît convingător. Acum se impunea chiar și printre ai săi ca un veritabil adolescent, deși limbajul pe care-l folosea era adesea școlăresc, iar gesturile prematur de dure. Adevărul era că nu mai putea fi vorba de același băiat. Toată lumea observase lucrul ăsta. Vechiul lui farmec, delicatețea lui păreau să fi dispărut ; vocea i se schimba. Devenise neînduplecat, sfidător, aproape brutal, și egoist, dacă nu încrezut. Avea o părere foarte proastă despre toți colegii lui de școală, și nu și-o ascundea. Totuși, nu era în fruntea clasei (a cincea elementară) ; avea note mediocre ; și nu se distingea nici la sport. Acasă era mereu certat pentru lenevie, egoism și nehotărîre. I se arăta că nu-și dă toată silința, și că dacă s-ar strădui, ar putea foarte ușor, etc., etc. Aparent, nu-i păsa cîtuși de puțin. Avea o mare ușurință la pian, dar ceruse să nu mai ia lecții de pian și nu deschidea pianul cîte două săptămîni. Continua să spună că se va face arhitect, dar încetase să mai aibă vreun interes pentru arhitectură. Totuși, mai picta încă cu acuarele ; și citea mult, dar cu lăcomie, fără să aibă vreo preferință. Edwin și Hilda, dar mai ales Hilda, nu-și ascundeau dezamăgirea. Hilda avea deseori izbucniri și începea să-l certe. Față de Hilda, se arăta neascultător. Edwin însă îi vorbea întotdeauna liniștit, și rar se întîmpla să nu fie ascultat. Cînd nu-i dădea ascultare, Edwin tăcea, nemulțumit, și băiatul se îmbufna iar apoi îi făcea pe voie.

„Oh ! O să se schimbe cînd o să mai crească", îi spunea Edwin Hildei ; dar amîndoi socoteau că băiatul era dinadins răutăcios, și se purtau cu el ca niște oameni supărați care au dreptatea de partea lor, față de cineva în eroare. Nici măcar Edwin nu se gîndea că în creierul lui George se produceau probabil profunde

schimbări moleculare, pentru care băiatul nu era în nici un caz răspunzător. Totuși, în ciuda dezamăgirii pricinuite de evoluția lui George, ai săi nu erau în nici un caz prea deprimați. Nici vorbă! George avea un zîmbet atrăgător, o stîngăcie copilărească, un anume fel de a fi care aducea bucurie în casă. Și-apoi, mai era și centrul unui interes intens și continuu, și de asta își dădea foarte bine seama.

Trecînd prin bucătărie, George fusese, firește, izbit de uluitoarea absență a bucătăresei; mai observase un șorț și o bonetă elegante, puse pe pervazul ferestrei. Și cînd intră în hol, ciudata înfățișare a mamei sale (într-un șorț de servitoare) și atitudinea unchiului său îi dovediră că se petrecea ceva nemaipomenit de neobișnuit, interesant și chiar palpitant. Era încîntat, plin de curiozitate și avea și satisfacția că evenimente mari vor abate atenția de la faptul că întîrzie. Totuși trebuia să se poarte cu prudență, căci se vede că cei mari erau la cuțite, și deci irascibili. Se furișă între Edwin și Hilda, cu o imitație destul de bună a indiferenței inocente, ca și cum ar fi spus: „Orice s-o fi întîmplat, eu n-am nici o vină, și mă port ca de obicei."

— Ooh! Piua întîi! exclamă el tare, lîngă masa din hol, punînd mîna pe guma de șters pe care Edwin i-o făgăduise.

— George! protestă Hilda cu severitate în glas, căci neliniștea care o chinuise se transformase acum în resentiment. Ai avut un accident?

— Accident? repetă George, prefăcîndu-se nedumerit; știa totuși că mama lui se gîndea la bicicletă.

Edwin zise scurt:

— Hai, nu face pe prostul. Ai căzut de pe bicicletă? Uită-te la paltonul tău. Nu lăsa ghiozdanul acolo, și agață-ți paltonul cum trebuie.

Paltonul era într-o stare jalnică. Cu cîteva zile în urmă fusese nou. Pe lîngă bani, fusese nevoie de nespus de multe discuții și deliberări, ca dealtfel tot ceea ce îl privea pe George. Împotriva voinței lui, Edwin fusese silit să-l ducă pe George la Shillitoe, croitorul, și să asiste la a treia probă, pentru modificări, după ce paltonul se presupunea că este gata. Și acum

iată, nu-i mai rămăsese nici o calitate, în afară de aceea că ținea de cald ! Așa se întîmpla întotdeauna cu George : eforturile erau disproporționate față de rezultatele obținute. La vîrsta lui George, Edwin avusese neîndoielnic palton, dar nu-și amintea cum era și știa categoric că nici un palton de al său pe cînd era școlar nu preocupase o familie întreagă nici două minute, nicidecum o săptămînă.

Chipul lui George exprimă jignire, și chiar oarecare duritate.

— Mama m-a pus să-mi iau paltonul. Știi că nu pot merge pe bicicletă cu paltonul. N-am fost pe bicicletă toată ziua. Și apoi, am și felinarul spart, zise el, sfidător și încruntat.

Curiozitatea lui în legătură cu evenimentele uimitoare din casă se stinsese.

Edwin era supărat pe Hilda, fiindcă își închipuise în mod greșit că George se dusese la școală cu bicicleta. Nu putea mai curînd, înainte de a-și face griji, să controleze dacă bicicleta băiatului era în magazie ? Incredibilă nesocotință. Și toate aceste spaime pentru nimic !

— Atunci, de ce ai întîrziat atît ? întrebă Hilda, îndreptînd asupra băiatului indignarea pe care o simțea din cauza criticii nerostite, dar bănuite, a lui Edwin.

— Consemnat.

— Atîta timp ? întrebă Hilda, bănuitoare.

George încuviință, posomorît.

— Pentru ce ?

— Latină.

— Temele pentru acasă ? Iarăși ? exclamă Edwin. De ce nu ți le-ai făcut ca lumea ?

— M-a durut capul aseară. Și mă doare și acum.

— Încă una din durerile tale de cap latinești ! zise Edwin sarcastic.

Nu exista nimic, în afară poate de untura de pește, care să-i fie mai urît lui George decît sarcasmul serios al lui Edwin.

Cei mari se uitară unul la altul, și apoi întoarseră privirea. Amîndoi nutreau aceeași teamă — teama în-

grozitoare că George ar putea să dezvolte trăsăturile cele mai rele ale tatălui său. Amîndoi nu puteau uita o clipă realitatea că băiatul era fiul lui George Cannon. Nu-și mărturisiseră niciodată unul altuia nici teama, nici realitatea; nu îndrăzneau. Dar fiecare știa ce gîndea celălalt. Băiatul era fără îndoială șiret; putea să ascundă intenții subtile sub o aparență simplă; de asemenea, era neîndoielnic o fire ascunsă. Ultimele schimbări în felul său de a fi îi puseseră în gardă pe Edwin și Hilda, și de fiecare dată cînd George dădea dovadă de viclenie, sau ascundea adevărul sau mințea, îi cuprindea teama. „Nădăjduiesc că se va îndrepta!" spusese Hilda odată. Edwin fusese pe punctul să-i răspundă: „De ce-ți faci griji? Fiii oamenilor cinstiți sînt adesea niște ticăloși. Nu văd de ce fiul unui ticălos n-ar fi un om cinstit?" Dar nu făcuse decît să spună cu o nerăbdare binevoitoare: „Firește că se va îndrepta!" Dar nici el nu era convins.

Edwin se răţoi acum la băiat cu un aer încruntat:

— Nu părea să te doară capul adineauri cînd ai intrat.

Și era adevărat.

Dar George izbucni brusc în plîns. Durerile lui de cap erau absolut autentice. Bucătăria goală și atmosfera în general ciudată din casă îl făcuseră, făgăduindu-i parcă întîmplări nemaipomenite, să uite complet de durerea de cap, iar descoperirea gumei cele noi fusese ca un tonic pentru convalescent. Dar atmosfera încărcată și atitudinea celor mari i-o întorseseră înapoi. Durerea de cap era acum principala sa senzație fizică. Iar principala sa senzație morală era o teribilă jignire. Nu plîngea de obicei; de fapt, nu mai plînsese de aproape un an. Dar în seara asta plutea ceva nervos în aer, și hohotul de plîns îi izbucni fără voie. După primul hohot de plîns, care îi învinse orice rezistență, celelalte urmară năvalnic, și nu le mai putu opri. Nu știa de ce era gata să plîngă în această împrejurare mai degrabă decît în altele, și se simți rușinat; pe de altă parte, observă cu o satisfacție aproape răutăcioasă cît de tare îi tulburau lacrimile sale pe cei mari. Se vedea că sînt într-un impas. Așa le trebuie!

— E din cauza ochilor, bolborosi el. V-am spus eu că ochelarii ăştia nu mi se potrivesc. Dar n-aţi vrut să mă credeţi, şi nici directorul nu mă crede.

Cînd se descoperise, cam cu două luni în urmă, că George nu vedea bine, începuse o luptă disperată, dar desigur zadarnică din partea sa, împotriva hotărîrii de a purta ochelari. Era curios că, în această luptă, băiatul nici nu pomenise măcar că principala sa obiecţie faţă de ochelari era faptul că Bert Benbow purta ochelari.

— De ce nu ne-ai spus ? întrebă Edwin.

Printre suspine, George răspunse cu un dezgust copleşitor :

— La ce bun să vă mai spun ceva ? Vă închipuiţi tot timpul că vă „trombonesc".

Şi urcă la etaj, ca o victimă zdrobită de soartă şi de părinţi, dar în realitate triumfător. Triumful lui era atît de mare, încît nici Edwin şi nici Hilda nu îndrăzniră măcar să protesteze împotriva folosirii unui cuvînt atît de îngrozitor ca „trombonesc".

Hilda se duse în bucătărie, iar Edwin, fără nici un ţel, o urmă. Se simţea neputincios. Nu putea face altceva decît să ducă tăvile, şi nu avea nici un chef să ducă tăvile. Nici unul dintre ei nu scoase o vorbă. Hilda stătea aplecată deasupra plitei, apoi aranjă grătarul pe foc ca să ţină o tigaie, şi unse tigaia. Edwin îşi zise că ea părea foarte melancolică, cu toată dîrzenia plină de amărăciune a atitudinii ei. Tertius Ingpen era aşteptat să vină în seara asta ; nu avea nici o servitoare — din vina ei ; şi acum apăruse şi o fază nouă, în nesfîrşitul şir al responsabilităţilor faţă de sănătatea lui George. Ştia că ea îl condamna pe el, pentru ochelarii lui George. Ştia că era convinsă de sinceritatea izbucnirii lui George ; el însuşi era convins. Ochelarii nu erau buni ; pe băiat îl durea capul cu adevărat. Iar el, Edwin, era vinovat pentru ochelari, fiindcă o silise pe Hilda, prin moderaţia lui calmă şi zeflemitoare, să consulte un mic optician din localitate, care avea o bună reputaţie. Hilda vrusese să se ducă la Birmingham sau Manchester ; dar Edwin o luase în rîs, spunînd că era o idee absurdă. Opticianul cel mai bun din localitate era destul de bun pentru marea majoritate a lo-

cuitorilor din cele Cinci Orașe și va fi bun și pentru George. De ce nu? De ce moda asta să consulți imediat un specialist? Băiatul nu putea să aibă ceva deosebit la ochi — era doar o slăbiciune trecătoare. Și tot așa mai departe, potrivit sistemului înrădăcinat al lui Edwin de a tăgădui existența unei crize. Și opticianul din localitate, care fusese consultat, îi dăduse dreptate. Spusese că în fiecare an avea de a face cu zeci de cazuri ca al lui George. Și acum, atît opticianul cît și Edwin fuseseră zvîrliți cît colo de lacrimile unui băiat.

Hilda se întoarse brusc spre soțul ei.

— Mîine îl duc pe George la Londra pentru ochi, zise ea cu o imensă hotărîre și sinceritate, într-o izbucnire de sfidare aprigă.

Așa își repara ea greșeala de a nu-l fi crezut pe George și de a-l fi bănuit că seamănă cu tatăl său. Și o făcea pătimaș, cu toată forța temperamentului ei. În ochii ei, George era acum un martir.

— La Londra? exclamă Edwin cu glasul stins.

— Da. N-are rost să facem lucrurile pe jumătate. Am să-l rog pe Charlie Orgreave să-mi recomande un specialist de mîna întîi.

Edwin nu îndrăzni să spună nimic. Atît la Manchester cît și la Birmingham ar fi fost la fel de bine ca și la Londra, dacă nu și mai bine. Și-apoi, ea nici măcar nu-i ceruse părerea. Se hotărîse dintr-un impuls necontrolat și își anunțase hotărîrea. Nu era drept; ea ar fi protestat dacă Edwin ar fi procedat astfel. Dar el nu se putea certa cu ea. Nici un argument n-ar fi putut s-o convingă.

— N-aș vrea în ruptul capului să ne jucăm cu ochii băiatului! zise ea cu îndîrjire.

„Firește că nu! Cine ar vrea așa ceva?“ gîndi Edwin, dar nu o spuse.

— Du-te și vezi ce face, zise ea.

Edwin se pleoști. Nu mai era stăpîn în casa lui. Ajunsese doar un factor economic și o unealtă bună la toate în casă. Și în timp ce se furișa ca un vinovat pe scară în sus, în casa aceasta care i se păru transformată în chip misterios, se gîndi iar: „Oare ce mă leagă de ea?“ Dar era rușinat, și fără să vrea impre-

sionat de intensitatea emoției formidabile a Hildei. Cu toate acestea, pe măsură ce începea vag să-și dea seama de tot ce implica amenințarea ei de a se duce a doua zi la Londra, se îndîrji și își spuse : „O să vedem noi. O să mai vedem noi !“

V

Stăteau la masă. Hilda acoperise porția de pește a lui George cu o farfurie și o dusese lîngă foc, ca să rămînă caldă. Acum se întorcea la masă. Tertius Ingpen, așezat cu spatele la foc, se uită la ea peste umăr și îi spuse cu un zîmbet de admirație :

— Află că am mai mîncat mîncăruri bune în casa asta, dar acesta e categoric cel mai bun pește pe care l-am gustat vreodată. Așa încît catastrofa din bucătărie mă lasă indiferent.

Hilda, cu fața brusc luminată de un zîmbet de mulțumire, se strecură între masă și scaunul ei, trase scaunul puțin mai în față, și se așeză. Plăcerea intensă pe care i-o pricinui lauda lui i se putea citi pe față. Edwin observă că mîncarea era într-adevăr foarte bine servită, masa mai strălucitoare ca de obicei, pîinea mai bine prăjită, și peștele — o bucată frumoasă de cod, albă ca neaua pe dinăuntru și rumenită pe dinafară — fără cusur. Fără îndoială că Hilda putea să fie extrem de pricepută cînd vroia ; ce nu-i plăcea lui Edwin era că se arăta prea des neglijentă, și că în accesele ei de conștiinciozitate se dăruia prea stăruitor și total, aducînd în atmosfera casei o tulburare inutilă. Dar și lui îi plăcu lauda adusă Hildei ; se bucura în liniște văzînd-o pe soția sa, și pe prietenul său alături, apreciindu-se unul pe altul. Intimitatea mesei iluminate din mijlocul încăperii mai întunecate, căldura și trosnetul focului, mobila masivă, covorul moale și gros, și aromele delicate ale mîncărurilor — toate îi aduceau o profundă mulțumire. Și se uita la cele două chipuri mature, vioaie, inteligente de sub lampa cu abajur cu o afecțiune sinceră.

— Foarte bine, murmură Hilda cu pronunția ei clară. Îmi place să fiu lăudată!

— Și tu, brută nesimțitoare, îi zise Ingpen lui Edwin. Tu ce spui?

Și Hilda exclamă imediat, cu o sinceritate plîngăreață:

— Oh! Edwin nu mă laudă niciodată!

Sinceritatea ei convingea prin însăși naturalețea ei. Tînguirea îi ieșise firesc din inimă. Și era atît de spontană și năvalnică, încît Tertius Ingpen, ca oaspete plin de tact, găsi de cuviință să ușureze situația izbucnind în rîs.

— Ba da, o laud! protestă Edwin, și deși îl contrariase, rîse și el urmînd exemplul lui Ingpen.

Era adevărat; o lăuda, dar nu des, și aproape întotdeauna mai mult pentru a o măguli, decît ca să-și exprime sentimentele. Edwin nu obișnuia să laude pe nimeni; putea să laude cu entuziasm o carte, dar nu o ființă omenească. Socotea priceperea cuiva ca de la sine înțeles. „Nu-i prea rău", era la el o laudă superlativă. Acum era contrariat atît de sinceritatea jignitoare a Hildei cît și de revelația indiscutabilă că era însetată de laude. Chiar și față de un prieten bun ca Ingpen, o soție nu avea în nici un caz dreptul de a fi atît de teribil de sinceră. Edwin socotea că, în prezența unei alte persoane, soțul și soția trebuiau întotdeauna să mențină, cu orice preț, aparența unei înțelegeri conjugale perfecte. Cunoștea perechi ce realizau acest lucru, cum ar fi Albert și Clara. Dar Hilda, se gîndi el, avea alte idei, dacă chibzuise cumva vreodată în mod conștient la această latură a comportării sociale. Neîndoielnic, uneori ea părea să piardă orice respect pentru aparențe. În plus, prin duritatea ei, strica atmosfera prietenească și punea în pericol buna dispoziție.

— E prea cufundat în munca lui ca să se mai gîndească să-și laude soția, continuă Hilda cu aceeași sinceritate deconcertantă, dar cu mai puțină violență și cu un aer mai resemnat.

Adevărul era că, deși nu-și regăsise dispoziția, atît de brutal risipită de scena cu Ada, se menținea veselă folosindu-și cu succes propria ei energie, ca să le de-

monstreze celor doi bărbați că servitoarele nu sînt cîtuși de puțin esențiale pentru păstrarea celui mai deplin confort în casa ei; și simțea orecare bunăvoință față de Edwin.

— Ascultă, Teddie, începu Ingpen, trăgîndu-se ușor de barbișon, am auzit că era vorba să candidezi pentru consiliul comunal din South Ward. De ce n-ai candidat?

Edwin păru cam încurcat.

— Cine ți-a mai spus și povestea asta?

— A circulat.

— În orice caz, n-a pornit de la mine, zise Edwin.

Hilda izbucni înfocată:

— I s-a cerut să candideze. Dar n-a vrut. După părerea mea, ar fi trebuit. L-am rugat. Dar nu, n-a vrut. Și mai știi că a refuzat și funcția de judecător de pace?

— Oh! mormăi Edwin. Chestiile astea nu sînt în genul meu.

— Ah, nu? exclamă Ingpen. Atunci, în genul cui sînt?

— Uită-te la toți ticăloșii din consiliu! zise Edwin.

— Cu atît mai mult e un motiv ca să fii acolo!

— Ca să spun drept, nici n-am timp, încheie Edwin încruntat și stingherit.

Ingpen tăcu, ciocănindu-și dinții cu un deget, înainte de a continua în felul lui imparțial, serios, pe care îl adoptase în ultimii ani:

— Am să-ți spun eu ce-i cu tine, bătrîne. Nu-ți dai seama, dar te-a îmbrobodit rutina. Circuli ca o suveică, de acasă la întreprindere și de la întreprindere acasă. Și nu te gîndești la nimic altceva decît la întreprindere și la casă.

— Oh, chiar așa?

Ingpen continuă, netulburat:

— Chiar așa. Ai devenit un specimen tipic de genul „om de afaceri și casnic". Ai uitat ce e viața. Îți închipui că duci tot timpul o viață încordată, dar ești într-o stare de letargie. Să știi că n-o să te mai întîlnești niciodată cu vîrsta de patruzeci de ani — și ai ieșit vreodată de pe această insulă? Anul acesta te-ai dus la Llandudno, pentru că ai fost acolo și anul trecut. Și la anul o să te duci pentru că ai fost anul acesta. Dacă se în-

tîmplă, cînd și cînd, să te gîndești îngrijorat la eșecul amărîtului tău de partid liberal, îți închipui că ești cine știe ce gazetar cu vederi largi. Unde-ți sînt seratele muzicale? Cînd te-am rugat acum două săptămîni să mergi cu mine la un concert în Manchester, ți-ai zis că sînt un aiurit, numai fiindcă ar fi însemnat să pleci de la birou devreme și să nu te duci la culcare înainte de nemaiauzita oră de unu și jumătate noaptea.

— Mie nu mi s-a spus nimic de vreun concert, exclamă Hilda.

— Dă-i înainte! Dă-i înainte! zise Edwin, ridicînd din sprîncene.

— N-avea grijă, ripostă Ingpen liniștit, de parcă ar fi discutat imparțial și impersonal conduita unui individ de la antipozi. Unde am rămas? A, da, cumperi mereu cărți, și cred că te socotești în sinea ta un cititor. Cu ce te-ai ales din ele? Pot spune că ți-ai format păreri precise despre dificila problemă dacă Emily Brontë a fost o scriitoare mai mare decît sora ei Charlotte. Cam cu asta te-ai ales. La naiba, nu ți-a mai rămas nici un viciu. Un viciu s-ar ciocni de iubita ta litografie. Doar un singur lucru te-ar necăji mai mult decît o mașinărie care s-ar defecta la atelier...

— Și care ar fi acela?

— Care ar fi? Dacă una din balamalele porții de la grădină s-ar desprinde, sau dacă ți-ai pierde cheia! Uită-te numai cum te-a năucit întîmplarea asta cu servitoarele! Cred că ești îngrijorat că micul dejun ar putea întîrzia dimineața cu cinci minute.

— Prostii! zise Edwin, binevoitor.

Socotea observațiile lui Ingpen fantastic de nedrepte și de deplasate. Dar simțul său de dreptate și admirația pe care i-o purta acestui om de o mare cinste intelectuală nu-l lăsau să se supere. Ingpen ar discuta și diseca cu o egală detașare, cu o detașare totală, fie că era vorba de prieteni, fie de sine însuși. Și premisa lui că prietenii îi împărtășeau interesul atent, dezinteresat, de a ajunge la adevăr, mișca profund spiritul de loialitate al lui Edwin. Faptul că Ingpen era în stare să-ți țină predici și chiar să te mustre era un defect pe care Edwin îl accepta în tăcere.

— Chiar m-a năucit? murmură Edwin.

— N-a fost așa, Hilda?

— Ba bine că nu! Și știu că dă toată vina pe mine, adăugă Hilda.

Tertius Ingpen se uită la ea o clipă, și rîse scurt, oarecum cu cinism, lăsînd aproape să transpară un dispreț ușor față de confuzia ei, specific feminină, asupra argumentului.

— Așa se întîmplă de obicei! zise Ingpen cu un dispreț și mai vădit. (La acest stadiu al discuției, era dispus să fie nu atît o ființă omenească, cît mai curînd trîmbița unui mesaj sacru.) Așa se întîmplă de obicei! N-am văzut o căsnicie fericită care să nu sfîrșească în același fel.

Apoi, dîndu-și seama că devenise prea serios și că accentul pus pe cuvintele „căsnicie fericită" fusese poate prea sarcastic, rîse încetișor.

— Zău că nu văd ce-are a face căsnicia cu toate astea, zise Hilda încruntîndu-se.

— Nu, sigur că nu vezi, se învoi Ingpen.

— Dacă ai fi vorbit de tipografie... adăugă ea.

— Acum că avem diagnosticul, observă ironic Edwin, uitîndu-se în farfurie, care e remediul?

Iar în sinea lui se gîndea: „El îi spune căsnicie fericită! ...Și de ce naiba a zis Hilda că dau vina pe ea? N-am scos o vorbă."

— Dacă vrei să știi, răspunse Ingpen, trăiești prea aproape de întreprinderea aia infernală. De ce nu pleci, imediat, să te stabilești undeva la țară, ca un om cu judecată, în loc să te agăți de văgăuna asta împuțită — printre toate vilișoarele astea nou-nouțe? ...Niște hoarde barbare...

— Oh! Ura! strigă Hilda. În sfîrșit, am și eu pe cineva de partea mea.

— Bineînțeles că o să spui că e imposibil. În mod firesc, tu..., începu Ingpen.

Fu întrerupt de intrarea lui George. După sosirea lui Tertius Ingpen, George fusese trimis s-o cheme imediat pe doamna Tams, femeie cu ziua, care de mai multe ori dăduse ajutor cînd fusese vorba să se umple golul dintre două bucătărese. Pe chipul lui George nu se mai

vedea acum nici o urmă din martiriul său, și nici din durerea de cap. În ultima vreme, ca să-l cucerești pe George nu aveai decît să-i ceri un serviciu. Edwin fusese cel care descoperise, primul, dorința intensă a băiatului de a participa în mod util la activitatea adulților. Intră cu obrajii roșii, cu mîinile roșii, ciufulit, sfidător, timid, mîndru, și scoțînd un sunet intermitent cu buzele țuguiate, ca pentru a arăta cît de frig e afară. Și deoarece îl salutase mai înainte pe Ingpen, putu să se așeze fără multă ceremonie pe scaunul său.

Confidențial, pe tăcute, Hilda ridică interogativ din sprîncene, spre el. Drept răspuns, George dădu o dată scurt din cap. Astfel, prin două gesturi abia perceptibile, ea îl întrebă și el răspunse dacă misiunea avusese succes, și dacă doamna Tams va veni imediat. Lui George îi plăceau aceste semnalizări misterioase și laconice, care îi dădeau iluzia de a se afla mai aproape de enigma vieții.

Cum el persista cu sunetul acela cu buzele țuguiate, Hilda murmură cu blîndețe :

— Sst, sst !

George își strînse iute buzele ermetic, ridicînd din sprîncene, ca un protest în fața propriei sale necuviințe. Aruncă o privire spre masa goală din fața sa ; la care Hilda aruncă o privire în direcția focului, și George, dibaci în interpretarea celor mai mici semne, ocoli pe furiș masa pe după scaunul mamei sale și luă farfuria plină de pe cărbunii din cămin.

Nimeni nu scoase o vorbă. Întreruperea bruscă a conversației aduse o ușoară stinghereală printre adulți. Cît despre George, el era absolut convins că discutaseră despre ochii lui.

— Cazanul e în ordine, băiete ? întrebă Edwin liniștit, după ce băiatul se așezase.

Hilda îi umplu din nou farfuria lui Ingpen.

— Aoleu ! bolborosi George, sărind speriat.

Asta însemna că uitase de cazanul din pivniță, care alimenta cu căldură radiatorul din hol. Printr-un aranjament recent, el primea șase penny pe săptămînă ca să aibă grijă și să pună cărbuni în cazan.

— Lasă ! Se poate și mai tîrziu, îl potoli Edwin.

Dar George, mestecînd peștele, clătină din cap. Trebuia să fie sever cu sine, poate pentru a-și răscumpăra lacrimile. Și plecă imediat spre pivniță.

— E cam friguț, îi spuse Edwin, în timp ce băiatul ieșea din odaie.

Lui George îi plăcea să vorbească cu diminutive, și cînd Edwin adopta același procedeu, băiatul socotea că era un semn tainic de profundă înțelegere între ei doi.

George dădu din cap și dispăru. Atît Edwin cît și Hilda recunoscuseră în sinea lor că băiatul avea mult farmec, și această satisfacție plină de afecțiune înlătură temerile, preocupările și remușcările. Își ziceau : „E pur și simplu un băiat minunat", și îi cereau în gînd iertare.

Tertius Ingpen întrebă pe neașteptate :

— Ce s-a întîmplat cu ochelarii băiatului ?

— Nu i se potrivesc, se grăbi Hilda să spună. Nu i se potrivesc deloc. Îl doare capul cînd îi pune. Edwin a ținut să-l duc la oculistul din Hanbridge, nu știu cum îl cheamă. Știam că e riscant, dar Edwin așa a vrut. Am de gînd să-l duc mîine la Londra. Îl tot doare capul de cîtăva vreme, dar n-a scos o vorbă. Am aflat doar din întîmplare.

— Și bineînțeles, zîmbi Ingpen, e contrar obiceiului lui George să-și țină necazurile ascunse, nu-i așa ?

— Oh ! zise Hilda. E destul de secretos, să știi.

— N-am observat, zise Ingpen, că ar fi mai secretos decît sîntem cei mai mulți dintre noi cînd e vorba de o nemulțumire.

Edwin, frămîntat de un gînd, zise pe un ton curios de nepăsător :

— După părerea mea, el a ținut ascuns anume ca să ne-o plătească.

— Să v-o plătească ? Cum așa ?

— Pentru că l-am silit să poarte ochelari. Copiii ăștia sînt tare greu de înțeles ; dar eu așa cred. Pur și simplu și-a spus : „Ei, dacă își închipuie că or să-mi tămăduiască vederea cu blestematii ăștia de ochelari, se înșeală, și eu n-am să le-o spun !"

— Edwin ! protestă Hilda vehement. Mă mir că poți vorbi așa !

Tertius Ingpen izbucni într-unul din imensele sale hohote de rîs care-i erau atît de carcteristice ; Edwin zîmbi și el batjocoritor, simțind că-i plătea Hildei pentru insistența ei inutilă că el era răspunzător pentru alegerea opticianului. Hilda, bănuind că cei doi bărbați văzuseră ceva carghios care ei îi scăpase, roși și apoi rîse și ea, oarecum stingherită.

— Dar *tu* nu crezi că-i mai bine să mergem la Londra pentru ceva atît de important ca ochii ? îl întrebă ea pe Ingpen cu insistență.

— Lucrul principal în asemenea cazuri, zise Ingpen solemn, este să satisfaci instinctul matern. Da, eu m-aș duce categoric la Londra. Dacă Teddie nu-i de acord, atunci sînt împotriva lui. La cine te duci ?

— Ești îngrozitor ! exclamă Hilda, și adăugă cu hotărîre : O să-l întreb întîi pe Charlie Orgreave. El are să-mi spună care e cel mai bun specialist.

— Se pare că ai mare încredere în Charlie, zise Ingpen.

— Am, adeveri Hilda, care îl văzuse pe Charlie la căpătîiul lui Georgie cînd nimeni nu știa dacă va scăpa sau se va prăpădi.

Și, în timp ce vorbeau despre Charlie și despre Janet, care locuia acum cu fratele ei la Ealing, de sub dușumea se auzea înăbușit zgomotul făcut de George, care arunca în cazan cărbuni.

— Dacă tu și cu George plecați, întrebă Ingpen, ce se va întîmpla cu dumnealui — fără nici o slujnică în casă ?

Acest punct important îl preocupa pe Edwin încă de cînd Hilda își anunțase intenția de a se duce la Londra. Dar nu-i pomenise nimic, și nici nu deschisese discuția, relațiile lor fiind cam delicate. Pentru el problema avea doar un interes teoretic, căci hotărîse că ea nu va pleca la Londra a doua zi. Totuși, aștepta cu nerăbdare răspunsul.

Hilda răspunse cu sînge rece :

— Nădăjduiesc că vine cu noi.

Se așteptase la orice, în afară de astă. Propunerea era absolut imposibilă. Poate un om să-și părăsească întreprinderea pe nepregătite ? Ideea era cu totul absurdă.

— Nici nu poate fi vorba de așa ceva, zise el imediat. Era absolut sincer. Dar spusele lui Ingpen îi zdruncinară siguranța hotărîrii; căci hotărîrea lui nu făcea decît să ilustreze teoria lui Ingpen despre el. Simți că roșește.

— De ce nu poate fi vorba? întrebă Hilda, uitîndu-se la el cu o privire ostilă.

Își pierduse atitudinea îngăduitoare pe care o avusese față de el în cursul după-amiezii. Totuși, meditînd la afirmația lui Tertius Ingpen, că așa se întîmplă de obicei în căsniciile fericite, plănuia călătoria la Londra ca o reînviere a romantismului vieții lor. O vedea ca o minunată experiență de întinerire. Cînd se gîndea la tot ceea ce suferise ea, și la tot ceea ce suferise Edwin pentru ca ei să poată fi împreună, se simțea complet dezamăgită de platitudinea prozaică a ceea ce rezultase pînă la urmă. Îndurase și răbdaseră timp de zece ani, numai ca să ajungă la viața apatică de astăzi? Dorea din toată inima să rupă lanțurile nevăzute care îi împiedicau să ajungă la extaz și romantism. Iar el nu vroia s-o ajute. Nu vroia să-i împlinească dorința. Știuse că el va refuza. Refuza orice — era atît de neclintit în felul lui de a fi. Pe față i se citea ciuda.

— Nu pot, repetă Edwin. De ce vrei să mergi neapărat mîine? Ce mai contează o zi sau două?

Atunci ea își lăsă limba slobodă. De ce mîine? Pentru că nu te poți juca cu vederea unui copil. Și așa au tărăgănat de prea mult timp. Fiecare zi poate să conteze. Și de ce nu mîine? Puteau să închidă casa, să plece cu toții și să stea la Charlie. Nu i-a rugat Janet de atîtea ori? Iar în vremea asta Maggie va căuta slujnice noi. Și doamna Tams va face curat în casă. Era într-adevăr cea mai bună soluție a problemei servitoarelor, pe lîngă că era lucrul cel mai bun pentru George.

— Și mai este încă ceva, urmă ea fără să se oprească, vorbind iute și clar. Și ochii tăi au nevoie de un consult. Crezi că nu știu? și se uită la el batjocoritor.

— Ai mei? exclamă el. Văd ca un vultur.

Nu era adevărat. Avea și el necazuri cu vederea.

— Atunci, de ce ți-ai instalat la căpătîiul patului o lampă dublă, cînd una singură ți-a ajuns în toți acești ani? întrebă ea.

— Fiindcă așa am avut chef, pur și simplu, zise Edwin ursuz, fără a mai încerca să fie diplomat. Oricum, nu pot să plec la Londra mîine. Și cînd o să am nevoie de un oculist, încheie el cu înverșunare, Hanbridge va fi destul de bun pentru mine, asta e!

Ciudat, pînă acum ea nu-i spusese o vorbă despre ochii lui!

— Atunci, ce-ai să faci cît timp am să fiu plecată? întrebă ea neîndurător.

Dar dacă ea era încăpățînată, putea fi și el la fel de încăpățînat. Dacă ține neapărat să-l lase în impas — ei bine, să-l lase în impas! Tertius Ingpen asista la o adevărată ruptură între ei. Un lucru tare regretabil; dar vina era în întregime a Hildei; și el trebuia să facă față.

— Nu știu, răspunse el sec.

În clipa următoare George se întoarse.

— Nu-i așa că doamna Tams i-a dat zor, mamă? zise George. A și venit.

VI

În salon, după cină, Edwin putea auzi prin ușa întredeschisă crîmpeie din discuția Hildei cu doamna Tams, și cîte un cuvînt al lui George, care urma s-o ajute pe doamna Tams să „pună lucrurile la loc", după ce le spălase și le șterse. Glasul doamnei Tams era tare blînd și liniștitor. Mila lui Edwin, amestecată cu un sentiment de indignare, se îndrepta spre ea. De ce trebuia doamna Tams să suporte cu voioșie necazurile altora? De ce trebuia să-și părăsească într-o clipă căsuța plină de copii și un soț gata oricînd să se îmbete și să-i bată pe copii ori pe ea, și să vină s-o ajute pe Hilda să facă față unei crize provocate chiar de impulsivitatea și lipsa ei de tact? Răspunsul, ca și în multe alte cazuri, era firește de ordin economic. Doamna Tams nu-și putea îngădui să nu vină de îndată ce doamna Clayhanger o

chema ; de asemenea, era, de felul ei, o victimă a propriului ei altruism ; sufletul ei era moale, ca și trupul rotofei ca o pernă, și se simțea în mijlocul nedreptăților ca peștele în apă. Dar aveau oare vreo scuză cei care profitau de un asemenea sistem economic și de o fire atît de devotată ? Cu conștiința stîrnită, Edwin se simțea stingherit, gata să roșească. Dar nu avea ce face ; și, într-un fel poate josnic, se bucura că nu avea ce face, pentru că, la urma urmei, nu era treaba lui, și că soarta doamnei Tams era de a-i fi lui de folos. Vedea în ea un serafim al vieții viitoare, și totuși în viața de acum simțea cu mulțumire că îi este superior. Și glasul ei, liniștitor, docil, expresie a sufletului ce cuprinde în el jeluiri stranii, ca sfîntul medieval ce strînge la piept săbiile călăilor, continua să murmure în hol.

Edwin medită : „Sînt singurul din casa asta care înțelege adevăratul rost al doamnei Tams. Sînt sigur că nici ea nu-l înțelege."

Dar aceste reflecții nu erau decît finalul, vag și lipsit de importanță, al marii probleme care-l preocupa — criza în relațiile cu Hilda. Cînd intrase în casă, problema lămpii din hol neaprinse și a obloanelor i se păruse enormă. Apoi problema imensă a servitoarelor o transformase pe prima într-un fleac. Și pe urmă problema durerii de cap și a ochilor lui George căpătase întîietate. Și-acum, relațiile dintre soț și soție le dominau puternic pe toate celelalte. Tertius Ingpen, deschizînd ca de obicei pianul, se amuza într-o doară cu acorduri stranii, în timp ce fumul țigării îi intra în ochi, făcîndu-l să clipească. Ca și Edwin, Ingpen se simțea puțin stingherit după discuția din sufragerie. N-ar fi avut rost să se prefacă, pretinzînd că nu avusese loc nici o discuție ; pe de altă parte, discuția nu era de genul care să poată fi pomenită, chiar și de un prieten foarte intim. Admiteai existența ei doar tacit. Dar, pe lîngă că se simțea stingherit, Ingpen era și triumfător. Avea o înfățișare oarecum sardonică și trufașă, în timp ce își continua, visător, acordurile la pian, încercînd să-și ferească ochii de fumul țigării. Privirea lui piezișă părea să-i comunice lui Edwin : „Ce-ți spuneam eu mereu despre femei ? Ce să-i faci, ești însurat și trebuie să suporți consecințele.

Nevastă-ta nu e mai rea decît altele. Pe cînd eu, uite, sînt liber ! Și tare-ai vrea să fii tu în locul meu, băiete !... Ce deștept am fost !"

Pe Edwin îl cam iritau aceste observații nerostite. Contrastul dintre sprijinul ipocrit și laudele pe care Ingpen i le aducea Hildei, cînd era de față, și privirea lui sardonică atunci cînd lipsea, era mult prea vizibil. El însuși revoltat împotriva instituției căsătoriei, nu putea totuși suporta s-o atace Ingpen. Față de lumea exterioară, Edwin lua apărarea căsătoriei. În plus, privirea lui Ingpen conținea o critică a Hildei, pe care nici un soț n-ar trebui s-o îngăduie. Și mai conținea și o critică a soțului — biet sclav și naiv !... Ba mai mult, ceea ce-i displăcea cel mai mult lui Edwin era mila disprețuitoare a lui Ingpen față de bietul sclav și naiv.

— De ce Londra — și de ce mîine ? începu Edwin vesel, cu un aer de superioritate filozofică, de parcă ar fi analizat imparțial o situație controversată ; de parcă ar fi privit cu o blîndă detașare capriciile de moment ale unei femei, altminteri rezonabile ; o spusese fiindcă era obligat să spună ceva, pentru a dovedi că nu era nici sclav și nici naiv.

— Nu mă întreba pe mine, răspunse Ingpen scurt, continuîndu-și acordurile la pian.

— Ei, vom vedea, zise Edwin misterios, ferm și sfidător ; dînd de înțeles că, după părerea lui, Hilda nu va pleca mîine, și că oricînd va pleca nu se va duce la Londra.

Se hotărîse să aibă o discuție hotărîtoare cu soția sa în seara aceea, după plecarea lui Ingpen și a doamnei Tams și după ce George va adormi, avînd astfel casa la dispoziția lor. Știa pe ce se putea baza, așa că va forța o bătălie decisivă. Nu avea nici o îndoială asupra rezultatului. Ingpen va afla că victoria avea să fie de partea sa.

Ingpen părea gata să spună ceva, cînd George intră, stîngaci și zgomotos, în salon. Tot farmecul lui părea să-l fi părăsit.

— Credeam că le dădeai ajutor, zise Edwin.

— Asta și fac, îl înfruntă George ; dar, lipsindu-i curajul de a se opri la acest punct, adăugă : Dar ele nu sînt încă gata.

— Hai să încercăm piesele astea din Haydn, George, propuse Ingpen.

— Oh, nu ! exclamă George.

Ingpen și băiatul începuseră să cînte împreună la patru mîini fragmente mai ușoare.

Edwin zise cu severitate :

— Așază-te la pian și fă ce-ți cere domnul Ingpen.

George roși, încurcat, și se așeză, pe cînd Ingpen se uita la el amuzat. Știau bine toți trei că asprimea lui Edwin nu era decît una din diversele consecințe ale dispoziției stăpînei casei. Începură să descifreze mișcarea lentă și scherzo-ul simfoniei. Și în timp ce notele se așterneau una după alta, Edwin auzi deslușit ușa de la intrare deschizîndu-se și închizîndu-se, pașii cuiva în hol, și apoi crîmpeiele unei discuții. Venise Maggie. „Ce-o fi vrînd ?“ se întrebă Edwin.

— Hei ! A venit mătușa Maggie ! exclamă George, de îndată ce scherzo-ul luă sfîrșit, și o zbughi.

— Băiatul are mult simț muzical, zise Ingpen cu convingere.

— Da, cred că are, se învoi Edwin indiferent, ca și cum ar fi dezaprobat un talent totuși de netăgăduit. Dar nici n-ai spune că pînă acum l-a durut atît de tare capul, nu-i așa ?

Era o ciudată seară de vizite și Hilda — își zise Edwin din înălțimea detașării sale — avea idei cam stranii despre îndatoririle ei de gazdă. Categoric, dacă doamna Tams mai era în bucătărie, Hilda ar fi trebuit să vină în salon cu musafira ! Categoric, Maggie ar fi trebuit poftită în salon — doar nu era o școlăriță, ci o femeie de peste patruzeci de ani, care își păstrase încă, fără rost, vechea stîngăcie și timiditate. Edwin le putea auzi sporovăind în sufragerie, și apoi niște pași grăbiți în hol, și iarăși sporovăială în bucătărie ; pe urmă răsună un zgomot, ca de farfurie căzînd jos, un ușor țipăt și chicoteli de fetișcane. Toate erau la fel, toate femeile pe care le cunoștea, în afară poate de Clara — în unele momente păreau să uite că se maturizaseră și că purtau fuste lungi. Și cum se face că Hilda și Maggie erau deodată atît de apropiate, cînd ostilitatea lor reciprocă dar reținută era un fapt de netăgăduit al vieții de familie ?

Cu tot aerul lui de superioritate, era destul de naiv încît să nu fi înțeles că două femei care se suspectează întruna pot uneori să-și uite dușmănia și să se comporte cu cea mai mișcătoare duioșie. Întreaga casă era plină de sporovăiala ce exprima aparenta alianță între Hilda și Maggie. Și în timp ce le asculta, Edwin se uita încruntat în ediția de seară a ziarului „Signal", pe cînd Tertius Ingpen, absorbit, își croia drum cu curaj prin partitura unei sonate de Beethoven.

Apoi George își făcu din nou apariția.

— Mama mă ia mîine la Londra pentru ochi, îi zise George lui Ingpen, îndrăznind să întrerupă sonata datorită importanței teribile pe care o acorda unei asemenea vești.

Și continuă să descrie ce aveau de gînd să facă la Londra, o vizită la Charlie și la Janet Orgreave, și poate că și la muzeu, în sala egipteană.

Edwin nu se clinti. În fața acestei lovituri, își păstră un calm admirabil și total. Hilda se decisese, deci, să-l înfrunte. Spunîndu-i băiatului, căruia în timpul mesei nu i se comunicase nimic, închisese orice cale de întoarcere ; i-o închisese și lui Edwin, deși asta era contrar regulilor prescrise de societate pentru conflictele conjugale — dar femeile nu respectă niciodată regulile ! Greutățile și primejdiile marii bătălii hotăritoare, pe care Edwin avea de gînd s-o dea la încheierea serii, se înmulțeau la iuțeală. Era plin de presimțiri sumbre.

Sporovăind, chicotind, amîndouă intrară în salon. Dar cînd Maggie pătrunse pe ușă, fața i se încordă ; ochii ei se făcură de gheață ; și cînd Ingpen se aplecă peste mîna ei, cu toată falsa căldură a unui cavalerism excesiv de convențional, cumplita stingherealâ a acestei fete bătrîne — flagelul întregii ei existențe mondene — o năpădi ca o boală. Nu putu scoate o vorbă.

— Bună, Mag, o salută Edwin.

Cu neputință să ghicești că această femeie durdulie, demodată, ofilită și mută participase acum cîteva clipe la toate sporovăielile și chicotelile ! Totuși Edwin, care o cunoștea bine, putu vedea sub ochii de gheață sufletul plin de bun simț al femeii cumsecade, care protesta îm-

potriva manierelor afectate ale lui Ingpen și nu dădea doi bani pe el.

— Mătușa Hamps iar a fost neascultătoare, zise Hilda direct.

Ingpen, și apoi Edwin, rîseră înăbușit.

— *Eu* nu mai pot să fac nimic cu ea, Edwin, începu Maggie să vorbească grăbit, cu aprindere, în timp ce se așeza alături de Hilda. O să aibă iar un atac, dacă nu are grijă singură. Și nu vrea să țină seama de nimeni. Nu vrea să asculte de doctor sau de altcineva. E mereu pe picioare, și toată ziua ar sta să coasă. În seara asta am culcat-o devreme — e grozav de slăbită — și m-am gîndit să vin să-ți spun. Ești singurul care ai putea face ceva cu ea, și zău că ar trebui să treci mîine s-o vezi, în drum spre tipografie.

Maggie vorbea de parcă îl implorase pe Edwin luni de zile să se ocupe de această problemă urgentă, și acum ajunsese la disperare.

— Bine ! Bine ! se învoi el cu o nerăbdare amabilă : era prima dată cînd auzea acest lucru. Am să trec. Dar să știi că n-am nici o influență asupra ei, adăugă cu sinceritate.

— Ba da, ai ! protestă Maggie, părînd mai liniștită acum. Îmi pare foarte rău să aud despre ochii lui George. Și fiindcă e neapărat nevoie ca Hilda să-l ducă mîine la Londra și cum nu mai aveți servitoare, n-ai putea să vii și să dormi la mătușa o noapte sau două ? Nici n-ai idee ce mare ușurare ar fi pentru mine.

Într-o clipă Edwin își dădu seama că era învins, că Hilda și Maggie, tot sporovăind și chicotind, se uniseră să-l doboare. Tonul cu care pronunțase Maggie cuvintele „ochii lui George", „neapărată nevoie" și „ce mare ușurare" excludea orice argument. Soția sa va avea cîștig de cauză într-un capriciu inutil, iar el va fi scos din propria lui casă.

— Cred că ai putea, dragul meu, zise Hilda cu stăruința angelică a unei soții iubitoare și supuse.

Nimeni n-ar fi bănuit din tonul ei dulce că făcuse tot ce putuse ca să-l înfrîngă și că acum stătea, ca să spunem așa, călare pe trupul lui culcat la pămînt.

Maggie, după ce spusese tot ce avea de spus, se învăluise iar în stinghereala din care nici un efort al celorlalți n-ar fi putut s-o scoată. Și totul din cauză că se afla acolo și Tertius Ingpen, un străin. Numaidecît Ingpen se apucă să studieze mersul trenurilor pentru Hilda, George să caute hîrtie de scris pentru ea, iar Maggie să alerge în sus și în jos pe scări, tot pentru ea. Pleca la Londra. „În capul femeii acesteia", gîndi Edwin, în timp ce își observa soția și încerca să înțeleagă tainele comportării ei, „nu-i loc decît pentru cîte o singură idee."

VII

Edwin ședea singur în salon, la capătul unei seri pe care refuza s-o numească seară. Ochii îi erau fixați pe o carte de pe genunchi, dar nu citea. Gîndurile i se învîrteau în jurul enigmei vieții sale. Intrase în casă fără cea mai mică grijă sau teamă, și brusc, în cîteva ceasuri, totul părea să se fi schimbat în jurul lui. Impulsul biruise bunul simț; expulzarea lui era lucru stabilit; și se vedea condamnat să stea la mătușa Hamps, într-o casă pe care n-o putea suferi. Totul n-avea nici o noimă; se simțea descurajat; iar în gură avea un gust amar. Responsabilitățile față de George sporeau; soția sa, imprevizibilă și surprinzătoare, îi scăpa de sub control; și avea în față și perspectiva amenințătoare de a trebui să se mute cîndva într-o casă la țară.

Privi în jurul odăii, și își închipui toată casa, fiecare obiect ce-i era familiar și de care se simțea legat; și pur și simplu nu putu suporta gîndul că interioarele vor fi golite și mobilele cărate; ca și gîndul la zilele nesfîrșite, enervante cînd va trebui să creeze un nou cămin alături de o femeie ale cărei idei despre mobilarea unei case erau tot atît de greșite pe cît erau de capricioase. Înlătură cu totul din minte acest plan fantezist, așa cum înlăturase și stăruințele de a intra în viața publică. Resimțea cu ciudă toate aceste intenții în-

dărătnice de a-i tulbura liniștea. Erau niște aiureli, și nici nu vroia să audă de ele. Mai degrabă ar muri cramponîndu-se cu încăpățînare, decît să cedeze. Impulsul putea să învingă bunul simț, dar nu dincolo de o anumită limită. Nu va ceda niciodată.

Ingpen plecase, urmînd să rămînă peste noapte într-o odaie din aceeași clădire ca și biroul său din Hanbridge. Știa că lui Ingpen puțin îi pasă de confortul domestic și de rînduiala unei zile. Și cu toate acestea, invidia libertatea lui totală. Dacă el, Edwin, ar fi liber, ce viață ideală ar duce — o viață dirijată de bun simț, reguli și ordine ! Dar nu era liber ; nu va fi niciodată ; și cu ce se alesese în schimbul libertății ?... Observațiile usturătoare ale lui Ingpen îl răniseră. Avea o soție și pe copilul ei ; slujnice — din cînd în cînd ; o întreprindere bună și mulți muncitori ; o casă, cu cărți ; bani ; siguranța zilei de mîine. Mașinăria organizată a existenței sale funcționa de minune ; și totul i se datora lui ; el crease totul în propriul său interes și pentru satisfacerea propriilor sale dorințe. Fără el, întreaga structură s-ar prăbuși într-o săptămînă ; fără el, nimic n-ar avea nici un rost. Și care era rezultatul ? Se simțea oare vreodată, într-un mod ideal, fericit — adică ferit de nenorociri, de fricțiuni, de responsabilități — și în plus mulțumit și cu inima ușoară ? Avea măcar un singur sfert de oră din toată ziua totul după voia lui ? Parcurse în gînd întreaga zi, și ajunse la concluzia că cea mai bună parte a ei era tot ultima... Atunci se vîra în pat, luminările din sfeșnic erau aprinse, gazul micșorat pînă cînd rămînea un punct albăstrui, și cea mai mare parte a odăii se cufunda în întuneric ; se întindea pe partea stîngă, scotea semnul de carte din volumul pe care-l ținea în mînă, și începea să citească ; casa era tăcută, separată de restul lumii, tramvaiul huruia fără să-l deranjeze nici un pic căci era un zgomot cu care se obișnuise încă din copilărie ; se afla într-o altă lume ; peste marginea cărții o putea zări pe soția sa, dormind profund în celălalt pat, cu părul împletit șerpuind pe pernă ; senzația așternuturilor era minunată ; citea, cartea era bună ; frigul iernii

îl simțea doar vag, la mîna cu care ținea cartea ; nimic nu-l tulbura ; nimic nu-l enerva ; somnul se apropia... Acele cincisprezece minute, acele douăzeci sau treizeci de minute erau tot cu ce se putea lăuda el, ca rezultat al teribilei mașinării organizate a existenței sale — casa, întreprinderea, muncitorii, slujnicele, soția sa cu copilul ei...

Hilda intră în salon grăbită, fără să șovăie. Nu-și vorbiseră după ce ea își anunțase hotărîrea și îl silise să-și accepte înfrîngerea. El își simțea inima bătîndu-i înciudată.

— Mă duc să mă culc acum, dragul meu, zise ea pe tonul cel mai obișnuit. Am o durere de cap cumplită și trebuie să dorm. Te rog să mă trezești la șapte dimineața, vrei ? Am o mulțime de treburi de făcut.

El se gîndi : „Oare chiar o doare atît de rău capul ?“

Ea se aplecă și îl sărută de mai multe ori, cu pasiune ; buzele îi stăruiră pe ale lui. Și în tot acest timp rămînea ușor încruntată, de parcă i-ar fi spus : „Dar — fiecare pentru sine în căsnicie, asta e.“

Fără voie, se simți puțin ușurat ; și nu putea înțelege de ce ! Se uită după ea în timp ce ieșea din odaie. Cum se făcuse că această ființă atît de misterioasă ajunsese să trăiască în casa lui, impunîndu-și personalitatea, stricîndu-i existența ? Oh, cît de straniu și încurcat era totul !

Se ridică, își aprinse o țigară și deschise fereastra ; aerul înghețat, pătrunzînd înăuntru, îl învioră, și se simți iar încrezător. Noaptea era minunată. După ce închise fereastra și se întoarse din nou în mijlocul odăii, i se păru și ea minunată — așa cum o vedea, frumoasă, izolată de lume, respirînd pacea. Se gîndi că în curînd va fi în pat, citind liniștit, cu soția sa dormind ca un copil în celălalt pat. Și atunci ciuda sa împotriva Hildei crescu cu încetul, și începu să-și dea seama pentru prima dată cît de imensă era.

„Afurisită femeie !“ mormăi el, dar acum se gîndea la mătușa Hamps.

Capitolul XVIII

MĂTUȘA HAMPS CONDAMNATĂ

I

În seara următoare, Maggie fu cea care îi deschise lui Edwin ușa la mătușa Hamps acasă. În vestibul nu era lumină, dar o rază slabă răzbătea prin ușa deschisă a odăii de zi, conturînd formele durdulii ale lui Maggie.

— Credeam că ai să vii de dimineață, zise Maggie, nemulțumită. Te-am rugat. Te-am așteptat toată ziua.

— N-ai primit înștiințarea mea ?

— Nu. Ce înștiințare ?

— Vrei să spui că n-a venit un băiat cu valiza mea ? întrebă Edwin, alarmat și gata să se înfurie.

— Ba da. A venit un băiat cu valiza. Dar nu mi-a lăsat nici o înștiințare.

— Naiba să-l ia ! I-am spus să-ți comunice că n-o să pot ajunge înainte de căderea serii.

— Nu mi-a spus ! i-o întoarse Maggie, vrînd să înțeleagă că vina era a lui Edwin și a simbriașilor săi. Țineam în mod special să vii devreme. I-am spus și mătușii că vii.

— Cum se simte ? întrebă Edwin cu laconism arțăgos, trecînd peste supărarea lui Maggie fără a-și cere scuze.

Putea să rabde bazaconiile Hildei ; dar nu vroia să le rabde din partea lui Maggie, de a cărei notorie blîndețe și începu să profite, ca pe vremuri cînd stăteau împreună. Și-apoi, faptul că venise să stea în această casă era o favoare, exprimînd bunăvoința singurei ființe omenești care putea exercita o influență asupra mătușii Hamps.

— Mai rău, zise Maggie scurt și cu o privire semnificativă.

— E în pat ? întrebă Edwin cu mai multă solicitudine, observîndu-i tonul.

Maggie încuviință.

— A fost doctorul ?

— Cred și eu !

— Hm ! De ce nu pui o lampă în vestibul ? întrebă el brusc, pe un ton sec și ironic, în timp ce bîjbîia ca să-și agațe paltonul pe un cuier ce se clătina.

I se păru un vestibul foarte friguros, în comparație cu holul său încălzit de radiator.

— N-o să pună niciodată o lampă aici, decît dacă ar vrea să se împăuneze în fața cuiva. Vrei să te speli ?

— Nu. M-am spălat la birou.

Era o măsură de prudență, la care se gîndise presimțind că în casa mătușii Hamps va fi frig și umed.

Maggie îl conduse în odaia de zi, unde pe o măsuță hexagonală îi aștepta serviciul de ceai.

— Hei ! Aici mănînci ? Dar ce-i cu sufrageria ?

— Hornul scoate fum cînd bate vîntul dinspre sud-vest.

— Și de ce nu-i pune o apărătoare la horn ?

— Mai bine întreab-o pe ea... Și-apoi, așa mai face economie la o sobă. I se pare cam mult să ardă focul în două sobe, pe lîngă plita din bucătărie. Aduc acum ceaiul. E gata.

Și Maggie ieși.

Edwin privi în jurul odăii ponosite, mobilate în stil victorian. O bucată de linoleum inform ducea de la ușă pînă la masă. Bucata asta de linoleum care trebuia să protejeze covorul îl exaspera. Exprima însuși spiritul care guverna casa mătușii sale. Se uită la tablouri, la broderiile cu mărgele și cu lînă, la scaunele severe, și la coperțile magnifice cu marochin ale albumelor de fotografii, în care mătușa Hamps păstra pozele lucioase ale tuturor rudelor ei, de la străbunici pînă la a treia și a patra generație de strămoși. Și îl năpădi o senzație de dezolare. Se gîndi : „Cîte zile o să trebuiască să rămîn în văgăuna asta groaznică ?“ Venise foarte rar în vizită în King Street, și cînd venea, casa era făcută lună pentru acel prilej. Aproape că uitase cum arăta casa în realitate. Și acum, intrînd în ea într-un moment cînd era lugubră și jalnică, după ani întregi petrecuți în confortul din Trafalgar Road, se simți oarecum surprins că mai există asemenea case, scos din sărite că îndrăznesc să existe. I se părea că ar fi trebuit să dispară de mult.

Ridică măsuța cu grijă și o duse în fața căminului. Apoi se așeză în fotoliu, amintindu-și că principala sa însușire era de a te face să luneci, încet și inevitabil, în față, spre muchea lui tare; apoi își puse picioarele pe grătar. În vatră ardea un foc fără vlagă, între două cărămizi refractare. Strănută.

Maggie intră cu o tavă.

— Ți-e frig? întrebă ea, văzînd că mutase măsuța.

— Dacă mi-e frig! mîrîi Edwin.

— Știi, zise Maggie, am zis întotdeauna că în odăile voastre e prea cald.

Edwin apucă un clește mic, folosit în locul cleștelui mare asortat cu vătraiul și lopățica, și scoase cele două cărămizi din vatră.

— Bănuiesc că nu-s cărbuni aici! exclamă el încruntat, ridicînd capacul negru lăcuit al lăzii de cărbuni! Oh! Din abundență!

Lada era plină cu cărbuni. Aruncă pe foc cîteva lopeți cu bucăți din cel mai bun cărbune, care costa șaisprezece șilingi tona chiar și în districtul lor în care cărbunii erau ieftini.

— Oh, murmură Maggie înspăimîntată. Bine că-i vorba de tine. Dacă ar fi fost altcineva...

— Dar ce naiba face ea cu banii? bombăni Edwin.

Ridicînd din umeri, Maggie ieși cu tava goală.

— Nici servitoare n-are? o întrebă Edwin cînd ea se întoarse.

— E acum la mătușa.

— Trebuie să urc și eu înainte de a-mi bea ceaiul?

— Nu. Nu cred că te-a auzit venind.

Pe măsuța înghesuită se afla o bucată de cotlet de berbec și un ou fiert, alături de pîine cu unt, două felii de pîine goală, cîteva prăjituri și gem.

— Ce preferi — oul sau cotletul? întrebă Edwin în timp ce Maggie se așeza.

— Oh! Amîndouă sînt pentru tine.

— Dar tu?

— Îmi ajunge doar pîine cu unt, ca de obicei.

Edwin mormăi ceva, și se apucă să mănînce.

— Ce zice doctorul că are? se interesă el.

— Se pare că-i o congestie pulmonară, și artere îngroșate. N-ar fi prea gravă congestia pulmonară, dar are inima slăbită.

— Înțeleg. Bănuiesc că a stat în pat toată ziua, așa-i ?

— Nu, a vrut să se dea jos. Dar a trebuit să se pună la pat iarăși. A leșinat.

— Hm !

Nu putu găsi altceva de spus.

— Ai cumva numărul din seara asta din „Signal" ?

— Oh, nu ! zise Maggie, uimită de asemenea cerere ciudată. Hilda a plecat cu bine ?

— Da, au luat trenul de nouă.

— Așa mi-a spus și mie, dacă va reuși. Îmi închipui că doamna Tams a venit devreme.

Edwin încuviință, amintindu-și cu amărăciune unele momente din dimineața aceea. Apoi se așternu tăcerea. Fratele și sora nu aveau ce să-și spună, ca să întrețină conversația. Edwin se gîndi : „Ne cunoaștem foarte bine, și fiecare îl respectă pe celălalt, și totuși nu putem măcar sta împreună la masă fără să ne simțim stingheriți și jenați. Oare doi oameni civilizați nu sînt în stare decît de atîta lucru ?" Îi părea rău pentru Maggie, dar o și disprețuia puțin. Se uită la ea pe furiș, încercînd să vadă în ea pe fata din trecutul îndepărtat. Îmbătrînise mult mai mult decît el. Se simțea bine în ambianța îngrozitoare din casa mătușii Hamps. E-adevărat, avea un venit, dar se bucura oare de ceva ? Îi era imposibil să ghicească ce plăceri avea, la ce se gîndea cînd se culca, ce anume aștepta cu nerăbdare. Mai întîi tatăl, apoi el, și în cele din urmă mătușa Hamps o înrobiseră. Și dintre toți trei, mătușa Hamps izbutise în modul cel mai nemilos și în cel mai scurt timp. Și totuși — simțea Edwin — nici mătușa Hamps nu izbutise s-o înrobească cu totul, și personalitatea ei inițială încă mai supraviețuia, și dezaproba în tăcere toate lucrurile din jurul ei cărora aparent li se supusese. Dîndu-și seama de asta, Edwin încetă s-o mai privească oarecum disprețuitor.

Spre sfîrșitul mesei, se auziră pași grei coborînd pe scară.

— Minnie ! strigă Maggie.

După multe foșnete și șovăieli, ușa odăii fu puțin întredeschisă.

— Da, domnișoară, se auzi un glas slab.

— De ce-ai plecat de lîngă doamna Hamps ? Ai nevoie de ceva ?

— Stăpîna mi-a spus să plec, domnișoară, se auzi răspunsul, abia articulat.

— Intră și ia-ți niște pîine, zise Maggie ; și apoi către Edwin : Iar a apucat-o pe mătușa !

După încă o șovăială, ușa se deschise larg și Minnie își făcu apariția. Era o fată destul de înaltă, foarte tînără, grasă, prea blondă, nehotărîtă, părînd mereu că nu știe ce vrea. Șorțul mare, pus strîmb peste rochia albastră, era de un galben îndoielnic. Fata purta ochelari. În dosul ochelarilor, ochii păreau să clipească nedumeriți în fața complexității vieții. Înaintă șovăind pînă la masă, cu un fel de disperare repezită, ca și cum ar fi spus : „Trebuie să trec și prin calvarul ăsta." Edwin nu-și putu da seama dacă era gata să zîmbească sau să izbucnească în plîns.

— Iată-ți pîinea, zise Maggie, arătînd cele două felii de pîine. Ți-am lăsat grăsimea pe masa din bucătărie.

Edwin, revoltat, își dădu seama într-o clipă ce viață ducea Minnie în casa mătușii Hamps.

— Mulțumesc, domnișoară.

Și el se gîndi că glasul voalat suna ca al unei surde.

Roșind, Minnie luă pîinea și o porni spre ușă. Și chiar înainte de a ieși, scoase un hohot de plîns, urmat de altele mai mici ; pîinea îi căzu pe covor. O lăsă acolo, și dispăru, continuînd să hohotească.

Edwin, uluit, se opri din mestecat. O clipă, îl cuprinse o senzație aproape de groază. Maggie se făcu palidă, și el se bucură văzînd-o palidă. Dacă n-ar fi arătat prin vreun semn că asemenea întîmplări erau neobișnuite, i-ar fi fost frică de această casă, de zidurile ei sinistre care păreau să ascundă tirani zăcînd bolnavi, victime jalnice, și sclavi înlănțuiți în vrajă ; ar fi început să se întrebe dacă era și el în siguranță acolo.

— Ce s-o fi întîmplat ? mormăi Maggie, intimidată dar inimoasă, ridicîndu-se și urmînd-o pe Minnie. Urcă tu la mătușica, vrei ? îi strigă ea peste umăr. N-ar trebui lăsată singură nici o clipă.

II

Edwin deschise ușa și intră tiptil, cu grijă, în dormitor. Doamna Hamps moțăia. În lumina slabă a becului de gaz coborît la jumătate, se uită la ea și se sperie; impresionat, înțelese de la prima vedere că era foarte bolnavă. Zăcea rezemată de cîteva perne îngrămădite și boțite, cu capul într-o parte și cu mîinile brăzdate de vine puse fără vlagă pe plapumă, între perdelele grele întunecate ce atîrnau din baldachinul de mahon sculptat. Zăcea ca o făptură sleită, surprinsă în amorțeala oboselii finale, nemaipăsîndu-i de nimic în afară de imensa nevoie de odihnă. Mătușa Hamps încetase de a mai fi o metodistă wesleyană, un stîlp al societății, o apărătoare a convențiilor și o păstrătoare a aparențelor; era doar o creatură vlăguită și înfrîntă, răsuflînd zgomotos prin gura larg deschisă. Edwin nu-și amintea s-o fi văzut vreodată altfel decît mai mult sau mai puțin gătită pentru a se arăta lumii; nu o văzuse în criza vreunuia dintre atacurile ei recente de inimă. Știa că de mai multe ori își revenise, după ce specialiști competenți decretaseră că o revenire era imposibilă; dar acum apărea limpede că nu se va mai scula niciodată din pat. Un gînd îngrozitor îi trecu prin minte: „S-a sfîrșit cu ea, e condamnată, nu mai poate comunica cu noi. Acesta îi este sfîrșitul. Nu se va mai putea preface. Toate eforturile ei pînă la urmă au adus-o aici.“ Gîndul îl îndureră ca o lovitură. Și imediat i se conturară două idei oarecum contradictorii: prima, întreaga absurditate a vieții ei așa cum apărea din sfîrșitul ei; și a doua, tragica demnitate cu care o înzestra acest sfîrșit.

Demnă de milă și plină de măreție în același timp, părea că se micșorase, chiar și în volum. Părul cărunt și rar îi stătea zburlit. Cămașa de noapte de flanelă roz, cu mînecile-i lungi, îi atîrna caraghioasă; mulțimea de cuverturi multicolore, de sub care se ițea capul pe gîtul zbîrcit, acele de siguranță, și gura unei pungi cu apă caldă — toate erau la fel de caraghioase. Nici unul din așternuturi nu era curat, din pînză de bună calitate. Plapuma era veche și ici colo se zărea vîrful cîte unui fulg alb. Pe măsuța de la capul patului se înșiruia o colecție

stranie de bibelouri ieftine. Întreaga odaie, cu pereții zugrăviți într-un verde urît, în ciuda cîtorva mobile de mahon, impozante, părea sălașul tainic al unei dizgrațioase și meschine sărăcii. Și, mai presus de orice, era friguroasă și umedă ; fereastra era puțin întredeschisă, iar în căminul care nu prea iradia ardea un foc fără vlagă.

De decenii, mătușa Hamps, cu trupul ei drept și fața frumoasă, cu mătăsurile ei negre, broșele de agat și blănurile de focă, cu micile ei subscripții regulate și fastul acceselor ei de generozitate, cu neîncetatele ei ipocrizii emfatice și uriașa ei încredere în sine și independență, etalase lumii o fațadă glorioasă. La ea, persoana și personalitatea erau aproape totul, iar ambianța pe care și-o crease nu însemna aproape nimic. La parter casa era prezentabilă, mai ales cînd o împopoțona ca să primească musafiri, dar nu mai mult decît prezentabilă. Etajul de sus nu era însă arătat niciodată. Mai ales că mătușa Hamps nu era una din femeile care să invite vreo prietenă în dormitor și păzise dormitorul ca o fortăreață. În el, nevăzută, trăia cealaltă mătușă Hamps, complementară impozantei și trufașei mătuși Hamps, așa cum o cunoștea lumea. Și acum fortăreața căzuse, lipsită de apărare, și tainele ei de avariție mizeră erau dezvăluite ; iar ea era prea zdrobită ca să protesteze. Era ceva insuportabil de jalnic. Așa cum zăcea și își descoperea chipul, era jalnică. Trăsăturile erau încă departe de a fi urîte ; obrajii imbujorați, bărbia, pleoapele aveau pielea întinsă și aminteau de fata tînără de acum o jumătate de secol. În starea ei de inconștiență agitată, era și bătrînă și tînără. Nu se putea să nu gîndești : „A fost o fată tînără — și acum soarta îi e pecetluită.“ Edwin simți cum îl năpădește o tristețe dezolantă, punînd la îndoială rostul întregii vieți. Frigul din odaie îl făcu să se înfioare. După ce se uită multă vreme la suferindă, se îndreptă tiptil spre foc. Pe polița de fier vopsit a căminului se afla un ceasornic de bazalt și trei fotografii : o fotografie recentă a Clarei, fandosită, înconjurată de copiii ei ; o fotografie decolorată a lui Maggie ca fată tînără, îmbrăcată fără pic de gust ; și o fotografie, tot atît de decolorată, a lui pe cînd avea douăzeci de ani — își amintea de costumul și cravata cu care se fotografiase. Simplitatea, naivitatea propriului său

chip de adolescent îl mișcă profund și în același timp îl dezgustă. „Am arătat eu oare așa?“ se gîndi el, uluit, și îi fu tare milă de tînărul necopt. Deasupra ceasornicului atîrna de o panglică un cartonaș verde pe care stăteau scrise cu litere argintii cîteva versuri intitulate „Te reazămă“. Știa că acest cartonaș înlocuise o cărticică cu un conținut similar, care se afla pe măsuța de toaletă pe cînd el era copil. Versurile începeau astfel:

„Copil iubit, te reazemă de Mine,
Să simt întruna grija pentru tine.“

Și se sfîrșeau:

Tu Mă iubești. O știu. Cugetă bine,
Iubindu-Mă, te reazemă de Mine.“

Toată viața rîsese gîndindu-se că mătușă-sa s-ar putea rezema de ceva. Și totuși, ea trăise neîncetat cu aceste versuri încă de cînd fuseseră publicate pentru prima dată; nu se plictisise niciodată de mesajul cuprins în ele. Edwin se simți acum mișcat, de parcă ar fi văzut în ele oarecare sinceritate, oarecare frumusețe. Se gîndi la autorul lor, necunoscut literaturii, dar onorat în sute de mii de case respectabile. Gîndi: „Oare mătușica se prefăcea doar că crede în ele? Sau își închipuia că crede? Sau credea în ele cu adevărat?“ Ultima posibilitate i se păru reală. Și dacă a crezut cu adevărat în ele?... Da, se simțea mișcat. Era gata să admită că spiritualitatea nu-i era interzisă nimănui, și avu impresia că intră în legătură cu spiritualitatea întregii lumi.

Apoi se aplecă să pună pe foc, încetișor, cîțiva cărbuni.

— Cine pune acolo cărbuni pe foc? se auzi dinspre pat un glas slab, dar irascibil.

Glasul acela atît de slab îi produse lui Edwin un nou șoc. Părea că glasul absoarbe ultimele rezerve de vitalitate ale bietei femei. Patul fiind foarte înalt, mătușa Hamps nu putea vedea din cămin decît polița de deasupra. Părăsind această lume, tot mai putea folosi facultățile

sale slăbite pentru a protesta împotriva risipei de cărbuni și a încerca să afle cine era nelegiuitul neprevăzut.

— Eu sînt, zise Edwin cu voioșie. Focul era aproape stins.

Se ridică, zîmbind ușor, și se apropie de pat.

Mătușa Hamps își înălță puțin capul și, surprinsă, se încruntă uitîndu-se la el cîteva clipe, ca și cum ar fi încercat să se hotărască cine era. Apoi zise, pe același ton slăbit de mai înainte :

— Eh, Edwin ! Nu te-am auzit intrînd. Ce mai cinste !

Și își lăsă capul să cadă la loc pe pernă.

— Dorm aici, la dumneata, zise Edwin cu o voioșie forțată. Știai ?

Ea cugetă puțin, și apoi răspunse pe îndelete, străduindu-se să articuleze fiecare silabă :

— Da. Ai să stai în odaia lui Maggie.

— Oh, nu, mătușico !

— Ba da. I-am și spus, și glasul slab sună aspru și îndîrjit. Mărește puțin lumina lămpii, Edwin, ca să te pot vedea. Da, asta e o adevărată cinste. Ți-a oferit Maggie un ceai mai ca lumea ?

— Oh, da, mulțumesc. Minunat.

Mări lumina puțin și mătușa Hamps clipi din ochi.

— Lumina asta îți bate prea tare în ochi, zise Edwin. Stai că o aranjez eu într-un fel.

Brațul lămpii se afla puțin în dreapta căminului, deasupra măsuței de toaletă și aproape în fața patului. Mătușa Hamps încuviință. Uitîndu-se împrejur, Edwin așeză o cutie de pălării pe măsuța de toaletă, și pe ea, în picioare și deschisă, Biblia familiei Hamps, pe care o luă de pe canapea. Eșafodajul acesta șubred era destul de înalt ca să ferească ochii bătrînei de lumină.

— Așa e mai bine, zise. el Aud că nu o duci prea grozav cu sănătatea, mătușico.

Edwin se străduia să fie plin de tact. Ea își clătină încet capul, așa cum stătea rezemat în perne.

— Asta-i una din zilele mele proaste... Dar îmi revin eu... Va să zică, Hilda l-a dus pe George la Londra ?

Edwin dădu din cap.

— Ei, nădăjduiesc și mă rog să se aranjeze. Știi, am avut ochi atît de buni, încît mă tem cu atît mai mult pentru alții. A fost o adevărată binecuvîntare pentru mine !... Ei, ce mamă bună este draga de Hilda !

După o pauză adăugă :

— Aș spune că nu există o mamă mai bună ca Hilda, dacă n-ar fi Clara.

— Clara a fost astăzi pe-aici ? întrebă Edwin, ca să schimbe discuția.

— Nu, n-a fost. Dar o să vină, de îndată ce-o să aibă o clipă liberă. O să dea pe aici. Are o mare răspundere cu copiii — și cum îi mai îngrijește !... Edwin ! îl strigă deodată, de parcă el s-ar fi îndepărtat.

— Da ?

Glasul firav continuă, articulînd fiecare cuvînt cu multă grijă, și izbutind să termine fiecare frază, ca printr-un miracol — ceea ce și era :

— Cred că nimeni n-a avut asemenea nepoți și nepoate ca mine ! N-am avut copii — așa a fost să fie ! — dar trebuie să spun că Domnul mi-a dăruit copii în nepoții și nepoatele mele. Tu cu Hilda... și Clara cu Albert... și puișorii ei !

Ochii mătușii Hamps erau plini de lacrimi.

— O uiți pe Maggie, zise Edwin cu blîndețe.

— Da, se învoi mătușa Hamps, dar pe un alt ton, reținut și critic. Sînt sigură că Maggie face tot ce poate. Oh ! sînt sigură... Edwin ! îl strigă ea din nou.

El se apropie de patul răvășit, și chiar se așeză pe marginea lui, cu mîinile în buzunare. Mătușa Hamps, deși acum răsufla mai repede și cu mai multă greutate, părea să se fi însuflețit iarăși, sorbind energie dintr-un izvor tainic. Se chinuia încă să-și concentreze mintea și să facă un efort de voință pentru cele mai mărunte acte fizice cerute de continuarea existenței ; dar acumulase forțe pentru promovarea unor țeluri mai mari.

— Ai nevoie de ceva ? întrebă Edwin, arătînd spre măsuța de noapte.

Mătușica își clătină capul. Brațele ei în mînecile de flanelă roz nu se clintiră. Întreaga-i ființă părea suspendată, pe cînd se pregătea pentru un nou efort.

— Sînt atît de ușurată că ai venit, zise ea în cele din urmă, încet și cu greutate. Nici nu știi ce ușurată mă simt. N-am pe nimeni în afară de tine... E vorba de fata aceea.

— Care fată ?

— Minnie.

— Slujnica ?

Doamna Hamps își înclină capul și răsuflă greu prin gura larg deschisă.

— Tocmai am aflat. A dat de bucluc. Oh ! Mi-a spus adineaori. Am trimis-o jos ; nu mai vreau s-o văd în dormitorul meu... nici o clipă. A dat de bucluc. Știam că așa o să fie... Miercurea trecută a fost la adunarea congregației. Și abia ieri i-am plătit leafa. Abia ieri ! Stă aici și huzurește, și ce face în schimb ? Crede-mă, trebuie să mă îngrijesc singură de toate. S-o supravhegez mereu... Pînă într-o lună n-o să se mai poată arăta în lume... Edwin, niciodată nu mi-a fost atît de rușine... Să fiu nevoită să-i povestesc toate astea propriului meu nepot !

Se opri, vlăguită. Edwin se simțea oarecum amuzat. Nu putea să nu se simtă amuzat văzînd că un asemenea accident se întîmpla tocmai în casa doamnei Hamps.

— Cine-i bărbatul ? întrebă el.

— Ei, tocmai asta-i ! răspunse doamna Hamps cu glas solemn, deși era extrem de slăbită. E barmanul de la cîrciumă, tocmai el ! Fata n-a vrut să recunoască, dar știu eu bine că el e.

— Ce-ai de gînd să faci ?

— Trebuie să plece imediat din casă.

— Unde stă — vreau să spun unde stau ai ei ?

— N-are părinți ; și după ce se gîndi cîteva clipe, adăugă : Are o mătușă în Axe.

— N-o să poată ajunge pînă în Axe în noaptea asta, zise Edwin pe un ton categoric. Maggie știe de asta ?

— Maggie ! exclamă doamna Hamps disprețuitor. Maggie nu observă niciodată *nimic*. După care adăugă pe un ton mai grav : Și nu văd nici un motiv ca Maggie să afle. Nu e genul de lucruri pe care ar trebui să le știe ea. Poți să vorbești cu fata chiar tu. E mai bine să vină

ca din partea ta. Am să-i spun lui Maggie doar că am hotărît ca fata să plece.

— Nu poate să plece în seara asta, repetă Edwin cu glas blînd, dar ferm.

Mătușa Hamps îi dovedi că ținea cu adevărat la părerea lui, cedînd.

— Bine, murmură ea, atunci mîine dimineață. Să facă mai întîi curățenie în odaia de zi, să frece argintăria din cutia neagră, și apoi să plece — înainte de prînz. Nu văd de ce i-aș da prînzul. Și nici leafa pentru ziua în plus pe care a lucrat-o.

— Și ce-ai să te faci de servitoare? Angajezi o femeie cu ziua?

— Femeie cu ziua? Nu! O să se descurce Maggie. Și apoi, cu o bruscă izbucnire plină de satisfacție: Am știut dintotdeauna că fata asta e o scîrbă prefăcută. Și, dacă vrei să-ți spun, cred că l-a adus și în casă — și încă după unsprezece noaptea!

— Bine, bine! mormăi Edwin ca s-o liniștească.

Doamna Hamps zîmbi trist.

— E o mare ușurare pentru mine, șopti ea. Nici nu știi ce ușurată mă simt să las totul în seama ta.

Închise ochii, și nu mai spuse nimic. După ce, într-un suprem efort cerut de convențiile pe care era clădită societatea, mătușa Hamps se uitase o clipă înapoi, acum se întoarse iar, sleită, către vălul ce se ridica spre necunoscut. Edwin începu să înțeleagă semnificația scenei care tocmai luase sfîrșit.

III

— Ascultă, începu Edwin după ce închise cu grijă ușa odăii de zi. Să-ți povestesc ceva amuzant!

După care rîse scurt. Sub această comportare și sub aceste cuvinte își acundea el emoția reală, care era și puțin amuzată, și în mare parte optimistă.

Maggie își ridică spre el privirea sumbră. Cu un creionaș ținut foarte aproape de vîrf, în degetele ei groase, făcea socotelile gospodărești într-un carnețel cu coperte roșii.

Edwin continuă :

— Se pare că fata de colo, și arătă spre bucătărie cu un gest al capului, a dat de bucluc.

Maggie își sprijini bărbia într-o mînă.

— Ți-a spus ea așa ceva ?

Cu un gest similar al capului, Maggie arătă spre dormitorul doamnei Hamps.

— Da.

— Bănuiesc că abia a aflat ?

— Cine ? Mătușica ? Da: Tu știai de asta ?

— Dacă știam ? repetă Maggie cu o ușoară iritare disprețuitoare. Firește că știam. Știam de cîteva săptămîni. Dar n-aveam de gînd să-i spun *ei*, încheie ea cu amărăciune.

Edwin se uită la sora lui cu un nou respect, și nu fără uimire. Niciodată pînă acum nu mai discutaseră vreo problemă atît de delicată. În afară de aluzii vagi și foarte prudente în legătură cu maternitatea Clarei, Maggie nu-i arătase niciodată fratelui ei că știa ceva despre ceea ce în țările anglo-saxone poartă numele de „fapte de viață" ; iar el crezuse că ea nu ieșise încă, la patruzeci și patru de ani, din ignoranța naivă a unei tinere fete. Iar acum atitudinea ei flegmatică față de episodul Minnie părea să indice o familiarizare ce se apropia de cinism. Și nu era deloc încurcată ; se simțea în largul ei. Devenise o femeie de lume. Lui Edwin îi plăcu ; îi plăcu atitudinea și tonul ei. Interesul lui pentru acest episod spori.

— Ea ținea s-o expedieze chiar în seara asta, zise el. Dar am oprit-o.

— Cred și eu !

— Am convins-o s-o lase pînă mîine dimineață.

— Fata n-o să plece nici mîine dimineață ! zise Maggie. Iar dacă pleacă, plec și eu. Vorbise liniștit, și apoi adăugă : Dar nu trebuie să ne batem capul. Pînă mîine dimineață mătușica n-o să mai aibă grija lui Minnie... Mai bine mă duc la ea. Nu trebuie s-o lăsăm singură.

Maggie închise carnetul cu socoteli și se ridică.

— Am coborît doar o clipă, ca să-ți spun. Ațipise, zise Edwin scuzîndu-se. E teribil de bolnavă. Nici nu știam că e atît de rău.

— Da, e destul de bolnavă.
— Cine o să stea cu ea?
— Eu.
— Tu ai stat cu ea și noaptea trecută?
— Nu... numai o parte din noapte.
— Ar trebui să găsim o infirmieră.
— Da, dar nu putem găsi în noaptea asta.
— Dar Clara? Nu te-ar putea schimba ea? Cred că într-un caz ca ăsta ar putea să-și lase și ea un pic veșnicii ei plozi!
— Cred că da. Dar nu știe.
— Nu i-ai trimis vorbă? întrebă el, uimit.
— N-am putut, zise Maggie cu o liniște netulburată. Pe cine puteam să trimit? Nu mă puteam lipsi de Minnie. Situația nu părea prea serioasă pînă azi-dimineață. De atunci nu mi-am mai văzut capul.
— Da, înțeleg, își exprimă Edwin acordul.
— A fost un mare noroc că doctorul a trecut pe-aici fără să-l fi chemat. Știi, mai vine și el din cînd în cînd, după ce a avut primul atac.
— Atunci, mă duc eu pînă la Clara, se oferi Edwin.
— Eu zic să nu te duci, zse Maggie. Cel puțin nu în seara asta.
— De ce nu?
Ar fi putut să pună întrebarea supărat, cu aroganță; dar Maggie era atît de prietenoasă, blîndă, confidențială, stăruitoare, și atît de sigură de ea, încît el îi copie cu plăcere tonul. Îi plăcea să discute cu ea, în intimitate, în casa întunecoasă și urîtă, cu nesăbuita de Minnie purtînd în ea germenul vieții pe de o parte, și cu bătrîna muribundă pe de alta. Gîndi: „Maggie e o fată minunată. De fapt, întotdeauna am știut asta.“ Și uită de marile ei defecte în societate, de totala lipsă de seducție feminină care, după părerea lui, trebuia să existe în orice femeie, și de apatia ei de nebiruit. Felul hotărît și totuși abia rostit cu care luase apărarea lui Minnie îl încîntă și îl emoționă.
— Aș prefera să nu vină aici în seara asta, zise Maggie. Știai că s-au certat îngrozitor, da?
— Cine? Mătușica și Clara?
— Da.

— N-am ştiut. Pentru ce? Cînd? Nimeni nu mi-a spus nimic.

— Oh, trebuie să fi fost cu două sau trei luni în urmă. Mătuşica a zis ceva despre Albert, că nu mi-a plătit dobînda pentru banii pe care i-am dat. Şi atunci Clara a sărit în sus şi a izbucnit scandalul.

— Vrei să spui că nu-ţi plăteşte dobînda? De ce nu mi-ai spus?

— Oh! N-are importanţă. N-am vrut să te necăjesc.

— Ba trebuia să mă fi necăjit, zise Edwin cu un fel de blîndă severitate.

Era uluit, şi oarecum jignit, că un asemenea eveniment familial important îi fusese ascuns. Se simţea furios împotriva lui Albert şi a Clarei, şi în acelaşi timp mîndru că prevăzuse exact ce-o să se întîmple dacă banii vor fi investiţi de către Albert.

— Hilda ştia?

— Oh, da. Hilda ştia.

— Ei, fir-ar să fie!

Exclamaţia dovedea cît de naiv era. Acum înţelese mai bine de ce tertipuri se folosesc femeile, şi se simţi chiar îngrijorat.

— Dar bănuiesc, continuă el, că cearta asta n-o s-o împiedice pe Clara să vină aici, avînd în vedere în ce stare e mătuşica.

— Nu, fireşte că nu. Clara ar veni glonţ dacă ar şti, şi Albert la fel. E o bună infirmieră — în felul ei.

— Da, dacă nu li se spune, şi i se întîmplă ceva mătuşii peste noapte, o să fie mare tărăboi după aceea — nu uita asta.

— Nimic n-o să i se întîmple mătuşii în noaptea asta, zise Maggie pe un ton liniştitor. Şi nu cred că aş putea să-i suport în noaptea asta.

Dîndu-şi seama cît de susceptibilă era, sub aparenţa flegmatică, Edwin se simţi impresionat.

Maggie, de cînd închisese carnetul de socoteli, se tot apropiase neliniştită de uşă, reţinută în odaie doar de necesitatea de a lua parte la discuţie. Acum puse mîna pe clanţă.

— Ascultă ! o mai opri el o clipă. Ce-i cu ideea ei ca eu să dorm în odaia ta ? Nu vreau să te scot din odaia ta.

— Nu-i nici un deranj, zise ea cu un zîmbet blînd. E mai bine așa, crede-mă. Și-apoi, pot spune că nu prea vom dormi... Trebuie să urc de îndată. Nu se poate s-o lăsăm singură.

Maggie deschise ușa, dar abia păși afară, cînd Minnie se repezi din bucătărie și căzu în genunchi în fața ei. Edwin, pe care Minnie nu-l observase, fu martor la această scenă prin ușa deschisă. Fata, tulburată, aproape gata să-și iasă din minți, plîngea în hohote, cu umerii zguduindu-se, iar suspinele îi creșteau periodic pînă la țipăt și coborau apoi pînă la geamăt. Stătea în genunchi, cu trupul drept și capul sus, și nu încerca să-și stăvilească lacrimile sau să-și ascundă fața. În marea ei disperare, era poate la fel de puțin conștientă de ea ca de obicei. Boneta i se strîmbase pe cap, iar părul îi era răvășit; ochelarii sticleau, dîndu-i o înfățișare caraghioasă ; doar uniforma albastră de pînză imprimată, și oribilul șorț gălbui tras în jos sub genunchi, aduceau o oarecare ordine respectabilă în înfățișarea ei extraordinară și grotescă.

Lui Edwin fata i se păru extrem de tînără, deși mult prea voinică și dezvoltată pentru vîrsta ei. Era vădit o toantă. Edwin nu putu să găsească la ea nici un pic de farmec, în afară de cel al inocenței ; și era greu să-ți închipui că un bărbat, fie el chiar barman la cîrciumă, ar putea-o socoti, fie și pentru o clipă, o fată ideală.

Și deodată o privire a ochilor ei din dosul ochelarilor, și un gest al mîinii mari și roșii, îi dovediră cît de orb era și îi arătară în chip misterios prin ce imensitate de iluzie și deziluzie trecuse ea, în simplitatea-i naivă și necugetată. Ceea ce i se întîmplase era un miracol, era minunat și teribil în același timp. Edwin simți magia iluziei ei și spaima deziluziei. În naivitatea și stupiditatea ei, trăise totuși momente supreme. „În comparație cu ea", gîndi el, „eu nu știu ce e viața. Nici un bărbat nu știe." Și nu numai că îl îndureră suferința ei, dar o înzestră și cu o calitate sacră. I se părea că însuși cerul ar fi trebuit să-i dăruiască frumusețe, grație și

înțelepciune, astfel încît să poată întîmpina cu demnitate triumfătoare încercările ce o așteptau; și că omenirea ar trebui să ajute cerul, îmbrăcînd-o somptuos, adăpostind-o într-o strălucire solitară și oferindu-i ajutorul pe care doar victimele le merită. Capriciile ei trebuiau neapărat îndeplinite și onorate!.... Edwin era indignat; indignarea clocotea în el. Biata fată era neajutorată și lipsită de apărare și fusese exploatată de mătușa Hamps. Și după ce fusese exploatată, mai fusese și mînată cu sila în adunările săptămînale și de duminică seara la capelă, ca să-l afle pe Christos, cu rezultatul că l-a aflat pe barmanul de la cîrciumă. Urmările au fost inevitabile. Era pierdută definitiv, afară de cazul cînd copilul ar salva-o, murind; și chiar și atunci, s-ar putea să fie pierdută. Ce se va întîmpla cu copilul, dacă va trăi? Cu toate că Edwin nu o mai văzuse pînă acum pe neghioba asta, își zise, în timp ce se uita la firimiturile din pîinea scăpată de ea pe podea: „Am să mă îngrijesc de fata asta, cu orice preț!" Nu-l revolta mătușa Hamps. Cum ar putea să-l mai revolte o bătrînă muribundă, care-și trăia ultimele clipe? Îi părea aproape tot atît de rău pentru mătușa Hamps ca și pentru Minnie. Îl revolta destinul, căci mătușa Hamps nu era decît un biet instrument lipsit de imaginație.

— Mai bine plec în seara asta, domnișoară. Lăsați-mă să plec în seara asta! strigă Minnie.

Strigase atît de tare, încît lui Edwin îi fu teamă că mătușa Hamps ar putea auzi și și-ar putea face apariția în capul scărilor, ca să arunce asupra lui Minnie cumplite blesteme biblice. Bătrîna din patul cu baldachin, aflată sus la etaj, îi era la fel de aproape ca fata îngenuncheată pe linoleumul din vestibul.

— Minnie! Minnie! Nu fi proastă! zise Maggie, stînd lîngă ea și mîngîind-o, nu cu mîinile ci cu glasul.

Maggie nu arătase pic de tulburare, sau măcar surprindere, față de comportarea lui Minnie. Privea în jos spre ea — binevoitoare, dezaprobatoare și calmă. În contrast cu Minnie, ea părea aproape o femeie bătrînă. Tonul ei era exact cel cuvenit. Îi aminti lui Edwin de tonul pe care îl folosea față de el cînd avea șaispreze ani și avea grijă de casă, iar el doisprezece. Maggie își pier-

duse de mult autoritatea asupra lui ; pierduse totul ; va muri fără să fi trăit ; nu începuse niciodată să trăiască. (Ba nu, poate că odată începuse să trăiască !) Minnie avea o cunoaștere esențială, care o întrecea cu mult pe a ei. Și totuși, ea era aceea care avea putere asupra lui Minnie și o exercita cu dibăcie.

Minnie, șovăind, suspină tot mai încet și apoi se opri din plîns.

— Întoarce-te în bucătărie și mănîncă ceva, și apoi poți să te duci la culcare. Dimineața ai să te simți altfel, zise Maggie cu aceeași blîndețe binevoitoare.

Minnie, ca vrăjită, se ridică din genunchi.

Edwin, bănuind cam ce se petrecuse între ele două în bucătărie pe cînd el se afla în dormitor, simți o nouă și intensă admirație față de Maggie. Putea ea să fie îmbrăcată fără gust, mărginită, naivă, încăpățînată, fată bătrînă — dar era minunată. Avea în ea rezerve nebănuite. Era mîndru de ea. Însuși tonul glasului ei cînd îi vorbise fetei părea să dovedească măreția sufletului ei ascuns.

Deodată Minnie îl zări pe Edwin prin ușa deschisă, și se făcu roșie ca focul ; o clipă păru gata să-i ceară iertare pentru a-l fi tulburat cu necazurile ei mărunte, apoi se făcu nevăzută. Maggie o porni în grabă pe scară în sus, spre dormitorul muribundei. Edwin rămase singur, în aerul rece intrat din vestibul în odaie, minunîndu-se cît de complicată era viața.

IV

Era în toiul nopții, și Edwin stătea de veghe lîngă mătușa Hamps, care dormea. Se așezase într-un balansoar, cu spatele la fereastră și cu partea dreaptă a feței spre focul din cămin. Focul dădea atîta căldură cît îi îngăduia mărimea și forma grătarului ; ardea cu o flacără vie ; dar influența sa nu părea să treacă dincolo de o rază mai mare de un metru și jumătate din centrul său. Teribilul frig și umezeala iernii din cele Cinci

Orașe pluteau în odaie ca o miasmă invizibilă. Putea simți frigul de la fereastră, care era totuși închisă, prin șalul care atîrna peste spătarul scaunului; și deși mai avea încă un șal gros pe genunchi, toată partea sa stîngă simțea asaltul furișat al miasmei insidioase. Un termometru pe care îl descoperise și care stătea pe măsuța de noapte, la mai puțin de doi metri de foc, arăta doar unsprezece grade. Aburii răsuflării se vedeau în aer. Era ca și cum ar fi luptat cu toate resursele sale împotriva înghețului, și abia izbutea să-i facă față.

În lumina micșorată a lămpii, camuflată spre pat de cutia de pălării și de Biblie, privi în jur prin semiobscuritate, la urîțenia meschină și sinistră a acestei camere faimoase, cuibul tainic și refugiul mătușii Hamps; și ascetismul real al vieții ei, și al vieții întregii ei generații, aproape că îl copleși. Cu jumătate de secol în urmă, o astfel de odaie reprezenta confortul; în unele privințe, ca de pildă patul, ea însemnase un adevărat lux; și în jumătate de secol, mătușa Hamps nu preluase nimic din progresul material al civilizației în afară de folosirea pungii cu apă caldă; iar părinții ei, dispăruți și uitați, ar fi privit pieziș la luxul moleșitor al pungii ei cu apă caldă — necunoscut chiar și lui Edwin pe cînd era un băiat neștiutor. Chiar și mătușa Hamps obișnuia să-și ispășească parcă acest păcat folosind apa călduță din pungă ca să se spele dimineața, în loc să ceară apă fierbinte din bucătărie. Edwin gîndi: „Ne-au făcut mai fericiți aceste schimbări pe care le-a adus forța misterioasă a evoluției?“ Și își răspunse cu multă emfază: „Da, ne-au făcut.“ Pentru nimic în lume nu ar mai accepta austeritatea copilăriei sale.

Se legănă ușor înainte și înapoi pe balansoar, impresionat de întîmplări și de noua situație care se crease, și nu se simțea prea nemulțumit de sine. Îl învăluia o anumită mulțumire calmă, căci bunul-simț ce-l caracteriza triumfase asupra devotamentului stupid al lui Maggie. Ea ar fi vrut să vegheze toată noaptea; ținea să se obosească fără rost; dar el o trimisese la culcare pînă la ora trei, făgăduindu-i s-o cheme dacă va fi nevoie de ea. Biata femeie era frîntă de oboseală și s-ar fi putut spune că, deși înțeleaptă, în acel singur punct

al sacrificiului total nu era — căci pentru ea părea să fie un punct de onoare. Pentru plăcerea de a se fi sacrificat complet, era gata să-şi primejduiască sănătatea şi să nu fie bună de nimic a doua zi. În sinea ei, îşi spunea că nu trebuia să fi apelat la el, un bărbat, să împartă cu ea oboseala. El se socotea mai înţelept decît ea, şi-i părea bine că cineva atît de înţelept şi echilibrat ca Edwin Clayhanger îşi luase asupră-şi suprema sarcină de a veghea asupra casei acesteia.

Agitat, se sculă de pe scaun şi se uită spre pat. Nu auzise nici un sunet neobişnuit de acolo, dar pentru a-şi scuza agitaţia îşi zise: „Dacă a avut loc vreo schimbare, şi eu n-am observat-o?“ Nici o schimbare nu avusese loc. Mătuşa Hamps dormea ca un prunc, ca un copil părăsit, senilă şi lipsită de apărare printre pernele îngrămădite şi cuverturile patului. În întunericul adînc produs de baldachin şi de perdelele care atîrnau de sus, numai faţa ei mică, blîndă, era vie; chiar şi părul îi era ascuns în adîncitura pe care o făcuse capul în perne. Era inconştientă, fie în somn fie altminteri — el nu-şi putea da seama. Şi în inconştienţa ei, tot îşi mai continua lupta, pierdută dar îndîrjită, împotriva forţei care o tîra spre marginea veşniciei. Se vedea după respiraţia chinuită, care îi aducea cînd şi cînd un nor trecător pe chip, şi din tresăririle involuntare ale buzelor şi fălcilor, şi după hîjîitul vag din gîtlej. O imensă milă pentru ea îi năpădi inima, sfîşietoare, văzînd-o atît de înfrîntă, atît de decăzută din vechea ei splendoare. Chiar şi Minnie şi-ar fi putut acum impune voinţa asupra mătuşii Hamps; cu fiece clipă, slăbea tot mai mult.

Nu mai simţea nici un resentiment împotriva ei, din pricina lui Minnie; nu-i mai aducea nici o acuzaţie. Era doar mîhnit, şi mîhnirea i se amesteca cu milă, dîndu-şi seama că mătuşa Hamps, trăind atît de mult, învăţase atît de puţin. Ştia că era crudă numai fiindcă era incapabilă să-şi imagineze ce înseamnă să fii Minnie. El însă înţelegea. Ea îl adora pe Dumnezeu sub forma respectabilităţii, dar îl adora. Ca toţi oamenii religioşi, ea plasa religia deasupra moralei; de aici stratagemele ei, înşelăciunile şi autoînşelăciunile ei inveterate. Din motive religioase îi ascunsese ea lui cearta dintre ea şi

Clara. Unitatea familiei era unul din principiile ei majore (la fel era și la Edwin). Ținea la nepotul și la nepoatele ei. Ținea chiar foarte mult la ei. Era mîndră de nepoții ei, dar mîndria ei era probabil tot atît de teribilă pe cît era și dorința ca ei, și toți moștenitorii lor, să se conformeze singurului ideal pe care îl înțelegea. Neîndoielnic, exista ceva măreț în religia ei — lipsa de scrupule în practicarea ei, și fermitatea de neclintit a vieții pe care o dusese. Trăise. Lui Edwin încetă să-i mai fie milă de ea, căci se ridicase mai presus de milă. Acum murea, dar numai pentru o clipă. Edwin ar fi zîmbit de ideile primitive ale mătușii sale în legătură cu viața de apoi, dar trebuia să admită că propriile sale idei, deși mult mai puțin precise, nu păreau mai puțin simpliste. În orice caz, amîndoi, și el și ea, credeau profund în nemurire. Luminat de această convingere, el putea reduce tragedia fizică și psihică de pe patul de moarte la proporțiile ei reale, și anume trecerea de la un moment eroic spre un viitor necunoscut. Și în liniștea odăii, în liniștea casei, înviorată de abnegația lui Maggie și de durerea disperată a bietei Minnie, pe care familia Clayhanger o va salva, și în liniștea exterioară a acestei străduțe cu o turlă de biserică normandă, ridicîndu-se parcă din istorie în josul pantei, Edwin se simți înălțat și senin.

Se așeză iarăși pe balansoar.

„Doarme acum într-o cameră pe care nu am văzut-o niciodată!“ reflectă el.

Se gîndise deodată la soția lui. Noaptea trecută, zăcînd fără somn alături de ea care dormea adînc, reflectase mult, cuprins de un pesimism crescînd. Consolarea sărutului Hildei se dovedise efemeră. Ea nu-și dăduse seama — el însuși abia începea să-și dea seama încetul cu încetul — de enormitatea lucrului pe care îl făptuise. Deliberat, cu încăpățînare, îl dăduse afară din casa lui. Nici o jignire pe care ar fi putut-o alege nu l-ar fi atins mai profund și mai dureros — căci casa era pentru el ceva sfînt. Boacănele ei cu slujnicele puteau fi trecute cu vederea, dar ce scuză putea găsi pentru fuga ei precipitată la Londra, azvîrlindu-l în același timp din casa lui, pe el care crease acest cămin și care exista în primul

rînd pentru el şi prin el ? E adevărat, gestul ei uluitor, nejustificat de încăpăţînat, devenise posibil prin venirea pur întîmplătoare a lui Maggie (femeile capricioase au întotdeauna un asemenea noroc !), — iar sugestia şi rugămintea lui Maggie dăduseră o aparenţă oarecum rezonabilă acestui proiect smintit. Îl obseda ideea oribilă că, chiar dacă Maggie n-ar fi venit cu povestea ei, Hilda ar fi stăruit totuşi în planul ei. Da, era în stare de aşa ceva ! Argumentul că ochii lui George (de a căror stare ea aflase doar din întîmplare) nu puteau aştepta pînă se vor aranja treburile casei era prea caraghios ca să merite un răspuns.

Zăcînd astfel lîngă soţia sa pe întuneric, îşi dăduse seama că înfruntarea dintre personalitatea lui şi a ei nu va lua sfîrşit niciodată. Nici un fel de procedee diplomatice nu-i puteau pune capăt. Şi mai înţelese că, pe măsură ce amîndoi îmbătrîneau şi îşi dezvoltau mai deplin personalitatea, înfruntarea devenea tot mai serioasă. Da, admitea că avea şi el defecte, dar, potrivit convingerilor sale profunde, defectele Hildei erau teribile, esenţiale şi cu neputinţă de dezrădăcinat. Avea un talent de a nu ţine seama în tot ce făcea de dreptate şi de bunul-simţ, care era de-a dreptul monstruos. Şi fusese totdeauna astfel. Întreaga ei viaţă prinsese formă din impulsivităţi, şi din tendinţe de a stărui în impulsivitate. Dovadă — scenele incredibile ale straniului episod de la Dartmoor — toate datorate nesăbuinţei ei iraţionale ! Perspectiva căsniciei lui îi apărea limpede în noapte — avea să se sfîrşească cu o ruptură. Fusese cu totul orb faţă de ciudăţeniile Hildei, înlăturînd incident după incident ca pe nişte neplăceri izolate. Dar nu mai putea să rămînă orb. Căsnicia lui trebuia să fie un tot, şi nu putea să nu recunoască acest fapt... Urmarea va fi un scandal !... Ei, lasă să fie scandal ! Şi, pe măsură ce treceau minutele şi orele cu gînduri negre, cu atît mai atrăgătoare i se părea libertatea de burlac pierdută, şi cu atît mai dispus era să înfrunte orice încercare care i-ar fi stat în calea către libertate... Şi, tocmai cînd se gîndea că cea mai bună cale ar fi să aibă cu ea o ceartă decisivă, în faţa lui Maggie şi a lui Ingpen, adormise.

Cînd se trezise, tocmai la timp ca s-o scoale pe Hilda, își dădu seama că starea de spirit din timpul nopții nu se risipise, așa cum se întîmplă de obicei cu asemenea stări de spirit atunci cînd în fereastră mijește o geană cenușiu-argintie. Ba chiar se intensificase. Hilda nu ghicise nimic. Niciodată nu ghicea chinurile cu care îi sfîșia inima. Nu avea darul de a ghici. Se purta într-un fel uluitor. Susținuse că nu dormise deloc. În loc să se gudure, ea tiraniza. În loc să recunoască tacit că îl nedreptățea cu perfidie, își scornise un necaz propriu — fără a-l formula. Chiar spusese, foarte nemulțumită de un fleac : „Ai putea *cel puțin*...“ ca și cum victima ar trebui să-l mîngîie pe călău. Îl sărutase la plecare, dar nu ca de obicei, cu efuziune, iar el suportase cu ostilitate sărutul : și după o neînchipuită zăpăceală și dezordine, în care George se dovedise ciudat de irascibil, plecase împreună cu fiul ei —inconștientă, nedîndu-și seama prostește că lăsa un dezastru în urma ei. Și, culmea, Edwin fusese silit, rămas singur, să execute actul simbolic final, acela de a se exila din propria-i casă ! Lucrul întrecea orice închipuire.

Toată ziua la atelier se simțise cumplit de amărît și dezolat, și oamenii tremuraseră de spaimă, căci nici o furie nu-i mai amenințătoare decît aceea a unui om de obicei blînd. Se hotărîse înainte de căderea serii, cum va ajunge la mătușa Hamps să-i scrie soției sale o scrisoare rece, categorică, zdrobitoare, care s-o pună categoric în fața alternativei de a i se supune total sau de a se despărți definitiv. Frazele scrisorii îi veneau în minte... Se va vedea cine-i stăpînul... Avea mintea plină de această scrisoare cînd intrase în casa mătușii Hamps. Dar tonul straniu cu care îi răspunsese Maggie cînd o întrebase cum se simte bolnava împinsese scrisoarea și întreaga criză undeva departe, în fund, unde zăcuseră tot restul serii.

Și acum, în balansoar, reflecta : „Doarme într-o cameră pe care nu am văzut-o niciodată !“

Zîmbi, cu acel zîmbet candid, generos și afectuos care făcea bucuria Hildei, cu acel zîmbet pe care Hilda îl păstra în amintire cînd era singură. Starea sufletească de nemulțumire îi trecu, dispăru ca un coșmar în zori,

la fel cum vreo durere de cap din cauza ficatului îi trecea brusc după cină. Văzu lucrurile într-o lumină diferită. Văzu că se înșelase cu totul în felul cum înțelesese situația, și pe Hilda. Ea era mamă. Era stăpînită de pasiunile protectoare ale maternității. Se lăsa dusă de pasiunile ei; dar pasiunile ei erau nobile, minunate, unice. El n-ar putea niciodată — se gîndi umilit — să atingă culmile ei emoționale. Era incapabil să simtă, pentru ceva sau cineva, ceea ce simțea ea pentru George. Descoperind ce probleme avea George cu ochii, fusese tulburată, copleșită de remușcări, și izgonise orice alt gînd din minte. Trebuia să ispășească imediat greșeala făcută față de George; trebuia să ia măsuri imediat — cele mai drastice și cele mai sigure — pentru a-l scăpa de primejdia ce-l amenința. Nu se va gîndi decît după aceea care era prețul. În asemenea momente nu mai era o femeie — era un instinct, o dorință, un țel nemilos. Și la fel ce simțea acum pentru George, la fel va simți, în alte împrejurări, și pentru el. Sărutările ei o dovedeau, și mîna ei mîngîietoare cînd era bolnav. Doamna Hamps spusese: „Ei, ce mamă bună este draga de Hilda!" Un strigăt sentimental! Dar conținea un adevăr profund, un adevăr pe care bătrîna îl văzuse mai bine decît el. „Aș spune că nu există o mamă mai bună ca ea — dacă n-ar fi Clara!" Exagera! Și totuși, începu să creadă și el că n-ar fi putut exista o mamă mai bună ca Hilda. Clara era și ea, în felul ei, minunată... Poți zîmbi, dar aceste mame erau formidabile. Misterioasa strălucire a vieții lor mărginite și profunde îl orbi. Pentru prima dată, poate, se înclina în fața Clarei.

Dar Hilda era mai presus de Clara. Ea era nu numai o mamă, ci și o femeie care iubea. Ar putea el să renunțe la dragostea ei? De ce? Cu ce scop? Ca să trăiască singur, în libertatea stearpă și zadarnică a unui Tertius Ingpen? Ce idee fără noimă! Și care era, de fapt, neînțelegerea dintre el și Hilda? Nu exista nici o neînțelegere. Ce rău îi făcuse ea? Nu-i făcuse nici un rău. Totul era așa cum trebuie. Nu trebuia decît ca el să înțeleagă. Și înțelegea. Cît despre impulsivitatea ei, încăpățînarea greșit înțeleasă, raționamentele bizare — știa cum să le ia, căci nu era oare un filozof? Toate acestea făceau

parte din romantismul neasmuit al existenței alături de o asemenea ființă uimitoare și chinuitoare. Recunoștea că, în unele privințe Hilda îl depășea, dar în altele era destul de sigur de superioritatea lui categorică, triumfătoare. Se gîndi la ea cu cel mai desăvîrșit devotament. Își închipui tainica duioșie a reîntîlnirii lor, în mijlocul tristeții convenționale la căpătîiul mătușii Hamps pe patul de moarte... Era încrezător în capacitatea sa de a o dirija pe Hilda, cel puțin în lucrurile importante — ca, de pildă, în controversata problemă a intrării sale în viața publică, sau în cea a mutării lor din Trafalgar Road undeva la țară. Va ști să rămînă ferm ca un adevărat bărbat. În același timp, gîndul la deprimarea de care se scuturase îl tulbura, ca o primejdie teribilă ce tocmai trecuse ; și își argumentă cu satisfacție, dar nu și cu convingere, că cedase față de Maggie și nu față de Hilda, în problema călătoriei la Londra, și că deci demnitatea lui marțială de bărbat rămînea neștirbită.

Tresări auzind un zgomot ciudat dedesubt, care îl proiectă în tensiunea nervoasă a casei. Cineva bătea la ușa de la intrare. Îi sări inima din piept din cauza acestui formidabil zgomot înăbușit, în miez de noapte. Se ridică și se uită spre pat. Mătușa Hamps nu se trezise. Coborî scara, unde becul de gaz pe care-l aprinsese ardea încă.

Capitolul XIX

MOARTE ȘI ÎNMORMÎNTARE

I

Albert Benbow se afla la intrare. Edwin își reținu suprinderea.

— Bună, Albert !

— Oh ! Nu te-ai culcat ?

— Nu chiar. Intră. Ce s-a întîmplat ?

Albert, pe care obișnuința de-o viață nu-l lăsase niciodată să calce pe prag, de teamă că abia fusese spălat, păși direct pe preșul dinăuntru. Părea emoționat, și lui Edwin îi fu teamă că abia aflase de boala mătușii Hamps și venise ostentativ în mijlocul nopții ca să se intereseze, dar de fapt ca să-și manifeste jignirea că Benbowii fuseseră „ținuți în necunoștință de cauză". Il și auzea pe Albert întrebînd : „De ce ne-ați ținut în necunoștință de cauză ?" Era o frază tipică pentru Benbow.

Edwin închisese ușa peste imaginea sumbră și rece a lumii exterioare, care scosese o clipă și mai mult în evidență tensiunea acestei case izolate.

— Ai auzit, desigur, de accidentul lui Ingpen ? începu Albert.

Ținea mîinile vîrîte adînc în buzunarele paltonului ; gulerul paltonului subțire, cam ponosit, era ridicat ; pe cap avea o șapcă veche, împinsă spre ceafă. În timp ce vorbea, își tot ridica încet picioarele, unul după altul, ca și cum ar fi vrut să tropăie ca să și le încălzească dar neîndrăznind să facă zgomot noaptea.

— Nu, n-am auzit, zise Edwin, cu un calm prefăcut. Ce accident ?

Perspectiva lucrurilor părea să se schimbe ; boala mătușii Hamps trecea pe planul al doilea, o teamă precisă și cunoscută părînd să fie înlocuită de o frică mai cumplită, pentru că era frica de necunoscut.

— Știrea a apărut în ultima ediție din „Signal" ! protestă Benbow, jignit parcă în mîndria lui.

— N-am văzut ziarul ! Ce s-a întîmplat ?

Și Edwin gîndi : „Oare mai moare cineva ?"

— Roata-volant s-a spart. Ingpen inspecta atelierul de lîngă sala motoarelor. O parte din volant a zburat și o piuliță care s-a desprins i-a intrat în burtă.

— Atelierul cui ?

Albert răspunse pe un ton degajat :

— Al meu.

— Și cum se simte Ingpen ?

— A fost operat și Stirling i-a scos piulița. Firește că n-au știut ce este, pînă cînd n-au scos-o. Și acum Ingpen vrea să te vadă imediat. De-aia am venit.

— Unde se află ?

— La spital.

— La Pirehill ?

— Nu. La Clowes — pe Moorthorne Road, știi.

— Se simte bine ?

— E foarte slăbit. Abia poate să șoptească Dar te vrea pe tine. Eu am stat practic tot timpul acolo.

Edwin își luă paltonul din cuier.

— Am avut de furcă pînă te-am găsit, continuă Benbow. Habar n-aveam că erați plecați cu toții de acasă. I-am trezit aproape pe toți cei de pe Hulton Street tot întrebînd de voi. Pînă la urmă vecinul tău Smiths a ieșit și mi-a spus că soția ta cu George sînt plecați la Londra și că tu ești aici.

— Mă întreb cine le-o fi spus *lor* ! mormăi Edwin, în timp ce Albert îl ajuta să-și îmbrace paltonul. Trebuie s-o anunț pe Maggie. Avem o bolnavă aici, știi.

— Oh ?

— Da. Mătușica. Ceva neașteptat. Se pare că-i este mai rău în noaptea asta. O vegheam în timp ce Maggie se dusese să doarmă puțin. Avea de gînd să trimită după Clara mîine dimineață. Mă duc pînă sus la Maggie.

După ce prezentă astfel faptele ca soții Benbow să nu se simtă jigniți, Edwin se îndreptă spre scară. Maggie, îmbrăcată, se și afla în capul scării, atentă, neliniștită, pregătită.

— Albert, tu ești ?

După cîteva explicați murmurate în șoaptă, Edwin și Albert plecară ; și în timp ce ieșeau, Maggie, cu un glas mai istovit, dar vesel și mieros, strigă după ei cît de bine i-ar părea și de ce mare ajutor i-ar fi dacă Clara ar putea veni dimineața devreme.

Micul spital Clowes se afla în partea de sus a orașului, dincolo de parc, lîngă gară și nu departe de dîmbul Moorthorne. În dosul tufișurilor, prin care șuiera și foșnea vîntul rece și umed al nopții, el părea încă foarte nou și cărămiziu sub razele palide ale lunii. Într-adevăr, nu era mai vechi decît parcul și bazinele de înot din apropiere, și orașul Bursley nu-și pierduse încă mîndria naivă de a avea un spital. Nu cu mulți ani în urmă,

acest oraș de treizeci și cinci de mii de locuitori era nevoit să-și trimită toate „cazurile" la dispensarul din Pirehill, cale de cinci mile cu trăsura. Albert Benbow, cu satisfacția celui care cunoștea locurile, îl conduse pe Edwin pe o alee mărginită de tufișuri, pînă la intrarea laterală pentru pacienți. Împinse o ușă neagră, intră într-un vestibul luminat, și cu gesturi sigure de proprietar îl invită pe Edwin să-l urmeze. O femeie grasă, arătînd ca o slujnică îngrijită, stătea pe un scaun în vestibul, lîngă radiator. Îi făcu semn lui Albert, ca o veche cunoștință, să meargă mai departe, și Albert dădu din cap ca între conspiratori. Edwin fu surprins că această femeie între două vîrste nu trăda prin nimic că s-ar afla în mijlocul unor întîmplări neobișnuite. Se purta foarte firesc și nepăsător. Iar Edwin avea senzația că se mișcă într-o stranie lume nocturnă — o lume care coexistase dintotdeauna cu a sa, dar de care pînă atunci nu știuse nimic. Trecînd prin oraș, și ascultîndu-l absent pe Albert care-i povestea cum fusese rănit Ingpen și ce avarii erau la atelier, și se apăra împotriva unor acuzații nerostite, înțelese că străzile tăcute trăiau încă mult timp după miezul nopții — în multe dintre ferestrele luminate ici-colo, și în mișcările unor trecători ce păreau misterioși dar care nu se furișau. I se părea că atenta la enigme pe jumătate voalate ale nefericirii sau dragostei. La celălalt capăt al firului aventurii se afla camera austeră a mătușii sale, cu Maggie veghind indiferentă la ultimele rămășițe ale unei vitalități senile, iar în capătul acesta se afla spitalul, plin de vibrații necunoscute, tulburătoare, și Tertius Ingpen așteptîndu-l ca să treacă asupră-i o răspundere sau ca să-i împărtășească o taină.

Pe palierul unei scări golașe pe care o urcară la capătul unui coridor întunecat, se afla un culoar lung și răsunînd a gol, luminat de cîte o lampă mică la fiecare capăt. Din dosul unei uși întredeschise răsună o tuse, umplînd noaptea și culoarul. Și apoi, la o altă ușă, apăru o infirmieră înaltă, subțire și blondă, îmbrăcată în albastru și alb, cu buze subțiri și un ușor zîmbet rece și disprețuitor.

— A venit domnul Clayhanger, soră ! murmură Albert Benbow, scoțîndu-și șapca, cu o strîmbătură lingușitoare și pompoasă în același timp.

Edwin credea că cunoaște din vedere pe toată lumea din oraș, de la un anumit nivel social în sus, dar nu își amintea să fi văzut vreodată chipul acestei infirmiere.

— Cum se simte ? întrebă el stîngaci, răsucindu-și pălăria în mîini.

Tînăra se mulțumi doar să ridice din sprîncene.

— Nu trebuie să stați mult, zise ea afectat dar destul de tare, cu un glas care se potrivea cu buzele.

— Oh, nu, n-am să stau !

— Cît despre mine, mai bine rămîn afară ! zise Benbow.

Edwin o urmă pe infirmieră într-o odaie întunecoasă, în care principala mobilă părea să fie un paravan. În dosul paravanului se afla un pat, și pe pat, în întunericul adînc, zăcea o formă omenească sub o pătură întinsă fără nici o cută. Edwin recunoscu mai întîi barba lui Ingpen, apoi chipul foarte palid, solemn, și fără ochelarii obișnuiți. Din tot corpul numai ochii i se mișcau. Cînd Edwin se apropie de pat, umbra lui, proiectată de o lampă îndepărtată, se așternu asupra lui Ingpen.

— Ei, bătrîne ! începu el stingherit. Frumoasă treabă ! Ia spune, cum te simți ?

Privirea mută, cercetătoare și plină de teamă a lui Ingpen, îi întrerupse vorbele stîngace. Era ca și cum i-ar fi spus mustrător : „Nu-i vreme de politeturi". După ce păru să se convingă că Edwin era Edwin, Ingpen își întoarse ochii către infirmieră :

— Apă ! șopti el.

Infirmiera clătină din cap.

— Nu încă, răspunse ea cu blîndă indiferență.

Ochii lui Ingpen rămaseră o clipă îndreptați asupra ei, și apoi se întoarseră spre Edwin.

— Ed, șopti el, uitîndu-se din nou spre infirmieră, care își întoarse privirea dar nu se clinti.

Edwin se aplecă asupra patului.

— Ed, repetă Ingpen, pronunțînd rar, du-te la biroul meu. În sertarul de sus al biroului din odaia mea sînt

cîteva fotografii și scrisori... Arde-le... Chiar în noaptea asta... Înțelegi ?

Edwin se simți profund mișcat. În emoția lui se amestecau mîndria pentru încrederea lui Ingpen, uimirea față de această bruscă dezvăluire, atît de neașteptată, și un fior romantic.

Gîndi : „Omul ăsta e pe moarte !“ Și aproape că îl copleși senzația tragică a acestei lumi nocturne care veghea.

— Da, zise el. Altceva ?

— Nu.

— Dar cheile ?

Ingpen îl privi iarăși lung.

— Pantaloni.

— Unde-i sînt hainele ? o întrebă el pe infirmieră, pe buzele căreia flutură un zîmbet ironic.

— Oh ! Or să vă spună jos. Acum ar fi bine să plecați.

În timp ce ieșea din odaie, Edwin putea simți privirea lui Ingpen urmărindu-l. Se revoltă în sinea lui împotriva atitudinii nemiloase a infirmierei. I se părea cumplit că trebuia să-l abandoneze pe Ingpen pentru tot restul nopții, lipsit de apărare, în fața tiraniei reci a acestei femei, a cărei putere asupra suferindului era tot atît de absolută ca și a unui monarh oriental, nepăsător la opinia publică, asupra celui din urmă sclav. Nu putea suporta să și-l imagineze pe Ingpen și pe infirmieră rămînînd singuri împreună.

— N-are voie să bea ? nu se putu stăpîni să nu întrebe de la ușă.

— Ba da. Din cînd în cînd.

Grozav ar fi vrut să se răfuiască cu infirmiera. Își închipuia un șir nesfîrșit de suferinzi la cheremul nepăsării ei îngrozitoare, dușmănoase. Cine o lăsase să se facă infirmieră ? Devenise infirmieră numai ca să se răzbune pe omenire ? Apoi își aminti de duioșia pătimașă, reconfortantă cu care îl îngrijise Hilda cînd fusese bolnav — trecuseră mulți ani de cînd nu mai fusese cu adevărat bolnav. Ceea ce i se întîmpla lui Ingpen nu i s-ar putea întîmpla lui, pentru că Hilda stătea veșnic între el și asemenea grozăvii. Își zise că un burlac era

cea mai jalnică ființă de pe pământ. Și jalea înfricoșătoare, dureroasă a vieții îl copleși... Orașul adormit; mătușa Hamps în pragul veșniciei; Minnie tremurînd sub amenințările propriului ei trup; Hilda culcată într-o odaie pe care el n-o văzuse niciodată; și Ingpen...!

— Repede te-ai întors! îi spuse Albert Benbow pe coridor.

Edwin tresări la aceste cuvinte.

— Cum crezi că se simte? întrebă Albert.

— Nu știu! răspunse Edwin. Ascultă, trebuie să-i caut hainele — jos.

— Oh! Asta era, deci? Portofel! Chei! Nu?

II

Edwin fusese o dată în biroul lui Tertius Ingpen, la capătul lui Crown Square, în Hanbridge, dar niciodată în odaia lui închiriată la ultimul etaj al aceleiași clădiri. Vreme de șaptezeci sau optzeci de ani casa fusese o clădire cu patru etaje scunde; dar un nou proprietar socotind că dezvoltarea arhitecturală a orașului îl transforma într-o metropolă și hotărît să participe și el cu un minimum de cheltuieli, unise primele două nivele într-unul singur, le acoperise pe dinafară cu teracotă cafenie, și obținuse astfel un magazin semeț a cărui chirie întrecea fosta chirie a întregii case.

Proprietarul știa că trecătorii nu se uită la fațadă mai sus de parter, așa că socoti orice înfrumusețare mai sus de acel nivel curată risipă. Magazinul fusese închiriat unui negustor de ceai care distribuia tuturor cumpărătorilor tot felul de vase și obiecte utile, cum ar fi tăvi de ceai. Biroul lui Ingepn și biroul unui avocat se aflau la primul etaj, fost al doilea; al doilea etaj era sediul Societății Etice din Hanbridge și din district; ultimul etaj era pe moment neînchiriat, cu excepția camerei lui Ingpen. Nimeni în afară de Ingpen nu mai dormea în această clădire, iar el rămînea acolo peste noapte destul de rar.

Potrivi fără greutate cheia de la intrarea laterală, la lumina felinarului cu trei becuri de gaz și cu oglinzi, pe care consiliul comunal, pentru a fi în măsura strălucirii noii primării, îl instalase în Crown Square. Broasca, lucru neobișnuit, funcționă ușor. Edwin intră oarecum pe furiș, ca un răufăcător, deși în Crown Square și pe celelalte străzi și piațete vizibile de acolo nu se zărea țipenie de om. Orologiul iluminat al vechii primării din partea de sus a piațetei arăta patru fără douăzeci și cinci. Imediat în dosul ușii pornea o scară nouă, foarte lungă și cam strîmtă, pe care Edwin o cunoștea. Închise ușa, suprimînd într-o clipă lumina de afară și orașul, și aprinse un chibrit în clădirea pustie. Venise pe jos de la Bursley pînă la Hanbridge și cum începu să urce scările, simți o imensă oboseală, atît fizică cît și psihică. Nenorocirea care-l lovise pe Ingpen aproape că i-o izgonise din minte pe mătușa Hamps ; dar pe Minnie nu i-o izgonise. Jalea și indignarea se luptau în el, și atît Ingpen cît și Minnie își aveau partea lor. Amîndoi erau niște victime. Minnie era fără îndoială o toantă, și el era pe cale să afle, poate, în ce măsură fusese și Ingpen un tont.

Fiecare pas răsuna tare pe podelele casei pustii. După ce folosi mai multe chibrituri și ajunse în sfîrșit la ultimul șir de trepte, Edwin se întrebă cum avea să-și dea seama care era odaia lui Ingpen fără a încerca cheia la toate ușile pînă cînd o va nimeri pe cea bună. Dar odată ajuns pe palierul de sus nu mai avu nici o greutate, căci văzu o carte de vizită a lui Ingpen, înfiptă cu un ac pe prima ușă. Un chibrit îi arse degetele și se stinse tocmai cînd găsea cheia potrivită în legătura de chei a lui Ingpen. Și atunci, în bezna completă, zări o dîră de lumină sub ușa în fața căreia se oprise. Într-o clipă își uită toată oboseala. Inima îi bătea cu putere. Un spărgător ? Sau Ingpen lăsase becul cu gaz aprins ? Dar Ingpen nu putuse lăsa gazul aprins căci, potrivit lui Albert Benbow, el fusese în Bursley toată după-amiaza. Cu multă grijă, și simțindu-se disperat dar și înfricoșat, aprinse încă un chibrit și reuși să deschidă ușor ușa, care nu era încuiată.

De îndată ce i se înfățișă ochilor interiorul luminat al odăii, tresări și apoi se înroși ca para. Pe un șezlong de pai, lîngă căminul de gaze, dormea întinsă o tînără fată. Nu-i putea vedea fața, care era întoarsă spre perete, departe de becul de gaz care atîrna din tavan deasupra unui birou vechi ; dar părea zveltă și grațioasă, și ceva în poziția aceea de abandon inconștient o făcea adorabil de atrăgătoare. Pălăria și mănușile îi erau aruncate pe birou, iar pelerina fusese întinsă pe un scaun. Toate aceste obiecte colorate, intime — prelungiri ale veritabilei personalități a fetei — aveau darul să completeze plăcut mobilierul unei odăi care apărea altfel destul de goală. Un pat îngust în colțul cel mai îndepărtat, transformat în sofa cu ajutorul unei pături verzi care-l acoperea ; o bucată pătrată de covor verde, lăsînd să se vadă la margini dușumeaua nelustruită ; biroul și trei scaune ; un cuier rudimentar într-un alt colț, ascuns de o perdea de stambă ; un geamantan ; cîteva gravuri neînrămate pe pereți ; un ceas deșteptător pe polița căminului — nimic altceva nu mai exista în camera în care dormea Ingpen cînd se făcea prea tîrziu sau era prea obosit ca să se ducă acasă. Dar nici nu avea nevoie de altceva. Odaia era perfectă — și totul din pricina fetei. O imensă invidie plină de admirație față de Ingpen îl cuprinse văzînd aici realizarea unui vis care în comparație cu căsnicia apărea ca poezia față de proză. Poate că Ingpen condamna femeile și căsnicia cam exagerat și neîntemeiat ; dar, în orice caz, știuse să-și aranjeze viața și să-și țină gura. Avea întreaga libertate masculină lipsită de griji pe care i-o dăduse situația sa, — și ca fundal acest fenomen adorabil ! Tînăra asta, încrederea ei, abandonul, discreția, urechea albă care i se zărea prin păr — toate erau ale lui ! Îl uluia cum tocmai în cele Cinci Orașe poate exista atîta romantism — căci Edwin avea părerea vagă, comună tuturor localnicilor, că în districtul lor natura umană, în deplina ei înflorire, era lipsită de anumite caracteristici. Astfel, el își putea închipui o natură umană murind de dragoste în Manchester, dar nicicînd în cele Cinci Orașe. Chiar și eventualele divorțuri, care dădeau savoare vieții din

cele Cinci Orașe, păreau lipsite de farmecul misterios al tuturor celorlalte divorțuri.

Gîndi : „Oare să mă fi trimis aici fiindcă o aștepta pe ea ? Poate că scrisorile din birou au fost doar un pretext — și n-a putut să-mi destăinuie mai mult. În orice caz, va trebui să-i spun și ei."

Se simțea extrem de stînjenit, incapabil să facă față situației, atît de uluitoare și neașteptată. Totuși, nu-i trecu prin cap nici o clipă să plece.

Cu timiditate, făcu cîțiva pași în odaie, cu pălăria în mînă, iar fata se mișcă prin somn, și scîrțîitul șezlongului o trezi.

— Oh ! Tertius ! murmură ea, pe jumătate adormită.

Glasul nu-i plăcu lui Edwin. Îi amintea de glasul infirmierei pe care tocmai o părăsise.

Răsucindu-se, fata își dădu seama că cel care intrase nu era Tertius Ingpen. Scoase un țipăt scurt, slab, apoi își reveni și, dintr-o singură mișcare, sări în picioare, perfect stăpînă pe ea și în defensivă.

— Nu te speria ! Nu te speria ! zise Edwin. Domnul Ingpen mi-a dat cheile și m-a rugat să vin aici și să-i aduc niște acte de care are nevoie... Nădăjduiesc că nu te-am speriat. Nu știam...

Era bătrînă ! Era bătrînă ! Adică, nu era fata pe care o văzuse adormită. Dacă ar fi rămas burlac, i-ar fi dat cam treizeci și doi de ani, dar acum știa destule încît să fie sigur că avea mai mult. Nu se mișca deloc grațios. Expresia chipului palid nu era plăcută. Gesturile nu aveau eleganță. Și n-ar fi putut să-și joace rolul în idila pe care el o bănuise. În plus, rochia era sărăcăcioasă, neîngrijită. Dar, în primul rînd, femeia era bătrînă. Dacă ar fi fost tînără, Edwin ar fi trecut peste toate celelalte. Romantismul nu fusese distrus în întregime, dar rămăsese prea puțin din el.

Se gîndi, disprețuitor și decepționat : „Asta-i tot ce-a putut găsi el ?"

Și cele Cinci Orașe coborîră iar în stima lui pe locul umil de dinainte.

Necunoscuta spuse cu un rîs prostesc, nervos :

— Am venit să-l văd pe domnul Ingpen. Nu știa că vin. Și cred că, tot așteptîndu-l, probabil am ațipit.

Se putea să fie adevărat, dar lui Edwin i se părea ceva de-a dreptul prostesc.

Femeia își luă pălăria și apoi pelerina.

— Îmi pare rău, dar trebuie să-ți spun că domnul Ingpen a avut un accident, zise Edwin.

Ea se opri, cu amîndouă mîinile deasupra capului, potrivindu-și pălăria.

— Un accident? Nimic serios?

— Oh, nu! Nu cred, minți el. Un accident la atelier. A trebuit să fie dus la spitalul Clowes din Bursley. Tocmai vin de-acolo.

Ea îi mai puse cîteva întrebări, grăbindu-se între timp să termine cu îmbrăcatul. Dar Edwin înțelese scîrbit că n-o prea interesa accidentul. E-adevărat, el îl minimalizase, dar ea n-ar fi trebuit să se lase convinsă atît de ușor. Trebuia să-și închipuie că era foarte grav.

— Nădăjduiesc că se va face bine curînd, zise ea, apucîndu-și mănușile și îndreptîndu-se spre ușă. Noapte bună! și rîse prostește, într-un fel caraghios pentru o femeie de vîrsta ei; apoi se opri. Cred că sînteți un adevărat domn și n-o să pomeniți nimănui că m-ați găsit aici, zise ea cu o penibilă încercare de respectabilitate. A fost o pură întîmplare. Pot explica cu ușurință, dar știți cum e lumea!

Ce expresie — „Cred că sînteți un adevărat domn"!

El roși și îi dădu asigurările cerute.

— Pot să te conduc pînă la ieșire? zise apoi făcînd un pas înainte.

— Nu, mulțumesc!

— Dar nu poți deschide ușa.

— Ba da, pot.

— Scările sînt întunecoase.

— Vă rog să nu vă faceți griji, zise ea sec, pe tonul unei femei jignite de curtoazia unui bărbat călătorind în același compartiment de tren.

El îi auzi zgomotul pașilor tot mai stins pe scări în jos.

Închizînd ușa, se duse la fereastră și trase la o parte oblonul. Poate că va traversa piața. Dar femeia nu traversă piața, care rămase pustie, în afară de felinarele umile, dominate de orologiul luminat de pe frontonul

vechii primării. Unde se dusese ? De unde apăruse ? Accentul ei nu avea nimic deosebit. Era măritată, celibatară sau văduvă ? Poate că avea vreo calitate ascunsă, stranie și seducătoare, pe care el nu o observase... Văzu din nou silueta zveltă întinsă pe șezlongul de pai... La urma urmei, era o femeie, și stătuse în odaia lui Ingpen, așteptîndu-l !

Mai tîrziu, așezat în fața sertarului deschis al vechiului birou, strîngînd laolaltă scrisori și fotografii — fotografii de-ale ei în atitudini studiate, făcute la Oldham ; scrisori cu un scris de femeie — se simți impresionat de cumplitele, și totuși minunatele, nepotriviri ale lucrurilor. Simpla vedere a scrisorilor (din care avu grijă să nu descifreze nici măcar un cuvînt, nici măcar o semnătură) aproape că îl făcu să plîngă ; fotografiile erau tragice prin intolerabila evanescență a vieții. Și Tertius Ingpen, care zăcea acum pe un pat de spital, voise ca aceste documente ale unei pasiuni, sau ale unui capriciu, să fie arse. De ce ? Să fie oare adevărat că Ingpen era pe moarte ? Mai bine le-ar păstra. Nu, trebuiau arse. Se ridică și se chinui să le ardă, pe rînd, într-o lopățică deasupra grătarului care închidea soba cu gaze — și în curînd odaia se umplu de fum... De ce nu-i spusese și ei cît de grav era accidentul lui Ingpen ? Ca să simplifice și să scurteze întrevederea, ca să n-aibă necazuri ; de-asta ! Dar ea va afla în curînd !

Privirea îi fu atrasă de o gravură de pe perete, deasupra patului — un exemplu clasic de sentimentalism al pictorului Marcus Stone : un cavaler luîndu-și rămas bun de la o tînără fecioară într-o grădină în terase. Era o teribilă incriminare a lui Tertius Ingpen, care discuta atît de fluent, cu atîta aplomb intelectual, cu atîta detașare și cu un cinism ieșit din comun. Era ca o rază ce dezvăluia cine știe ce tainic ungher lamentabil din sufletul acestui bărbat. Atîrnase pe perete gravura pentru că îi făcea plăcere ! Bietul de el ! Dar Edwin ținea la el. Se hotărî să treacă din nou pe la spital, înainte de a se întoarce la mătușa Hamps. Nu se putea să moară ! Dacă doctorul sau infirmiera șefă ar fi crezut că era în primejdie, i-ar fi anunțat rudele. Dar poate că era acum pe moarte. Poate că murise. Probabil că sim-

ţise apropierea morţii, căci altfel nu i-ar fi cerut lui Edwin să-i facă un asemenea serviciu... Cîtă încredere emoţionantă, admirabilă avusese el în loialitatea unui prieten!

Edwin stinse gazul din sobă, care scoase o pocnitură, aprinse un chibrit căscînd de i se rupeau fălcile, stinse lampa şi părăsi casa.

III

— Ascultă! Aş vrea puţin ceai, *acum!* zise Edwin scurt dar rugător către Maggie, care îi deschise uşa la mătuşa Hamps.

Era aproape opt. Fusese iarăşi pe la spital şi, după ce-i comunicase în cîteva cuvinte lui Ingpen ce făcuse, mai rămăsese acolo cîtăva vreme. Starea bolnavului era neschimbată. Edwin nu-i povestise nimic despre femeia pe care o găsise în camera lui. La şase, infirmiera şefă intrase în odaia bolnavului; iar sora de noapte, din clipa aceea pînă la şapte, cînd ieşise din tură, se purtase cu totul altfel. Edwin o cunoştea vag pe infirmiera şefă, care era o femeie simpatică dar ciudat de pesimistă — ţinînd seama de înfăţişarea ei sănătoasă şi robustă.

— Apa fierbe, îi spuse Maggie pe un ton liniştitor, şi dispăru de îndată în bucătărie.

Edwin gîndi: „Sînt unele lucruri pe care fata asta le înţelege!"

Nu îşi manifestase nici o curiozitate, nu-şi arătase dorinţa de a-i împărtăşi veşti, pentru că înţelesese imediat că Edwin era, sau îşi închipuia că este, la capătul răbdării. Cu o înţelepciune simplă, neîntrecută, Maggie îşi spusese: „A umblat toată noaptea, şi nu e obişnuit cu aşa ceva." Simţi că în clipa aceea Maggie era mai chibzuită şi mai apropiată de el decît oricine pe lume.

— Vino în sufragerie, strigă ea din bucătărie.

Şi în mica sufragerie ardea focul! Era ca o fiinţă vie, primitoare. Faţa de masă fusese întinsă, lampa aprinsă. Pe masă îl aşteptau felii de pîine proaspătă unse cu unt. Fusese de ajuns o vorbă, un ton, o privire a

sa, cu o seară mai înainte, ca sufrageria să fie din nou folosită! Din fericire, vîntul de afară ajuta focul din cămin să ardă bine. Abia se aşezase Edwin în faţa focului, cînd Maggie intră cu ceainicul. Şi la vederea lui, Edwin se simţi salvat. Mai înainte chiar ca ceaiul să fi fost turnat, îi şi izgonise ca prin farmec cumplita oboseală fizică şi îngrozitoarea epuizare morală care aproape că il copleşiseră pe drumul de la spital, prin dimineaţa rece şi umedă.

— Ce vrei să mănînci? întrebă Maggie.

— Nimic. N-aş putea să înghit nimic chiar dacă aş şti că mor.

— Poate că o să iei totuşi o felie de pîine cu unt, mai tîrziu, zise Maggie cu blîndeţe.

El clătină din cap.

— Ea cum se mai simte?

— Mai rău, zise Maggie. Dar bine că a adormit.

— Cine-i acum cu ea? Minnie?

— Nu. Clara.

— Oh! A venit Clara?

— A venit de la şapte.

Edwin sorbea ceaiul divin. După cîteva înghiţituri, îi povesti lui Maggie pe scurt despre Tertius Ingpen, spunîndu-i că fusese apoi nevoit să se ducă pînă la Hanbridge, „cu o treabă" pentru Ingpen.

— Acum te simţi mai bine? întrebă ea după cîteva clipe.

El dădu din cap şi începu să muşte din pîinea cu unt.

— Dar tu ai dormit măcar puţin? mormăi el, mestecînd.

— Oh, da! Un pic, răspunse ea voioasă, ieşind din odaie.

Edwin îşi mai turnă puţin ceai şi apoi se aşeză pe singurul fotoliu din încăpere, ca să chibzuiască puţin înainte de a urca şi apoi de a se duce la atelier.

Abia cînd se trezi îşi dădu seama că dormise. Ceasornicul de porţelan de pe cămin (un dar de ziua de naştere din partea Clarei şi a lui Albert) arăta unsprezece şi cinci. Neavînd nici o încredere în ceasornicul acela ieftin şi oribil, se uită la ceasul său de buzunar — dar se oprise pentru că nu fusese întors. Focul era aproape

stins. Principalul său gînd era: „Nu se poate să fie unsprezece, fiindcă nu m-am dus la atelier, şi nici n-am trimis vorbă că nu mă duc!“ Se ridică grăbit şi ajunse la uşă, cînd auzi un glas pe scări şi rămase locului ca vrăjit. Părea să fie glasul, elocvent şi foarte clerical, al reverendului Christian Flowerdew, noul conducător al bisericii metodiste wesleyene din Bursley. Glasul spunea: „Nădăjduiesc să fie aşa!“ şi apoi făcu o remarcă sonoră despre vreme care, aşa rea cum era, nu putea fi altfel în acest anotimp al anului. Apoi se auzi glasul lui Maggie. De îndată ce uşa de la intrare se închise, Edwin scoase cu grijă capul din sufragerie.

— Cine a fost? murmură el.

— Domnul Flowerdew. Ea l-a chemat, şi Albert a trimis după el dis-de-dimineaţă.

Maggie intră în odaie şi închise uşa.

— M-a furat somnul, zise Edwin.

— Da, ştiu. N-am vrut să te scol. Sînt cu toţii aici.

— Care toţi?

— Clara şi copiii. Mătuşica a cerut să-i vadă pe toţi. Au aşteptat în salonaş ca să plece domnul Flowerdew. Bert nu s-a mai dus azi la şcoală, pentru orice eventualitate — şcoala e prea departe. Pe ceilalţi Clara i-a adus de la şcoală, în afară de Rupy, firește — care încă nu merge.

— Doamne sfinte! În viaţa mea n-am văzut atîtea fiinţe morbide. Cred că le face plăcere.

O puteau auzi pe Clara conducîndu-şi trupa în sus pe scară.

— Ar fi bine dacă te-ai duce şi tu sus, zise Maggie stăruitor.

— Mai bine m-aş duce la atelier — aici n-am nici un rost. Cît e ceasul?

— Trecut de unsprezece. Eu zic totuşi să te duci sus.

— A întrebat de mine?

— Oh, da. În unele momente întreabă tot timpul de tine. Dar apoi mai uită o bucată de vreme.

— În orice caz, trebuie să mă spăl şi să-mi schimb gulerul.

— Foarte bine. Spală-te.

— Acum cum se simte?

— Nu vrea să mănînce nimic.

Cînd Edwin împinse cu teamă ușa dormitorului, odaia părea plină de lume. Peste capetele copiilor îngrămădiți, se înălțau Clara și Albert. De îndată ce Albert, vigilent, îl zări pe Edwin, îi făcu un semn conspirativ și se apropie grăbit de ușă, trăgîndu-l din nou afară pe Edwin.

— Nu știam că ești și tu aici, murmură Edwin.

— Ascultă, șopti Albert, a făcut vreun testament?

— Nu știu.

Ușa dormitorului se întredeschise și apoi Clara, în rochia ei de dimineață destul de ponositǎ, se furișă afară.

— Nu știe, o lămuri Albert pe Clara.

Fața frumoasă a Clarei se încruntă puțin pe cînd îl întreba pe un ton tăios și nemulțumit:

— Atunci, cine știe?

— Eu îmi închipuiam că *tu* știi, zise Edwin.

— Eu! Știi că-mi place! N-a mai vorbit cu mine de luni de zile, nu-i așa, Albert? Și-apoi, știi că niciodată nu i-a plăcut să vorbească de astfel de lucruri.

— Ce fel de lucruri?

— Ei, știi tu.

Era adevărat. Mătușa Hamps nu discutase niciodată cu nimeni despre averea ei, sau despre dispozițiile sale testamentare. Și nimeni nu îndrăznise să-i amintească vreodată asemenea subiecte.

— Nu crezi că ar fi bine s-o întrebi? zise Clara. Albert e de părere că ar trebui.

— Nu, n-am s-o fac, zise Edwin, scurt și răspicat.

— Ei, atunci o s-o fac eu, hotărî Albert.

— Dar nu atîta timp cît sînt eu aici! se răsti Edwin, amenințător. Dacă vrei să întrebi pe cineva de testamentul lui, trebuie s-o faci înainte ca omul să fie pe moarte. Nu vă dați seama că nu se poate s-o sîcîiți acum cu testamentul?

Era profund dezgustat. Se gîndi la patul de suferință al doamnei Hamps, apoi la patul de suferință al lui Tertius Ingpen, la femeia găsită în toiul nopții în odaia lui Ingpen și la întîmplarea cu Minnie; și nerușinarea abjectă a lui Albert și a Clarei îi făcu scîrbă. Se întrebă dacă exista vreo împrejurare destul de solemnă ca să-i facă să se poarte cu oarecare distincție și demnitate. Cît

despre el, dacă ar fi cîștigat o avere vorbindu-i în acel moment de afaceri mătușii Hamps, ar fi preferat mai degrabă s-o piardă.

— Văd că nu mai e nimic de spus, oftă Clara.

În ochii Clarei și ai lui Albert, Edwin citi ură și pizmă. Îndeosebi Clara nu-l iertase niciodată că-l împiedicase pe tatăl lor să verse bani în ciurul acesta fără fund care era Albert ; și nu-l ierta nici pentru limba ascuțită a Hildei, și nici pentru reușita lui în viață. Și amîndoi bănuiau că fie Maggie, fie mătușa Hamps îi spusese că Albert neglijase să plătească dobînda, așa că la ura și la pizma lor se adăuga și teama.

Intrară toți trei în dormitor, unde copiii fuseseră lăsați doar cîteva momente. Rupert, cu un paltonaș nou albastru cu nasturi aurii, aproape că se cățărase pe pat ; se puteau vedea mîinile palide, brăzdate de vine, ale mătușii Hamps ținîndu-l de mîna dreaptă ; Rupert crescuse mult de tot, și se părea că uitase cu totul de vremea cînd avea doi ani. Ceilalți, arătînd și ei schimbați, stăteau în picioare, cîte doi de fiecare parte a patului — Bert cu mica Clara în dreapta, și Amy cu Lucy în stînga. Lucy plîngea, iar Amy își ștergea încetișor lacrimile. Bert, acum o matahală de băiat, urma să termine școala de Crăciun, dar mai era încă socotit copil printre ceilalți. Mica Clara se răsuci, iar Bert se întoarse mai greoi, ca să-i vadă intrînd pe cei mari.

— Oh ! A venit unchiul Edwin !

— Edwin !

— Da, mătușico !

Valorile morale din începere se schimbară într-o clipă, ca urmare a tonului cu care mătușa Hamps murmurase „Edwin". Toți cei din familia Benbow știau, și Edwin însuși o știa, că intrase în scenă un personaj de maximă importanță în ochii mătușii Hamps. Ceilalți trecură pe planul al doilea, și chiar și strînsoarea mătușii Hamps pe mîna lui Rupert slăbi, iar copilul, după ce o sărutase mai înainte, se lăsă să lunece jos de pe pat. Edwin se apropie și, peste capetele copiilor și printre draperiile întunecate, zări în cele din urmă chipul muribundei, ca un chip de păpușă senilă printre cuverturi

și așternuturi în neorînduială. Ochii adînciți în orbite păreau să-i ardă sub fruntea albă și părul cărunt și rar ; obrajii, încă rotunzi, aveau cîte o mică pată roșie ; gura, deschisă, era parcă surpată înăuntru, iar bărbia, încă rotundă ca și obrajii, îi atîrna. Respirația zgomotoasă a mătușii Hamps, ca și privirea rătăcită a ochilor, trădau o teamă cumplită, pînă în străfundul sufletului.

— Eh ! făcu ea, cu o voce subțiratică, sacadată și extrem de slabă. Credeam... că... te-am pierdut.

Și mîna ei căuta să apuce ceva.

— Nu, nu, zise Edwin, aplecîndu-se spre ea, între mica Clara și Rupert.

— Îți caută mîna, Edwin, zise Clara.

El îi apucă iute degetele fierbinți ,firave, care păreau să se agațe de el, căutînd sprijin.

— Ai fost... la atelier ? întrebă mătușa Hamps, de parcă răspunsul la întrebarea ei urma să pună capăt tuturor necazurilor.

— Nu, zise el. Nu încă.

— Ei ! Foarte bine ! Foarte bine ! murmură ea, părînd impresionată de o nouă dovadă a înțelepciunii lui Edwin.

— Am dormit puțin.

— Cum ?

— Am dormit puțin, repetă el mai tare.

— Ei ! Foarte bine ! Foarte bine... Îmi pare atît de bine... că au venit copiii să mă vadă... Amy, tu m-ai sărutat ?

Și se uită la Amy cu severitate, de parcă ar fi văzut-o prima oară.

— Da, mătușico.

Și apoi Amy începu să plîngă.

— Mai bine luați-i de aici, îi sugeră Edwin în șoaptă lui Albert. E cam prea mult pentru ea. De abia a plecat pastorul, după cum știi.

Albert, ascultător, dădu porunca, și întreaga odaie se puse în mișcare.

— Ei, copii, copii ! îi chemă mătușa Hamps.

Cu toți se opriră în loc, așteptînd.

— Copii... fiți binecuvîntați că ați venit ! Dacă o să creșteți mari... să fiți buni ca mama voastră... e tot ce

vă cer... ce vă cer... Mama voastră și cu mine... nu ne-am certat niciodată... așa-i, mămico ?

— Da, mătușico, zise Clara cu un zîmbet dulce, mișcător, care-i accentua farmecul fragil al chipului.

— Niciodată... de cînd mămica voastră era... micuță ca voi.

Mătușa Hamps rămase uitîndu-se în tavan, în timp ce răsufla anevoie, și apoi zîmbi o clipă copiilor ce păraseau pe rînd odaia. Rupert rămase la urmă, cu ochii la maică-sa. Contrastul dintre pruncul acesta rumen și sănătos, și bătrîna muribundă i se păru patetic lui Edwin. Clara, cu un gest minunat și un zîmbet liniștitor, îl ridică în brațe pe voinicul Rupert, îl sărută și o porni cu el spre ușă, pe cînd mătușa Hamps se uita în extaz la mamă și fiu.

— Edwin !

— Da, mătușico ?

Rămaseseră singuri. Ea tot îl mai ținea de mînă. Glasul îi suna foarte slab, și Edwin se aplecă și mai mult spre ea, sub bolta draperiilor, care păreau că se înalță sus, deasupra lor.

— Ai primit veşti de la Hilda ?

— Nu încă. Poate cu poșta următoare.

— E vorba de ochii lui George, nu ?

— Da.

— A făcut foarte bine... foarte bine. Așa e Hilda. Nădăjduiesc... și mă rog... cu ochii băiatului... să nu fie nimic rău.

— Oh, da ! adeveri Edwin. Nu-i mai nimic.

— Crezi tu așa ? și avea aerul să se agațe de răspunsul lui.

El încuviință.

— Slavă Domnului ! oftă ea adînc, de ușurare.

Edwin se gîndi : „Cred că pasiunea vieții ei au fost rudele.“ Și rămase impresionat de intensitatea acestei pasiuni.

— Edwin !

— Da, mătușico ?

— Fata aia... a plecat ?

— Cine ? întrebă el, și adăugă mai incet : De Minnie vorbești ?

Căci i se părea că glasul lui suna prea puternic, prea sănătos și apăsat față de murmurul ei slab.

Mătușa Hamps încuviință.

— Da, Minnie.

— Nu încă.

— Dar pleacă ?

— Da.

— Pentru că nu am încredere... în Maggie... că se va ocupa de asta.

— Mă ocup eu.

— A frecat argintăria... știi ?

— Acum o freacă, răspunse Edwin, gîndindu-se că cel mai bine era să înflorească puțin minciuna.

— Nu-i nevoie să i se dea prînzul înainte de a pleca.

— Nu ?

— Nu, și mătușa Hamps își înăspri chipul și tonul. De ce ar trebui să i se dea ?

— Foarte bine.

— Și dacă cere... leafa... spune-i... că am zis eu că nu mai are nimic de primit... după toate cele întîmplate.

— Bine, mătușico, se învoi Edwin, disperat.

Maggie, urmată de Clara, intră cu pași ușori în odaie. Mătușa Hamps se uită la ele cu un aer bănuitor, ca și cum vreuna dintre ele ar fi în stare să-i pună bețe-n roate și s-o abată de la hotărîrea luată cu Minnie. Apoi închise ochii, și Edwin simți cum strîngerea mîinii slăbea. Doctorul, care sosi după o jumătate de oră, zise că s-ar putea să nu-și mai revină — și chiar așa se și întîmplă. În ultimele ei momente conștiente, avusese grijă să i se facă pe voie.

Edwin își trase încet mîna.

— Unde-i Albert ? o întrebă el pe Clara, numai ca să spună ceva.

— Îi duce pe copii acasă și apoi merge la fabrică. Ar fi trebuit să se ducă de mult. E totul dat peste cap acolo.

— Cred și eu, zise Edwin, care uitase că după accidentul cu roata-volant, probabil că fabrica lui Albert se oprise. Și se întrebă dacă spiritul de familie, ori îngrijorarea pentru testamentul mătușii Hamps, îl făcuse pe

Albert să lipsească de la întreprindere într-o dimineață atît de critică.

— Trebuie să plec și eu, murmură el, căci îi trecu deodată prin minte imaginea unei întreprinderi litografice rămase fără stăpîn.

— I-ai telegrafiat Hildei ? întrebă Clara.

— Nu.

— Nu i-ai telegrafiat ?

— La ce bun ?

— Eu cred că ar fi trebuit.

— Oh, nu ! zise el, cu o blîndețe aparentă. Am să-i scriu.

De fapt, îi părea foarte bine că Hilda nu era și ea acolo, ca să complice și mai mult relațiile familiei.

În tăcere, Maggie cerceta atentă chipul mătușii, abia vizibil în întunericul din dosul perdelelor.

În seara aceea, în loc să rămînă pînă tîrziu la litografie, Edwin se întoarse înainte de șase. I se comunicase că starea lui Tertius Ingpen era tot neschimbată. Clara se dusese acasă, ca să pregătească masa de seară a copiilor. Maggie ședea singură în dormitorul întunecat, unde mătușa Hamps, cu trăsăturile palide abia schițate printre perdelele ce se bolteau deasupra, își mai ținea încă ascunsă de lume taina existenței. Chiar și în inconștiența sfîrșitului, mai avea încă ceva măreț, o urmă a vechilor ei speranțe amăgite și a eforturilor îndîrjite de a salvgarda structura societății. Îndîrjirea sublimă a acestei femei transformase ipocrizia în virtute, iar iminența infinitului necunoscut nu fusese de ajuns ca s-o facă să renege principiile neclintite ale vieții ei pe acest pămînt.

— Ce facem la noapte ? întrebă Edwin.

— Oh ! Clara și cu mine o să ne descurcăm.

Se auzi o bătaie la ușă și Edwin o deschise. Minnie, rușinată dar încercînd să-și dea curaj, stătea în prag clipind din ochi, cu o scrisoare în mînă.

— Ah ! șopti el.

Recunoscu pe plic scrisul mare și neîngrijit al Hildei. Scrisoarea suna astfel : „Dragul meu, George are gripă, după cum spune Charles. În orice caz, 39 grade temperatură. Așa încît, firește, nu poate ieși mîine. Am

știut de dimineață că nu era în apele lui. Janet și Charlie îți trimit toată dragostea. — Soția ta veșnic iubitoare, Hilda."

Se simți și încîntat, și fericit, și epuizat. Scrisul Hildei îl emoționase. Întreaga misivă i se părea o emanație personală a ei. Respira vitalitatea ei și se străduia să contracareze ambianța casei, marcată tainic dar atît de cuprinzător de femeia muribundă. „Soția ta iubitoare". Niciodată pînă acum, de cînd erau căsătoriți, nu-i scrisese ea o frază atît de mîngîietoare și de emoționantă. Se gîndi : „Încrederea mea în ea nu-i pe măsura ei." Și încrederea îi crescu și deveni demnă de ea.

— George are gripă, zise el pe un ton indiferent.

— George ! Dar gripa e foarte periculoasă pentru el, nu-i așa ? se arătă Maggie alarmată.

— De ce-ar fi ?

— Păi, nu știi că era gata să moară de gripă, atunci la familia Orgreave.

— Oh ! *Atunci !...* O să se facă bine.

Dar Maggie îi vîrîse frica în inimă — o frică superstițioasă. Gripa ar putea într-adevăr să fie periculoasă pentru George. Ar putea să moară. Oamenii mor de gripă. Mătușa Hamps — Tertius Ingpen — și acum George !... Spaimele și neliniștile i se amestecau în suflet cu bucuria cu care se gîndea la Hilda ! Și toate odăile casei acesteia așteptînd, luminate sau cufundate în întuneric, un eveniment hotărîtor !

— Trebuie să mă duc să mă întind, zise el.

Simțea că nu mai putea să-și stăpînească emoțiile.

— Du-te, îl îndemnă Maggie.

IV

La ora două în după-amiaza funeraliilor mătușii Hamps, din sufrageria mică și îmbîcsită a casei ieși prin vestibul spre odaia de zi o procesiune formată din reverendul Christian Flowerdew, reverendul Guy Cliffe (preot secund), bătrînul reverend Josiah Higginbotham (preot supranumerar), paracliserii de la capelă și de la

parohie, doctorul, Edwin, Maggie, Clara, Bert și mica Clara (ei fiind respectiv cel mai mare nepot și cea mai mare nepoată a răposatei), și la urmă Albert Benbow; Albert venea ultimul pentru că își asumase rolul de maestru de ceremonii. În odaia de zi sicriul, cu placa hidoasă de alamă și cu mînerele sale, fusese pus pe două scaune și acoperit cu coroane albe. La capul sicriului era așezată o măsuță cu o față de masă albă; pe fața de masă se afla o cutie mare încrustată (în care mătușa Hamps ținuse tot felul de fotografii) și pe cutie o carte neagră. Obloanele trase creau un semiîntuneric argintiu în care totul părea solemn, făcînd ca pînă și încrustațiile grosolane de pe sicriu să pară o adevărată lucrătură antică. Cei trei preoți se rînduiră în jurul măsuței; ceilalți se îngrămădiră în jurul sicriului, intimidați, stingheriți și ferindu-se să se uite unul la altul. Domnul Higginbotham, în virtutea vîrstei sale, începu să citească slujba, și mătușa Hamps deveni „ea", și „sora noastră" — o ființă fără nume. În sufragerie, ea fusese un adevărat model de virtute — în odaia de zi, așezată și învelită cu grijă în sicriu, era o păcătoasă salvată din urmările păcatului străbun de miracolul sacrificiului divin.

Înmormîntarea care începea astfel era rezultatul unui compromis între două modalități funerare complet diferite. Edwin, imediat după ce mătușa Hamps murise, devenise conștient de existența unor influențe mult mai puternice decît cele care rînduiseră înmormîntarea acum aproape uitată a bătrînului Darius Clayhanger, cu o ceremonie ce l-a indispus. Atît Albert cît și Clara, dar mai ales Albert, veniseră cu ideea unei ceremonii de înmormîntare complicate, cu o slujbă corală la capela wesleyană, numeroși invitați, o procesiune magnifică și, drept încheiere, o masă substanțială și costisitoare. Edwin hotărîse de îndată, pe un ton destul de categoric: nici un invitat în afară de familie, nici o slujbă la capelă, și toate ritualurile reduse la forma cea mai simplă. Întrebat de ce, nu putu da nici un răspuns logic, și în curînd își dădu seama că nu se poate să nu invite un preot și pe doctor. Cedă, intimidat de acest obicei sacru. Apoi nu numai capela wesleyană, dar și școala ei duminicală, își trimiseră diverși emisari impunători, care

se aşteptau atît de puţin la un „Nu“ în faţa sugestiilor lor onorabile, încît acel „Nu“ fu cu neputinţă de rostit. Se mai acceptară şi ale cîteva invitaţii. Şcoala duminicală anunţă că va sosi cortegiul, şi făcu pregătirile necesare.

Toţi emisarii vorbiră despre mătuşa Hamps ca despre o sfîntă ; cu toţii îşi exprimară, cu ardoare reţinută, părerea că moartea ei era o pierdere ireparabilă pentru parohie ; şi totul cu o convingere atît de mare, încît părerea lui Edwin despre mătuşa Hamps, şi despre omenire în general, fu o clipă zdruncinată. Era oare posibil ca nici unul din aceşti oameni respectabili să nu fi aflat adevărul despre mătuşa Hamps ? Îi păcălise ea oare pe toţi ? Sau, pur şi simplu, asta era o răsplată, în amintirea neîncetatelor ei eforturi în slujba binelui societăţii ?

Edwin se opuse cu înverşunare unei slujbe religioase în capela wesleyană. Clara lămuri cu multă abilitate că în capela wesleyană se va face focul pentru această ocazie, pe cînd în capela cimitirului, unde nu se făcea focul, zeci de oameni îngheţaseră de moarte în cei cîţiva ani de cînd fusese construită. Replica lui se dovedi genială : slujba se va face acasă. Hotărîrea şefului familiei cernite putea fi regretabilă, şi chiar a fost regretată, dar nimeni nu-i putu contesta corectitudinea, şi nici distincţia socială ; unii declarară aprobator că era „tipică“ pentru Edwin. După aceea, aranjamentele deveniră mai simple, singura problemă serioasă fiind ridicată de drumul spre cimitir. Edwin fu pus în faţa zicalei potrivit căreia „ultimul drum trebuie să fie cel mai lung“ ; ceea ce însemna ca, într-adevăr, cortegiul să urce prin piaţa St. Luke şi prin Market Place, s-o ia pe lîngă primărie şi abator, ca să întîlnească un număr cît mai mare de trecători, în loc s-o apuce pe drumul cel mai scurt, prin Wedgwood Street. Edwin alese totuşi Wedgwood Street.

În timpul discuţiilor, Maggie rămase neutră, pierzînd astfel şi puţinul prestigiu pe care îl avea. Clara şi Albert îl socoteau pe Edwin prea despotic. Se arătau însă destul de moderaţi în criticile lor — şi asta pentru că nu fusese încă găsit nici un testament. Maggie şi Clara cercetaseră cele mai ascunse locşoare din casă, tot cău-

tînd un testament, dar în zadar. Tot ce găsiseră fusese un cuțit de tăiat hîrtie, din alamă și aramă, înfășurat în foiță și purtînd eticheta „Pentru Edwin, cu toată dragostea mătușii", și o garnitură de piepteni de baga, înfășurați la fel în foiță și purtînd eticheta „Pentru Maggie, cu toată dragostea mătușii". Nimic pentru Clara! Nimic pentru copilași!

Albert (căruia îi revenise toată alergătura) fusese să-l vadă pe domnul Julian Pidduck, avocatul wesleyan, care avea o stranã în fundul capelei și era faimos pentru faptul că ajungea întotdeauna la slujba de dimineață cu o jumătate de oră întîrziere. Domnul Pidduck nu știa de existența nici unui testament. Albert mai fusese și la bancă — adică la *unica* bancă, din capătul pieței St. Luke, al cărei fost director fusese un stîlp al wesleyanismului. Noul director (după aproape opt ani i se mai spunea încă „noul" director, pentru că fostul director, bătrînul Lovatt, rămăsese în funcție aproape treizeci de ani), domnul Breeze, era bolnav, cu una din crizele sale periodice de furuncule; casierul, totuși, îi declarase lui Albert că anumite hîrtii de valoare fuseseră depuse la bancă, dar nici un testament; și se oferise să arate aceste hîrtii, dar numai lui Edwin, ca fiind ruda cea mai apropiată. Albert aruncase pe furiș o privire pe paginile intitulate „Bunuri *ab inestat*" din almanahul „Whitaker" și descoperise că, întrucît mătușa Hamps nu lăsase testament, averea ei personală urma să fie împărțită în mod egal între Edwin, Maggie și Clara, proprietatea imobiliară revenindu-i în întregime lui Edwin. (Edwin se uitase și el pe ascuns în aceste pagini.) Această cumplită nedreptate aproape că îl transformă pe Albert dintr-un conservator într-un reformator al legii imobiliare. Aici trebuia căutată și relativa obediență a Clarei și a lui Albert în fața aroganței lui Edwin, ca arbitru al funeraliilor. Nădăjduiau că, dacă îi cîntau în strună, va renunța poate la drepturile sale. Nu-și puteau închipui, iar Edwin din maliționizitate nu le spuse, că orice ar face ei, el era incapabil să profite de aceste drepturi.

În timp ce preoții se succedau unul după altul la conducerea slujbei, fiecare în alt fel, Edwin cerceta cu

privirea sicriul, coroanele și panglicile cu inscripții de tristețe afectuoasă, ce se zăreau printre flori, și chipurile celor prezenți, gîndindu-se întruna : „Totul va lua sfîrșit în curînd !“ Expresia sa tristă și obosită ascundea un om nefericit, dar destul de optimist și plin de speranță, așteptînd o fericire apropiată. Se gîndea cu bunăvoință la viața mătușii Hamps, și n-o mai critica ; se întreba ce-o fi făcînd spiritul ei în clipa aceea și simți că taina îi înnobila sufletul. Se mai întreba dacă preoții credeau tot ce spuneau, de ce preotul principal citea atît de bine și se ruga cu atîta lipsă de distincție, cît or fi costat coroanele, dacă delegația școlii duminicale o fi ajuns în stradă, de ce bărbații în palton și fără pălărie arătau atît de caraghioși în cameră, și de ce, cînd bărbații și femeile se aflau într-o împrejurare solemnă, femeile se strîngeau întotdeauna laolaltă.

Căutîndu-se în buzunarul din stînga, dădu peste o scrisoare. O primise în dimineața aceea de la Hilda. Gripa lui George mergea foarte bine, iar Charlie Orgreave adusese acasă un oculist, cu aparatul său, ca să-l consulte. Charlie era în stare să facă și imposibilul pentru Hilda. El fusese acela care îi salvase cîndva viața lui George — așa era convinsă Hilda. Oculistul spusese că George avea vederea bună și că nu trebuia să poarte ochelari, dar că din cauza unei ușoare anemii ar trebui să poarte seara o apărătoare pentru ochi în odăile iluminate din tavan. În cîteva zile Hilda și George se vor reîntoarce. Edwin le aștepta sosirea cu nerăbdare și bucurie, atît de dornic era să înceapă cu Hilda o viață nouă. Scrisorile ei îl emoționaseră tot timpul. Își închipuia reîntîlnirea lor plină de ardoare. O idealiza. Gîndul lui se înălța la cele mai frumoase manifestări ale personalității ei, iar inconvenientele acestei personalități deveneau tot mai neglijabile. În general, era mulțumit că boala lui George o ținuse departe de Bursley în timpul bolii, morții și înmormîntării mătușii Hamps. Dacă ea ar fi fost aici, ar fi avut de-a face cu trei persoane, în loc de două, și nu s-ar fi putut afirma cu aceeași libertate.

Și atunci se auziră niște suspine de după ușă : Minnie, participînd umilă, dar cu încăpățînare, la slujbă potrivit locului ei, își manifesta durerea nejustificată la în-

mormîntarea femeii care pe patul de moarte poruncise să fie dată afară. Edwin se simți mișcat, dar îi veni să și zîmbească ; și îl copleși umilința în fața minunilor măreție și de neînțeles ale naturii omenești. Cîteva capete plecate se întoarseră contrariate spre ușă, dar preotul îi dădu înainte fără preget cu rugăciunea finală. Maggie se duse încetișor și închise ușa, și suspinele nu se mai auziră.

După binecuvîntare, Albert își reluă activitatea intensă, în timp ce restul celor de față se uitau fix și își dregeau glasurile, fără să schimbe o vorbă. Aflînd că dricul și trăsurile nu veniseră încă, se apucară să discute. Vina nu era a antreprenorului, ci a lui Edwin. Slujba se terminase prea repede, pentru că, la întrebarea oficială a domnului Flowerdew : „Cît timp îmi acordați ?", el răspunsese : „Oh ! un sfert de oră", în timp ce Albert, care socotea că avea talent de organizator, calculase că va dura o jumătate de oră. Reprezentanții școlii duminicale se și înșiruiseră pe trotuar și pe partea cealaltă a străzii, iar în drum se aflau pîlcuri de oameni zdrențăroși, privind curioși. În cele din urmă, apărură și vehiculele, venind dinspre Church Street și coborînd panta cu iuțeală. Cei patru ciocli coborîră într-o clipă de pe capră, își agățară jobenele soioase pe stîlpii ornamentali ai dricului, și se strecurară de îndată în casă. În clipa următoare florile erau luate de pe sicriu și, cu o iuțeală uimitoare, sicriul scos din odaie, fără ca măcar înșelătoarele mînere de alamă să fie atinse, apoi jos pe scări și vîrît în dric, după care florile fură puse la loc pe sicriu. Singura încurcătură se produse cînd Edwin încercă să se urce în prima trăsură, în loc s-o aștepte pe ultima. Albert, care tocmai își punea noile mănuși negre, îl opri. Preoții și doctorul trebuiau să meargă primii, apoi paracliserii de la capelă, iar bărbații din familie — Edwin, Albert și Bert — în cea de-a treia trăsură. Femeile rămaseră în urmă la ușă, uitîndu-se încruntate la mulțimea zdrențăroasă de gură-cască. Albert aruncă o ultimă privire asupra vehiculelor și a celor ce veneau pe jos, dădu un semnal și se urcă lîngă Edwin și Bert în ultima trăsură, încheindu-și nasturele la mănușa stîngă. Edwin nu și le pusese, preferînd să le țină în

mînă. Cortegiul se urni. Ploaia amenința să se pornească și strada era plină de noroi.

Cînd ajunseră la cimitir, ploua, și cei ce veneau pe jos formau un șir de umbrele lucitoare ; numai cioclii păşeau fără umbrele. La poarta cimitirului, sub o umbrelă, stătea un bărbat cu o bărbie foarte proeminentă și cu o mustață căruntă, țepoasă. Veni drept spre Edwin și îi strînse mîna. Era domnul Breeze, directorul băncii. Avea gîtul înfășurat într-un fular alb, iar din cauza unei umflături mari la spate, își ținea capul cam țeapăn. Domnul Breeze zise, cu glasul său sfidător :

— Am aflat abia azi dimineață și am simțit că trebuie să vin și să-i aduc un ultim omagiu răposatei. O cunosc de mulți ani, atît din afaceri cît și în particular.

Pe Albert îl salută mult mai rezervat, iar acesta își arătă o față umilă. Contul său la bancă depășit nu îngăduia relații mai cordiale între ei.

— Îmi pare rău să aud că vă supără iar vechea maladie ! zise Edwin, mirîndu-se și el de prezența lui de spirit în fața teribilului director de bancă.

Vehiculele, dintr-o dispoziție a primăriei, nu aveau voie să intre în cimitir. Prin ploaie, printre monumentele funerare ale marilor nume din istoria orașului — familiile Boulton, Lawton, Blackshaw, Beardmore, Dunn, Longson, Hulme, Sutton, Greene, Gardiner, Calvert, Dawson, Brindley, Baines și Wood — lunga procesiune precedată de mătușa Hamps străbătu vreo cinci sute de metri pe aleea de asfalt care trecea pe lîngă capelă, pînă la mormînt. Și tot timpul cît dură drumul, domnul Breeze, între Edwin și Albert, cu Bert la un pas în urmă, vorbi despre furuncule, Edwin spunînd numai „da“ și „nu“, iar Albert nespunînd nimic. Lîngă mormînt, cei trei preoți își scoaseră pălăriile rotunde și turtite și își puseră tichiile, avînd grijă să țină umbrelele ridicate.

În timp ce domnul Flowerdew citea dintr-o cărțulie în mijlocul mulțimii de umbrele sub care oamenii aveau capetele descoperite, iar groparul, cu o mare precizie, aruncă de trei ori pămînt în groapă, Edwin cerceta o piatră funerară alăturată marcînd cripta familiei lui Isaac Plant, un cetățean renumit. Citi, dăltuită cu litere aurii pe granit, următoarea inscripție : „În memoria celei ce

a fost Adelaide Susan, soția lui Isaac Plant, decedată la 27 iunie 1886, în vîrstă de 47 ani. Și a lui Mary, soția lui Isaac Plant, decedată la 11 decembrie 1890, în vîrstă de 33 ani. Și a lui Effie Harriet, soția lui Isaac Plant, decedată la 9 decembrie 1893, în vîrstă de 27 ani. *Floarea se ofilește.* Și a lui Isaac Plant, decedat la 8 februarie 1894, în vîrstă de 79 ani. *Știu că Mîntuitorul meu trăiește.*" Viața pasionată a acestui bătrîn dezmățat, socotit cetățean respectabil, i se păru lui Edwin uluitoare. Isaac Plant iubea viața. Se ridicase mereu deasupra morții. După ce îl detestase, Edwin îl simpatiza acum pe piatra funerară.

Și chiar și în cimitirul acela sumbru, cocoțat pe deal, cu triste convoaie funerare și stihare albe fluturate de vînt pe coasta muiată de ploi, și cu mulțimea țeapănă și antipatică din jurul groapei în care zăcea mătușa Hamps, și cu hidosul peisaj industrial, pîrjolit, aspru, brun-cenușiu din marele amfiteatru fumegînd ce se deschidea la picioare, Edwin se simți fericit de senzația că e viu și de a trebui să se mulțumească cu împrejurările date. Viața legendară a lui Isaac Plant, ca și viața mătușii Hamps, care amîndoi, în moduri foarte diferite, trăiseră din plin, îl însuflețeau. Se mai gîndi și la Tertius Ingpen, care părea să fie într-o stare disperată. Dacă murea — ce puteai spune, decît că și el trăise din plin! Se mai gîndi și la Hilda, a cărei teribilă vitalitate a emoțiilor îi adusese atîtea ceasuri de teamă și exasperare. Acum se simți încîntat de acele ceasuri. Aproape îi părea rău că, acum cînd o înțelegea altfel pe Hilda, asemenea ceasuri nu se vor mai repeta. Inima lui aștepta cu nerăbdare viitorul, ca să-și reia viața alături de ea.

Cînd preoții își vîrîră în buzunar tichiile și își puseră iar pălăriile, toți în afară de Edwin părură ușurați să părăsească cimitirul. Chipurile se luminară ; pașii erau parcă mai vioi. În odaia de zi Edwin se gîndise : „În curînd se va termina", și fiecare față din jurul lui spunea : „S-a terminat" ; dar acum, că totul luase sfîrșit, Edwin simți o strîngere de inimă, văzînd cu cîtă grabă o părăseau toți pe mătușa Hamps, lăsînd-o singură în mormîntul straniu și dezolant, avînd ca vecini doar cadavre.

Rămase puțin mai în urmă, privind în jur. Domnul Breeze rămase și el mai în urmă, și apoi, în felul său brusc, veni direct spre Edwin.

— Merg și eu cu dumneata pînă la poartă, zise el.

— Bine, se învoi Edwin.

Domnul Breeze își răsuci capul cu grijă. Umbrelele li se atinseră. În fața lor grupuri răzlețe de oameni înaintau schimbînd cîte o vorbă.

— Am găsit testamentul, zise domnul Breeze pe un ton confidențial.

— Ce testament ?

— Al doamnei Hamps.

— Dar casierul dumneavoastră spunea că nu există nici un testament !

— Casierul meu nu știe totul, remarcă domnul Breeze, și intonația trăda satisfacția sobră a unui localnic față de casierul venit de pe alte meleaguri. Doamna Hamps mi-a depus testamentul mai degrabă ca unui prieten. Adevărul este că l-am păstrat în seiful meu personal. L-aș fi adus azi dimineață, dar știam că aveai să fii foarte ocupat și, în plus, nu pot să fac vizite dimineața. Iată-l.

Domnul Breeze scoase un plic de format mare din buzunarul de la piept al paltonului și i-l înmînă lui Edwin.

— Mulțumesc, zise Edwin foarte scurt.

Putea să fie și el la fel de localnic ca alții. Dar, cu tot aerul lui imperturbabil, nu se putea spune că nu se simțea tulburat.

— Am adus o recipisă pentru confirmarea primirii, zise domnul Breeze. E în plic. Poftim un creion chimic.

Edwin înțelese că trebuia să se oprească în ploaie și să semneze, cum putea sub umbrelă, o recipisă de primire a testamentului, așa că se supuse. Domnul Breeze nu mai spuse nici un cuvînt.

— La revedere, domnule Breeze, își luă rămas bun de la el Edwin, în poarta cimitirului.

— Bună ziua, domnule Clayhanger.

La început, trăsurile coborîră la trap dealul pînă în Bursley, dar de îndată ce drumul se transformă în stradă, cu case de o parte și de cealaltă, viteza fu micșorată pînă la solemnitatea cuvenită. Edwin se simțea amuzat,

ba chiar înveselit gîndindu-se la testamentul din buzunar ; chiar și propria lui curiozitate în legătură cu conținutul lui îl distra ; aștepta complicațiile cu inima ușoară. Lui Albert nu-i spusese nimic, căci nu-i prea venea să deschidă brusc subiectul în mijlocul conversației. Albert îi vorbea de necazurile lui de la fabrică, mai ales de ultima picătură, și anume accidentul cu motorul sfărîmat ; și în tot acest timp sugera vag tot felul de motive — prezența lui Bert în trăsură impunîndu-i oarecare reținere — pentru a nu fi plătit dobînzile datorate lui Maggie. Intercala apoi cîte o frază în care declara că aștepta mult din partea lui Bert, băiatul urmînd ca de Anul Nou să părăsească școala pentru fabrică — iar Bert, taciturn în dosul ochelarilor, trebuia să pară loial, serios și promițător.

Cînd se apropiară de spitalul Clowes, Edwin zări o infirmieră cu bonetă, fundă albă și uniformă albastră ieșind din aleea cu arbuști și deschizîndu-și umbrela. I se păru încîntătoare — modestă și picantă în același timp — pînă cînd văzu că era chiar infirmiera de noapte ; dar chiar și atunci i se păru încîntătoare. Gîndi : „Habar n-aveam că poate să arate așa !“ și trebui să admită că, văzînd-o în întunericul nopții, probabil că nu-i remarcase întreaga făptură. Fără voie, se aplecă înainte și văzu că ochii ei erau scînteietori și vii. Infirmiera îi prinse privirea ; el o salută și ea se înclină, cu un zîmbet cît se poate de îmbietor, provocator și foarte uman.

— Iat-o pe sora Faulkner ! exclamă el către Albert. Trebuie s-o întreb ce mai face Ingpen. Azi n-am aflat cum se mai simte.

Și făcu o mișcare ca să se plece pe fereastră.

— Dar nu poți opri procesiunea ! protestă Albert îngrozit, incapabil să conceapă o asemenea enormitate.

— Am să cobor puțin ! zise Edwin cu un aer vinovat.

Îi vorbi vizitiului, și trăsura se opri. Într-o clipă fu pe trotuar.

— Mergi mai departe, îi porunci vizitiului ; iar lui Albert, care se uita scandalizat : Am să vin pe jos.

Sora Faulkner, vădit măgulită de această dovadă a seducției ei, se opri și îi zîmbi ; în mînă avea o scrisoare.

— Bună ziua, soră.

— Bună dimineața, domnule Clayhanger. Tocmai ieșeam să-mi fac plimbarea de dimineață înainte de micul dejun, zise ea.

Avea gropițe în obraji — gropițe ce nu țineau seama de doliul lui Edwin și de faptul că părăsise procesiunea funerară ca să vină să-i vorbească.

— Cum se mai simte azi domnul Ingpen ? întrebă Edwin, în timp ce descifra pe plicul din mîna ei cuvîntul „Reverendului".

Ea deveni serioasă și zise cu o intonație joasă, plină de voioșie :

— Cred că merge destul de mulțumitor.

Edwin nu-și putu ascunde surpriza :

— Vrei să spui că se simte mai bine ?

— Oarecum. Acum mănîncă mai ușor. Azi dimineață era categoric mai bine. De atunci nu l-am mai văzut, firește.

— Dar infirmiera șefă părea să sugereze...

Se opri, căci gropițele reapăruseră.

— Infirmeira șefă întotdeaun se teme de ce-i mai rău, zise sora Faulkner, nu fără oarecare ironie.

— Așa ?

Infirmiera șefă nu-i dăduse nici o speranță lui Edwin, și el acceptase verdictul ei fără să-l pună la îndoială. Nu se gîndise că infirmiera șefă a unui spital putea să se lase înșelată de dispoziția ei instinctivă, inconștientă spre tristețe și dezastru.

Infirmiera încuviință.

— Atunci, crezi c-o s-o scoată la capăt ?

— Sînt aproape sigură că da. Dar, firește, n-am vorbit cu doctorul — vreau să spun, de atunci, din prima seară.

— Mă bucur grozav de ce mi-ai spus.

— Fratele lui a venit aseară din Darlington ca să-l vadă.

— Da. N-am reușit încă să-l întîlnesc.

Infirmiera îl salută ușor din cap, în timp ce o porni pe drum.

— Mă duc să pun scrisoarea la cutie, îi explică ea. Groaznică vreme avem !

O părăsi, încîntat de noua sa cunoștință.

„Pun rămășag că e logodită", își zise el. Și trebui să recunoască în sinea lui că fata avea farmec — cînd nu era de serviciu.

Vestea că Ingpen se simțea mai bine îl umplu de o mare bucurie. Toate mergeau bine. Hilda va sosi curînd acasă ; George nu avea nimic serios la ochi ; ceremonia cumplită a înmormîntării luase sfîrșit ; și prietenul său era în afară de orice primejdie — revenit ca prin minune la viață. Apoi se gîndi la testament. Aruncă o privire în jur, să vadă dacă nu se uită nimeni la el. Nu se uita nimeni. Trăsurile erau departe, în față. Scoase plicul care conținea testamentul, reuși să-l scoată din plic, și îl desfăcu — destul de greu, căci ținea și umbrela. O foaie mică tipărită zbură pe trotuarul murdar de noroi. O ridică ; era un formular tipărit al unei clauze de autentificare, părînd tăiată din almanahul „Whitaker" : „Semnat de testatar (sau testatară, după caz) în prezența noastră, fiind prezenți în același timp", etc.

— Avea tot dreptul, oricum, murmură el.

Apoi, continuînd să meargă, citi testamentul mătușii Hamps, pe care căzură curînd cîteva picături de ploaie.

Acasă, obloanele fuseseră ridicate, iar femeile ședeau liniștite, chiar voioase. Maggie tocmai îl necăjea pe Bert pentru noua lui pălărie, iar mica Clara, dînd ajutor la prepararea ceaiului pentru șase persoane, era tare serioasă, mîndră de a fi inclusă la masa celor mari. Nici nu bănuia că adulții aveau și ei o senzație nouă, de a fi cu adevărat maturi, și că ultima reprezentantă a generației mai vîrstnice dispărînd, senzația comună îi apropia pe unii de alții.

— Oh ! Vezi că ai o telegramă, îi spuse Maggie cînd Minnie ieși din sufragerie, după ce adusese ultima tavă cu gustări calde și băuturi.

Edwin luă telegrama. Era de la Hilda, care-l anunța că ea și George aveau să se întoarcă a doua zi.

— Dar ce fac cu casa care trebuie dereticată ? Și ce fac de servitoare ? strigă Edwin, afectînd, pentru a-și ascunde plăcerea, o supărare pe care nu o simțea cîtuși de puțin.

— Oh ! Doamna Tams a avut grijă de casă — o să mă duc să controlez după ceai. Și i-am găsit Hildei o servitoare.

— Dar mie nu mi-ai spus nimic, zise Edwin, pe care-l uluia, nu pentru prima dată, felul cum femeile făceau totul pe ascuns.

— Nu ? murmură Maggie cu un aer vinovat. Și-apoi, poate să vină Minnie și să dea o mînă de ajutor la nevoie, pînă cînd vă aranjați din nou. N-ar fi bine să aprindem lampa înainte de a începe ?

În tihna călduță a sufrageriei mici și urîte — care peste puțină vreme va fi invadată de licitatori și de cărătorii de mobile — în aroma de ceai și de prăjituri calde, înconjurat de membrii familiei sale, atît de cunoscuți, de îndrăgiți și în același timp disprețuiți, Edwin avu viziunea emoționantă a noii sale vieți cu Hilda, și viziunea îi era întretăiată de frînturi de gînduri despre cîndva superba mătușă Hamps, care era acum părăsită în cimitir și care și începuse să fie dată uitării.

După ceai, îndată ce copiii fură trimiși acasă, Edwin i se adresă, stingherit, lui Albert :

— Am ceva pentru tine.

Și îi întinse testamentul. Maggie și Clara urcaseră sus.

— Ce-i asta ?

— Testamentul mătușii. Îl avea Breeze și mi l-a dat la cimitir. Se pare că abia azi dimineață a aflat de moartea mătușii. Cred că din cauza asta a și venit la înmormîntare.

— Ei, fir-ar să fie ! murmură Albert.

Mîna îi tremura cînd despături hîrtia.

Mătușa Hamps îl numea pe Edwin unic executor testamentar, lăsînd întreaga ei avere în custodie pentru copiii Clarei. Evident, socotise că Edwin și Maggie aveau tot ce le trebuia, și că urmașii lui Albert nu puteau fi ajutați cu adevărat decît într-un singur fel — cel pe care îl alesese ea. Testamentul era vechi de șapte ani,

și lucrul cel mai uluitor era că-l întocmise singură, copiind probabil anumite formulări din cine știe ce sursă necunoscută. Era un testament judicios, deși cam nemilos; prevederile sale, ca și felul cum fusese întocmit, erau absolut caracteristice pentru autoarea lui. Prea mesehină ca să angajeze un avocat, avusese totuși un gest magnific de generozitate față de copiii Benbow, pe care îi adora în felul ei pompos. Și, în plus, fusese destul de inteligentă ca să nu invalideze testamentul prin vreun viciu de formă. Era tot atît de solid ca și cum ar fi fost întocmit de un avocat.

Izbutise să-l pună pe Albert într-o situație exasperantă. Căci se simțea în același timp și încîntat și jignit. Umilindu-l pe el, le oferea totul copiilor lui.

— Ce zici de asta? întrebă el, agitat.

— În ceea ce mă privește, e-n ordine, zise Edwin cu un rîs scurt.

Și era sincer, căci nu avea nici cea mai mică dorință să se înfrupte din modesta avere a mătușii sale. Nu-i plăcea să fie tutore, dar știa că nu are ce face, și se obișnuise să aibă putere de decizie și să domine. Albert va fi nevoit să i se supună, și la fel și Clara.

Maggie și Clara se întoarseră în odaie, ca două surori iubitoare. Observară de îndată pe chipurile bărbaților că se aflau în fața unui eveniment important.

— Ascultă, Clara, începu Albert, și glasul îi tremura...

Capitolul XX

DESCOPERIREA

I

Sîmbătă la amiază, cu cîteva minute înainte de ora unu, Hilda își arătă fața zîmbitoare în ușa biroului personal al lui Edwin, de parcă ar fi vrut să-l îmbuneze, și zise:

— A trebuit să mă duc la croitoreasă după ce-am făcut cumpărăturile, așa că m-am gîndit să trec și pe la tine. Apoi adăugă cu deferență : Dar pot să aștept dacă ești ocupat.

E adevărat că din cauza doliului trebuise să se ducă la croitoreasă, și că aceasta locuia în Shawport Lane, la nici patru minute de ateliere ; dar toate acestea nu aveau nimic de-a face cu vizita ei care, făcînd parte din planul Hildei, ar fi avut în orice caz loc.

— Sînt gata, zise Edwin, încîntat de felul cum arăta soția sa în eleganta jachetă neagră cu mîneci largi, și cu pălăria neagră, pe care le cumpărase la Londra. Ce-ai în pachet ?

— E noua ta haină de birou, răspunse Hilda, așezînd pe birou pachetul pe care pînă atunci îl ținuse oarecum după mânșon. I-am aranjat mînecile.

— Aha ! murmură Edwin încetișor. Ia s-o vedem.

Bunăvoința pe care o arăta în legătură cu noua haină de birou o surprinse și o încîntă. Înaintea călătoriei pe care o făcuse cu George la Londra, el ar fi dezaprobat orice amestec al ei în felul său de a se îmbrăca, dar de la întoarcerea ei se arăta extrem de înțelegător. Gîndi, simțindu-se mîndră : „De fapt, e foarte ușor s-o scoți la capăt cu el. N-am știut pînă acum care e calea cea mai bună."

Noul ei sistem, care era unul din rezultatele contactului cu Londra și care fusese inaugurat în urmă cu o săptămînă pe peronul gării din Knype cînd coborîse din trenul de Londra, consta în special din zîmbete, controlul vocii, și alte stratageme care să-l facă pe Edwin să creadă în orice discuție că ea aprecia întru totul punctul lui de vedere. Și adesea (Hilda rămase surprinsă s-o constate) prefăcătoria ei avea rezultatul așteptat de a o face realmente să aprecieze punctul lui de vedere. Ceea ce era foarte curios.

Londra avusese într-adevăr un puternic efect asupra Hildei. Văzuse cele Cinci Orașe de la distanță, și le găsise extrem de provinciale. Întrucît trăise ani întregi la Brighton, care este aproape o suburbie a Londrei, și o scurtă perioadă de timp chiar la Londra, ea nu se putea socoti o provincială, în sensul deplin potrivit că-

ruia Edwin, de pildă, era un provincial. Se dusese la Londra cu fiul ei, nu ca o provincială care căsca gura intimidată, ci cu siguranța de sine o unuia familiarizat cu locurile. Și odată acolo, tot disprețul ei îngăduitor față de murdăria și simplitatea primitivă a celor Cinci Orașe reînvie imediat. Descoperi că Charlie Orgreave, doctor cu o faimă destul de bună în Ealing (un cartier plin de doctori), devenise un londonez desăvîrșit, iar Janet la fel, nemaifiind inutilă și stingheră. Într-adevăr, cei doi îți dădeau impresia că își găsiseră, în cele din urmă, locul potrivit după ce se născuseră în exil. Același lucru se putea spune și despre Johnnie Orgreave, căsătorit acum în bună regulă cu blonda Adela (fosta superbă doamnă Chris Hamson), ai cărei bani îl ajutaseră să intre ca asociat într-o importantă firmă de arhitecți din Russell Square. Johnnie și Adela veniseră din Bedford Park în Ealing ca s-o vadă pe Hilda, iar Hilda cinase apoi cu ei în Bedford Park, la o masă luminată cu abajururi purpurii — o masă cu totul diferită în aspectul și atmosfera ei de ceea ce se putea concepe în Trafalgar Road. Ideea curentă în cele Cinci Orașe, potrivit căreia Johnnie și soția sa erau două ființe distruse din punct de vedere moral, care aveau să se ascundă toată viața de rușine față de opinia publică ultragiată, părea pur și simplu comică în Ealing și Bedford Park. Acești oameni se refereau la cele Cinci Orașe cu o afecțiune nepăsătoare, privindu-le oarecum de sus, ca o comunitate care, deși avînd multe calități, nu ieșise încă din barbarie. Își închipuiau, firește, că și Hilda socotea la fel, și ea, după o clipă de ciudă secretă, își însuși atitudinea lor. Cînd le mărturisi că nădăjduia să-l mute în curînd pe Edwin într-o casă la țară, ei o aprobară încîntați, părînd că nici nu puteau concepe o altă conduită. Dealtfel, respectul lor, ca să nu mai vorbim de considerația lor, pentru Edwin, omul de afaceri iscusit și prosper, era vădit și sincer. Cei doi frați Orgreave, cu toată strălucirea superficială de liber profesioniști, îl pizmuiau pe Edwin pentru stabilitatea situației sale de comerciant. Iar Janet și Adela, mergînd la cumpărături cu Hilda, îi arătau, prin inflexiuni ale glasului și ridicări din sprîncene al căror secret doar

femeile îl posedă, că soția unui bărbat serios și generos are tot atîta importanță economică în Londra ca și în cele Cinci Orașe.

Și astfel, cînd Hilda se urcă în tren la Euston, avea în cap un plan de bătaie care, comparat cu proiectele pe care și le făcuse în după-amiaza episodului dezastruos cu servitoarele ce-o părăsiseră, le făcea pe acestea din urmă să pară incomplete și copilărești. Și se mai simțea și ca un aventurier întors acasă, aducînd în țara-i sălbatică torța sacră a civilizației. Remarcase, mai bine ca oricînd, valoarea superioară a suavelor și rafinatelor metode mondene ale clasei mijlocii din metropolă, în comparație cu manierele din cele Cinci Orașe, și i se părea, în noul ei entuziasm față de arta de a trăi, că dacă existase vreodată o criză în relațiile cu Edwin, de vină era numai stîngăcia ei. Îl vedea pe Edwin ca pe un instrument cu care puteai să cînți, ea fiind interpretul virtuoz. O astfel de atitudine implica, fără îndoială, și îngăduință. Dar era o îngăduință care nu afecta cîtuși de puțin tandrețea și căldura dorului ei de Edwin. Emoția îi sporea pe măsură ce trenul o ducea peste cîmpia întunecată din decembrie, apropiind-o de el. Se gîndi cu cîtă onestitate îți strîngea el mîna și cîtă melancolie era în privirea lui. Știa că era mai bun decît toți oamenii pe care îi lăsase în urmă — fie mai capabil, fie mai demn de încredere, fie mai generos, fie toate trei la un loc. Știa că cei mai mulți dintre oamenii pe care îi lăsase în urmă erau în fond doar niște snobi. „Oare devin și eu snoabă?“ se întrebă ea. Își mai pusese și înainte această întrebare. „Nu-mi pasă dacă e vorba de snobism. Doresc anumite lucruri, și vreau să le am, și n-au decît să le spună cum le place.“ Ca majoritatea femeilor, nu putea să fie speriată de denumirea dorințelor ei. Se poate să fie snoabă într-o privință, dar în alta avea cel mai aprig dispreț pentru tot ceea ce însemna Ealing. La Edwin nu aprecia nimic mai mult decît faptul că succesul în viață nu îi modificase vederile care erau la fel de ciudate cum fuseseră întotdeauna; știa că n-ar putea spune sincer același lucru despre ea însăși; și, neîndoielnic, frații Orgreave n-ar pu-

tea spune același lucru despre ei înșiși. Pentru vederile lui, îl admira nespus de mult.

Cînd trenul intră în zona industrială, încetinindu-și viteza printre ulițele murdare și întunecoase, și se opri în gara Knype, în fața unei mulțimi de chipuri și a unor siluete cu jambiere și impermeabile, iar frigul și umezeala celor Cinci Orașe pătrunseră prin ușa deschisă a compartimentului, inima i se strînse și îi păru rău după eleganța din Ealing. Dar în același timp inima îi bătea de o așteptare extatică. Îl zări pe Edwin, Edwin al ei, în doliu. O zări și el ; ochii i se luminară și pe față apăru zîmbetul lui trist. „Da", gîndi ea, „este întocmai ca imaginea pe care mi-o fac despre el. E mai bun decît toți. Lîngă el mă simt în siguranță. Ce păcat că l-am lăsat singur ! Avea dreptate — nu era nevoie să plec. Dar sînt atît de impulsivă. Trebuie să fi suferit teribil cu toți Benbowii ăia, și scos din casa lui, pe deasupra"... Mîna lui o înfioră. În sinceritatea și efuziunea totală a sărutului ei, încercă să-l răsplătească pentru toate jignirile trecute și viitoare. Bucuria de a fi iar alături de el o făcea să tremure. Calmul lui placid o încîntă. Gîndi : „Îl cunosc eu, cu calmul lui placid !"

— Bună, băiete, i se adresă Edwin lui George, nepăsător, ca de la bărbat la bărbat. Ai avut grijă de maică-ta ?

George răspunse ca un londonez. Porniră amîndoi alături de ea. Era adevărat că George avusese grijă de ea. Londra îl maturizase ; căpătase puțin din aerul celor din Ealing. Acum trecea cu capul de umărul lui Edwin. În mod surprinzător, devenise aproape bărbat. Și ea îi avea acum pe amîndoi. Pe peron o înconjurau cu protecția lor masculină. Și nu putea să nu observe adîncul respect pe care îl nutrea în taină George față de Edwin.

Dar în tot acest timp, în bucuria, încrederea, dragostea, admirația, tandrețea ei, îl privea pe Edwin cu o superioritate îngăduitoare — pentru că avea anumite planuri spre folosul lui. Știa mai bine decît el ce era spre folosul lui. Edwin era un provincial și nici n-o bănuia. „Sărmanul meu băiat !" spusese ea înveselită în trăsură, trăgînd brusc de un nasture ce abia se ținea la vechiul costum cenușiu pe care și-l pusese sub noul pal-

ton negru. „Sărmanul meu băiat, în ce stare ești!“ — dînd de înțeles, prin tonul ei de zeflemea drăgăstoasă, că fără ea e un om pierdut. Cu acest nasture ce abia se ținea, ea îi arăta că îi este mamă, înger păzitor, salvator. Și fleacul acesta dusese la o revizuire generală a garderobei lui, condusă de ea cu îndeminare metropolitană și cu grija de a-i menaja susceptibilitățile.

Edwin încercă acum noua haină de birou, cu stînjeneala pe care nimeni, în afară de un filfizon odios, nu o poate evita în asemenea împrejurări.

— Pare mai călduroasă ca înainte, zise el, încîntat s-o vadă că îl contemplă și se interesează de el, mai ales în biroul lui.

Prezența ei aici, deși uneori îl irita avînd impresia că îi lezează independența în afaceri, îi făcea plăcere. Avea impresia că nu era mansonul ei, acolo pe birou, ci mansonul unei femei ce-l plăcea, dar cu care relațiile nu fuseseră reglementate de lege sau biserică.

— Da, zise ea. Am pus niște piele de căprioară sub căptușeală la spate.

— De ce?

— Păi nu spuneai că te trage de la fereastră, și că frigul face rău la ficat?

Iar privirea ei spunea: „Nu-i așa că sînt o femeie deșteaptă?“

Și a lui răspundea: „Ești“.

— Cu asta cred că am terminat, iubitule, zise ea, și luînd vechea haină de birou, o lăsă să cadă, cu un dispreț afectat și fermecător, în coșul de hîrtii.

Edwin strigă după funcționarul său, care intră cu cîteva scrisori de semnat. Și sub privirile soției sale, Edwin le semnă, cu aerul unui ministru hotărînd soarta unor provincii, în timp ce funcționarul aștepta respectuos.

— Am rugat-o pe Maggie să vină la noi pentru acest sfîrșit de săptămînă, zise Hilda pe un ton indiferent cînd rămaseră singuri, în timp ce Edwin făcea ordine pe birou înaintea plecării.

De cînd se întorsese, Hilda se purta mult mai prietenos cu Maggie decît înainte — nu pentru că Maggie și-ar fi dezvăluit cine știe ce farmec nou, ci pentru că ea vedea în Maggie o victimă a nedreptății. În cursul

săptămînii, nimic nu pusese mai tare la încercare noile metode ale Hildei față de Edwin decît dezvăluirea prevederilor din testamentul mătușii Hamps, pe care ea le definise din capul locului ca fiind mostruoase. Pur și simplu, nu putea înțelege calmul cu care le acceptase Edwin, și s-ar fi înfuriat cumplit dacă asta s-ar fi întîmplat cu o lună mai înainte. Nu că ar fi rîvnit la bani (era convinsă de acest lucru), dar nu putea suferi nedreptatea. De ce trebuiau Benbowii să se aleagă cu averea mătușii Hamps, iar Edwin și Maggie, care făcuseră de o mie de ori mai mult pentru ea, să nu aibă nimic? După părerea Hildei, soților Benbow ar fi trebuit să le fie rușine, și cînd Edwin îi aminti că nu erau vinovați de norocul care dăduse peste ei, doar printr-un miracol de stăpînire de sine putuse să spună amabil: „E foarte adevărat" — în loc să exclame batjocoritor: „Numai unul ca tine ar putea gîndi așa!" Iar cînd mai află că Edwin n-avea să primească nimic pentru străduniile de executor testamentar și tutore al copiilor Benbow, rămase fără glas. Văzîndu-l nepăsător la afirmațiile ei în legătură cu nedreptatea ce i se făcuse lui, începu să vorbească despre nedreptatea făcută lui Maggie — Maggie pe care și așa ticălosul de Albert o lipsea de dobînda ce i se cuvenea. Edwin se văzu nevoit să se declare de acord cu ea în privința lui Maggie. Cît despre soții Benbow, Hilda nu catadicsise să le spună nici o vorbă. O privire, un ton, o tăcere — fuseseră de ajuns ca să exprime tot ce gîndea Hilda despre soții Benbow.

— Oh! exclamă Edwin. Va să zică Maggie vine la noi pentru acest sfîrșit de săptămînă? Ei, nu-i rău deloc.

Știa că Maggie le fusese de mare ajutor în problema slujnicelor și că, întrucît a doua slujnică încă nu sosise, ea va face mai mult treabă în casă, și nu se va comporta ca o invitată. Și-o închipuia, împreună cu Hilda, împrietenindu-se și mai mult în timp ce schimbau așternuturi și pături și potriveau pernele, fiecare pe cîte o latură a paturilor și se simți bucuros.

— Da, zise Hilda. Am trecut pe acolo azi dimineață.

— Și ce face cu Minnie?

— Am aranjat și asta, zise Hilda cu mîndrie.

Edwin îi relatase amănunțit întreaga poveste a lui Minnie, și ea reacționase exact cum se așteptase el. Îi luase cu ardoare apărarea lui Minnie, condamnînd totodată fără cruțare atitudinea răposatei stăpîne.

— Mătușa fetei era și ea acolo cînd am trecut. M-am înțeles că o să se ducă la Stone, iar Maggie și cu mine o să facem ceva pentru ea, și după ce totul se va sfîrși aș putea s-o iau eu ca fată în casă. Maggie zice că probabil n-ar fi rea ca fată în casă. În orice caz, deocamdată totul e aranjat.

— Și Maggie rămîne fără slujnică?

— Nu. O să aranjăm și asta. Și-apoi, bănuiesc că Maggie n-o să stea veșnic singură în casa aia!... Văd că haina e exact pe măsura potrivită.

— Exact! zise Edwin.

Întinsese pe birou o învelitoare contra prafului, cu marginea roșie dantelată, pe care Hilda i-o dăruise cu trei zile mai înainte.

Se uită la el cu o satisfacție reținută și justificată, avînd aerul de a spune: „Lasă în seama mea absolut tot ceea ce mă privește, și ai să vezi ce lină îți va fi viața!“

Edwin n-ar fi lăudat-o pentru nimic în lume, iar ei tare i-ar fi plăcut să fie lăudată, rămînînd mereu doar cu pofta de a fi lăudată. Dar acum, în loc să se supere din pricina rezervei lui zgîrcite, își zise: „Bietul băiat! Nu se poate hotărî să facă complimente; asta-i. Dar ochii lui sînt plini de complimente încîntătoare.“ Era fericită, chiar dacă se temea puțin pentru viitorul apropiat. Stătea acolo, în biroul lui, acceptată și respectată, deși pentru el biroul era un sanctuar, rivalul budoarului ei. Simțea că planurile ei progresau.

Acum abordă adevăratul motiv al vizitei ei:

— M-am gîndit că am putea să trecem să-l vedem pe Ingpen în după-amiaza asta.

— Bine, hai să mergem.

Ingpen era în convalescență și stăruise, cu două zile mai înainte, să fie dus acasă la el, lîngă tîrgușorul Stockbrook, cîțiva kilometri mai la sud de Axe. Faptul că putuse părăsi spitalul era un exemplu surprinzător al puterii de voință a unui pacient. Rutina vieții de

spital exasperase atît de mult sufletul aproape însănătoșit al acestui adept al libertății, încît doctorul, infirmiera șefă și prietenii fuseseră nevoiți să se supună instinctului său.

— Nu există nici un tren potrivit la dus, și absolut nici unul la întors în afară de cel care vine aproape la nouă. Și nu putem merge cu biciclete pe vremea asta — cel puțin eu nu pot, mai ales pe întuneric.

— Atunci, ce-ar fi să mergem duminică ?

— Duminica trenurile sînt și mai proaste.

— Ce linie îngrozitoare ! zise Edwin. Și mai au neobrăzarea să ceară asemenea prețuri ! Îmi amintesc de Ingpen că-mi spunea de un tren acceptabil spre Knype dimineața, și unul de întoarcere seara. Și n-ar fi existat nici acela, dacă mecanicul de locomotivă n-ar fi stat la Axe.

— Păcat că n-avem o cabrioletă, nu-i așa ? zise Hilda zîmbind cu vioiciune. Pentru că atunci, am fi putut lua din cînd în cînd calul de la atelier, și n-ar costa aproape nimic în plus, nu crezi ?

Își simțea inima bătîndu-i cu putere. Edwin clătină însă din cap, amabil dar cu fermitate.

— Nu pot amesteca două lucruri diferite ! zise el.

Ea o știa. Cunoștea întreaga teorie a negustorimii de vază din cele Cinci Orașe în legătură cu folosirea cailor. Un măcelar putea să-și înhame căluțul duminica pentru propria lui plăcere — în celelalte zile nu-l folosea niciodată de plăcere — dar negustorii care se bucurau de un prestigiu mai înalt decît măcelarii trăgeau o linie clară de demarcație între întreprindere și casă, calul de la întreprindere neavînd voie s-o treacă. Unul sau doi poate — dar nu dintre cei mai de vază — îmbrăcau un căruțaș într-o livrea, îi dădeau un joben ponosit și îl socoteau vizitiu atunci cînd, în cîte o după-amiază, conducea un landou sau o trăsurică cumpărată de ocazie la Axe sau Market Drayton. Dar cei mai mulți nu aveau pretenția de a poseda trăsuri particulare. Nu se obișnuia așa ceva în comunitatea lor. Nici chiar familia Orgreave nu visase vreodată să aibă trăsură. Bătrînul Darius Clayhanger ar fi socotit o blasfemie chiar și ideea de a avea trăsură. De fapt, mult timp după moar-

tea bătrînului Clayhanger, tipografia se mulțumise să livreze comenzile cu un cărucior pe care-l împingea un băiat. Abia cînd Edwin descoperise că, de pildă, două mii de cataloage de hîrtie specială nu puteau fi transportate ca lumea într-un cărucior de mînă, se hotărîse să facă un pas uluitor : cumpărase un cal. Găsise un om demn de încredere cu numele de Unchpin care era și căruțaș și rîndaș și, după ce cumpărase un cal și o cotigă acoperită, lăsase totul, în seama lui Unchpin. Firește, nu încercase niciodată să conducă singur cotiga. Un Edwin Clayhanger nu putea fi văzut cocoțat pe o capră de cotigă. Nu știa despre cai decît că trebuie adăpați înainte, și nu după ce sînt hrăniți, că dai un șiling pe săptămînă la potcovar, și un șiling pe zi pentru nutreț și că dacă mîi un cal mai mult de o sută cincizeci de mile pe săptămînă, te poți aștepta să i se umfle genunchii. Acasă, calul și cotiga fuseseră tot timpul socotiți ca aparținînd exclusiv întreprinderii, întocmai ca mașinile de tipărit sau motorul cu aburi.

— Îmi închipui, zise Hilda cu precauție, că ai destul de lucru pentru un cal ?

— Și *încă* pe deasupra.

— Atunci, de ce nu cumperi încă unul ?

Încerca să vorbească degajat, fără să pară interesată.

— Da, cum să nu ? i-o întoarse Edwin. Și să construiesc și grajduri noi.

— N-ai loc destul pentru doi ?

— Vino cu mine să vezi, și atunci poate că o să fii mulțumită.

În clipa aceea începură să răsune peste tot sonerii, sirene și fluierături. Era ora unu.

— Îmi dai voie ?... Ți s-a răsucit gulerul paltonului la spate. Stai să ți-l potrivesc.

Și îi îndreptă gulerul.

Ieșiră, trecînd prin biroul funcționarului, și Edwin îl salută în treacăt, cu o mișcare din cap. Pe coridor treceau repede cîteva fete și cîțiva băieți. Nici unul dintre ei nu-i luă în seamă pe Edwin și Hilda. Năvăliră cu toții în stradă, de parcă atelierul ar fi luat foc.

— Dar știu că se grăbesc, nu glumă ! murmură Hilda ironic.

— Și de ce nu s-ar grăbi ? protestă patronul, aproape supărat.

În curticică se afla cotiga fără cal, pe care scria pe amîndouă laturile : „Edwin Clayhanger, Litografie și Tipografie cu Aburi, Bursley". Cotiga era adăpostită într-un șopron. și ca să ajungi în grajd trebuia să treci mai întîi prin șopron. Aici, Unchpin, un grăsan de vreo patruzeci de ani, cu fața brăzdată de cicatrice negre, era aplecat deasupra unei tocătoare de paie. Nu-i luă în seamă cînd intrară. În grajd se afla o boxă mare, unde un cal sur se mișca neliniștit.

— Vezi ? murmură Edwin scurt.

— Oh ! Ce frumos cal ! Nu l-am mai văzut pînă acum.

— N-ai mai văzut-o, o corectă Edwin.

— E iapă ?

— Așa se spune.

— Nu știam că ai un cal nou.

— N-am luat-o încă. Am luat-o de încercare pentru două săptămîni, de la Chawner... Cum se descurcă, Unchpin ? strigă el spre cealaltă încăpere.

Unchpin se întoarse spre ei.

— Nițel cam ușoară, mormăi el și se răsuci iar spre tocătoarea de paie, pe care se părea că o repară.

— Așa m-am gîndit și eu, zise Edwin.

— Dar e bună, adăugă Unchpin.

— Dar unde-i calul de dinainte ? întrebă Hilda.

— Pe lumea cealaltă, răspunse Edwin. S-a prăbușit mort săptămîna trecută.

— Ce-a avut ?

Edwin clătină din cap.

— E un privilegiu al cailor să procedeze așa, zise el. Mereu procedează așa.

— Nu mi-ai spus nimic.

— Păi, nu erai aici, în primul rînd.

Curioasă, dar prudentă, iapa își puse botul pe portița boxei. Hilda o mîngîie. Ochii plini de mister ai calului, pielea frumoasă, spinarea largă, și în general dimensiunile-i uriașe față de oameni, tropotul copitelor pe paiele așternute pe lespedea de piatră, mirosul grajdului — toate o încîntau pe Hilda.

— Aș putea să ador caii! șopti ea în extaz, ca pentru sine.

Se întreba dacă va reuși să-și impună voința în fața lui Edwin, ca să cumpere o cabrioletă. Se' văzu mînînd iapa sură, care va ajunge să se atașeze de ea, într-o cabrioletă sclipitoare, cu Edwin alături pe banchetă. Gîndul i se întorcea mereu cu pizmă la Tavy Mansion și Dartmoor. Dar simțea că Edwin nu va putea să înțeleagă visul ei fermecător. Prevedea necazuri nesfîrșite, certuri și predici pînă își va putea atinge țelul. Era aproape descurajată, cînd își aminti de hotărîrile luate și prinse curaj.

— Ascultă, Unchpin, zise Edwin. Crezi că boxa asta ar putea fi despărțită în două?

Unchpin se apropie tropăind cu picioarele lui încălțate în bocanci cu jambiere și privi mohorît spre boxă. După ce o cercetă cîtva timp, duse mîna la șapcă spre Hilda.

— Se poate, anunță el.

— Ar putea să intre în șopron și o trăsurică, pe lîngă cotigă?

— Da! Dacă vîri oiștea trăsurii sub cotigă. Da' de ce întrebi, stăpîne?

— Așa. Doar că vezi, cucoana vrea iapa asta.

După o pauză, Unchpin mormăi:

— Cucoana, aha!

Hilda se îndepărtase puțin și ieșise în curte. Edwin se apropie de ea, aprins la față, dar căută să-și risipească stingherealа făcîndu-i cu ochiul. Chipul Hildei era neclintit.

— Trebuie să mă întorc neapărat în birou, zise ea cu un glas straniu.

Și o porni repede, urmată de Edwin. Simpson rămase puțin surprins cînd îi văzu că se întorc. În biroul lui Edwin, Hilda închise ușa. Apoi se repezi la Edwin, care rămăsese nedumerit și începu să-l sărute cu o furie neobișnuită, agățîndu-se de gîtul lui deși într-o mînă mai ținea manșonul. Îl iubea pentru că era așa cum era. Prefera metoda lui stranie, stîngace de a-i îndeplini o dorință, de a ceda, de a-i satisface un capriciu, oricăror altor metode londoneze mai politicoase,

mai convenționale. Se gîndi că nici un alt bărbat nu putea fi atît de profund romantic ca Edwin. Se dispreţuia pentru că se lăsase înşelată de faţa lui exterioară. Iar faţa pe care o vedea acum, prin prisma afecţiunii ei puternice, părea mărginită de culorile curcubeului. Cînd ieşiră iarăşi din birou, după aceste clipe sacre, şi Edwin, la fel de însufleţit ca şi ea, aruncă totuşi o privire înapoi spre biroul învelit, spre seif şi celelalte obiecte din încăpere cu grija obişnuită aproape automată a unuia purtînd pe umeri răspunderi mari, ea se întristă pentru că nu izbutea să pătrundă complet în sufletul lui impenetrabil şi să trăiască alături de el toate emoţiile lui, să înţeleagă melancolia derutantă din ochii lui. Dar era o tristeţe încărcată de bucurie ; era aureola teribilei ei satisfacţii pentru firea lui, pentru triumful ei, şi pentru gîndul : „Singură eu stau între el şi dezolare."

II

— Ptrr ! exclamă Hilda, tare, oprind iapa şi trăsurica în faţa hanului cu firma „Trăieşte şi lasă-i şi pe alţii să trăiască" de pe strada principală a satului Stockbrook, care se întindea cam la doi kilometri şi jumătate de la şosea, dacă o luai de la cele Cinci Oraşe spre Axe. Iapa se opri, şi se văzu că din trup îi ieşeau aburi.

— Ha ! exclamă Edwin cu o uşoară ironie binevoitoare. Am ajuns fără vreun os rupt !

Din curtea grajdului ieşi un om şi se apropie de trăsură.

Satul Stockbrook îţi crea iluzia, pe care sute de sate englezeşti o dădeau în dimineaţa aceea de Crăciun, că de fapt se numea Arcadia, că desăvîrşirea fusese atinsă, şi că forţele civilizaţiei nu puteau merge mai departe. Mai suav decît un sat olandez, incomparabil mai dichisit, mai curat şi mai împodobit decît un sat franţuzesc, satul îţi arăta, în atmosfera liniştită, paşnică a unei lungi tradiţii, un amestec pitoresc de arhitecturi ale căror trăsături erau aproape toate frumoase. Şi dacă o familie formată din şapte persoane stătea într-o căsuţă de două

camere, sub un acoperiş de paie deformat de greutatea anilor, fără apă şi fără canalizare, şi de asemeni fără libertate, privitorul era îndrituit totuşi să tragă concluzia că, prin cine ştie ce virtute misterioasă, ei duceau o existenţă graţioasă, fericită, ba chiar ideală — în special în ziua de Crăciun, deşi de Crăciun era şi zi de plată trimestrială a chiriei — pe care n-ar dori în ruptul capului s-o schimbe. Cine ar fi putut crede că taţii de familie beau pîinea copiilor lor în ciudata cîrciumă din ospătăria aceea îmbrăcată în iederă — o cîrciumă menită să extazieze inima oricărui călător american, şi care se numea „Trăieşte şi lasă-i şi pe alţii să trăiască“ ? Cine ar fi putut crede că metodiştii wesleyeni ce începuseră de pe acum să cînte o colindă de Crăciun în micuţa capelă în stil georgian, şi ceilalţi credincioşi risipiţi pînă în cimitir, se urau între ei cu un dispreţ care n-avea moarte, fiecare pretinzînd că deţine monopolul în cunoaşterea a ceea ce nu poate fi cunoscut ? Dar, la urma urmei, iluzia de a te afla în Arcadia nu era în întregime o iluzie. Acest sat liniştit, îmbrăcat în chiciură, cu aerul lui de sărbătoare, cu copacii nemişcaţi, vrăjiţi sub cerul vast acoperit de nori de nepătruns, atinsese un fel de desăvîrşire relativă — sfîrşitul unei epoci care îşi aştepta dispariţia.

Edwin nu se învoise prea uşor cu ideea de a închide casa toată ziua şi de a lua masa de Crăciun împreună cu Tertius Ingpen. Deşi socotea în general obiceiurile de Crăciun, cu vizitele de familie, cu darurile pe care oamenii şi le fac unii altora, cu activitatea febrilă de la bucătărie, cu veselia oarecum nesinceră, cu ceasurile de plictiseală şi apoi cu regretele stomacale, mai mult un chin decît o plăcere, cu toate acestea renunţă cu greu la ele, avînd senzaţia că încalcă ceva sacru. Dar starea lui Ingpen, dorinţa fierbinte a Hildei şi felul ei sîcîitor de a-i făgădui o surpriză, precum şi faptul că tot nu aveau servitoare fuseseră argumente serioase ca să-l convingă.

Şi deşi plecase din Trafalgar Road prost dispus şi circotaş, gîndindu-se tot timpul la casa pustie şi rece, ajunsese la Stockbrook palpitînd de fericire şi mîndru de Hilda — mîndru de verva, de stăruinţa ei, şi de faptul că reuşise să-şi facă voia. Îl dusese şi pe el pe valul noului ei entuziasm pentru trăsurile cu cai. Îl ademenise să chel-

tuiască o mare sumă de bani pe o cabrioletă, harnașament nou, pleduri, un șorț de vizitiu și un bici elegant. Îl istovise pe Unchpin, dăduse peste cap rutina întregului atelier litografic și scosese aburi din iapă, în hotărîrea ei de a învăța să conducă. Scosese trăsura noaptea ca să ia lecțiile. Pe de altă parte, nu se arătase cîtuși de puțin grăbită să cumpere un al doilea cal pentru nevoile negoțului, așa că al doilea cal nu fusese cumpărat încă.

Cînd anunțase că îi va duce ea singură cu trăsura, pe soțul și pe fiul ei, pînă la Stockbrook, Edwin se împotrivise cu hotărîre; dar Unchpin îi luase parte, căci ea făcuse, împreună cu Unchpin, un drum de două ori mai lung, și acum el socotea că era capabilă să conducă, iar iapa (în vîrstă de opt ani) era un animal pe care te puteai bizui; și-apoi, ținea să aibă și el liber de Crăciun. Astfel că Hilda triumfase. Mînînd iapa pe deal în sus — și tot astfel în jos — ajunsese cu bine la Stockbrook; iar aerul victorios cu care opri în fața hanului „Trăiește și lasă-i și pe alții să trăiască" era adorabil. Toată ființa ei radia fericirea și mîndria unei puștoaice. Edwin era gata să creadă că prin simpla putere a voinței, ea crease efectiv cabrioleta și accesoriile — și chiar și iapa! Și își zise că el nu trăise în zadar, dacă îi putea oferi bucuriile care se puteau citi acum pe chipul ei. Tenacitatea ei uneori tiranică și micile certuri care tot izbucneau, cu toate hotărîrile bune luate cu cîteva săptămîni în urmă, erau uitate și iertate. I-ar fi dăruit încîntat toate economiile lui, ca să-i satisfacă un capriciu. Un cal și o trăsură, sau chiar o pereche de cai și un landou, erau un preț neînsemnat pentru bucuria ei de fetiță și pentru propria sa liniște în casa și întreprinderea la care ținea atît de mult.

— Prindeți-mă, amîndoi! strigă Hilda.

Edwin se dăduse jos și, ocolind trăsura, se îndrepta spre trotuar, unde George stătea cu chipul zîmbitor. Rîndașul, într-o atitudine clasică, se afla la botul iepei.

Hilda sări cam furtunos, și Edwin întinse brațele, atenuînd puțin săritura. Borul pălăriei ei de catifea se izbi de fruntea lui, împingîndu-i șapca. Ținînd-o o clipă în brațe pe soția lui — ciudat de supusă și molatecă — el

simți parfumul catifelei, suav, și feminin, și intim. Întreaga fericire a Hildei păru să-l năpădească, și își dădu seama că această fericire îi era de ajuns. Nu dorea o fericire proprie. Dorea să trăiască doar prin ea. Mulțumirea lui era profundă, completă, copleșitoare.

Dar în același timp, gîndindu-se că Hilda nu era preocupată și de soarta iepei, îi spuse grăjdarului :

— Pune pătura pe ea, te rog.

— Hei ! Iată-l pe domnul Ingpen ! anunță George, aruncînd o pătură colorată peste iapă.

Ingpen, palid, bine înfofolit, venea încet de la cotitura drumului, făcînd semne cu mîna și zîmbind. Avusese o recidivă, după ce ieșise afară prea devreme, și acum începuse să-și revină.

— Am vrut să mă asigur că ați sosit, zise el strîngîndu-le mîna. Sărbători fericite, tuturor !

— Ai făcut bine că ai ieșit, băiatule ? îl întrebă Edwin cu căldură.

— Că am ieșit ? Da. Sînt sănătos tun. Și mi s-a recomandat puțină mișcare.

Se aplecă vesel spre George și îl bătu peste piept pe adolescentul voinic.

— Ce facem cu pachetele tale, Hilda ? întrebă Edwin.

— Oh ! O să le luăm mai tîrziu.

— Mai tîrziu ?

— Da. Acum veniți încoace — pînă nu înghețați, și îi făcu cu ochiul lui Ingpen, care îi răspunse în același fel. Vino, dragul meu. Nu-i departe. Trebuie să trecem peste cîmp.

— O bag în grajd, domnule ? îl întrebă rîndașul pe Edwin.

—Da. Și fricționeaz-o puțin, răspunse el absent, tot gîndindu-se la aluziile Hildei în legătură cu o surpriză.

Inima nu-i prevestea nimic bun. Ingpen și Hilda arătau de parcă ar fi complotat, înțelegîndu-se între ei și punînd ceva la cale. Se gîndi că a trăi alături de o femeie înseamnă a trăi alături de un vulcan — nu știi niciodată cînd poate avea loc o erupție periculoasă.

În nici trei minute, prima catastrofă, și cea mai mică, se și produse.

— Cam cleioasă cărarea asta a ta, zise Edwin jenat.

Toți patru se tîrau prin argila negricioasă de sub un gard de tufișuri, în care se zăreau cîteva bobițe roșii.

— Alaltăieri era tare ca piatra, zise Hilda.

— Oh! Deci ai fost aici și alaltăieri?... Ce-i cu casa aceea de colo? îl întrebă Edwin pe Ingpen.

— A ghicit dintr-o dată! murmură Ingpen și apoi izbucni într-un hohot de rîs în cascadă.

Partea de sus a unei case de la sfîrșitul secolului al optsprezecelea, scundă și pătrată, cu ziduri galbene, ferestre negre fără perdele, hornuri subțiri și înalte și cu acoperiș de ardezie albăstruie, se zărea ca un fruct gigantic și misterios într-un pîlc de copaci de diferite soiuri, dintre care unii verzi.

— Ladderedge Hall, băiete, zise Ingpen. Reședința familiei Beechinor de aproape un veac.

— „Reședința", care va să zică! murmură Edwin sarcastic.

— E nelocuită de doi ani, adăugă Hilda cu vioiciune. Așa încît ne-am gîndit să aruncăm o privire.

Și Edwin își zise că bănuise tot timpul care va fi surpriza. Era uluitor cît de repede putea trece un om de la o bucurie vie la o tristețe neagră, și deznădăjduită. Ea știa prea bine ce mult îi repugna lui ideea de a trăi la țară, și că nimic nu-l va putea determina să consimtă. Și totuși, a trebuit să-i întindă această cursă, să pregătească o asemenea surpriză infantilă, și astfel să-i strice Crăciunul, ca care cu cîteva clipe în urmă fusese în brațele lui însăși întruchiparea supunerii! Nu scoase nici o vorbă. Fredonă cîteva note și privi degajat în dreapta și-n stînga, silindu-se să pară nepăsător. Prezența lui Ingpen și a băiatului, și faptul că era Crăciunul, îl împiedicau să spună ce gîndea. Nu putea să se oprească deodată, să înfigă bastonul în pămînt, și să țipe furios: „Ascultă aici! O dată pentru totdeauna nu vreau să mai aud de o casă la țară! Așa încît să fim înțeleși — dacă vrei ceartă, n-ai decît!"

Trebuia să-și păstreze aerul amabil și cu cît mai bine dispus cu atît mai bine — în tot cursul zilei. Dar, în inima sa, era foc și pară împotriva Hildei. Toate calitățile ei pozitive deveneau neînsemnate, toate aprecierile

lui binevoitoare păreau ridicole. Era o femeie imposibilă. Vedea în viitor numai necazuri, căci cunoștea îndîrjirea ei în dispute, ca și totala ei lipsă de scrupule, de bun simț și de bună cuviință. Îi oferise un cal și o trăsură — numai ca să-i facă pe plac — și iată care era răsplata ! Cu cît faci mai multe concesii unor asemenea ființe, cu atît doresc mai mult ! Dar nu-i va mai face nici o concesie. Gata cu compromisurile ...Bătălia se va duce chiar în această seară... Simțea aproape o voluptate în deprimarea lui cruntă și hotărîtă. Continua să privească degajat în jur, și din cînd în cînd mai fredona cîteva note.

Trecînd peste un pîrleaz, dădură de un drumeag plin de făgașe, și iată în față poarta de fier șubrezită de la Ladderedge Hall, cu plăcuța unei agenții imobiliare. O mică alee curbă, acoperită cu pietriș, prin care se iteau fire de iarbă, ducea la intrarea principală a casei. În față se vedea o peluză, apoi o grădină cu flori, și dincolo de ele o pășune ; în fund era o grădină de zarzavat și mai departe niște grajduri ; o întreagă proprietate ! Ingpen scoase o cheie uriașă din buzunar. Complotul fusese bine pregătit ; victima era socotită un naiv, un prostănac, un mielușel.

În încăperile pline de umezeală, Edwin privea fără să vadă, și auzea ca prin vis, fără să asculte. Acesta era holul, aceasta sufrageria, aici salonul, dincolo odaia de dimineață... Cămine cu polițe de marmură albă, grătare preistorice, tapete atîrnînd în fîșii, pînze de păianjen, dușumele strîmbe, tavane jupuite, fantasme invizibile ale reminiscențelor umane ! Aceasta era bucătăria, uriașă ; apoi cămara, uriașă, și oficiul, și mai uriaș (cu mînerul unei pompe, alături de cloaca de lături) ! Nici apă curentă. Nici gaze. Și ce era încăperea aceea care dădea în bucătărie ? Oh ! Era probabil sala servitorilor... Sala servitorilor, nu zău ! Iată-l deci pe Edwin Clayhanger locuind într-un „conac", care avea și o „sală a servitorilor" ! Inimaginabil snobism ! Nu va mai fi în stare să-și privească prietenii în față... La primul etaj, dormitoare fără sfîrșit, dar nici o baie. Aici, totuși, era un dormitor mai mic, care putea fi transformat într-o baie splendidă...

Ingpen, veşnicul expert, plănuia un rezervor de apă în pod, şi începu să explice pe unde vor trece ţevile de apă. George, agitat, înţelegînd că trebuie să se comporte ca un arhitect, alergă la mansardă ca să cerceteze la faţa locului problema rezervorului de apă, şi Ingpen se duse după el. Edwin privea pe fereastră priveliştea satului idilic, aşternîndu-se mai jos pe cîmpia în pantă.

— Vino şi tu, Edwin, îl îmbie Hilda.

Da, se prefăcuse profund îngrijorată de sănătatea burlacului suferind şi nechibzuit care era Tertius Ingpen. Îi făcuse mereu vizite, ca să vegheze asupra convalescenţei lui. Neţinînd seama de dispreţul pe care-l nutrea Ingpen faţă de femei, se împrietenise cu el chiar mai mult decît Edwin. Şi prin atenţiile, prin simpatia ei, făcuse ca Edwin să pară nepăsător în comparaţie cu ea. Şi, în tot acest timp, ea nu urmărise decît un singur scop — cu cîtă perfidie copilărească !

În pustietatea casei, glasul lui Ingpen şi al lui George răsunau deasupra celui de-al doilea şir de scări.

— N-are rost să mergem în pod, mormăi Edwin de pe palier.

Hilda, pe jumătate alintîndu-se şi pe jumătate iritată, protestă :

— Hai, Edwin, nu fi urîcios.

O urmă pe scară în sus, resemnat. Zidul faţadei se ridica aproape pînă la ferestrele din pod, acoperindu-le şi întunecîndu-le.

— Veselă privilişte ! mormăi Edwin.

Îl auzise pe Ingpen spunînd că întreaga proprietate putea fi închiriată cu şaizeci şi cinci de lire pe an, plus reparaţiile, şi că probabil cu o mie două sute de lire ar putea fi cumpărată. Un adevărat chilipir.

— Ah ! murmură Edwin. Cunosc eu contractele astea de închiriere cu obligaţia reparaţiilor. Nici cu o mie de lire n-ai putea să transformi grajdul acesta într-o casă de locuit.

Îşi dădu seama că Ingpen şi Hilda schimbară priviri între ei.

— E mai mare decît Tavy Mansion, zise Hilda.

Tavy Mansion ! Acesta era secretul ! Tavy Mansion explica toată uneltirea ei. Alicia Hesketh avea o casă

frumoasă, iar Hilda trebuia să aibă una şi mai frumoasă. Ea, Hilda, mai mult ca oricine, era o snoabă. De mult bănuise el asta.

I-o reteză imediat :

— Categoric nu e mai mare decît Tavy Mansion ! Nici pomeneală.

— Oh, Edwin ! Cum poţi să spui aşa ceva ?

Sub portal, pe cînd Ingpen încuia uşa la loc, Edwin spuse într-o doară, cu un aer superior, voios :

— Nu-i chiar atît de rău. Cred că există sute de case ca asta peste tot pe la ţară — la un preţ de nimic.

Tot drumul pînă la han domni stingherala, şi cu toţii luptară împotriva ei cu demnitate, zîmbind, rîzînd, făcînd tot felul de remarci despre măcăleandri, despre cer, despre masa de Crăciun.

— Va să zică, s-a hotărît că o să pleci la Londra după ce termini şcoala, puştiule, zise Tertius Ingpen, ca să umple un gol primejdios al conversaţiei.

George, îmbrăcat ca bărbaţii şi destul de mare acum ca să se amuze şi să nu fie jignit că i se spunea „puştiule", confirmă ştirea, cu glasul său ce începea să se îngroaşe.

Iar Edwin gîndi : „În orice caz, *eu* sînt ultimul care să audă asta !"

E-adevărat, Hilda îi spusese că, în timpul vizitei la Londra, se discutase din nou proiectul de a-l da pe George în ucenicie la Johnnie Orgreave, dar nu-i spusese că se luase o hotărîre în această privinţă. Deşi Edwin, din mîndrie şi prudenţă, nu-şi mărturisise gîndul — George fiind problema ei şi nu a lui —, dar nu arătase pic de entuziasm pentru acest proiect. Johnnie Orgreave coborîse mult în stima lui — aproape la fel ca şi Jimmie, ale cărui excentricităţi conjugale scandalizaseră cele Cinci Oraşe şi desăvîrşeau ruina familiei Orgreave ; şi chiar şi Tom, care devenise un avar. Ba mai mult, nu ţinea deloc ca George să se ducă la Londra. Ce nevoie era ca George să se ducă la Londra ? Provincialul priceput şi prosper din Edwin privea cu o neagră gelozie Londra, socotind-o un rival superficial şi strălucitor. Şi acum afla de la Ingpen că destinul lui George fusese hotărît... Şi ăsta să fie un lucru de mică importanţă ?

Se așteptau „ei" oare cu adevărat ca el să facă drumul de la Ladderedge Hall pînă la întreprinderea sa, și de la întreprindere pînă la Ladderredge Hall în fiecare zi lucrătoare, pînă la sfîrșitul vieții? Rîse sardonic în sinea sa.

Soarele ieși din nou, și George îl salută cu urale. Iar Edwin, spre marea sa mirare, constată că i se făcuse foame.

III

— Să știi că n-am de gînd să iau casa aceea, zise Edwin pe un ton degajat, dar confidențial, într-o pauză care urmă unei lungi analize făcute de Ingpen, asupra senzațiilor sale de la spital, înainte de a fi în afară de orice pericol.

Ședeau în fața căminului, unde ardea un foc splendid și generos, în sufrageria lui Ingpen.

Acesta, trîntit într-un fotoliu vechi și prea puțin confortabil, congestionat la față din cauza digestiei, ridică din sprîncene, se uită cruciș la țigara pe care o ținea între buze, și vorbi imparțial:

— Nu. Așa mi-am zis și eu. Firește, trebuie să înțelegi că a fost ideea Hildei să mergem acolo. Eu n-am făcut decît să mă supun — lucrul cel mai simplu de făcut în asemenea cazuri!

— Desigur.

În felul acesta, amîndoi se situau pe un plan superior femeii capricioase și flușturatice, o dădeau la o parte și se simțeau într-o mai mare intimitate sinceră, ca într-o lume exclusiv masculină.

În tăcerea care urmă, plină de satisfacție și ușurare, îl putură auzi pe George, în salonul de deasupra, exersînd din nou partea de pian a unei sonate pentru vioară de Haydn, pe care o încercase destul de timid împreună cu Ingpen, în timp ce așteptau masa.

Ingpen începu pe neașteptate, încruntîndu-se:

— Ascultă, bătrîne! De ce nu mi-ai spus niciodată că ai găsit o anumită persoană în odaia mea din Hanbridge, atunci, în noaptea cînd te-am trimis la mine?

Edwin se înfioră, şi de plăcere şi de teamă, gîndindu-se că va urma o confidenţă importantă.

— Nu era treaba mea, răspunse el cu vioiciune.

Dar tonul lui vroia să spună: „Poţi să ai deplină încredere în loialitatea şi discreţia mea."

Iar Ingpen, răspunzînd tonului lui Edwin, vorbi cu o simplitate şi sinceritate care îi merseră acestuia la inimă:

— Firește că eram absolut sigur de discreţia ta... I-am dat doamnei toate asigurările, şi Ingpen schiţă un zîmbet.

Din trufie, Edwin nu-i spuse lui Ingpen că nu-i suflase o vorbă Hildei, iar Ingpen, tot din trufie, nu-i spuse lui Edwin că-şi închipuia acest lucru.

În clipa aceea Hilda intră în odaie, fredonînd o colindă pe care cîţiva copii din Stockbrook o cîntaseră în pragul uşii la prînz.

— Nu vă fie teamă — n-am să vă întrerup. Ştiu că discutaţi secrete, zise ea strengăreşte, nebănuind cît de aproape de adevăr era.

Ingpen, păstrîndu-şi admirabil prezenţa de spirit, răspunse ironic:

— Nu cumva vrei să spui că i-ai şi explicat doamnei Dummer cum trebuie să-mi gospodărească casa?

— Mai bine spuneţi-mi în cît timp se poate strînge masa, spuse Hilda.

Masa de Crăciun, servită de o ţărăncuţă într-un şorţ mare alb-albăstrui, angajată temporar s-o ajute pe doamna Dummer, menajera, fusese nemaipomenită. Singurul ei cusur era că, într-un fel, avea aerul de a fi cerut un efort special destul de mare; şi deşi contribuiseră întrucîtva la reuşită şi bunătăţile aduse de Hilda, Ingpen era îndreptăţit să se simtă mulţumit ca gazdă şi burlac, lucru pe care nu-l ascundea. Dar acum, sub privirea zeflemitoare a Hildei, nu numai masa, ci şi odaia şi întreaga casă treceau pe ultimul plan. Se vedea limpede cît de imperfecte erau şi faţa de masă şi tacîmurile; dezordinea sticlelor, paharelor şi ceştilor amintea de sufrageria unui club de mîna a doua. Neorînduiala odăii, plină de grămezi de ziare, reviste, hîrtii, cărţi, cutii şi truse de instrumente muzicale, îl acuza din plin pe solitarul despot care punea în fiecare zi lucrurile unde se nimereau, interzicînd cu strictețe să fie schimbate de la

locul lor. Ochii scînteietori ai Hildei păreau să provoace fiecare colț și ungher întunecos să-și arate jalnica murdărie, iar înclinarea malițioasă a capului mărturisea într-un fel misterios că în ultimele două săptămîni iscodise toate tainele funeste ale acestei hardughii rudimentare și lipsite de grație.

— Masa, i-o întoarse Ingpen cu curaj, o să fie strînsă atunci cînd asta n-o să mă deranjeze.

— Foarte bine, zise Hilda. Dar doamna Dummer vrea să termine cu spălatul *vaselor*.

— Ascultă-aici, cucoană, replică Ingpen. Ești o mică rază de soare, și așa mai departe, și eu sînt primul care să ți-o spun; dar eu nu sînt bărbatul tău, și zicînd asta făcu un gest de avertizare. Să nu cumva să-mi spui că îți pare rău de femeia care mi-ar deveni soție. Gîndește-te la ceva mai original, și izbucni în rîs.

Hilda se apropie de fereastră, privind afară ziua ce se stingea.

— De fapt, am venit doar să vă spun că e aproape trei fără un sfert, și că mă duc cu George pînă la han, ca să aducem cabrioleta. Simt nevoia de puțină mișcare. O să ajungem acasă pe întuneric.

— Oh! Mai bine rămîneți la ceai, și o să vi se ierte totul.

— Să călătorim spre casă pe întuneric? Nu prea mă atrage! murmură Edwin.

— Văd că ți-e teamă de felul cum conduc, zise Hilda.

Cînd Edwin și Ingpen rămaseră din nou singuri, expresia lui Ingpen se schimbă imediat; arăta la fel ca atunci cînd i-a întrerupt Hilda, iar Edwin, care-și înăbușise curiozitatea, fierbea de nerăbdare.

— Soțul ei se află într-un ospiciu de nebuni, trebuie să-ți spun, zise Ingpen.

— Al cui soț?

— Al tinerei femei despre care vorbeam.

Pentru Edwin, parcă se deschisese o ușă într-un zid, lăsînd să se întrevadă o vastă și nebănuită grădină romantică.

— Serios?

— Da, dragul meu, urmă Ingpen liniștit și rezervat, dar nu fără o oarecare mîndrie naivă și sinceră pentru

a-i fi arătat minunata grădină. Și n-am cunoscut-o la vreun concert, sau pe Canal Grande, ori ceva în felul ăsta. Am cunoscut-o într-o fabrică din Oldham, în timp ce îmi exercitam meseria. El era patronul fabricii. Am intrat la un moment dat într-un birou, și el era întins jos pe podea, iar ea își ștergea picioarele pe pieptul lui. Și el o implora tot timpul: „Nu le ștergi cum trebuie. Mai tare! Mai tare!" Asta era mica lui slăbiciune, înțelegi. Se credea un preș pentru șters picioarele. Ea încerca de săptămîni întregi să ascundă nebunia lui, însoțindu-l la birou și peste tot, ca să-l calmeze. Ingpen începu să vorbească mai repede și mai agitat: În viața mea n-am văzut un lucru mai cumplit! Și să dau peste el așa, deodată, înțelegi... Avea în el ceva absolut îngrozitor, cum stătea întins acolo, iar ea tot încercînd să-l calmeze făcîndu-i pe voie. Trebuia să-i fi văzut expresia serioasă de pe față, cum ținea neapărat ca ea să-și șteargă cum se cuvine picioarele pe el. Și chipul ei cînd m-a zărit. Ah! Îngrozitor! Îngrozitor! Ingpen se opri și apoi continuă mai liniștit: Firește că m-am lămurit numaidecît. Nici nu era greu să te lămurești. A înnebunit de-a binelea chiar în aceeași după-amiază. Și de atunci e, mai mult sau mai puțin, nebun de legat.

— Ce lucru groaznic... Au copii?

— Nu, slavă Domnului! răspunse Ingpen din nou tulburat. Dar nu uita că ea este încă soția acestui dement, care probabil că va trăi o veșnicie. E legată de el ca și cum ar fi legată de un stîlp. Astea sînt legile noastre care nu îngăduie divorțul în asemenea cazuri. Nu-i îngrozitor? Nu-i de neconceput? Gîndește-te numai la situația bietei femei!

În ochii lui Ingpen se citea indignarea.

— Groaznic! murmură Edwin.

— Și e complet singură pe lume! urmă Ingpen. Nici nu știu ce s-ar fi făcut fără mine. Nu avea prieteni — în orice caz, prieteni cu puțin bun simț. E uimitor cît de solitare sînt unele perechi!... Asta a îmbătrînit-o îngrozitor. E mult mai tînără decît pare. Din fericire avea niște bani — de fapt, avea destui.

Oricît de mult îl impresionase pe Edwin descoperirea atît de romantică a unei femei în odaia lui Ingpen din

Hanbridge, acum însă era și mai impresionat. Revedea întreaga scenă, dar mult mai plină de poezie. Se învinui că fusese orb, ba chiar că avusese o atitudine prea severă față de biata femeie. Acum o înzestra cu calități minunate. Aventura, atît de tragică și plină de duioșie tainică, era fermecătoare. Cît de minunate trebuiau să fie relațiile dintre Ingpen și această femeie, dacă putea să se ducă noaptea, fără a-l anunța dinainte, în bîrlogul lui, așteptîndu-i cu încredere întoarcerea! Ce divină surpriză pentru el, ce înfocată revedere! Îl invidia pe Ingpen. Și îl mai și admira, căci era limpede că Ingpen se arătase foarte abil în această legătură. Și știuse cum să-i ciștige devotamentul.

Cu un aer de imparțialitate, Ingpen continuă:

— Mă tem că n-ai văzut-o în împrejurările cele mai favorabile. E foarte sfioasă —și firește că era cu atît mai mult cînd ai văzut-o. Cînd sfiala i se risipește, e cu totul altă femeie. Primele două sau trei dăți cînd am întîlnit-o, trebuie să-ți spun că n-am socotit-o mai mult decît o femeie drăguță și amabilă — înțelegi ce vreau să spun. Dar e mult mai mult decît atît. Nu știe să cînte la nici un instrument, dar cred că posedă un adevărat simț muzical. Are timp de citit, și citește destul. Și dovedește mai multă înțelegere, o înțelegerea aproape masculină, decît orice femeie pe care am cunoscut-o.

„Așteaptă un pic!“ gîndi Edwin. Dar simplitatea acestui om de lume îi plăcea și îi dădea o confortabilă senzație de superioritate.

Iar cu glas tare spuse, arătîndu-se înțelegător:

— Bun!... După cîte înțeleg, acum trăiește în cele Cinci Orașe?

— Da, adeveri Ingpen, după o scurtă ezitare.

Avusese un glas ciudat, semnificativ, cu o modestie căutată. Prin această singură monosilabă părea să-i comunice lui Edwin: „Nu pot s-o neg. Avea nevoie de mine, și pînă la urmă m-a urmat aici!“

Edwin rămase din nou impresionat în fața revelației acestui romantism ce se ascundea în jalnica banalitate a celor Cinci Orașe.

— De fapt, urmă Ingpen, nu știi niciodată care ți-e norocul. Dacă ar fi fost liberă, poate că aș fi fost destul de prost ca să mă însor.

— De ce spui asta?

— Pentru că ar fi o prostie să mă însor, zise Ingpen, ciocănindu-și cu unghia dinții din față și părînd să vorbească chibzuit, stăruitor, cu o calmă detașare.

— De ce? întrebă Edwin, stăruind și el, dar cu teamă, de parcă spiritul de aventură în căutarea adevărului îl împingea spre primejdii fatale.

— Căsnicia nu-și merită prețul — pentru mine, cel puțin. Știi, sînt un tip mai ciudat, și Ingpen o spuse serios, pregătit să privească imparțial afirmația că era ciudat. Adevărul este, dragul meu, că după părerea mea libertatea valorează mai mult decît orice aș obține în căsătorie.

— Toate astea sînt foarte bune, zise Edwin, încercînd să vorbească cu aceeași convingere imparțială ca și Ingpen, dar fără să reușească. Dar iată ce pierzi! Uită-te cum trăiești!

Aproape involuntar, examina cu mulțumire de sine odaia neaspectuoasă, neîngrijită, și privirea păru să-i pătrundă prin tavane și pereți, descoperind și dezaprobînd întreaga casă lipsită de farmec, de sus pînă jos.

— De ce? Ce are? replică Ingpen, tulburat; o ușoară roșeață i se urcă în obraji. Nimeni nu are un pat mai confortabil sau ghete mai confortabile decît mine. Cîte femei pot face o cafea atît de bună ca a mea? Nu s-a născut încă nici o femeie care să facă un ceai atît de gustos. Am tot ce-mi trebuie.

— Nu, n-ai. Ce rost are să vorbim despre cafea, ceai și paturi?

— Păi, ce altceva îmi mai lipsește? Dacă te gîndești la perne și draperii elegante, mulțumesc, nu!

— Știi foarte bine la ce mă gîndesc... Și-apoi, „libertatea", cum spui tu. Ce înțelegi prin libertate?

— Nu înțeleg, zise Ingpen, liniștit și binevoitor, ceea ce s-ar putea numi libertate fizică. La asta aș renunța. Îmi place o oarecare dezordine, de pildă, și nu cred că absența prafului pe mobile este lucrul cel mai important din lume; și nu mi-ar păsa cîtuși de puțin să renunț

la toate astea. N-ar avea mare importanță. Dar n-aș putea renunța la libertatea mea intelectuală. Poate că e mai bine să spun onestitate intelectuală. Aș renunța chiar și la libertatea mea intelectuală, dacă aș fi privat de ea cinstit și onest. Dar nu se poate. În căsnicie, nu există aproape deloc onestitate intelectuală. Și nici nu poate exista. Totul nu e decît un șir de compromisuri meschine din partea bărbatului. Alternativa este o supunere absolută a femeii, ceea ce ar fi jignitor. Nici o femeie care nu-i absolut sclavă nu ascultă vreodată adevărul decît cu mînie. Nu poți spune același lucru despre bărbați, după cum știi. Nu condamn; afirm doar. Chiar presupunînd că un bărbat însurat are cîteva avantaje care mie îmi lipsesc, ele nu sînt decît fizice...

— Oh, nu! Nici vorbă.

— Dragul meu, stărui Ingpen, îndreptîndu-se în scaun și privind cu seriozitate spre Edwin, analizează-le și vei vedea că toate avantajele sînt fizice — absolut toate! Și ți-o spun cu franchețe: nu vreau să plătesc un asemenea preț pe ele. Nu vreau. N-am nimic împotriva femeilor; îmi place compania femeilor, ca oricărui alt bărbat, dar nu vreau — nu vreau — să trăiesc permanent la nivelul lor. De aceea spun că aș fi un prost să mă căsătoresc. E foarte simplu.

— Hm!

Edwin, deși neîndoielnic unul dintre cei care făcuseră marea prostie de a se căsători, fiind deci supus acuzațiilor lui Ingpen, nu simțea nici cea mai mică constrîngere sau nevoie de a se apăra. Ingpen părea să fi ridicat discuția deasupra nivelului personal. El plecase de la premisa că prietenul lui nu putea să se simtă jignit, și asta îl încînta pe Edwin. Teama de adevăr fusese alungată. În această odaie din Anglia exista libertatea de gîndire. Edwin reflectă: „Dacă el are dreptate și eu sînt deci condamnat — ei bine, n-am ce face. Faptele sînt fapte, și sînt extrem de interesante."

Și își mai spunea: „De ce naiba nu putem, Hilda și cu mine, să discutăm astfel?

Nu înțelegea de ce, dar era profund convins că, din păcate, asemenea discuție cu Hilda ar fi imposibilă.

În cămin, cărbunii aprinși se prefăceau încet în jar.

— Și să-ți mai spun un lucru... începu Ingpen.

Dar îl întrerupse intrarea doamnei Dummer, o femeie grasă, care aducea cu ea o veche tavă lăcuită. Doamna Dummer intrase în disperare de cauză. Chipul ei îmbătrînit, încruntat, oarecum isteric părea să spună: „O să strîng masa și o să-mi văd de treabă, chiar dacă pentru asta va trebui să pier de mîna unui tiran nemilos.“ Gesturile ei, în timp ce făcea loc pentru tavă și o așeza pe masă, erau gesturile formidabile ale unui om încolțit.

— Doamnă Dummer, zise Ingpen cu glasul stins, lăsîndu-se pe spate în scaun, ești bună să-mi aduci tonicul de pe măsuța de toaletă? Am uitat să-l iau.

— Doamne! exclamă doamna Dummer.

Și pe cînd femeia se grăbea să iasă, Ingpen îi făcu liniștit cu ochiul lui Edwin, în odaia în care umbrele și începuseră să se aștearnă.

Totuși, cînd cabrioleta trase în fața casei, Ingpen părea să dea semne de oboseală. Hilda nu vru să coboare, și-l trimise în casă pe George, cu mesajul că trebuie să plece de îndată. Ingpen ieși cu Edwin, o tachină pe Hilda în legătură cu atitudinea insuportabil de îngîmfată a celor așezați pe locul vizitiului, și își luă rămas bun de la ea cu ceremonialul cel mai meticulos și mai cavaleresc, în timp ce Hilda, zîmbind numai ea știa cărui gînd, se aplecă spre el, binevoitoare.

— Cred că la întoarcere am să stau la spate, zise Edwin. George, poți să te așezi lîngă maică-ta.

— Tch! Tch! îndemnă Hilda iapa.

Și iapa porni cu o smucitură, luînd-o la vale pe drumul înnegurat și întunecos.

IV

A doua catastrofă, mai mare, se produse aproape imediat după sosirea în Trafalgar Road. Trecuseră trei sferturi de oră de la apusul soarelui și felinarele erau aprinse. Unchpin, cu o resemnare mohorîtă, dîrdîia în întunericul de la intrare, așteptînd să ducă cabrioleta la locul ei în grajd. Hilda îi ceruse să vină; tot ea îl pusese să aducă di-

mineața trăsura pînă în fața casei. Părea să creadă, fără s-o afirme, că nu-ți trebuiau decît cîteva minute să înhami iapa și să aduci cabrioleta pînă la Bleakridge, și cîteva minute de muncă ușoară nu însemnau prea mult pentru Unchpin în ziua de Crăciun. Edwin, zărindu-l pe Unchpin în fața intrării, văzu un om lipsit de apărare căruia i se răpise ziua de sărbătoare pentru a satisface capriciul egoist al unei femei tiranice. Cînd îl întrebă de cît timp aștepta în fața ușii, Unchpin răspunse fără șovăire că aștepta de la trei, oră fixată chiar de doamna Clayhanger. Edwin habar n-avea de aranjamentul acesta, și văzu în el o dovadă în plus a egoismului nepăsător al Hildei. Era limpede că va trebui să-i interzică să-i mai folosească pe angajații lui ca pe propriii ei servitori, și că asta va duce la scandal. Hilda îl întrebă răspicat pe Unchpin de ce nu așteptase în bucătăria încălzită, așa cum îi dăduse ea instrucțiuni, în loc să înghețe de frig în fața ușii. Iar omul o lămuri că sunase și bătuse de cincisprezece ori fără să capete nici un răspuns.

Imediat Hilda se înfurie, nu numai pe Emmie, slujnica vinovată, ci pe toți servitorii, în general, și pe întreaga lume. Emmie, noua bucătăreasă, și deocamdată singura slujnică din casă, trebuia să se ducă la Maggie să servească prînzul de Crăciun, dar să se întoarcă negreșit la două și jumătate, ca să aprindă focul în salon și să pregătească ceaiul. Dar cum Maggie se hotărîse în ultimul moment să-i facă o vizită Clarei la amiază, Emmie trebuise să se ducă cu ea și să-i dea ajutor doamnei Benbow pînă la două și un sfert.

— Sper că ai cheia, Edwin, se răsti Hilda, de parcă ar fi vrut să spună că, neglijent cum era, își lăsase cheia acasă.

— O am, zise el sec, scoțînd cheia din buzunar.

— Oh ! exclamă ea, cu aerul de a spune : „La urma urmei, nici tu nu ești mai bun“ ; și luă cheia.

În timp ce ea descuia ușa, Edwin îi dădu pe furiș o jumătate de coroană lui Unchpin, care aprindea felinarele trăsurii.

George, cu miraculosul instinct de conservare al unui mic animal lipsit de apărare împotriva unor fiare sălbatice iritate, se făcuse nevăzut.

Ușa de la intrare se căsca neagră ca o groapă de mormînt. Casa era total diferită de ceea ce trebuia să fie într-o zi de Crăciun. Edwin puse mîna pe radiator : era rece ca atingerea unei mîini de mort. Aprinse lampa din hol, și în fața ochilor îi apărură podoabele de brad și vîscul, aranjate de Hilda și de George cu rîsete și veselie în ajunul Crăciunului, ca însuși simbolul nesinceritătii. Fără să-și scoată pălăria și paltonul, intră în salonul înghețat și întunecos, unde Hilda stătea îngenuncheată în fața căminului, aprinzînd bețe de chibrit. O bucată de ziar se aprinse și apoi flacăra se stinse. Era limpede că nu se pricepea să aprindă focul.

— Să nu mai aud de servitoare ! exclamă Hilda cu furie. M-am săturat ! Toate sînt la fel !

Tonul ei furios condamna întreaga lume, inclusiv pe Edwin.

Și Edwin înțelese că ziua aceea era o piramidă și că acest moment era culmea ei îngrozitoare. Pe drumul de întoarcere, Hilda cînd și cînd discutase confidențial cu George despre lucrurile minunate pe care ei doi le-ar putea face dacă ar sta la țară — tot felul de lucruri în legătură cu florile, legumele, cocoșii, găinile, rațele, vacile, iepurii, caii. Schițase în linii mari cam cum ar fi viața unei stăpîne de la Ladderedge Hall, și o schițase cu scopul ca să audă bărbatul posomorît și ursuz așezat la spate. Glasul ei, atît de stăruitor și mîngîietor față de George, era încărcat cu acuzații împotriva omului taciturn a cărui spinare se atingea din cînd în cînd de a ei. Îl exasperase dinadins și deliberat.. Felul cum se purtase cu Unchpin, izbucnirea copilărească din cauza servitoarelor, purtarea extrem de dezagreabilă — toate împreună puseseră la grea încercare ultimele rămășițe ale răbdării lui Edwin. Despre Ladderedge Hall nu se spuse o vorbă, dar Ladderedge Hall plutea mereu între ei. Războiul între ei era iminent. Las' să vină ! Mai bine război decît o pace care nu însemna pentru el decît insulte și nedreptate. O să-i pară bine cînd va izbucni. Brusc, se răsuci pe călcîie și aprinse candelabrul. Pe masa de sub candelabru se afla trusa de scris pentru George și volumul din Matthew Arnold pentru Edwin, ca daruri de Crăciun din partea Hildei. Unul din daru-

rile lui Edwin pentru ea, o etolă de hermină, era pe umerii ei. Cumplite absurdități — aceste false semne de dragoste... Stăteau acolo gătiți amîndoi în haine de stradă, ea îngenuncheată în fața focului, el în picioare lîngă masă, în salonul rece care acum nu mai semăna cîtuși de puțin cu un cămin.

Edwin zise cu o rea-voință plină de răceală, disprețuitoare :

— Ar fi bine să te mai stăpînești, Hilda. Faptul că o slujnică întîrzie puțin în ziua de Crăciun nu-i un motiv să te porți ca un copil răzgîiat. Te porți oribil.

Vorbele lui, pline de un resentiment justificat, aproape ucigător, părură să sperie și să înfricoșeze pînă și mobilele, care așteptau, parcă vrăjite, să se producă un dezastru.

Hilda își întoarse capul, și îl fulgeră pe Edwin cu privirea. Își îndreptă umerii, iar sprîncenele groase păreau că se împreună într-o furie pătimașă.

— Da, zise ea, cu o intonație mușcătoare. Absolut tipic pentru tine ! Îi împrumut sorei tale servitoarea. Ea nu mi-o trimite înapoi — și e vina mea ! Credeam că alde Benbow te învîrt destul pe degete, fără ca să mai fie nevoie să mă insulți din cauza lor. Dumnezeu știe la cîte trucuri au recurs ca să cápete averea mătușii tale — pînă la ultimul bănuț ! Și-acum lasă pe seama ta toată munca migăloasă cu moștenirea în folosul lor, și, firește, o faci ca un mielușel ! Niciodată n-ai timp să-mi acorzi un minut din ziua de lucru la birou, dar poți să-ți pierzi ceasuri întregi pentru moștenirea mătușii Hamps și pentru soții Benbow ! Mereu a fost așa. Se opri o clipă și apoi vorbi cu glasul înecat : Dar nu văd de ce mai trebuie să mă insulți pe deasupra !

Trăsăturile i se schimonosiseră. Începu să plîngă.

— Îmi faci silă ! se răsti Edwin, furios.

Și ieși din odaie, trîntind ușa.

George cobora scara.

— Unde te duci, unchiule ? întrebă el văzîndu-l pe Edwin că deschide ușa de la intrare.

— Mă duc pînă la mătușa Maggie, răspunse Edwin, străduinduse să vorbească foarte blînd. Spune-i mamei, dacă întreabă.

Băiatul bănuia ce se întîmplase. Şi era umilitor că bănuia, şi încă şi mai umilitor să trebuiască să recurgă la el în aceste momente nefaste.

V

Coborî cu pas egal pe Trafalgar Road. Nu ştia încotro merge. Bineînţeles că nu avea de gînd să se ducă la Maggie. Inventase pe moment vizita la Maggie, ca răspuns la întrebarea lui George, şi nu putea înţelege de ce o inventase. Maggie era probabil la Clara ; şi, la un necaz, el nu s-ar duce niciodată la Clara ; numai cînd se simţea triumfător şi prosper se putea expune în faţa Benbowilor.

Vremea era umedă şi friguroasă, dar nu ploua. Frigul avea mai curînd un efect reconfortant, plăcut asupra trupului său, şi se simţi chiar încălzit, deşi cu cîteva minute mai înainte, cînd coborîse din cabrioletă, era îngheţat şi aproape amorţit. Nu-şi putea aminti cum, sau cînd, avusese loc schimbarea.

Fiecare felinar era învăluit într-o sferă cenuşiu-verzuie, prevestind ploaia, şi transformînd felinarul într-o mică lună. Trotuarele erau lunecoase din cauza noroiului, iar drumul părea scufundat într-o mocirlă care reflecta luminile şi prin care şinele de tramvai treceau drepte şi lucitoare. Departe, în josul pantei, o cuşcă de lumină mişcîndu-se vag printre şirurile de felinare aprinse arăta că tramvaiul cu aburi urca pe celălalt deal ,spre inima oraşului. În locul unde felinarele se contopeau şi dispăreau, dar puţin mai spre stînga, cadranul iluminat al ceasornicului din turnul primăriei strălucea pe cerul întunecat. Strada era pustie ; nici un vînzător de ziare, nici o fetiţă zdrenţăroasă uitîndu-se cu jind în vitrinele cu dulciuri, nici un meşteşugar întorcîndu-se de la muncă, nici un huruit de căruţă, nici un vehicul de nici un fel, în afară de tramvaiul îndepărtat. Toate prăvăliile erau închise ; chiar şi dugheana de fructe, care nu se închidea niciodată, era acum ferecată şi mirosul de portocale şi mere ce stăruia mereu iarna în jurul ei dispăruse. Birturile mici, nedeschise încă, îşi

arătau prin vitrinele cu inscripții cîte un bec cu gaz, printre ghirlande de hîrtie albastră și roșie și ramuri de brad. Fațadele mohorîte ale aproape tuturor caselor erau străpunse de dreptunghiuri de lumină pe care apăreau uneori umbre trecătoare de ființe omenești. Alte foarte puține ființe omenești, tot atît de misterioase, se furișau vag pe pantă în sus sau în jos.

Tristețea, familiară, inexplicabilă și jalnică — tristețea existenței însăși — se înălța ca un abur din pămîntul ud, înnobilînd întreaga scenă. Cadranul semeț al ceasului primăriei, solitar pe cer, era atît de sfîșietor, și viețile oamenilor, și dinlăuntrul și dinafara caselor, păreau țesute din atîta zădărnicie și durere, încît amenințarea veșniciei devenea insuportabilă.

Creierul lui Edwin vibra și se zguduia ca o sală a mașinilor în care motorul erau gîndurile lui agitate. Nu își mai vedea căsnicia ca un lanț de episoade disparate ; o vedea ca o dramă al cărei adevărat înțeles îi fusese în sfîrșit dezvăluit de criza prin care trecea acum. Avusese multe semnale și înainte, și le dăduse deoparte, dar ele veniseră înapoi sub forma unor semne care indicau dezastrul inevitabil. Fusese orb, din încăpățînare sau lașitate. Acum vedea. Ajunsese să recunoască adevărul. Își zise, la fel cum și-au spus milioane de bărbați și femei, cu o liniște îngozită : „Căsnicia mea a fost o greșeală.“ Și începu să privească în față consecințele acestei recunoașteri. Nu era atît de naiv încît să acorde prea multă importanță conflictului de acum, și nici chiar neînțelegerii mocnite, dar totale, în legătură cu o casă la țară. Bănuia chiar că dificultățile actuale vor fi într-un fel înlăturate, mai mult sau mai puțin satisfăcător. Dar ceea ce nu va putea fi înlăturat era temperamentul care le provoca. Aceste dificultăți, precedate de unele mai mititele, vor fi urmate de altele mai mari. Era inevitabil. Ar fi fost o dovadă de slăbiciune sentimentală dacă ar fi sperat altfel, după cum fusese și optimismul său cînd o veghease pe mătușa Hamps. Trebuia să privească adevărul în față : „Ea nu-și va schimba felul de a fi — și eu nu-l mai pot suporta.“ Indiferent cum vor apărea în viitor relațiile lor la suprafață, uniunea lor se terminase. Sau, dacă nu se ter-

minase încă, în curînd se va termina, căci forţele care o zguduiau nu puteau fi controlate şi erau din ce în ce mai puternice.

„Firește, ea nu poate să fie altfel decît este!“ îşi zise el imparţial. „Dar ce vină am eu?“

Rechizitoriul la care o supunea în gînd pe soţia sa era teribil şi fără replică. Ea fusese întotdeauna o fată ciudată. În seara cînd o văzuse pentru prima dată alergase după el în grădina tatălui său şi stătuse cu el pe veranda pe care mai tîrziu el o desfiinţase, şi vorbise cu el în chipul cel mai straniu. Nu era o fiinţă normală. Aventura periculoasă şi fatală cu George Cannon nu i s-ar fi putut întîmpla unei fete normale. Nu asculta de glasul raţiunii, şi îi lipsea simţul de dreptate. Dacă dorea ceva, trebuia să-l capete. În realitate, era o egoistă feroce, lipsită de scrupule, incapabilă să înţeleagă un alt punct de vedere decît pe al ei. Să aibă o asemenea izbucnire în legătură cu testamentul mătuşii Hamps! Asta îi arăta felul de a gîndi. Că mătuşa Hamps avea dreptul absolut de a dispune de averea ei cum îi plăcea; că erau multe de spus în favoarea aranjamentelor făcute de mătuşa Hamps; că, în orice caz, soţii Benbow nu erau vinovaţi cu nimic; că invidia era demnă de dispreţ, fiind dovada unui spirit meschin; că singurul lucru pe care îl putea face el era să execute fără să crîcnească sarcina de tutore ce îi fusese dată — toate acestea erau lucruri evidente; dar nu pentru ea! Nici cel mai iscusit om n-ar fi putut s-o facă să le accepte. Ea nu se călăuzea după o logică — ci după felul cum simţea; şi nenorocirea era că nu simţea cum se cuvine... Chiar azi încercase să se amestece în felul cum îşi gospodărea Ingpen casa, şi îl necăjise — ea fiind oaspete şi el gazdă! Ce-ar spune ea dacă cineva i-ar face acelaşi lucru?...

Nu putea fi moderată. Aştepta toată consideraţia de la alţii, dar ea nu acorda nimănui. Dorise un cal şi o trăsură. Le căpătase. Şi cum folosise darul? Îl folosise sfidînd nevoile întreprinderii. Dăduse peste cap totul şi pe toţi, şi era limpede că Unchpin avea un motiv întemeiat de nemulţumire... Se plînsese că nu se poate simţi acasă în propriul ei cămin, cît timp casa îi aparţinea lui

Maggie. Edwin, docil, cumpărase casa — și acum ea avea chef de altă casă. Nu ținea seama de interesele și preferințele soțului ei, și vroia să aibă o casă care ar fi fost absurd de inaccesibilă. Deși îi satisfăcuse capriciul ei de a avea o cabrioletă, egoismul nu i se potolise cîtuși de puțin. Dimpotrivă, asta parcă i-l stîrnise și mai mult, și îl făcuse mai agresiv. Și prin ce metode infantile și stranii îl ademenise pe Edwin la țară ! Nu-i spusese o vorbă sinceră despre casa pe care o găsise și asupra căreia se hotărîse ! Aluzii stupide despre o „surpriză" ! Se bizuise pe prezența lui Ingpen ca să-l dezarmeze pe Edwin și să-l lege astfel de mîini și de picioare. Conspirația era pur și simplu copilărească. Și fiindcă Edwin își arătase de la început dezaprobarea față de planul ei, se simțise ofensată. Țîfna îi sporise treptat în cursul zilei, ascunzîndu-se uneori sub tăceri maliționse și comportări enigmatice, țîșnind în cîte o remarcă față de alții, și revărsîndu-se în cele din urmă pe față, cu cruzime, într-un fel respingător. Totul era inimaginabil de nedrept. Hilda nu avea nicio scuză, și nici nu va putea avea vreodată. Era o femeie imposibilă ; și o să devină și mai imposibilă. Nu era de vină ea că era așa ; recunoștea că nu era vina ei. Dar, în același timp, cu un resentiment rece și disprețuitor, o condamna și o ura.

Își aminti de vorbele lui Ingpen : „Nu vreau să plătesc acest preț."

„Nici eu nu vreau" își zise el. „Totul s-a sfîrșit".

Îl invidia pe Ingpen.

În minte îi mijea visul de libertate — nu libertatea tînărului neștiutor, ci libertatea bărbatului cu experiență, care știe s-o folosească. Ce perspectivă încîntătoare ! Căsnicia avea într-adevăr unele avantaje, dar el se putea bucura de aceste avantaje și păstrîndu-și libertatea. Știa cum trebuie să fie un cămin ; avea instinctul interiorului ; socotea că poate să țină o casă la fel de bine ca orice femeie, și chiar mai bine decît multe dintre ele ; în această privință, el nu era ca Ingpen, incapabil să creeze și să mențină confortul... Își aminti cum obișnuia pe vremuri Ingpen să definească locul ce li se cuvenea femeilor — „în dosul voalului". Vorbele astea le supărau cumplit pe femei ; și totuși, cît erau de

adevărate ! Ingpen le pusese în practică. Ingpen, chiar și în atmosfera banală din cele Cinci Orașe, arătase calea de urmat... După el, existența bărbaților — rațională și demnă de încredere, simplă, directă, cinstită — era ideală. Și în timp ce își imgina o asemenea existență — cu sau fără romantismul unor ființe misterioase și interesante așteptînd cu modestie în dosul voalului ca să li se dea atenție — mii de scene pline de răutățile și nedreptățile intenționate ale Hildei îi năvăliră în minte ; cînd își formulase acuzația împotriva ei, omisese nouăzeci la sută din ele ; erau nesfîrșite, nenumărate. Le trecu în revistă, iarăși și iarăși, cu o virulență feroce, cu o înverșunare sumbră, cu o plăcere sardonică și amară.

În valea unde Trafalgar Road începe să fie cunoscut sub numele de Duck Bank, coti spre stînga și, traversînd capătul lui Woodisun Bank, ajunse într-unul din cele mai vechi cartiere ale orașului, unde biserica St. Luke se înalță în mijlocul cimitirului, înconjurată de un triunghi de căsuțe vechi. La lumina unui nou felinar cu gaz, mult mai strălucitor, instalat în poarta cimitirului, se zărea silueta întunecată a turnului normand și, mai departe, alba scînteire a cîtorva monumente funerare.

O pereche solitară, braț la braț, aplecați ușor unul spre celălalt, se apropia agale prin noroiul de pe lîngă vechea școală națională, către lumina felinarului. Bărbatul era un voluntar, cu o tunică roșie strălucitoare, cu centură albă și pantaloni negri ; își purta chipiul semeț și avea în mînă un baston mititel ; mîndria îi ținea loc de palton călduros. Fata era voinică și scundă, cu o pălărie înflorată și o pelerină informă, închisă la culoare ; sub brațul stîng ducea un pachet. Erau absorbiți de ei înșiși. Edwin desluși mai întîi chipul bărbatului, pe care se citea o ușoară înfumurare inofensivă, și apoi chipul fetei, extatic, privind în sus, nevăzînd nimic altceva în afară de tînărul de lîngă ea... Era Emmie, cum își dădu seama Edwin după o clipă de îndoială, căci nu era prea familiarizat cu locatarii propriei sale case. Emmie, așteptată cu atîta nerăbdare și furie de stăpîna ei, își pierduse capul după o uniformă. Emmie, al că-

rei loc era la bucătărie, printre crătiți și farfurii, spălătoare de vase și perii, evadase pe alt tărîm, unde timpul nu mai există. Că nici nu se gîndea să se mai întoarcă imediat la bucătăria ei se vedea din faptul că mergea cu bună știință în cu totul altă direcție. Nu era drăguță — Hilda încetase de mult, de nevoie, să mai pretindă ca slujnicele ei să aibă farmec ; nu era nici măcar tînără — probabil că era mai în vîrstă decît soldatul la care se uita cu adorație. Dar extazul ei, fericirea ce o copleșise constituiau o privelişte minunată, pe care stîngăcia vulgară a fetei o făcea și mai emoționantă.

Edwin își zise că era lamentabil, patetic ca destinul să nu-i îngăduie fetei să rămînă veșnic în acest vis. „E oare cu putință", gîndi el, „ca o creatură capabilă de o emoție atît de fără seamăn să fie silită să-mi prăjească slănina și să-mi lustruiască ghetele ?"

Perechea, fără o vorbă, trecu mai departe, ținîndu-se pe lîngă grilaj. Cimitirul era încuiat, dar Emmie și soldatul încercau pe cît le stătea în putință să-și satisfacă instinctul care, în cele Cinci Orașe, părea să-i îndrume pe îndrăgostiți spre morminte ca să-și caute plăcerea. Ici, colo, căsuțele aruncau cîte un ochi galben și orb de lumină asupra scenei tăcute și liniștite. Edwin se răsuci brusc și o porni iar pe Woodisun Bank, simțind că tulbură pacea locului.

Hotărîndu-se deodată să se îndrepte spre Hillport „ca să facă puțină mișcare", el grăbi pasul. După vreo doi kilometri și jumătate, traversînd și calea ferată de la Shawport și aflîndu-se pe dealul de la Hillport, de unde cele Cinci Orașe se desfășurau ca o hartă în spatele lui, observă că transpirase. Foarte rar i se întîmpla să transpire, și de aceea avea convingerea că plimbarea „îi făcea bine". Se simți mai bine dispus, și o porni și mai repede.

Dispoziția i se schimbase acum. După ce-i întîlnise pe Emmie și soldatul ei, trecuse brusc de la resentiment la uimire. Furia i se mai risipise, și deși încerca mereu s-o reaprindă, s-o reactiveze, nu reușea. Se gîndea întruna la scena din dimineața aceea, cînd, gata să sară din cabrioletă, Hilda spusese : „Prindeți-mă, amîndoi" ; și își aminti limpede cum o simțise supusă, își aminti

abandonul ei de o clipă — imperceptibil dar de neuitat — cînd o strînsese cu putere în brațe ; și odată cu amintirea i se strecură în nări și parfumul catifelei. Ciudat că o femeie atît de dură, egoistă și autoritară, putea să-și contrazică astfel întreg caracterul într-o clipă de abandon ! Oare prin acest gest îi mărturisea cea mai ascunsă taină a ei ?... Prostii ! Dar acum el nu se mai gîndea la ea cu dispreț. Onestitatea îl silea să admită că era pueril să te prefaci disprețuitor față de o personalitate atît de puternică și de misterioasă. Dacă îi era vrăjmașă, era în orice caz un luptător primejdios, cu care nu te puteai juca. Și totuși ea putea să fie doar un flecușteț, o fărîmă de carne gingașă în brațele lui !

Văzu chipul în extaz al lui Emmie luminat de felinar la poarta cimitirului... De ce să nu-i facă pe voie Hildei ? De ce să n-o lase să mute căminul lor după voia ei ?... Categoric nu ! El n-o să accepte niciodată așa ceva ! De ce ar face-o ? O dată și încă o dată respinse această idee. Dar ea reveni o dată și încă o dată. Ce conta pentru Hilda unde stătea ? Și oare nu cumpărase el casa în care stăteau numai pentru a-i face pe plac ? Primul lucru la care trebuie să te gîndești cînd alegi o casă ar trebui să fie, și este necesar să fie, în funcție de interesele negoțului tău... Și totuși, ce conta pentru el unde se afla căminul lui ? (Își aminti o vorbă a lui Ingpen : „Eu nu trăiesc pe acest plan.“) Oare el nu putea să se adapteze ? Începu să viseze la un transport foarte rapid între Ladderedge Hall și întreprinderea sa. Automobilele tocmai fuseseră acceptate în mod legal ; dar el nu văzuse încă nici unul, deși auzise că ar exista cîteva în district, sau care treceau pe acolo .Imaginația nu-l putea duce atît de departe încît să ajungă la automobil. Nici prin gînd nu-i trecea că ar putea să folosească, sau să posede, unul. Se gîndi doar la un cal iute și la o trăsură cu pneuri de cauciuc ;el să conducă ; uneori și Hilda... un echipaj care să devină renumit în district. „Trăsura lui Clayhanger“... „Parcurge distanța de la Ladderedge în treizeci și cinci de minute. Calul pur și simplu nu vrea să meargă la pas ; nici nu știe să meargă la pas !“ Și așa mai departe. Auzise vorbindu-se astfel despre alții. De ce n-ar auzi și alții de el ? ... Apoi, plă-

cerea, simpla plăcere — spuneți-i senzuală sau cum vreți — de a satisface un capriciu acestei femei capricioase ! Dacă un lucru îi provoacă bucurie, de ce să nu i-l ofere ?... Să o vadă în rolul de stăpînă a unui conac, într-un costum de călărie, preocupată de acțiuni de binefacere, ocrotindu-i pe sărmani, impunîndu-și voința în fața grădinarilor și rîndașilor, bătînd din picior ca să i se facă pe voie, oferind o bucățică de zahăr unui cal, îngrijind un ciine bolnav ! Amuzant ! Plăcut !... Și toată această activitate a ei depinzînd întru totul de el ! Măgulitor pentru mîndria lui !... Și-o putea îngădui cu ușurință, căci era mai înstărit chiar decît bănuia nevasta lui. Nu-i va fi greu să-și închirieze casa. N-ar fi imposibil chiar s-o vîndă avantajos... Și îi veni în gînd, deși nu în mod serios, Tom Swetnam, care pînă la urmă se logodise cu una din scandinavele pe seama cărora era de ani de zile mereu tachinat. Probabil că Tom va avea nevoie de o locuință, și încă de una bună.

Se lăsă purtat de propriul său vis. Ca să-și realizeze visul, nu avea decît să cedeze, să dea într-o doară din cap, să murmure cu o îngăduință binevoitoare : „Foarte bine. Fă cum vrei.“ Nu va trebui să se dezică, fiindcă nu rostise nici un refuz. Nu schimbaseră nici o vorbă despre Ladderedge Hall de cînd plecaseră de acolo. Spusese doar că lui nu-i place — „turnase apă rece peste ea“, cum se spune. E-adevărat, prin atitudinea sa dăduse clar de înțeles că se opunea în principiu întregului proiect de a trăi la țară ; dar n-aveai nevoie să te dezici de o atitudine ; era de ajuns s-o infirmi, fără ca prin asta să te umilești...

Nu, nu va ceda niciodată, deși cedînd s-ar deschide o perspectivă plăcută, delicioasă. Nu putea ceda. Ar fi o greșeală, ar fi primejdios să cedeze. Nu-și argumentase el limpede întreaga situație ? Și totuși, de ce n-ar ceda ?... Se simțea speriat, ca în fața unei ispite.

Traversă din nou calea ferată și trecu peste Fowlea Brook, care marca hotarul, intrînd iarăși în oraș. Cărarea întunecoasă se întindea paralel cu canalul, dar puțin mai jos. Trecuse prin Hillport, ocolise Hillport Marsh și se întorsese în jos, pe coasta dealului înalt care apără cele Cinci Orașe dinspre vest. Nu-și putea aminti de amă-

nuntele plimbării; știa doar că străbătuse toate acele locuri, că timpul și distanțele zburaseră ca printr-un miracol, și că ghetele lui erau pline de noroi. O schimbare în consistența noroiului îl făcu să privească spre cer; într-adevăr, se înseninа și ici-colo apăreau petice unde licăreau stele. Se lăsase ger, în ciuda aburului din jurul felinarelor care prezicea ploaie. În cîteva clipe se cățăra pe panta abruptă și scurtă, pînă la podul peste canal. Gîfîia, și se încălzise.

Se opri și se așeză pe parapet. Pe vremea cînd era elev, trecea peste pod de două ori pe zi în drumul spre Oldcastle și înapoi. De multe ori zăbovise pe el. Dar uitase toate micile întîmplări din timpul școlii, care acum i se păreau că țin de altă existență. Își amintea, totuși, că pe atunci nu se putea așeza pe parapet decît dacă se cocoța pe el. Se gîndi cît de mic și de caraghios trebuie să fi fost atunci. Luminile dn Bursley, Bleakridge, Hanbridge și Cauldon se înșirau ca un arc spre răsărit. La nord prezida orologiul primăriei din Bursley, iar la sud orologiul bisericii din Cauldon; dar amîndouă erau prea departe pentru a putea fi deslușite. Mai jos și în jurul orologiului bisericii pîlpîiau focurile de la uzina metalurgică din Cauldon, și răsuflarea teribilă a furnalelor înalte umplea văzduhul nopții. Sub el licărea apa murdară a canalului... Edwin tremura de febra ce precede o hotărîre importantă. Tremura de parcă ar fi trebuit să se hotărască dacă să se arunce în canal sau nu. Să accepte ideea ei de a-și lua casă la țară? Era bine oare s-o accepte? Problema nu era doar a casei unde să stea, ci privea întreaga lui viață.

Recunoscu că într-o căsnicie amîndoi soții trebuie să facă concesii. El era și fusese întotdeauna gata să facă concesii. Dar Hilda era nedreaptă, îngrozitor de nedreaptă. De asta era absolut convins... Ei, poate nu chiar îngrozitor de nedreaptă, dar foarte nedreaptă. Cum ar putea el să-i ierte purtarea atît de nedreaptă? Era limpede că nu putea să-i ierte... În împrejurări trecute, el născocise scuze pentru conduita ei, dar nu erau convingătoare. Erau compromisuri între onestitatea lui intelectuală și dorința lui de pace. În fond, nu erau pînă la urmă decît o dovadă de sentimentalism.

Şi atunci îi fulgeră prin minte — întreaga — marea descoperire a vieţii sale. Era ceva banal; obişnuit; era ceva ce ştia oricine. Şi totuşi era marea descoperire a vieţii sale. Dacă Hilda n-ar fi fost nedreaptă în afirmarea propriei ei personalităţi, el n-ar fi avut nici un merit să cedeze în faţa ei. Să cedezi în faţa unei cereri juste nu însemna nici un merit, deşi să i te opui ar fi imoral. El protesta împotriva nedreptăţii, aşa cum un copil protestează împotriva ploii într-o zi de vacanţă. Dar nedreptatea era o realitate teribilă! Trebuia să-i faci faţă şi s-o accepţi. (Chiar şi el era nedrept. În orice caz, teoretic concepea că trebuia să fie nedrept, deşi nu-şi putea aminti, oricît ar fi încercat de onest, un caz cînd se purtase nedrept.) Să accepţi existenţa nedreptăţii era o mare realizare. Citise despre asta; ştiuse că există; dar nu o simţise niciodată cu adevărat pînă în clipa aceea, în întunericul podului de peste canal. Era impresionat, emoţionat de această constatare. Ardea de nerăbdare s-o pună la încercare. O puse la încercare. Acolo, pe pod, se hotărî să cedeze. Şi cedînd, i se păru că iese victorios.

Gîndi, încrezător şi bucuros: „N-o să mă las înfrînt de Hilda! N-o să mă las înfrînt de căsnicie. Să fiu al naibii dacă mă las! Frumos mi-ar sta să recunosc că n-am fost destul de deştept ca să fiu un soţ!“

Era fericit, dar şi puţin cam speriat. Avu bunul simţ să înţeleagă că descoperirea aceasta nu-i va transforma căsnicia într-un paradis, şi că probabil va mai avea destule clipe grele. „Căsnicia durează pînă mori!“ îşi zise. Dar era profund convins că avansase puţin, că dobîndise o nouă înţelepciune şi o nouă forţă, şi că nici o primejdie din viitor nu va fi atît de mare ca primejdia care trecuse.

Se gîndi: „Ştiu cum stau!“

Îi trebuiseră ani întregi ca să descopere cum stătea. Şi de ce descoperirea avusese loc tocmai acum? Bănuia doar că repetatele ciocănituri ale experienţei făcuseră în cele din urmă o gaură în capul său tare, lăsînd să intre înţelepciunea salvatoare. Cu cît era capul mai tare, cu atît operaţia asta dura mai mult. În unele capete nu se putea pătrunde, şi posesorii lor ajungeau inevitabil la dezastru. Capul lui nu era probabil dintre cele mai tari.

Cînd ajunse pe Trafalgar Road, sus pe Bleakridge, şovăi să intre în propria lui casă, din cauza dificultăţilor acute care îl aşteptau acolo, şi trecu mai departe ca un cerşetor plin de teamă. Una cîte una, străbătu toate străduţele noi cu vilişoare cochete — Millett Street, Wilcox Street, Paul Street, Oak Street, Hulton Street, — şi cele două străduţe vechi, în parte schimbate — Manor Street şi Higginbotham Street. Aceste familii necunoscute, venite de nicăieri, îl izgoneau de aici — prin mijlocirea propriei sale soţii ! Familia Orgreave plecase, şi în locul lor veniseră oameni cumsecade, dar cu care îi era imposibil să fraternizeze. Circulau zvonuri că, întrucît urma să plece în curînd şi Tom Swetnam, gospodăria lor se va destrăma şi casa va fi abandonată. Soţii Sutton, acum cînd Beatrice Sutton părăsise districtul, vorbeau în mod serios de plecare. Numai doctorul Stirling rămăsese pe această parte a străzii, şi el nu pleca pentru că nu se putea altfel. Casele selecte de pe cealaltă parte îşi pierdeau din calitate. Bătrînul Darius Clayhanger se ridicase de jos, dar el fusese un caz cu totul excepţional. Acum întreaga gloată părea să se ridice, ca sub acţiunea unui straniu ferment, şi cei care prin isteţime, maniere sau bani îşi închipuiau că sînt cineva fugeau ca în faţa unei inundaţii. Edwin nu avusese de gînd să se alăture exodului. Dar acum i se va alătura. Destinul îl silea. Oricîte principii democratice ar avea în sinea lui, soarta avea să-l despartă de mulţime, cu care, dealtfel, avea prea puţin în comun în felul de a vorbi, a gîndi sau a simţi ; cu toate acestea, dintr-un implacabil simţ al dreptăţii, era ferm şi neclintit hotărît să-şi pună toată credinţa în această mulţime.

Îşi luă inima în dinţi şi, urcînd treptele de la intrare, căută în buzunar după cheie. Nu era acolo. Hilda o luase şi nu i-o mai înapoiase. Niciodată nu-i înapoia ceva cînd îi lua cu împrumut, şi probabil că aşa va face mereu. Avusese de gînd să se furişeze încet în casă şi să caute, dacă se poate, să reducă la minimum scenele ce aveau să urmeze în mod inevitabil. Căci simţea nevoia să-şi apere demnitatea. Şi fiindcă se gîndea la demnitatea lui, tare ar fi vrut să nu-i fi spus cu atîta siguranţă lui Ingpen : „N-am să iau casa aia."

Cu tot ceremonialul, Emmie răspunse la sonerie. Avea din nou înfățișarea obișnuită de servitoare : rochie neagră, șorț alb și bonetă albă. Nici cea mai mică urmă din femeia fericită, cu pălărie înflorată, de sub felinarul din poarta cimitirului ! Nici un semn că ar ști ce e inima, pasiunea sau extazul ! Incredibile ființe — toate erau incredibile !

Gîndi agitat : „Într-o clipă am să dau ochii cu Hilda."

George se repezi în hol, purtînd pe frunte noua sa apărătoare pentru ochi.

— A venit, mamă ! strigă George. Unchiule, Emmie ți-a adus un pachet de la unchiul Albert și mătușa Clara. Iată-l. Nu avea nimic scris pe dinafară, așa că l-am deschis.

Arătă spre masa din hol, unde, pe un culcuș de foiță și hîrtie de împachetat, se odihnea o călimară de birou îngrozitoare, de sticlă albastră și bronz, cu un cartonaș pe care scria : „Cu cele mai bune urări pentru Edwin, de la Albert și Clara."

George și Edwin se uitară unul la altul cu înțeles.

— Norocul meu, nu-i așa, fiule ? zise Edwin. E mai rău decît anul trecut.

— Sărăcuțul de tine ! zise Hilda apărînd într-o rochie gri deschis, toată numai zîmbet și priviri mîngîitoare. Ce-o să faci cu ea ? Știi că va trebui s-o pui la vedere cînd or să vină în vizită. Emmie, i se adresă ea fetei care se ducea spre bucătărie, acum putem cina.

„Da", gîndi Edwin, cu o îngăduință liniștită dar sardonică. „Da, doamna mea. Ești toată numai zîmbet pentru că ți-ai pus în cap să capeți de la mine Ladderedge Hall. Dar nu știi că ai fost cît p-aci să te alegi cu altceva."

Radia de bucurie. Familia lui îi făcuse o primire frumoasă. Și această femeie imprevizibilă anihilase pe neașteptate, cu un singur gest, trecutul neplăcut și consecințele lui. El va ceda în marea dispută cum și cînd o să vrea. Consimțămîntul și-l va păstra, ca o surpriză plăcută pentru Hilda. Privind-o drăgăstos, cu toate păcatele ei de nedreptate îngrămădite asupra-i, își dădu limpede seama că o vedea așa cum nimeni altul nu o mai vedea, și asta pentru că îi era cu totul și cu totul indispensabilă.

Iar cînd încerca să argumenteze, imparțial și distant, în sinea lui ce anume era drept și ce nedrept, rațiunea îndărătnică îi era copleșită de o bucurie complet irațională la simplul gînd al existenței păcătoasei.

VI

La începutul primăverii anului 1897, familia Clayhanger dădea o serată. Dar nu i se spunea serată; nu i se spunea nici recepție. Era vorba, în teorie, că Hilda „invitase cîteva persoane să vină fără nici o pretenție". Locuitorii celor Cinci Orașe priveau, și privesc încă, cu aversiune orice formalism în materie de ospitalitate, și chiar orice ospitalitate, în afară de cea făcută dintr-un impuls sau din întîmplare. Cîțiva tați de familie cu fiice pline de inițiativă și cu tot felul de aspirații puteau să închirieze în ianuarie o sală de școală și să dea un bal, la care doar mișcarea vie și băuturile fierbinți încălzeau trupurile în atmosfera înghețată. De asemenea, asociațiile muzicale și teatrale, precum și cluburile sportive țineau în fiecare an cenacluri și dădeau baluri, dar ele erau totuși mai degrabă efectul unei cooperări, decît al ospitalității. În afară de aceste distracții semi-publice, nu mai exista aproape nimic ca să umple serile, în afară de partidele de cărți de joc și mici reuniuni regulate ale unor prieteni vechi, care se întîlneau într-o anumită seară a săptămînii ca să bea whisky sau ceai și să stea la taclale, și asta de la începutul lumii, continuînd astfel pînă cînd se comanda sicriul unuia sau al altuia. Orice adunare dinainte aranjată cu mai mult de două persoane, în afară de familie, era o „reuniune" — un termen care cuprindea atît dispreț cît și respect față de ceremonial; și nici o reuniune nu putea să aibă loc fără un pretext — cum ar fi o aniversare. Opinia că se puteau cultiva în mod deliberat relațiile dintre oameni de dragul acestor relații ar fi fost privită ca o fandoseală frizînd aproape snobismul. Sute de cetățeni înstăriți și ireproșabili din punct de vedere social nu făceau și nu primeau vreodată o invitație la masă. De vină nu era meschinăria, căci nici o altă comunitate, în

afară de America, nu poseda instincte mai generoase decît cele Cinci Orașe; era doar o sfială primitivă, străduindu-se să se ascundă sub un dispreț jovial față de manierele mai evoluate, despre care însă citea cu sîrguință și bucurie în revistele săptămînale, neavînd curajul să le imite.

Cînd casa familiei Orgreave se destrămase, cultul ospitalității din Bleakridge primise o grea lovitură. Lane End House fusese pe vremuri un centru creator de ospitalitate; căci forța exemplului, dorința de emulație, și nevoia de a răspunde la fel pentru ceea ce își îngăduiseră să primească, transformau în amfitrioni oameni care, din proprie inițiativă, n-ar fi trimis niciodată o invitație. Cînd familia Orgreave dispăru, diverși oameni din Bleakridge rămaseră descurajați — și în special Edwin și Hilda, ale căror serate muzicale nu mai avuseseră strălucire, după acea primă serată marcată de împrejurări tragice. Ele mai aveau loc doar sporadic, atunci cînd se întîmpla ca Hilda să-și aducă aminte că avea o situație înaltă în cartier. Hilda era handicapată de faptul că nu putea să lege ușor prietenii cu alte femei. Avusese o singură prietenă, și după plecarea lui Janet nu-și mai deschisese inima nici unei femei. Mai mult, rareori simțea nevoia unei tovărășii. Prezenta petrecere se explica mai ales prin ceea ce Edwin, în dispozițiile lui mai amare, ar fi numit snobism — cu alte cuvinte, parțial prin hotărîrea bruscă de a nu fi eclipsată de familia Swetnam care, în ultimii ani, de cînd se ridicase generația mai tînără, își sporise ascendentul; și parțial din dorința de a face memorabile ultimele ei luni de ședere în Bleakridge.

Lista oaspeților Hildei, și numele care lipseau din ea, indicau tendințele istoriei moderne. Benbowii nu fuseseră invitați; relațiile celor două familii rămîneau la fel de prietenoase ca întotdeauna, dar adevărata breșă dintre ele, pricinuită de profunde diferențe de gust și păreri, era acum totală. Maggie ar fi fost invitată, dacă n-ar fi refuzat dinainte, din timiditate. În toate problemele majore, Maggie fusese anexată de Clara și Albert. Renunțase la casa mătușii Hamps (ale cărei mobile fuseseră fie însușite fie vîndute) și se dusese să stea la

familia Benbow, ca o mătușă pusă la treabă — asta în ciuda faptului că Albert nu-și îndeplinea obligația de a-i plăti dobînzile; renunțase la drepturile ei, dormea într-o odăiță împreună cu Amy, suporta o parte din cheltuielile casei și făcea și treaba dădacei și a unei servitoare — pur și simplu pentru că era Maggie. Putea, dacă ar fi vrut, să trăiască în lux la familia Clayhanger, dar nu vroia să facă efortul intelectual și monden pe care i l-ar fi cerut viața alături de ei. Jim Orgreave nu fusese invitat; pe scurt, devenise imposibil, deși era încă bine îmbrăcat. Lucru mai ciudat — Tom Orgreave și soția sa fuseseră invitați doar după discuții, dar refuzaseră! Tom devenise extrem de ascuns, solitar și misterios. Se spunea că soția lui nu avea nici servitoare și nici dădacă, și că nu îndrăznea să-i ceară bani soțului ei ca să-și cumpere o rochie. Totuși, Edwin și Tom, cînd se întîlneau pe stradă, se opreau întotdeauna să stea de vorbă, în general despre cărți. Daisy Marrion, care spunea pe față că Tom și soția lui dezamăgiseră pe toată lumea, a fost invitată și a acceptat. Janet Orgreave sosise la Bursley în vizită la famlia Clayhanger chiar în ziua petrecerii. Soții Cheswardine fuseseră invitați, mai ales din cauza lui Stephen, a cărui fire blîndă, deschisă, deloc intelectuală, ca și adorația pentru soția sa, îl făceau să fie îndrăgit de toți. Domnul și doamna Fearns fură invitați s-o aducă și pe fiica lor, Annunciata, acum aproape o fată de măritat, precum și pe mademoiselle Renée Souchon, guvernanta franțuzoaică a copiilor mici ai soțiilor Fearns, de curînd sosită în district. Lumea era uimită că Alma Fearns fusese atît de imprudentă încît să aducă o străină exotică sub același acoperiș cu soțul ei. Ingpen nu avea nevoie de invitație — nimic nu se petrecea la familia Clayhanger fără el. Doctorul Stirling era al doilea burlac mai vîrstnic. În sfîrșit, pe listă mai erau cei patru frați Swetnam (Sarah, de douăzeci și cinci de ani, voinică și foarte isteață, dar pe care o cunoșteau mai puțin, Tom Swetnam, și cei doi frați mai mici). Tom trebuise să aducă cu el și pe cea care constituia principalul motiv al acestei petreceri — și anume pe domnișoara Manna Höst din Copenhaga, căreia Hilda avea de gînd să-i arate că Swetnamii nu sînt singurii oameni de pe pămînt. Erau

deci opt femei, opt bărbați (care își puseseră haine de seară în cinstea străinei) și George.

La unsprezece, cînd partea muzicală a petrecerii luă sfîrșit, domnișoara Höst își și cîștigase poziția pe care mai tîrziu avea s-o aibă ca soție a lui Tom Swetnam. Bleakridge fusese chemat s-o cunoască și s-o studieze, și orașul își formă curînd opinia că Copenhaga trebuie să fie un loc minunat și romantic, și că Tom Swetnam se pricepea să se descurce. Cu cîțiva ani mai înainte, cînd agențiile de turism descoperiseră prima dată valoarea publicitară a frazei „Țara soarelui de la miezul nopții", aventurosul Tom făcuse o excursie în Scandinavia, și în fiecare vară ce urmase se dusese din nou în aceeași direcție. Gurile rele din cluburile conservatoare din Hanbridge și Bursley, ca și din barul hotelului din cele Cinci Orașe, puseseră rămășag că la mijloc era o femeie. Și așa și era. O cunoscuse la Marienlyst, stațiunea balneară de lîngă Helsingör (numit de agențiile de turism Elsinore). Manna Höst avea douăzeci și trei de ani, era înaltă și zveltă ca o sportivă, și mai blondă decît se văzuse vreodată în cele Cinci Orașe. Avea părul auriu și se îmbrăca în alb. Se pare că vorbea daneza, suedeza și norvegiana. Dar vorbea și franțuzește destul de fluent cu Renée Souchon. Și Tom spunea că știa mai bine germana chiar decît franceza sau engleza. Vorbea englezește excelent, cu un accent ciudat, plin de farmec, dar o vorbea corect. Folosea uneori cîte o expresie (culeasă de la Swetnamii mai tineri), fără să-și dea seama că era total nepotrivită pe buzele unei tinere într-un salon străin; totuși, candoarea ei purifica expresia.

Tînăra daneză cîntă lieduri clasice în limba germană, cu multă forță dramatică, acompaniindu-se singură. Era perfect familiarizată cu toată muzica pe care Ingpen, Janet, Annunciata și tînărul George o interpretau poticnindu-se. Ingpen se arătă foarte interesat de părerile ei în această privință. Îi cunoștea pe autorii francezi din ale căror opere recita Renée Souchon. Și, stînd la masa de lîngă bufetul din sufragerie, ea prepară niște sandvișuri nemaipomenite după niște rețete daneze. Declară că bucătarii danezi se pricepeau să prepare nouăzeci și trei de feluri de sandvișuri. În legătură cu gătitul, ea zise

cu glasul ei limpede, grav : „Un singur lucru nu înțeleg. Nu înțeleg de ce voi, englezii, puneți cartofii să se moaie în apă rece timp de o oră, înainte de a-i fierbe.“ „Nici eu !“ exclamă și Renée Souchon. Nici o altă femeie din jurul mesei nu concepuse că cineva ar putea firbe cartofii fără ca mai întîi să-i țină în apă rece, și Manna fu rugată să explice ce voia să spună. „Pentru că“, zise ea, „în felul acesta se pierd sărurile de potasiu, atît de necesare pentru dezvoltarea fizică a corpului.“ La care pe Tertius Ingpen îl apucă unul din hohotele lui de rîs *crescendo*, încît era aproape să cadă sub masă de atîta rîs. Toți rămaseră foarte impresionați, și Ingpen nu mai puțin. Ingpen se mira ce-a putut să găsească o fată cu atîtea însușiri la un bărbat ca Tom Swetnam care, deși putea vorbi cu ușurință despre orice artă, nu avea cu adevărat înclinație pentru nici una dintre ele.

Dar ceea ce a impresionat pe cei de față, chiar mai mult decît cunoștințele domnișoarei Höst, a fost fervoarea sinceră a interesului ei pentru viață, lipsit complet de sfială sau teamă. Vorbea cu aceeași franchețe serioasă, ingenuă și dezarmantă cu bărbatul acela cu trăsături dure care era Charles Fearns, craidonul ; cu soția lui, o mamă de familie trecută și vag melancolică ; cu Renée Souchon care, deși cam searbădă și cam bigotă, părea să-i atragă pe toți bărbații din încăpere prin ceva provocator în ochii ei și prin linia gurii ; cu Stephen Cheswardine, voinic dar cam simplu ; cu Vera, felina fermecătoare și elegantă ; cu doctorul Stirling, plin de mister ca orice scoțian ; și cu Tertius Ingpen, amatorul de plăceri și burlacul inveterat. Vorbea cu Hilda, Janet și Daisy, cum ar vorbi între ei membrii unei societăți secrete, cu Annunciata ca o fată bătrînă, iar cu George ca o soră mai mare. Îi lăsă apoi pe toți ca să se întoarcă spre Edwin cu o privire încrezătoare, ca spre cineva pe care bănuise de la început că se poate bizui. „Te rog, ia un lichior, domnișoară Höst“, o invită Edwin. După o clipă, ea sorbea dintr-un pahar de *chartreuse*, murmurînd : „E delicios !“

Dar într-un fel, cu toată libertatea și franchețea ei, nu înceta să fie o tînără misterioasă. Convingerea ei că nimeni n-ar putea să-i interpreteze greșit purtarea era

remarcabilă pentru observatorii englezi, şi mai ales pentru Renée Souchon. Cu toţii se uitau la căpşorul ei blond şi picant, nu prea drăguţ, cu ochii vii şi neastîmpăraţi, şi simţeau admiraţia ei care căuta să le cîştige grabnic simpatia. Iar ea, perfect conştientă de succes, se dovedea în stare să facă faţă acestei grele încercări. Numai la intervale rare mai arunca o privire către logodnicul ei, ca şi cum ar fi vrut să-i confirme că totul era bine. Cît despre Tom, era oarecum speriat de strălucirea reuşitei ei. O lăsa singură, fără s-o mai îndrume, ca un maestru de circ stînd la o parte în timpul unui spectacol şi spunînd : „Priviţi această minune ! Nici nu mai are nevoie de mine.“ Cînd lumea se uita la el după cîte una din vorbele ei de spirit, Tom întorcea privirea modest, încercînd să-şi ascundă convingerea că el însuşi o crease pe fermecătoarea fată. La unsprezece şi jumătate, cînd întreaga reuniune trecu în salon, ea se lăsă să cadă pe scaunul de la pian şi începu să interpreteze un vals de Waldteufel, cu o seducţie irezistibilă. Inima Hildei tresări de bucurie. Într-o clipă, covorul fu strîns şi petrecerea, despre care toţi crezuseră că se terminase, abia începu.

Pe la unu dimineaţa, serata era în toi, plină de antren, fără a avea nevoie de aportul gazdelor, aşa cum se întîmplă adesea. Hilda, după ce dansă un dans scoţian cu doctorul Stirling, observă că Janet lipsea din salon. Ieşind din odaie s-o caute, îl văzu pe Edwin cu Tom Swetnam şi strălucitoarea Manna în capul scărilor.

— Hei ! strigă ea. Ce faceţi voi acolo ?

Rîsul uşor al Mannei coborî ca o ploaie cristalină.

— Facem puţină mişcare, răspunse Edwin.

Trecînd mai departe, Hilda le făcu semn cu mîna ; era extrem de bine dispusă. Printre alte amănunte agreabile, era şi succesul noii ei rochii negre de dantelă. Glasul lui Edwin îi plăcu — era atît de cumpătat şi blînd, şi în acelaşi timp sunase cu o tainică ironie. Recunoştea uneori, auzind glasul lui Edwin cînd era bine dispus, că ea nu izbutea niciodată să exploateze complet tainele ascunse ale firii lui. În seara asta, de pildă, el se purtase desăvîrşit. Recunoştea că prezenţa lui constituia esenţa seratei, că fără el n-ar fi fost un asemenea triumf. Era ciudat că un bărbat ce-şi petrecea atîtea cea-

suri din zi la birou izbutea să creeze atmosfera complexă de lux și tihnă dintr-un cămin. Ea vedea cum el progresase constant și neîncetat din prima zi a căsătoriei lor, cum prudența lui se justifica întotdeauna, și cum realizase el tot ceea ce făgăduise. Și mai avu viziunea miraculoasei lui forțe creatoare acționînd, prin voința ei, în viitorul apropiat — pentru a obține Ladderedge Hall. Simți un amestec straniu de umilință în fața lui, și de mîndrie orgolioasă pentru puterea ei de a-l influența.

În budoar, Janet se tolănise pe singurul fotoliu. Îmbrăcată în gri (renunțase la alb), era la fel de zveltă ca totdeauna, și nu-și arăta vîrsta. Cu fața îmbujorată, ochii scînteietori sub pleoapele coborîte, și pieptul ridicîndu-i-se în ritmul unei respirații grăbite, ar fi putut trece, în semiobscuritate, drept o tînără femeie măritată, emoționată încă de ceremonia nunții, și nu o fecioară de patruzeci de ani.

— Eram atît de sfîrșită de oboseală, încît a trebuit să vin să mă ascund ! murmură ea, visătoare.

— Ei, te-a obosit și călătoria, și toate celelalte...

— N-am mai cunoscut un dansator ca Charles Fearns ! continuă Janet.

— Da, adeveri Hilda, stînd cu spatele la foc, cu o mînă pe polița căminului. E un dansator formidabil — sau cel puțin te face s-o crezi. Dar sînt sigură că e un om rău.

— Da, cred că da ! se învoi Janet cu un oftat.

Nici una dintre ele nu mai spuse nimic timp de cîteva clipe, fiecare privind în gol.

Prin ușa închisă se auzea sunetul înăbușit al pianului, la care cînta Annunciata. Nu se deslușea melodia — doar bătăile bașilor marcînd ritmul unei mazurci. Era ca și cum întreaga casă ar fi pulsat ușor, dar cu avînt, în febra dansului.

— Văd că ai un Rossetti, zise Janet în cele din urmă, răsfoind un volum albastru aflat pe birou.

— Edwin mi l-a dat, o lămuri Hilda. Îmi dăruiește treptat toți poeții mei favoriți. Dar nu știu cum se face că, în ultima vreme, n-am prea avut timp de citit. Cred că gîndul de a mă muta la țară mă face să n-am astîmpăr.

— Dar e lucru hotărît?

— Sigur că-i hotărît, draga mea. Mi-am propus să-l duc departe de aici — Hilda vorbea despre soțul ei ca despre un pachet, sau un urs dresat dus în lanț, așa cum fac de obicei soțiile iubitoare — să-l smulg din toate astea. Sînt încredințată că îi va prinde bine. De fapt, nici el n-are nimic împotrivă. Mi-a promis. Numai că vrea să fie sigur că poate să vîndă sau să închirieze casa asta. Totdeauna e foarte prudent, știi că așa e Edwin. Pur și simplu nu-i place să se pripească.

— Da, așa e felul lui, zise Janet.

— Aș fi vrut ca el să ia Ladderedge imediat, chiar dacă nu ne mutăm acum. Oricum, nu ne putem muta imediat, fiindcă vor trebui făcute tot felul de reparații. Or să dureze mult, știu asta. Putem să o închiriem cu șaizeci de lire pe an. Și ce contează șaizeci de lire mai mult sau mai puțin la Edwin? Cam atît o să putem lua chirie și pe casa asta. Dar nu, el nu s-a învoit! Trebuie să vadă mai întîi ce face cu casa asta, înainte de a întreprinde ceva! Nu poți să-l schimbi, știi bine!

Ușa fu împinsă cu grijă, și înăuntru își făcu apariția Ingpen.

— Va să zică, o bîrfiți! zise el, cu un rînjet ironic.

— Bîrfim, pe cine? întrebă Hilda, înțepată.

— Știți voi pe cine.

— Tertius, începu Hilda, ești mai rău decît o femeie.

El chicoti încîntat.

— Cred că prin asta ai vrut să fii foarte severă.

— Dacă vrei să știi, vorbeam despre Ladderedge.

— Așa că cere-ți scuze! se băgă și Janet în vorbă, îndreptîndu-se în scaun.

Chipul lui Ingpen deveni serios, și începu să-și ciocănească dinții cu un deget.

— Curios! Tocmai de aceea și venisem. Toată seara am căutat prilejul să-ți spun. Mai există cineva care ar vrea să pună mîna pe Ladderedge, un tip din Axe. A venit de două ori în săptămîna asta să se uite la casă. M-am gîndit să-ți dau de știre.

Hilda sări ca arsă.

— L-ai anunțat și pe Edwin? întrebă ea scurt.

— Da.

— Ce-a spus?

— A zis că e un truc al agentului imobiliar, ca să zorească lucrurile.

— Și crezi și tu că-i așa?

— Mă cam îndoiesc, răspunse Ingpen prudent. Tocmai de aceea am vrut să te previn — domnul și stăpînul tău fiind așa cum îl știi.

Din hol se puteau auzi glasuri, printre care și al lui Edwin.

— Ei, n-am chef să fiu surprins conspirînd cu tine! șopti Ingpen. Oricît mi-ar plăcea aici, o șterg, adăugă el, și plecă imediat.

Glasurile se îndepărtaseră, și Hilda închise ușa fără zgomot. Totul îi apărea acum schimbat, ca după un cutremur. Ritmul mazurcii îi apărea groaznic, înnebunitor. Gîndul i se îndreptă spre Edwin cu acea furie rece de care numai dragostea era capabilă. Nu era vina lui că un rival dădea tîrcoale pe la Ladderedge, dar era vina lui că Ladderedge mai era încă în pericol. Tot planul ei grandios se prăbușea. Simțea că celălalt concurent era puternic și hotărît, și că Edwin îl va lăsa să cîștige, fie renunțînd să mai liciteze împotriva lui, fie din simplă șovăială. Ladderedge nu era singura locuință rurală potrivită; fără îndoială că mai existau multe altele; dar Ladderedge era tocmai ceea ce-și dorea ea, și — lucru și mai important — devenise un simbol. Presimțea că, dacă nu va pune mîna pe Ladderedge, va rămîne pentru totdeauna pe Trafalgar Road, în Bursley. Totuși, oricît de supărată și disperată ar fi fost, nu-l învinuia și nu-l condamna pe Edwin — la fel cum n-ar fi putut învinui și condamna clima. De fapt, era clima în care trăia ea. Cu o clipă mai înainte spusese: „Nu-l poți schimba!" Dar acum, întreaga putere a voinței ei striga că trebuie să-l schimbe.

— Draga mea, zise ea întorcîndu-se spre Janet. Crezi că poți să suporți mîine o scenă?

— O scenă? repetă Janet cu prudență, căci expresia de pe fața Hildei o cam neliniștea.

— Între Edwin și mine. Sînt absolut hotărîtă să luăm casa din Ladderedge, și nu-mi pasă cît tărăboi o să iasă din cauza asta.

— Chiar așa de prost stau lucrurile? murmură Janet încetișor, încercînd s-o liniștească.

— Da, chiar așa! zise Hilda cu tărie.

— Mă întrebam mai deunăzi, după ce am primit o scrisoare de la tine, urmă Janet cu blîndețe, de ce ții atît de mult la urma urmei să te duci la țară. Crezusem că vrei ca Edwin să ajungă în consiliul orășenesc, sau cam așa ceva. Cum va putea să mai fie ales dacă o să stați tocmai într-un sat ca Stockbrook?

— Sigur că mi-ar place să fie ales în consiliul orășenesc! Dar cel mai mult vreau să-l smulg din întreprinderea lui. Nici nu știi, Janet! exclamă ea cu amărăciune și emoție. Nimeni nu știe, în afară de mine. În curînd va deveni sclavul acestei întreprinderi, dacă lucrurile merg tot așa. Oh, nu spun că stă și nopțile acolo. Nu rămîne aproape niciodată peste noapte. Dar tot timpul se gîndește numai la ea. Pur și simplu, nu suportă să întîrzie măcar un minut; totul trebuie să cedeze în fața întrepinderii. El consideră asta ceva de la sine înțeles, și tocmai asta mă supără, mai ales că nu are nici un motiv — știi și tu cîtă încredere are în Big James și Simpson. Cred că este în stare să facă orice pentru Big James. Îl ascultă mai curînd pe Big James decît pe mine... Dezgustător e bătrînul ăsta slugarnic, și destul de prost! Simpson nu e chiar atît de rău. Ascultă la mine, pentru Edwin casa nu e decît un loc plăcut în care vrea să aibă liniște cînd nu stă la întreprindere. Nu i-am spus-o niciodată, și nu cred că își dă seama, dar într-una din zilele astea am să i-o spun. Edwin e foarte bun, cînd e vorba de lucrurile mărunte. Încearcă totdeauna să fie drept. Dar în lucrurile mari nu e drept. E groaznic de nedrept. Mă întreb uneori care își închipuie el că e rostul meu. Firește că ar face absolut orice pentru mine — în afară de a lipsi o jumătate de minut de la întreprindere... Ce-mi pasă mie de bani? Nu-mi pasă chiar *atît de mult*. Cînd sînt bani, pot să-i cheltuiesc, asta-i tot. Dar aș prefera să fiu săracă, iar el să fie grosolan, țîfnos și irascibil — așa cum nu e niciodată — decît să aibă tot timpul ideea asta fixă că întreprinderea e pe primul plan, și tot restul vine după aceea. Nu-mi pasă pentru mine — nu, zău că nu, sau în orice caz

foarte puțin! Dar îmi pasă pentru el. După părerea mea, e umilitor pentru un bărbat să fie așa. Așta răstoarnă toate lucrurile cu susul în jos. Uită-te la Stephen Cheswardine, de pildă. Ce mai specimen! Și în curînd va ajunge și Edwin ca el.

— Dar toată lumea spune cît de mult își iubește Stephen nevasta!

— Și Edwin nu mă iubește? Stephen Cheswardine își disprețuiește nevasta — numai că nu poate trăi fără ea. Asta-i tot. Și o tratează ca atare. Și o să ajung și eu la fel.

— Oh, Hilda!

— Ba da! Ba da! Dar nu vreau. Aș prefera să fiu măritată cu un bărbat ca Charles Fearns. El, cel puțin, nu-i sclavul muncii sale. O să-l scot pe Edwin de aici. Și după aceea, o să am grijă și să nu se mai ducă la birou sîmbăta. Sînt hotărîtă în privința asta. Și dacă n-o să fie ales în consiliul orășenesc, o să fie poate în consiliul regional — cred că-i tot atît de bine!

Hilda nu mai vorbise niciodată atît de liber cu cineva, nici chiar cu Janet. Mîndria ei aprigă o făcuse întotdeauna să se stăpînească. Dar acum nu-i era rușine pentru izbucnirea ei. Avea lacrimi în ochi — și totuși se uita la Janet fără a încerca să și le ascundă.

— Draga mea! șopti Janet dezaprobator, șocată din calmul ei călduț și feciorelnic de revelația aceasta a mizeriei conjugale, așa cum nu concepuse vreodată că ar exista.

Iar în sinea ei se gîndea: „Cum o să mai poată, sărmana de ea, să facă față musafirilor, după toate astea? Cu toți vor observa ce s-a întîmplat — va fi îngrozitor! Zău că ar trebui să se gîndească la rangul ei."

Se lăsă o tăcere.

Deodată ușa fu deschisă cu zgomot, și Hilda își întoarse capul de la ușă, ca de la gura unui tun apărut pe neașteptate. Muzica se auzi mai clar, și odată cu ea zgomotul înăbușit de pași pe podeaua goală a salonului. Manna Höst intră radioasă, urmată de Edwin și Tom Swetnam.

— Hilda, începu Edwin, cu o ușoarră constrîngere în glas, să știi că te-am descotorosit de casă. Iată victimele păcălite.

— Am vizitat toate colțișoarele ei, doamnă Clayhanger, zise Manna Höst entuziasmată. E foarte drăguță. Dar cum de vreți s-o părăsiți ? E atît de practică !

Dîndu-și seama de tulburarea Hildei, Edwin adăugă cu glas coborît către soția sa :

— M-am gîndit să nu-ți spun nimic pînă nu va fi totul aranjat, ca să nu fii dezamăgită. Tom o cumpără dacă i-o dau cu o ipotecă de o mie cinci sute de lire. Ceea ce am să și fac. Dar, firește, ținea mai întîi s-o vadă și ea.

„Ce nedreaptă sînt !“ gîndi Hilda în timp ce făcea o remarcă banală către domnișoara Höst. „Nu știam că mă pot bizui întotdeauna pe el ?“

— Domnul Clayhanger ne-a cerut să-i făgăduim că nu..., începu să explice domnișoara Höst.

— E tipic pentru el ! o întrerupse Hilda, zîmbind.

Simțea o dorință nebună să-i sară de gît lui Edwin și să-l sărute. Era salvată. Planul ei grandios nu se prăbușise. Casa odată vîndută, Edwin va trebui să obțină Ladderedge Hall, trecînd peste orice concurent ; și o va face. Dar ceea ce o făcea cea mai fericită era dovada puterii pe care o avea asupra soțului ei.

Cam cu o oră mai tîrziu, cînd fiecare simțea că petrecerea era pe terminate, oaspeții se adunară în salon, parcă neavînd chef să plece și atîțați de vestea că în timpul petrecerii casa își schimbase proprietarul. Cîțiva ședeau pe scaune, care fuseseră împinse, împreună cu mesele, lîngă perete. George se ghemuise pe covorul răsucit lîngă cămin, unde focul se stinsese; nu purta apărătoarea verde. Ceilalți se grupaseră în jurul Mannei Höst, în mijlocul odăii.

Domnișoara Höst, viitoarea stăpînă a casei, era acum mai mult decît oricînd în centrul atenției. Părea la fel de proaspătă ca la început și, ciugulind delicat dintr-un pișcot, blonda îmbujorată stătea și răspundea la întrebări, exprimîndu-și părerile despre Anglia și în special despre cele Cinci Orașe. Era foarte sigură de ea, și încîntătoare în certitudinea ei. Anunciata Fearns o pizmuia nespus de

mult. Celelalte femei se simțeau puțin întristate, la gîndul tuturor dezamăgirilor care o așteptau inevitabil. Era emoționant s-o vezi cum se uita la Tom Swetnam, convinsă că îl înțelegea pînă în fundul inimii, și odată cu el psihologia tuturor bărbaților.

— Oricine știe, zicea ea, că englezii sînt națiunea cea mai remarcabilă, și cred că cele Cinci Orașe sînt mult mai englezești decît Londra. De aceea îmi plac attî de mult cele Cinci Orașe. Nici nu știți cît de englezi sînteți. Îmi vine să rîd cînd mă gîndesc cît sînteți de englezi, și că nu vă dați seama. Oh, vă iubesc pe toți.

— Ne măgulești, zise Stephen Cheswardine, încîntat de tînăra fată.

Toți așteptau cu mare plăcere ce avea să mai spună. Asemenea mostre de considerație și laude nu se întîlneau prea des prin partea locului. Oamenii se gîndeau că, la urma urmei, îngîmfarea localnicilor nu era pe de-a întregul nejustificată.

— Oh! își tuguie Manna buzele. Dar aveți și pete!

— Pete! repetă tînărul Paul Swetnam, în rîsetele tuturor.

Ea se întoarse spre el:

— Tu singur ai spus că clubul de fotbal din Knype nu are nici o pată, nu-i așa? Dar realitatea e că voi englezii aveți o pată. Sînteți grozav de exasperanți! Da, vorbesc serios! Noi, danezii, vă socotim exasperanți pentru că nu vă manifestați sentimentele!

— Tom, asta-i la adresa ta, zise Charlie Fearns.

— Sîntem prea mîndri ca să ni le manifestăm, adăugă doctorul Stirling.

— Nu, replică Manna malițios. Nu-i vorba de mîndrie. Vă e teamă să vă trădați sentimentele. Și asta pentru că sînteți lipsiți de curaj — în această privință!

— Nu-i adevărat! strigă Hilda, însuflețită. Și cedînd ispitei ce-o sîcîia neîncetat de cînd plecase din budoar, își aruncă brațele pe după gîtul lui Edwin și îl sărută. Iată!

— Aplauze puternice! zise tînărul George de pe covorul făcut sul.

O spuse amabil, dar cu o anumită superioritate, probabil datorită faptului că purta „pantaloni lungi", ca

bărbații, pentru prima dată în seara aceea, și pentru că se și socotea aproape un londonez. Cîțiva aplaudară.

Hilda fusese captivată, sedusă de ochii lui Edwin. Privindu-i pe furiș, își amintise brusc de un alt truc de-al lui — trucul bunătății. Cînd îl anunțase într-o seară că Minnie născuse prematur o fetiță, el spusese: „Ei, o să depunem la bancă 130 de lire pentru copil." „130 de lire? Ce tot vorbești?" „130 de lire. Am primit banii ăștia din America chiar azi de dimineață." Și îi arătase un cec pentru banca Brown, Shipley & Co. Spusese „din America". Era prea delicat ca să spună „de la George Cannon". Fusese un moment de triumf pentru el. Și acum, lipită de pieptul lui în fața tuturor, gîndul minunat că avea putere asupra lui, că ea fixa în linii mari contururile existenței lui, o făcu să resimtă o fericire solemnă. Dar în același timp se gîndi cu o duritate abia perceptibilă: „La urma urmei, în căsnicie fiecare se gîndește la sine, și eu am făcut cum am vrut." Și atunci observă cît de alb era plastronul cămășii lui, de care își rezemase bărbia, și asta îi aminti de mania lui de a-și aranja într-un anume fel rufăria în sertarul lui, și cît de pedant era în legătură cu rufăria; și îi veni să rîdă.

„Cît romantism a adus ea în viața mea", gîndi la rîndul său Edwin, fîstîcit și stingherit, cînd ea îi dădu drumul. Și deși se uită în jur cu afecțiune la pereții care în curînd nu vor mai fi ai săi, măreția aventurii care era viața alături de această ființă — pentru el unică — și veșnica așteptare a unui nou extaz, nu mai lăsară loc în inima lui pentru nici un regret.

Îl zării pe Ingpen singur într-un colț, lîngă pian, mîngîindu-și neliniștit barba mătăsoasă. Amintirea femeii necunoscute din odaia lui Ingpen îi reveni în minte. Și fără pricină îi păru rău pentru ei amîndoi, și simți un anumit sentiment de superioritate îngăduitoare față de Ingpen.

CUPRINS

CARTEA ÎNTÎI — O FEMEIE ÎN CASĂ

Capitolul I — Casa 5
Capitolul II — Hilda coborînd scările . . . 16
Capitolul III — Atac și ripostă 25
Capitolul IV — Cuvîntul 43
Capitolul V — Tertius Ingpen 51
Capitolul VI — Soț și soție 70
Capitolul VII — Armistițiul 76
Capitolul VIII — În familie 86
Capitolul IX — Sfîrșit de săptămînă . . . 119
Capitolul X — Nenorocirea familiei Orgreave . 159

CARTEA A DOUA — TRECUTUL

Capitolul XI — Litografia 185
Capitolul XII — Dartmoor 201
Capitolul XIII — Plecarea 211
Capitolul XIV — Tavy Mansion 221
Capitolul XV — Închisoarea 242
Capitolul XVI — Fantoma 263

CARTEA A TREIA — ECHILIBRUL

Capitolul XVII — Ochii lui George 290
Capitolul XVIII — Mătușa Hamps condamnată . 329
Capitolul XIX — Moarte și înmormîntare . . 353
Capitolul XX — Descoperirea 387

Lector: DENISA COMĂNESCU
Tehnoredactor: NICOLAE ȘERBĂNESCU

Bun de tipar 13.10.1983. Coli tipar 27,75.

Tiparul executat sub comanda
nr. 481 la
Întreprinderea poligrafică
„13 decembrie 1918"
Str. Grigore Alexandrescu 89—97,
București,
Republica Socialistă România

„Arnold Bennett este un scriitor care știe să realizeze imersiunea în realitate... controlînd într-un mod desăvîrșit un material de o mare substanțialitate și densitate."

Henry James

Lei 22

CW

Editura Univers